

Deftera Lfida Dziratawi

Hdi New Testament

This Bible is copyrighted by Wycliffe Bible Translators (Wycliffe.org) and is printed with permission by the Digital Bible Society (dbs.org) for non-commercial use.

This Bible is available for free download in a variety of digital formats at dbs.org/bibles.

Mata.....	4
Markus	37
Lukwa	58
Yuhwana	91
Slna gwal ghunay.....	114
La Ruma	144
1 Kwarent.....	159
2 Kwarent.....	172
Galat	181
Afisu.....	186
Filip	192
Kwalus.....	196
1 Tesalunik	199
2 Tesalunik.....	202
1 Timute	204
2 Timute	208
Titus	211
Filimuᅇ	213
Hebru	214
Yakubu.....	225
1 Piyer.....	229
2 Piyer.....	233
1 Yuhwana	236
2 Yuhwana	240
3 Yuhwana	241
Yuda.....	242
Suna Yuhwana.....	244

Mata

Mndëra dzidziha Yesu

Luk 3:23-38

1 Wya ka tva saba mndëra taŋ ma Yesu Kristi zivra Dawuda. Dawuda guli ná, zivra Abraham ya.
 2 Abraham ta yatá Izak, Izak ta yatá Yakubu, Yakubu ta yatá Yuda nda zwanamani. 3 Yuda ta yatá i Peres nda Zara (Tamar na ma taŋ,) Peres ta yatá Isrum, Isrum ta yatá Aram, 4 Aram ta yatá Aminadap, Aminadap ta yatá Nasuŋ, Nasuŋ ta yatá Salmuŋ, 5 Salmuŋ ta yatá Buwaz (Rahab na mani,) Buwaz ta yatá Ubet (Rut na mani,) Ubet ta yatá Yesay, 6 Yesay ta yatá Dawuda.
 Ka yatá mgham Dawuda ta Salumuŋ (si markwa Uriya na mani,) 7 Salumuŋ ta yatá Rubuwam, Rubuwam ta yatá Abiya, Abiya ta yatá Asa, 8 Asa ta yatá Yusafat, Yusafat ta yatá Yuram, Yuram ta yatá Uziyas, 9 Uziyas ta yatá Yuwatam, Yuwatam ta yatá Akaz, Akaz ta yatá Izekiyas, 10 Izekiyas ta yatá Manasa, Manasa ta yatá Amuŋ, Amuŋ ta yatá Yuziyas, 11 Yuziyas ta yatá Yukwaniyas nda zwanamani. Ta tsa fitik ya, hlaghata lu ta la Isra'ila ta hadika Babila.
 12 Tahula hlaghata lu ta hëŋ ta hadika Babila, ka yatá Yukwaniyas ta Salatiyel, Salatiyel ta yatá Zwarubabel, 13 Zwarubabel ta yatá Abiyuda, Abiyuda ta yatá Iliyakim, Iliyakim ta yatá Azura, 14 Azura ta yatá Saduka, Saduka ta yatá Akim, Akim ta yatá Iliyuda, 15 Iliyuda ta yatá Iliyazar, Iliyazar ta yatá Mataŋ, Mataŋ ta yatá Yakubu, 16 Yakubu ta yatá Yusufu ta nzakway ka zé'ala Mari. Tsa Mari ya ta yatá Yesu ta hgə lu ka Kristi †.
 17 Zlrafta ta Abraham ka sagha ta Dawuda ná, ghwanpde fwad da mida. Zlrafta ta Dawuda ka lagha ta fitika hlaghatá la Isra'ila ta hadika Babila guli ná, ghwanpde fwad da mida. Zlrafta ta fitika hlaghatá la Isra'ila ta hadika Babila ka sagha ta Kristi guli ná, ghwanpde fwad da mida.

Yakwa Yesu

Luk 2:1-7

18 Wya ka lu yatá Yesu Kristi. Mari mani ma Yesu ná, Yusufu ta dzugway. Ta kul kluvta hëŋ ta vgha, ka zlganavatá Sulkum nda ghuba ta huđi ta Mari. 19 Tsa zwanja midzani Yusufu ya ná, njerma mndu ya. Va a ta pghanaghatá hula ta makumidzani wa. Ka kumə tsi ta zlanavatá tsa makwa ya ma kdek ma kdek. 20 Tata ndanay ndanay tsatsi ta zlanavatá, ka lagha duhwala Mgham Lazglafta da sunani. «Yusufu zivra Dawuda,

ma zlëŋ ka ta kla Mari ŋa nzakway ka markwa ghuni. Tsa huđi zlg haf tsi ya ná, Sulkum nda ghuba ta zlganavatá. 21 Zwanja zgun dza'a tsi yatá, ŋa tsanaftá gha ta hgani ka Yesu ††, kabga tsatsi dza'a mbanaftá mnduhani ma dmakuha taŋ,» ka'a nda tsi.

22 Inda tsaya ná, magu maga ŋa dzanaghatá ghëŋa skwi ya mnigij Mgham Lazglafta nda ma wa anabi kazlay:

23 «Wya dza'a zlg haf zlg ha daghala makwa ta kul snaŋtá zgun ta huđi, ŋa yatani ta zwanja zgun, ŋa tsanaftá hgani ka Emanuwel,» manda mnay kazlay: Kawadaga Lazglafta nda amu ‡ ka'a ya.

24 Sli'avata Yusufu, ka snatá tsi ta tsa gwada mnana duhwala Mgham Lazglafta ya. Ka klaftá tsi ta Mari ŋa nzakway ka markwa taŋ. 25 Walaŋ a Yusufu ta ksantá tsa makwa ya wa. Tahula dgatani zla tsi ta ksantá. Ka tsanaftá tsi ta hga tsa zwanja ya ka Yesu.

Sli'agaf ta gwal ma mndëra luwa da vla glaku ŋa Yesu

2 Ma luwa Batlehem ta hadika Zudiya yatá lu ta Yesu, ma fitika gay Hiridus ta mghamani hada. Tahula yata, ka sli'aftá gwal nda sna ta skwi ta ghëŋa tekwatsa daga ma mndëra luwa ka safi da luwa Ursalima. 2 Ka dawantá hëŋ: «Ga tsa zwanja yaga lu ka lfid Mghama la Yahuda ya na? Nda nga ŋni ta tekwatsani ta zlagapta daga ma mndëra luwa kəl ŋni ka safi da tsəlu ta kəmani.»

3 Snaŋta mgham Hiridus ta tsa gwada ya, tsibak ma vghani. Mantsaya inda gwal ma luwa Ursalima guli. 4 Ka tskanatá tsi ta inda gwal mali ta ghëŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha. Ka dawu tsi da hëŋ: «Ga tsa vli dza'a yata lu ta Kristi †† ya na?» ka'a nda hëŋ. 5 Ka hëŋ nda tsi mantsa: «Ma luwa Batlehem ta hadika Zudiya dza'a yatá lu, kabga wya ka anabi vindafta:

6 «Kagha luwa Batlehem ta hadika Yahuda.

Hta a nzakwa gha mataba luwaha ya ta hadika Yahuda wu,

kabga ga ghuni dza'a saba Mgham dza'a nga mnduha da la Isra'ila, ††» ka'a.

7 Ka hgaftá mgham Hiridus ta tsa gwal nda sna ta skwi ta ghëŋa tekwatsa ya ma kdek ma kdek, ka dawantá tsi da hëŋ: «Yawu zlagapta tsa tekwatsa ya na?» ka'a. 8 Ka ghunaftá tsi ta hëŋ da Batlehem, ka'a mantsa: «Lawala, ka zbapta kuni dina ta gwada ta tsa zwanja ya. Ka slafsla kuni tida katsi, ka vrakta kuni da

†† Yesu: Manda mnay kazlay: Lazglafta ta mba mndu ka'a ya.

‡ Ngha ta Isaya 7:14 nda 8:8, 10. †† Kristi na: Tsaya Mgham tfanagha Lazglafta ta wi. †† Ngha ta Mika 5:1, Yuhwana 7:42.

† Kristi na: Manda mnay Mgham tfanagha Lazglafta ta wi ka'a ya.

mnihata nja dza'a vərda i'i guli da tsəlbu ta kəmani,» ka'a.

⁹ Kdakwa tanj ta snamtá tsa gwada mgham ya, ka sli'aftá hən ka dza'a. Ka nghəglantá hən ta tsa tekwat-sa si nghan hən daga ma mndəra luwa ya kay ta mbada ta kəma tanj. Bhadaghatani da tsa vli nda tsa zwanj ya, ka sladata tsi. ¹⁰ Nghay tanj ta sladata tsa tek-watsa ya, ka tuta njudufa tanj da rfu katakata. ¹¹ Ka lamə hən da həga. Ka slanaghatá hən ta tsa zwanj ya nda Mari ta nzakway ka mani. Ka tsəlbatá hən ta kəma tsa zwanj ya, ka vlanjta hən ta glaku. Ka palanaptá hən ta zlibiha tanj, ka mbəhatá hən nda dasu, nda urdi nja dray nda dra, nda mandabaya urdi. ¹² Tahula tsa ka mnanatá Lazglafta ta hən nda ma suni kazlay: Yahaya-ha hən da vradaghata nda da Hiridus kə'a. Ka sli'aftá hən ka vraghata da luwa tanj nda ta sana tvi.

Kdikiŋtá Yesu da luwa Masar

¹³ Tahula laghwa tanj, ka lagha sana duhwala Mgham Lazglafta da suna Yusufu. Ka'a nda tsi mantsa: «Sli'afs-li'a, kla ta na zwanj na nda mani ka hwayaghata ka nda hən ta hadika Masar, ka nzata ka hada. I'i dza'a mnaghata kada vrakta ka. Ya dza'a zbay Hiridus ta na zwanj na nja dzata,» ka'a.

¹⁴ Ka sli'aftá Yusufu, ka hlaftá tsi ta i tsa zwanj ya nda mani girvidik ka laghwi ta hadika Masar. ¹⁵ Ka nzatá tsi hada ha ka sagha fitika mta ta mgham Hiridus. Mantsa kə'a maguta nja dzanaghatá ghəŋa gwada mna Mgham Lazglafta nda ma wa anabi, ka'a mantsa: «Ma hadika Masar † hgagapta yu ta zwanj da,» kə'a ya.

Pslatá zwani ma luwa Batlehem

¹⁶ Kə'a ka Hiridus ná, hidaku hidanagha tsa gwal nda snatá skwi ta ghəŋa tekwatsa ya. Ka kuzlanaptá tsi ta njuduf. Tsaw mnanamna tsa gwal nda sna ta skwi ta ghəŋa tekwatsa ya kay ta fitika zlagapta tsa tekwatsa ya, kəl tsi ka mnay: Lawa pslihatá inda zwana zgwana yaga lu hadahada ha ka klaftá imi his ma luwa Batle-hem, nda ya ma inda vli ta wanafta kə'a. ¹⁷ Ma tsa fitik ya dzatá ghəŋa gwada ya mna anabi Irmiya. Ka'a mantsa:

¹⁸ «Ta snaku hlawi ma Rama.

Ta snaku lili nda njaŋa ghəŋ.

Rahila ya ta tawa zwanani,

va a ta lbanatá njuduf wu kabga rwurwa hən ††,» ka'a.

Sli'afta ma luwa Masar ka vru da luwa Nazaret

¹⁹ Manda mtatá mgham Hiridus, ka ləglagha duhwala Mgham Lazglafta da suna Yusufu ma hadika Masar. ²⁰ Ka'a mantsa: «Sli'afslí'a, ka kla ka ta na zwanj na nda mani, ka dza'a ka ta hadika Isra'ila kabga nda rwa tsa gwal ta zba dzatá na zwanj na ya,» ka'a.

²¹ Ka sli'aftá Yusufu, ka hlaftá tsi ta i tsa zwanj ya nda mani, ka laghwi ta hadika la Isra'ila. ²² Ama snanjanani kazlay: Zwanj Hiridus ta nzakway ka Arkilayus ta ga mgham ta hadika Zudiya kə'a, ka zlanaptá tsi ta dza'a

da hada. Tahula mnananjan Mgham Lazglafta nda ma suni, ka mbədaghatá tsi ta vgha ta hadika Galili. ²³ Ka laghu tsi nzata ma sana luwa ta hgu lu ka Nazaret. Nda nza mantsaya nja dzanaghatá ghəŋa gwada ya mana la anabiha, ka hən mantsa: «Mnda la Nazaret dza'a hga lu,» ka hən.

«Mbədanafwa nzakwa ghuni» ka Yuhwana

Mak 1:1-8, Luk 3:1-18, Yuh 1:19-28

3 Ma tsa fitik ya, ka zlagaptá Yuhwana mnda maga batem ma mtak ta hadika Zudiya, ka'a mantsa: ² «Mbədanafwa mbəda ta nzakwa ghuni, kabga ndusa ga mghama Lazglafta ka sagha,» ka'a.

³ Ka anabi Isaya mnuta mantsa:

«Mamu sana mndu ta gugudaku ma mtak. Ka'a mantsa:

“Payanawa tva Mgham Lazglafta, ka lele'anata kuni ndədap, †» ka'a.

⁴ Gatá lguta swida njalibwa ta sudə Yuhwana ta vgha nda hbatá banava huta misti. Hi'i nda zuduma mtak skwa zayni. ⁵ Ka sli'adaghatá gwal ta sli'afta ma luwa Ursalima, nda inda gwal ta hadika Zudiya, nda inda gwal ta hadikha ta wanafta ghwa Zurdeŋ, ka lagha da tsi. ⁶ Ka manigiŋtá hən ta dmakuha tanj, ka maganaftá tsi ta batem ta hən ma ghwa Zurdeŋ.

⁷ Nghay Yuhwana ta ndəghadaghata la Farisa nda la Sadukiya ta sli'adaghata da tsi, nja maganaftani ta batem ta hən ná, ka'a nda hən mantsa: «Mndəra la mupuhwa! Waya ta mnaghunatá hwayapta ma tsa basatá njudufa Lazglafta dza'a sagha ya na? ⁸ Ka maga kuni tama ta slna dza'a maranjan mbədata nzakwa ghuni. ⁹ Ma fa kuni ta ndana ghuni kazlay: Abraham na Da nji kə'a. Ka yu ta mnaghunata na: lavinlava Lazglafta ta mbədanaftá na palaha na nja nzakwa tanj ka zwana Abraham. ¹⁰ Nda ghada fata wa slpada mista fuha nja ratsinjan nda slrəŋ nda slrəŋ. Inda fu kul dzaku yak-wani, dza'a tsinjan lu ka vzamta ma vu. ¹¹ I'i ná, nda imi ta magaghunafta yu ta batem nja maranjan ta mbədata nzakwa ghuni. Ama tsa mndu ta sagha nda hula da ya ná, mal njan glaku ka nja da. Slaghu a yu dər nja hlaptá babah ma səlani wa. Tsatsi ná, dza'a magaghunafma-ga ta batem nda Sulkum nda ghuba nda ya nda vu. ¹² Mamu kuwatavihi ma dzvani ta wa blikwi nja vihaptá hyani, nja dganatá sabatbat nda hənzila hya nja pghamtani ta hyani ma guvur. Ama nja drinjan ta sabatbat, nda vu kul had ta mtavata dekdek,» ka'a.

Maganaftá batem ta Yesu

Mak 1:9-11, Luk 3:21-22

¹³ Ka sli'aftá Yesu ta hadika Galili, ka lagha ta wa ghwa Zurdeŋ slanaghatá Yuhwana nja maganaftani ta batem. ¹⁴ Ka Yuhwana nda tsi mantsa: «Nawanawa mantsa a tsa wu! I'i ta kuma magidifita kagha ta batem guli ná, da i'i ta sagha kagha guli?» ka'a. ¹⁵ «Maga magata u ta inda skwi ya kumanjan Lazglafta,» ka Yesu nda tsi. Gi dzəglamə a Yuhwana ta wi mida wa.

† Ngha ta Huseya 11:1. †† Ngha ta Irmiya 31:15.

‡ Ngha ta Isaya 40:3.

¹⁶ Kdakwa lu ta maganaftá batem ta Yesu, ka sabə tsi ma imi. Ka gi gunatá luwa buwarj, ka nghə tsi ta Sulkuma Lazglafta ta saha manda ghərbu' ta ghəjanani.
¹⁷ «Nanana zwanja da ya d̄vu yu, ya ta zd̄gihata katakata,» ka sana lwi snagata daga ta luwa.

Dzəgharjta halaway ta Yesu ma mtak

Mak 1:12-13, Luk 4:1-13

4 Tahula tsa, ka klaghatá Sulkuma Lazglafta ta Yesu da mtak ɲa dzəghay halaway. ² Tahula magatani ta fitik fwađ mbsak nda rvidik tani nda fitik tani ta suma †, ka kuzlanafatá maya. ³ Ka gavanavatá halaway, ka'a nda tsi mantsa: «Ka si Zwanja Lazglafta ka katsi ná, mnanamna ta na palaha na ka mbəđavafta həj ka skwa zay,» ka'a nda tsi. ⁴ Ka Yesu mantsa: «Ka lu vindafata ma gwada Lazglafta na: "nda skwa zay kwenjkwenj yeya a ta nzata mndu nda hafu wu, ama nda inda gwada ta sabi ma wa Lazglafta, ††"» ka'a.

⁵ Ka klaghatá halaway ta Yesu da Ursalima luwa ya nda ghuba. Ka kladaftá tsi ta bđəma həga Lazglafta. ⁶ Ka halaway nda tsi mantsa: «Ka si Zwanja Lazglafta ka katsi ná, vzadavza ta vgha ta hadik. Ka lu vindafata ma gwada Lazglafta na: "dza'a ghunafghuna Lazglafta ta duhwalhani ɲa tsu'afatá kagha ma dzva tarj ɲa kwala səla gha da grunjtá pala ‡,"» ka'a nda tsi. ⁷ Ka Yesu guli mantsa: «Ka lu vindafata ma gwada Lazglafta guli na: "Ma dzəghə ka ta Mgham Lazglafta †† gha kə'a,"» ka'a nda tsi.

⁸ Tahula tsa, ka kləglaghatá halaway ta bđəma sana ghwa' nda slra, ka maranatá za mgham ma ghəja hadik nda gadghəlani tani. ⁹ Ka'a nda tsi mantsa: «Ka tsəlbə tsəlbə ka ma ghuva da ka vlihatá glaku, ta vlaghavla yu ta inda tarj demdem,» ka'a. ¹⁰ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Halaway! Laghula gha ta vata i'i. "Nja Mghama gha Lazglafta dza'a vla ka ta glaku, da tsatsi turtukwani dza'a skwa ka ta htsij ††,"» ka lu vindafata ma deftera Lazglafta, ka'a nda tsi. ¹¹ Mnatani ta tsaya, ka zlanavatá halaway. Ka sl'adaghatá duhwalha Lazglafta, ka vlarjtá həj ta skwa zay.

Zlrafta Yesu ta mna Lfida Gwada ma luwa Galili

Mak 1:14-15, Luk 4:14-15

¹² Manda snarjta Yesu kazlay: Wa'a hbam hba lu ta Yuhwana ma gamak kə'a, ka sl'afatá tsi ka laghwi ta hadika Galili. ¹³ Ka zlanatá tsi ta luwa Nazaret. Ka laghwi da nzata ma luwa Kafarnahum ta nzakway ta wa drəfa Galili, ma kwakwara luwa Zabuluɲ nda Naftali. ¹⁴ Mantsa ya magata tsi ɲa dzanaghatá ghəja gwada ya mnə anabi Isaya:

¹⁵ «Kaghuni kwakwara Zabuluɲ nda Naftali ta nzakway ta wa drəf tvə sana bla ghwa Zurdeɲ, nda kagha hadika Galili ta nzaku gwal kul had ka la Yahuda mida ya,

† Suma: Tsaya fitik ya dza'a kurata mndu ta zlanatá za skwa zay nda sa skwa say ka vaghay nda hanay ma fitik ya dza'a kura mndu ta klafta ka magay. †† Ngha ta Vrafta ta zlahu 8:3. ‡ Ngha ta Zabura 91:11-12. †† Ngha ta Vrafta ta zlahu 8:16 †† Ngha ta Vrafta ta zlahu 8:13

¹⁶ dza'a nda ngha gwal ta nzaku ma grusl ta mghama tsuwadək. Lanagha la tsuwadək ta gwal ta nzaku ma luwa zlatanagha sulkuma mtaku ta həj ††,» ka'a. ¹⁷ Daga ma tsa fitik ya zlrafta Yesu ta mna gwada, ka'a mantsa: «Mbəđanafwa mbəda ta nzakwa ghuni! Ndusa ga mghama Lazglafta ka sagha!» ka'a.

Hgafta Yesu ta tarjta duhwalhani

Mak 1:16-20, Luk 5:1-11

¹⁸ Ta wawakwani Yesu ta wa drəfa Galili, ka ngarjtá tsi ta zwanamaha his, i Simuɲ ta hgu lu ka Piyer ya nda zwanamani Andre. Ta wda kadəja tarj həj da drəf ɲa tuma klipi kabga tuma klipi slna tarj. ¹⁹ «Mbadwa mista da ɲa naghunafta da ka gwal hlaktá mnduha,» ka Yesu nda həj. ²⁰ Ka gi zlanavatá həj ta kadəjha tarj ka laghu mistani.

²¹ Mbadapta tarj dau', ka ngarjtá tsi ta zwanamaha his guli, i Yakubu nda Yuhwana zwana Zebedi. Kawadaga həj nda da tarj Zebedi ma kwambalu ta paya kadəja tarj. Ka hgaftá Yesu ta həj. ²² Ka zlanavatá həj ta tsa kwambala tarj ya nda da tarj tani, ka laghwi mista Yesu.

Taghay Yesu ta skwi, nda mbambayni ta mnduha

²³ Ka rə Yesu ta inda hadika Galili, ka tagha skwi ɲa mnduha ma həgaha tagha skwa la Yahuda, ka mna Lfida Gwada ta ghəja ga mghama Lazglafta, ka mbamba mnduha ma inda darjwaha tarj, nda inda ya ta raghwa həj. ²⁴ Ka tuta gwada wdid ta ghəja Yesu ta inda hadika Siri. Ka hlədanaghatá lu ta inda gwal darjwa, nda gwal ta ɲra darjwaha kavghakavgha, nda gwal nda ksa da halaway, nda gwal nda ksa da seteni, nda gwal nda rwa səla tarj. Ka mbambə Yesu ta həj. ²⁵ Ka sl'i dəmgə mistani, gwal ta sl'afata ta hadika Galili, nda gwal ta sl'afata ta kwakwara Dekapwalus, nda ya ma luwa Ursalima, nda ya ta hadika Zudiya, nda gwal nda ta sana bla ghwa Zurdeɲ.

Vərda zdaku sura 5 ka labə ta 7

Luk 6:20-23

5 Nghay Yesu ta sl'adaghatata dəmgə da tsi, ka sl'afatá tsi ka lafi ta kuduɲur ka nzata. Ka sl'adaghatá duhwalhani tavatani. ² Ka zlraftá tsi ta tagha skwi ɲa tarj, ka'a mantsa:

³ «Rfu da gwal nda sna ta pda tarj ma Sulkum, kabga ɲa tarj ga mghama Lazglafta.

⁴ Rfu da gwal ta taw ndanana, kabga dza'a lbana lba Lazglafta ta ɲudufa tarj.

⁵ Rfu da gwal lebtekwa ghəja tarj, kabga dza'a vlarjvla Lazglafta ta hadik ya tanaf tsi ta imi ta sləmərj ta həj.

⁶ Rfu da gwal ta dzə maya nda ndala maga skwi ta kumə Lazglafta ta həj, kabga dza'a baghaku həj.

⁷ Rfu da gwal ta tawa hidahida ta mndu kabga dza'a taway Lazglafta ta hidahida ta həj.

†† Ngha ta Isaya 8:23—9:1

⁸ Rfu da gwal hezle' a ɲuɖufa taɲ, kabga dza'a nghanɲnɲa hɛɲ ta Lazglafta.

⁹ Rfu da gwal ta slɛga zɔɖaku mataba mnduha, kabga zwana da kuni ka Lazglafta dza'azlay nda hɛɲ.

¹⁰ Rfu da gwal ta gɛ lu ta iri ɲa taɲ ta ghɛɲa magay taɲ ta skwi tɔdukwa, kabga ɲa taɲ ga mghama Lazglafta.

¹¹ Rfu da kaghuni, ka ta rarazay lu ta kaghuni, ka ta gay lu ta iri ɲa ghuni, ka ta vazay lu ta rutsak ta kaghuni ta ghɛɲa gwada ta i'i.

¹² Rfawarfa ta rfu, ka nzata kuni wadaha, kabga mamu nisɛla ghuni dagala ta kzla kaghuni ta luwa. Manda va tsaya ganapta lu tiri ta anabiha ta tiɲlaghutá kaghuni.»

Nzaku ka slughul nda tsuwadaka ghɛɲa hadik

Mak 9:50, Luk 14:34-35

¹³ «Kaghuni slughula ghɛɲa hadik. Ka sabsa nɛmaku ma slughul ná, waka lu dza'a nɛmglanafta na? Ta had hayhayani wu, ta ghɛɲa pghidiɲta ɲa diɲlay mnduha yeya.

¹⁴ «Kaghuni tsuwadaka ghɛɲa hadik. Had luwa ta bafta lu ta ghwa ta difaghuta wa. ¹⁵ Had lu ta tsamtá vu ma pitirla ka dzubamta ma tughuba wa. Ta vli tskala ta fagata lu ɲa tsuwadakayni ta inda gwal ma tsa hɛga ya. ¹⁶ Manda tsaya dza'a tsuwadkakwa tsuwadaka ghuni ta kɛma mnduha, kada nghanɲta hɛɲ ta ɲɛrma slna ta magɛ kuni, ɲa zɛzɛlvay taɲ ta da ghuni ta luwa.»

ɲlanafta Yesu ta inda zlahu

¹⁷ «Ma fa kuni ta ghɛɲ kazlay: Sa da hɛrdiɲtá zlahu Musa nda tagha skwa la anabi yu kɛ'a. Sa da hɛrdiɲta a yu wu, sa da ɲlanaftá yu. ¹⁸ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Ka ta teke'a luwa nda hadik katsi, had sana skwi dɛr ned, dɛr ndɛhed dza'a wudanaghuta lu mataba zlahu Musa, ha ka laghani ta fitika kdavakta inda skwi wa.

¹⁹ «Tsaya tama, dɛr wa ta kwalaghutá snatá dɛr ya kwitikw mataba tsa zlahuha ya, ka tagha magay manda tsa ɲani ya ɲa sanlaha ná, dza'a nzakway tsa mndu ya ka sagɛɲ gudzekw ma ga mghama Lazglafta. Ama ka snasna mndu ta tsa zlahu ya, ka tagha magay manda tsa ɲani ya ɲa sanlaha guli ná, ka mndu dagala tsa mndu ya dza'azlay ma ga mghama Lazglafta. ²⁰ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Ka malaghumala a kaghuni ta snatá zlahu ka gwal tagha zlahu ɲa mnduha nda la Farisa wu katsi ná, had kuni dza'a walaɲtá lami da ga mghama Lazglafta wa.»

Tagha skwi ta ghɛɲa basa ɲuɖuf

²¹ «Nda sna kuni ta skwi mnana lu ta dzidziha mu ghalya kazlay: Yaha ka walaɲta dzatá mndu † kɛ'a. Dɛr wa mndu ta dzatá mndu ná, dza'a klay lu da guma kɛ'a. ²² Ama ka i'i ta mnaghunata ná, dɛr wa ta basana-

† Ngha ta Sabi 20:13 nda Vrafta ta Zlahu 5:17.

vata ɲuɖuf ta zwanamani ka mukumani a tsi ka tsi, dza'a klay lu ta tsa mndu ya da guma. Dɛr wa mndu dza'a mnay nda zwanamani ka mukumani a tsi kazlay: Ghwadak kɛ'a ná, dza'a klay lu ta tsa mndu ya ta kɛma guyatá ghɛɲa gwal tsa guma. Dɛr wa mndu dza'a mnay nda zwanamani ka mukumani a tsi kazlay: Rgha kɛ'a, nda ra tsa mndu ya ɲa vzaghata da duda vu.

²³ «Tsaya tama, ka kladagha kla ka ta skwi ɲa vlay ta gwir ɲa Lazglafta, ka havaktá ka hada ta gwada ya ta kul dzraku mataba ghuni nda zwanama gha katsi, ²⁴ zlanɲla ta tsa skwa gha ya hada tavata tsa gwir ya, ka vraghuta ka dzrafta nda tsi karaku, kada vrakta ka vlanɲtá tsa skwa gha ya ta Lazglafta.

²⁵ «Ka mamu skwi mataba ghuni nda mndu katsi, ta kul lagha kuni da vla guma nda tsi ya, ɲavaɲa ka dzrafta kuni ma kdaku tsi kladaghagata da vla guma, da klastá mndu ta tsa guma ta kagha ka vlanɲtá la sludzi, da vzaghatá lu ta kagha da gamak. ²⁶ Kahwathwata ka yu ta mnaghata, had ka dza'a sabi hada kata kdɲɲ a ka ta planatá kdavakta penani wa.»

Tagha skwi ta ghɛɲa hliri

²⁷ «Nda sna kuni ta skwi mna lu kazlay: Yaha ka da hliri † kɛ'a. ²⁸ Ama ka i'i ta mnaghunata ná, mndu ta nghanɲta nda ira mbɛzleh ta markwa sani ma mndu ná, nda ghada klutani ta tsa marakw ya ma ɲuɖufani. ²⁹ Ka ira gha nda ga zeghwi ta kla kagha da ga dmaku katsi, tsakwasliɲ tsakwasla ka wuɖidiɲta ka di'iɲ. Dɛr pɔdata ka ta fawaya gha turtuk ka ya da vzamta lu ta kagha tsuhtsuh da duda vu. ³⁰ Ala, ka dzva zeghwa gha ta kla kagha da maga dmaku ya, tsɲɲtsa ka wuɖidiɲta ka di'iɲ, dɛr pɔdata ka ta fawaya gha turtuk ka ya da vzamta lu ta kagha tsuhtsuh da duda vu.»

Tagha skwi ta ghɛɲa ghzla marakw

Mat 19:9, Mak 10:11-12, Luk 16:18

³¹ «Ka lu mnata guli na: "Ka ghzliɲghzla mndu ta markwa taɲ katsi, vindanaftani ta ɔelewera ghzlatani ‡." ³² Ama ka i'i ta mnaghunata na: Ka ghzliɲghzla mndu ta markwa taɲ, ka ta ghɛɲa hliri a tsi wu katsi, famfa ta tsa marakw ya da hliri. Ka klafkla mndu ta marakw ghzliɲ lu guli, hliri ta hlɛ tsa mndu ya,» ka'a.

Gwada ta ghɛɲa wadu

³³ «Nda sna kuni ta skwi mnana lu ta dzidziha ghalya na: Yaha ka da walaɲta wadu kɛ'a. Manda va tsa wadana ka ta Mgham † Lazglafta gha ya ná, manda va tsaya ká ka magata. ³⁴ Ama ka i'i ta mnaghunata na: Yaha kuni walaɲta wadutá vli, dɛr nda luwa, kabga vla nzakwa Lazglafta ya. ³⁵ Dɛr nda hadik, kabga vla fa sɛlani ya. Dɛr nda luwa Ursalima, kabga luwa Mgham dagala ya. ³⁶ Yaha ka da wadu nda ghɛɲa gha, kabga laviɲ a ka ta mbɛdanafta ka ɲusliɲ dɛr ka ɲra ta ya dɛr turtuk ma swida gha wa. ³⁷ Gwada ya ɲa sabi ma wa

†† Ngha ta Sabi 20:14 nda Vrafta ta Zlahu 5:18. ‡ Ngha ta Vrafta ta Zlahu 24:1. †† Ngha ta Zlahu 19:12, Mbsak 30:3 Vrafta ta Zlahu 23:22-24.

ghuni ná, ka anji tsi, anji. Ka mantsa a tsi wu, mantsa a wa. Inda ya dza'a sganaghata lu ta ghəŋa tsaya ná, sagha da halaway.»

Gwada ta ghəŋa planamtá mndu ta ŋaslu nda ŋaslu
Luk 6:29-30

³⁸ «Nda sna kuni ta mnata lu kazlay: Nda iri dza'a plamta lu ta iri, nda sli'irig dza'a plamta lu ta sli'irig † kə'a. ³⁹ Ama ka i'i ta mnaghunata ná, ka magamaga mndu ta ghwadaka skwi, yaha kuni da vranamta. Katək ná, ka dzughusdza mndu ma lagəŋa gha nda ga zeghwi, mbədanambəda guli ta lagəŋa gha nda ga zlaɓa. ⁴⁰ Ka kurakura mndu ta wlatá kagha kabga ŋa klugudughustá dawra gha, fanavafa guli ta lguta huda gha. ⁴¹ Ka pgha ta i'i tkwe' ka meli turtuk ka mndu nda kagha ya, pghafpgha gha ka meli his. ⁴² Ka dawəŋdawa mndu ta skwi da kagha vlarŋvla gha. Ka laghala mndu da bla nzawa da kagha, ma sđanaf ka.»

Gwada ta ghəŋa dva ghuma
Luk 6:27-28,32-36

⁴³ «Nda sna kuni ta skwi mna lu kazlay: Dvuɗva ta zwanama gha ††, ghuma gha katsi husaghata kə'a. ⁴⁴ Ama ka i'i ta mnaghunata: Dvuwadva ta ghuma ghuni, magawa du'a ta ghəŋa gwal ta giri ŋa ghuni. ⁴⁵ Tsaya dza'a kəl kuni ka nzakway ka vərda zwana Da ghuni ya ta luwa, kabga tsatsi ta sli'aganaptá fitik ta ghəŋa gwal kul zdaku ghəŋa taŋ, nda ya ta ghəŋa gwal zɗa ghəŋa taŋ. Ta nzagazna ta imi ta ghəŋa tdukwa mnduha, nda ya ta ghəŋa ghwadaka mnduha. ⁴⁶ Ka gwal ta dvutá kaghuni yeya ka kuni laghu dvuta katsi, mndəra wati nisəla ta dza'a kuni mutsəgəlta na? Dər gwal tska dzumna guli ná, mantsa ya a ta maga həŋ guli ra? ⁴⁷ Ka ŋa zwanama gha yeya ta ga kaghuni ta zgu katsi ná, ndaw malaghuta kaghuni tama? Mantsa ya a ta maga gwal kul snarŋta Lazglafta guli ra? ⁴⁸ Nza-wanza ka vərda mndu manda va nzakwa Da ghuni ta luwa ka vərda mndu ‡ ya.»

Tva vla skwi ŋa pđuha

6 «Dasuwa ka kuni ta magə kuni ta skwi tdukwa, yaha kuni da magay ŋa ghubaku ta wa ira mnduha. Ka mantsa tsi ná, mutsafta a kuni ta nisəla ghuni da Da ghuni ta nzakway ta luwa wa.

² «Ta vlə ka ta skwi ŋa pđu ya, ma ghubu ka ta ghəŋa gha ta ghəŋani, manda ya ta magə gwal ta maga madgwirmadgwir ma həga tagha skwa la Yahuda, nda ya ta pazlala, ŋa ghubaku da mnduha ya. Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mutsu mutsa həŋ ta nisəla taŋ. ³ Ama kagha, ta mbəhu ka ta pđu ya, ma snarŋ dzva zlaɓa gha ta skwi ta magə dzva zeghwa gha. ⁴ Tsaya dza'a kəl tsa mbəha gha ya ka nzakway ka skwi nda dīfa. Dza'a plaghampila Da gha Lazglafta ta ŋha skwi ta magə ka ma dīfa ya.»

† *Ngha ta Sabi 21:23-25 nda Zlahu 24:19-20, nda Vrafta ta Zlahu 19:21.* †† *Ngha ta Zlahu 19:18, nda Vrafta ta Zlahu 23:3-6.* ‡ *Ngha ta Zlahu 19:2, Vrafta ta Zlahu 18:13.*

Tva maga du'a
Luk 11:2-4

⁵ «Ta ndəbu kuni ta dzvu, ma nza kuni manda ŋa gwal ta maga madgwirmadgwir zɗəgana maga du'a ta həŋ ta sladu ta sladu ma həga tagha skwa la Yahuda, nda ya ta wa madədga tvi †† ŋa nghanŋta mnduha ta həŋ ya. Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mutsu mutsa həŋ ta nisəla taŋ. ⁶ Ama kagha, ka ta maga du'a ka, laghula da dzuguva gha, ka hafta ka ta tgha gha ka ndəba ka ta dzvu. Dza'a plaghampila Da gha ta nzakway ta ŋhay ma dīfa ya.

⁷ «Ta ndəbu kuni ta dzvu ya, ma gda kuni ta vrafta ta gwada turtuk, manda ŋa gwal kul sarŋtá Lazglafta ta ndanay kazlay: Vrafta ta gwada dza'a kəl Lazglafta ka tsu'arŋnafta kə'a ya. ⁸ Ma taghə kuni ta skala taŋ, kabga nda sna Da ghuni ta skwi ta kumə kuni ma kdaku kaghuni ka daway da tsi.»

Da ta luwa

⁹ Wya ka kuni da maga du'a tama: «Da ŋni ta nzakway ta luwa, ka snavasna hga gha nda ghuba.

¹⁰ Ka saghasa fitika ga mghama gha, ka maga ka ta skwi ta kumə ka ta hadik, manda ya ta magaku ta luwa.

¹¹ Vlarŋnavla ta skwa zay prək zay ŋni gita.

¹² Plarŋnapla ta dmakuha ŋni, manda ya ta plinista arŋni ta dmakwa gwal ta magarŋnata.

¹³ Ma zlarŋna ka tawa skwi dza'a dzəgharŋnata. Klakla ta arŋni ma dzva halaway, [kabga ŋa gha ga mgham, nda mbraku, nda glaku, ŋa kdekedzerŋ. Amin!]

¹⁴ «Ka plinispla kuni ta dmakwa mnduha ta magaghunata katsi, Da ghuni ta nzakway ta luwa ná, dza'a plighunispla ta ŋa ghuni guli. ¹⁵ Ama ka had kaghuni ta plinistá dmakwa mnduha ta magaghunata wu katsi, had Da ghuni dza'a plighunistá dmakuha kaghuni guli wa.»

Tva maga suma

¹⁶ «Ka ta suma kuni, ma pslaf kuni ta kuma manda ya ta magə ghwadaka mnduha. Ta pslafpsla həŋ ta kuma, kabga ŋa ŋhay mnduha kazlay: Ta suma həŋ kə'a. Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mutsumutsa həŋ ta nisəla taŋ nda tsaya. ¹⁷ Kagha, ka ta suma ka, masamma ta rdi ma ghəŋa gha ka payanata ka, mbaziq ka ta kuma gha guli. ¹⁸ Tsaya dza'a kwal mnduha tsatsafta ta suma ka kə'a. Ta ghəŋa Da gha hada ta nzaku ma dīfa yeya nda ŋha. Dza'a plaghampila tsa Da gha nda ŋha ta skwi ta magə ka ma dīfa ya. Psawapsa ta mutsaftá gadghəl da Lazglafta.»

†† *Ngha ta Lukwa 18:10-14.*

Skwa gadghel ta hadik nda ya da Lazglafta

Luk 12:33-34

¹⁹ «Ma tskana kuni ta gadghela ghuni ta hadik ma vli ya ta zuta zahar, ta ksuta mbazlar, nda ya ma vli ta zlaghata ghaliha guli. ²⁰ Ama tskawa tska ta gadghela ghuni ta luwa ma vli dza'a kwal zahar zuta, dza'a kwal mbazlar ksuta, nda ya dza'a kwal ghaliha zraghata. ²¹ Ma vli hada gadghela gha ya, hada nudufa gha guli.»

Nzaku ma tsuwadak

Luk 11:34-36

²² «Iri ná, manda pitirla vgha gha nzakwani. Ka tsidif ira gha, tsuwadak inda vgha gha. ²³ Ama ka nda badza ira gha, ma grum inda vgha gha. Ka si ma grum nzakwa tsa tsuwadak ma kagha ya katsi, kighkigh dza'a tdfikuta tsa grum ya tama!»

Zba'awazba mataba i Lazglafta nda tsedi

Luk 16:13

²⁴ «Had' mndu dza'a laviŋta gwafta ksanatá slna ta mghamha his, ta magaymagay ŋa ya, ta magaymagay ŋa ya, ma va tsa fitik turtuk ya wa. Nda husanŋa sani, ta d'vutá tsi ta sani. Nda ndi'a nzakwani nda sani, ta wudifŋtá tsi ta sani. Laviŋ a kuni ta gwaftá maga slna ŋa Lazglafta, ta magaymagay kuni ŋa tsedi wa.»

Zbawazba ta ga mghama Lazglafta karaku

Luk 12:22-31

²⁵ «Tsaya ta kæl yu ka mnaghunata kazlay: Ma thè kuni ta he', a nu dza'a mu zay? Nu dza'a mu say? A nu dza'a mu suday ta vgha na kè'a? Malaghumala a hafu ta skwa zay ra? Ari malaghumala a wa a vgha ta lgut na? ²⁶ Nghawangha ta dyak ta ndaraku ta luwa ba. Had' hən̄ ta sləgu wu, tska a hən̄ ta skwi ta vwah wu, had' hən̄ ta tskanatá skwi ma guvur guli wa. Da ghuni ta luwa ta zunŋtá skwi ta hən̄. Malaghumala a kaghuni piw ka hahən̄ wu ra?

²⁷ «Waya mataba ghuni ma mnayni ta he', dza'a slranaghata dau' ta fitika hafani na? ²⁸ Ala, kabgawu ta kæl kuni ka mna he' ta ghəŋa lgut tama ba? Nghawangha ta vzlizla ta magaku ma vwah ba. Had' sana slna ta magata hən̄ wu, had' hən̄ ta ga lgut wa. ²⁹ Kulam nda tsa, ka yu ta mnaghunata na: Dər Salumuŋ nda va tsa nzakwani ka gadghel † ya tani ná, ta fava a ta lgut ta klaftá dinakwa ya dər turtuk ma tsa vzlizlaha ya wa. ³⁰ Ka si mantsa ya ta sudanavata Lazglafta ta lgut dina ta kuzurŋ gita, gamahtsimani ŋa vzamta da vu ya ní, kaghuni yeya dza'a kwal tsi sudavaghunata tama rki? Kay! Nda hta zlgħay nda nudufa ghuni.

³¹ «Ma walaŋ kuni ta mna he' tama, ma mnə kuni kazlay: A nu dza'a ŋni zay? A nu dza'a ŋni say? A nu dza'a ŋni suday ta vgha na kè'a. ³² Inda tsaha ya ná, gwal kul snanŋtá Lazglafta ta psay. Nda sna Da ghuni ta luwa ta skwiha ta raku ka ŋa ghuni. ³³ Zbawazba ta ga

† Ngha ta 1 Mghamha 10.

mghama Lazglafta nda maga skwi tdukwa ta wa irani karaku, dza'a vlaghunavla lu ta inda tsa skwiha ya ta ghəŋani.

³⁴ «Ma mnə kuni kazlay: He', waka yu da magay gamahtsimani na kè'a. Prək gamahtsimani ka ndananatá ghəŋani, prək dər wati ma vaghu nda danwani.»

Ma tsə kuni ta guma ta ghəŋa mndu

Luk 6:37-38,41-42

7 «Ma tsə kuni ta guma ta ghəŋa mndu, da tsaghu-naghatá lu ta guma ta kaghuni guli. ² Dza'a tsaghunagha tsa Lazglafta ta guma, manda va tsa ta tsə kaghuni ta ghəŋa sanlaha ya. Nda tsa daram ta kæl kaghuni ka gray ŋa sanlaha ya, nda va tsaya dza'a gra lu ŋa kaghuni guli. ³ Kabgawu ta kæl kagha ka laghwida nga slimbítsa udzu ma ira zwanjama gha, kul ng-hanŋta kagha ta dughuslani ma ŋa gha iri na? ⁴ Ari, waka kagha dza'a mnay nda zwanjama gha "Yaha ka klə-gaghata yu ta slimbítsa udzu ta ira gha kè'a," wya dughuslani ma ŋa gha na? ⁵ Tsa madgwirmadgwira gha ya. Tinŋəl ká ka klinŋtá dughusl ma ira gha karaku, kada ng-hanŋta ka ta vli ŋa kliginŋtá slimbítsa udzu ma ira zwanjama gha.»

⁶ «Ma vlə kuni ta skwi nda ghuba ŋa kriha, da mbədavatá tsi valafta ta kaghuni ka patsaghunata. Ma vza kuni ta mizidikwa ghuni ta kəma ghuvazu da dinlanaptá tsi, ka mbədavata da hi'ida kaghuni.»

Mndu ta zbay ta mutsay

Luk 11:9-13

⁷ «Dawawadawa dza'a vlaghunavla lu. Zbawazba dza'a mutsay kuni. Gawaga ta zgu dza'a gunaghunaguna lu ta watgha. ⁸ Dər wati ma mndu ta dawənŋta, ta mutsay. Dər wati ma mndu ta zbanŋta, ta slafsla tida. Ta gunanaguna lu ta watgha ta mndu ta gatá zgu. ⁹ Waya ma kaghuni dza'a klaftá pala ka vlanŋtá zwanjani dawənŋər tsi ta skwa zay na? ¹⁰ Ari, ka klipi dawənŋ tsa zwanŋ ya, ka klaftani ta nahadik ka vlanŋta na? ¹¹ Ka si kaghuni ta nzakway ka ghwadaka mnduha, nda sna kuni ta klaftá ŋərma skwiha ka vlanŋtá zwana ghuni ya ní, Da ghuni ta luwa yeya dza'a kwal kul snanŋta klaftá skwiha dinadina, ka vlanŋtá gwal ta dawənŋta da tsi rki?»

Hbatá ghəŋa zlahu

¹² «Inda skwi má ta kumə kaghuni ta magaghunata mnduha ya, maganawamaga kaghuni guli ta hahən̄, kabga tsaya klatá ghəŋa zlahu Musa, nda gwada la an-abi ††.»

Tviha his

Luk 13:24

¹³ «Lamwa la nda ta watgha slrehwa, kabga watgha bughwa ná, bla a labə tida wa ta kla mndu da vla zadaku. Nda ndəgha gwal ta dza'a nda tida. ¹⁴ Watgha

†† Ngha ta la Ruma. 13:8-10.

slehwa ná, nda bla ka lu ta labə tida, ta kla mndu da hafu. Sira a gwal ta mutsa labə tida guli wa.»

Ghwadaka anabiha

Luk 6:43-44

¹⁵ «Dasuwa ka kuni nda anabiha ta tsakalawi ta sli'amta da taba ghuni manda tuwak, ama ma njudufa tanj ta sidi həŋ manda kramtak mtak. ¹⁶ Ta slna tanj dza'a tsatsafta kuni ta həŋ. Ta dagay lu ta yakwa fwa inabi ta teki ra? Ari, ta dagay a lu ta yakwa ghuraf ta hlu'a na? ¹⁷ Inda fu zda ná, zda yakwani. Ala, ka zda a fu ná, zda a yakwani guli wa. ¹⁸ Had fu zda ta laviŋta yaftá yakwa fu kul zđaku wa. Manda tsaya guli ná, had fu kul zđaku ta yaftá yakwa fu zda guli wa. ¹⁹ Inda fu kul zđaku yakwani, ta tsiŋtsa lu ka vzamta ma vu. ²⁰ Tsaya tama, ta yakwa tanj ta tsatsafta lu ta həŋ.»

Vərdá duhwalha Yesu

Luk 13:25-27

²¹ «Inda gwal ta mnay kazlay: Mghama dá, Mghama dá! kə'a a dza'a lami da ga mghama da wa. Ba mndu ya ta maga skwi ta kumə Da da ta nzakway ta luwa kwenkwen dza'a lami. ²² Nda ndgha gwal dza'a mnay ŋa da bađu tsa kazlay: Mghama dá, Mghama dá! Anŋi a si ta kla lwa Lazglafta nda hga gha kay ra? Anŋi a si ta ghazla ghwadaka sulkum nda hga gha kay ra? Anŋi a si ta maga ndəghata mazəzməzəhha nda hga gha kay guli ra kə'a. ²³ Ka yu dza'azlay nda həŋ banluwa na: "Ta walaŋ a yu ta snaŋtá kaghuni wu. Laghwala ta vata i'i, kaghuni gwal maga ghwadaka skwiha †."»

Həgaha his

Luk 6:47-49

²⁴ «Mantsa tama, dər wati ma mndu ta snaŋtá na gwada ta mnə yu na, ka ksa slna nda tsi, dza'a nzakway tsa mndu ya ka gragra nda sana mndu nda hida ta baftá həgani ta kutumba. ²⁵ Ka sagha imi, ka lagha zala vlundud dista tsa həga ya. Zlu a wu, kabga thaf ta kutumba lu. ²⁶ Dər wati ma mndu ta snaŋtá na gwada ta mnə yu na, ka kwalaghutá tsi ta ksa slna nda tsi, ka gragra tsa mndu ya guli nda sana mndu ka rgha ta baftá həgani ta wutak. ²⁷ Ka sagha imi, ka lagha zala vlundud dista tsa həga, ka saf falak guk grunŋta, ka zlutá tsi tesne',» ka'a.

Taghay Yesu ta skwi nda sgit

²⁸ Manda kdīŋta Yesu ta mna tsa gwadaha ya, ka ndərmim mnduha katakata ta tsa tagha skwani ya, ²⁹ kabga nda sgit ma tsa ŋani tagha skwi ya, nza a manda tsa ŋa gwal tagha zlahu ŋa tanj ya wa.

Mbanafta Yesu ta mndu nda rdá mndu tida

Mak 10:40-45

8 Manda saha Yesu ta ghwá, ka sli'aftá ndghata dəmgá mistani. ² Ka lagha sana mndu nda rdá mndu tida zləmbata ma ghuvani, ka'a mantsa:

† Ngha ta Zabura 6:9.

«Mghama dá, ka ta kumay ka, laviŋlava ka ta mbidif-ta,» ka'a. ³ Ka fadapta Yesu ta dzvani ka ksaŋta, ka'a nda tsi mantsa: «Ta kumay yu, mbafmba gha,» ka'a. Gi hadahada ka mbaftá tsa mndu ya. ⁴ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Yahayaha ka mnanaŋtá mndu! La ka dza'a ka da maranaŋtá vgha gha ta mnda dra skwi ŋa Lazglafta, ka plata ka ta ghəŋ nda skwi manda ya mna zlahu Musa, kada snaŋta mnduha nda mba †† ka kə'a,» ka'a nda tsi.

Mbanafta Yesu ta kwalva mghama sludza la Ruma

Luk 7:1-10, Yuh 4:43-54

⁵ Ta lamə Yesu da luwa Kafarnahum, ka lagha sana mghama sludza la Ruma ndəba dzvu da tsi. ⁶ Ka'a nda tsi mantsa: «Mghama dá, wa'a kwalva dá ta hani mintgha gəzəmbła' a ta ghuya dāŋwa katakata,» ka'a. ⁷ «Ta dza'a yu da mbanafta,» ka Yesu nda tsi. ⁸ «Mghama dá! Ra a yu ka lagha gha da ini wa. Ka sabsa gwada te' ma wa gha ná, dza'a mbaku kwalva dá. ⁹ I'i guli ná, mista maliha nziŋta yu, mamu sludziha mista i'i guli. "Ka la!" ka yu nda sani, gi sli'ani. Ka "saghasa!" ka yu nda sani, gi saghani. Ka "maga ta ya!" ka yu nda kwalva dá, gi magayni,» ka tsa mghama sludzi ya.

¹⁰ Snanata Yesu ta tsa gwada mghama sludzi ya, ka laghu tsi ndərmimay. Ka'a nda tsa gwal mistani ya mantsa: «Kahwathwata ká yu ta mnaghunata, dər mataba la Isra'ila, ta slaf a yu ta mndərga zlghay nda njudufa mndu manda nana wa. ¹¹ Ka yu ta mnaghunata ná, nda ndgha gwal zlghay nda njuduf mndərga nana dza'a sli'agaghata daga ma mndəra luwa nda ya mista luwa ‡, ka nzata ka za skwi kawadaga nda i Abraham nda Izak nda Yakubu ma ga mghama Lazglafta. ¹² Ama gwal má dza'a nzakway ka zwana za həga ga mghama Lazglafta ya, dza'a hlafhla lu ta həŋ ka pghidiŋta da grum ma bli, ma vli ŋa taw nda hpađa sli'iŋ,» ka'a.

¹³ Ka Yesu nda tsa mghama sludzi ya mantsa: «La dzagha gha! Dza'a magamaga lu manda ya zlghaf ka,» ka'a. Gi ma va tsa fitik ya ka mbaftá tsa kwalvani ya.

Mbanafta Yesu ta midza Piyer

Mak 1:29-34, Luk 4:38-41

¹⁴ Ka sli'aftá Yesu ka lagha da Piyer, ka slanaghatá tsi ta midza Piyer ta hani ta basa njudidar. ¹⁵ Ka ksaŋtá tsi ta dzvu, ka mbaftá tsi da tsa njudidar ya. Ka sli'aftá tsi ka maganata skwa zay.

¹⁶ Gahawani, ka hladaghatá lu ta ndghata gwal nda ksa da ghwadaka sulkumha. Ka ghazligiŋtá tsi ta tsa ghwadaka sulkumha ya nda gwada ma wani. Ka mbambanaftá tsi ta inda gwal kul dughwanaku.

¹⁷ Mantsa ya magata tsi ŋa dzanaghatá ghəŋa gwada ya mna anabi Isaya kazlay:

«Tsatsi ka ghəŋani ta hlaghutá dāŋwaha mu, ka mbambanafta ma kwala mu kul dughwanaku †† kə'a ya.»

†† Ngha ta Zlahu 14:2-23. ‡ Mndəra luwa: Tsaya tva safa fitik. Mista luwa: Tsaya tva dədakwa fitik. †† Ngha ta Isaya 53:4.

Mamay mnduha ta dza'a mista Yesu

Luk 9:57-62

¹⁸ Nghanata Yesu ta dæmga ta wanafta ná, «mbadma ta a blu a,» ka'a. ¹⁹ Ka lagha sana mnda vinda zlahu slanaghata, ka'a nda tsi mantisa: «Malæma ða! Ta dza'a mista gha yu ðær dza'a diga ka,» ka'a. ²⁰ Ka Yesu nda tsi mantisa: «Gærhanja ná, mamu ghurumha tarj. Dyakha ta ndaraku ta luwa guli, mamu hægaha tarj. Ama Zwanja mndu ná, had ðær vli ña fadatani ta ghøjani wu,» ka'a.

²¹ Ka sani mataba duhwalhani mantisa: «Mghama ða! Zlihazla ka dza'a yu da padamtá da ða karaku,» ka'a.

²² Ka Yesu nda tsi mantisa: «Mbadma kagha mista ða! Zlanjala ta gwal nda rwa ka pada høj ta mbliha tarj,» ka'a.

Lbanata Yesu ta falak ta drøf

Mak 4:35-41, Luk 8:22-25

²³ Ka sli'aftá Yesu ka lami da kwambalu, ka laghu duhwalhani mistani. ²⁴ Tata ndøru høj ta drøf, ka sli'avaftá mghama falak, ka kapatsa'uwaku imi, ka sli'i da kwambalu. Ma tsa fitik ya, ta hanutá hanani Yesu. ²⁵ Ka sli'aftá duhwalhani ka lagha sli'anafta. Ka høj nda tsi mantisa: «Mghama ða, kata ta amu, dza'a rwaku mu!» ka høj. ²⁶ Ka Yesu nda høj mantisa: «Nu ta kæl kuni ka zløj. Kay! Nda hta zlghey nda ñudufa ghuni,» ka'a. Ka sli'aftá tsi ka davanaghata falak nda drøf, ka nzatá vli tbekw. ²⁷ Ka ndørmim tsa mnduha ya katakata. «Wa na mndu na ta snø † ðær falak nda drøf tani ta gwadani katæk na?» ka høj.

Mbanafta Yesu ta sana mnduha his nda ghwadaka sulkum ma høj

Mak 5:1-10, Luk 8:26-39

²⁸ Bhadapta tarj ta tsa sana bla drøf ta hadika Gadaraniya ya, ka sli'agaptá sana mnduha his ma kulu kasu halaway, ka lagha høj da guyay. Ta zløjay lu ta høj katakata, laviñ a mndu ta walanja labø nda tvø tsa wa. ²⁹ Ka gi dzø høj ta lawlaw. Ka høj mantisa: «Nya mataba mu nda kagha ní Zwanja Lazglafta? Sagha da ghuyarñaftá ka ta kul magaku fitikani ra?» ka høj.

³⁰ Tsaw manda a nda høj, mamu sana bra ghuvazu †† dagala ta nghø lu. ³¹ Ka ndøbu tsa halawayha ya ta dzvu da Yesu. Ka høj mantisa: «Ka ta ghzla anji ka ná, ghuna ta anji da a bra ghuvazuha a,» ka høj. ³² Ka'a nda høj mantisa: «Lawala!» ka'a. Ka sli'agaptá høj ka sli'amta da tsa ghuvazuha ya. Ka vazagatá tsa bra ghuvazuha ya ta vgha ta vata vli, ka rkaghata da drøf, ka zadamtá høj mida.

³³ Ka sli'afta tsa gwal si ta ngha høj ya nda hwaya, ka laghwi da luwa da mna inda skwi ta maguta, nda ya ta slanaghata tsa mnduha kasu halaway ya. ³⁴ Ka sli'agaptá mnduha ma luwa nekwnekwa da guya Yesu. Na tsa gi nghanja tarj ta Yesu ya, «kdækðæk, sli'apsli'a ma hadika ñni,» ka høj nda tsi.

† Ngha ta Zabura 65:8, 89:10, 107:23-32. †† Ngha ta Markus 5:11.

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda rwa səlani

Mak 2:1-12, Luk 5:17-26

⁹ Ka sli'aftá Yesu ka lami da kwambalu, ka vrøglaghuta nda ta drøf, ka bhadaghata tsi da luwani ‡. ² Ka tsukwadaghata sana mnduha da tsi ta kativij ta sana mndu nda rwa səlani. Nghanata Yesu ta zlghey nda ñudufa tarj, ka'a nda tsa mndu nda rwa səlani ya mantisa: «Sagøj! Navanja gha, nda pla dmakwa gha!» ka'a.

³ Ka sanlaha ma gwal tagha zlahu ña mnduha ma ghøj tarj mantisa: «Na mndu na ná, ta kwarakwara ta ghøj Lazglafta ††,» ka høj. ⁴ Nghadapta Yesu ta skwi ta ndanu høj, ka'a mantisa: «Kabgawu ta kæl kuni ka ndana tsa ghwadaka ndanu ya na? ⁵ Mal blakwa mnay kazlay: Nda pla dmakwa gha kø'a re, ari, mal mnay kazlay: Sli'afslí'a gha ka mbadaka ta mbada kø'a na? ⁶ Ala, kada grafta kuni mamu Zwanja mndu nda mbrakwa plintá dmakwa mnduha ta na ghøj hadik na kø'a,» ka'a nda tsa mndu nda rwa səlani ya mantisa: «Sli'afslí'a gha, kla ta kativija gha ka dza'a ka dzagha gha,» ka'a.

⁷ Gi brahwat sli'afslí'a tsa mndu ya ka laghwi tsi dzaghani. ⁸ Nghanata dæmga ta tsaya, ka ksutá tsi ta høj ka zløj. Ka zløzlvu høj ta Lazglafta ta vlanja mndørga tsa mbraku ya ta mnduha.

Hgafta Yesu ta Mata ña dza'a mistani

Mak 2:13-17, Luk 5:27-32

⁹ Manda sli'afta Yesu ka zløntá tsa vli ya, ka nghanja tsi ta sana mndu ta hgø lu ka Mata, ta nzaku ma hæga tska dzumna. «Mbadma mista ða!» ka'a nda tsi. Ka sli'afta Mata ka laghwi mistani.

¹⁰ Tahula tsa, ka nzatá Yesu ka za skwa zay ga Mata. Ka sli'adaghata ndøghata gwal ta tska dzumna, nda sanlaha ma ghwadaka mnduha nzata ka za skwa zay nda tsi, kawadaga nda duhwalhani. ¹¹ Nghay la Farisa ta tsa zay tarj ta skwa zay kawadaga ya, ka høj nda duhwalhani mantisa: «Kabgawu ta kæl Mghama ghuni ka za skwa zay kawadaga nda gwal tska dzumna, nda ya nda ghwadaka mnduha †† na?» ka høj.

¹² Slrew lami da slømønja Yesu, ka'a mantisa: «Had mnduha dughwana dughwana ta zba duhtur wa, gwal kul dughwanaku yeya ta zbay. ¹³ Lawa tsatsa klatá ghøj gwada ya mnø Lazglafta kazlay: Tawa hidahida skwi ta zdigihata pla ghøj nda rini ††† a wu kø'a ya. Sagha a yu haga gwal tdukwatdukwa wa, gwal dmaku ña íi ta sagha da hagay,» ka'a.

Gwada Yesu ta ghøj suma

Mak 2:18-22, Luk 5:33-39

¹⁴ Ka sli'aftá duhwalha Yuhwana mnda maga batem ka lagha ðawanja da Yesu, ka høj mantisa: «Kabgawu ta kwal ña gha duhwalha suma, ya wya ta suma anji nda la Farisa tazlay na?» ka høj. ¹⁵ Ka Yesu nda høj mantisa: «Dza'a laviñlava gwal hagarj lu da vla kla mak-

‡ Ka Markus 2:1 na: Kafarnahum tsa luwani ya. Ngha ta Mata 4:13. †† Ngha ta Zlahu 24:16. ††† Ngha ta aya 10-11 nda Lukwa 15:1-2. ††† Ngha ta Huseya 6:6.

wa ta nzata zuzu'uva, ka ta kawadaga zwanja midzi nda hən̄ ra? Dza'a saghasa fitik ɲa kləgadanaghutá hən̄ ta zwanja midzi. Ma tsa fitik ya dza'a suma hən̄ ta suma.

¹⁶ «Had̄ mndu ta tsa'atá lfidá lɟut ka tsamtá halata lɟut nda tsi wa. Ka mantša tsi, dza'a sganaghasga tsa lfidani ya ta mdukwintá tsa halatani ya. ¹⁷ Had̄ lu guli ta pghamtá ima inabi ta ka nuni da halata zliba huta wa. Ka mantša tsi, dza'a tuta tsa zliba huta ya, ɲa mbuzuta ima inabi, lpay lu ma zliba huta guli. Ima inabi ta ka nuni ná, ma zliba huta ta ka lfidani ta pghamtá lu. Tsaya dza'a kəl hən̄ his his ka nzata dīna.»

Vranamta Yesu ta hafu da sana zwanja makwa

Mak 5:21-43, Luk 8:40-56

¹⁸ Tata mna tsa gwada ya Yesu ɲa taŋ mantša, ka lagha sana mali mataba la Yahuda zləmbata ma ghuvani. Ka'a nda tsi mantša: «Ta nzɔdava a makwa dā manda saba hafu mida wa, sawi fanaghatá dzva gha ta ghəŋani ka mbafta tsi,» ka'a. ¹⁹ Ka sli'aftá Yesu kawadaga nda duhwalhani, ka dza'a mista tsa mali mataba la Yahuda ya.

²⁰ Ka sli'aftá sana marakw ta magay vakwani ghwanjpdə his ta paghaku, ka lagha tsi ksantá wa lɟuta Yesu nda ga muhul hul. ²¹ Tsaw ka tsa marakw ya ma ghəŋani na: «Dər wa lɟutani yeya ksəŋ yu tada ná, dza'a mbaku yu,» ka'a. ²² Ka mbədavatá Yesu, ka ngəhanavatá tsi. Ka'a nda tsi mantša: «Nəvanja gha makwa dā! Zlghay nda ɲudufa gha ta mbaghafta,» ka'a. Gi hadahada ka mbaftá tsa marakw ya.

²³ Ka bhadaghatá Yesu da tsa mali mataba la Yahuda ya, ka slanaghatá tsi ta gwal ta vya siŋlak, nda gwal ta vaza vgha. ²⁴ Ka'a nda hən̄ mantša: «Laghwala, ta mta a na makwa na wu, hani ta hani tsi,» ka'a. Ka ghubasu hən̄. ²⁵ Manda mbigintá lu ta mnduha dzibil, ka lami Yesu da həga. Ka ksaftá tsi ta tsa zwanja makwa ya ta dzvu, ka sli'aftá tsa makwa ya. ²⁶ Ka tutá tsa skwi ta magata ya wdid ma luwa.

Mbanafta Yesu ta ghulpata mnduha his

²⁷ Manda sli'afta Yesu ma tsa vli ya ka sli'i, ka sli'aftá sana ghulpa ta mnduha his mistani nda hagaku. «Zwanja Dawuda! Tawa ta hidahida ta aŋni!» ka hən̄.

²⁸ Ka lamə Yesu da həga, ka lagha hən̄ slanaghata. Ka Yesu nda hən̄ mantša: «Grafgra kuni kazlay: Dza'a laviŋlava yu ta mbaghunafta kə'a ra?» ka'a nda hən̄. «Aŋi Mghama dā,» ka hən̄ nda tsi. ²⁹ Ka kasantá tsi ta iriha taŋ. «Manda va tsa zlghafta ghuni nda ɲuduf ya ná, ka magamaga tsi manda va tsa,» ka'a nda hən̄. ³⁰ Ka mbaftá tsa iriha taŋ ya. «Yahayaha kuni walaŋta mnanatá mndu!» ka Yesu ka ɲdaŋda nda hən̄. ³¹ Na tsa saba tsa gwal nda ghulpa ya, ka laghu hən̄ da ta gwada ta Yesu ma inda tsa hadik ya.

Mbanafta Yesu ta sana rgha

³² Ta mbəd̄ hul tsa mnduha si nda ghulpa ya, ta kladaghatá lu da Yesu ta sana mndu tsin̄ ghwadaka sulkum ka rgha. ³³ Ka ghzligintá Yesu ta tsa ghwadaka

sulkum ya mida. Ka zlraftá tsa mndu si ka rgha ya ta gwada tsəlen̄. «Ka yawu ka yawu, ta ngha a lu ta mndərga skwi manda na ma Isra'ila wu,» ka dəmgá ka ndərmimay. ³⁴ «Mghama ghwadaka sulkum ta vlan̄tá mbraku ta Yesu ta kəl tsi ka ghazla ghwadaka sulkumha †,» ka la Farisa nda ɲa taŋ.

Tawata Yesu ta hidahida ta dəmgá

³⁵ Ka rə Yesu ta vli ma inda luwa dagaladagala nda zwana luwa tani. Ka tataghə tsi ta skwi ɲa mnduha ma həgaha tagha skwa la Yahuda. Ka mnə tsi ta lfidá Gwada ta ga mghama Lazglafta, ka mbamba mnduha ma inda daŋwaha, nda inda ya ta raghwa mndu.

³⁶ Kə'a ka Yesu waftá dəmgá ná, ka ksantá tsi ka hidahida, kabga nda hərəfa hən̄, ta had̄ mbraku ma hən̄ wu, nda nza hən̄ manda tuwakha kul had̄ mndu ɲa ngəhay ††. ³⁷ Ka'a nda duhwalhani mantša: «Dagala skwi ɲa tskay ta vwah, slaghu a gwal ɲa tskay wa. ³⁸ Ndəbawa ndəba ta dzvu da mnda vwah ka ghuna tsi ta gwal ksa slna, ɲa tskanatá skwi ta vwah,» ka'a.

Hga duhwalha Yesu ghwanjpdə his

Mak 3:13-19, Luk 6:12-16

10 Ka hagaftá Yesu ta duhwalhani ghwanjpdə his. Ka valantá tsi ta mbrakwa ghazla ghwadaka sulkum, nda mbamba mnduha ma inda daŋwaha, nda ya ma inda daŋwaha ta raghwa mndu nda raghwa ta hən̄. ² Wya hga tsa gwal ghwanjpdə his ya: Taŋtaŋani, Simuŋ ta hgə lu ka Piyer, nda Andre ta nzakway ka zwanjmani, nda Yakubu zwanja Zebedi, nda Yuhwana ta nzakway ka Zwanjmani, ³ nda Filip, nda Bartelemi, nda Tuma, nda Mata mnda tska dzumna, nda Yakubu zwanja Alfe, nda Tade, ⁴ nda Simuŋ mnda la Kananit, nda Zudas Iskaryut ta skwaptá Yesu ya.

Ghunafta Yesu ta duhwalhani ghwanjpdə his

Mak 6:7-13, Luk 9:1-6

⁵ Tsa gwal ghwanjpdə his ya ghwanagha Yesu da luwa. Ka'a nda hən̄ ma kdaku tsi ka ghuna hən̄ mantša: «Yaha kuni dza'a da mndu kul nzakway ka la Yahuda. Yaha kuni lami da luwa la Samari. ⁶ Lawa tvə la Isra'ila, hahən̄ ná, nda nza hən̄ manda tuwak nda zadá. ⁷ Lawa ka mna kuni ɲa taŋ kazlay: Ndusagagha ndusa ga mghama Lazglafta, kə'a. ⁸ Ka mbamba kuni ta gwal kul dughwanaku, ka sli'aganapta kuni ta gwal nda rwa, ka mbambanafta kuni ta gwal nda ksa da rda mndu, ka ghazliŋta kuni ta ghwadaka sulkumha. Zlghaf ka mbalay kaghuni ka vla kaghuni guli ka mbalay. ⁹ Yaha kuni klaftá dər dasu, dər tseɟi, dər skwi ɲa da manaka tseɟi ma zliba ghuni. ¹⁰ Yaha kuni klaftá dər zliba mbuluh. Turtuktuk ka kuni da klaftá lɟut. Yaha kuni klaftá babah, dər dafa, kabga nda ra ka mutsay mnda slna ta skwa zayni ‡.

¹¹ «Ka lamla kuni da luwa dagala, dər da zwanja luwa a tsi, zbawazba ta mndu ya nda fa vghani ɲa tsu'aftá

† Ngha ta 12:24. †† Ngha ta Mbsak 27:17, nda 1 Mghamha 22:17. ‡ Ngha ta 1 La Kwareŋt. 9:14, nda 1 Timute. 5:18.

kaghuni. Ka nzata kuni ga tsa mndu ya ha ka sagha fitika sli'aftha ghuni. ¹² Ta lamə kuni da həga ga mndu ya, "ka nza zɔakwa Lazglafta nda kaghuni †," ka kuni dazlay. ¹³ Ka nda fa vgha gwal ma tsa həga ya ŋa tsu'a zɔaku katsi, dza'a nzaku tsa zɔakwa ghuni ya ta ghəŋa taŋ. Ala, ka fa a vgha taŋ wu katsi, ka vragaghuvra tsa zɔakwa ghuni ya da kaghuni. ¹⁴ Ka kwalaghukwala lu ta tsu'afthā kaghuni snaghuna a lu ta gwada ghuni wu katsi, sli'apwa sli'a ma tsa həga ya, ka ma tsa luwa ya a tsi, ka tukwiŋta kuni ta rgitik ta səla ghuni. ¹⁵ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, bađu tsay dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəŋa mnduha ná, ta dərdər ŋa luwa Suduma nda Gwamura dza'a nzakwa tsi ka ŋa mnduha ma tsa luwa ya.»

Skwi dza'a slanaghatá duhwalha Yesu

Mak 13:9-13, Luk 21:12-17

¹⁶ «Wana yu ta ghuna kaghuni manda tuwakha da taba kramtak mtakha. Ka nzata kuni nda hida manda nahadik, manda ghərbu' kul hađ gwada ta ghəŋani ya ká kuni da nzata guli. ¹⁷ Dasuwa ká kuni, dza'a hlay mnduha ta kaghuni da vla guma. Dza'a sləvay həŋ ta kaghuni nda gaslərbaha ma həga tagha skwa taŋ. ¹⁸ Dza'a hlay lu ta kaghuni, kabga gwada ta i'i ta kəma ŋumna nda ya ta kəma mghamha. Ŋa nzakwa ghuni ka masləmtsəka da ta kəma taŋ, nda ya ta kəma sanlahaha ma mndəra mnduha. ¹⁹ Ka hlafhla lu ta kaghuni ka hladaghata ta kəma guma katsi, yaha kuni da ndana skwi ŋa mnay ghuni, nda ya ka kuni dza'a da gwaday. Dza'a vlaghunavla Lazglafta ta gwada ya ŋa gwaday ghuni ma va tsa fitik ya. ²⁰ Tsa gwada dza'a kuni gwaday ya ná, kaghuni a dza'a gwaday wu, Sulkuma Da ghuni dza'a gwaday nda ma kaghuni.

²¹ «Zwanjamani dza'a vlatá zwanjamani ŋa dzata. Dani dza'a vlatá zwanjani ŋa dzata. Dza'a ndəranava ndəra zwana taŋ ta dadaha taŋ, ŋa vlatá həŋ ŋa pslata.

²² Dza'a husaŋhusa kuni ta inda mnduha ta ghəŋa gwada ta i'i. Ama mndu dza'a kdanakta ná, dza'a mbaku. ²³ Ka ta giri lu ŋa ghuni ma sana luwa katsi, ka hwaya kuni da sana luwa. Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ma kɔaku kuni ka ranafthā inda luwaha la Isra'ila ná, dza'a vragaghavra Zwanja mndu.

²⁴ «Malaghumala a mndu ta taghə lu ta skwi ŋani, ka mndu ta taghanatá skwi wa. Malaghumala a kwalva ta danahəgani guli wa. ²⁵ Lavinjlava mndu ta taghanata lu ta skwi ta nzakway ka guram nda mndu ta taghanatá skwi. Lavinjlava kwalva ta nzakway ka guram nda danahəgani guli. Ka si halaway, ka lu ta hga danahəga ya ní, kighkigh ká lu dza'a hga gwal ma tsa həga ya tama?»

Faftá ghəŋ ta Yesu

Luk 12:2-7

²⁶ «Yaha kuni da zləŋa həŋ. Hađ skwi bukwana lu dza'a kwal kul sabi ta dabi wa. Hađ skwi difana lu dza'a kwal lu tsatsafta guli wa. ²⁷ Skwi mnaghuna yu ma

grum ya ná, mnawa mna banluwa. Skwi mnaghuna lu ma sləməŋ ma sləməŋ ya guli ná, gugudawa guguda ta wa lilwa. ²⁸ Ma zləŋ kuni ta gwal ta dzatá slu'uvgha ta kwal kul laviŋta dzatá hafu. Lazglafta ta laviŋta zadanatá †† slu'uvgha nda hafu tani ma həga vu ya ŋa zləŋay katək. ²⁹ Hađ lu ta skwaptá tiyti his ta kwabu ra? Kulam nda tsa ná, hađ ya dər turtuk ma həŋ dza'a zadavaghuta kul dvaftá Da ghuni wa. ³⁰ Nduk nda swidi ma ghəŋa ghuni tani ná, mbədaf mbəda Lazglafta demdem. ³¹ Yaha kuni da zləŋ, mal kaghuni sgitani ka ndəghata tiytiha.

³² «Tsaya tama, ka ŋa Yesu i'i ka mndu ta kəma inda mndu katsi ná, i'i guli ná, ŋa da na mndu na wu, ka yu dza'azlay ta kəma Da da ta nzakway ta luwa. ³³ Ala, ka ŋa Yesu a † i'i wu, ka mndu ta kəma mnduha ya guli ná, i'i guli ná, ŋa da a na mndu na wu, ka yu dza'azlay ta kəma Da da ta nzakway ta luwa.»

Zɔaku a klagagha Yesu wa

Luk 12:51-53, 14:26-27

³⁴ «Yaha kaghuni da ndanay kazlay: Zɔaku klagagha i'i da ghəŋa hadik kə'a. Kafay klagagha yu. ³⁵ Saghasa yu da dganatá i zwanj nda dani, ta i makwa nda mani, ta i ghwa'ali nda midzani. ³⁶ Gwal ma həga ga mndu dza'a nzakway ka ghuma mndu ma va tsa həga †† ya.»

Vlatá ghəŋ manda ŋa Yesu

³⁷ «Ka malaghumala dvafta mndu ta dani ka mani a tsi ka i'i ná, ta nza a tsa mndu ya ka ŋa da wa. Ka malaghumala dvafta mndu ta zwanjani ka makwani a tsi ka i'i ná, ta nza a tsa mndu ya ka ŋa da guli wa. ³⁸ Ka kla a mndu ta udza zləŋayni ka dza'a mista da wu ná, ta nza a tsa mndu ya ka ŋa da wa. ³⁹ Ka ta nzula hafa da yu ka mndu katsi ná, dza'a zadinzađa tsa mndu ya ta tsa hafani ya. Mndu ta zadinjtá hafani ta gwada ta i'i guli ná, dza'a mutsay tsa mndu ya ta tsa hafani ya guli.»

Mndu ta tsu'afthā duhwalha Yesu ná, Yesu tsu'af tsi

Mak 9:41

⁴⁰ «Ka tsu'aftsu'a mndu ta kaghuni, i'i tsaya tsu'af tsi. Mndu ta tsu'afthā i'i guli, mndu ta ghunagatá i'i tsaya tsu'af tsi guli. ⁴¹ Mndu ta tsu'afthā anabi kabga nzakwani ka anabi ná, dza'a mutsay ta nisəla manda ya ta vlə lu ŋa anabi. Mndu ta tsu'afthā mndu tɔukwa, kabga nzakwani ka mndu tɔukwa ná, dza'a mutsay ta nisəla manda ya ta vlə lu ŋa mndu tɔukwa. ⁴² Mndu ta tanafthā dər leghwa imi ləŋləŋa yeya tsi ŋa say ta sani turtuk mataba tsa zwaniha ya, kabga nzakwani ka duhwala da ná, kahwathwata ka yu ta mnaghunata, hađ nisəla tsa mndu ya dza'a zwaduta wa.»

† Ka nza zɔaku nda kaghuni: Tsaya ga zgwa la Yahuda ta lagha həŋ da mndu.

†† Ngha ta Yakubu 4:12. ‡ Ngha ta 2 Timute. 2:12. †† Ta ghəŋa aya 35-36, ngha ta Mika 7:6.

Ghunafta Yuhwana ta mnduha

Luk 7:18-35

11 Manda kdakwa Yesu ta tsa tagha skwiha ŋa tsa duhwalhani ghwanpde his ya ná, ka sli'áftá tsi hada ka laghwi da ra luwaha ma tsa hadik ya ŋa tagha skwiha, nda ya ŋa mna Lfida Gwada.

Dawutá vla Yuhwana mnda maga batem

² Ma tsa fitik ya, ma gamak na Yuhwana mnda maga batem. Ka snaŋtá tsi ta mna gwada ta Kristi nda slaha ta magé tsi. Ka ghunaftá tsi ta sanlaha ma duhwalhani ³ da dawanta da Yesu kazlay: Kagha Kristi dza'a sagha ya re, ari ka kzla ŋni ta sana mndu a na ká'a.

⁴ Ka Yesu nda hēŋ mantsa: «Lawa mnanatá Yuhwana ta skwi ya snaŋ kuni nda skwi ya nghan kuni. ⁵ Nda nghan gwal si nda ghulpa ta vli. Ta mbađa gwal si nda raghwa sēla taŋ. Nda mbamba gwal si nda rda mndu ta hēŋ. Nda sna gwal si ka matghēm ta slēmēŋ. Sli'a-gapsli'a gwal si ta rwuta. Mnanamna lu ta Lfida Gwada ta gwal ka pdu †. ⁶ Rfu da mndu ya kul kwalaghutá zlgħaftá i'i,» ka'a.

Gwada Yesu ta ghēŋa Yuhwana

⁷ Ta sli'i duhwalha Yuhwana ka vru, ka mnē Yesu ŋa dēmgā ta gwada ta Yuhwana, ka'a mantsa: «Nahgani laghu kuni da nghan ma mtak na? Gagadāk ta vyē falak rki laghu kuni da nghan na? ⁸ Nahgani laghu kuni da nghan ba? Mndu ta sudavata lgut nda bla rki laghu kuni da nghan? Ya wya gwal ta sudavatá lgut nda bla nda bla ta hēŋ ná, ma hēga ga mghamha hēŋ. ⁹ Nu va skwi laghu kuni da nghan tama? Anabi rki laghu kuni da nghan? Mantsa nzakwani, ka yu ta mnaghunata ná, malaghumala tsa mndu ya ta anabi. ¹⁰ Tsatsi tsa mndu mnē deftera Lazglafta ta gwada ta ghēŋani kazlay: Wya yu ta tinlaghutá ghunafta mnda da ka kagha ŋa payaghatá tvi †† ká'a ya. ¹¹ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata na: Mataba inda mndu ya yaga marakw nda ya ná, had mndu ya ta zlagapta ka malaghutá Yuhwana mnda maga batem wa. Tsaw tama ná, mndu ya ta htuta katakata ma ga mghama Lazglafta ná, malaghumala ta tsatsi. ¹² Daga ta fitika Yuhwana mnda maga batem, ha ka sagha ta gitana, ta hwisay lu nda mbraku ta ga mghama Lazglafta. Ta zbay tsa gwal ta hwisay nda mbraku ya ta zlu'atá tsa ga mghama Lazglafta ya guli. ¹³ Inda la anabi nda deftera Musa tani, mnumna hēŋ ta gwada ta ghēŋa tsa ga mghama Lazglafta ya, ha ka sagha ta fitika zlagapta Yuhwana. ¹⁴ Kata kumay kuni ta snaŋta katsi ná, Yuhwana tsa Iliya dza'a vragaghata ya. ¹⁵ Ka mamu mndu nda slēmēŋa snay ka sna tsi.

¹⁶ «Nda wa dza'a gra yu ta mnduha ta na zamana na na? Manda tskatá vgha zwani ta luma ta tsgha lwi ŋa graha taŋ ¹⁷ kazlay: Vyanafha ŋni ta sinlak ná, skala a kuni wu, fanafha ŋni ta laha ta ŋada ghēŋ, tawa a kuni wu ká'a ya hēŋ. ¹⁸ Saghaha Yuhwana, za a ta skwi wu,

† Ngha ta Isaya 35:5-6, 61:1. †† Ngha ta Malatsi 3:1.

sa a ta skwi wu, "a' nda halaway ma ghēŋani!" ka mnduha nda tsi. ¹⁹ Saghaha Zwanja mndu, ta zay ta skwi, ta say ta skwi, "a' mamblahawa ya, dagala sasakwani, a' gra gwal tska dzumna, nda gwal dmaku ya," ka hēŋ nda tsi. Kulam nda tsa, ta nghanu difla Lazglafta ma slnahani.»

Sana luwaha ta kwalaghutá zlgħaftá Yesu

Luk 10:13-15

²⁰ Tahula tsa tama, ka tsukunustá tsi nda gwada ta luwaha ya maga tsi katakata ta mazēmzēmhani mida, kabga kwalaghuta taŋ ta mbēdanaftá nzakwa taŋ. Ka'a mantsa: ²¹ «Danwa ŋa gha luwa Kwarizij! Danwa ŋa gha luwa Betsayda! Ka má tsa mazēmzēm magē lu ma luwa gha ya, má maga ma luwa Tir, nda luwa Siduŋ lu katsi ná, má gitagita a ta mbēdanaftá hēŋ ta nzakwa taŋ ka pghavatá buhu nda hutidif ta vgha ‡ wa. ²² Tsaya ta kēl yu ka mnaghunata kazlay: Bađu tsay dza'a tsē Lazglafta ta guma ta ghēŋa mnduha ná, ta dērdēr ŋa luwa Tir nda luwa Siduŋ dza'a nzakwa tsi ka ŋa ghuni.

²³ «Kagha guli Kafarnahum! Dza'a kapay Lazglafta ta i'i ta luwa ka kagha ta gray ra? Bukwa a gha tsa! Dza'a vradaghavra lu tēdēm da vla gwal nda rwa. Ka má tsa mazēmzēm maga lu ma luwa gha ya, má maga ma luwa Suduma lu katsi ná, má ta teke'a luwa Saduma gita na ††. ²⁴ Tsaya ta kēl yu ka mnaghunata kazlay: Bađu tsay dza'a tsē Lazglafta ta guma ta ghēŋa mnduha ná, ta dērdēr ŋa luwa Suduma dza'a nzakwa tsi ka ŋa gha ká'a.»

Snanamta Yesu ta Dani ta gwal ka zwanani

Luk 10:21-22

²⁵ Ma va tsa fitik ya, ka Yesu mantsa: «Ta rfay yu ta kagha Da, Mghama luwa nda hadik tani, kabga difana difa ka ta na skwiha na da gwal nda difil ma ghēŋa taŋ, nda gwal nda sna ta skwi ‡, ka maranata ka ta zwani. ²⁶ Manda va tsa nzakwani Da, ta rfay yu ta kagha, ma zdakwa gha nzakwa tsi mantsa.

²⁷ «Da da ta vliha ta inda skwi. Had sana mndu nda sna ta Zwanj wa, ba Da yeya nda sna. Had sana mndu nda sna ta Da guli wa, ba Zwanj yeya nda sna, nda mndu ta kumē Zwanj ta maranata,» ka'a.

Sagha da Yesu ŋa mutsa mbi'a vgha

²⁸ «Saghawasa da i'i inda kaghuni gwal nda hēfa da ndēgaku ka mbi'aghunapta yu ta vgha. ²⁹ Zba a yu ta nzaghunaghata wa. Klawakla ta ndēgaku ya ta klē yu, ka tagha kuni ta skwi da i'i, mantsa ya dza'a kēl kuni ka mutsaftá mbi'a vgha. ³⁰ Manda va tsaya nzakwani, skwi ya dza'a faghunaghata yu ná, ndēgaghunata a wa. Kafkafani nzakwani,» ka'a.

‡ Kwarizij, Betsayda, Tir, Siduŋ: Ngha ta Isaya 23:1-18, nda Izekiyel 26, nda Yuwel 4:4-8, Amus 1:9-10. †† Ngha ta Isaya 14:13-15, Suduma Ngha ta Zlrafta 19:24-28. ‡‡ Ngha ta 1 La Kwareŋt 1:17-29.

Zwaṅa mndu Mgham ta ghəṅa sabat

Mak 2:23-28, Luk 6:1-5

12 Ma va tsa fitik ya, baḍu fitika sabat, ka labə i Yesu nda duhwalhani nda ma vwaha hya. Ka kulanafá maya ta duhwalhani. Ka bala'atá həṅ ta ghəṅa alkama † ṅa dghaday. ² Nghay la Farisa ta tsa skwi ta magə həṅ ya ná, ka həṅ nda Yesu mantsa: «Ngha ta duhwalha gha ba! Wa'a həṅ ta maga skwi kul raku ka magay baḍu sabat ††,» ka həṅ nda tsi. ³ Ka Yesu nda həṅ mantsa: «Ta dzaṅaf a kaghuni ta skwi ya maga Dawuda kuzlanafər maya, nda gwal kawadaga nda tsatsi tani ra? ⁴ Ka lamə həṅ da həga Lazglafta ka zuta həṅ ta skwa zay fana lu ta Lazglafta. Had sana mndu ta za tsa skwa zay ya, dər Dawuda, dər tsa gwal kawadaga nda tsi ya mazlay wu, ba gwal dra skwi ṅa Lazglafta ‡yeya ta zay. ⁵ Ari ta dzaṅaf a kuni ma deftera zlahu kazlay: Baḍu sabat ná, ta zluṅzla gwal dra skwi ṅa Lazglafta ta zlahu sabat ta magə həṅ ta slna ma həga Lazglafta, ksaf a ta həṅ ka dmaku †† wu kə'a na? ⁶ Tsaw ka yu ta mnaghunata ná, mamu sana skwi hadna ta malaghutá həga Lazglafta. ⁷ Ka má nda sna kuni ta klatá ghəṅa skwi mnə lu kazlay: Tawa hidahida skwi ta zdigihata pla ghəṅ nda rini †† a wu kə'a ya ná, má had kuni dza'a mnay kazlay: Magamaga həṅ ta dmaku, kə'a nda tsa gwal kul had dmakwa taṅ ya wa. ⁸ Zwaṅa mndu ná, tsatsi mgham ta ghəṅa fitika sabat,» ka'a.

Mbanafta Yesu ta mndu nda mta dzvani

Mak 3:1-6, Luk 6:6-11

⁹ Ka sli'afá Yesu ka zlaṅtá tsa vli ya, ka laghwi da həga tagha skwa la Yahuda. ¹⁰ Hada, mamu sana mndu nda mta dzvani. Ka mnduha dawəṅta da Yesu mantsa: «Vlavla zlahu mu ta tvi ṅa mbanafá mndu baḍu sabat re, ari ki na?» ka həṅ nda tsi ṅa mutsafá rutsak tida. ¹¹ Ka'a nda həṅ mantsa: «Waya mataba ghuni, ka dədaghatá kdakwa tuwakani turtuktuk da gudzuvruṅ baḍu sabat, dza'a kwal kul kligiṅtá tsa tuwakani ya na? ¹² Malaghumala a mndu ka tuwak ra? Tsaya tama ná, pyaf a lu ta mndu ka maga zdaku baḍu sabat wa,» ka'a. ¹³ Ka'a nda tsa mndu nda mta dzvani ya mantsa: «Tdap dzva gha,» ka'a. Ka tdaptá tsi, gi yəmad vravafvra tsa dzvani ya manda va tsa sanani ya. ¹⁴ Ka gi gazlagaptá la Farisa, ka laghwi dzerəku ṅa zba tvi ṅa zadíṅtá Yesu.

Yesu ná, kwalva ya zbap Lazglafta ya

¹⁵ Tsatsafta Yesu ta tsa ndana taṅ ya, ka sli'afá tsi ma tsa vli ya, ka laghwi. Ka sli'afá dəmgə guli ka laghwi mistani, ka mba mbə tsi ta inda gwal ma dāṅwa. ¹⁶ Ka zlahanaghatá tsi ta həṅ ka ṅdāṅda kazlay: Yahayaha kuni da mnihata kə'a. ¹⁷ Kəl tsi ka mnay mantsa ya ná, nda nza ṅa dzanaghatá ghəṅa gwada ya mna anabi Isaya kazlay:

† Ngha ta Vrafta ta Zlahu 23:26. †† Ngha ta Sabi 34:21. ‡ Ngha ta 1 Samuyel 21:2-7, nda Zlahu 24:9. †† Ngha ta Mbsak 28:9-10. †† Huseya 6:6, nda Mata 9:13.

¹⁸ Wya kwalva da ya zbap yu, ya dvu yu, ya ta zdigihata katakata, dza'a fanaghafa yu ta Sulkuma da, dza'a mnanamna ta inda mndəra mndu kazlay: Tudukwa gu-ma da kə'a.

¹⁹ Zbəta a ta zlərdawi wa. Dzəta a ta lawlaw wa. Had mndu dza'a snaṅta ta gugudaku ta pazlala wa.

²⁰ Had dza'a kdəgliṅtá blanaptá sulam nda ghada ṅatani wa. Had dza'a kdíṅta mtəgliṅtá pitirla ta mtaku mtaku guli wa. Mantsa ya dza'a maga tsi ha ka vlaṅ-tani ta za ghwa ta skwi tdukwa.

²¹ ṅa fafta mndəra mnduha ta ghəṅa taṅ ta hgani ††† kə'a ya.

Ghziṅta Yesu ta ghwadaka sulkumha

Mak 3:22-30, Luk 11:14-23

²² Ka kladaghatá lu da Yesu ta sana mndu ksu ghwadaka sulkum ta ghulpiṅta, ka tsiṅta ka rgha guli. Ka mbanafá tsi. Ka gwadə tsa mndu ya ta gwada tsələṅ, ka nghanṅtá tsi ta vli tsidid guli. ²³ «Zlah zwaṅa Dawuda a na mndu na wu re?» ka mnduha ka ndərmimay.

²⁴ Na snaṅta la Farisa ta tsa skwi ya, ka həṅ mantsa: «Nda mbrakwa halaway ††† ta nzakway ka mghama ghwadaka sulkumha ya ta ghazla tsi ta ghwadaka sulkumha,» ka həṅ.

²⁵ Tsaw nda sna Yesu ta skwi ta ndanu həṅ. Ka'a nda həṅ mantsa: «Ka ta Imuvuslma va tsa ga mgham turtuk ya ta Imu katsi ná, sladglata a tsa ga mgham ya wa. Ka ta Imuvustalmu gwal ma luwa turtuk, ka gwal ma həga turtuk a tsi guli ta Imu ná, had ya dza'a sladglata ma həṅ guli wa. ²⁶ Ka si ta ghzlay halaway ta halaway katsi ná, dgavapdga tsa halaway ya nda tsa tama. Waka ga mghamani dza'a sladglata tama na?

²⁷ Ka si nda mbrakwa Halaway ta ghzla yu ta ghwadaka sulkum ya ní, nda mbrakwa wa ta ghazla zwana ghuni guli? Tsaya tama, vərda hahəṅ dza'a tsaghunata gumani. ²⁸ Ala, ka si nda Sulkuma Lazglafta ta ghzla yu ta ghwadaka sulkumha katsi, bhavaghunabha ga mghama Lazglafta nda tsa tama.

²⁹ «Ari, waka mndu dza'a lavíṅtá lami da həga ga mndu nda mbra ka hluguduṅtá huzlani ta kul habaftá tsi ta tsa mndu nda mbra ya na? Tahula tsaya dza'a kəl tsi ka hluguduṅtá huzlani.

³⁰ «Mndu kul had mista da ná, ghuma da tsa mndu ya. Mndu kul had ta katihata nda tskanata guli ná, kwizidiṅtá ṅa tsa mndu ya ta kwizay. ³¹ Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Inda dmaku ta gə mndu, nda rutsak ya ta pghə tsi ta Lazglafta ná, dza'a plinispla lu ta həṅ. Ama mndu ta vzaftá rutsak ta Sulkum nda ghuba ná, had lu dza'a plinistá dmakwani wa. ³² Ka vzafvza mndu ta rutsak ta Zwaṅa mndu katsi, dza'a plinispla lu ta dmakwani. Ama mndu ta vzaftá rutsak ta Sulkum nda ghuba ná, had lu dza'a walaṅtá plinistá dmakwani, dər ta na zamana na, dər ta zamana dza'a sagha wa.»

††† Ngha ta Isaya 42:1-4. ††† Ngha ta 10:25.

Fu nda yakwani

Luk 6:43-45

³³ «Ka si zďa ya fu ya, ka lu ná, zďa yakwani. Ka si zďa a ya fu ya wu, ka lu ná, zďa a yakwani guli wa, kabga ta yakwani ta tsatsafta lu ta fu. ³⁴ Mndəra la mupuha na! Waka kuni si má dza'a mnagaptá skwi ďina, kaghuni la ghwadak na! Ka nu ndəghatá skwi ma ɲudufa mndu ta mnigɲta wubisima mndu. ³⁵ Njərma mndu ná, ma tsa njərma skwiha ma ɲudufani ya ta kligista tsi ta skwi ďina. Ghwadaka mndu guli ná, ma tsa ghwadaka skwiha ma ɲudufani ya ta kligista tsi ta ghwadaka skwi. ³⁶ Ka yu ta mnaghunata ná, nda wa taɲ dza'a mnəgɲta mnduha bađu guma ta inda ɲaslu ya brəfəgɲ həɲ. ³⁷ Nda gwada ma wa gha dza'a tsaghaghata lu ta guma. Ka ɲa kwala dmakwa gha kul had tsi, ka ɲa nzakwa dmakwa gha mamu a tsi.»

Zlghawa Yesu ɲa gwal ta dawama mazəmzəm

Mak 8:11-12, Luk 11:29-32

³⁸ Ka sanlaha ma gwal tagha zlahu ɲa mnduha, nda sanlaha ma la Farisa guli, nda Yesu mantša: «Mghama da, ta kumay ɲni ta magata gha ta mazəmzəm ɲa grafta ɲni kazlay: Sa daga da Lazglafta ka kə'a,» ka həɲ.

³⁹ Ka Yesu nda həɲ mantša: «Ghwadək mnduha ta na fitik na. Had həɲ ta zləɲa Lazglafta wa. Ta dawama mazəmzəm həɲ. Had sana mazəmzəm dza'a maganata lu ta həɲ, ka tsa ɲa anabi Yunusa ya a tsi wa. ⁴⁰ Manda va ya maga anabi Yunusa ta vaghu hkən nda rvidik hkən ma huda mghama klipi † ya, manda va tsaya guli dza'a magata Zwanja mndu ta vaghu hkən nda rvidik hkən ma hadik. ⁴¹ Ghalya guli, gwal ma luwa Niniva ná, snasna həɲ ta gwada anabi Yunusa ††, ka mbədanaftá həɲ ta nzakwa taɲ. Wana mamu mndu ta malaghutá anabi Yunusa hadna. Bađu tsay dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəɲa mnduha, "ɲa ghuni dmaku," ka gwal ma luwa Niniva dza'a slí'afta mnay ɲa mnduha ta na fitik na. ⁴² Ghalya, ka slí'aftá sana marakw ta ga mgham ma vli dí'ɲ nda ga sud ‡, ka lagha da sna dífla Salumuɲ. Wana mamu mndu hadna ta malaghutá Salumuɲ nda dífil. Bađu tsay dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəɲa mnduha, "ɲa ghuni dmaku," ka tsa marakw ya dza'a mnanatá mnduha ta na fitik na.»

Vradamta ghwadaka sulkum da mndu

Luk 11:24-26

⁴³ «Ka sabsa ghwadaka sulkum ma mndu katsi, ɲa dza'ani da ra vli tuhwayaɲ tuhwayaɲa ka zba vli ɲa mbi'a vghani. Ka trid mutsaf a tsi ta tsa vli ɲa mbi'a vghani ya wu katsi, ⁴⁴ "ka vra yu da tsa həga da sabə yu mida ya gra," ka'a dza'azlay, ɲa slí'aftani ka vradaghata. Ka ta vradaghatá tsi nda tsukwa vli mida, nda paya ďina katsi, ⁴⁵ yawa da! kə'a dza'azlay ɲa vraghutani, ɲa hlanaktani ta sanlaha ma ghwadaka sulkumha ndəfán ta malaghutá tsatsi nda sidi. ɲa lama taɲ da tsa həga

† Ngha ta Yunusa 2:1. †† Yunusa 1-4. ‡ Ngha ta 1 Mghamha 10:1-10.

ya ka nzamta mida. Mantša tama, dza'a nzakway badzatá nzakwa tsa mndu ya ka malaghutá nzakwani taɲtaɲ. Manda va tsaya dza'a nzakwa tsi nda na mnduha ta na ghwadaka fitik na,» ka'a.

Vərdaka mnduha Yesu

Mak 3:31-35, Luk 8:19-21

⁴⁶ Tata gwada tsa gwada ya Yesu nda dəmga ná, ka bhadaghatá i mani nda zwanamani, ka nzaghutá həɲ ma bli, ka zbə həɲ ta gwadganata. ⁴⁷ Ka sana mndu nda tsi mantša: «Wa'a i ma gha nda zwanama gha ma bli ta zba gwadgaghata,» ka'a nda tsi. ⁴⁸ Ka Yesu nda tsa mndu ta mnay ɲani ya mantša: «I wa i ma da nda zwanama da na?» ka'a nda tsi. ⁴⁹ Ka fadaptá tsi ta dzvu tvə duhwalhani, ka'a mantša: «Wana i ma da nda zwanama da. ⁵⁰ Dər wati ma mndu ta maga skwi ya kumarɲ Da da ta nzakway ta luwa ná, tsa mndu ya ta nzakway ka zwanama da, nda mukuma da, nda ma da,» ka'a.

Gwada ta wutsa hulfa

Mak 4:1-9, Luk 8:4-8

13 Bađu va tsa fitik ya, ka sabi Yesu ma həga † ka laghwi nzata ta wa drəf. ² Ka tskadaghatá dəmga njərbisil ta vgha ta vatani. Ka slí'aftá tsi ka laghwi nzagapta ma kwambalu ta nzatá inda mnduha ta wa ghwa. ³ Ka mnə tsi ta ndəghata skwiha ɲa taɲ ka mahdihi, ka'a mantša: «Mbada sana mndu ka slí'afta ka laghwi da wutsa hulfani. ⁴ Tata wutsay wutsay, ka rkatá sanlaha ma hulfa ta tvi, ka slí'aktá dyaɲka ka daguta. ⁵ Ka rkatá sanlaha ta kluluh ma vli kul slaghutá hadik, ka gi dyaftá tsi misimmisim kabga sira a hadik ta ghəɲani wa. ⁶ Na safa fitik dzafta tida ka zlghutá tsi həw ka ghwaluta, kabga slaghu a slrəɲ mistani wa. ⁷ Ka rkamtá sanlaha ma teki, ka glanaghatá teki ka raghwana. ⁸ Ka rkatá sanlaha ta gənək, ka dyaftá tsahaya ka glaftá tsi ka pghaftá ghəɲ ka zwan dze'dze', bəzrləzla ghəɲa sanlaha, selela ghəɲa sanlaha, midída ghəɲa sanlaha.» ⁹ Ka sganaghatá Yesu, ka'a mantša: «Mndu nda sləməɲa snay ka sna tsi,» ka'a.

Kabgawu ta kəl Yesu ka gra gwada nda gra na?

Mak 4:10-12, Luk 8:9-10

¹⁰ Ka gavanavatá duhwalhani, ka həɲ mantša: «Kabgawu ta kəl ka ka mna gwada ɲa taɲ ka mahdihi katək na?» ka həɲ. ¹¹ Ka Yesu nda həɲ mantša: «Kaghuni ná, vlaghunavla lu ta snəɲtá vərda dífatá ga mghama Lazglafta, ama vlarɲ a lu ta hahəɲ wa. ¹² ɲa mndu mamu skwi da tsi ta sganaghata lu, ɲa sgutani da tsi. Ama mndu ya kul had skwi da tsi ná, dza'a kləgadanaghu kla lu ta va tsa ki'a da tsi ya. ¹³ Tsaya ta kəl yu ka mnay ka mahdihi ɲa taɲ, kabga dər nghanja həɲ, nghanja a həɲ wa. Dər snəɲha həɲ nda sləməɲa taɲ katək, sna a həɲ wu, graf a həɲ guli wa ††.

¹⁴ «Ta ghəɲa taɲ dədəfta tsa gwada Lazglafta ta mnay nda ma wa anabi Isaya ††† kazlay:

†† Ngha ta Markus 3:1. †† Ngha ta Markus 4:12. ††† Ngha ta Isaya 6:9-10.

“Dər dza’a nda sna kuni nda sləmənə ghuni, grafta a kuni wa.

Dər dza’a nda nğa kuni nda ira ghuni, nğanğa a kuni wu kə’a ya.

¹⁵ Tənu tənə ghənə na mnduha na.

Dərzlaf dərzla həj ta sləmənə tan, hafha həj ta ira tan,

kabga va a həj ta nğanğa wa,

yaha həj da snanğa nda sləmənə tan,

yaha həj da grafta ma rjufufa tan,

yaha həj da mbədanaftá nzakwa tan,

da mbanaftá yu ta həj †.”

¹⁶ «Kaghuni ná, nda tfawi ta ghənə kaghuni, kabga nda nğa ira ghuni ta vli, nda sna sləmənə ghuni ta sləmənə.

¹⁷ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Nda ndəgha la anabi nda gwal tdukwatdukwa nzakwa tan

si ta dvanğa nğanğa na skwi nğan kaghuni na, lay

nğa a həj wa. Si ta kumay həj ta snanğa na skwi

snan kaghuni ná, sew sna †† a həj wa,» kə’a ya.

Klatá ghənə tsa gwada ta wutsa hulfa ya

Mak 4:13-20, Luk 8:11-15

¹⁸ «Snawasna tama ta klatá ghənə gwada ta ghənə tsa mndu ta wutsa hulfa ya. ¹⁹ Tsa tvi rkaf hulfa tida ya

ná, gwal ta snanğa gwada ta ga mghama Lazglafta kul grafta həj ya, həj. Ka sagha halaway zlu’ugudunustá

həj ta tsa skwi wutsam lu ma rjufufa tan ya. ²⁰ Tsa klu-
luh rkaf hulfa tida ya ná, tsaya mndu ta snanğa gwada

ta ga mghama Lazglafta, gi ka tsu’aftá tsi nda rfu.

²¹ Tsaw tama, had slrənə mistani wu, nzđava a wa. Ka gi grungra ghuya danğa, ka giri a tsi kabga tsa gwada

ya, gi zləmbutani. ²² Tsa vli ma teki rkam hulfa mida ya guli ná, tsaya gwal ta snanğa gwada Lazglafta, ka

laghu həj da ndana skwiha ma ghənə hadik, nda skwa gadghəl, ka raghwanaftá tsa skwiha ya ta tsa gwada ya

ma həj, ka niğtá həj ka ksubanğ. ²³ Tsa gənək rkaf hulfa tida ya guli ná, tsaya gwal ta snanğa gwada Lazglafta

ka snatá həj, ka magaftá həj: Ghərmbəts ghərmbəts sanlaha, salala sanlaha, midída sanlaha.»

Ghwadaka kuzun

²⁴ Ka’a nda həj nda sana mahdihdi mantasa: «Ka guram ga mghama Lazglafta nda sana mndu ta sləgamtá

vərda hulfa hya ma vwahani. ²⁵ Girvidik, slí’aghuslia lamndu da vlə hani, ka lagha ghumani da sləginistá rira

distani ka laghwani. ²⁶ Manda dyafta tsa hulfa ya ka pğhaftá ghənə, ka zlagaptá rira guli. ²⁷ Ka lagha kwalvaha

tsa danğahəga ya mnay rjani, ka həj mantasa:

“Mghama da! vərda hulfa a sləgam kagha ma vwaha gha kay ra? Lamə ndiga rira dida na?” ka həj. ²⁸ Ka’a

nda həj mantasa: “Ghuma da ta magatá tsa,» ka’a. Ka tsa kwalvaha ya nda tsi mantasa: “Ta dıvay ka ka dza’a

rjani rətiğta rki na?” ka həj. Ka’a nda həj mantasa:

²⁹ “Zlanğwazla, ma lə kuni da rətay, yaha kuni da gabiğta nda vərda hya. ³⁰ Zlanğa həj ka glakwa həj ka skwa

turtuk ha ka sagha fitika tskey ta vwah. Tskapwa tska

† Nğa ta Isaya 6:9-10. †† Nğa ta 1 Piyer 1:10, 12.

karaku ta rira, ka habafta kuni nğ driğta nda vu. Vərda hya ya, ka tskidimta kuni da guvura da, ka yu dza’azlay nda gwal tska skwi ta vwah,» ka’a.

Hya kramasa

Mak 4:30-32, Luk 13:18-19

³¹ Ka’a nda həj nda sana mahdihdi kay guli mantasa: «Ga Mghama Lazglafta ná, ka guram nda hya kramasa klaf mndu ka sləgamta ma vwahani. ³² Ndərzikwa tsatsi mataba inda hulfa, ama ka dıyaf dıya tsi ka gıafta, mal tsatsi mataba hulfa nidaliha. Ta nuna gdiz ka fu, nğ sli’adaghata dıyakha da baba həga tan ta zligamahani.»

Is

Luk 13:20-21

³³ Ka’a nda həj nda sana mahdihdi guli mantasa: «Ka guram ga mghama Lazglafta nda is ta klafta marakw ka labanamta ma kuratá darama hupu hkən nğ nğlaftá tsa hupu ya demdem,» ka’a.

Mahdihda Yesu nğ mnigiğtá skwi nda difa

Mak 4:33-34

³⁴ Ka mahdihdi mnanata Yesu ta inda tsa skwiha ya ta dəmga. Had sana skwi mnananğ tsi ta həj kul had ka mahdihdi wa, ³⁵ kada nzakwa dzatá ghənə gwada anabi ta mnay kazlay:

«Ka mahdihdi dza’a gwada yu ta gwada nda həj.

Dza’a mnigiğmna yu ta skwiha nda difa daga ka ya wu zıraftá ghənə hadik ‡ kə’a ya.»

Klatá ghənə gwada ta ghwadaka kuzun

³⁶ Mbada Yesu ka zliğtá dəmga, ka sli’aftá tsi ka laghu da həga. Ka gavanavatá duhwalhani, ka həj nda tsi

mantasa: «Pslanğnap psła ta klatá ghənə tsa mahdihdi ta ghənə rira ya,» ka həj. ³⁷ Ka’a nda həj mantasa: «Tsa

mndu ta sləgamtá vərda hulfa hya ya ná, Zwanğ mndu ya. ³⁸ Vwah ya guli ná, ghənə hadik tsa. Vərda hulfa

hya ya guli ná, gwal ta nzakway ka nğ ga mghama Lazglafta ya. Rira ya guli ná, gwal ta nzakway ka nğ ha-

laway ya. ³⁹ Tsa ghuma ta sləgamta ya guli ná, halaway ya. Tsa tska skwi ta vwah ya, tsaya kdakwa ghənə

hadik. Tsa gwal tska skwi ta vwah ya guli, tsaya duhwalha Lazglafta. ⁴⁰ Manda va tsa tskaptá rira nğ driğta

nda vu ya, manda va tsaya dza’a nzakwa tsi badu kdavakta ghənə hadik guli. ⁴¹ Dza’a ghunaga ghuna

Zwanğ mndu ta duhwalhani nğ talaptá inda gwal ta pğhamtá mndu da ga dmaku, nda gwal ta maga gh-

wadaka skwi, nğ hliğtá həj di’iğ nda ga mghamani, ⁴² ka pğhamtá həj da duda vu. Nğ wahay tan ta wahu,

ka hpada sli’iğ †† tan hada. ⁴³ Ama gwal ta nzakway tdukwa ta wa ira Lazglafta ya, manda fitik dza’a

wudakwa hahən ma ga mghama Da †† tan. Ka mamu mndu nda sləmənə snay, ka sna tsi.»

‡ Nğa ta Zabura 78:2. †† Nğa ta Mata 8:12 †† Nğa ta Daniyel 12:3.

Gadghəl ma difa

⁴⁴ «Ka guram ga Mgham Lazglafta nda gadghəl ta difa ma sana vwah. Ka lagha sana mndu dukwafta tida. Ka difglanata tsa mndu ya guli. Ka laghu tsi nda rfu da dzawinqta inda skwani ka skwata tsa vwah ya.»

Mizidikw nda bla dzvani

⁴⁵ «Ka guram ga mghama Lazglafta nda sana mnda tsakala ta psa mizidikwha nda bla dzvani. ⁴⁶ Ka mutsaf-ta tsi ta tsa mizidikw ya turtuk nda bla dzvani ya. Ka laghu tsi dzawinqta inda skwani ka skwata tsa mizidikw ya.»

Kadəŋ

⁴⁷ «Ka guram ga mghama Lazglafta nda kadəŋ ta wudadata lu da drəf ŋa tumagaftani ta inda mndərga klipaha kavghakavgha. ⁴⁸ Ndəghafta tsa kadəŋ ya, ŋa tđagafta ta wa sgam. Tahula tsa, ŋa nzata ka dagaptá ya dínadína, ka pghamta ma tughuba, ŋa pghinqta gh-wadakhani. ⁴⁹ Mantsa ya dza'a sli'aga sli'a duhwalha Lazglafta ŋa galapta tarj ta ghwadaka mnduha mataba tdukwani, ⁵⁰ ŋa pghaghata tarj ta həŋ da dudu vu, ŋa wahay tarj ta wahu ka hpada sli'inja † tarj hada.»

Lfida gadghəl nda halatani

⁵¹ Ka Yesu nda duhwalhani mantsa: «Lamla inda tsa skwiha ya da sləməŋa ghuni rki na?» ka'a nda həŋ. «Anji!» ka həŋ zlganafta wani. ⁵² Ka'a nda həŋ guli mantsa: «Tsaya tama ná, ka nuna mnda tagha zlahu ka duhwala ga mghama Lazglafta ná, ka guram nda danjahəga ta mutsa skwa gadghəlani ma skwiha ka lfid ka lfid, nda ya ma skwiha nda kda fitikani, dza'a gra lu,» ka'a.

Kwalaghuta la Nazaret ta zlgahftá Yesu

Mak 6:1-6, Luk 4:16-20

⁵³ Tahula kdinqta Yesu ta mana tsa mahdihdiha ya, ka sli'afta tsi hada ka laghwi. ⁵⁴ Ka bhadaghata tsi da luwa Nazaret †† ta nzakway ka luwa ta glakwani. Ka taghə tsi ta skwiha ŋa mnduha ma həga tagha skwa tarj. Ka ndərmim həŋ, ka həŋ mantsa: «Wa ta vlanťa mndərga na ma difil? Wa ta vlanťa mbrakwa maga mndərga na ma mazənzəm? ⁵⁵ Zwanja tsa mndu ta fidi ya a tsi kay ra? Mari a mani ‡ kay guli ra? I Yakubu, nda Yusufu, nda Simurj, nda Yuda a zwanamani kay ra? ⁵⁶ Mataba amu a ta nzakwa kwaghmani kay guli ra? Tsaw wa ta vlanťa na difil na, nda na mbraku na tama ba?» ka həŋ. ⁵⁷ Tsahaya skwi ta pyafta həŋ ka zlgahfta Yesu. Ka Yesu nda həŋ tama mantsa: «Ma luwani, nda ya ma həga †† ga tarj yeya ta hərtətata lu ta anabi. Ama ma hamata vli ná, ta vlanťla lu ta glaku,» ka'a.

† Ngha ta Mata 8:12. †† Nazaret: Luwa ta glakwa Yesu. Ngha ta 2:23, nda Lukwa 4:16. ‡ Ngha ta Yuhwana 6:42. †† Ngha ta Lukwa 4:24, nda Yuhwana 4:44.

⁵⁸ Ki'a yeya mazənzəm magaŋ Yesu ma luwa Nazaret, kabga zlgahfta a mnduha nda ŋuduf wa.

Mtakwa Yuhwana mnda maga batem

Mak 6:14-29, Luk 9:7-9

14 Ma tsa fitik ya, ka snanaghatá gwada ta Yesu ta Hiridus ta nzakway ka ŋumna ta hadika Galili.

Ka'a nda kwalvahani mantsa: ² «Yuhwana mnda maga batem ya ta sli'agapta ma mtaku, tsaya kəl tsi ka mut-saftá mbrakwa maga mazənzəm,» ka'a.

³ Tsaw si mnamna Hiridus kazlay: Ksidifwa ksa ta Yuhwana kə'a. Ka ksaftá lu, ka habafta, ka vzamta ma gamak ta ghəŋa gwada ta Hiridiya markwa zwanjmani Filip ‡, ⁴ kabga ka Yuhwana nda Hiridus na: «Ra'a ka klafta gha ka markwa †† ghuni wu,» ka'a. ⁵ Si ka zbə Hiridus ta tva dzata, ama ka zlanťaftá tsi ta dəmga, kabga ka anabi klafta mnduha ta Yuhwana.

⁶ Ka sagha fitik ya ta grafta nda fitik ya kəl lu ka yatá Hiridus. Ka lagha makwa tsa Hiridiya ya kay da skalu ta kəma gwal hagamagha lu da vla skala havaktá tsa fitika yakwani ya. Ka zdanafťa tsi ta ŋuduf ta Hiridus. ⁷ Ka'a mantsa: «Dər nahgani dawəŋ ka da i'i ná, ta vlaghavla yu,» ka'a wadanatá tsa makwa ya. ⁸ Ka mnanafťa mani ta hidaku. Ka tsa makwa ya mantsa: «Tsidiftsa ta kwambleh nda va nana ta ghəŋa Yuhwana mnda maga batem,» ka'a.

⁹ Su'anak ka mgham nzata. Ama kabga ghadaghada ta wadanata, hada tsa gwal hagamagha lu ya kay guli, ka'a mantsa: «Lawala da tsagaghata ka vlanťa kuni,» ka'a. ¹⁰ Ka ghunafťa tsi ta mnduha da tsagaghatá ghəŋa Yuhwana ma gamak. ¹¹ Ka klaktá lu ta ghəŋa Yuhwana ta kwambleh, ka vlanťa tsa zwanja makwa ya, ka klanťa tsi ta mani. ¹² Ka lagha duhwalha Yuhwana da klaghatá mblani ka laghwi da padamta. Ka sli'aftá həŋ ka laghwi mnanatá Yesu.

Zunťa Yesu ta skwa zay ta mnduha dəmbu' hutaf

Mak 6:30-44, Luk 9:10-17, Yuh 6:1-14

¹³ Manda snanťa Yesu ta tsa gwada ya, ka sli'aftá tsi hada nda kwambalu, ŋa laghwi nzakta kətsau' ta wa mazawa. Ka sninqta dəmga, ka sli'aftá həŋ nda səla ka laghwi da zbinťa. ¹⁴ Ta sabi Yesu ma kwambalu, kə'a kə'a ná, tizlik mnduha. Ka ksantá həŋ ta Yesu ka hidahida, ka mbambanafťa tsi ta gwal kul dughwanaku guli.

¹⁵ Gahawu, ka gavadaghata duhwalhani tavata Yesu. Ka həŋ nda tsi mantsa: «Ta wa mazawa na vli na, laghula fitik guli, vrinvra ta na mnduha na ka dza'a həŋ da luwaha da zba skwi ŋa zay tarj,» ka həŋ. ¹⁶ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Zbanj a hahəŋ ta sli'i wa, vlanťavla kaghuni ta skwa zay ta həŋ, ka za həŋ,» ka'a. ¹⁷ «Buradi hutaf nda tsulhwa klipi his yeya da amu,» ka həŋ nda tsi. ¹⁸ «Hligidighawa hla,» ka'a.

¹⁹ «Nzawanza nda nza ta kuzun,» ka'a nda mnduha. Ka nzatá mnduha rpa'. Ka hlaftá tsi ta tsa buradiha hutaf nda tsulhwa klipi his ya, ka nghadaftá tsi nda ta luwa, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta, ka balanaptá tsi ta

‡ Ngha ta Markus 6:17. †† Ngha ta Zlahu 18:16, nda 20:21.

tša buradi ya, ka valaŋtá duhwalhani ŋa dġay ŋa dæmga. ²⁰ Ka zə inda mnduha. Ka babagħutá həŋ. Ka tsakafatá lu ta padakwani † ma vəl zay taŋ ka ghwanak ghwanpəðə his. ²¹ Tša gwal si ta zay ya ná, ta magay həŋ ta dæmbu' hutaf, mbəða a lu ta mi'aha nda zwani wa.

Mbaðay Yesu ta mbaða ta drəf

Mak 6:45-52, Yuh 6:15-21

²² Gi tahula tša, ka mblaftá Yesu ta duhwalhani ka lami da kwambalu ŋa dza'a ta sana blu, ta nzagħutá tsatsi ŋa vriŋtá tša dæmga ya. ²³ Manda vriŋtani ta həŋ, ka sli'afatá tsi ka lagħwi nzata ta ghwa' ŋa maga du'a. Ta kuzutá rvidik tukzum ná, ta hada turtukwani. ²⁴ Ta tša luwa ya ná, ma takataka drəf na kwambalu ta takada wuda nda gamtsa'uwakwa imi, ta vray vray falak guli. ²⁵ Ta tsughbura sərđək tama, ka sli'afatá Yesu ka mbaða ta drəf ka dza'a tvə duhwalhani. ²⁶ Nghay duhwalhani ta mbaðani ta drəf ná, ka ksafatá zləŋ ta həŋ. «Aya halalay!» ka həŋ ka wahu nda zləŋ nda zləŋ. ²⁷ Gi ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ma wahu kuni! I'i ya, ma zləŋ kuni ta zləŋ!» ka'a.

²⁸ Ka Piyer nda tsi mantsa: «Mghama da, ka si kagħa tsi ná, mnamna ka laba yu ta ghəŋa na imi na da kagħa,» ka'a. ²⁹ «Sagħasa!» ka'a nda tsi. Ka sabə Piyer ma kwambalu, ka mbaða ta imi ka dza'a nda da Yesu. ³⁰ Ama nghayni ná, dagala falak, ka ksafatá zləŋ. Gi səlikw zraftani ta dəðaku da huda imi tša. «Mghama da, kata ta i'i!» ka'a wahata. ³¹ Ka gi fadapratá Yesu ta dzvu ka ŋanata. «Nda hta zlgħay nda ŋuðufa għa, kabgawu kəl ka ka dga ghəŋ na?» ka'a nda tsi. ³² Ka sli'afatá həŋ ka lami da kwambalu, ka lbata tša falak ya. ³³ «Kagħa ná, vərda Zwaŋa Lazglafta ka,» ka tša gwal ma kwambalu ya sli'adagħata da tsəlbu ma ghuva Yesu.

Mbambanafta Yesu ta gwal kul dughwanaku ta hadika Genazaret

Mak 6:53-56

³⁴ Tahula tsughwadapta taŋ ta drəf, ka bhadagħata həŋ ta hadika Genazaret †. ³⁵ Tsəmafta gwal ma tša vli ya ta Yesu, ka tsaghagħatá həŋ ta lwi da inda luwaha ta wanaftá həŋ. Ka hləganagħatá lu ta inda gwal kul dughwanaku. ³⁶ Ka ndəbə həŋ ta dzvu da tsi: «Zlanəzla ta tvi ta həŋ ka ksəŋta həŋ ta wa lguta għa kwenkwen,» ka həŋ nda tsi. Inda tša gwal ta ksəŋta ya, ka mbambaftá həŋ.

Gwada ta nzakwa la Yahuda ta dzidza taŋ

Mak 7:1-13

15 Tahula tša, ka sli'afatá la Farisa nda gwal tagħa zlahu ŋa mnduha daga ma luwa Ursalima, ka lagħa da Yesu. Ka həŋ mantsa: ² «Kabgawu ta kəl duhwalha għa ka kwal kul sna tagħatá nzaku daga ta dzidzi, kul had həŋ ta mbaziŋtá dzvu kada za skwa zay ‡ wu na?» ka həŋ nda tsi. ³ Ka'a nda həŋ mantsa: «A ki kaghuni kaghuni, kabgawu ta kwal kaghuni sna zlahu

† Ngha ta 2 Mghamha 4:42-44. †† Ngha ta Markus 6:53. ‡ Ngha ta Lukwa 11:38.

Lazglafta, ka lagħwi da sna ŋa ghuni ŋa ghuni na? ⁴ Ya wya ka Lazglafta mnata na: «Vla ta glaku ŋa i da għa nda ma għa,» ka'a. Ka'a mnata guli na: «Mndu ta razanaftá dani ka mani a tsi ná, dzatá †† tša mndu ya,» ka'a. ⁵ Ama ká kaghuni ta tagħay ŋa mnduha na: Lav-ŋlava ka ta mnay ŋa da għa ka ma għa a tsi kazlay: Si ta kumay yu ta vlagħatá skwi ŋa katagħata mndani ná, tsaw dza'a vlaŋtá Lazglafta yu kə'a. Nza a tkwe' ka vlaŋta għa ta glaku ta da għa nda tša tama wa. ⁶ Mantsa ya zadana ta kuni ta gwada Lazglafta ka mbəðapta nda ŋa ghuni. ⁷ Tša madgwmadgwira ghuni ya! Nda tvani tša klatá lwa Lazglafta klak Isaya ta ghəŋa ghuni ta mnay kazlay:

⁸ Ta wi ta wi ta vla tsəna mnduha na ta glaku ŋa da, ama ma ŋuðufa taŋ ná, di'ŋ həŋ nda i'i.

⁹ Ka bətbət ta tsəlba həŋ ta tsəlbu ŋa da, gwada Lazglafta

ya ka həŋ ta tagħa zlahu mnduha ŋa mnduha †† kə'a ya.

Skwi ya ta ŋriŋtá mndu

Mak 7:14-23

¹⁰ Ka hgadagħatá Yesu ta dæmga da tsi, ka'a nda həŋ mantsa: «Fawafa ta sləməŋ ka sna kuni. ¹¹ Skwi ta lami nda la nda ma wubisim a ta ŋriŋtá mndu wu, ama skwi ta sabi nda sa ma wa mndu ta ŋriŋtá mndu,» ka'a.

¹² Na snaŋta duhwalhani ta tša gwada ya ka gavadagħatá həŋ. Ka həŋ nda tsi mantsa: «Nda sna kagħa kazlay: Kuzlaŋ kuzla tša gwada għa ya ta la Farisa kə'a re?» ka həŋ. ¹³ Ka'a mantsa: «Inda fu ya kul ŋəbata Da da ná, dza'a tdiŋtda lu. ¹⁴ Zlanəwazla ta həŋ, la ghulpata mndu ta pgha ghulpata mnduha həŋ. Ka lagħa ghulpata mndu ka pgha ghulpata mndu ná, dza'a rkagħarka həŋ his his da ghurum,» ka'a.

¹⁵ «Tsislaŋnap tsisla ta tša mahdihi ya,» ka Piyer nda tsi. ¹⁶ Ka Yesu mantsa: «Had mahizl ma ghəŋa kaghuni guli katek ra? ¹⁷ Ta sna a kaghuni kazlay: Inda skwi ta lami nda la nda ma wubisim ta dza'a da huđi, ŋa dza'a thidiŋta ma dra kə'a ra? ¹⁸ Ama skwi ta sabi nda sa nda ma wubisim ná, ma ŋuðuf ta saba tsi. Tsaya skwi ta ŋriŋtá mndu. ¹⁹ Tazlay ná, ma ŋuðufa mndu ta sli'agap- ta ghwadaka ndanuha manda: Psla mndu, hliri, sli'ŋisli'ŋ, ghali, tsanavata gwada ta mndu, vza rutsak ta mndu. ²⁰ Tsahaya skwi ta ŋriŋtá mndu. Had za skwa zay kul mbazaku dzvu ta ŋriŋtá mndu wu,» ka'a.

Zlgħay nda ŋuðufa sana marakw

Mak 7:24-30

²¹ Tahula tša ka sli'afatá Yesu ma tša vli ya ka lagħwi ta hadika Tir nda ya nda ta hadika Siduŋ. ²² Ka lagħa sana marakw, makwa ta Kan'ana ta nzakway ta tša hadik ya da wahu da tsi. «Zwaŋa Dawuda, tawatá hidahida ta i'i Mghama da. Halaway ta ksuta makwa da, ta ghuya đanəwa ŋani katakata,» ka'a. ²³ Ka kwalagħuta tsi ta zlgħanaftawi dər te'. «Vriŋ na marakw ta wahu mista mu na ba!» ka duhwalhani gavadagħata mnay ŋani ka

†† Ngha ta Sabi 20:12, Vrafta ta zlahu 5:16, Sabi 21:17, Zlahu 20:9. †† Ngha ta Isaya 29:13.

ndanɗa. ²⁴ Ka'a mantsa: «Ghunaga ɗa la Isra'ila † nda zada manda tuwak lu ta i'i, ɗa sanlaha a wu,» ka'a. ²⁵ Ama ka lagha tsa marakw ya tsɛlbata ma ghuvani: «Mghama ɗa, kata ta i'i,» ka'a. ²⁶ Ka Yesu mantsa: «Ra a ka klaftá skwa zay zwani ka vzanatá zwana kriha wu,» ka'a. ²⁷ «Mantsa ya nzakwani Mghama ɗa, tsaw ta ɗa-gay zwana kriha ta wiwisa skwa zay ta rkagata ma wɛl zay ɗanahɛga taɗ,» ka'a. ²⁸ Gi ka Yesu nda tsi mantsa: «Dagala zlgħay nda ɗuɗufa gha makwa ɗa, ka magamaga tsa skwi ya, manda ya kumaɗ ka,» ka'a. Gi ta tsa luwa ya, ka mbaftá tsa makwani ya.

Mbambanafta Yesu ta ndɛghata gwal ɗanɗa

²⁹ Tahula tsa, ka sli'afta Yesu ma tsa vli ya ka laghwi nda ta wa drɛfa Galili. Ka laf tsi da nzata ta sana kuɗuɗur. ³⁰ Ka sli'adaghata ndɛghata dɛmga slanaghata. Ka hladanaghata hɛɗ nda gwal ta dzɛgidi, nda gwal nda ghulpa, nda gwal nda rwa sɛla taɗ, nda gwal ka rgha, nda ndɛghata sanlaha ma ɗanɗaha, ka pghata ta kɛmani. Ka mbambanaftá tsi ta hɛɗ. ³¹ Ka ndɛrmim tsa dɛmga ya ta gwal si ka rgha ta gwada, ta mbambatá gwal si ka buɗuɗuɗu fawaya taɗ, ta gwal nda rwa sɛla taɗ ta mbaɗa, ta gwal si nda ghulpa ta ngha vli. Ka hɛɗ mantsa: «Nɗa Lazglafta la Isra'ila na glaku,» ka hɛɗ.

Zuɗta Yesu ta skwa zay ta mnduha dɛmbu' fwad

Mak 8:1-10

³² Tahula tsa guli, ka hgantá Yesu ta duhwalhani. Ka'a nda hɛɗ mantsa: «Ta kshihata ka hidahida na dɛmga na, kabga mahkɛna fitika taɗ na kawadaga nda i'i, had skwi ɗanɗ hɛɗ wa. Va a yu ta vriɗtá hɛɗ nda maya nda maya guli wu, da htuta mbrakwa taɗ ta tvi ta vru dza-gha,» ka'a.

³³ Ka duhwalhani nda tsi mantsa: «Ga dza'a mutsa mu ta skwa zay hadna ma na mtak na ɗa zuɗtá ndɛghata dɛmga mandana na?» ka hɛɗ. ³⁴ «Kidaghi buradi da kaghuni na?» ka Yesu nda hɛɗ. «Ndɛfáɗ hɛɗ, mamu zwana klipi ki'a guli,» ka hɛɗ nda tsi.

³⁵ Ka'a nda tsa ndɛghata dɛmga ya mantsa: «Nzawanza nda nza ta hadik,» ka'a. ³⁶ Ka hlaftá tsi ta tsa buradi ndɛfáɗ nda tsa klipiha ya, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta ta ghɛɗani. Ka balanaptá tsi ka vlarɗtá duhwalhani. Ka daganaptá hahɛɗ guli ta tsa ndɛghata dɛmga ya. ³⁷ Ka zɛ inda taɗ, ka baghawtá hɛɗ. Ka tskaftá lu ta pɗakwani ka ghwanak ndɛfáɗ. ³⁸ Dɛmbu' fwad na tsa mnduha ta za tsa skwi ya, mbɛɗaf a lu ta mi'aha nda zwani wa.

³⁹ Tahula vriɗtani ta tsa dɛmga ya dzagha taɗ, ka lamɛ tsi da kwambalu ka laghwi ta hadika Magadan ††.

Yesu kawadaga nda la Farisa nda ya nda la Sadukiya

Mak 8:11-13, Luk 12:54-56

16 Ka sli'adaghatá la Farisa nda la Sadukiya slanaghatá Yesu. «Maranɗamara ta ɗizla ya ta

saha daga ta luwa,» ka hɛɗ ɗawanɗa da tsi ɗa dzɛghay. ² Ka Yesu nda hɛɗ mantsa: «Nghay ghuni ta dvata vli laghar vli ta fitik hawu ya na: "Ka mandaha dza'a nzakwa vli mahtsim," ka kuni ta mnay. ³ Nghay ghuni ta ɗra ta vli ma mndɛra luwa gasɛrdɛk ya guli na: "Dza'a ghubugwa vli gita," ka kuni ta mnay. Nda sna kuni ta dganatá skwiha ya ta magaku ta luwa, ama sna a kuni ta dganatá ɗizla skwiha ya ta magaku nda fitikani wa. ⁴ Ghwadak mnduha ta na fitik na, zlarɗa a hɛɗ ta Lazglafta wa. Mazɛmzɛm yeya ta ɗawu hɛɗ. Had sana mazɛmzɛm dza'a maganata lu ta hɛɗ ka ɗa anabi Yunusa ‡ a tsi wu,» ka'a nda hɛɗ. Ka sli'aftá tsi ka zlarɗa hɛɗ ka laghwani.

Trapta duhwalha Yesu ta havapta ka skwi ta magɛ

Yesu

Mak 8:14-21

⁵ Ta tsughwadapta duhwalha Yesu ta drɛf ná, zanap za hɛɗ ta klaftá skwa zay. ⁶ «Dasuwa ka kuni! Nghawa ghɛɗa ghuni da isa la Farisa nda la Sadukiya,» ka Yesu nda hɛɗ. ⁷ «Tsɛna kwala mu kul klaftá skwa zay na ya kɛl tsi ka mnay mantsa,» ka duhwalhani ta ndanay ma ghɛɗa taɗ.

⁸ Ka Yesu nda hɛɗ snanɗer tsi ta tsa ndana taɗ ya mantsa: «Slaghwa a zlgħay nda ɗuɗuf da kaghuni wa. Kabgawu ta kɛl kuni ka ndanay kazlay: Hadu skwa zay da amu wu kɛ'a na? ⁹ Ta sna a kuni ra? Had kuni ta havakta ka buradi zunu lu ta mnduha dɛmbu' hutaf kay ra? Kidaghi ta tughuba tsakafta †† kuni ta pɗakwani na? ¹⁰ Had kuni ta havaktá ka buradi ndɛfáɗ zunu lu ta mnduha dɛmbu' fwad kay guli ra? Kidaghi ta tughuba tsakafta †† kuni ta pɗakwani guli na? ¹¹ Ma mnaghunata ɗa kazlay: Dasuwa ka kuni nda isa la Farisa nda Sadukiya kɛ'a ná, waka kaghuni kwal kul snanɗa kazlay: Ta ghɛɗa buradi a ta gwada yu wu kɛ'a na?» ka'a. ¹² Ka tsatsaftá duhwalhani kazlay: Ta ghɛɗa is ta magɛ lu ma buradi a mna Yesu ta magay taɗ ta ɗasuwa wu, ama ta ghɛɗa tagha skwa la Farisa nda la Sadukiya dza'a maga hɛɗ ta ɗasuwa.

Yesu ná, Kristi ya

Mak 8:27-30, Luk 9:18-21

¹³ Bhadaghata Yesu ta hadika Sezare Filip, ka ɗawanɗtá tsi da duhwalhani: «Wa ya ka mnduha ta mnay ta Zwanɗa mndu na?» ka'a nda hɛɗ. ¹⁴ «Yuhwana mnda maga batem ya, ka sanlaha ta mnay. Iliya ya, ka sanlaha. Irmiya ya, ka sanlaha. Sana anabi ya, ka sanlaha,» ka hɛɗ nda tsi. ¹⁵ «A ki kaghuni! Wa ya ka kaghuni ta mnay?» ka'a nda hɛɗ. ¹⁶ «Kagha ná, Kristi ka, Zwanɗa Lazglafta ya ta vla hafu ka,» ka Piyer nda tsi.

¹⁷ Ka Yesu nda tsi tama mantsa: «Simunɗ zwanɗa Zunas, nda tfawi ta ghɛɗa kagha, kabga mnda sɛla a ta mnaghatá tsa gwada ya wu, Da ɗa ta nzakway ta luwa ya. ¹⁸ Ka i'i ta mnaghatá kagha na: Piyer ††† ka. Ta tsa pala ya dza'a bafta yu ta Igliza ††† ɗa. Had sana skwi

† Ngha ta 10:5-6. †† Sna a lu ta tsa luwa ya wa. Magdala ya ka sanlaha ta gray.

‡ Ngha ta 12:15-21. †† Ngha ta 14:15-21. †† Ngha ta 15:32-38. ††† Piyer: Tsaya ta hgɛ lu ka Pala. ††† Igliz: Tsaya Igliz. Ngha ta la Afisus 2:20.

dza'a laviŋta mbrakwa mtaku ta maganavata wa.

¹⁹ Dza'a vlaghavla yu ta kramtak tgha ga mghama Lazglafta. Inda skwi dza'a ka da hbafta ta ghəŋa hadik ná, nda hba ta luwa guli. Inda skwi dza'a ka da plinŋa ta ghəŋa hadik guli ná, dza'a plinŋa lu ta luwa † guli.

²⁰ Yaha kuni da walaŋta mnananŋta dər wati ma mndu kazlay: Kristi yu kə'a,» ka Yesu zlahanaghatá duhwalhani ta ghəŋani.

Mnanŋta Yesu ta gwada ta dza'ani mtaku nda sli'agap-tani

Mak 8:31—9:1, Luk 9:22-27

²¹ Daga ma tsa fitik ya zlafta Yesu ta tsalinistá duhwalhani kazlay: «Dza'a dza'a yu da luwa Ursalima, dza'a ghuydiŋghuya la galata mndu, nda la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha ta danŋa katakata. Ŋa dzata tanŋa ta i'i. Bađu mahkən ya, ŋa sli'agapta da ma mtaku nda hafu,» ka'a.

²² Lagha Piyer ka ksaghutá Yesu nda ghəŋani ta slərpa vi, ka dvanaghata: «Ka klinŋla Lazglafta ta tsaya Mghama da. Ma walaŋ tsaya ta slaghaghata,» ka'a.

²³ «Laghula gha tavata i'i, halaway na. Tuthun ta fə ka ŋa da. Manda ŋa Lazglafta a ta ndana ka ta ndanu wu, manda ŋa mnda səla ta ndana ka,» ka Yesu mbədaŋava-ta nda Piyer.

Gwada ta ghəŋa nzula hafu

²⁴ Ka Yesu nda duhwalhani tama mantsa: «Ka ta kumay mndu ta dza'a mista da ná, vziŋtani ta ghəŋani ka klayni ta udza zləŋayni, ka dza'ani mista da. ²⁵ Mndu ta kuma nzulanatá hafani ná, dza'a zadinŋada tsa mndu ya ta hafani. Ama mndu dza'a zadinŋatá hafani ta ghəŋa gwada ta i'i ná, dza'a mbanafmba ta hafani guli. ²⁶ Tsa lagha mndu ka mutsaftá na ghəŋa hadik na demdem ka ŋani, ka nda zada hafani ní, nu dza'a ghzlanata tsi na? Ari mamu a skwi dza'a laviŋta mndu ta varatá hafani nda tsi na? ²⁷ Wya dza'a sasa Zwaŋa mndu kawadaga nda duhwalhani ma glakwa Dani, ŋa dganaftani ta nisəla inda mndu tabta magatá slnani †† ma mndu. ²⁸ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, had sanlaha mataba na gwal hadna na dza'a rwuta kul nghanŋta hənŋ ta sagha Zwaŋa mndu ma ga mghamani wa.»

Nghanŋta i Piyer, nda Yakubu, nda Yuhwana ta Yesu ma glakwa Lazglafta

Mak 9:2-13, Luk 9:28-36

17 Tahula fitik mku', ka hlaftá Yesu ta i Piyer nda Yakubu nda zwaŋamani Yuhwana nda ghəŋa tanŋ, ka laghu hənŋ ta sana ghwá nda slra. ² Ka mbədaŋavafá Yesu ta wa ira tanŋ, ka wudaku kumani manda fitik. Ka navaftá lgutani tilil ka ŋusliŋ manda slker. ³ Ka gi zlagaptá i Musa nda Iliya ta wa ira tanŋ ka ghwa yiva nda tsi. ⁴ Gi ka Piyer nda Yesu mantsa: «Mghama da! Dina ka nzata mu hadna. Kata kumay

† Ngha ta 18:18, nda Yuhwana 20:23. †† Ngha ta Zabura 62:13, Ruma 2:6.

ka, dza'a magafmaga yu ta dumbiha hkən hadna: Pal ŋa gha, pal ŋa Musa, pal ŋa Iliya,» ka'a.

⁵ Tata tsa gwada ya Piyer, gi ka saha kusay ka ŋusliŋ tilil bukwamtá hənŋ. Gi ka snanŋta lu ta sana lwi ta gwadagapta ma tsa kusay ya: «Nana na Zwaŋa da ya dvu yu katakata Tsatsi zbap yu, ta rfu yu ta ghəŋani. Snawasna ta gwadani,» ka'a.

⁶ Na gi snanŋta tsa duhwalha ya ta tsa lwi ya, gi ka zləmbatá hənŋ zluzlumbruh ta hadik. Ka ksutá zləŋ ta hənŋ katakata. ⁷ Ka gavadaghatá Yesu tavata hənŋ, ka ksantá hənŋ. Ka'a mantsa: «sli'afwa sli'a, ma zləŋ kuni ta zləŋ!» ka'a nda hənŋ. ⁸ Kə'a ka hənŋ nghagafata ná, Yesu turtukwani yeya nghanŋ hənŋ hada.

⁹ Ta vragatá hənŋ ta tsa ghwá ya tama, ka zlahanaghatá Yesu ta hənŋ: «Yahayaha kuni mnananŋta dər wati ma mndu ta skwi ya nghanŋ kuni, ha ka sagha fiti-ka sli'agapta Zwaŋa mndu nda hafu ma mtaku,» ka'a.

¹⁰ Ka duhwalhani dawanŋta da tsi mantsa: «Kabgawu kəl gwal tagha zlahu ŋa mnduha ka mnay kazlay: Tinŋəl Iliya dza'a sagha karaku ‡ kə'a katək na?» ka hənŋ.

¹¹ «Manda va tsaya nzakwani, tinŋəl Iliya dza'a sagha ŋa payanata inda skwi karaku. ¹² Ama ka yu ta mnaghunata ná, ghadaghada Iliya ta sagha. Tsaw tama tsatsaf a mnduha wu, ka ghuyanaptá hənŋ ta danŋa manda ya kumanŋ hənŋ. Manda va tsaya dza'a ghuyanapta hənŋ ta danŋa ta Zwaŋa mndu guli,» ka'a nda hənŋ. ¹³ Mantsa ya tama, ka graftá tsa duhwalha ya kazlay: Ta gwadə ta ghəŋa Yuhwana mnda maga batem ta tsa gwada ya kə'a.

Mbanafu Yesu ta sana zwaŋ ksu seteni

Mak 9:14-29, Luk 9:37-43

¹⁴ Ndusadaghata tanŋ tavata dəmga, ka gi ndadaghatá sana mndu tsəlbata ma ghuya Yesu, ¹⁵ ka'a mantsa: «Mghama da! Tawata hidahida ta zwaŋa da ksu seteni ††, ta ghuya danŋa ŋani katakata. Da vu kə'a ta dədamta bađu ma sani, da imi bađu ma sani. ¹⁶ Si ka kləganaghatá yu ta duhwalha ná, ka trap-tá hənŋ ta mbanafu,» ka'a. ¹⁷ Ka Yesu mantsa: «Kaghuni mnduha ta na fitik na, had zlgħay nda ŋuduf da kaghuni wa. Ta maga ghwadaka skwi kuni. Ha ŋa yawu dza'a gdavata yu tavata kaghuni na? Klagidighawa tsa zwaŋ ya da hadna,» ka'a. ¹⁸ Ka kladanaghatá lu. Ka davanaghatá Yesu ta tsa seteni ya katakata. Ka saghu tsi ma tsa zwaŋ ya, gi ka mbaftá tsa zwaŋ ya hadahada.

¹⁹ Ma nzata duhwalhani kawadaga nda Yesu ndaghəŋa tanŋ, ka gavadaghatá hənŋ da dawanŋta da tsi: «Kabgawu kəl anŋi ka trap-tá ghzliginŋatá tsa seteni ya katək na?» ka hənŋ. ²⁰ «Hta ta zlgħay nda ŋudufa ghuni ta magay,» ka Yesu nda hənŋ. «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, ka mamu zlgħay nda ŋuduf ki'a da kaghuni manda hya kramasa †† katsi ná, laviŋlava kuni ta mnanatá ya ghwá ya kazlay: Sli'afslí'a hadna ka dza'a ka da hada a kə'a na, dza'a sli'afslí'a. Had sana skwi dza'a trəgadaghunaghuta wa. ²¹ [Ama mndərga tsa ghwadaka sulkum ya ná, ba nda maga du'a kawadaga nda suma ta ghzliginŋatá lu,]» ka'a nda hənŋ.

‡ Ngha ta Malatsi 3:23. †† Ngha ta 4:24. †† Ngha ta 13:32.

Mnəglaŋta Yesu ta dza'ani mtaku nda slí'agaptani

Mak 9:30-32, Luk 9:42-45

²² Ma sana fitik ka tskavatá duhwalha Yesu ma Galili. Ka Yesu nda hən̄j mantsa: «Dza'a vlavla lu ta Zwaŋa mndu ma dzva mnduha. ²³ Nja dzata taŋ, bađu mahkə-
na fitik ŋa slí'agaptani nda hafu ma mtaku,» ka'a. Ka nzata duhwalhani sasu'anak katakata ta ghəŋani.

Plata i Yesu nda Piyer ta dzəmna

²⁴ Manda bhadaghata taŋ da luwa Kafarnahum, ka gwal tska dzumna həga Lazglafta nda Piyer mantsa: «Ta plər pla a wa'a Mghama ghuni ta dzumna həga † Lazglafta katək na?» ka hən̄j nda tsi. ²⁵ «Ta play,» ka'a. Ka slí'aftá tsi ka lami da həga. Gi ka Yesu nda Piyer mantsa: «Simuŋ, kinawu ndana kagha ta ghəŋa tsa gwada taŋ ya na? I wa raŋ pla dzumna nda dzumna luma ŋa mghamha ta na ghəŋa hadik na na? Zwana hadik re, ari la matbay a na?» ka'a nda tsi. ²⁶ «La matbay ya,» ka Piyer. Ka Yesu mantsa: «Nza a tkwe' ta zwana hadik ka play taŋ nda tsa tama wa. ²⁷ Dər má mantsa tsi ná, yaha mu da nzakway ka skwa tuthun ŋa taŋ. La da drəf, ka vzadata ka ta ŋalum. Tsa taŋtaŋa klipi dza'a ka da ksafu ya, ka gunan̄ta ka ta wani, dza'a slanaghasla ka ta tseda dzumna mndu his. Ka klafta ka, ka vlan̄ta ka ta hən̄j ŋa platá ŋa u,» ka'a nda tsi.

Fatá ghəŋ manda zwaŋ kwitikw

Mak 9:33-37, Luk 9:46-48

18 Ma tsa fitik ya, ka gavanavatá duhwalhani ta Yesu, ka hən̄j mantsa: «Wa ta nzakway ka mali ma ga mghama Lazglafta na?» ka hən̄j. ² Ka hgaktá Yesu ta sana zwaŋ kwitikw ka sladanata ta kəma taŋ. ³ Ka'a mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ka mbəđanaf a kuni ta nzakwa ghuni, ka nuta ghuni manda zwani kwitikw kwitikw wu katsi ná, had kuni dza'a lami da ga mghama Lazglafta wa. ⁴ Tsaya tama ná, mndu ta hanaganatá ghəŋani manda na zwaŋ kwitikw na ná, tsaya mndu ka mali ma ga mghama Lazglafta. ⁵ Dər wati ma mndu ta tsu'aftá zwaŋ manda na zwaŋ wana tsi na ta ghəŋa gwada ta i'i ná, vərda i'i tsu'af tsi.»

Dasuwa ka lu da zləmbiŋtá lu ta mndu

Mak 9:42-48, Luk 17:1-2

⁶ «Ala, ka zləmbiŋzləmba mndu ta sani turtuk ma tsa zwaniha ta zlglaftá i'i ya katsi, ta dər ya má hbidim lu ta dughura buna ma ŋurzlun̄ ka vzaghata da drəf. ⁷ Dəŋwa ŋa ghəŋa hadik ta nzakway ta zlazlambiŋtá mndu! An̄j mndani, nda nza tkwe' ka nzakwa skwiha ta zləmbiŋtá mndu. Ama dəŋwa ŋa mndu ya ta sagha tsa zləmbaku ya nda da tsatsi.

⁸ «Ka nda nza dzva gha, ka səla gha a tsi ka skwi ta famtá kagha da ga dmaku katsi ná, tsiŋtsa gha ka wuđiŋta ka di'iŋ. Ta dər lama ka da hafu ŋa kdekedzerŋ nda səla gha slun̄j turtuk, ka dzva gha slun̄j turtuk a tsi,

† *Ngha ta Sabi 30:11-16.*

ka ya da klafta lu ta kagha nda səla gha yipa' ka dzvuha gha yəmad a tsi, ka vzamtá kagha da həga vu ŋa kdekedzerŋ. ⁹ Ka ira gha ta famtá kagha da ga dmaku katsi ná, tsakwasliŋ tsakwasla gha ka wuđiŋta ka di'iŋ. Ta dər lama ka da həga hafu ŋa kdekedzerŋ nda ira gha guzliŋ turtuk, ka ya da klafta lu ta kagha nda iriha gha his his ka vzaghanta da həga vu.»

Tuwak nda zada

Luk 15:3-7

¹⁰ «Dasuwa ka kuni da hərtətətá kuni ta ya dər turtuk mataba tsəna zwaniha na. Ka yu ta mnaghunata ná, duhwalha Lazglafta ta gdata ta nga kuma Da da ta nzakway ta luwa ta nga hən̄j. [¹¹ Sa da mbanaftá gwal ya si nda zada na Zwaŋa mndu ††.]

¹² «Kinawu ka kaghuni ta ndanay na? Ka dər mək ka tuwaka mndu, tsa zadavaghuta ya turtuk katsi ná, had ta zlan̄tá tsaha təmbay mbsak təmbay mida ya ta gh-wá, ka laghu da psa tsa turtuk ta zwaduta ya ra? ¹³ Ka yu ta mnaghunata ná, ka slafsla tsi tida ná, dza'a rfay ta rfu katakata ta ghəŋani ka malaghuta ta ghəŋa tsaha təmbay mbsak təmbay mida kul zwaduta ya.

¹⁴ Manda va tsaya guli ná, va a Da ghuni ta nzakway ta luwa ta zadavaghuta ya dər turtuk ma tsa zwaniha ya wa.»

Tva nzaku nda zwaŋama ta gaghatá dmaku

¹⁵ «Ka gaghaga zwaŋama gha ta dmaku ná, la slanaghata ka dzraŋta kaghuni histaghuni. Ka snaghasna tsi katsi, katafkata ka ta zwaŋama gha. ¹⁶ Ala, ka kwalaghukwala tsi ta snaghata katsi, klafkla ta mndu turtuk ka his a tsi kawadaga nda kagha, ka vradaghata ka da slanaghata, «ŋa da graftá tsa gwada ya ma wa mnduha his ka hkən ‡ a tsi.» ¹⁷ Ka kwalaghukwala tsi ta snanatá tsaha ya guli katsi, mnanamna ta Igliz. Ka kwalaghukwala tsi ta snatá ŋa Igliz katsi guli, nga ta tsa mndu ya manda mndu kul snan̄tá Lazglafta, ka mnda tska dzumna a tsi.

¹⁸ «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, inda skwi ya dza'a kwalaghuta kuni ta hadik ná, dza'a kwalaghukwala lu guli ta luwa. Inda skwi ya dza'a hbanata kuni ta hadik ná, dza'a hbafhba lu guli ta luwa ††.

Guya ghəŋ ka maga du'a

¹⁹ «Ka yu ta mnaghunata guli na: Ka dzrafdzra mnduha his mataba ghuni ta wi, ŋa dawa dər wati ma skwi tsi katsi, dza'a tsu'anaf tsu'a Da da ta luwa ta hən̄j. ²⁰ Ma vli ya guyava mnduha his ka hkən a tsi ma hga da ná, mataba taŋ yu,» ka'a.

Gwada ta kwal kul pla dmakwa mndu

²¹ Ka slí'aftá Piyer ka gavadaghata dawan̄ta da Yesu, ka'a mantsa: «Mghama da! Ka ta giha ga zwaŋama da ta dmaku ní, kidaghi səla dza'a planata yu ta dmakwani na? Ndəfán̄ səla rki dza'a planata yu na?» ka'a

†† *Ngha ta Lukwa 19:10. ‡ Ngha ta Vrafta ta Zlahu 19:15.*‡† *Ngha ta 16:19, nda Yuhwana 20:23.*

nda tsi. ²² Ka Yesu nda tsi mantsa: «Ndəfánj səla yeya a ta mnaghata yu wu, ndəfánj mbsak, ndəfánj mbsak, ndəfánj səla. ²³ Tsaya dza'a kəl lu ka gra ga mghama Lazglafta nda sana mgham ta kuma mbədaftá skwa gadghəlani ma dzva gwal ta ksanatá slna ya. ²⁴ Ma nzatani ka mbəday, ka klanaktá lu ta sani ya nda dməŋa mlenjwi mlenjihi tse di da tsi. ²⁵ Had skwa tsa mndu ya ŋa plata wa. Ka tsa mgham ya mantsa: Skwapwaskwa ta tsa mndu ya, nda markwa taŋ tani, nda zwanani tani, nda inda skwi ta nzakway ka ŋani tani, ŋa pla tsa dməŋ ya, ka'a. ²⁶ Ka zləmbatá tsa kwalva ya ta hadik ka tsəlbata ta kəmani, ka'a mantsa: "Wya dzvu, ksa ta ŋuduf, dza'a plagha pla yu dem-dem," ka'a. ²⁷ Ksanja tsa kwalvani ya ka hidahida katakata ta tsa danahəgani ya, ka zlanantá tsi ta tsa dməŋ ya ka zliŋta.

²⁸ «Saba tsa kwalva ya manda zliŋtá, ka guyatá tsi nda sana grani ya si ta ksə hən ta slna kawadaga, nda dməŋani da tsi ka suley dərək. Ka valaftá tsi tida, ka ksanəftá ŋurzulj. "Plihapla ta skwa da gita gita!" ka'a nda tsi. ²⁹ Ka zləmbatá tsa grani ya ta hadik, ka ndəba dzvu da tsi. Ka'a mantsa: "Wya dzvu, ksa ta ŋuduf dza'a plagha pla yu," ka'a nda tsi. ³⁰ "Ya! Dva a yu wu, plihata gitagita," ka'a. Ka laghu tsi hamtá tsa grani ya ma gamak ka kzla planatani ta tsa dməŋani ya. ³¹ Nghay sanlaha ma tsa kwalvaha ya ta tsa skwi maga tsi ya ná, ka kuzlanəftá tsi ta hən ta ŋuduf katakata. Ka laghu hən rusənəftá danahəga taŋ ta inda skwi ta maguta. ³² Ka hgadaghata tsa danahəgani ya, ka'a nda tsi mantsa: "Ghwadaka kwalva ka, zlaghanzla yu ta inda dməŋa da ta kagha kabga ndəbata gha ta dzvu da i'i ná, ³³ had kagha guli má dza'a tawa hidahida ta gra gha, manda ya tawa yu ta hidahida ta kagha ya ra?" ka'a. ³⁴ Huf safi ta ŋudufa danahəgani, ka laghu tsi hamta ma gamak, ka kzla planatani ta inda dməŋani da tsi.

³⁵ «Dər wa tsi ma kaghuni kul had ta planatá dmək-wa zwanəmani ma hyahya ŋudufani † wu katsi ná, manda va tsaya dza'a maga Da da ya ta luwa nda kaghuni,» ka'a.

Tagha skwi ta ghəŋa ghzla marakw

Mak 10:1-12

19 Manda kdinŋta Yesu ta tsa gwada ya, ka sli'əftá tsi ta hadika Galili ka laghwi ta hadika Zudiya ta bla ghwa Zurdeŋ. ² Ka sli'əfta dəmga rutut mistani. Ka mbambə tsi ta mnduha.

³ Ka gavadaghatá la Farisa da tsi, kabga ta kumay hən ta tsanəmtá matsavađa. Ka hən nda tsi mantsa: «Lavinjlava mndu ta ghzliŋtá markwa taŋ, ka magamaga tsi ta dər wati ma skwi tsi ra?» ka hən. ⁴ Ka Yesu nda hən mantsa: «Ta dzanə a kuni ta skwi ya nda vinda ma defteri nda ghuba ra? "Ma zrafta inda skwi ná, zlagigir zlaga Lazglafta ta i zgun nda marakw †." ⁵ Ka Lazglafta mantsa: "Tsaya dza'a kəl zgun ka zlanə i dani nda mani, ka laghwi da ndi'əftá vgha nda markwa taŋ, ŋa nzakway tsa hahən his ya ka mndu turtuk ‡." Mantsa

† Ngha ta 6:15. †† Ngha ta Zrafta 1:27 nda 5:2.

ya tama, ⁶ nzəgla a hən ka mnduha his wa, ama ka mndu turtuk nzakwa taŋ. Yaha mndu tama da dganatá skwi ya ndi'anaf Lazglafta,» ka'a. ⁷ Ka la Farisa nda tsi mantsa: «Kabgawu tama kəl Musa ka mnay kazlay: Ka ta ghzlay mndu ta markwa taŋ katsi ná, vindanaftani ta delewera ghzliŋtani †† kə'a ba?» ka hən nda tsi. ⁸ Ka Yesu nda hən mantsa: «Təŋa ta ghəŋa ghuni kəl Musa ka vlaghunatá tva ghzliŋtá marakw. Ma zraftani ná, mantsa ya a nzakwani wa. ⁹ Ama ka i'i ta mnaghunata ná, yaha mndu walanəta ghzliŋtá markwa taŋ, ka taghəŋa hliri †† a tsi. Nzakwani ná, ka ghzliŋghzla mndu ta markwa taŋ, ka klaftani ta sani katsi ná, ta hliri tsa mndu ya nda tsa.»

¹⁰ Ka duhwalhani nda Yesu mantsa: «Ka si mantsa ya ta magakwa skwi mataba i marakw nda zə'al katsi ná, dər kwal kul klay,» ka hən. ¹¹ Ka Yesu nda hən mantsa: «Inda mndu a dza'a laviŋtá ŋəftá tsa gwada ya wa, ba gwal ya vlanj Lazglafta ta mbrakwa ŋəfta kasi'i, ¹² kabga mamu gwal ya yaga lu ka kubitik, mamu gwal ya pslaf mnduha nda psala, mamu gwal ta kwalaghutá klay, kabga gwada ta ga mghama Lazglafta guli. Mndu ya dza'a laviŋtá ŋəftá tsa gwada ya, ka ŋa tsi,» ka'a.

Fanaghata Yesu ta dzvu ta ghəŋa zwani

Mak 10:13-16, Luk 18:16-17

¹³ Tahula tsa, ka hladaghatá mnduha ta zwani kwitikw kwitikw da Yesu, ŋa fanaghatani ta dzvu ta hən ka maga du'a ta ghəŋa taŋ. Ama ka pyə duhwalha Yesu ta mnduha. ¹⁴ Ka Yesu nda tsa duhwalha ya mantsa: «Zlanwazla ta zwani ka sagha hən da i'i, ma pyə kuni ta hən, kabga ŋa gwal ta gara vgha nda hahən †† na ga mghama Lazglafta,» ka'a. ¹⁵ Ka fafanaghatá Yesu ta dzvu ta ghəŋa tsa zwaniha ya. Tahula tsa, ka sli'əftá tsi ma tsa vli ya, ka laghwi.

Sana duhwal ka gadghəl

Mak 10:17-31, Luk 18:18-30

¹⁶ Va gi ka lagha sana mndu da Yesu, ka'a mantsa: «Maləma da, nahgani skwi dza'a yu magata dina, ŋa nzakwa da nda hafu ŋa kdekedenj kawadaga nda Lazglafta na?» ka'a. ¹⁷ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Kabgawu kəl ka ka dawihata ta ghəŋa ŋərma skwi na? Turtuktuk ŋərma ta nzakway ka Lazglafta. Ka ta kumay ka ta nzakwa gha nda hafu ŋa kdekedenj kawadaga nda Lazglafta katsi ná, snata gha ta zlahuhani,» ka'a. ¹⁸ «Wati zlahuha ya na?» Ka tsa mndu ya. Ka Yesu mantsa: «Yaha ka da dzatá mndu, yaha ka da hliri, yaha ka da ghali, yaha ka da tsanəvatá gwada ta mndu, ¹⁹ vli ta glaku ŋa i da gha nda ma gha, dvudva ta mnda səla manda va ghəŋa gha ††,» ka'a. ²⁰ Ka tsa duhwal ya nda tsi mantsa: «Snasna yu ta inda tsaha ya dem-dem, nu ta pdakwani ŋa magəgəta da na?» ka'a. ²¹ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Ka ta kumay ka ta nzakwa gha hem § katsi ná, la ka dzawinŋta ka ta inda skwa gha, ka daganəfta ka ta tsemani ta gwal ka pdu. Dza'a mutsay

‡ Zrafta 2:24. †† Ngha ta Vrafta ta Zlahu 24:1. Nda Mata 5:31.

†† Ngha ta 5:32. ††† Ngha ta 18:3-5. ††† Ngha ta Sabi

20:12-16, Vrafta ta zlahu 5:16-20, Zlahu 19:18. § Ngha ta 5:48.

ka ta gadghəl ta luwa, tahula tsa ka sagha ka, ka dza'a ka mista da,» ka'a. ²² Na snaŋta tsa duhwal ya ta tsa gwada ya, ka basaftá tsi ta nɗuf ka sli'afata ka laghwi, kabga gadghəl ya.

²³ Ka Yesu nda duhwalhani mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, nda bla katakata ka lama mndu ta fafta ghəŋani ta gadghəl da ga mghama Lazglafta. ²⁴ Ka yu ta vrəgliŋtá mnaghunata na: Ta dər laba ŋalibwa nda ta ghuruma lipir, ka lama mndu ta fafta ghəŋani ta gadghəl da ga mghama Lazglafta,» ka'a. ²⁵ Na snaŋta duhwalhani ta tsa gwada ya, ka ndərau' hən katakata, ka hən mantsa: «Ka si mantsa tsi, wa dza'a laviŋta mutsaftá mbaku tama?» ka hən. ²⁶ Ka ng-hanavata Yesu ta hən, ka'a mantsa: «Skwi nda bla da mndu ya ná, bla a da Lazglafta wa,» ka'a.

²⁷ Gi tsau' ka piyer tsu'aghutá gwada, ka'a nda Yesu mantsa: «A! Ya wana aŋni, zlanavazla aŋni ta inda skwi, ka dza'a mista gha ya ní, kinawu kə'a dza'a magaku nda aŋni tama?» ka'a. ²⁸ Ka Yesu nda hən mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ma mbədavafata † inda skwi dza'azlay ná, dza'a nzafta ta dughurukwa glakwani na Zwaŋa mndu. Kaghuni gwal ta dza'a mista da ya guli, dza'a nzafta ta dughurukha ghwanpde his kaghuni, ŋa tsa guma ta ghəŋa mndəra la Isra'ila ghwanpde his guli. ²⁹ Dər wati ma mndu ta zlanavata həŋani, ka zwanamani a tsi, ka kwaghamani a tsi, ka dani a tsi, ka mani a tsi, ka zwanani a tsi, ka vvahani a tsi, ta ghəŋa gwada ta i'i ná, dza'a mutsay hən ta dər-məkātani, ka malaghuta a tsi, ŋa mutsay taŋ ta hafu ŋa kdekedzeŋ guli ta ghəŋani. ³⁰ Ama nda ndəgha gw-al ta nzakway taŋtaŋ, dza'a nzakway nda hul. Nda ndəgha gwal ta nzakway nda hul guli, dza'a nzakway taŋtaŋ,» ka'a.

Gwada ta ghəŋa kwalvaha ma vwaha inabi

20 «Wya skwi ŋa gray nda ga mghama Lazglafta. Ka tsavagaptá sana zə'ala həga ma həgani, wrək sərdək, da zba gwal ŋa ksanatá slna ma vwaha inabani. ² Ka dzraftá tsi nda tsa gwal ksa slna ya ta planatá hən ka tseda vagma mndu † turtuk, ta vagma taŋ. Ka ghunaghatá tsi ta hən da vwaha inabi. ³ Ka sli'iglaftá tsi wər ta nzemndi təmbay gavzlazlaŋ, ka ngehlaŋtá tsi ta gwal ksa slna ta nzaku bətbət. ⁴ Ka'a nda hən mantsa: "Lawa kaghuni guli da ksa slna ma vwaha inaba da, dza'a plaghuna pla yu ta tseda ghuni manda ya ta raku," ka'a nda hən. ⁵ Ka sli'afatá tsa gwal ksa slna ya ka laghwi da tsa vwaha inabi ya. Ka sli'iglaftá tsi guli wər fitik ma ghəŋ vli, mantsa guli ta fitik hawu, ka magata manda va tsaya guli. ⁶ Ka sli'iglaftá tsi guli beeghwa fitik, ka slanaghatá tsi guli ta sanlaha ma gwal ksa slna ta nzaku. Ka'a nda hən mantsa: "Nya kəl kuni ka vaghay ta nzaku kul laghwi maga slna na?" ka'a nda hən. ⁷ Ka hən nda tsi mantsa: "Had mndu ta klaftá aŋni ŋa maga slna wa," ka hən. Ka'a nda hən mantsa: "Lawa kaghuni guli da maga slna ma vwaha da," ka'a.

† Ngha ta Daniyel 7:14. †† Ngha ta Mata 5:26.

⁸ «Gahawu tama, "hagakhaga ta tsa gwal ta ksa slna ya, ka planata ka ta nisəla taŋ ka zrafta ka nda tsa gw-al ka kwanahani ya, ŋa kdŋŋta gha nda gwal taŋtaŋ," ka tsa dani ma vwaha inabi ya nda kwalvani. ⁹ Ka lagha tsa gwal ta zraftá ksa slna beeghwa fitik ya. Ka vlanťá lu ta tseda vagma mndu turtuk turtuk ta hən. ¹⁰ Ka lagha gwal ta zraftá ksa slna taŋtaŋ. "Mali dza'a aŋni zlgħay" ka hahən si ta gray. Ama ka vlanťá lu ta tseda vagma mndu turtuk turtuk ta hən. ¹¹ Ta zlgħə hən ya, ta dza'a nda ŋunuraku hən ta ghəŋa tsa danahəga ya. ¹² Ka hən mantsa: "Beeghwa fitik ta sagha nanaha na, awa ‡ turtuktuk kwenkwen maga hən ta ksa slna ná, waka kagha planatá hən guram nda ŋa aŋni na? Aŋni, hərfu hərfu ŋni ta ksa slna tles fitik, ka vaghay ta maga slna ta fitik," ka hən. ¹³ Ka'a nda hən mantsa: "Gra da, nənbaŋ a yu ta kagha wa. Ta tseda vagma mndu turtuk a dzrafta u nda kagha kay ra? ¹⁴ Zlgħa ta nisəla gha, ka sli'a ka. Manda va ya kumaŋ yu vlanťa yu ta tsa mndu ta sagha nda hul ya, manda va ŋa gha. ¹⁵ Laviŋlava yu ta maga skwi manda ya kumaŋ yu nda tseda da, mantsa a kasi'i wa? Ari zdəgagha a wa a na skwi dina maga yu na ta wa ira gha na?" ka'a. ¹⁶ Tsaya tama ná, dza'a nzakway gwal nda hul, ka gwal taŋtaŋ. ŋa nzakway gwal taŋtaŋ, ka gwal nda hul,» ka Yesu sganaghta.

Mahkəna mnaŋta Yesu ta gwada ta mtakwani nda sli'agaptani

Mak 10:32-34, Luk 18:31-34

¹⁷ Ka sli'afatá Yesu ka ŋlu ka dza'a da luwa Ursalima. Ta mbada hən ta tvi, ka ksaghutá tsi ta tsa gwal ghwanpde his ya, ka'a nda hən mantsa: ¹⁸ «Ndanana, wana mu ta ŋlu ka dza'a da luwa Ursalima. Dza'a ksafksa lu ta Zwaŋa mndu, ka vlanťá la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha, ŋa tsanaghata taŋ ta guma dzata. ¹⁹ Dza'a vlanťla hən ta gwal kul had ka la Yahuda, ŋa gagay tsaha ya, ŋa sləvay taŋ nda krupi, ŋa zləŋafta taŋ ta udza zləŋay. Bađu mahkəna fitik, ŋa sli'agaptani nda hafu ma mtaku,» ka'a.

Dawutá vla mani ma i Yakubu nda Yuhwana

Mak 10:35-45

²⁰ Tahula tsa, ka lagha mani ma zwana Zebedi nda zwanani. Ka tsəlbata tsi ta kəmani ŋa dawwa skwi da tsi. ²¹ «Nu ta kumə ka na?» ka Yesu nda tsi. «Wana na zwana da his na, sagha fitika ga mghama gha ya ná, ka mnata ka, ŋa nzata na zwana da na, nda ga zeghwa gha ya, nda ga zlaŋa gha ya, ka yu,» ka'a nda tsi. ²² «Sna a kuni ta skwi ta dawu kuni wa. Dza'a laviŋlava kuni ta sa leghwa tsa ghuya danwa dza'a yu ghuyay ya ra?» ka Yesu. «Dza'a say ŋni!» ka hən nda tsi. ²³ Ka Yesu † nda hən mantsa: «Mantsa nzakwani, dza'a say kuni ta tsa leghwa ghuya danwa da ya, ama ta ghəŋa gwada ta nzaku nda ga zeghwi nda ya nda ga zlaŋa

‡ Awa: Tsaya fitik maga mndu ta maga slna. †† Ngha ta Slna gwal ghunay 12:2.

ná, i'i a dza'a mna tsaya wa. Da da dza'a vlanjta tsa vli ya ta gwal ya payanaf tsi ta hən,» ka'a.

²⁴ Snaŋta tsa pďakwa duhwalha ghwan ya ta tsa gwada ya, ka basanavatá hən ta njuduf ta tsa zwanamaha his ya. ²⁵ Ka hagadaghatá Yesu ta hən, ka'a nda hən mantse: «Nda sna kuni ná, ta gay mghamha ta ghəŋa mnduha ta má mgham mghama taŋ ta ghəŋa taŋ. Gwal dagaladagala guli, ta maray hahən ta mbrakwa taŋ ta ghəŋa taŋ. ²⁶ Ama mantse ya a nzakwani mataba kaghuni wa. Katək ná, ka ta kumay sani ta nzakway ka mali mataba ghuni ná, nzatani ka kwalva ghuni. ²⁷ Ala, ka dər wa ta kuma nzakway ka mnda kla kəma mataba ghuni ya, nzatani ka vu'a ghuni. ²⁸ Manda va tsaya ná, sa a Zwanja mndu ŋa maganata lu ta slna wa. Ama sasa ŋa maganata slna ta mnduha, ŋa vlatani ta hafani ŋa mbanafatá ndəghata mnduha †,» ka'a.

Mbambanafa Yesu ta ghulpata mnduha his

Mak 10:46-52

²⁹ Ta sabə i Yesu nda duhwalhani ma luwa Yeriku, ka sl'afatá dəmgə rutut mistani. ³⁰ Ta nzaku ghulpata mnduha his ta wa tvi. Ka snaŋta hən ta labla Yesu nda ta tsa kə'a, ka dzatá hən ta lawlaw. «Mgham, Zwanja Dawuda! Tawa ta hidahida ta aŋni,» ka hən. ³¹ «Hafwa wa ghuni!» Ka tsa dəmgə ya, ka dawa hən. Ama ka sganaghatá tsa ghulpata mnduha ya ta dza lawlaw. «Mgham, Zwanja Dawuda! Tawa ta hidahida ta aŋni,» ka hən. ³² Ka sladavatá Yesu, ka hgadaghatá tsi ta hən. «Nahgani ta kumə kuni ta magaghunata da na?» ka'a nda hən. ³³ «Mghama da, gwananagwana ta iriha ŋni!» ka hən nda tsi. ³⁴ Ka ksantá hən ta Yesu ka hidahida. Ka kasantá tsi ta iriha taŋ. Ka gi nghanjta hən ta vli nzidid. Ka laghu hən mista Yesu.

Lama Yesu da luwa Ursalima

Mak 11:1-11, Luk 19:28-40, Yuh 12:12-19

21 Ta ghwan a i Yesu nda duhwalhani ka bhadaghatá da luwa Ursalima wu, ndusa hən nda luwa Beslaze tavata ghwa Zaytuŋ ††, ka ghunafatá Yesu ta gwal his mataba duhwalhani. ² Ka'a nda hən mantse: «Lawala da a luwa ta kəma ghuni a. Ka bhadaghabha kuni, dza'a gi slanaghasla kuni hada ta hbatá mana kdih nda zwanjani. Ka pligidaghatá kuni ta hən. ³ Ka mamu mndu ta gwadgaghunata ta ghəŋani katsi ná, "Mgham ta kumay," ka kuni da zlghanafatá wani. Dza'a gi zlaghunanzla hən.»

⁴ Kəl tsaya ka nzakway mantse ná, nda nza kabga ŋa dzanaghatá ghəŋa gwada ya mna anabi Zakari kazlay:

⁵ «Mnanawamna ta gwal ma luwa Siyuna, wa'a mghama gha ta sagha da kagha, lebtekw nzakwani katakata, ta sagha ta kdih, ta vuvu'ukwa kdih, ta nzakway ka zwanja kdih ‡,» ka'a.

⁶ Ka sl'afatá tsa duhwalha ya ka laghwi magata manda ya mnanaf Yesu ta hən. ⁷ Ka hlaktá hən ta tsa mana kdih ya nda zwanjani, ka pghaftá hən ta lgutha taŋ ta hən, ka lafi Yesu nzafta tida. ⁸ Ka zlazlatə ndəghata mnduha ta lgutha taŋ ta tvi. Sluhwa ŋa sanlaha ta pat-say ka pghay ta tvi †† guli. ⁹ Ka hlə gwal ta kəma Yesu nda gwal nda hulani tani ta wi, ka hən mantse: «Ŋa Zwanja Dawuda glaku, ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta mndu ta sagha ma hga Mgham Lazglafta! Ŋa Lazglafta ta luwa †† glaku!» ka hən.

¹⁰ Manda bhadamta Yesu da luwa Ursalima, ka kbutá mnduha. «Wa na mndu na tama?» ka hən. ¹¹ Ka tsa dəmgə mistani ya mantse: «Anabi Yesu ta sabi ma luwa Nazaret ta hadika Galili ya,» ka hən.

Lama Yesu da həga Lazglafta

Mak 11:15-19, Luk 19:45-48, Yuh 2:13-22

¹² Ka lami Yesu da həga Lazglafta. Ka ghzliginjta tsi ta inda gwal ta tsakala nda gwal ta skway tani ma tsa həga Lazglafta ya. Ka zlabidinjta tsi ta tabəla gwal mbədu, nda vli nzakwa gwal ta dzawaptá ghərbu'.

¹³ Ka'a nda hən mantse: «Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Həga da ná, həga maga du'a ya kə'a, ka niŋtá kaghuni ka galigha la gənda ††.»

¹⁴ Ka gavadaghatá gwal nda ghulpa nda gwal nda raghwa səla taŋ tavatani ma tsa həga Lazglafta ya. Ka mbambanafatá tsi ta hən. ¹⁵ Nghay la mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha ta tsa mandərmima skwi ta magə Yesu, nda tsa hlawa zwani ma həga Lazglafta kazlay: «Ŋa Zwanja Dawuda glaku!» kə'a ya ná, ka kuzlanafatá tsi ta hən ta njuduf. ¹⁶ Ka hən nda Yesu mantse: «Nda sna ka ta na skwi ta mnə hən na ra?» ka hən. «Aŋni! Nda sna yu,» ka Yesu nda hən. «Ta walaŋ a kuni ta dzanafatá tsa gwada-ha ya ma deftera Lazglafta ra? Ka'a na: "Kagha ta payaftá zləzlvə kagha nda ma wa zwani nda ya nda ma wa zwana vzi'uwa, manda ya kumaŋ ka ††,» ka'a.

¹⁷ Ka sl'afatá Yesu ka zlanjta hən ka saghwi ma tsa luwa ya, ka laghwi da luwa Betani ka hani tsi hada.

Ksi'afatá Yesu ta sana ghuraf

Mak 11:12-14,20-24

¹⁸ Gasərdək ta vru Yesu ka dza'a da tsa luwa dagala ya, ka kuzlanafatá maya. ¹⁹ Ka nghanjta tsi ta fwa sana ghuraf ta wa tvi. Ka lagha tsi distani. Kə'a kə'a ná, sluhwa yeya dze'dze' tida. «Had ka dza'a walglanja yəglafta wu,» ka'a nda tsi. Gi hadahada dzun ghwalatá tsa fu ya tsa. ²⁰ Kə'a ká tsa duhwalhani ya nghanata ghwalatá tsa fu ya ná, ka ndərmimi hən nda ndərmima. Ka hən mantse: «Waka na ghuraf na gi ghwaluta hadahada kay ka na?» ka hən. ²¹ Ka Yesu nda hən mantse: «Kah-wathwata ka yu ta mnaghunata, ka zlghafzlgħa kuni ta Lazglafta nda njuduf dgan a kuni ta ghəŋ dekdek wu ka tsi ná, skwi magana lu ta na ghuraf na yeya a dza'a kuni magay wa: "Ama, sl'afsl'i'a hada ka vzamta ka ta

† Ngha ta 26:28, nda 1 Timute. 2:6. †† Ngha ta Markus 11:1.

‡ Ngha ta Zakari 9:9.

†† Ngha ta 2 Mghamha 9:13. †† Ngha ta Zabura 118:25-26, Zabura 118:25. ††† Ngha ta Isaya 56:7 nda Irmija 7:11. ††† Ng-ha ta Zabura 8:3.

vgħa da drəf,” ka kuni dza’azlay nda ya ghwá ya ná, dza’a magaku manda va tsaya. ²² Inda skwi dza’a dawarnta kuni nda zlgħay nda n̄uduf nda ma maga du’a ná, dza’a mutsai kuni,» ka’a.

Wa ta vlarntá mbrakwa maga skwiha manda na?

Mak 11:27-33, Luk 20:1-8

²³ Ka lamə Yesu da həga Lazglafta ka taghə tsi ta skwi ŋa mnduha. Ka gavadaghata la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la galata mndu da dawarnta da tsi. «Mutsu ga kagħa ta na mbraku ta kəl kagħa ka maga na skwiha na na? Wa ta vlagħata na mbraku na?» ka həŋ. ²⁴ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Mamu skwi tur-tuktuk dza’a dawarnta yu da kaghuni guli. Ka zlgħidifzlgħa kuni ta wani katsi, dza’a mnaghunamna yu ta vli ta mutsu yu ta na mbraku ta kəl yu ka maga na skwiha na. ²⁵ Wa ta ghunafta Yuhwana ŋa maga batem † na? Lazglafta re, ari mnduha a na?» ka’a nda həŋ. Ka lagħu heŋ da dzray mataba hahəŋ hahəŋ.

Ka həŋ mantsa: «“Ka Lazglafta ta ghunafta Yuhwana ka mu,” nu kwal kuni kul zlgħafta ba? ka’a dza’azlay nda amu. ²⁶ Ala, ka “mnduha ta ghunafta” ka mu guli, ta zləŋay mu ta mnduha guli, kabga klafkla həŋ dem-dem kazlay: Anabi Yuhwana kə’a.» ²⁷ Ka həŋ nda Yesu tama mantsa: «Sna a aŋni ka wa ta ghunafta wu,» ka həŋ. Ka Yesu nda həŋ guli mantsa: «I’i guli ná, hađ yu ta mnaghunata ka wa ta vliħata na mbraku ta kəl yu ka maga na skwiha na wu,» ka’a.

Gwađa ta ghəŋa zwaniha his

²⁸ Ka Yesu nda həŋ guli mantsa: «Kinawu ka kaghuni ta ndanay na? Mamu sana mndu his zwanani. Ka’a nda sani tarntar mantsa: “La ka dza’a ka da maga slna ma vwaha inaba u sagəŋ,” ka’a nda tsi. ²⁹ “La a yu wu,” ka’a. Tahula tsa, ka ndanglaptá tsi ka sli’afta ka lagħwi da vwah. ³⁰ Ka mnanatá dani ta tsa sana zwan ya manda va tsaya guli. “Ara, ta dza’a yu da,” ka’a. Tahula tsa, ka kwalaghuta tsi. ³¹ Wati mataba tsa zwaniha his ya, ta magata skwi ya kumə da tarntar ná?» ka Yesu nda həŋ. «Tsa tarntar ya ya,» ka həŋ. Ka Yesu nda heŋ tama mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, dza’a tinlagħutinla gwal tska dzumna nda mi’a hliri ta lami da ga mghama Lazglafta ka kaghuni. ³² Wya sagħasa Yuhwana mnda maga batem da kaghuni, ka maraghunata tsi ta tvi tdukwa, ka kwalaghutá kuni ta zlgħafta. Ama ka zlgħaftá gwal ta tska dzumna nda mi’a hliri. Kulam nda va tsa nghanra ghuni ya tani, mbədanaf a kuni ta nzakwa ghuni ka zlgħafta wa,» ka Yesu nda həŋ.

Mahdihdi ta ghəŋa gwal ta hva vwaha inabi

Mak 12:1-12, Luk 20:9-19

³³ «Ka mnaghunamna yu ta sana mahdihdi ba: Mamu sana mndu ta ŋabaftá fwa inabiha ma vwahani. Ka ŋamtá tsi ma muħul. Ka laptá tsi ta ghurum ŋa ditsa yakwani. Ka bagħatá tsi ta vli ŋa nzagata ka nghan ††.

† Ngha ta 3:6. †† Ngha ta Isaya 5:1-2.

Tahula tsa, ka fanamtá tsi ma dzvu ka haya ta gwal hva. Ka sli’afta tsi ka lagħwi dista luwa. ³⁴ Magatá fitika daga yakwani, ka ghunafta tsi ta kwalvahani da tsa gwal hva ma tsa vwah ya, ŋa mutsanafta tarntar ta ŋani ma dagata yakwa tsa inabi ya. ³⁵ Ama, ka valaftá tsa gwal hva tsa vwaha inabi ya ta tsa kwalvaha ya. Ka dgaptá həŋ nda dga ta sani ka dzata həŋ nda dza ta sani. Ka zlərtsatá həŋ nda zlərtsa ta sani. ³⁶ Ka ghunglaftá tsi ta sanlaha ma kwalvahani ka malaghuta mbsaka tsaha tarntar ya. Ka maganatá tsa gwal hva tsa vwah ya ta hahəŋ guli manava ŋa tsahaya. ³⁷ Kđavaktani, ka ghunədanaptá tsi ta həŋ ta vərda ŋani ma zwan nda mnay kazlay: Dza’a vlarŋvla həŋ ta glaku ta zwan da kə’a. ³⁸ Na nghan tsa gwal hva fwa inabi ya ta lagħa tsa zwan ya, ka həŋ mataba tarntar mantsa: “Wana tsa mndu dza’a za həga ya kay. Sawa, ka dzata mu! Ŋa zay mu ta həgani,” ka həŋ. ³⁹ Ka valaftá həŋ tida. Ka tshidiŋta di’iŋ nda tsa vwah ya, ka dzata.

⁴⁰ «Bađu da sagħər tsa dani ma inabi ya ní, kinawu kə’a dza’a magay nda tsa gwal hva tsa vwaha inabi ya na?» ka Yesu nda həŋ. ⁴¹ «Dza’a pslapsla ta tsa gh-wadakhya ya, ksarnta a həŋ ka hidahida wa. Ŋa klaftani ta tsa vwaha inabani ya ka fanamta ma dzvu ka haya ta sanlaha ma gwal hva. Ŋa vlay tsahaya ŋani nda fitikani ta ŋani mataba dagata yakwa tsa fwa inabi ya,» ka həŋ.

⁴² Ka Yesu nda həŋ guli mantsa: «Ta walarnta a kuni ta dzarnta skwi vindaf lu ma defteri ra?

“Tsa pala wudidin gwal ba həga ya, tsaya ta nuta ka vərda palaka tughwa həga.

Tsaya ná, Lazglafta ta dvaftá nzakwani mantsa.

Nda nza ka mazəməzəmə ta wa ira amu ‡.”

⁴³ «Tsaya kəl yu ka mnay ŋa ghuni kazlay: Dza’a klaghukla lu ta ga mghama Lazglafta da kaghuni ŋa vlarntá mndəra mnduha dza’a snanata gwađani dına kə’a ya. ⁴⁴ [Tsa mndu dza’a zləmbafta ta tsa pala ya, dza’a hurbə hurba. Ala, ka tsa pala ya ta zləmbanagħatá mndu katsi, dza’a hu’anap hu’a †† ŋərđək ta tsa mndu ya.]»

⁴⁵ Na snanata la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la Farisa ta tsa mahdihda Yesu ya, ka graftá həŋ kazlay: Ta ghəŋa tarntar ta gwađa tsi ta tsa gwađa ya, kə’a. ⁴⁶ Ka zbə həŋ ta ksafatá Yesu. Ama ka zləŋaftá həŋ ta dəmgə, kabga klafkla dəmgə ta Yesu ka anabi.

Mahdihdi ta ghəŋa kla makwa

Luk 14:15-24

22 ² Ka Yesu mnəglanata həŋ nda mahdihdi mantsa: «Ka guram ga mghama Lazglafta nda sana mgham ta payaftá skwa zay ma klay zwanani ta makwa. ³ Ka ghwanaftá tsi ta kwalvahani ŋa hagaktá gwal hagarntar tsi ŋa za tsa skwa zay ya, ama ka kwalaghuta tsahaya ta sagħa. ⁴ Ka ghunglafta tsi ta sanlaha ma kwalvaha ŋa dza’a “mnanatá tsa gwal hagarntar tsi ya nda mnay kazlay: Ndanana ná, ndusa skway zay kə’a. Pslapsla yu ta slaha da, nda rina fisika da nda uwasla

‡ Ngha ta Zabura 118:22-23. †† Ngha ta Lukwa 20:18.

nda uwasla, nda paya inda skwi, saghawasa da za skwa zay ma vla kla makwa," ka'a nda hən̄. ⁵ Ndanən̄ a tsa gwal hagar̄ lu ya wa. Ta laghu ya da vwahani, ta laghu ya da tsakalani, ⁶ ta valafta sanlaha ta tsa kwalvaha ya ka ganaptá iri ta hən̄, ka pslatá hən̄. ⁷ Ka kuzlanaftá tsi ta n̄duf ta mgham, ka ghunadaptá tsi ta sludzhani zadanatá ta tsa gwal ta pslatá tsa mnduha ya ka driñtá luwa tan̄. ⁸ Tahula tsa, ka'a nda kwalvahani mantse: "Wana nda paya skwa zaya kla makwa. Tsa gwal si hagar̄ lu ya, ran̄ ta hən̄ a zay wa. ⁹ Lawala ta madədga tviha, ka hagakta kuni ta inda mndu dza'a guyun̄ta kuni da na vla za skwa zay na," ka'a nda hən̄. ¹⁰ Ka sli'af̄ta tsa kwalvahani ya ka laghwi ta tvi. Ka tsakaktá hən̄ ta inda mndu ya guyun̄ hən̄. Nda ghwadaka mnduha tani, nda n̄erma mnduha tani, ka ndəghanaftá hēga ma tsa vla kla makwa ya.

¹¹ «Ka lamə mgham da nghanaghatá tsa gwal hagak lu ya. Ka nghan̄tá tsi ta sana mndu kul had̄ lguta kla makwa tida. ¹² Ka'a nda tsi mantse: "Ari gra! Waka kagha sami da na hēga na kul had̄ lguta kla makwa ta kagha na?" ka'a nda tsi. Sew, sna a tsa mndu ya ta skwi n̄a mnay wa. ¹³ Ka mgham nda kwalvahani mantse: "Habafwa haba ta dzvuhani nda səlähani, ka klafta kuni ka wudidiñta dzibil da grum, ka tawa tsi ta taw, ka hpađa sli'ijani † hada," ka'a. ¹⁴ Tsaya tama ná, dagala hagatani, ama ki'a yeya dagatani,» ka Yesu sganaghatá.

Nda ra ka pla dzumna n̄a mgham Sezar ra?

Mak 12:13-17, Luk 20:20-26

¹⁵ Mbadaka la Farisa ka tskavata ka dzrafta ka hən̄ dza'a ksaftá Yesu nda gwada dza'a sabi ma wani. ¹⁶ Ka ghunaftá hən̄ ta sanlaha ma duhwalha tan̄ kawadaga nda mnduha Hiridus slanaghatá Yesu. Bhadaghata tan̄, ka hən̄ nda Yesu mantse: «Mghama da, nda sna n̄ni kazlay: Ta mnay kagha ta kahwathwata kə'a. Skwi ta kumə Lazglafta ta magay mu ta taghə kagha kahwathwata n̄a mnduha. Had̄ kagha ta zləña ira mndu wu, kabga gala a kagha nda gala ta mndu wa. ¹⁷ Mn̄an̄namna ta n̄a gha ma ndanu. Nda ra re, ari ra a wa'a ka pla dzumna n̄a mgham Sezar na?» ka hən̄.

¹⁸ Tsaw nda sna Yesu ta tsa ghwadaka ndana tan̄ ya. Ka'a nda hən̄ mantse: «Tsa mad̄gwirmad̄gwira ghuni ya. Kabgawu ta kəl kuni ka dzəgha i'i na? ¹⁹ Marihawa tsa kwabu ta kəl lu ka pla dzumna ya,» ka'a. Ka klanaktá lu ta tsa kwabu †† ya. ²⁰ Ka'a nda hən̄ mantse: «N̄a wa na fwatu nda hgu ta na kwabu na ná,» ka'a. ²¹ «N̄a mgham Sezar ya,» ka hən̄. «Ka mantse tsi ya ní, vlan̄wavl̄a ta mgham Sezar ta ya ta nzakway ka n̄a mgham Sezar. Vlan̄wavl̄a guli ta Lazglafta ta ya nzakway ka n̄a Lazglafta,» ka'a. ²² Snañta tan̄ ta tsa gwada ya, ka ndərmim hən̄ nda ndərmima. Ka zlanavatá hən̄ ta Yesu ka laghwa tan̄.

Gwada ta sli'agapta ma mtaku nda hafu

Mak 12:18-27, Luk 20:27-40

²³ Bađu va tsaya, ka laghala Sadukiya, tsa gwal ta mnay kazlay: Had̄ lu dza'a sli'agapta ma mtaku wu kə'a ya slanaghata Yesu. ²⁴ Ka hən̄ nda Yesu mantse: «Mghama da, ka Musa na: "Ka mtumta mndu ta kul yatá tsi ta zwan̄ katsi, klay zwan̄amani ta tsa wadgani ya ka markwa tan̄ n̄a yanatani ta zivir ta tsa zwan̄amani ta mtuta ‡ ya," ka'a. ²⁵ Tsaw mamu sana mndu da an̄ni ndəfán̄ zwanani. Ka klaftá mali ta marakw, ka mtuta tsi ta yana a lu ta zwan̄ wa. Ka wunanaghatá sagəñani ta tsa marakw ya. ²⁶ Ka mtutá tsa mahisa zwan̄ ya guli, ya a ta zwan̄ wa. Ka klafta ma hkən, ha ka klafta mandəfán̄, had̄ ya ta yatá zwan̄ ma hən̄ nda tsi wa. ²⁷ Tahula rwuta tan̄ demdem, ka mtuta tsa marakw ya guli. ²⁸ Bađu sli'agapta dza'a sli'agapta gwal nda rwa ma mtaku nda hafu ní, wati dza'a nzakway ka zə'ala tsa marakw ya mataba tsa zwaniha ndəfán̄ ya, ya wya klukla hən̄ demdem ka marakw na?» ka hən̄. ²⁹ Ka Yesu nda hən̄ mantse: «Ta nanay kuni ta ghəña ghuni, kabga sna a kuni ta skwi nda vinda ma defteri nda ghuba wa. Sna a kuni guli ta mbrakwa Lazglafta wa. ³⁰ Bađu sli'agapta dza'a sli'agapta lu ma mtaku ná, had̄ lu dza'a kləgəltá vgha n̄a nzakway ka marakw nda zə'al wa. Dza'a nzakway lu ta nzaku tavata Lazglafta manda duhwalha Lazglafta. ³¹ Gwada ta ghəña sli'agapta ma mtaku ná, ta dzan̄af a kuni ma defteri ta tsa gwada Lazglafta ta manay kazlay: ³² I'i Lazglafta Abraham, i'i Lazglafta Izak, i'i Lazglafta Yakubu †† kə'a ya ra? Lazglafta ná, Lazglafta gwal nda rwa a wu, Lazglafta gwal nda hafu ya,» ka'a. ³³ Snañta mnduha ta tsa tagha skwani ya, ka ndərmim hən̄ nda ndərmima katakata.

Wati mali mataba zlahuha na?

Mak 12:28-34, Luk 10:25-28

³⁴ Na snañta la Farisa kazlay: Hanafha Yesu ta wi ta la Sadukiya kə'a, ka tskavatá hən̄. ³⁵ Lagha sani mataba tan̄ ta nzakway ka mndu ta tagha zlahu n̄a mnduha, ka kuma tsanamtá matsavada ta Yesu. Ka'a nda tsi mantse: ³⁶ «Mghama da! Wati mali mataba zlahuha na?» ka'a nda tsi. ³⁷ Ka Yesu nda tsi mantse: «"Dvudva ta Mgham Lazglafta gha nda hyahya n̄dufa gha, nda inda hafa gha, nda inda ndana †† gha." ³⁸ Tsahaya mali mida, tsahaya tan̄tan̄a zlahu guli. ³⁹ Mamu mahisani manda tsaya guli: "Dvudva ta sləvda gha manda va ghəña gha ††† kə'a. ⁴⁰ Inda zlahu Musa, nda inda skwi ta taghə la anabi ná, ta tsa zlahuha ††† his ya sladafta hən̄,» ka'a.

Daway ta ghəña i Kristi nda Dawuda

Mak 12:35-37, Luk 20:41-44

⁴¹ Mbadaka la Farisa ka tskavata hada tavata Yesu. Ka Yesu nda hən̄ mantse: ⁴² «Kinawu ka kaghuni ta ndanay ta ghəña Kristi na? Zwan̄a wa ya na?» ka'a.

† Ngha ta Mata 8:12. †† Ngha ta Mata 20:2.

‡ Ngha ta Zrafta 38:8, nda Vrafta ta Zlahu 25:5-6. †† Ngha ta Sabi 3:6, 15-16. ††† Ngha ta Vrafta ta Zlahu 6:5. †††† Ngha ta Zlahu 19:18. †††† Ngha ta 7:12.

«Zivra Dawuda ya,» ka həj nda tsi. ⁴³ Ka Yesu nda həj guli mantsa: «Waka Dawuda mnay nda ma mbrakwa Sulkum nda ghuba kazlay: Mgham kə'a ba? Ya wya ka Dawuda na:

⁴⁴ «Ka Mgham nda Mghama da na: Sawi nzata nda ga zeghwa da, ha ka nanafta da ta ghumaha gha ka skwa ta diŋlay səla gha †, ka'a.

⁴⁵ «Ka si "Mghama da", ka Dawuda ta hgay ya ní, wa-ka Kristi dza'a nzakway ka zivrani tama?» ka'a.

⁴⁶ Trid, traptra dər wa ta zlganaftá wi. Daga badu tsa, had mndu ta walglan̄ta dāwutá vli da tsi wa.

Nzakwa la mali ta ghəŋa dina la Yahuda

Mak 12:38-39, Luk 11:43,46, 20:45-46

23 Tahula tsa, ka Yesu nda dəmga nda ya nda duh-walhani tani mantsa: ² «Dzanaghatá gwal tagha zlahu, nda la Farisa na tsiŋanaptá zlahu Musa ta mnduha. ³ Tsaya tama ná, nda ra ka snanata ghuni ta həj, ka magay ghuni ta inda skwi ta mnaghunata həj. Nziya nza tsi ná, yaha kuni da magay manda ya ta magə hahəj, kabga had hahəj ta magay manda va ya ta mnata həj wa. ⁴ Ta hbafhba həj ta huzla ndəgaku ka fanaghatá mnduha, ama va a hahəj ta ksan̄ta dər nda wa ndəfiŋa dzva taŋ wa. ⁵ Inda slna ta magə həj ná, ta magay həj na nghan̄ wa ira mnduha. Mantsa ya ná, bərləzla ka hahəj ta mbaghaftá na taŋ ayaha ta fun̄ta ta wa bizlbizla kuma, nda ya ta dzvu. Zutut ka həj ta zlan̄ta dzva lguta †† taŋ. ⁶ Vli nda paya ta kəma na taŋ ta zbay na nzakwa taŋ ma fitika za skwa zay ta badawa. Vli nda paya ta kəma guli ta zbə həj na nzakwa taŋ ma həga tagha skwa la Yahuda. ⁷ Ta kumay həj ta ganaghata mnduha ta zgu ta həj ma vli tsakata vgha mnduha, ka hga həj ka "maləm." ⁸ Ama kaghuni ya, ma dʋaf kuni ta hga kaghuni ka maləm. Turtuktuk Maləma ghuni. Kaghuni ná, la zwanama kuni. ⁹ Ma hğə kuni ta mnda səla ta ghəŋa hadik ka "Da" kabga turtuktuk Da ghuni ta nzakway ta luwa. ¹⁰ Ma dʋaf kuni ta hga kaghuni ka "mali," kabga turtuktuk Mala ghuni ta nzakway ka Kristi. ¹¹ Ka kwalva ghuni ká mali mataba ghuni nzakway. ¹² Inda mndu ta kapanaftá ghəŋani ná, dza'a dzaganadza lu. Inda mndu ta hanaganatá ghəŋani guli ná, dza'a kapanafkapa lu,» ka'a.

Dan̄wa na gwal tagha zlahu nda la Farisa

Mak 12:40, Luk 11:39-52, 20:45-47

¹³ «Dan̄wa na ghuni gwal tagha zlahu na mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya. Mbađa ka kuni ka hanaftá tgha ga mghama Lazglafta ta mnduha. Lamə a vərda kaghuni wu, zlan̄a na kuni ta tvi ta gwal ta kuma lami guli wa.

¹⁴ «Dan̄wa na ghuni gwal tagha zlahu na mnduha nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya. Kaghuni ta hlugudun̄tá skwa mi'a wadgu. Ka va slrin̄tá maga du'a na nghan̄ wa ira mnduha. Tsaya tama dza'a kəl lu ka tsaghunaghatá guma ka malaghutá mbraku ‡.

† *Ngha ta Zabura 110:1.* †† *Ngha ta Mbsak 15:38-41.* ‡ *Ngha ta Markus 12:40.*

¹⁵ «Dan̄wa na ghuni gwal tagha zlahu na mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya. Ta wawaku kuni ka ra vli ta drəf nda ya ta hadik na mutsaftá dər mndu turtuk na da dina ghuni. Ka mutsaf-mutsa kuni, na niŋta ghuni ka mnda nzakway ma dudu va ka malaghutá na ghuni mantsa ya mantsa ya his.

¹⁶ «Dan̄wa na ghuni gwal nda ghulpa ta kla gwal nda ghulpa. Ka kuni ta mnay tazlay na: "Ka wadawada mndu ta wadu nda həga Lazglafta ná, bla a tsaya wa. Ama ka wadawada mndu ta wadu nda dasu ma həga Lazglafta katsi ná, nda nza tkwe' ka magatani ta skwi wada tsi na magay ya, ka kuni." ¹⁷ La rghaha, gwal nda ghulpa! Wati mali mida? Mal dasu re, ari mal həga Lazglafta ta nanaftá dasu ka skwi nda ghuba ya a ka na? ¹⁸ Ka kuni guli ná, "ka wadawada mndu ta wadu nda gwir ná, bla a tsaya wa. Ama ka wadawada mndu ta wadu nda skwi ya vlan̄ tsi ta Lazglafta ta gwir ná, nda nza tkwe' ka magatani ta tsa skwi wada tsi na magay ya," ka kuni. ¹⁹ Ghulpata mnduha! Wati mali mida. Skwi ya kəl lu ka mbəhata nda tsi re, ari gwir ta nanaftá skwa mbəhu ka skwi nda ghuba ya a ná?

²⁰ Wya tsi, mndu ta wada ta wadu nda gwir ná, wadawada ta wadu nda skwi tida tani. ²¹ Mndu ta wada ta wadu nda həga Lazglafta ná, wadawada ta wadu nda Lazglafta ta nzaku mida ya tani. ²² Mndu ta wada ta wadu nda luwa ná, wadawada ta wadu nda dughurukwa nzakwa Lazglafta, nda Lazglafta ta nzaku † tida ya tani.

²³ «Dan̄wa na ghuni gwal tagha zlahu na mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya! Ta navaŋa kuni ka vli zaka nidali ††, ka zlan̄tá mali ma skwi ma zlahu ta nzakway ka nzaku tdukwa, nda maga zdku, nda nzaku ka nərma. Tsahaya skwi ma na magay nda kwal kul zanaptá sanlaha ma skwiha. ²⁴ Gwal ta kla gwal nda ghulpa kuni! Ta dizapdiza kuni ta imi na klin̄ta miyaun̄ mida, ka laghwa ghuni da ndutá n̄alibwa.

²⁵ «Dan̄wa na ghuni gwal tagha zlahu na mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya! Hula leghwa ta sa imi nda hliba na ghuni ta laghwi da mbazin̄ta, ama ma huđani, nda ndəgha nda skwa ghala ghuni nda ya nda skwiha zla'uwa kuni. ²⁶ La Farisa ghulpata mnduha! Tin̄əl ma ka kuni ghubin̄tá huđa leghwa nda hliba, kada nzakwa hulani nda ghuba.

²⁷ «Dan̄wa na ghuni gwal tagha zlahu na mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya! Manda kulu bap lu ka n̄usliŋ nzakwa ghuni. Ká ka nda dī-nakwani nda ta hulani, ama nda ma huđani ná, tskata ghudzifa gwal nda rwa, nda ya nda rwata n̄ədak yeya mida. ²⁸ Manda va tsaya kaghuni guli. Ta nghan̄aghatá mnduha ta kaghuni ná, manda skwi tdukwa nzakwa ghuni. Ama ta ghəŋa madgwirmadgwir, nda kwal kul sna gwada da Lazglafta yeya ma kaghuni.

²⁹ «Dan̄wa na ghuni gwal tagha zlahu na mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya! Ta baba kulu kuni na la anabi, ta pgha rka kuni ta kula gwal ta

†† *Ngha ta Isaya 66:1, nda Mata 5:34.* ††† *Ngha ta Zlahu 27:30, nda Vrafta ta Zlahu 14:22.*

snanatá gwada Lazglafta. ³⁰ Ka kuni ta mnay ná, “ka má si mamu anji ta fitika dzidziha nji ná, ma gwafta a anji ta wi nda hən ka pslatá la anabi wu, ka kuni.”

³¹ Ma tsa mnay ta mnə kuni mantša ya ná, maranmara kuni kazlay: Zivra tsa gwal ta zadanatá la anabi ya kuni kə'a. ³² Dina tsa, lawa ta kəma ta kəma nda maga tsa ghwadaka slna zlaf dzidziha ghuni ya! ³³ Nahadikha! Mndəra la mupuha! Had wa ghuni nja ndapta ma tsa guma nda vu ya wa. ³⁴ Tsaya tama ná, dza'a ghunaghu-nafghuna yu ta la anabi, nda gwal nda difil da hən, nda gwal tagha zlahu. Dza'a pslata nda psla kuni ta sanlaha, dza'a zlenajta nda zlenja kuni ta sanlaha, dza'a sləvaptá nda sləva kuni ta sanlaha ma həga tagha skwa ghuni, dza'a zbirzba kuni ta hən ma inda luwaha, ka giri nja tanj. ³⁵ Tsaya tama, ta ghənja ghuni dza'a vrafta usa gwal tdukwa psla kuni. Zlrafta ta Abel mndu tdukwa, ha ka sagha ta dzata dza kuni ta Zakari zwanja Baraki, ya dza lu ma takataka vli nda ghuba ma həga Lazglafta nda gwir † ya. ³⁶ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a vrafta ta ghənja gwal ta na fitik na inda tsaya,» ka'a.

Gwada Yesu ta ghənja Ursalima

Luk 13:34-35

³⁷ «Aya Ursalima! Aya Ursalima! Kagha ta pslatá la anabi, kagha ta pslata nda pala ta gwal ghunadaghagha Lazglafta. Nda kda fitika zbanja da ta tskanatá zwana gha manda mana ghatalakw ta tskanatá ndudukhani ma zlambakhani ya, ama ka kwalaghuta kuni. ³⁸ Ndana tama, zlaghunanzla lu ta həga ghuni ka kufik ††. ³⁹ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, had kuni dza'a nghəlanjta i'i wa, ha nja mnay ghuni dazlay kazlay: Tfawi ta ghənja mndu ta sagha ma hga Mgham ‡ Lazglafta kə'a,» ka'a.

Gwada ta ghənja tasiŋtá həga Lazglafta

Mak 13:1-2, Luk 21:5-6

24 Mbada Yesu ka sabi ma həga Lazglafta, ka sli'i. Ka lagha duhwalhani tavatani nja maranata batá həga Lazglafta. ² Ka Yesu nda hən mantša: «Nda ngha kuni ta inda ya nzakwani ya ki'e? Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a tasiŋtasa lu ta indani demdem. Had nzugwatá pala sani ta sani, dza'a pdata wa,» ka'a.

Ma kdaku kdakwa ghənja hadik ka sagha

Mak 13:3-13, Luk 21:7-19

³ Ka sli'afatá Yesu ka laghwi nzata ta ghwa Zayturj. Ka lagha duhwalhani slanaghata. Ka nzata hən nda ghənja tanj kawadaga nda tsi. Ka dawanjta hən da tsi: «Mnanamna ka yawu dza'a magakwa tsa skwi ya. Kinawu ka nji dza'a snanjta fitik dza'a kəl ka ka sagha, nda fitika kdakwa ghənja hadik na?» ka hən. ⁴ Ka Yesu nda hən mantša: «Dasuwa ka kuni, yaha lu da nanaghunafta. ⁵ Wya nda ndəgha mnduha dza'a klafta hga da ka sagha: “I'i Kristi,” ka hən dza'azlay nja nanaghata tanj ta ndəghata mnduha. ⁶ Dza'a nda sna

kuni ta gwada ta vulu ma vliha ndusa ndusa nda ya ma vliha di'ij di'ij. Dasuwa ka kuni, yaha nudufa ghuni tdu, kabga nda nza tkwe' ka magakwa inda tsa skwiha ya. Ama tsaya a kdakwa ghənja hadik wa. ⁷ Dza'a vullay sana luwa ta vulu nda sana luwa. Dza'a vulay sana mgham ta vulu nda sana mgham. Dza'a slasla maya ma sana vliha. Dza'a gigdavafgigda hadik. ⁸ Inda tsa skwiha dza'a magaku ya ná, dza'a nzakway manda zlrakwa basa yaku.

Skwi dza'a slanaghata duhwalha Yesu

Mak 13:14-23, Luk 21:20-24

⁹ «Dza'a vlavla lu ta kaghuni ma dzvu nja mnduha, nja gaghunaptá iri. Dza'a pslapsla lu ta kaghuni guli. Dza'a husanhusa kuni ta inda mndəra mnduha ta ghənja hadik kabga gwada ta i'i. ¹⁰ Ta ghənja tsaya tama, nda ndəgha gwal dza'a zlanavatá zlgħay nda nudufa tanj. Dza'a skwapskwa sani ta sani, ta husanjta sani ta sani. ¹¹ Nda ndəgha ghwadaka anabiha dza'a sagha nja nanaghata tanj ta ndəghata mnduha guli. ¹² Ta dza'a sgaku nda sga maga ghwadaka skwi, dza'a vyaku nda vya dvu ma nudufa ndəghata sanlaha ma gwal zlgħay nda nuduf. ¹³ Ama mndu ta su'afata ha ka lagha ta kdavaktani, dza'a mbaku. ¹⁴ Dza'a mnay lu nja mnduha ta ghənja hadik demdem ta tsa Lfida Gwada ta ghənja ga mghama Lazglafta ya, nja snanjta gwal kul snanjta Lazglafta. Tahula tsaya tama, nja sagha fitika gwada ta kdakwa ghənja hadik.

Dza'a ghuyay mnduha ta danjwa

Mak 13:14-23, Luk 21:20-24

¹⁵ «Tsaya tama, ka nda ngha kuni ta sana “ghwadaka manzakdaway ta vla mbida” manda ya mnə anabi Daniyel ††, fa lu ma vli nda ghuba ya, dina ka snanjta mndu ta dzanj.

¹⁶ «Ma tsa fitik ya, ka hwaya gwal ta hadika Zudiya ta hwaya ta ghwa. ¹⁷ Ka ta ghənja həga nda dədəma mndu, yaha ləglami nda ma həga da hla huzla mida, ka hwaya tsi ta hwaya. ¹⁸ Ka ma vwah mndu, yaha da vrəgelta dzagha da hla lğuthani. ¹⁹ Danjwa tanj nja mi'aha nda hudi nda ya nda mi'aha nda zwanj ta ghuva tanj ma tsa fitik ya. ²⁰ Ka ndəba kuni ta dzvu yaha tsa fitika hwaya ghuni ya da nzakway ma fitika mazlam, nda ya badu sabat, ²¹ kabga dagala ghuya danjwa dza'a slaku ma tsa fitik ya. Ta walanj a mndərga ghuya danjwa manda tsaya ta slata ka yawu fata ghənja hadik wa. Had mndəra tsaya dza'a sləglata †† guli wa. ²² Ka má had ka Lazglafta ta htanaktá tsa fitik ya wu, ma had mndu dza'a ndapta wa. Ama kabga gwal ya zabap tsi, ka htanaktá tsi ta tsa fitik ya.

²³ «Ka ka mndu nda kaghuni mantša: “A! Wana Kristi hadna.” “A! Wa a hada a,” ka'a ná, yaha kuni da tsu'afata. ²⁴ Ya dza'a sli'agaghasli'a ghwadaka krista nda ghwadaka anabiha, nja magay tanj ta skwa mandərmimiha nda mazənzəmhata katakata nja nana mndu, ka ta

† Ngha ta Zlrafta 4:8, nda 2 Krunik 24:20-22. †† Ngha ta Irmija 22:5. ‡ Ngha ta Zabura 118:26.

†† Ngha ta Daniyel 9:27 nda 11:31 nda 12:11. ††† Ngha ta Daniyel 12:1.

magaku tsi, nda gwal dagap Lazglafta tani. ²⁵ Wya mnaghunamna yu ta tseke'luwa.

²⁶ «Ka ka lu nda kaghuni mantse: "A! Wa a Kristi ta wa mtak kə'a," yaha kuni da dza'a. "A! Wana difaghuta hadna kə'a," yaha kuni da zlglafta. ²⁷ Sagha dza'a sagha Zwanja mndu ná, dza'a sagha manda wudakwa luwa nda ma mndəra luwa, ka ranaftá vli kutsuk ma mndəra luwa ya, dza'a nzakwa tsi. ²⁸ Ma vli dər ga mbla skwi ya ná, hada dza'a tska guglum ta vgha.

Dza'a vragavra Zwanja mndu

Mak 13:24-27, Luk 21:25-28

²⁹ «Gi tahula fitika tsa ghuya danwa ya, gi tdiik dza'a nzata fitik, had tili dza'a tsuwadagkəltá vli wu, dza'a rk-aga rka tekwatsa ta luwa, dza'a gigdavafgigda † skwiha nda mbra nda mbra ta luwa. ³⁰ Ma tsaya tama dza'a ngha lu ta saha zwanja mndu ta luwa na wahay mnduha ta ghəŋa hadik ka wahu, na nghay tanj ta Zwanja mndu ta saha ta luwa ma ghwayak nda inda mbrakwani, nda inda glakwani ††. ³¹ Na ghunaftani ta duhwalha Lazglafta na vyata tanj ta duli ta taw katakata, na tsakakta tanj ta gwal ya dagap tsi ta slərpa luwa fwd, slí'aftani ta mndəra luwa dikw dista luwa ‡.»

Tagha skwi ta ghəŋa ghuraf

Mak 13:28-31, Luk 21:29-33

³² «Mamu skwi na taghay ghuni ma nzakwa ghuraf. Ka nda sta ghuraf ta dakudaku sluhwa tida katsi, nda sna kuni kazlay: Ndusa duwiŋ tama kə'a. ³³ Manda va tsaya guli ná, ka nda ngha kuni ta inda tsa skwiha ya, grafwa gra kazlay: Ndusa Zwanja mndu, manda skwi ta watgha nzakwani kə'a. ³⁴ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ta sagha tsa skwiha ya ná, rwuta a na mnduha ta na fitik na demdem wa. ³⁵ Dza'a lula luwa nda hadik, ama gwada da ná, walaŋta a ta luta wa.»

Nzawanza hzleŋa

Mak 13:32-37, Luk 17:26-30,34-36

³⁶ «Tsa gwada ta ghəŋa fitik ya dza'a magaku tsa skwiha ya, nda ya ka ta wati luwa tsi ya ná, had mndu nda sna wa. Dər duhwalha Lazglafta, dər Zwanj, sna a wa. Da turtukwani yeya nda sna. ³⁷ Ma tsa fitik dza'a sagha Zwanja mndu ya ná, manda va skwi ta luta ma fitika Nuhu ya dza'a magakwa tsi. ³⁸ Manda va ya ma tsa fitik ma kdaku tsa ima mabudbud ya dza'a nzakwa tsi, laghula mnduha da hamtá ghəŋ ma za skwi, nda ya ma sasaku. Laghula həŋ da hamtá ghəŋ ma kla makwa, nda valaŋtá kwagha tanj na zə'al, ha ka sagha fitik kəl Nuhu ka lamə da kwambalu ††. ³⁹ Had sana skwi ndanaŋ həŋ wu, ha ka sagha ima mabudbud hlaghatá həŋ demdem ††. Bađu tsa fitik dza'a sagha Zwanja mndu ya ná, manda va tsaya dza'a magakwa tsi. ⁴⁰ Ma tsa fitik ya, ta maga slna mnduha his ma vwah, na klanaghutá sani ka zlanavata sani. ⁴¹ Mi'aha his ta hu'u

† Ngha ta Isaya 13:10, nda 34:4, Izekiyel 32:7, Yuwel 2:10, 3:4.
†† Ngha ta Daniyel 7:13. ‡ Ngha ta Vrafta ta Zlahu 30:4, Zakari 2:10, Nehemi 1:9. †† Ngha ta Zlrafta 6:9—7:6. †† Ngha ta Zlrafta 7:7-24.

ta buna, na klanaghuta sani ka zlanavata sani. ⁴² Ka si mantse tsi, nzawanza hzleŋa, kabga sna a kuni ta tsa fitik dza'a kəl mghama ghuni ka sagha ya wa. ⁴³ Wya skwi dina na sraŋta ghuni: Ka má nda sna danjahəga ta fitik má dza'a lamə ghali da həgani ná, má dza'a nzanza hzleŋa, má zlanata a ta ghali ka lamani da həgani wa. ⁴⁴ Tsaya tama ná, nzawanza kaghuni guli nda payatá vgha, kabga ma tsa fitik kul faftá kuni ta ghəŋ ya, dza'a sagha Zwanja mndu.

Nərma kwalva ya nda hida

Luk 12:41-48

⁴⁵ «Wa na nərma kwalva nda hida fanam danjahəgani ma dzvu ta inda gwal ksanata slna, na nghaptani ka həŋ ka dgayni ta skwa zay na tanj nda fitikani na na? ⁴⁶ Rfu na tsa kwalva dza'a sagha danjahəgani slanaghata ta magaymagay ta tsa slna ya. ⁴⁷ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a fanamfa danjahəgani ta inda gadghəlani ma dzvu. ⁴⁸ Ala, ka ghwadaka kwalva tsi, "saghata a danjahəga da misimmisim wu" ka'a dza'a-zlay ma ghəŋani, ⁴⁹ na liŋtani ta psala grahani ta ksə həŋ slna ka skwa turtuk. Na laghwani zazakwani, ka sasakwani kawadaga nda gwal ghwayaku. ⁵⁰ Nda sagha danjahəgani slanaghata dluk ma fitik kul faftá tsi ta ghəŋ, nda ya ka ta wati luwa tsi, sna a wa. ⁵¹ Dza'a dgapdga danjahəgani, na tsanaghatani ta guma kawadaga nda la ghwadak, na taway tsa kwalva ya ta taw, ka hpađa slí'ŋani ††† hada,» ka'a.

Gwada ta ghəŋa ku'aha ghwan

²⁵ «Ma tsa fitik ya, dza'a gray lu ta ga mghama Lazglafta nda sana ku'aha ghwan ta klaftá pitirla tanj ka dza'a da gəma zwanja midzi. ² Mataba tanj, hutaf gwal kul hidaku, hutaf gwal nda hida. ³ Ta klafta tsa ku'aha kul hidaku ya ta pitirla tanj ná, tana a həŋ ta rdi na sgaŋ da tsa pitirla tanj ya wa. ⁴ Ama tsa ku'aha nda hida ya, tana'atá hahəŋ ta rdi ma hwarak na sgaŋ da na tanj. ⁵ Ka gərdatá zwanja midzi ka sagha misimmisim. Ka zurur hani ta həŋ, ka psalatá hani ta həŋ demdem.

⁶ «Ma takala tama, ka gugudatá lu: "Wa'a zwanja midzi kay ta sagha! Lawala da gmay," ka lu. ⁷ Ka slí'avatá tsa ku'aha ya demdem ta hani, ka sganaghatá vu ma pitirla tanj. ⁸ Ka tsa ku'aha kul hidaku ya nda tsaha nda hida ya mantse: "Tanjafwata ta na rda ghuni na, wana na na ŋni ma pitirla na ta mtaku," ka həŋ. ⁹ Ka tsaha nda hida ya mantse: "Kay! Slaghwa a ka dgay mu wa, lawala da gwal ta dzawapta, ka skwakta kuni ta na ghuni," ka həŋ. ¹⁰ Ta laghu hahəŋ da skwa rdi ya ná, ta bhagaghatá zwanja midzi. Ka lamə tsaha nda hba vgha tanj ya kawadaga nda tsi da həga kla makwa, ka hawutá lu ta tgha. ¹¹ Bats nzda tama, ka vraktá tsa ku'aha ya. Ka həŋ mantse: "Mghama da, mghama da! Gunanaguna ta watgha," ka həŋ. ¹² Ka'a nda həŋ mantse: "Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, sna a yu ta kaghuni wu,» ka'a. ¹³ Ka Yesu sganaghata mantse:

††† Ngha ta Mata 8:12.

«Nzawanza hzlenja, kabga sna a kuni ta tsa fitik ya, ka ta wati luwa tsi wu,» ka'a.

Gwada Yesu ta ghəŋa kwalvaha hkən

Luk 19:11-27

¹⁴ «Manda va tsaya ná, dza'a gray lu ta ga mghama Lazglafta nda sana mndu ma sli'ani dista luwa, ka ha-gaftá tsi ta kwalvahani, ka dganaftá tsi ta gadghəlani ta həŋ ma dzvu. ¹⁵ Ka klaftá tsi ta talaŋ † hutaf, ka vlanťá sani. His kə'a klafta ka vlanťá sani. Pal kə'a klafta guli ka vlanťá mahkənani. Tabta mbrakwa taŋ kə'a dganaftá həŋ. Ka sli'aftá tsi ka laghwi. ¹⁶ Ka gi sli'afta tsa ta zlghaftá talaŋ hutaf ya da tsakala nda tsi, ka zanaghatá tsi ta ndeli ka talaŋ hutaf guli. ¹⁷ Ka sli'aftá tsa ta zlghaftá talaŋ his ya guli ka laghwi da tsakala, ka zanaghatá tsi ta ndeli ka talaŋ his guli. ¹⁸ Tsa ta zlghaftá talaŋ turtuk ya, ka laghu tsi da lapta ghurum ma hadik, ka difanatá tsa tseda danahəgani ya.

¹⁹ «Nzdavannda lu katakata tama, ka vraktá danahəga tsa kwalvaha ya dzagha. Ka daw tsi da həŋ ta skwi maga həŋ nda tsa tsedani ya. ²⁰ Ka lagha tsa ta zlghafta talaŋ hutaf ya, ka kladanaghata nda talaŋ hutaf guli. Ka'a mantsa: "Mghama da, talaŋ hutaf vliha ka, wana zanaghata yu ta ndeli ka talaŋ hutaf guli," ka'a. ²¹ Ka danahəgani nda tsi mantsa: "Dina tsa, nərma kwalva ka! Manda va tsa nzakwa gha ka nərma mndu ma skwi kwitikw ya, ta vlaghavla yu ta skwi dagala. Saghusa gha da rfu kawadaga nda i'i," ka'a. ²² Ka lagha tsa ta zlghaftá talaŋ his ya guli, ka kladanaghata nda sana talaŋ his. Ka'a mantsa: "Mghama da, talaŋ his vliha ka, wana zanaghata yu ta ndeli ka talaŋ his guli," ka'a. ²³ Ka danahəgani nda tsi mantsa: "Dina tsa, nərma kwalva ka. Manda va tsa nzakwa gha ka nərmani ma skwi kwitikw ya, ta vlaghavla yu ta skwi dagala guli. Saghusa gha da rfu kawadaga nda i'i," ka'a. ²⁴ Tahula tsa, ka lagha tsa ta zlghafta talaŋ turtuk ya guli. Ka'a mantsa: "Mghama da, nda sna yu kazlay: Nda bla gwada ta kagha kə'a. Ta tsKay ka ta skwi ta vwah ma vli kul sləgadata ka. Ta hlay ka guli ta skwi ma vli kul vihanťá ka. ²⁵ Ka zləŋaftá yu ta zləŋ, ka laghu yu da difanatá tsa talaŋ gha ya ma hadik. Wana tsi, kla ta skwa gha," ka'a. ²⁶ Ka danahəgani nda tsi mantsa: "Kagha ná, ghwadaka kwalva ka, yadi. Ka si nda sna ka kazlay: Ta tsKay yu ta skwi ta vwah ma vli kul sləgadata yu, ta hlay yu ta skwi ma vli kul vihanťá yu kə'a ya ní, ²⁷ má fafa ka ta tsa tseda da ya ma banċi ††, ma na vragaghata da na ná, má saghasa yu da kla skwa da nda imi ta ghəŋani. ²⁸ Kləgadanaghwakla ta tsa talaŋ ya, ka gwanavata kuni ta tsa nda talaŋ ghwan ya," ka'a.

²⁹ «Mantsa ya ná, ŋa mndu mamu tsi da tsi, ta sganaghata lu ta skwi ŋa nzakwani dagala da tsi. Ama mndu ya kul had tsi da tsi ya, kləgadanaghutá va tsa kwitikwatani da tsi ya. ³⁰ Klafwa kla ta tsa ghwadaka kwalva ya ka wudifinťa kuni dzibil da grum, ka dza'a tsi taw, ka hpađa tsi ta sli'inani ‡ hada,» ka'a.

Dza'a sasa Zwanja mndu da tsa guma

³¹ «Badu sagha dza'a sagha Zwanja mndu ma glakwani kawadaga nda inda duhwalha Lazglafta ná, dza'a nzafnza ta dughurukwa glakwani. ³² Dza'a tskanatska lu ta inda mndəra mnduha ta ghəŋa hadik ta kəmani, ŋa dganatani ta sanlaha nda sanlaha manda ya ta dganata mnda ngaha rini ta tuwak nda gu ya. ³³ ŋa pghatani ta tuwak nda ga zeghwani, pghaha ta gu nda ga zlabani. ³⁴ Ka mgham dza'azlay nda tsaha nda ga zeghwani ya mantsa: "Saghawasa, kaghuni gwal tfanagha Da da ta wi ya. Tsu'awa tsu'a, ta za mgham ya payaghunaf Lazglafta daga ma zrafta ghəŋa hadik ya. ³⁵ Ma fitika dzay maya ta i'i, vlihavla kuni ta skwa zay. Ma fitika dzay ndala ta i'i, tidifťa kuni ta imi ŋa say. Nzanza yu ka matbay, ka tsu'aftá kuni ta i'i. ³⁶ Ma nzakwa da ka fərdi'u, sudidiva suda kuni ta lgut. Ma nzakwa da kul dughwanaku, nghapngaha kuni ka i'i. Ma nza-kwa da ma gamak, nghadighangha kuni," ka'a. ³⁷ Ka tsa gwal ta snatá gwada Lazglafta ya dza'azlay mantsa: "Yawu nghanťa ŋni ta kagha ta dzə maya, ka vlaghatá ŋni ta skwa zay? Yawu nghanťa ŋni ta kagha ta dzə ndala, ka taghaftá ŋni ta imi ŋa say? ³⁸ Yawu nghanťa ŋni ta kagha ka matbay, ka tsu'aftá ŋni ta kagha? Yawu nghanťa ŋni ta kagha ka fərdi'u ka sudavaghatá ŋni ta lgut? ³⁹ Yawu nghanťa ŋni ta kagha kul dughwanaku? Yawu nghanťa ŋni ta kagha ma gamak ka lagha ŋni nghaghata?" ka həŋ ⁴⁰ Ka Mgham dza'azlay mantsa: "Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, inda fitik ya maga kuni ta tsa skwiha ya ŋa zwanama da gwal ya nda hta katakata ya ná, magihatá i'i kuni nda tsa."

⁴¹ «Tahula tsa, ka'a dza'azlay nda tsa gwal nda ga zlabani ya mantsa: "Laghwala tavata i'i, kaghuni gwal ksi'af Lazglafta. Lawala da həga vu ya ŋa kdekedzen, payaf lu ŋa i halaway nda duhwalhani. ⁴² Ma fitika dzay maya ta i'i, vliha a kuni ta skwa zay wa. Ma fitika dzay ndala ta i'i, tidif a kuni ta imi ŋa say wa. ⁴³ Nzanza yu ka matbay, tsu'af a kuni ta i'i wa. Ma nzakwa da ka fərdi'u, sudidiva a kuni ta lgut wa. Ma nzakwa da kul dughwanaku nda ya ma nzakwa da ma gamak guli, ng-hadigha a kuni wu," ka'a. ⁴⁴ Ka həŋ dza'azlay guli na: "Mghama da, yawu nghanťa ŋni ta kagha ta dzə maya? Yawu nghanťa ŋni ta kagha ta dzə ndala? Yawu nzata ka ka matbay? Yawu nghanťa ŋni ta kagha ka fərdi'u? Yawu nghanťa ŋni ta kagha kul dughwanaku? Yawu nghanťa ŋni ta kagha ma gamak kul kataghata ŋni na?" ka həŋ. ⁴⁵ Ka Mgham dza'azlay nda həŋ mantsa: "Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, inda fitik ya kul maganatá kuni ta tsa skwiha ya ŋa gwal ya nda hta katakata ya, ŋa da kwalaghuta kuni ta magay nda tsaya." ⁴⁶ ŋa sli'a tsaha ya da vla ghuya danwa ŋa kdekedzen, ta sli'i gwal ta snatá gwada Lazglafta da vla hafu ŋa kdekedzen †† guli,» ka'a.

† Talaŋ: Tsaya tsedi ta klaftá zlibi hutaf. †† Banċi: Tsaya vla pgha tseda mnduha ma luwa. ‡ Ngaha ta Mata 8:12.

†† Ngaha ta Daniyel 12:2.

Dzrawi ɲa dzatá Yesu

Mak 14:1-2, Luk 22:1-2, Yuh 11:45-53

26 Manda kdiŋta Yesu ta inda tsa gwadaha ya, ka'a nda duhwalhani mantsa: ² «Nda sna kuni kazlay: Ta his fitik ka skala Pak kə'a, ɲa vlatá Zwanja mndu ɲa zləŋafta,» ka'a.

³ Ka tskavatá la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda la galata mndu mataba mnduha ma daba həga ga mali ta ghəŋa gwal dra skwi ɲa Lazglafta ta hgə lu Kayifa ya. ⁴ Ka dzraftá hən ta ksaftá Yesu ma difa ma difa ɲa dzata. ⁵ Ama ka hən mantsa: «Yaha da nzakway badu fitika skala Pak tama, kabga yaha da slí'anaftá ɲudufa mnduha,» ka hən.

Pghəganata sana marakw ta rđi ta Yesu ma ghən

Mak 14:3-9, Yuh 12:1-8

⁶ Ta nzaku Yesu ma həga ga Simun, sana mndu nda rđa mndu tida ma luwa Betani, ⁷ ta za skwa zay hən, ka lagha sana marakw tavata Yesu nda klatá hwaraka albastra nda ndəghatani nda urdi ya nda bla dzvani. Ka pghəganatá tsi ma ghən. ⁸ Nghan duhwalhani ta tsa skwi ta magə tsa marakw ya, zdəgana a ta hən wa. «Kabgawu ta kəl lu ka badza skwi manda na na? ⁹ Skwi ma ɲa skwapta na urdi na ka tsemi dagala, ka daganafatá la ka pđu ná,» ka hən. ¹⁰ Snaŋta Yesu ta tsa gwada taŋ ya, ka'a nda hən mantsa: «Kabgawu ta kəl kuni ka ghuya dənwa ɲa na marakw na na? Dina skwi magiha tsi ta i'i. ¹¹ Kawadaga a kaghuni † nda la ka pđu inda fitik wu ra? Ama i'i ná, gdavata a yu kawadaga nda kaghuni inda fitik wa. ¹² Nana pghata urdi pghidigha tsi na ná, paya i'i ɲa dza'a da kulu †† ya. ¹³ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ma inda vli dza'a mnə lu ta na Lfida Gwada na ta ghəŋa hadik tender ná, dza'a gdagda lu ta rusa skwi maga na marakw na ɲa havay,» ka'a.

Kurata Zudas ta dza'a skwaptá Yesu

Mak 14:10-11, Luk 22:3-6

¹⁴ Ka gi slí'afata sani mataba duhwalhani ta hgə lu ka Zudas Iskaryut, ka laghi slanaghata la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ɲa Lazglafta. ¹⁵ Ka'a nda hən mantsa: «Nu dza'a vlihata kuni ka vlaghunavla yu ta Yesu na?» ka'a. Ka vlatá hən ta suley hkən mbsak. ¹⁶ Daga ma tsa fitik ya, ka zbə tsi ta tvi ya nda ra ɲa vlatani ta Yesu.

Payafata Yesu ta skwa zaya skala Pak

Mak 14:12-21, Luk 22:7-14,21-23, Yuh 13:21-30

¹⁷ Badu taŋtaŋa fitika skala buradi kul had is mida, ka duhwalhani nda Yesu mantsa: «Ga ta kuma ka ta payaghafta ɲi ta vla skwa zaya skala Pak na?» ka hən. ¹⁸ Ka'a nda hən mantsa: «Lawala da huđa luwa, ka lagha kuni da sana mndu. Ka kuni dza'azlay nda tsi na: "Wana ndusakndusa fitika dā, ga ghuni dza'a za yu ta skwa skala Pak kawadaga nda duhwalha dā, ka

Mghama ɲni, ka kuni dza'azlay,"» ka'a. ¹⁹ Ka laghu duhwalhani magata manda va ya mnana Yesu ta hən. Ka payaftá hən ta skwa zaya skala Pak.

Mamu sani ma kaghuni dza'a skwaptá i'i, ka Yesu

²⁰ Gahawani, ka nzata Yesu kawadaga nda duhwalhani ghwanpdə his ka za skwa zay. ²¹ Ta zə hən ta tsa skwa zay ya, ka'a mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mamu sani mataba ghuni dza'a vlatá i'i ma dzva mnduha,» ka'a nda hən. ²² Rmasas ka vgha inda taŋ. «I'i a wu su'u ní Mghama dā! I'i a wa su'u ní Mghama dā!» ka inda hahən. ²³ Ka'a nda hən mantsa: «Tsa mndu tsghada ɲni da hliba † ka guram nda tsi ya, tsa mndu ya dza'a vlatá i'i ma dzva mnduha. ²⁴ Dza'a laghulani Zwanja mndu manda ya nda vinda ma gwada Lazglafta ta ghənani †. Ama dənwa ɲa mndu dza'a vlatá Zwanja mndu ma dzvu ɲa mnduha. Ta draŋ ya má kwal lu kul yatá tsa mndu ya,» ka'a. ²⁵ Ka Zudas dza'a vlata ma dzva mnduha ya guli mantsa: «Ari i'i a ní Mghama dā?» ka'a. «Manda va ya mna kagha nda wa gha,» ka Yesu nda tsi.

Skwa zay na slu'uvgha dā, ka Yesu

Mak 14:22-26, Luk 22:14-20, 1Kwa 11:23-25

²⁶ Ta za skwa zay hən, ka klafta Yesu ta buradi. Tahula rfanaghatani ta Lazglafta, ka blanaptá tsi ka vlatá duhwalhani. Ka'a mantsa: «Zighawazlgha ka za kuni. Nanana ná, slu'uvgha dā ya,» ka'a. ²⁷ Ka klafta tsi ta leghwa ima inabi guli. Tahula rfanaghatani ta Lazglafta, ka vlatá tsi ta hən. Ka'a mantsa: «Sasa'awasasa kaghuni demdem, ²⁸ kabga nanana ná, usa dā ya, usa slərba zughu †† dza'a pghinŋa lu ɲa pla dmakwa ndəghata mndu. ²⁹ Ka yu ta mnaghunata ná, had yu dza'a səglaŋtá na ima inabi na wu, ha ka sagha fitik ya dza'a kəl yu ka səgəltá lfidani kawadaga nda kaghuni ma ga mghama Da dā,» ka'a.

Dza'a zlidivazla ka, ka Yesu nda Piyer

Mak 14:27-31, Luk 22:31-34, Yuh 13:36-38

³⁰ Tahula fafanafta taŋ ta laha skala Pak, ka laghu hən ta ghwá Zaytuŋ. ³¹ Ka Yesu nda hən mantsa: «Ta na rvidik gita'una, dza'a hwayaghuwaya kuni ka zlihta. Ka lu vindafta ma defteri Lazglafta na:

Dza'a dzadza lu ta mnda nghan tuwak, ɲa gazlata tuwakha demdem ta bra ††. ³² Ama tahula slí'agapta dā ma mtaku, dza'a tinlaghutinŋa yu ta bhata ma Galili ka kaghuni,» ka'a.

³³ Ka Piyer nda tsi mantsa: «Dər ma dza'a hwayaghuwaya lamndu ka zlavaghata ná, had i'i dza'a walaŋta hwayaghuta ka zlavaghata wu,» ka'a.

³⁴ «Kahwathwata ka yu ta mnaghata, ta va na rvidik gita u na, ma kdaku vazak ka wahata, dza'a mnamna ka hkən səla kazlay: Sna a yu ta na mndu na wu kə'a,» ka Yesu nda tsi. ³⁵ «Dər ɲa mtuta dā kawadaga nda kagha tsi, had yu dza'a mnay kazlay: Sna a yu ta kagha wu

† Nghan ta Vrafta ta Zlahu 15:11. †† Nghan ta Markus 14:8. †† Nghan ta Zakari 11:12.

†† Nghan ta Markus 14:20. †† Nghan ta Zabura 22:2-19, nda Isaya 53. ††† Nghan ta Sabi 24:8, nda Irmija 31:31-34. ††† Nghan ta Zakari 13:7.

kə'a wu,» ka Piyer. Manda va tsaya ka inda sanlaha ma duhwalhani mnata guli.

Maga du'a Yesu ma Getsemene

Mak 14:32-42, Luk 22:39-46

³⁶ Ma va tsaya, ka bhadaghatá i Yesu nda duhwalhani da sana vli ta hgə lu ka Getsemene. Ka'a nda duhwalhani mantsa: «Nzawanza hadna ta labə yu da maga du'a hada a,» ka'a.

³⁷ Ka klana'ata tsi i Piyer nda tsa zwana Zebedi his ya mistani. Ka tdata nɔɔufani ka ksay ka zləŋ. ³⁸ Ka'a nda hən tama mantsa: «Tdatda nɔɔufa da manda skwi dza'a dzihata. Nzawanza hadna, ka nzata kuni ndiri kawadaga nda i'i,» ka'a. ³⁹ Zadaptani daw' ta kəma, ka zləmbatá tsi ka mbumba, ka maga du'a. Ka'a mantsa: «Da da, ka ta magaku tsi, di'iŋiŋdi'iŋja ta na leghwa ghuya daŋwa na nda i'i. Nziya nza tsi ná, manda ya ta kumə i'i a wu, manda ya ta kumə kagha,» ka'a.

⁴⁰ Ka sli'afata tsi ka vradaghata slanaghatá duhwalhani, pslapsla hani ta hən. Ka'a nda Piyer mantsa: «Trapta ghuni ta nzata ndiri kawadaga nda i'i dər ka awa turtuk tsa ra? ⁴¹ Nzawanza ndiri ka ndəba kuni ta dzvu, kada ŋaŋta kuni ta skwi dza'a dzəghaghunata. Ta kumay kuni ta maga skwi dina mndani, ama had mbrakwa slu'uvgha ghuni wu,» ka'a.

⁴² Ka zəgladaptá tsi daw' ka mahis, ka ndəbəgəltá dzvu, ka'a mantsa: «Da da, ka va a ka ta di'iŋagħuta na leghwa ghuya daŋwa na nda i'i wu katsi, ka nda nza tsi ŋa say da ná, ka maga tsi manda ya kumaŋ ka,» ka'a.

⁴³ Ka vrəglagaghatá tsi ka sləglanaghatá hən ta hani, nda ghərba hən da hani.

⁴⁴ Ka zləglanŋtá tsi ta hən ka zəgladapta daw', ka ndəbəgəltá tsi ta dzvu ka ma hkən, ka vrəglanŋtá tsi ta va tsa gwadaha mna tsi ya. ⁴⁵ Ka vrəgladaghatá tsi da tsa duhwalhani ya, ka'a nda hən mantsa: «Tata hana ghuni kuni ta mbi'a vgha ghuni ba? Daswa ka kuni tama tsa, wana nda maga fitik dza'a kəl lu ka vlata Zwaŋa mndu ma dzva gwal dmaku. ⁴⁶ Sli'afwasli'a mbadma. Wa'a tsa mndu ta vlatá i'i ŋa dzata ya ta sagha,» ka'a.

Ksaftá Yesu ŋa dza'a dzata

Mak 14:43-50, Luk 22:47-53, Yuh 18:3-12

⁴⁷ Tata tsa gwada ya i Yesu, nda bhakta Zudas ta nza-kway tekwa mataba duhwalha ghwanpde his ya. Kawadaga hən nda ndəghata mnduha nda kafay nda kafay, nda sarak nda sarak, ghunaf la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda la galata mndu mataba mnduha. ⁴⁸ Mnanafmna Yuda ta nzakway dza'a vlata ya kə'a dza'a magay nda tsi, ta hən. «Tsa mndu dza'a yu brusata ya ná, ya vani tsaya, ka ksa kuni.» ⁴⁹ Na gi ndusadaghatani tavata Yesu, ka'a mantsa: «Zgu tsa ŋa gha Mghama da,» ka'a ka gi brusay. ⁵⁰ «Gra da, maga ta skwi sagha ka magay,» ka Yesu nda tsi.

Ka gi sli'adaghata tsa mnduha ya, ka pghaftá vgha ti-da ka ksafta. ⁵¹ Gi fay, tshagaptsa sani ma duhwalha Yesu ta kafayani, gi tay, tsaghuta sləmənja † sani ma kwalva mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta. ⁵² Ka

† Ngha ta Yuhwana 18:26.

Yesu nda tsi mantsa: «Vradanamvra ta kafaya gha da kupakani. Inda gwal ta kla huzla vulu ná, tsa huzla vulu ya dza'a zadana ta hən guli. ⁵³ Ka kagha ta gray ná, laviŋ a yu ta hganŋta Da da, ŋa gi ghunigihatani ta bra sludza duhwalha Lazglafta ta malaghuta ghwanpde his ra? ⁵⁴ Kinawu tama dza'a nzakwa dzata ghəŋa skwi ya nda vinda ma deftera Lazglafta ta mnay kazlay: Mantsa ya dza'a magakwa tsi kə'a ya?» ka'a.

⁵⁵ Ma va tsa fitik ya, ka Yesu nda tsa mnduha ya mantsa: «Nya ŋa sagha ghuni da ksa i'i nda kafay nda kafay, nda sarak nda sarak, manda skwi ŋa ksa gənda na? Inda fitik yu ta nzaku kawadaga nda kaghuni ta tagha skwi ma həga Lazglafta, ksaf a kuni ta i'i wa.

⁵⁶ Kəl na skwiha na ka magaku ná, nda nza ŋa dzanaghata ghəŋa skwi ya vindaf la anabi ma deftera Lazglafta,» ka'a. Ka gi hwayagħutá †† inda duhwalha Yesu krawats ka zlanavata.

Yesu ta kəma guma

Mak 14:53-65, Luk 22:54-55,63-71, Yuh 18:13-14,19-24

⁵⁷ Ka klaghatá tsa gwal ta ksafta ya ta Yesu da mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ta nzakway ka Kayifa, ma vla tskatá vgha gwal tagha zlahu ŋa mnduha nda la galata mndu ya tani. ⁵⁸ Mbadaka Piyer ka dza'a ta hulani ta hulani, ha ka lami da daba həga ga tsa mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ya. Ka nzamtá tsi mataba la kwalva ka nghay ka kinawu kdavaktani.

⁵⁹ Ka zbə la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda inda gwal tsa guma, ta tsanavatá ghwadaka gwada ta Yesu prək ka dzata. ⁶⁰ Trid, mutsaf a hən wa. Aŋ mndani, nda ndəgha tsakalawiha ya hladagha † lu. Ma kdavaktani, ka lagha sana mnduha his da mnay:

⁶¹ Ka na mndu na ná, laviŋlava yu ta tasiŋtá na həga Lazglafta na, ka bəgladafta da badu mahkən ††, ka'a.

⁶² Ka sli'afata mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, ka'a nda Yesu mantsa: «Zlgha a ka ta wani ra? Nu ta mnə na mnduha na ta kagha na na?» ka'a. ⁶³ Pslaf a

Yesu ta wani wa. Ka mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda tsi mantsa: «Nda həga Lazglafta nda hafu mida, ta dawə yu da kagha, zlghidifzlgha ta wani. Kagha Kristi ta nzakway ka Zwaŋa Lazglafta ra?» ka'a. ⁶⁴ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Manda va ya mna kagha

nda wa gha. Ka yu ta sghaghunaghata ta ghəŋani ná, daga ndanana, dza'a nda ngha kuni ta Zwaŋa mndu ta nzaku nda ga zeghwa Lazglafta ta mbruta, dza'a nda ngha kuni ta sahani ma kusay ta luwa †† guli,» ka'a.

⁶⁵ Lagha tsa mali ta ghəŋa gwal dra skwi ya ka kuhinŋtá lgut ta vghani. Ka'a mantsa: «Ya wana kwara ta kwarakwara ta ghəŋa Lazglafta. Mndəra wati gwada ya ta psəgəltə mu, ya wana nda sna sləmənja ghuni ta kwarakwara ya kwara tsi na? ⁶⁶ Kinawu ka kaghuni ta gray na?» ka'a. «Nda ra ka dzata ††† na mndu na,» ka hən hlafta wi.

†† Ngha ta 26:31. ‡ Ngha ta Zabura 27:12, nda 35:11. †† Ngha ta Yuhwana 2:19. †† Ngha ta Zabura 110:1 nda Daniyel 7:13. ††† Ngha ta Zlahu 24:16.

⁶⁷ Ka gi tafə həŋ ta sərdək ma kuma ŋa Yesu, ka dənəzl sanlaha, ta dgharu † ya laha. ⁶⁸ «Ka si Kristi ka ná, tsatsaftsatsa ka waya ta dza kagha,» ka həŋ.

Wadutá vla Piyer

Mak 14:66-72, Luk 22:56-62, Yuh 18:25-27

⁶⁹ Ma tsa fitik ya, ta nzaku Piyer ma bli ma daba tsa həga ya. Ka lagha sana kwalva ka marakw slanaghata. «Kagha guli ná, si ka kawadaga kagha nda tsa Yesu mnda la Galili ya,» ka'a nda tsi. ⁷⁰ Əŋ, ya! «Sna a yu ta skwi ta kumə ka ta mnay wu,» ka'a ta kəma mnduha demdem.

⁷¹ Tahula tsa, ka sli'aftha tsi ka nzata ma dzuguva watgha. Ka nghanťa sana kwalva ka marakw guli. «Si ka kawadaga na mndu na nda Yesu mnda la Nazaret,» ka'a nda tsa gwal hada ya. ⁷² Əŋ, ya! «Sna a yu ta tsa mndu ya wu,» ka'a ka wadgəlta.

⁷³ Bats nzda, ka gavanavatá tsa gwal ma tsa vli ya ta Piyer, ka həŋ nda tsi mantsa: «Dər ki tsi, tekw kagha mataba tsa mnduha ya, ta tsatsaku ta lwa gha,» ka həŋ nda tsi. ⁷⁴ «Kusekw!» ka Piyer ka waday. «Ka ksi'afksi'a Lazglafta ta i'i ka tsakalawa da tsi. Sna a yu ta na mndu na wu,» ka'a. Gi ka wahatá vazak. ⁷⁵ Ka gi havaktá Piyer ka gwada ya si mnana Yesu kazlay: Ma kdaku vazak wahata ná, dza'a mnay ka hkən səla kazlay: Sna †† a yu ta tsa mndu ya wu kə'a ya. Ka gi sli'aftha tsi ka laghwi dzibil ka hərbə taw.

Kladaghatá Yesu ta kəma Pilatus

Mak 15:1, Luk 23:1-2, Yuh 18:28-32

27 Tsadakwa vli gasərdək, ka tskavata la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda la galata mndu, ka dzraftá gwada ta ghəŋa Yesu, ŋa dzata. ² Ka habaftá həŋ, ka klaghatá həŋ vlanťa Pilat ta nzakway ka ŋumna.

Mtakwa Yuda Iskaryut

Slg 1:18-19

³ Nghan tsa Zudas ta vlatá Yesu ya, ta tsanaghatá guma ŋa dzata ná, ka hagə tsi ta madər. Ka klaftá tsi ta tsa suley hkən mbsak ya, ka lagha vranavatá tsa la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda la galata mndu ya. ⁴ «Gaga yu ta dmaku ta vlatá mndu kul had dmakwani ŋa dzata,» ka'a nda həŋ. «Nu gwada aŋni! Dzik nda kagha tsaya,» ka həŋ nda tsi. ⁵ Ka pghidinťa Yuda ta tsa tsemi ya ma həga Lazglafta, ka laghwi hamťa ketsin ma ŋurzulŋani, ka dzuvťa htsinani. ⁶ Ka hlafta la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ta tsa tsemi ya. «Ra a ka gwafta na tsemi na nda tsemi ma vla tskatá skwa Lazglafta wu, kabga tseda nasa ya,» ka həŋ.

⁷ Ka dzraftá həŋ, ka laghwi skwatá vwaha sana mnda tsa huzla nda tsi, ŋa la mbla la matbay. ⁸ Tsaya tama ta kəl lu ka hga tsa vwah ya ka «vwaha nasa» kulam gitana. ⁹ Tsaya dzatá ghəŋa skwi ya mna anabi Irmiya kazlay: Ka klaftá həŋ ta tsa suley hkən mbsak ya, tsa

† Nghan ta Isaya 50:6. †† Nghan ta 26:34.

mbsaka tsemi kura la Isra'ila ta planata ya, ¹⁰ ka vlatá həŋ ŋa skwatá vwaha sana mnda tsa huzla, mantsa ya mndiftha ‡ Mgham Lazglafta kə'a ya.

Yesu ta kəma Pilatus

Mak 15:2-5, Luk 23:3-5, Yuh 18:33-38

¹¹ Ka kladaghatá lu ta Yesu ta kəma Pilat ta nzakway ka ŋumna. «Kagha na mghama la Yahuda na ra?» ka ŋumna dawanta da tsi. «Manda va tsa mna ka ya,» ka Yesu nda tsi.

¹² Ama, ta ghəŋa hamata tsakalawa la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la galata mndu ya ná, zlgħa a ta wani wa. ¹³ «Sna a kagha ta inda na skwi ta gwadə həŋ ta kagha na ra?» ka Pilat nda tsi. ¹⁴ Ama mbədanagha a Yesu dər te' ta inda tsa daway ta daw tsi ya wa. Ka ndərmim ŋumna Pilat katakata.

Tsanaghatá lu guma mtaku ta Yesu

Mak 15:6-15, Luk 23:13-25, Yuh 18:39—19:16

¹⁵ Inda fitika skala Pak ya, ta snusna ŋumna ta zlingintá mndu turtuk ma gamak. Mndu ya dawəŋ mnduha da tsi ta zlingta tsi. ¹⁶ Ma tsa fitik ya, mamu sana mnda dmaku snaŋ lu ksamə lu da gamak, Barabas hgani. ¹⁷ Nghan Pilat ta tsa tskata mnduha ya, ka'a nda həŋ mantsa: «Wati ta kumə kuni ta zlighunista da na? Barabas re, ari Yesu ta hgə lu ka Kristi ya a na?» ka'a nda həŋ. ¹⁸ Nda sna Pilat kazlay: Ka draku vlata həŋ ta Yesu kə'a ya kay.

¹⁹ Ta nzaku Pilat ma vla tsa guma tama, ka ghunafta markwa tan ta mndu ŋa mnanata kazlay: Ma famə ka ta ghəŋa gha ma gwada ta na mndu kul had dmakwani na. Ya ghuyə ghuya yu ta danwa katakata ta ghəŋa na mndu na ma suna da ta na rvidik gita u na kə'a.

²⁰ Lagha la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la galata mndu, ka lintá bara mnduha ŋa daway tan ta sliŋťa Barabas, ta dzatá lu ta Yesu. ²¹ «Wati mataba na mnduha his na ta kumə kuni ta zlighunista da na?» ka Pilat nda həŋ. «Barabas! Barabas! Barabas!» ka həŋ hlaftá wi. ²² «Nu dza'a yu magay ŋa Yesu ta hgə lu ka Kristi na tama?» ka Pilat dawanta da həŋ. «Zlənaftha ta udzu! Zlənaftha ta udzu! Zlənaftha ta udzu!» ka həŋ hlaftá wi. ²³ «Nahgani va skwi maga tsi?» ka ŋumna nda həŋ. «Zlənaftha ta udzu! Zlənaftha ta udzu! Zlənaftha ta udzu!» ka həŋ hlaftá wi nda mbraku. ²⁴ Nghan Pilat ná, zlamta a mataba tan wu, ta sgaku nda sga sli'avaf-ta ŋudufa mnduha, ka ta'atá tsi ta imi, «wya dzva da, wya dzva da,» kə'a mbazintá dzvani ta kəma mnduha ††. «Sabsa dzva da ta ghəŋa gwada ta na mndu na, dzik nda kaghuni tsa,» ka'a. ²⁵ «Ka la usani ta ghəŋa aŋni nda zwana ŋni tani!» ka həŋ hlaftá wi. ²⁶ Lagha Pilat ka zlinistá Barabas ta həŋ. Tahula slvaptani ta Yesu nda krupi, ka vlatá tsi ŋa zlənaftha ta udzu.

‡ Nghan ta Zakari 11:12-13 nda Irmiya 18:2-3 nda 19:1-2 nda 32:6-15. †† Nghan ta Vrafta ta Zlahu 21:6-8.

Ghubasay sludziha ta Yesu

Mak 15:16-20, Yuh 19:2-3

²⁷ Ka kladamtá la sludza ñumna Pilatu ta Yesu da dabi ma huđa hęga, ka hagadaghata hęj ta inda la sludzi demdem ka tskanaghatá ghęj. ²⁸ Ka sudatá hęj. Ka sudanavatá hęj ta lguta dva ma mgham mgham. ²⁹ Ka daftá hęj ta zewazewa teki, ka fanamta ma ghęj, fanamha hęj ta dafa ma dzva zeghwi. Ka lagha hęj da tselbu ta kęmani ka gagay. «Zgu tsa ńa gha mghama la Yahuda,» ka hęj.

³⁰ Ka tafa sęrdęk tida, ka klaghutá tsa dafa da tsi ya, ka dzay nda tsi ma ghęj. ³¹ Manda kdakwa tanj ta gagay, ka sudaghutá hęj ta tsa lguta ma mgham mgham ya, ka sudglanavatá tsa ńani ma lgut ya. Ka klę hęj ńa dza'a zlanjtafta ta udza zlanjta.

Kla Yesu ńa zlanjtafta

Mak 15:21-32, Luk 23:26-43, Yuh 19:17-27

³² Ta sap hęj ma huđa luwa, ka guyatá hęj nda sana mnda la Sireń, ta hgę lu ka Simurj. Ka mblanaftá hęj ta kla udza zlanjta Yesu. ³³ Manda bhadaghata tanj da vli ta hgę lu ka Gwalgwata, manda mnay kazlay: Vla ghudzifa ghęj kę'a ya, ³⁴ ka vlanjtá hęj ta ima inabi nda skwi ya dah daha †. Tapanata Yesu ná, ka kwalaghutá tsi ta say.

³⁵ Tahula zlanjtafta tanj, ka vzę hęj ta vindima ††, ńa daguvustá lguthani. ³⁶ Tahula tsa, ka nzatá hęj ka ng-hay.

³⁷ ńa maranjta skwi kę lu ka tsanaghatá guma, wya ká lu vindafta nda ta ghęjani: «Nana mndu na Yesu, Mghama la Yahuda, ka lu.» ³⁸ Ka zlanjtaftá lu ta gęndaha his kawadaga nda tsi. Pal nda ga zeghwani, pal nda ga zlabani. ‡

³⁹ Ka rarazę gwal ta mbada ta tvi ka kęktsa ghęj ††. ⁴⁰ «Kagha dza'a tasińta hęga Lazglafta ka bęgladafta gha ma fitik hkęn †† ná, mbanafmba ta ghęja gha tama ba, ka si Zwanja Lazglafta ka. Sasa gha ta na udza zlanjta na tama ba,» ka hęj.

⁴¹ Ka gagę la mali ta ghęja gwal dra skwi ńa Lazglaf-ta, nda gwal tagha zlahu ńa mnduha, nda la galata mndu guli, ka hęj mantsa: ⁴² «Mbanafha ta sanlaha ná, trid trapta ma mbanafha ghęjani. Ka si mghama la Isra'ila tsi ya ní, ka sasa tsi ta na udza zlanjta na kada grafta mu. ⁴³ Faffa yu ta ghęja da ta Lazglafta, ka'a. Ka mbanafmba Lazglafta ndana ††† tama, ka si ta dvay tsi. "Tí ná, Zwanja Lazglafta yu," a katsi kay ra,» ka hęj.

⁴⁴ Ka rarazę tsa gęndaha zlanjta lu kawadaga nda tsi ya manda va tsaya guli.

Mtakwa Yesu

Mak 15:33-41, Luk 23:44-49, Yuh 19:28-30

⁴⁵ Zlrafta ta fitik dęk ma ghęj ha ka laha ta nzemndi hkęn ta fitik hawu, ka nutá vli tdik ka grum ta ghęja hadik demdem. ⁴⁶ Lagha vli ta nzemndi hkęn tama, ka

† Ngha ta Zabura 69:22. †† Ngha ta Zabura 22:19. ‡ Ngha ta Isaya 53:12. ††† Ngha ta Zabura 22:8. †† Ngha ta 26:61, Yuh-wana 2:19. ††† Ngha ta Zabura 22:9.

wahatá Yesu nda lwi dagala. «Eluwa! Eluwa! Lama sabaktani,» manda mnay kazlay: «Da da! Da da! kab-gawu kę ka ka zlidivata ††† na?» kę'a ya. ⁴⁷ «Wya ta ha-ga Iliya,» ka tsa gwal ta snay hada ya. ⁴⁸ Ka gi hwayaftá sana mndu turtuk mataba tanj, ka laghwi klaftá susu, ka tsumamta ma imi masmasa, ka hbunja ta wa udzu, ka vlay ńani ńa sayni §. ⁴⁹ «Zlanjta ka ngha mu, ka dza'a saghasa tsa Iliya ya da mbanafha,» ka sanlaha.

⁵⁰ Ka wahglatá Yesu nda lwi dagala, ka sap hafu mid-a. ⁵¹ Ma va tsa fitik ya, ka gi tavaptá zlala ma hęga †† Lazglafta his, daga ta ghęj dikw ta mndęr, ka gigdavaftá hadik, ka tatavaptá palaha, ⁵² ka gwanutá wa kuluha, ka slı'agaptá ndęghata mnduha Lazglafta si ta rwuta, nda hafu. ⁵³ Tahula slı'agapta Yesu, slı'agapta hahęj ma kulu, ka laghu hęj da luwa Ursalima ta nza-kway ka luwa nda ghuba. Nda ndęgha mnduha ta ng-hanjta hęj hada.

⁵⁴ Nghay mghama sludza la Ruma nda sanlaha ma sludzi kawadaga nda tsi ta ngha Yesu ta tsa gigdavafta hadik, nda tsa skwi ta magaku ya ná, ka ksutá zlanjta hęj katakata. «Kahwathwata ná, Zwanja Lazglafta na mndu na,» ka hęj. ⁵⁵ Hada guli ná, nda ndęgha mi'aha ta nzakta di'ńj ka nghay. Tsaw daga ma luwa Galili slı'afta hęj mista Yesu ńa maganata slna. ⁵⁶ Mataba tsa mi'aha ya, hada Mari makwata Magdala, nda Mari mani ma i Yakubu nda Yusufu, nda mani ma zwana Zebedi.

Pađamta Yusufu ta Yesu

Mak 15:42-47, Luk 23:50-56, Yuh 19:38-42

⁵⁷ Laha fitik hawu, ka sagha sana mnda luwa la Ari-mate ta hgę lu ka Yusufu. Tsa mndu ya ná, gadghęl ya, duhwala Yesu ya guli. ⁵⁸ Ka lagha tsi da Pilat da dawaftá mbla Yesu. Ka vlatá Pilat ta tvi ńa vlanjta. ⁵⁹ Ka klaftá Yusufu ta tsa mbli ya, ka mbsamta ma wupaya ńusliń. ⁶⁰ Ka klaftá tsi ka laghwi da famta ma kulu ta ka lfid, si lap tsi ma kluluh ńa ghęjani. Ka tanjwalanjta tsi ta mghama klam ta wa tsa kulu ya. Ka slı'aftá tsi, ka laghwi. ⁶¹ Ka nzaktá i Mari makwa ta Magdala nda tsa sana Mari ya mbęj nda tsa kulu ya.

Nghay la sludzi ta kula Yesu

⁶² Gamahtsimani, tahula fitika paya skwi ńa bađu Sabat, ka slı'aftá la mali ta ghęja gwal dra skwi ńa Lazglafta kawadaga nda la Farisa, ka laghu slanaghatá Pilat. ⁶³ Ka hęj nda tsi mantsa: «Mghama da, mamu sana skwi havagagha ńni. Ka tsęna mnda tsakalawi na mnata ta ma nzakwani ta ndiri ná, "tahula fitik hkęn dza'a slı'agapsli'a yu nda hafu †††," ka'a. ⁶⁴ Tsaya tama ná, mnanamna ta la sludzi ka dza'a hęj ngha tsa kulani ya, ha bađu mahkęna fitik, da lagha duhwalhani da ghalaghata mblani, da mnę hęj ńa mnduha kazlay: Wa a slı'agapsli'a ma mtaku, kę'a. Ya dza'a malaghumala tsa tsakalawi ma kdavaktani ya katakata ka tsa tanjtanj ya,» ka hęj. ⁶⁵ «Ya mamu sludziha, hlawa hęj ka dza'a kuni da nghay, manda ya ta kumę kuni,» ka

††† Ngha ta Zabura 22:2. § Ngha ta Zabura 69:22. †† Ngha ta Sabi 26:31-33. ††† Ngha ta 16:21, 17:23, 20:19.

Pilat. ⁶⁶ Ka laghu hən̄j da vla tsa kulu ya, ka n̄ərzlaftá hən̄j ta tsa klam ya, ka pghatá hən̄j ta la sludzi n̄a ng-hay.

Sli'agapta Yesu ma mtaku
Mak 16:1-10, Luk 24:1-12, Yuh 20:1-10

28 Tahula luta Sabat, wurək tgha bađu Dəmas, ka sli'af̄ta i Mari makwa ta Magdala nda tsa sana Mari † ya ka laghu ta kulu. ² Gi ka gigdavaftá hadik katakata. Ka saha duhwala Lazglafta daga ta luwa, ka taŋwalaghutá tsa klam ya, ka nzafta tida. ³ Ta wudaku manda wuda luwa. Ka n̄usliŋ l̄gutani tilil manda papla. ⁴ Ka ghudzaku tsa sludziha ta ngha tsa kulu ya da zləŋ. Ka zlambutá hən̄j manda gwal nda rwa.

⁵ Ka tsa duhwala Lazglafta ya nda tsa mi'aha ya mantsa: «Kaghuni, ma zləŋ kaghuni ta zləŋ. Nda sna yu kazlay: Tsa Yesu si zləŋaf lu ta udzu ya ta zbə kuni kə'a. ⁶ Ta had hadna wa, sli'agapsli'a ma mtaku manda va ya si mna tsi. Sawa nghanatá vli si hanana lu ba.

⁷ Ka dza'a kuni misimmisim da mnanatá duhwalhani kazlay: Sli'agapsli'a Yesu ma kulu, wa'a ta kzla kaghuni ma luwa Galili †† kə'a. Hada dza'a gmakwa kuni nda tsi. Tsaya skwi mnaghuna yu,» ka'a.

⁸ Ka gi sli'af̄ta tsa mi'aha ya ta kulu nda zləŋ nda zləŋ, nda rfu nda rfu guli, ka laghu nda hwaya nda hwaya mnay n̄a duhwalha Yesu. ⁹ Ka gi lagha Yesu da guyaku nda hən̄j. «Zguwa tsa!» ka'a nda hən̄j. Ka gavadaghatá tsa mi'aha ya tavatani, ka n̄aŋanatá səlahani, ka tsəlb̄u ta kəmani. ¹⁰ Ka Yesu nda hən̄j mantsa: «Ma zləŋ kuni ta zləŋ! Lawala da mnanata zwanama d̄a, ka dza'a hən̄j da luwa Galili, hada dza'a gmakwa n̄ni nda hən̄j,» ka'a.

† Ngha ta 27:56. †† Ngha ta 26:32.

Rusay la sludzi ta skwi ta maguta nda mbla Yesu

¹¹ Tata tvi tsa mi'aha ya, ta sli'amtá sanlaha ma tsa gwal si ta ngha kulu ya da luwa, ka laghu da rusay n̄a la mali ta ghəŋa gwal dra skwi n̄a Lazglafta ta inda skwi ta maguta. ¹² Ka tskavatá la mali ta ghəŋa gwal dra skwi n̄a Lazglafta, nda la galata mndu, ka dzraftá hən̄j ta klafta tse di dəmblək ka vlan̄tá tsa la sludzi ya. ¹³ Ka hən̄j nda hən̄j mantsa: «"Duhwalhani ta sagha ghalaghata girvidik ta hani † aŋni ná, kiba" ka kuni dza-'azlay, ka hən̄j. ¹⁴ Ka snanaghasna tsa gwada ya ta n̄umna ya, dza'a nda sna aŋni ta skwi n̄a mnanata, had sana skwi dza'a ksaghunata wu,» ka hən̄j. ¹⁵ Ka zlghaftá tsa la sludzi ya ta tsa tse di ya, ka laghwi magata manda ya mnanaf lu ta hən̄j. Ka tutá tsa gwada ya mataba la Yahuda, ta mnə hən̄j ha gita.

Maravata Yesu da duhwalhani ta ghwá
Mak 16:14-18, Luk 24:36-49, Yuh 20:19-23, Slg 1:6-8

¹⁶ Ka sli'af̄ta tsa duhwalha Yesu ghwan̄p̄d̄ə n̄d̄əŋ ya ka laghwi da luwa Galili ta ghwá ya mnanaf †† Yesu ta hən̄j. ¹⁷ Na gi nghay taŋ ta Yesu, ka tsəlb̄atá hən̄j ta kəmani. Ama ta dga ghəŋ sanlaha. ¹⁸ Ka gavadaghatá Yesu, ka'a nda hən̄j mantsa: «Inda mbraku ta luwa nda ya ta hadik tani ná, vlihavla lu. ¹⁹ Lawala ta ghəŋa hadik demdem, ka nanafta kuni ta mnduha ka duhwalha † d̄a, ka maganafta kuni ta batem ta hən̄j ma hga Da, ma hga Zwan̄, nda ya ma hga Sulkum nda ghūba. ²⁰ Ka taghanafta kuni ta hən̄j ta snatá inda skwiha ya mnaghunaf yu. Ya wana yu kawadaga nda kaghuni ha k̄davakta ghəŋa hadik,» ka'a.

‡ Ngha ta 27:64. †† Ngha ta 26:32. †† Ngha ta Slna gwal ghunay 1:8.

Markus

Slna Yuhwana mnda maga batem

Mat 3:1-12, Luk 3:1-18, Yuh 1:19-28

1 Zlrafta Lfida Gwada ta ghəŋa Yesu Kristi Zwaŋa Lazglafta. ²Nda nza manda ya nda vinda ta ghəŋani ma deftera anabi Isaya kazlay:

I'i Lazglafta, wana yu ta tiŋlaghutá ghunaftá mndu ka kagha karaku, ŋa dza'a faɗaghatá tvi. ³Lwa tsa mndu ya ta snu lu ta hagaku ma mtak kazlay: Payanawa paya ta tvi ŋa Mgham ka lele'anata † kuni kə'a.

⁴Mantsa tama, ka zlagaptá Yuhwana, mnda maga Batem ma mtak, ka'a mantsa: «Mbəɗanafwa mbəɗa ta nzakwa ghuni, ka magaghunafta lu ta batem, ka plighunista Lazglafta ta dmakuha ghuni,» ka'a. ⁵Ka sli'aktá inda gwal ma luwa Ursalima, nduk nda inda hamata gwal ta hadika Zudiya, ka lagha slanaghatá Yuhwana. Ka manigiŋtá həŋ ta dmakuha taŋ, ka maganaftá Yuhwana ta batem ta həŋ ma imi ma ghwa ta hgu lu ka Zurdeŋ. ⁶Tsa Yuhwana ya ná, gatá swida ŋalibwa ta kəl tsi ta vgha nda hbatá banava huta misti. †† Hi'i nda zuduma mtak skwa zayni. ⁷Wya kə'a ta mnay guli: «Mamu sana mndu ta sagha nda hula ɗa, mal ŋani mbraku ka ŋa ɗa, slaf a i'i dekdək dər ŋa bukwa-data ka plaptá zu'a babah ma səlani wa. ⁸I'i ná, magaghunaftá batem nda imi ŋa ɗa. Tsatsi, nda Sulkum nda ghuba dza'a magaghunafta tsi.»

Maganaftá batem ta Yesu ma imi

Mat 3:13—4:11, Luk 3:21-22, 4:1-13

⁹Ma tsa fitik ya, ka sli'aftá Yesu ma luwa Nazaret ta hadika Galili ka lagha slanaghatá Yuhwana. Ka maganaftá Yuhwana ta batem ta Yesu ma ghwa Zurdeŋ.

¹⁰Ta sabə Yesu ma imi manda kdaku ta maganaftá, ka nghadaftá tsi ta luwa, gi ka nghaŋtá tsi ta gunatá luwa buwaŋ, ka saha Sulkum nda ghuba manda ghərbu' ta ghəŋani. ¹¹Ka gi snaku lwa Lazglafta daga ta luwa kazlay: «Kagha zwaŋa ɗa ta ɗvu yu, ma hyahya ŋudufa ɗa, ‡» ka'a.

Dzəghaŋta halaway ta Yesu ma mtak

¹²Tahula tsa, ka gi tiŋwaghatá Sulkum nda ghuba ta Yesu da mtak. ¹³Ka zatá tsi ta fitik fwad mbsak hada ta dzəghaydzəghay halaway. Ma tsa mtak ya, mataba nimtak ta nzakwa tsi, ta katay katay duhwalha Lazglafta.

† *Ngha ta Isaya 40:3.* †† *Ngha ta 2 Mghamha 1:8.* ‡ *Gray nda Zabura 2:7, Isaya 42:1.*

Taŋtaŋa hɗay Yesu ta duhwalhani

Mat 4:12-22, Luk 4:14-15, 5:1-11

¹⁴Ma sana fitik, ka ksaghatá lu ta Yuhwana tsamta ma gamak, †† ka sli'aftá Yesu ka laghwi ta hadika Galili da mna Lfida Gwada Lazglafta. ¹⁵Ka'a ta mnay mantsa: «Nda maga fitik, ndusa ga mghama Lazglafta, mbəɗanafwa nzakwa ghuni, ka zlglafta kuni ta Lfida Gwada,» ka'a. ¹⁶Ta labə tsi nda ta wa drəfa Galili, ka nghaŋtá tsi ta i Simuŋ nda zwaŋamani Andre ta wɗa kadəŋa taŋ da drəf ŋa tuma klipi, kabga tuma klipi slna taŋ. ¹⁷Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Saghawasa, mbadwa mista ɗa, dza'a naghunafna yu ka gwal hlaktá mnduha,» ka'a. ¹⁸Gi sɗak zlanavazla həŋ ta kadəŋa taŋ, ka laghu mistani. ¹⁹Manda zadapta taŋ daw', ka lagha həŋ slanaghatá zwana Zebedi, i Yakubu nda zwaŋamani Yuhwana ta paya kadəŋa taŋ guli ma kwambalu. ²⁰Ka hgafatá tsi ta həŋ, «mbadwa mista ɗa,» ka'a. Ka gi sli'aftá tsahaya guli ka laghwi mistani, ka zlanavatá da taŋ Zebedi ma kwambalu kawadaga nda gwal ksanatá slna ta həŋ.

Ghzigijŋtá Yesu ta ghwadaka sulkum ma sana mndu

Luk 4:31-37

²¹Tahula tsa, ka bhadaghatá həŋ da luwa Kafar-nahum. Na gi sagha sabat, ka lamə Yesu da həga tagha skwa la Yahuda, ka taghə tsi ta skwi ŋa mnduha ma tsa həga ya. ²²Ka ndərmim həŋ nda ndərmima ta tsa tagha skwani ya, kabga nda sgit ma tsa ŋani tagha skwi ya. Nza a manda ŋa gwal tagha zlahu Musa ŋa mnduha wa. ²³Ka gi zlagaptá sana mndu ksu ghwadaka sulkum mataba taŋ ta lami da tsa həga tagha skwa taŋ ya. Ka sli'aftá tsi nda lili, ka'a mantsa: ²⁴«Yesu zwaŋa la Nazaret, nu gwada gha nda aŋni, sagha ka da zada aŋni? Wya nda sna ŋni kazlay: Mndu nda ghuba daga da Lazglafta kagha kə'a na?» ka'a. ²⁵«Haf wa gha! Sabsa ma na mndu na,» ka Yesu dvanaghata. ²⁶Lagha tsa ghwadaka sulkuma ya ka ghudzanaftá tsa mndu ya katakata, ka lilatá tsi, ka saghu tsi mida. ²⁷Ka tsutá ŋudufa mnduha demdem ma tsa vli ya, ha ka ɗadawu həŋ mataba taŋ, ka həŋ mantsa: «Nu mndərga nana ma skwi? Aa! Ifida skwi ta zlagaptá mndərga nana! Na dvanaghatani ta dər halaway tsi ná, ta snanasna həŋ,» ka həŋ. ²⁸Ka tutá gwada ta ghəŋa Yesu wɗid ta hadika Galili.

†† *Ngha ta sura 6:17.*

Mbanafta Yesu ta midza Simuŋ

Mat 8:14-17, Luk 4:38-41

²⁹ Tahula sli'agabta taŋ ma tsa hęga tagha skwa la Yahuda ya, ka gwaghatá hęŋ ta vgha nda i Yakubu nda Yuhwana da i Simuŋ nda Andre. ³⁰ Tata lamę nda la hęŋ da hęga, ka gi mnę lu ŋa Yesu ta gwada ta midza Simuŋ ta hani ta basa ŋudidar. ³¹ Ka gavadaghatá Yesu tavatani ka ŋanata ta dzvu, ka sli'anafta. Na tsa gi sli'anaftani ya, gi kwandlaŋ mbatani tsa. Ka sli'aftá tsa marakw ya maganata skwa zay ta hęŋ.

Mbambanafta Yesu ta gwal kul dughwanaku

Luk 4:42-44

³² Tahula dędata fitik bađu va tsaya, ka hladaghatá lu ta inda gwal kul dughwanaku da Yesu, kulam nda gwal ta tsuta ka halaway tani. ³³ Ka tskavatá inda mnduha ma luwa ŋęrbisl ta watgha tsa hęga ya. ³⁴ Ka mbambanaftá Yesu ta ndęghata mnduha ma daŋwaha taŋ kavghakavgha, ghazligiŋha ta ndęghata duhwalha halaway guli ma mnduha. Vlaŋ a ta tvi ta tsa duhwalha halaway ya ŋa gwada guli wu, kabga nda sna hahęŋ guli ta nzakwa Yesu.

Sli'apta Yesu ma luwa Kafarnahum

³⁵ Na tsadakwa vli ta tsughbura sęrdęk, ka sli'aftá Yesu, ka laghwi da mtak. Ka ndębu tsi ta dzvu hada. ³⁶ Ka sli'aftá i Simuŋ nda sanlaha ma mnduha ka laghwi da naghay. ³⁷ Ka naghę hęŋ, ka slaftá hęŋ tida. «Ta paha kagha inda mnduha,» ka hęŋ nda tsi. ³⁸ «Mbadma da sana vliha ndusa ndusa, ka dza'a yu mnananťá gwada Lazglafta ta tsahaya guli, kabga tsaya kęl yu ka sagha,» ka'a nda hęŋ. ³⁹ Ka laghu tsi da mna gwada Lazglafta ma hęgaha tagha skwa la Yahuda ta inda hadika Galili, ghazligiŋha ta duhwalha halaway ma mnduha.

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda rda mndu tida

Mat 8:1-4, Luk 5:12-16

⁴⁰ Ma sana fitik, ka lagha sana mndu nda rda mndu tida tsęlbata ta kęma Yesu. Ka'a mantsa: «Nda zđakatahuda gha, laviŋlava ka ta mbidifta,» ka'a. ⁴¹ Ka ksaŋťá tsi ta Yesu ka hidahida. Ka kapaŋťá tsi ta dzvani ka ksaŋta. «Ta kumay yu, mbafmba gha,» ka'a nda tsi. ⁴² Gi hadahada, hlets mbatani tsa, klęwęd vghani. ⁴³ «La tama,» ka Yesu vriŋta. ⁴⁴ Ka'a nda tsi guli mantsa: «Yahayaha ka da walaŋta mnananťá mndu, ka dza'a ka da maranťá vgha gha ta mnda dra skwi ŋa Lazglafta. Ka plata ka ta ghęŋ manda ya vindaf Musa, ŋa maranťá ghubatá kagha, ka da grafta mnduha ta mbatá kagha, †» ka'a. ⁴⁵ Ama ka sli'aftá tsatsi, ka laghwi tay ma luwa, ka tutá tsi wdíd. Kabga tsa, ka pyaftá tsa gwada ya ta Yesu ka lamę da luwa baŋluwa. Ama ka nzaghutá tsi ta wa mazawa. Kulam nda tsa, ka sli'adaghatá mnduha dęŋ ndiga ndiga da slanaghata hada.

† *Ngha ta Zlahu 14:2-32.***Mbanafta Yesu ta sana mndu nda rwa sęlani**

Mat 9:1-8, Luk 5:17-26

2 Tsbakw fitik tahula tsa, ka sli'aftá Yesu ka vradaghata da luwa Kafarnahum. Manda snaŋta lu kazlay: Vragaghavra Yesu dzagha kę'a, ² ka sli'adaghatá mnduha ŋęrbisl ndaghaganaptá vli nduk ta dabitgha, had vli ŋa nzaku wu, ta mna Lfida Gwada Yesu ŋa taŋ. ³ Ka tsukwadanaghatá mnduha fwad mataba mnduha ta sli'adaghatá da tsi ta sana mndu nda rwa sęlani. ⁴ Zbay taŋ ta tvi ŋa bhanavatá Yesu ná, tríd mutsaf a hęŋ wa. Ka ŋladafťá hęŋ ta ghęŋa tsa dzuguvu nzamę Yesu mida ya. Ka gunaptá hęŋ ta ghęŋani, ka hbaftá hęŋ ta tsa mndu ya ta tsa skwa hanani ya ka fadatá hęŋ nda ta tsa ghurum ya. ⁵ Ng-hanata Yesu ta tsa zlgħay nda ŋudufa taŋ ya ná, «nda pla dmakwa gha sagęŋ,» ka'a nda tsa mndu nda rwa sęlani ya. ⁶ Ta nzaku sanlaha ma gwal tagha zlahá Musa ŋa mnduha ma tsa vli ya, ka hęŋ ma ghęŋa taŋ mantsa: ⁷ «Nu ta kęl na mndu na ka kwarakwara mandana na! Wa ta laviŋťá †† pla dmakwa mndu ta ghęŋa Lazglafta turtukwani na?» ka hęŋ. ⁸ Snaŋta Yesu ta tsa skwi ta mnę hęŋ ma ghęŋa taŋ ya nda ma sulkuma vghani, ka'a nda hęŋ mantsa: «Nu ta kęl kuni ka ndanu mandana na? ⁹ Ta grę kuni ná, mal blakwa mnay ŋa na mndu nda rwa sęlani na kazlay: Nda pla dmakwa gha kę'a re, ari mal blakwa mnay ŋani kazlay: Sli'afslí'a, kla ta skwa hana gha ka sli'a ka kę'a na? ¹⁰ Ndana tama, kada snaŋta kuni kazlay: Mamu Zwaŋa mndu nda mbrakwa pliŋťá dmakwa mndu ta ghęŋa hadik kę'a ná, wya tsi: ¹¹ Ka i'i ta mnaghata gra wa, "Sli'afslí'a, kla ta skwa hana gha, la dzagha gha,"» ka'a nda tsa mndu nda rwa sęlani ya. ¹² Gi brahwat kę'a sli'afta, zlęŋal klaftá skwa hanani, ka sabę tsi nzęrem ta nghay inda mnduha. Ka ndęrmim hęŋ nda ndęrmima, ka zlęzlvu hęŋ ta Lazglafta. Ka hęŋ mantsa: «Ka yawu ka yawu, ta maga a skwi manda na wu,» ka hęŋ.

Hgafta Yesu ta Levi mnda tska dzumna

Mat 9:9-13, Luk 5:27-32

¹³ Tahula tsa ka sli'aftá Yesu ka vręglaghata nda ta wa dręfa Galili. Ka sli'adaghatá mnduha dlivis slanaghata hada, ka taghę tsi ta skwi ŋa taŋ. ¹⁴ Tata gra mbada Yesu, ka nghanťá tsi ta Levi mnda tska dzumna, ta nza-kway ka zwaŋa Alfe, ta nzaku ta watgha hęga ksa slnani. «Mbadma mista đa,» ka'a nda tsi. Ka sli'afta Levi ka laghwi mistani.

Za skwa zay ma hęga ga Levi

¹⁵ Tahula tsa, ka tskavatá i Yesu nda duhwalhani kawadaga nda gwal tska dzumna, nda sanlaha ma gh-wadaka mnduha, kabga nda ndęgha mndęrga tsa mnduha ya ta dza'a mistani tazlay. Ka tskavatá hęŋ ka za skwi ma hęga ga Levi. ^{††} Kę'a, ká gwal tagha zlahá Musa ŋa mnduha ta nzakway mataba la Farisa ná, ta

†† *Gray nda Zlahu 24:16, Ngha ta Zabura 103:3, Isaya 43:25.*‡ *Ngha ta Lukwa 5:29.*

za skwi Yesu kawadaga nda gwal tska dzumna nda sanlaha ma tsa ghwadaka mnduha † ya. Ka hən̄ nda duhwalha Yesu mantsa: «Kabgawu ta kəl Mghama ghuni ka za skwi kawadaga nda na mnduha na ba?» ka hən̄. ¹⁷ Slrew, lamla tsa gwada ya da sləmən̄ja Yesu. Ka'a mantsa: «Gwal kul dughwanaku yeya ta psa duhur, psa a gwal dughwana wa. Sagha da psa gwal dmaku i'i, sagha a yu da psa gwal ta mnay kazlay: Tudukwa an̄ni kə'a wa,» ka'a nda hən̄.

Gwada Yesu ta ghən̄ja suma

Mat 9:14-17, Luk 5:33-39

¹⁸ Tata suma i duhwalha Yuhwana nda la Farisa ma sana fitik guli, ka sli'aktá mnduha dawən̄ta da Yesu. Ka hən̄ mantsa: «Ya wya ta suma i duhwalha Yuhwana nda la Farisa ní, kabgawu ta kwal n̄ja gha ma duhwalha suma ka na?» ka hən̄ nda tsi. ¹⁹ Ka Yesu nda hən̄ mantsa: «Ka ta kawadaga graha zwan̄ja midzi nda tsa zwan̄ja midzi ya katsi ná, ta sumay hən̄ ta suma ra? Ka ta kawadaga hən̄ katsi ná, had hən̄ ta suma wa. ²⁰ Dza'a saghasa fitik, n̄ja klaghutá zwan̄ja midzi. Badu tsaya tama, dza'a sumay hən̄ ta suma. ²¹ Mantsa guli, had lu ta tsaktá lfidá gərzan̄, ka tsamtá halata lgut nda tsi wa. Ka mantsa tsi katsi ná, dza'a kdiŋkda tsa lfidá gərzan̄ ya ta mdukiŋtá tsa halata lgut ya. ²² Had lu ta dihamtá ima inabi ta ka nuni ma halata zliba huta guli wa, ba ma lfidani ta dihamta lu. Kabga tawaftani dza'azlay ná, dza'a zlukigiŋzhlukwa ta tsa halata huta ya, n̄ja tin̄tani. N̄ja nzakwani lpay lu ma ya, lpay lu ma ya,» ka'a.

Yesu mgham ta ghən̄ja sabat

Mat 12:1-8, Luk 6:1-5

²³ Badu sana sabat ta labla i Yesu nda duhwalhani ta tvi †† ma vwaha nimaya, ka bala'atá tsa duhwalhani ya ta tsa nimaya ya. ²⁴ Ka la Farisa nda Yesu mantsa: «Ng-ha ba gra ta skwi, kabgawu ta kəl duhwalha gha ka maga skwi pyaf lu ta magay badu sabat ‡ na?» ka hən̄. ²⁵ Ka Yesu nda hən̄ mantsa: «Ta dzan̄af a kuni ta skwi maga Dawuda †† ma fitika kuzlanafta maya ta hən̄ nda gwal kawadaga nda tsi tani ra? ²⁶ Ma fitika nzakwa Abiyatar ka mali ta ghən̄ja inda gwal ta dra skwi n̄ja Lazglafta ná, ka lamə tsi da həga Lazglafta, ka zutá skwa zay ya fana lu ta Lazglafta p̄dar tsi ta skwi n̄ja zan̄ta, tsatsanafha guli ta gwal kawadaga nda tsi. Tsa skwa zay ‡ ya ná, had hamata mndu ta zay wa, ba tsa gwal ta dra skwi yeya kwen̄kwen̄ ta zay, ama ka zutá Dawuda tsatsanafha ta grahani guli,» ka'a. ²⁷ Ka Yesu nda hən̄ guli mantsa: «Kabga n̄ja kata mndu fata lu ta sabat, fa a lu ta mndu n̄ja sabat wa. ²⁸ Tsaya kəl Zwan̄ja mndu ka nzaku ka mgham ta ghən̄ja sabat,» ka'a.

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda mta dzvani

Mat 12:9-14, Luk 6:6-11

3 Mbadaka Yesu ka ləglami da həga tagha skwa la Yahuda, ka slaftá tsi ta sana mndu nda mta dzvani

† Ngha ta Lukwa 15:1-2. †† Ngha ta Vrafta ta Zlahu 23:26.
‡ Ngha ta Sabi 34:21. †† Ngha ta 1 Samuyel 21:2-7. ‡ Ngha ta 1 Samuyel 21:2-7, 2 Samuyel 15:35 nda Zlahu 24:9.

ta nzaku hada. ² Ka dza'a mbanafər mbanaf a tsi ta na mndu na badu sabat, ká mnduha nzata ka n̄gha Yesu tiritiri, kabga n̄ja mutsaftá rutsak tida. ³ «Sli'afslí'a gra, ka sagha ka sladata ta kəma mnduha,» ka Yesu nda tsa mndu nda mta dzvani ya. ⁴ Ka'a nda hən̄ tama mantsa: «Nu skwi nda ra n̄ja magay badu sabat na? Maga skwi dīna re, ari maga ghwadaka skwi a na? Mbanaftá mndu skwi ta raku re, ari dzatá mnda a skwi ta raku?» ka'a nda hən̄. Tsitsrid, ka hən̄ nzata. ⁵ Ka kuzlanaftá tsi ta Yesu ta n̄duf manda waftani ta hən̄, kabga tsa tən̄ja ta ghən̄ja tan̄ ya. Huf safi ta n̄dufa Yesu, «tdapta da ta dzva gha gra,» ka'a nda tsa mndu nda mta dzvani ya. Ka tdapta tsi ta dzvani, gi kundlin̄ mbatani tsa. ⁶ Ka gazlagabtá la Farisa dzibil, gi ka laghwi hən̄ dzrəku kawadaga nda mnduha mghama Hiridus †† n̄ja zba tva dzatá Yesu.

Sli'adaghata mnduha slanaghatá Yesu ta wa drəf

⁷ Ka sli'aptá i Yesu nda duhwalhani mataba tan̄, ka laghwi ta wa drəfa Galili. Snan̄ta mnduha ta tsa skwi ta magə Yesu ya, ka sli'akta hən̄ daga ta hadika Galili, nda ya ma Zudiya, ⁸ nda pdakwa gwal ta hadika Ursalima, nda gwal ta hadika Idume, nda gwal ta bla ghwa Zurdən̄, nda gwal ta waftá luwa Tir nda Sidun̄ tani. ⁹ Ka mnanatá Yesu ta duhwalhani n̄ja payanatá kwambalu, kabga yaha mnduha da bisla i'i kə'a, ¹⁰ kabga nda ndəgha mnduha mbambanaf tsi, kəl inda gwal dan̄wa ka sli'adaghata. ¹¹ Ghur ka gwal kasaf ghwadaka sulkum ta hən̄ n̄gha Yesu guli ná, ka sli'adaghatá hən̄ da tsəlbu ma ghuvani ka wahu. «Kagha Zwan̄ja Lazglafta!» ka hən̄ nda tsi. ¹² Ka davanaghatá Yesu ta hən̄ ka n̄dan̄da. «Ma mn̄an̄ kuni ta i'i» ka'a nda hən̄.

Dagabta Yesu ta duhwalhani ghwan̄pdə his

Mat 10:1-4, Luk 6:12-16

¹³ Tahula tsa, ka sli'aftá Yesu ka laghwi ta kudun̄ur. Ka haga'atá tsi ta gwal kuman̄ tsi, ka sli'adaghatá hən̄ slanaghatá. ¹⁴ Ka daga'atá tsi ta gwal ghwan̄pdə his n̄ja nzaku tavatani, n̄ja ghunayni guli ta hən̄ mna Ggwada Lazglafta. ¹⁵ Vlan̄ha ta mbrakwa ghazligiŋtá duhwalha halaway ma mnduha ta hən̄. ¹⁶ Wya hga tsa gwal ghwan̄pdə his dagab tsi ya: Simun̄ tsanaf tsi ta hgani ka Piyer ††, ¹⁷ nda i Yakubu nda zwan̄amani Yuhwana ta nzakway ka zwana Zebedi, Bwarneges kə'a tsanaftá hga tan̄, manda mnay kazlay: Zwana n̄əzla luwa § kə'a ya, ¹⁸ nda Andre, Filip, Barteleme, Mata, Tuma, Yakubu zwan̄ja Alfe, Tade, Simun̄ mnda la Kananit, ¹⁹ nda Zudas Iskaryut. Tsa Zudas ya ta skwaptá Yesu.

Rzanaftá Sulkum nda ghuba

²⁰ Tahula tsa, ka sli'aftá hən̄ ka laghwi dzagha. Ka sli'igəldaghatá mnduha dlivis slanaghatá hən̄, ha ka trapta i Yesu nda duhwalhani ta mutsaftá fitik n̄ja zan̄tá skwa zay. ²¹ Snan̄ta la tan̄ ma Yesu ta skwi ta mnə lu

†† Hiridus An̄tipas. ††† Piyer: Manda mnay kazlay: Pala kə'a ya. Gray nda Mata 16:16-18, Yuhwana 1:42. § Gray nda Lukwa 9:54.

kazlay: Nda hwaða ghunislakani kə'a ya, ka sagha hən da klay.

Zlghawa Yesu ta ghəŋa razay ta razu lu

Mat 12:22-32, Luk 11:14-23, 12:10

²² Ka gwal tagha zlahā Musa ŋa mnduha ta slí'akta ma luwa Ursalima ta mnay guli mantsa: «Nda ksa na mndu na da Belzebul †, kabga nda mbrakwa halaway ta ghazligiŋta tsi ta duhwalha halaway ma mnduha,» ka hən. ²³ Ka hagaftá Yesu ta hən ka mnay ŋa taŋ nda mahdihdi. Ka'a nda hən mantsa: «Waka halaway dza'a ghazligiŋta halaway na? ²⁴ Ka tavaptá luwa turtuk ná, dza'a nzakway tsa luwa ya tdukwa ra? ²⁵ Ka dgavapdga həga mndu his ná, ta dza'a nzəglanza tsa həga ya ra? ²⁶ Ka kuranavatá ghəŋani halaway katsi ná, nda dga his nda tsa tama, sladglata a nda tsa tama guli wu, kdavakta ŋani tsa. ²⁷ Ka ta habaf a mndu ta mndu nda mbra wu katsi ná, laviŋta a ta lami da həga ga taŋ ka hlugudunustá huzlani wa. ²⁸ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Inda dmakuha dza'a magata mnduha, dza'a plinispla Lazglafta ta hən nda inda rarazuha dza'a hən rarazay tani. ²⁹ Ama inda mndu dza'a razanaftá Sulkum nda ghuba, plinista a lu ta dmakwani dekdek wa. Dza'a nzakway dmakwani ta ghəŋani ŋa kdekeden,» ka'a nda hən, ³⁰ kabga «nda ghwadaka sulkum ma vghani,» ka hən ta mnay ta Yesu, kəl Yesu ka mna tsa gwada ya ŋa taŋ.

I wa vərda zwanamani ma Yesu?

Mat 12:46-50, Luk 8:19-21

³¹ Tahula tsa, ka bhadaghatá i mani nda zwanamani ma Yesu, ka sladaghuta ma bli. Ka ghunadamta hən ta mndu da həga ŋa hgagaptá Yesu. ³² Tizlik tskatá mnduha tavata Yesu ta lagha lu da mnay ŋani kazlay: Wa'a i ma gha nda zwanama gha ta hga kagha ma bli kə'a. ³³ «I wa ma da nda zwanama da na?» ka'a zlghaftá wani. ³⁴ Ka nghadapta tsi ka tsa mnduha ta nza-ku ta wanafta ya, ka'a mantsa: «Wana i ma da nda zwanama da, ³⁵ kabga inda mndu ta maga skwi manda ya ta kumə Lazglafta, tsaya zwanama da, tsaya muku- ma da, tsaya ma da,» ka'a.

Mahdihdi nda mnda wutsa hulfa

Mat 13:1-9, Luk 8:4-8

4 Ma sana fitik, ka nzəglatá Yesu ka tagha skwi ŋa mnduha ta wa drəfa Galili. Ka tskadaghatá mnduha ta vgha ŋərbisl tavatani, kəl tsi ka laghwi nzagap- ta ma kwambalu ta wa tsa drəf ya, ta nzatá inda tsa mnduha ya rpa' ta wani. ² Ka taghə tsi ta ndəghata skwi ŋa taŋ nda mahdihdi. Wya ka'a nda hən ma tsa tagha skwani ya: ³ «Snawa ka mnaghunata yu ba! Mbadaka sana mndu ka slí'aftá ka laghwi da wutsa hulfa ma vwahani. ⁴ Tata wutsaywutsay mantsa, ka rkatá sanlaha ta tvi ka slí'adaghatá dyakha da daguta. ⁵ Ka rkatá sanlaha ta kluluh ma vli kul slaghutá hadik, ka gi dyaftá tsi misimmisim kabga sira a hadik ta

† Ngha ta Mata 10:25.

ghəŋani wa. ⁶ Na safa fitik dzafta tida, ka zlghutá tsi həw ka ghwaluta, kabga slaghu a slrəŋ mistani wa. ⁷ Ma teki sanlaha, ka glanaghatá teki ka raghwana- ta pghaf a ta ghəŋ wa. ⁸ Ta gənək sanlaha, ka dayafta tsa- haya, ka galafta, ka pghaftá ghəŋ ka zwan dze'dze'. Midida ghəŋa sanlaha, selela ghəŋa sanlaha, bərzləzla ghəŋa sanlaha. ⁹ Mndu nda sləməŋa snay, ka sna tsi,» ka'a nda hən.

Kabgawu ta kəl Yesu ka gwada nda mahdihdi na?

Mat 13:10-17, Luk 8:9-10

¹⁰ Manda dgaghuta i Yesu nda duhwalhani kawadaga nda sanlaha ma mnduha ta vgha, ka dawantá hən ta ghəŋa tsa mahdihdi ya da tsi. ¹¹ «Kaghuni, vlaghunavla lu ta snəŋtá difa ta gwada ta ghəŋa ga mghama Lazglafta, ama ŋa sanlaha ná, ba nda mahdihdi dza'a mnanəŋta lu ta hən, ¹² kabga ŋa nghan taŋ, nghan ta hən wa. ŋa snay taŋ, snəŋta a hən dekdek wa. Ka má nda sna hən katsi ná, má dza'a mbədakmbəda hən ta vgha da Lazglafta ŋa plinistani ta dmakuha taŋ †,» ka'a nda hən.

Klatá ghəŋa tsa mahdihdi ya

Mat 13:18-23, Luk 8:11-15

¹³ Tahula tsa, ka'a nda hən guli mantsa: «Sna a kuni ta tsa mahdihdi ya ra? Ka sna a kuni ta tsaya wu katsi ná, wa ka kuni dza'a snəŋtá inda mahdihdi tama? ¹⁴ Tsa hulfa ta wutsə tsa mndu mnə yu ya ná, gwada Lazglaf- ta ya ta wutsə tsi. ¹⁵ Sanlaha ma mnduha ná, manda tvi rkaf hulfa tida nzakwa taŋ. Na gi snəŋta taŋ ta gwada Lazglafta ma ŋudufa taŋ, ndadaghata halaway hlugudunustá hən, manda dagay ta daguta dyak ta hulfa ta tvi. ¹⁶ Sanlaha ma mnduha guli ná, manda klu- luh wutsaf lu ta hulfa tida hən. Ka snəŋsna hən ta gwada Lazglafta gi misimmisim ka hən ta tsu'af ta nda rfu, ¹⁷ ama had hən ta zlanəŋtá vli ŋa dzugwamta tsa gwada ya ta slrəŋ ma ŋudufa taŋ wa. Ka grungra ghuya danəwa nda giri ta hən kabga tsa gwada ya katsi, gi suwak zlanavata taŋ ta zlghay nda ŋudufa taŋ. ¹⁸ Sanlaha ma mnduha guli ná, manda vli ma teki rkam hulfa mida hən. Snəŋsna hən ta gwada Lazglafta ¹⁹ ama ta laghula hən da ndana nzaku ma ghəŋa hadik, nda ndana zba gadghəl, nda ndana sana skwiha ta hara'uwa iri. Mantsa tama, mbada tsa skwiha ya ka raghwa tsa gwada ya, ka niŋtá hən ka ksuban. ²⁰ Sanla- ha ma mnduha ná, manda hadik ka gənək hən. Ta snəŋsna hən ta gwada Lazglafta, ta zlghafzlgha hən nda ŋudufa taŋ, ta magay hən ta skwi ta kumə Lazglaf- ta. Sanlaha ma tsa mnduha ya ná, k'ia k'ia magata hən, ka gratani magata sanlaha, Sanlaha ma mnduha guli ná, va ŋulum ŋulum magatá ŋa taŋ,» ka'a.

Mahdihdi graf lu nda pitirla

Luk 8:16-18

²¹ Ka Yesu nda hən guli: «Ta klafkla lu ta pitirla ŋa dzubamta ma tughuba ra? Ari ta klafkla a lu ŋa fiŋta

†† Ngha ta Isaya 6:9, 10.

mista ghlzəŋ na? Ta klafta ŋa fafta ta vəl tskala † lu kasi'i ki'e. ²² Had skwi nda difa dza'a kwal kul sabi ta dabi wa. Had skwi kdekdek dza'a kwal kul maravata banluwa guli wa. ²³ Mndu nda sləmənja snay ka sna tsi,» ka'a. ²⁴ Ka'a nda həŋ guli: «Daswa ka kuni nda skwi ta snan̄ta kuni. Nda tsa daram ta kəl kuni ka gra skwi ya, nda tsi guli dza'a graghunafta Lazglafta ta ŋa ghuni, ŋa sghahunaghatá ŋa ghuni guli. ²⁵ Tsaya tama, mndu ta fata sləmən̄jani dina ka sna gwada ná, dza'a sganaghasga Lazglafta ta snan̄tani. Ama mndu ta dər-zlaftá sləmən̄jani ná, dza'a sganaghasga ta dər-zlanaf̄ta guli,» ka Yesu.

Hulfa ma hadik graf lu nda ga mghama Lazglafta

²⁶ Ka'a nda həŋ guli: «Ka gragra nda hulfa ta pgham-ta mndu da hadik ya ga mghama Lazglafta. ²⁷ Dər ta hanə ta hanani tsa mndu ya girvidik, dər ta vaghə ta nzakwani tsi gifitik, ta dyutá dyakwani, ka glakwani hulfa sna a kə'a ta magaku wa. ²⁸ Hadik ta dyinḡtá hulfa ŋa nzakwani ka kuzur̄. Tahula tsa, ŋa pghaftani ta ghəŋ ŋa ksayni ta zwan̄. ²⁹ Ka nda ndəha tsi vər-zləŋ tama, nda maga fitik ŋa tsay, sagha fitika kla vdu ŋa tsay †† tsa,» ka'a.

Ga mghama Lazglafta graf lu nda hya kramasa

Mat 13:31-32,34, Luk 13:18-19

³⁰ Wya ka'a nda həŋ guli: «Ndaw dza'a gra mu ta ga mghama Lazglafta, nda wati ma skwi dza'a grafta mu? ³¹ Tsa ga mghama Lazglafta ya ná, dza'a gray lu nda hya kramasa. Tsa hya kramasa ya ná, ndər-zikw nzakwani mataba hulfaha ta ghəŋa hadik, ama ka sləgam sləga lu, ³² ta glafgla gdiz ka malaghutá hamata sluh-waha nidali. Ta pghay ta sləma dagala ha ka lavin̄ta dyakha ta baba həga tan̄ tida,» ka'a.

³³ Nda ndəghata mndərga tsa mahdihdiha ya mnanan̄ta tsi ta gwada ta həŋ prək ka snan̄ta tan̄. ³⁴ Inda ŋani ma gwada nda həŋ ná, ba nda mahdihdi. Ama nzata tan̄ nda ghəŋa tan̄ nda duhwalhani ya ná, tsislanaptani ta həŋ.

Lbanata Yesu ta mativirau'

Mat 8:23-27, Luk 8:22-25

³⁵ Gahawu badu va tsa, «mbadma ta a blu a,» ka Yesu nda duhwalhani. ³⁶ Ka sli'af̄ta həŋ ka zlanavatá tskata mnduha, ka lamə həŋ da tsa kwambalu nzamə Yesu mida ya ka laghwi, kawadaga nda sanlaha ma kwambalu guli mistani. ³⁷ Tata ndrə həŋ ma kwambalu, ka sli'af̄ta mghama mativirau', ka kapat-sa'uwaku imi ka lami ka kuma ndəghanafta kwambalu. ³⁸ Ta hanani Yesu ma mndəra kwambalu, nda fatá ghəŋani ta skwa fa ghəŋ. Ka sli'anaf̄tá həŋ. «Mghama dá! Ndana a kagha ta na zwaduta dza'a zwaduta mu na ra?» ka həŋ nda tsi. ³⁹ Sli'avatani mant̄sa, ka dvanaghatá tsi ta falak. «Lbalba ka nzata ka tbekw!» ka'a nda drəf. Ka lbatá falak, ka nzatá vli tbekw. ⁴⁰ Ka mbədavatá tsi tvə duhwalhani. Ka'a nda heŋ mant̄sa:

† Gray nda Mata 5:15 Lukwa 11:33. †† Zuwel 4:13.

«Nu ta kəl kuni ka zləŋ mandana na, kulam ndana, had zlḡhay nda ŋuduf da kaghuni dekdek katək ra?» ka'a nda həŋ. ⁴¹ Ka ksaf̄tá zləŋ ta həŋ katakata. «Wa va na ma mndu katək na? Nduk nda falak nda drəf tani ta snanatá gwada! ‡» ka həŋ.

Mbanafta Yesu ta mndu ksu halaway

Mat 8:28-34, Luk 8:26-39

5 Manda laba tan̄ ta tsa sana bla drəfa Galili ta hadika Geraseni †† ya, ² tata sabə nda sa Yesu ma kwambalu, ka gi ndadaghatá sana mndu ksu halaway, ta sabi mataba kuluha da guyay. ³ Mataba kuluha si ta nzakwa tsa mndu ya. Had mndu ta lavin̄tá ksaf̄ta ŋa habaf̄ta dər nda zida wu, ⁴ kabga si ta tsamtsa lu ma tsuhwal, habawuha lu ta dzvuhani nda zida, ama ta ratsin̄ ratsa tsatsi ta tsa zidaha ya, ta baliŋ bala ta tsa tsuhwalha ya. Had mndu ta lavin̄tá zlahaf̄ta wa. ⁵ Inda fitik ta vaghə nda vagha, ta hanə nda hana ta wawaku mataba kuluha nda ya ta ghwá, ka lili ka kwaha vghani nda pala. ⁶ Na tsa Nghan̄tani ta Yesu manda a ya ná, ka hwayaf̄tá tsi ka lagha tsəlbata ta kəmani, ⁷ ka wahu nda lwi dagala. «Yesu Zwan̄a Lazglafta ta luwa: Nya mataba da nda kagha na? Ta ndəba dzvu yu da kagha nda həga Lazglafta, ma ghuydip ka ta dan̄wa,» ka'a. ⁸ Kəl tsi ka mna tsaya ná, kabga mnanamna Yesu ka-zlay: Ghwadaka sulkum! Sabsa ma na mndu na kə'a. ⁹ Ka dawan̄tá tsi da tsi. «Wa hga gha na?» ka'a nda tsi. «Dəba'» hga dá, kabga nda tska ŋni. ¹⁰ Kdəkəkək, ma ghziŋnis ka ma luwa, ka'a ndi'ata ka ŋdan̄da nda tsi. ¹¹ Tsaw ma tsa vli ya, mamu bra ghuvazuha †† ta zbu ta skwa zay tan̄ tavata ghwá. ¹² Ka tsa ghwadaka sulkum ya mant̄sa: «Kdəkəkək, ghuna ta an̄ni da a ghuvazuha a, ka sli'amta ŋni da həŋ,» ka həŋ nda tsi. ¹³ «Lawala!» Ka'a nda həŋ. Ka sli'agaptá həŋ ka sli'amta da tsa ghuvazuha ya. Ka vazagatá tsa ghuvazuha ya ta vgha tavata tsa ghwá ya ka rkaghata da drəf. Ta mag-ay mbsaka tan̄ ta dəmbu' his ta zadamta ma tsa drəf ya. ¹⁴ Na tsa gwal si ta ngha tsa ghuvazuha ya, ka sli'af̄ta həŋ nda hwaya ka laghu mnyay ma luwa nduk tahula luwa. Ka sli'adaghatá mnduha da ngha tsa skwi ta maguta ya. ¹⁵ Manda sli'adaghatá tan̄ tavata Yesu, ka nghan̄tá həŋ ta tsa mndu si sli'amə ghwadaka sulkumha dida ya ta nzakwani kwandlan̄ nda sudatá lgut ta vgha. Ka ghudzaku tsa mnduha ya da zləŋ. ¹⁶ Ka rusu tsa gwal si hada ya ta skwi ta maguta nda tsa mndu si ksu halaway ya, nda skwi ta maguta nda tsa ghuvazuha ya, ŋa tan̄. ¹⁷ Tahula tsa, «kdəkəkək, sli'apsli'a ma hadika ŋni,» ka həŋ nda Yesu. ¹⁸ Ta dza'a dza'a Yesu da kwambalu tama, «wya dzvu, ka la yu mista gha,» ka tsa mndu si ksu halaway ya nda tsi. ¹⁹ Ama ka Yesu nda tsi mant̄sa: «La dzagha gha, ka dza'a ka slanaghatá la ga ghuni. Ka rusanafta ka ta inda skwi maga gha Mgham Lazglafta, nda ya kə'a tawatá hidahida ta kagha,» ka'a. ²⁰ Ka sli'af̄ta tsi ka laghwi da manay ma kuraghuta hadika Dekapwalus ta inda skwi magana Yesu. Ka ndərmim inda tan̄ nda ndərmima.

‡ Gray nda Zabura 65:8, 89:10, 107:23-32. †† Gray nda Mata 8:28. †† Ngha ta Zlahu 11:7 nda Vrafta ta Zlahu 14:8.

Mbatá sana marakw ta paghaku, nda vramta hafu ma makwa Zayrus

Mat 9:18-26, Luk 8:40-56

²¹ Manda vradaghata Yesu nda kwambalu ka lagha ta sana bla dræf, ka sli'adaghatá mnduha nǽrbisil slanaghata hada. Ta sladu Yesu ta wa tsa dræf ya. ²² Ka lagha sana mndu tekwa mataba maliha ma hǽga tagha skwa la Yahuda slanaghata. Zayrus hga tsa mndu ya. Na gi nghanṭani ta Yesu, ka gi zlǽmbatá tsi ma ghuvani. ²³ Ka nǽvatá tsi ka ndǽba dzvu da tsi, ka'a mantsa: «Wa a makwa da ta kala ghǽj ta dza'a mtaku. Kdǽkkdǽk, sawi ksanṭa nda dzvu ka mbafta tsi, ka nza-kwa tsi nda hafu,» ka'a nda tsi. ²⁴ Ka sli'aftá Yesu ka dza'a kawadaga nda tsi. Mbadá mnduha ka sli'i rututu-ta mistani, ka bislay.

²⁵ Mamu sana marakw mataba taṅ ta maga vaku ghwanṭdǽ his ta paghaku. ²⁶ Ghuyghuya tsa marakw ya ta daṅwa katakata ta dza'a da takay da duhturha. Zadiṅzada ta inda skwihani demdem, nduk nda tsa, had lavaghwani wu, tata sgaku nda sga tsa daṅwani ya. ²⁷ Na snaṅta tsa marakw ya ka lu ta gwada ta Yesu, ka kdikadamtá tsi mataba mnduha, ka lagha ksanṭá lguta Yesu nda ga mahulhul, ²⁸ kabga wya ka'a ma ghǽjani: «Tsa ksanṭ yu ta dǽr lgutani tada ná, dza'a mbaku yu,» ka'a. ²⁹ Na tsa gi ksanṭani ya, gi tǽrsiu' lbata tsa paghakwani ya tsa. Ta snu tsi ma vghani ná, wdǽr nda mba. ³⁰ Gi ta snǽ Yesu ma nani ma vgha guli ná, mamu mbraku ta savaghuta. Ka sladata tsi, ka mbǽdavata mataba tskata mnduha. Ka'a mantsa: «Wa na mndu ta ksanṭá lgutha da na na?» ka'a. ³¹ Ka duhwalhani nda tsi mantsa: «Nda ngha ka ta tskatá mnduha ta bisla kagha ná, wa ta kshata na?» ka ka? ka hǽj nda tsi. ³² Ka nanaghaku tsi ka zba tsa mndu ta ksanṭa ya. ³³ Na tsa marakw ya, ka ghudzaku da zlǽj, kabga nda sna ta skwi maga tsi. Ka zlǽmbatá tsi ma ghuva Yesu, ka mnananṭá kahwathwata. ³⁴ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Nda mba ka makwa da, kabga zlghafta gha ta i'i nda ṅdufa gha. La nda vgha ta zdaku, ka nzata ka kwandǽlan,» ka'a.

³⁵ Tata gwada Yesu, ka sagha gwal ga Zayrus da mnay ṅa Zayrus kazlay: Kdǽkwa tsa makwa gha ya tsa, ṅa daṅwazlgǽta gha ṅaw ta mgham na? ka hǽj. ³⁶ Klaf a Yesu ta tsa gwada taṅ ya ka gwada wa. «Ma zlǽj ka, fafta kagha ta ghǽja gha ta i'i kwenjkwenṅ ṅa gha,» ka'a nda Zayrus. ³⁷ Ka sli'aftá tsi ka dza'a. Ka pyanatá tsi ta mnduha ta dza'a mistani, ka hgana'atá tsi ta i Piyer nda Yakubu nda Yuhwana zwanamani ma Yakubu ṅa dza'a mistani. ³⁸ Ka bhadaghatá hǽj da tsa Zayrus mali ma hǽga tagha skwa la Yahuda ya. Ka slanaghatá Yesu ta mnduha ta kitsiwiraku, ta wawahaku, ta dzadza lubaluba. ³⁹ Ka lamǽ tsi da hǽga. «Kabgawu ta kǽl kuni ka hlawi, ta kǽl kuni ka taw? Ya wana ta mta a zwanṅ wu, hani ta hani tsi,» ka'a nda hǽj. ⁴⁰ Ka ghubasu hǽj ta Yesu. Lagha Yesu ka ghzlagaptá inda mndu ma hǽga. Ka hgana'atá tsi ta i dani nda mani ma tsa zwanṅ ya, nda tsa gwal lagha hǽj kawadaga ya, ka lamǽ hǽj da tsa dzuguvu nda zwanṅ mida ya. ⁴¹ Ka njanatá tsi ta dzvu,

ka'a mantsa: «Talitakum,» ka'a. Manda mnay kazlay: Makwa da, sli'afslí'a, i'i ya ta gwada nda kagha kǽ'a ya.

⁴² Gi hlǽbǽts ka tsa makwa ya sli'afta ka gi mbadá. A', ghwanṭdǽ his ima tsa makwa ya. Ka nzata hǽj ndan-drakawa ka ndǽrmimay. ⁴³ Mbadaka Yesu ka zlanaghatá hǽj ka ṅdaṅda kazlay: Yahayaha kuni da mnay dǽr ṅa wa tsi, ka'a. Ka'a nda hǽj guli mantsa: «Vlanṅwa skwa zay ta na makwa na,» ka'a.

Kwalaghuta gwal ma Nazaret ta zlghaftá Yesu

Mat 13:53-58, Luk 4:16-30

6 Ka sli'aftá Yesu ka zlanṅta tsa vli ya ka laghu da luwa ta glakwani. [†] Ka laghu duhwalhani mistani. ² Badu sabat, ka lamǽ Yesu da tagha skwi ṅa mnduha ma hǽga tagha skwa la Yahuda. Káka nda ndǽghata mnduha hada ta sna tsa skwi ta taghǽ tsi ya. Ka ndǽrmim hǽj nda ndǽrmima: «Wa ta taghanafá mndǽrga nana ma skwi? Wa ta vlanṅta mndǽrga nana ma difil ta kǽl tsi ka maga nana ma mazǽmzǽmha na? ³ Tsa mnda fidi ta nzakway ka zwanṅ Mari ^{††} ya a na mndu na kay ra? Zwanṅamani ma i Yakubu nda Yuses, nda Yuda, nda Simuṅ a tsi kay ra? Mataba mu a kwagha mani kay guli ra?» ka hǽj. Ka nzaku Yesu ka skwa tuthun da hǽj. ⁴ Ka Yesu nda hǽj tama mantsa: «Ta vlay lu ta glaku ṅa anabi ma sana vliha, ama ma luwani, nda ya mataba la taṅ nduk nda ya ma hǽga ga taṅ [‡] ná, had lu ta vla glaku ṅani wa,» ka'a. ⁵ Tsaya kǽl Yesu ka kwal kul maganṅta mazǽmzǽm hada. Ka laghu tsi ksanṭa nda dzvu ta sanlaha ma mnduha kul dughwanaku, ka mbambanafá tsi ta hǽj. ⁶ Ka ndǽrmim Yesu nda ndǽrmima ta tsa kwala taṅ kul zlghaftá tsatsi nda ṅdufuy ya.

Ghunafta Yesu ta duhwalhani ghwanṭdǽ his

Mat 10:5-15, Luk 9:1-6

Tahula tsa, ka sli'aftá Yesu ka laghwi da ra zwana luwa ta hula Nazaret. Ka tatagha skwi ṅa mnduha. ⁷ Ka hǽgaftá tsi ta duhwalhani ghwanṭdǽ his ṅa ghwanaf-tani ta hǽj his his his da luwaha. Ka valanṅta tsi ta mbraku ta hǽj ṅa ghazliginṅta ghwadaka sulkum. ⁸ Ka zlanaghatá tsi ta hǽj ka'a mantsa: «Ta sli'i kuni ya, dafa kwenjkwenṅ dza'a kuni klafta ma dzva ghuni, yaha kuni klaftá skwa zay, nda dǽr zliba ghuva, yaha kuni klaftá tsedi ma zlibi. ⁹ Yaha kuni klaftá mahisa lgut. ¹⁰ Ka lamla kuni da luwa katsi, ka nzata kuni ga mndu ya ta tsu'aftá kaghuni, ha ka sagha fitik dza'a kǽl kuni ka sli'afta ma tsa vli ya. ¹¹ Ka mamu gwal ma sana vli dza'a kwal kul tsu'afta kaghuni ta kwalaghutá sna gwada ghuni katsi, ka sli'apta kuni ma tsa vli ya, ka tukwinṅta kuni ta rgitika tsa luwa ya ta sǽla ghuni. Tsaya dza'a maranṅta nzakwa dmakwa taṅ ta ghǽja taṅ,» ka'a nda hǽj. ¹² Ka sli'aftá hǽj ka laghwi da mnay ṅa mnduha, ka hǽj mantsa: «Mbǽdanafwa mbǽda ta nzakwa ghuni, ka mniginṅta kuni ta dmakwa ghuni,» ka hǽj. ¹³ Ka ghazliginṅta hǽj ta ghwadaka sulkum ma mnduha, mbambanafha hǽj ta ndǽghata gwal kul dughwanaku nda masanavata rdi ta hǽj ^{††}.

[†] Ngha ta Mata 13:54. ^{††} Gray nda Yuhwana 6:42. [‡] Gray nda Lukwa 4:24, Yuhwana 4:44. ^{†††} Gray nda Yakubu 5:14.

Mtakwa Yuhwana mnda maga Batem

Mat 14:1-12, Luk 9:7-9

¹⁴ Mantsa, ka snanaghatá tsa gwada ta gwadé lu ta Yesu ya ta mgham Hiridus, kabga laghula hgani da zərwa. Ka lu ta mnay tida na: «Tsa Yuhwana mnda maga batem ya kay ya ta sli'agabta ma mtaku, tsa ta kəl tsi ka maga mazəmzəmha,» ka lu. ¹⁵ «Iliya ya tane,» ka hən. «Sana anabi ta gara vgha nda sani mataba anabiha ghalya ya,» ka sanlaha nda nja tanj. ¹⁶ Ama manda kdakwa Hiridus ta snanja tsahaya: «Tsa Yuhwana tsaghu yu ta ghənjani ya kay ya ta sli'agabta nda hafu,» ka'a. ¹⁷ Kəl Hiridus ka mnata ksaftá Yuhwana ná, kabga gwada ta Hiridiya ta nzakway ka markwa zwanjama Filip † klu tsi ka marakw, ¹⁸ si kəl Yuhwana ka mnay nja Hiridus kazlay: Ra a ka klay gha ta markwa zwanjama gha wu, †† ka'a nda tsi. Kəl Hiridus ka ghunaftá sludzani ksaftá Yuhwana ka tsamta ma zida. ¹⁹ Tifin basanava basa Hiridiya ta njuduf ta Yuhwana kabga tsa gwada ya, ka zbə tsi ta tvi nja dzata ama trid traptra ta tvani. ²⁰ Vərda dər Hiridus ná, ta zlənjay ta Yuhwana. Nda sna guli kazlay: Mndu nda ghuba Yuhwana, njərma mndu ya kə'a ka katə tsi. Inda nzata Hiridus ka sna gwada ta gwadé Yuhwana ya ná, ta dəwir nda dwira ta ghənjani dər má dvafdvə tsi ta snay. ²¹ Ma sana fitik tama, ka mutsafta tsa Hiridiya ya ta tvi nja dzatá Yuhwana. Tsa fitik ya ná, badu fata Hiridus ta skala havakta fitika yakwani ya. Badu tsaya, ka hagaftá Hiridus ta mnduha. Tsa mnduha hagaf tsi ya, gwal dagaladagala ta wanafta, nda mghamha ta ghənja sludziha, nda gwal klu lu ta hadika Galili ya. ²² Badu va tsaya tama, ka lamə makwa tsa Hiridiya ya ka skalú ta kəma tsa mnduha ta tskavata ya. Ka zdanaftá tsa skalani ya ta njudufa Hiridus nda tsa gwal hagaf tsi ya tani. Ka Hiridus nda tsa makwa ya mantsa: «Ka nu dza'a kumafta maya gha ya, dawihə dawa dza'a vlaghavla yu,» ka'a. ²³ Ka wadanatá tsi. Ka'a mantsa: «Skwi ya dza'a dawanjta kagha da i'i ná, dza'a vlaghavla yu, dər má slbahwa luwa da tsi,» ka'a. ²⁴ Ka ndagaptá tsa makwa ya ka laghwi mnay nja mani. Tahula mnanatani, ka dawu tsi da mani. Ka'a mantsa: «Nu dza'a yu daway tama?» ka'a. Ka mani lghaftá wani mantsa: «Dawa ta ghənja Yuhwana mnda maga batem,» ka'a nda tsi. ²⁵ Ka gi vrəglaghutá tsi slanaghatá mgham ka daway da tsi: «Ta kumay yu ta vlihata gha ndana ndana ta kwamleh ta ghənja Yuhwana mnda maga batem,» ka'a. ²⁶ Su'anak ká mgham nzata. Lavgliñ a ta sdanafta wu, kabga nda ghada wadanatani ta kəma tsa gwal hagaf tsi ya. ²⁷ Ka gi ghunaftá tsi ta sludzi turtuk mataba gwal ta nghanj ka'a nda tsi mantsa: «La ka tsagaghata ka ta ghənja Yuhwana mnda maga batem,» ka'a. ²⁸ Ka sli'aftá tsa sludzi ya ka laghwi da gamak, ka tsagaghatá ghənja Yuhwana mnda maga batem ta kwemle. ²⁹ Manda snanja duhwalha Yuhwana ta tsa skwi ya, ka lagha hən klaghata mblani ka laghwi padamta.

Zunusta Yesu ta skwa zay ta mnduha dəmbu' hutaf

Mat 14:13-21, Luk 9:10-17, Yuh 6:1-14

³⁰ Mbada tsa duhwalha si ghwanagha Yesu ya ka varakta. Ka tskavatá hən tavata Yesu, ka rusa skwi si maga hən, nda skwi ya si ta taghə hən nja mnduha. ³¹ Ka Yesu nda hən mantsa: «Mbadma ta wa mazawa, ka nzata kuni ka hlaptá hafu hada,» ka'a. Had fitika tanj nja mutsaftá dər zanja dər skwa zay wu, kabga ndəghata mnduha ta zazavadaku katakata hada. ³² Ka sli'aftá hahən hahən ka dza'a ma kwambalu da sana vli ta wa mazawa. ³³ Ta sli'i hən, nda ndəgha mnduha ta nghanjta hən, ka tsəmaftá hən. Ka gazlatá inda mnduha ma luwa, ka dza'a nda səla da tsa vli ta dza'a i Yesu nda duhwalhani ya, ka tinlaghutá hən ta bhadaghata, kabga ta hway nda hwaya hahən. ³⁴ Manda bhadaghata Yesu, ka sabə tsi ma kwambalu. Kə'a kə'a ná, tizlik tskata mnduha, ka ksanjta hən katakata ta Yesu ka hidahida, kabga nda nza hən manda tuwakha kul had mnda nghanj hən, ka gi nzatá tsi ka tagha skwiha nja tanj. ³⁵ Manda ya nda ghada laghwa fitik, ka lagha duhwalhani mnay njani. Ka hən mantsa: «Wana ma mtak lu hadna, laghula fitik guli, ³⁶ mnanamna ta na mnduha na, ka sli'a hən da luwa, nda ya da zwana luwaha ta wafta na vli na, ka dza'a hən skwa skwiha nja zay tanj,» ka hən. ³⁷ Ama ka Yesu nda hən mantsa: «Vlanjwavlə kaghuni ba ta skwa zay ta hən,» ka'a. Ama ka hən nda tsi mantsa: «Nja sli'a njni da dzawaktá buradi prək ka tseda vgha mnduha his dər-mək ta maga slna ††, ka valanjta hən nja zay tanj rki?» ka hən. ³⁸ Ka'a nda hən mantsa: «Kidaghi buradi da kaghuni na? Naghawa naghanjta hən,» ka'a. Naghanata tanj, ka hən mantsa: «Buradi hutaf nda tsulhwa klipi his ya,» ka hən. ³⁹ Ka Yesu nda duhwalhani mantsa: «Mnanawamna ta mnduha ka nzanzata hən ka ghubu ka ghubu ta kuzunjwa mkwenek,» ka'a. ⁴⁰ Ka tsakavatá mnduha, ka nzanzata dər-mək dər-mək ma ya vli, hutaf mbsak hutaf mbsak ma ya vli. ⁴¹ Ka hlaftá Yesu ta tsa buradi hutaf, nda tsulhwa klipi his ya. Ka nghanjta tsi nda ta luwa ka rfanaghatá Lazglafta. Tahula tsa mantsa, ka balanaptá tsi ta tsa buradi ya, ka valanjta duhwalhani, nja daganaptá tsi mnduha ya. Mantsa guli, ka daganaptá tsi ta tsa tsulhwa klipi his ya ta hən. ⁴² Inda tanj demdem ka zazutá hən, ka babaghawtá hən. ⁴³ Ka tskaftá lu ta padakwa tsa buradiha nda klipiha ya ka ghwanak ghwanjpdə his. †††† Gwal ta za tsa buradi ya ná, mnduha dəmbu' hutaf ya.

Mbaday Yesu ta mbada ta drəf

Mat 14:22-33, Yuh 6:15-21

⁴⁵ Tahula tsa, gi ka mblafta Yesu ta duhwalhani ka lamə da kwambalu nja dza'a tanj ta sana bla drəf nda tvə luwa Betsayda, ta kdə tsatsi ta vrinjta dəmgə nja laba tsatsi nda hul nda hul slanaghatá hən. ⁴⁶ Manda dgatani ta vgha nda tsa mnduha ya, ka sli'aftá tsi ka laghwi ta ghwa da maga du'a. ⁴⁷ Lama vli da rvidik ya

† Ngha ta 8:27. †† Ngha ta Zlahu 18:16, 20:21.

‡ Gray nda Mbsak 27:17, 1 Mghamha 22:17, Azekiyel 34:5-6.
†† Ngha ta Mata 20:2. ††† Gray nda 2 Mghamha 4:42-44.

ná, bhatá tsa duhwalha Yesu ya tsa nda kwambalu ma takataka drəf. Tata hadik Yesu turtukwani. ⁴⁸ Kə'a ka Yesu nghadapta ná, ta takadaku duhwalhani ka swa kwambalu, kabga mamu falak ta vra hən. Wər ta tsughbura sərđək vli, ka sli'aftá tsi ka mbada ta drəf nda səla, ɲa dza'a nda da hən, ka kumə tsi ta klatá wa taɲ. ⁴⁹ Kə'a ka hən ná, mamu skwi ta mbada ta imi, zlah halalay ya, ka hən ka wahu. ⁵⁰ Nda ngha inda taɲ demdem, ka ghudzaku hən ta ghudzaku da zləɲ. Ka gi gwadganatá Yesu ta hən. Kə'a nda hən mantša: «Ma wahu kuni ta wahu, i'i ya, ma zləɲ kuni ta zləɲ!» kə'a nda hən. ⁵¹ Ka lagha tsi, ka lamə da tsa kwambalu ya nzata tavata hən. Ka gi lbata tsa falak ya tbekw. Ka laghu tsa duhwalhani ya da ndərmimay katakata. ⁵² Ma ɲa snaɲta taɲ ta mbrakwa Yesu nda mazəmzəm maga tsi nda buradi ya ná, lanamə a ta hən wu, kabga tənɲəɲa ghəɲa taɲ.

Mbambanafta Yesu ta mnduha ma Genazaret

Mat 14:34-36

⁵³ Tahula tsughwadapta taɲ ta drəf, bhadaghar hən ta hadika Genazaret, ka hbanata hən ta kwambala taɲ ta wa drəf hada. ⁵⁴ Manda saba taɲ ma kwambalu, ka tsəmafta mnduha ta Yesu. ⁵⁵ Tsəmafta taɲ, ka sli'aftá hən nda hwaya da mnay ma inda vliha. Ka tsakwə hən nda ghzləɲa taɲ nda ghzləɲa taɲ ta gwal kul dughwanaku, da inda vli snaɲ hən kazlay: Hada Yesu kə'a. ⁵⁶ Ma inda dər wati ma vli tsi ta lagha Yesu, dər ma zwana luwa tsi, dər ma huda luwa tsi, ka dər tahula luwa a tsi, ta hladaghahla lu ta gwal kul dughwanaku ka pghata ta dabi. Ka ndəbu lu ta dzvu da tsi, ɲa ksənɲta dər wa lgutani tsi kwenjkwen. Inda gwal ta ksənɲta ná, nda mbamba hən.

Gwada i Yesu nda la Farisa ta ghəɲa tagha skwa dzidzi

Mat 15:1-9

7 Ka sli'agata tsa la Farisa nda sanlaha ma gwal tagha zlahu ɲa mnduha ya ma Ursalima, ka tsakavata tavatá Yesu. ² Ka nghanɲá hən ta sanlaha ma duhwalha Yesu ta za skwa zay nda ɲratá dzvu, mbaziɲ a hən manda ya taghanaf dzidziha taɲ ta hən wa. ³ Tsaw la Farisa nda sanlaha ma la Yahuda ya ná, had hən ta za skwa zay ka ta mbaza a dzva taɲ tsuwedek dīna, manda ya taghanaf dzidziha taɲ ta hən wa. ⁴ Ka vragaghavra hən ta luma, had hən ta za skwa zay ka ta mbazaghu a hən ta mbaza wa. Mamu ndəghata sana skwiha guli taghanaf dzidziha taɲ ta hən ta magə hən manda: Tva mbazapta dīna ta kuwa, nda bəzleghwa, nda siga kufur. ⁵ Mbada la Farisa nda gwal tagha zlahu ɲa mnduha ka dawanɲta da Yesu. Ka hən mantša: «Nu kul had duhwalha gha ta maga skwi taghaf lu da dzidziha, ta kəl hən ka za skwa zay kul mbaziɲtá dzvu na?» ka hən. ⁶ Ka Yesu nda hən mantša: «Tsa madgwirmadgwira ghuni ya. A ta ɲa Isaya ta mnay ta ghəɲa ghuni, manda ya nda vinda mnə na Lazglafta kazlay: nana mnduha na ná, ta wubisim ta wubisim ta zləzlvu hən ta i'i. Ma ɲudufa taɲ ná, dva a hən ta i'i wa. ⁷ Zl-

† Gray nda Lukwa 11:38.

zləva i'i ta zləzlvu hən ná, ka bətbət. Ma ɲa taghay taɲ ta zlahu da ɲa mnduha ná, ka laghu hən da ɲanatá zlahu mnduha ††,» kə'a ya.

⁸ Zlanava zla kuni ta zlahu Lazglafta, ka laghu kuni da sna skwi ya ta taghu mnduha. ⁹ «Nda hida kuni kahwata ta wudiɲtá zlahu Lazglafta, ka ɲanatá ɲa ghuni ma skwa dzidzi. ¹⁰ Wya ka Musa: «Vla ta glaku ɲa i da gha nda ma gha,» kə'a. Kə'a guli na: «Mndu ta razanaftá i dani nda mani, dza'a dzadza ‡ lu,» kə'a. ¹¹ Ama ka kaghuni ta mnay ɲa mnduha ná, laviɲlava mndu ta mnay ɲa i dani nda mani kazlay: Si má ta kumay yu ta vlaghatá skwi ɲa kataghata, daw laviɲ a yu wu, kabga kwarbaɲ ya manda mnay kazlay: Dza'a vlanɲtá Lazglafta yu kə'a. ¹² Mantša ya tama ta mbla kuni ta tsa mndu ya, ɲa kwal kul katanɲta i dani nda mani. ¹³ Ma tsa magay ghuni mantša ya tama ná, ta mbədiɲmbəda kuni ta gwada Lazglafta, nda mndərga tsa tagha skwa ghuni ya ɲa mnduha. Nda ndəgha mndərga sana skwiha ta magə kuni manda dāslakwa tsahaya.»

Skwi ya ta ɲriɲta mndu

Mat 15:10-20

¹⁴ Tahula tsa, ka hagəglaktá Yesu ta dəmga da tsi. Kə'a nda hən mantša: «Gunawa guna ta sləməɲa ghuni dīna, ka mnaghunata yu. ¹⁵ Had skwi ta zadata mndu nda za ta ɲriɲta mndu wa, ba skwi ta sabə nda sa ma ɲudufa mndu ta ɲriɲta mndu,» kə'a. ¹⁶ [Ka mamu mndu nda sləməɲa snay ka sna tsi.] ¹⁷ Manda sli'agata Yesu ka laghwi da həga dgarə tsi ta vgha nda dəmga, ka dawanɲtá duhwalhani da tsi ta ghəɲa tsa gray graf tsi ya. ¹⁸ Kə'a nda hən mantša: «A'a, had dīfil ma ghəɲa kaghuni guli ra? Sna a kaghuni guli kazlay: Had skwi ta zadata mndu nda za ta laviɲtá ɲriɲta mndu wu kə'a ra? ¹⁹ Had tsa skwi ta zadata mndu nda za ya ta dza'a da ɲudufa mndu wu, da huđi ta dza'a tsi ɲa dza'a thidiɲta ma dra,» kə'a. Tsa gwada Yesu ya ná, ta kumay ta mnay kazlay: Nda ghuba inda skwa zay †† kə'a. ²⁰ «Skwi ta sabə nda sa ma ɲudufa mndu ná, tsaya ta ɲriɲta mndu, ²¹ kabga ma ɲudufa mndu ta sli'agabta ghwadaka ndanuha, nda sli'ɲsli'ɲ, nda ghali, nda psala mnduha, ²² nda hliri, nda hara'u tiri, nda sidi, nda nənba mndu, nda kakraɲaku, nda ghudzaku, nda vza rutsak ta mndu, nda gəla ghəɲ, nda ga rgha. ²³ Inda tsa ghwadaka skwiha ta sli'agapta ma ɲudufa mndu ya ta ɲriɲta mndu,» kə'a nda hən.

Zlghay nda ɲudufa sana marakw

Mat 15:21-28

²⁴ Tahula tsa, ka sli'aftá Yesu hada ka laghwi ta hadika Tir nda Siduɲ. Ka lamə tsi da sana həga. Va a si ta snaɲta mndu kazlay: Wa'a hadya kə'a wa, ama laviɲ a ta dīfaghuta wa. ²⁵ Mamu sana marakw ksu halaway ta makwani, ka snaɲtá tsi ta mna gwada ta Yesu. Ka gi sli'aftá tsi ka lagha zləmbatá ma ghuva Yesu. ²⁶ Ka

†† Ngha ta Isaya 29:13. ‡ Ngha ta Sabi 20:12 nda Vrafta ta Zlahu 5:16 nda Sabi 21:17 nda Zlahu 20:9. †† Gray nda Slna gwal ghunay 10:9-16.

ndəbu tsi ta dzvu da tsi ɲa għzligiɲtá tsa duhwala halaway ya ma tsa makwani ya. Tsa marakw ya ná, makwa la Grek ma luwa Finusi, ya lu ta hadika Siri ya. ²⁷ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Zlanzla ta zwani karaku ka baghafta həj. Dina a ka klaftá duvula zwani ka vlanťá zwana kriha wa,» ka'a nda tsi. ²⁸ «Mantsa nzakwani mndani mghama da, ama ta dagay zwana kriha ta wiwsa tsa skwa zay ta rkadata ta hadik ma vəl zay zwani ya guli,» ka tsa marakw ya. ²⁹ Ka'a nda tsi mantsa: «Kabga tsa gwada gha ya, la makwa da dzagha gha, wa'a saghusa tsa duhwala halaway ya ma makwa gha» ka'a nda tsa marakw ya. ³⁰ Ka sli'aftá tsa marakw ya ka laghwi dzaghani. Bħadaghatani dzagha ka lamə tsi da həga, ka slanaghatá tsi ta tsa makwani ya ta hani ta għzljəj. Ta had tsa duhwala halaway ya mida wa.

Mbanafta Yesu ta sana rgha kul sɲaɲta zlməɲ

³¹ Tahula tsa, ka sli'aftá Yesu ta hadika Tir, ka laghwi nda ma luwa Siduɲ, ka zlagaghatá tsi nda ma Dekapwalus ɲa vru nda tvə drəfa Galili. ³² Bħadaghatani da hada, ka klanaktá lu ta sana mndu ka rgha, sna a ta sləməɲ wu, sna a ta gwada guli wa. Ka ndəbu lu ta dzvu da tsi ɲa ksɲta nda dzvu ka mbafta tsi. ³³ Ka klaghatá Yesu ta tsa mndu ya turtukwani, di'ɲ nda mnduha. Ka dzadzaghatá Yesu ta ndəfiɲa dzvuhani da sləməɲha tsa mndu ya, danafha ta sərđəkani ta ghanik. ³⁴ Ka nghadaftá Yesu nda ta luwa, ka hlafta tsi ta hafu. «Efasla,» ka'a. Manda mnay kazlay: Gunaguna kə'a ya, nda gwada luwa taɲ. ³⁵ Gi wuzlaɲ guna guna sləməɲha tsa mndu ya, gi wuted plata ghanikani tsa, ka gwadə tsi ta gwada tsələj. ³⁶ Ka dvanaghatá Yesu ta mnduha yaha həj da mnay dər ɲa wati ma mndu tsi. Ka dvu Yesu ta həj ya ná, ka sgə hahəj ta mna tsa skwi maga Yesu ya. ³⁷ Ka ndərmim həj katakata, ka həj mantsa: «Inda skwi ta magə na mndu na na, dina. Nduk nda rgha tani ná, ka gwananatanani ta sləməɲhani, ka gwadayni ta gwada. Kay! Skwi dina ta magə na mndu na,» ka həj.

Zunusta Yesu ta skwa zay ta mnduha dəmbu' fwad

Mat 15:32-39

8 Ma tsa fitik ya, ka tskəglavatá ndəghata mnduha da Yesu, had skwa zay ɲa zay taɲ wa. Ka hgaɲtá Yesu ta duhwalhani, ² «Ta ksita ka hidahida na mnduha na, kabga ma hkəna fitika taɲ na ta nzaku kawadaga nda i'i, had skwi mutsaf həj ɲa zay guli wa. ³ Ka lawala dzagha ghuni nda maya nda maya ka yu nda həj kati, mutsafta a həj ta mbraku ɲa mbađa ta tvi wa. Wya sli'af ma vli di'ɲ sanlaha mataba taɲ guli,» ka'a nda həj. ⁴ «Ga dza'a mutsafta lu ta skwa zay ma na mtak na, ɲa vlanťá na mnduha na ɲa baghanaftá həj na?» ka duhwalhani nda tsi. ⁵ «Kidaghi buradi da kaghuni na?» ka'a nda həj. «Ndəfáɲ həj,» ka həj nda tsi. ⁶ Mantsa tama, «nzawanza rəp ta hadik,» ka Yesu nda tsa mnduha ya. Ka nzatá həj. Ka hlaftá Yesu ta tsa buradiha ndəfáɲ ya, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta. Tahula tsa, ka balanaptá tsi, ka valanťá duhwalhani, ɲa daganaptá tsa mnduha ya. Ka daganaptá hahəj ta tsa

mnduha ya. ⁷ Mamu zwana klipi ki'a guli da həj, ka rfanaghatá Yesu ta Lazglafta ta ghəɲa tsa klipi ya, ka valanťá tsi ta duhwalhani. «Daganafwa daga ta mnduha,» ka'a. ⁸ Ka zutá mnduha, ka baghaftá həj. Ka tskaftá lu ta pdakwani ma vəl zay taɲ, ka ghwanak ndəfáɲ. ⁹ Tsa mnduha ya na, ta magay həj ta dəmbu' fwad. Mantsa tama, ka vrintá Yesu ta həj dzagha taɲ. ¹⁰ Gi tahula tsa, ka sli'aftá tsi ka lamə da kwambalu nda duhwalhani, ka laghu həj ta hadika Dalmanuta.

Daway la Farisa ta mazəməzəm da Yesu

Mat 16:1-4

¹¹ Manda bħadaghatani taɲ, ka sli'adaghatá la Farisa slanaghatani, ka zlərdə həj ta skwiha nda tsi, kabga ta kumay həj ta mutsaftá ghurum ɲa ksiftá Yesu, ka həj nda tsi mantsa: «Magaɲnamaga maga ta mazəməzəm ɲa maraɲta kazlay: Da Lazglafta ta mutsa kagha ta ɲa gha ma mbraku kə'a,» ka həj. ¹² Ka hlaftá Yesu ta hafu, ka'a mantsa: «Kabgawu ta kəl mnduha ta na zamana na, ka dawa magatá mazəməzəm katək na? Kahwathwata ta mnaghunata yu, had sana mazəməzəm dza'a maranaɲta lu ta mnduha ta na zamana na wa,» ka'a nda həj. ¹³ Ka sli'aptá tsi mataba tsa la Farisa ya ka laghwi da kwambalu ɲa dza'a ta sana bla tsa drəf ya.

Zanapta duhwalha Yesu ta skwi maga Yesu

Mat 16:5-12

¹⁴ Ma tsa sli'a taɲ ya, ka zanaptá duhwalhani ta klaftá buradi, turtuktuk yeya buradi da həj ma kwambalu. ¹⁵ «Dasuwa ka kuni! Nghawa ghəɲa ghuni da isa la Farisa nda Hiridus,» ka Yesu zlahanaghatá həj. ¹⁶ Ka wuwisaku tsa duhwalhani ya mataba taɲ. «Zlah na kwala buradi kul had da amu na yeya,» ka həj. ¹⁷ Fslek ka tsa gwada ya lamə da sləməɲa Yesu. Ka'a nda həj mantsa: «Kabgawu ta kəl kuni ka ndanu, kabga kwala buradi kul had da kaghuni na? Ha gita, had mahizl ma ghəɲa ghuni ra? Təɲtəɲani ghəɲa ghuni katək ra? ¹⁸ Ya wana mamu ira ghuni ní, nu kul nghanťá kuni ta vli? Wana mamu sləməɲa ghuni, nu kul sɲaɲtá kuni ta sləməɲ ɲ? Had kaghuni ta havaktá skwi katək ra? ¹⁹ Ma fitika daganafwa da ta buradi hutaf ta mnduha dəmbu' hutaf, kidaghi ndaghanafwa kuni ta ghwanak nda padakwa vəl zay mnduha na?» ka'a nda həj. «Ghwanəpđə his həj,» ka həj. ^{†20} «A ki ma fitika daganafwa da ta buradi ndəfáɲ ta mnduha dəmbu' fwad, kidaghi ndaghanafwa kuni ta tughuba nda padakwa vəl zay mnduha guli?» ka'a nda həj. «Ndəfáɲ həj,» ka həj. ^{‡21} «Ka si mantsa tsi, nu kwal kuni sɲaɲta tama?» ka'a nda həj.

Mbanafta Yesu ta mndu nda ghulpa ma Betsayda

²² Mantsa tama ka bħadaghatá i Yesu nda duhwalhani da luwa Betsayda. Ka kladaghatá mnduha ta ghulpata mndu da Yesu. Ka ndəbu lu ta dzvu da tsi ɲa ksɲta. ²³ Ka ksiftá Yesu ta tsa mndu nda ghulpa ya ta

† Gray nda Irmija 5:21, Azekiyel 12:2. †† Ngha ta 6:35-44.

‡ Ngha ta 8:1-9.

dzvu, ka klaghata tahula luwa. Ka tfaaftá tsi ta sárdæk ta iri, ka pghanaftá dzvu, ka daw tsi da tsi kazlay: Nda ngha ka ta skwi ra? kə'a. ²⁴ Ka gunantá tsa ghulpa ta mndu ya ta iri. «Nda ngha yu ta mnduha ta wawaku mndani ná, ama manda fu manda fu ta ngha yu ta hēj,» ka'a. ²⁵ Ka pghaglaftá Yesu ta dzvuhani ta iriha tsa mndu ya guli, ka nghanjá tsa mndu ya ta vli tsuwadák. Nda mba tama, nda ngha ta dagatá skwiha. ²⁶ Mantsa tama, «Yaha ka lami da huda luwa,» ka'a nda tsi, ka ghuniŋta dzaghani.

Kagha ná, Kristi ka, ka Piyer nda Yesu

Mat 16:13-20, Luk 9:18-21

²⁷ Tahula tsa, ka sli'aftá Yesu kawadaga nda duhwalhani ka dza'a da sana luwaha ndusa ndusa ma luwa Sezare Filip. Ta labə hēj ta tvi, ka daw tsi da duhwalhani. Ka'a mantsa: «Wa i'i, ka mnduha ta mnay na?» ka'a nda hēj. ²⁸ Ka hēj mantsa: «Yuhwana mnda maga batem ya ka sanlaha, Iliya ya ka sanlaha, sana mndu mataba la anabi ya ka sanlaha ta mnay nda kagha.» ²⁹ «Kinawu ka kaghuni, wa ya ka kaghuni ta mnay nda i'i?» ka'a kay guli. Ka Piyer mantsa: «Kagha na: Kristi † ka,» ka'a nda tsi. ³⁰ Ka zlahanaghatá Yesu ta hēj ka ŋdanċa. Ka'a nda hēj mantsa: «Yahayaha kuni da walanjá mnay mantsa ŋa mndu,» ka'a.

Mnay Yesu ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani

Mat 16:21-28, Luk 9:22-27

³¹ Mantsa tama, ka zraftá Yesu ta taghay ŋa duhwalhani kazlay: Dza'a ghuyapə ghuya Zwanċa mndu ta danċwa katakata. Dza'a wudidinj wuda la galata mnduha, nda maliha ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha tani. Dza'a dzadza lu, badu mahkən, ŋa sli'agaptani nda hafu, ka'a. ³² Ka mnə tsi ta tsa gwadaha ya banluwa. Ka ksaghutá Piyer ta Yesu ta slərpa vli ka davanaghata. ³³ Ka mbədavatá Yesu, ka ngha duhwalhani. Ka ŋruhanaghatá tsi ta Piyer, ka'a nda tsi mantsa: «Laghu-la gha tavata i'i halawaya skwi na. Had ka ta ndanu manda ya ta kumə Lazglafta wa. Manda ndana mnduha ká ka ta ndanu,» ka'a nda tsi.

Fata duhwalha ta ghəŋa tanċa manda ŋa Yesu

³⁴ Ka hagaktá Yesu ta mnduha, nda duhwalhani tani, ka mnay ŋa tanċa. Ka'a mantsa: «Ka ta kumay mndu ta nzaku kawadaga nda i'i katsi, ba vziŋtani ta ghəŋani, ka klayni ta udza zləŋayni, ka dza'ani mista dá. ³⁵ Ka dza'a mbanafmba yu ta hafa da ka mndu katsi ná, dza'a zadinjzadá tsa mndu ya ta hafani. Mndu dza'a zadinjta hafani kabga i'i, nda ya kabga Lfidá Gwada ná, dza'a mbanafmba tsa mndu ya ta hafani. ³⁶ Nu dza'a ghzlanata mutsafta mndu ta na ghəŋa hadik na tender, ka nda zadá hafani na? ³⁷ Nu dza'a vlata mndu ŋa vara hafani na? ³⁸ Ya wana ka dmaku mnduha ta na zamanana na, ka sli'ij ka sli'ij hēj da Lazglafta. Ka kwalaghukwala mndu ta mnanjá hga da nda gwada

da guli ta kəma tsa mnduha ya katsi, i'i Zwanċa mndu guli ná, dza'a kwalaghukwala yu ta mnanjá tsa mndu ya badu vragata da kawadaga nda duhwalha nda ghuba ta luwa ma glakwa Lazglafta.»

9 Ka'a nda hēj guli mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mamu sanlaha ma mnduha mataba gwal hadna, dza'a kwal kul rwuta ta saha ga mghama Lazglafta nda mbraku, ŋa nghanċa tanċa nda ira tanċa,» ka'a.

Mbədavafta Yesu

Mat 17:1-13, Luk 9:28-36

² Tahula fitik mku', ka hlaftá Yesu ta i Piyer nda Yakubu, nda Yuhwana mistani, ka ŋlaghatá hēj ta sana ghwá nda slra. Lafa tanċa ta tsa ghwá ya, ka mbədavaftá tsi ta kəma tanċa. ³ Ka wudaku lguthani tilil katakata. Had mndu ta na ghəŋa hadik na dza'a lavinjta ghubaptá skwi ŋa banafta ŋa laf tab ta tsaya wa. ^{††4} Ta wa ira tsa duhwalhani ya, ka zlagaptá i Iliya nda Musa, ka ghwa yiva nda Yesu. ⁵ Ka ksafta zləŋ ta tsa duhwalha ya katakata. Sna a Piyer ta skwi ŋa mnay wa. Gi ka Piyer nda Yesu mantsa: «Maləma dá, dina ka nza-ta mu hadna. Magafmamaga ta həgaha tumpul hkən. Pal ŋa gha, pal ŋa Musa, pal ŋa Iliya guli,» ka'a. ⁷ Ka saha kusay tđik bukwamtá hēj. Ka gwadagaptá lwi ma tsa kusay ya. Ka'a mantsa: «Nana na zwanċa dá ta dvu yu nda ŋudufa dá. Snawa ta gwada da tsi, ‡» ka'a. ⁸ Gi zləwad zləwad zləwad, ka duhwalhani ka nanagha vli ta wanaftá hēj. Kə'a ka hēj ná, Yesu turtukwani yeya nghanċ hēj kawadaga nda hēj. ⁹ Ka sli'aftá hēj ka saha ta tsa ghwá ya. Ta saha hēj, ka zlahanaghatá Yesu ta tsa duhwalha ya. Ka'a mantsa: «Yahayaha kuni da mnanjá skwi nghanċ kuni ŋa mndu ha ka sagha fitik ya dza'a sli'agabta Zwanċa mndu mataba gwal nda rwa,» ka'a. ¹⁰ Ka snatá hēj ta tsa gwada ya, ama ka laghu hēj da dádawaku mataba tanċa «nahgani sli'agabta mataba gwal nda rwa?» ka hēj. ¹¹ Mantsa tama, ka dawantá duhwalhani da Yesu. Ka hēj mantsa: «Kabgawu ta kəl gwal tagha zlahu ŋa mnduha ka mnay kazlay: Tinċəl Iliya dza'a saha karaku †† kə'a na?» ka hēj. ¹² Ka Yesu nda hēj mantsa: «Anċi, dza'a tinċlaghutiŋla Iliya ta saha ŋa payanatá inda skwiha. Ama kabgawu vindafta lu ta ghəŋa Zwanċa mndu kazlay: Dza'a ghuyay ta danċwa katakata, dvəta a lu wu kə'a? ¹³ Ama ka yu ta mnaghunata ná, ghadaghada Iliya ta saha ka ghuyanaptá hēj ta danċwa manda ya kumanċ hēj. Mantsa ya ka gwada Lazglafta mnata ta ghəŋani,» ka'a nda hēj.

Mbanafta Yesu ta sana zwanċa ksu seteni

Mat 17:14-21, Luk 9:37-43

¹⁴ Manda vradaghata i Yesu tavata tsa duhwalhani si zlana hēj ya, ka nghanjá hēj ta tskata mnduha ta wanaftá tsa duhwalha ya nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha ta zlərđutawi nda hēj. ¹⁵ Na ghur, nghanċ tsa tskatá mnduha ya ta Yesu ná, nda ghada ndu-

† Kristi: Tsaya Almasihu.

†† Gray nda 2 Piyer 1:16-18. ‡ Ngha ta 1:11. †† Gray nda Malatsi 3:23.

sadaghatani da hən̄. Ka sli'af̄ta hən̄ nda hwaya ka dza'a ga zgu njani. ¹⁶ Ka Yesu dawan̄ta da hən̄ mantsa: «Ta ghə̄nja wu ta zlə̄rda kuni ta wi nda hən̄ na?» ka'a. ¹⁷ Ka sana mndu mataba tsa mnduha ya zlgħanaftawi mantsa: «Malə̄ma da, zwan̄ja da ksu seteni, vlan̄ a ta tva gwada wu kəl̄ yu ka klagaghata da kagha. ¹⁸ Ka ta kumay tsa skwi ya ta slanapta katsi, gi slanatani ta hadik. Gi pghay tsa zwan̄ ja ta mahupak ma wi, dzislayni ta sli'inḡ ka hpaday, gi dzən̄ vghani. Tsaya kəl̄ yu ka ndə̄ba dzvu da duhwalha gha, kambəl̄ ka ghzliginj̄ta hən̄ ta tsa seteni ya ma tsa zwan̄ja da ya mazlay, ama ka trapt̄a hən̄,» ka'a nda tsi. ¹⁹ Ka Yesu nda hən̄ mantsa: «Ghwadaka mndə̄ra mnduha kul had̄ zlgħay nda njuduf da hən̄! Nja kulam yawu dza'a nzata yu tava-ta kaghuni? Nja kulam yawu dza'a nzata yu ka su'uwaghunata? Klagidighawa tsa zwan̄ ja,» ka'a nda hən̄. Ka klə̄danaghat̄a lu. ²⁰ Gi ghur nghan̄ tsa zwan̄ ja ta Yesu n̄a, ka gi slanapt̄a tsa seteni ya nda mbraku, ka slanata ta hadik, ka kwatambal tsi ta vgha ta hadik, ka pgha mahupak ma wi. ²¹ Ka dawan̄t̄a Yesu da dani ma tsa zwan̄ ja: «Daga Yawu zlrafta na skwi na ta na zwan̄ na na?» ka'a nda tsi. «Daga ma ga zwan̄jani ksafta tsi. ²² Bađu ma sani, klaftani wudamta da vu, dər da imi tsi, gi wudamtani ma n̄a dzatani, kə'a ta magay tazlay. Ka laviŋlava ka, kdəkkdək katar̄na kata, tawa ta hidahida ta an̄ni!» ka tsa mndu ya. ²³ «Ka laviŋlava ka ri waka ka? Nu dza'a kwal lu laviŋta magata ka zlgħafzlgħa mndu nda njuduf na?» ka Yesu nda tsi. ²⁴ Gi ka kapant̄a dani ma tsa zwan̄ ja ta lwi, «Zlgħafzlgħa yu, sawi katihata ma hta ta zlgħay da,» ka'a nda tsi. ²⁵ Ngħay Yesu ta gazladaghata mnduha nda hwaya, ka davanaghat̄a tsi ta tsa seteni ya. «Ghwadaka Sulkum ta pya mndu ka gwada nda ya ka snant̄a sləmən̄. Sabsa ma na zwan̄ na, ka yu ta mnaghata. Yaha ka vrəgladamta dəkdek dida,» ka'a. ²⁶ Ka wahata tsa seteni ya ka ghudzanaft̄a tsa zwan̄ ja nda mbraku, ka sabə̄ tsi mida. Ka niŋt̄a tsi ta tsa zwan̄ ja gzəmbal' manda mndu nda mta, ha ka mnay ndəghata mnduha kazlay: Nda mta kə'a. ²⁷ Ama ka njanat̄a Yesu ta dzvu, ka sli'anafta, ka sli'af̄t̄a tsi ka sladata. ²⁸ Manda lama Yesu kawadaga nda duhwalhani da həga nda ghə̄nja tan̄, ka daw hən̄ da tsi. Ka hən̄ mantsa: «Kabgawu kəl̄ an̄ni ka trapt̄a ghzliginj̄ta tsa seteni ya katək na?» ka hən̄. ²⁹ «Mndərga tsa Sulkum ya n̄a, ba nda maga du'a kada saba tsi,» ka'a nda hən̄.

Mnəglan̄ta Yesu ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani

Mat 17:22-23, Luk 9:43-45

³⁰ Ka sli'af̄t̄a hən̄ hada ka taghat̄a hadika Galili. Va a Yesu si ta nghan̄ta mndu wu, ³¹ kabga ta tagha skwi n̄a duhwalhani. Wya skwi ta mnə̄ tsi n̄a tan̄: «Dza'a ksafksa lu ta Zwan̄ja mndu ka vlata ma dzva mnduha n̄a dza-ta tan̄. Bađu mahkən̄, n̄a sli'af̄tani nda hafu.» ³² Ama sna a duhwalhani ta tsa gwada ya wa. Ta zlə̄n̄ hən̄ guli nda dawan̄ta da tsi.

Wa dza'a nzakw ka mali

Mat 18:1-5, Luk 9:46-48

³³ Ka bhadaghat̄a hən̄ da luwa Kafarnahum. Ta nzaku hən̄ ma həga, ka dawan̄t̄a Yesu da hən̄: «Nahgani tsa skwi ta uwa'uwal kaghuni ta tvi ya na?» ka'a nda hən̄. ³⁴ Sriw nzan̄za hən̄, pslaf a hən̄ ta wa tan̄ wa, kabga si ta zba snant̄a mali mataba tan̄ hən̄, na skwi si ta uwa'uwal hən̄ ta tvi. ³⁵ Ka nzadat̄a Yesu, «saghawasa» ka'a nda hən̄. «Ka ta kumay mndu ta nzaku ka mali ta wa ira Lazglafta katsi, vraganatani ta ghə̄njani ka sagə̄n̄ gudzekw mista lamndu, ka nzakwani ka kwalva tan̄ guli.» ³⁶ Ka hgaf̄t̄a tsi ta sana zwan̄ kwitikw, ka sladanata mataba tan̄. Ka tskwaft̄a tsi ma ghuvani, ka'a nda hən̄ mantsa: ³⁷ «Dər wati ma mndu ta tsu'af̄t̄a sani turtuk mataba na zwaniha na, kabga i'i, vərda i'i tsu'af̄t̄a tsa mndu ya nda tsa. Dər wati ma mndu ta tsu'af̄t̄a i'i guli, vərda i'i a tsu'af̄t̄a tsi wa, ama mndu ya ta ghunighata tsu'af̄t̄a tsi,» ka'a.

Mndu ta vla zdaku n̄a amu n̄a, n̄a amu tsa

Luk 9:49-50

³⁸ Ka Yuhwana nda tsi mantsa: «Malə̄ma da, nda ngħa n̄ni ta sana mndu ta ghzla duhwalha halaway ma mndu. Ka tsa mndu ya na: "Yesu ta vihata mbraku," ka'a. Ka Imə̄ n̄ni, kabga had̄ ta dza'a mista amu wu,» ka'a. ³⁹ Ka Yesu mantsa: «Ma Imə̄ kuni ta mndu, kabga had̄ mndu ta maga mazə̄mzə̄m nda hga da, dza'a vza rutsak ta i'i wa. ⁴⁰ Mndu kul had̄ ta raza amu guli n̄a, n̄a amu tsa mndu ya. ⁴¹ Dər wati ma mndu ta taghunaft̄a imi rau' n̄a say, kabga nzakwa ghuni ka n̄a Kristi, kahwathwata ka yu ta mnaghunata, had̄ nisə̄la tsa mndu ya dza'a zwaduta dəkdek wu,» ka Yesu.

Daswa ka mndu nda v zamta mndu ma dmaku

Mat 18:6-9, Luk 17:1-2

⁴² «Ka v zamvza mndu ta sani turtuk mataba na zwaniha ta zlgħafta i'i na ma dmaku katsi, dza'a ghuyay ta dan̄wa katakata da Lazglafta. Ta dər má ya hbanam lu ta dughura buna dagala ma n̄urzlun̄, ka vzagħata da drəf, ka'a. ⁴³ Ka si dzva gha ta famta kagha kəl̄ ka ka zlə̄mbamta ma dmaku katsi, tsinj̄tsa gha ta tsa dzvu ya. Ta dər mutsafta gha ta hafu nda dzva gha ka bududun̄, ka lama gha nda dzvuha gha yipa' his his da həga vu kul had̄ ta mtavata dəkdek. ⁴⁴ [Hada, mamu mtarakha ta yamta ma vgha n̄ədmə̄ts, rwava a hən̄ wa. Had̄ tsa vu ya ta mtaku dəkdek guli wa.] ⁴⁵ Ka sə̄la gha ta famta kagha kəl̄ ka zlə̄mbamta ma dmaku katsi, tsinj̄tsa ta tsa sə̄la ya. Ta dər mutsafta gha ta hafu nda sə̄la gha slun̄ turtuk, ka nzakwa gha nda sə̄laha gha yipa' his his, n̄a wudamt̄a kagha da həga vu. ⁴⁶ [Hada, mamu mtarakha ta yamta ma vgha n̄ədmə̄ts, rwava a hən̄ wa. Had̄ tsa vu ya ta mtaku dəkdek guli wa.] ⁴⁷ Ka ira gha turtuk, ta famta kagha kəl̄ ka ka dəd̄amta da dmaku katsi, tsakwasliŋ tsakwasla ta tsa iri ya. Ta dər lama ka nda ira gha guzliŋ turtuk da ga mgħama Lazglafta, ka nzakwa gha nda ira gha his his, n̄a wudamt̄a kagha da həga vu. ⁴⁸ Hada, mamu mtarakha

ta yamta ma vgha n̄ədməts, rwava a h̄əŋ wa. Had tsa vu ya ta mtaku dekdek guli wa. ¹⁴⁹Inda mndu dza'a n̄əmanaf n̄əma vu manda slughul. [Inda skwi ta dr̄ə lu ŋa Lazglafta ta kuktaf kukta lu ta slughul tida] ⁵⁰Slughul ná, skwi d̄ina ya, ama ka ta had zdaku mida dekdek wu katsi, nu dza'a magəŋlamta kuni mida ŋa vranamta si tsa n̄əmatani ya na? Mamu ka slughul ma kaghuni. Nzawanza nda zdaku mataba ghuni, sanlaha nda sanlaha,» ka'a.

Tagha skwi ta gh̄əŋa ghzliŋtá marakw

Mat 19:1-12, Luk 16:18

10 Tahula tsa, ka sli'aftá i Yesu nda duhwalhani hada ka laghwi ta hadika Zudiya nda tv̄ə dr̄əfa Zurdeŋ. Ka tskəgladaghatá mnduha ta vgha tavatani. Ka nzəglatá tsi ka tagha skwi ŋa taŋ manda ya snu tsi. ²Ka gavadaghatá la Farisa tavata Yesu ŋa hla səlani. Ka d̄awan̄tá h̄əŋ da tsi, ka h̄əŋ mant̄sa: «Mamu re had wa a tvi ŋa ghzliŋta mndu ta markwa taŋ na?» ka h̄əŋ. ³Ka'a nda h̄əŋ mant̄sa: «Wa ka Musa vindaghunafta na?» ka'a. ⁴«Ka Musa ná, ka ta kumay mndu ta ghzliŋtá markwa taŋ katsi ná, vindanaftani ta delewera ghzlu, ka ghzliŋtani †† kə'a,» ka h̄əŋ. ⁵Ka Yesu nda h̄əŋ mant̄sa: «Təŋa ta gh̄əŋa ghuni kəl Musa ka vindaghunaftá tsa gwada zlahu ya mant̄sa. ⁶Ama ma zraftani, manda kd̄iŋta Lazglafta ta magaftá inda skwi, "ka tsaftá tsi ta i zə'al nda marakw. ⁷Tsaya dza'a kəl zgun ka zlan̄tá dani nda mani, ka ndi'anavatá vgha ta markwa taŋ, ⁸ŋa nzakwa tsa hah̄əŋ his ya ka slu'uvgha turtuk ††. Mant̄sa tama, nzəgla a h̄əŋ ka mnduha his wu, ama ka slu'uvgha turtuk nzakwa taŋ.» ⁹Skwi ndi'anaf Lazglafta ná, yahayaha mndu dganata, ka'a. ¹⁰Manda vrakta taŋ, ka lamə h̄əŋ nzata ma h̄əga, ka d̄awan̄tá duhwalhani da tsi ta gh̄əŋa tsa gwada ya. ¹¹Ka'a nda h̄əŋ mant̄sa: «Ka ghzliŋghzla mndu ta markwa taŋ, ka klaftá sana marakw katsi, ta hliri tsa mndu ya, maganamaga tsa mndu ya ta ghwadaka skwi ta tsa taŋtaŋa markwa taŋ ya. ¹²Mant̄sa guli, ka sli'afslí'a marakw ka laghu da wumatá sana zə'al katsi, ta hliri tsa marakw ya nda tsa.»

Hlakta mnduha ta zwani kwitikw kwitikw da Yesu

Mat 19:13-15, Luk 18:15-17

¹³Mbadaka mnduha ka va hlaktá zwani kwitikw kwitikw da Yesu ŋa tfanaghatawi ta h̄əŋ, nda ma fanaghatani ta dzvu ta h̄əŋ. Ama ka ghzlə duhwalha Yesu ta h̄əŋ. ¹⁴Ka nghə Yesu ta tsa skwi ta magə h̄əŋ ya ná, zdəgana a wu, ka kuzlanafatá tsi ta ŋuduf. «Zlan̄wazla ta zwaniha kwitikw kwitikw ka sagha h̄əŋ da i'i, ma pyə kuni ta h̄əŋ, kabga ŋa gwal ta gara vgha nda h̄əŋ na ga mghama Lazglafta ††. ¹⁵Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dər wati ma mndu dza'a gi kwal kul tsu'aftá ga mghama Lazglafta manda zwan̄ kwitikw, lamta a tsa mndu ya dekdek wa,» ka'a nda

h̄əŋ. ¹⁶Ka hlamtá tsi ta tsa zwaniha ya da ghuvani, ka pghanaghatá dzvu ta h̄əŋ, ka tfanaghatawi ta h̄əŋ.

I Yesu nda sana mnda gadghəl

Mat 19:16-30, Luk 18:18-30

¹⁷Manda sli'afta Yesu ka mbada ta tvi, ka sli'aftá sana mndu ka hwayakta tsəlbata ma ghuvani, ka d̄away da tsi: «Ari ŋərma mgham, nu dza'a magə yu ŋa mutsafta d̄a ta hafu ŋa kdekedzer ŋa?» ka'a nda tsi. ¹⁸Ka Yesu nda tsi mant̄sa: «Kabgawu kəl ka ka hga i'i ka ŋərma na? Had sana ŋərma tabta Lazglafta wa. ¹⁹Nda sna ka ta zlahuha ta mnay kazlay: Yaha ka da dzatá mndu, yaha ka da hliri, yaha ka da ghali, yaha ka da tsanavatá gwada ta mndu, yaha ka da nənba mndu, ka vla ka ta glaku ŋa i da gha nda ma gha ††† kə'a,» ka'a.

²⁰«Mghama d̄a, snasna yu ta inda tsa skwiha ya daga ma ga zwan̄a d̄a,» ka'a nda tsi. ²¹Tsəmesl, ka Yesu ŋhanavatá tsa mndu ya, ka dvutá tsi, ka'a nda tsi mant̄sa: «Ta turtuk skwi ta p̄dugudughusta. La ka dza-wapta ka ta inda skwa gha, ka daganafatā ka ta gwal ka p̄du, mant̄sa dza'a mutsay ka ta gadghəl ta luwa. Magata gha ta tsaya, ka sagha ka, ka dza'a ka mista d̄a,» ka'a nda tsi. ²²Na snan̄ta tsa mndu ya ta tsa gwada ya, ka laghu tsi nda basatá ŋuduf, kabga gadghəl ya. ²³Ka waftá Yesu ta duhwalhani ta wanafta. «Kay! Dza'a nda bla ka lama gwal gadghəl da ga mghama Lazglafta!» ka'a. ²⁴Ka ndərmim duhwalhani nda ndərmima ta tsa gwada ya. Ka vrəliŋtá Yesu ta mnay guli, «Zwana d̄a, nda bla ka lama gwal ta fafta gh̄əŋa taŋ ta gadghəl da ga mghama Lazglafta! ²⁵Ta dər laba ŋalibwa nda ta ghuruma lipir, ka lama mnda gadghəl da ga mghama Lazglafta,» ka'a. ²⁶Ka va ndərmimghelta duhwalhani, ka h̄əŋ mataba taŋ mant̄sa: «Ka si mant̄sa tsi katsi ná, wa dza'a mutsafta mbaku tama?» ka h̄əŋ. ²⁷Ka nghanavatá Yesu ta h̄əŋ, ka'a mant̄sa: «Had mndu dza'a lav-ŋtá mbanafatá gh̄əŋani wa, ama lavin̄lava Lazglafta ta mbanafatá mndu, kabga lavin̄lava ta maga inda skwi.» ²⁸«A'a! Wana an̄ni, zlanavazla ŋni ta inda skwiha ŋni, ka dza'a mista gha,» ka Piyer. ²⁹Ka Yesu mant̄sa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, had mndu ta sli'afta ka zlan̄tá hgani, nda zwanamani, nda kwaghamani, nda mani, nda dani, nda zwanani, nda hadikhani, kabga i'i nda ya kabga Lfida Gwada Lazglafta, ³⁰dza'a kwal kul mutsafta fərta ta sgavaghatani daga ta na zamana mida mu na wa. Dza'a mutsay ta h̄əgaha, nda zwana-ma, nda kwaghama, nda mamaha, nda zwani, nda hadikha tani, ama dza'a ghuyay ta d̄an̄wa guli. Ma zamana ta sagha guli, ŋa mutsayni ta hafu ŋa kdekedzer da Lazglafta. ³¹Nda ndəgha gwal si ta kəma, dza'a nzakway nda hul. Nda ndəgha gwal si nda hul guli, dza'a nzakway ka gwal ta kəma,» ka Yesu nda h̄əŋ.

Mahkəna mn̄an̄ta Yesu ta mtakwani nda sli'agaptani

Mat 20:17-19, Luk 18:31-34

³²Ta mbada h̄əŋ ta tvi ŋa ŋlu ka dza'a da Ursalima, ka labə Yesu ta kəma taŋ. Hluhla zləŋ ta duhwalhani, nda gwal ta dza'a mista taŋ tani. Ka tskəglanatá Yesu ta tsa

††† *Ngha ta Sabi 20:12-16 nda Vrafta ta Zlahu 5:16-20.*

† *Ngha ta Isaya 66:24.* †† *Ngha ta Vrafta ta Zlahu 24:1.* ‡ *Ngha ta Zrafta 2:24.* ††† *Ngha ta Zrafta 1:27 nda 2:24.* ††† *Gray nda 9:37.*

duhwalhani ghwanjpdə his ya tavatani, ka zlaftá tsi ta mnay nja tanj ta skwi dza'a slanaghata. ³³ «Snawasna ba! Wana mu ta dza'a da Ursalima. Hada dza'a ksafta lu ta Zwanja mndu, nja vlanťa maliha ta ghənja gwal ta dra skwi nja Lazglafta, nda gwal tagha zlahu nja mnduha, nja tsanaghata tanj ta guma nja dzata, nja vlanťa tanj ta gwal kul nzakway ka la Yahuda, ³⁴ nja ganapta tsahaya tiri, nja tafay tanj ta sərdək tida, nja sləvay tanj nda krupiha, nja dzata tanj, ama badu mahkən, nja sli'a-gaptani nda hafu.»

Dawutá vla i Yakubu nda Yuhwana da Yesu

Mat 20:20-28

³⁵ Tahula tsa, ka gavadaghatá i Yakubu nda Yuhwana ta nzakway ka zwana Zebedi tavata Yesu. «Mghama da, ta kumay nji ta magarjnta gha ta skwi dza'a dawantá nji da kagha,» ka həj nda tsi. ³⁶ «Nahgani ta kumə kuni ta magaghunata da na?» ka'a nda həj. ³⁷ «Badu lama gha da glakwa gha ya ná, ka pghata ka ta anji, sani nda ga zeghwa gha, sani guli nda ga zlabá gha ná, kiba,» ka nji. ³⁸ Ka Yesu zlganawani ta həj mantša: «Sna a kuni ta skwi ta dawə kuni wa. Dza'a lavinjla kuni ta sa leghwa tsa ghuya danja dza'a yu say ya ra? Ari dza'a tsu'ay kuni ta batema tsa ghuya danja dza'a ghuydipta lu ya?» ka'a nda həj. ³⁹ «Anji, dza'a lavinjla nji,» ka həj. Ka Yesu nda həj mantša: «Mantša nzakwani, dza'a say kuni ta leghwa ghuya danja dza'a yu say, dza'a tsu'ay kuni ta batema tsa ghuya danja dza'a lu ghuydipta ya †. ⁴⁰ Ama ta ghənja skwi ta nghanantá tsa nzaku nda ga zeghwa da nda ya nda ga zlabá da ya ná, nghidigha a tsa ya wa. Nda nza tsa vliha ya ka nja gwal payanaf Lazglafta ta həj,» ka'a nda həj. ⁴¹ Na snanťa tsa pdakwa duhwalha ghwanj ya ta tsa gwada ya, ka basanavata həj ta njuduf ta i Yakubu nda Yuhwana. ⁴² «Saghawasa,» ka Yesu nda həj. «Nda sna kuni ta gwal ta nghə lu manda mghamha ta ghənja mndəra mnduha ná, ta gay həj ta ma mgham mghama tanj. Gwal kulanť lu guli, ta maray hahəj ta mbrakwa tanj ta ghənja tanj. ⁴³ Ama mantša a nzakwani mataba kaghuni wa. Ka ta kumay mndu ta nzaku ka mali mataba ghuni katsi, ka nzata tsi ka kwalva ghuni. ⁴⁴ Ka ta kumay mndu mataba ghuni ta nzaku ta kəma katsi, ka nzata tsi ka kwalva inda mnduha. ⁴⁵ Wya tsi, sa a Zwanja mndu kabga nja maganata lu ta slna wa, ama nja nzaku ka kwalva mnduha, vlahá ta hafani nja vara ndəghata mnduha guli, ††» ka Yesu zlganawani ta həj.

Gunanata Yesu ta ira Bartime

Mat 20:29-34, Luk 18:35-43

⁴⁶ Ka bhadaghatá həj da luwa Yeriku. Ta sabə i Yesu nda duhwalhani, nda tskata sanlaha ma mnduha ma tsa luwa ya, mamu sana ghulpa ta mndu ta nzaku ta wa tvi ka gatá skwi. Bartime hga tsa mndu ya, ta nzakway ka zwanja Time. ⁴⁷ Manda snanťani kazlay: Yesu zwanja la Nazaret ya ta sagha ka'a, ka dzatá tsi ta

† Gray nda Slna gwal ghunay 12:2. †† Gray nda Slna gwal ghunay 14:24 nda 1 Timute 2:6.

lawlaw, ka'a mantša: «Yesu zwanja Dawuda, tawa ta hidahida ta i'i,» ka'a. ⁴⁸ Mbadá mnduha ka njurhway. «Ma gwadaf ka,» ka həj. Ama ka sganaghatá tsi ta dza lawlaw ka ndanťa: «Zwanja Dawuda, tawa ta hidahida ta i'i,» ka'a. ⁴⁹ Ka sladata Yesu, ka'a mantša: «Hga-gaghawa hga,» ka'a. Ka hgaktá həj ta tsa ghulpa ta mndu ya. Ka həj nda tsi mantša: «Nawanja ka sli'afťa ka, wya ta hga kagha,» ka həj. ⁵⁰ Ka slurtidintá tsa ghulpa ta mndu ya ta lgutani, ka valavata ka labə nda tvə Yesu. ⁵¹ Ka dawantá Yesu da tsi. Ka'a mantša: «Nu ta kumə ka ta magaghata da na?» ka'a. «Maləma da, ka nghəglanťa yu ta vli,» ka'a. ⁵² «La, nda mba ka, kabga zlgahfta gha ta i'i nda njudufa gha,» ka'a nda tsi. Ka gi nghəglanťa tsa mndu ya ta vli, ka ksə tsi ta tvi ka dza'a mista Yesu.

Lama Yesu da luwa Ursalima

Mat 21:1-11, Luk 19:28-40, Yuh 12:12-19

11 Taghwanj a həj ka bhadaghatá da luwa Ursalima wu, ka labə həj nda mista ghwá zaytun, ndusa nda sana luwaha ta hgu lu ka Beslaze nda Betani. Ka ghunaftá Yesu ta gwal his mataba duhwalhani. ² «Lawala da na luwa ta kəma ghuni na. Ka bhadaghabha kuni, dza'a slanaghasla kuni ta zwanja kdih hbana lu ta kul walanťa mndu ta laf tida. Ka plata kuni, ka klagaghata kuni. ³ Ka "njaw kuni ta tsa na" ka mndu dawantá da kaghuni katsi, "Mgham ta kumay," ka kuni dazlay. Gi dza'a zlaghunanjla həj nja klaktá ghuni da hadna,» ka'a nda həj. ⁴ Ka sli'afťa həj ka labə, ka slanaghatá həj ta zwanja kdih ta hba ma bli ta watgha ga mndu ndusa nda wa tvi, ka platá həj. ⁵ Ka gwal ma tsa vli ya nda həj mantša: «Nu tsa ta magə kuni na? Ta plə njaw kuni ta tsa zwanja kdih ya na?» ka həj. ⁶ Ka zlganawani həj ta wa tanj manda ya mnanaf Yesu ta həj. Ka zlanťa lu ta həj, ka laghu həj. ⁷ Ka klə-danaghatá həj ta tsa zwanja kdih ya ta Yesu, ka pghaftá həj ta lguta tanj, ka njadaftá Yesu nzafta tida. ⁸ Ka lińťa mnduha ta zlazlatá lgutha tanj ta tvi, sləhwa fuha nja sanlaha ta balakta ma wvah † ka pghay nja tsu'ay. ⁹ Mbadaka gwal ta dza'a ta kəma Yesu nda gwal ta dza'a nda hulani tani ka hla wi. «Nja Lazglafta glaku! Ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta mndu ya ta sagha ma hgani. ¹⁰ Ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta ga mgham ta sagha, ga mghama Dawuda ta nzakway ka da nji! Glaku nja Lazglafta ta luwa! ††» ka həj. ¹¹ Ka bhadaghatá Yesu da luwa Ursalima, ka lamə tsi da həga Lazglafta. Tahula naghanatani ta inda skwiha, ka sli'afťá tsi ka vraghuta da Betani kawadaga nda duhwalhani ghwanjpdə his, kabga nda ghada laghwa fitik.

Ksi'afťa Yesu ta fwa ghuraf

Mat 21:18-19

¹² Gamahtsimani, ta sabə həj ma tsa luwa Betani ya ka vru da luwa Ursalima, ka kuzlanawani maya ta Yesu. ¹³ Ka nghanťa tsi ta sana ghuraf manda a nda sləhwa

† Gray nda Zakari 9:9. †† Manda ya ma 2 Mghamha 9:13, zlatá skwi nja vla glaku ya. †† Gray nda Zabura 118:25-26 nda Mata 21:9.

tbukw tida. Ka labə tsi nghanata, ka dza'a slanaghar slanagha a wa yu ta zwanj tida kə'a. Laghani tavata tsa fu ya, kə'a kə'a ná, sləhwa yeya tida, kabga ta fitika yakwa ghuraf a wa. ¹⁴ Ka Yesu nda tsa ghuraf ya mantša: «Walglan̄ta a mndu ta tsagatá yaku ta kagha n̄a zay wa,» ka'a. Ta snaysnay duhwalhani.

Ghzglagaptá gwal dzawa skwi ma hēga Lazglafta

Mat 21:12-17, Luk 19:45-48, Yuh 2:13-22

¹⁵ Tahula tsa, ka bhadaghatá hēj da luwa Ursalima, ka lamə Yesu da daba hēga Lazglafta. Ka slanaghatá tsi ta mnduha ta dzawa skwi nda sakwa skwi hada. Ka liñtá tsi ta ghzligin̄tá hēj dzibil, ka zlbambidin̄tá tsi ta tabəlha gwal ta mbəd, nda vla nzakwa gwal ta dzawa ghərbu' tani. ¹⁶ Zlana a ta mndu dər turtuk n̄a tsughwadadapta nda ma tsa daba hēga Lazglafta ya nda skwi wa. ¹⁷ Ka mnə tsi n̄a tan̄. Ka'a mantša: «Vinda a ma gwada Lazglafta kazlay: Hēga da ná, dza'a nzakway n̄a hēga maga du'a mndəra mnduha demdem kə'a ra? Ama mbada kaghuni ka nin̄ta ka galigha gwal gənda †,» ka'a. ¹⁸ Manda snan̄ta la mali ta ghəja gwal ta dra skwi n̄a Lazglafta, nda gwal tagha zlahu n̄a mnduha ta tsa skwi ya, ka zbə hēj ta tvi n̄a dzatá Yesu. Ama ta zlēj hēj guli, kabga ksar̄ksa tsa skwi ta taghə tsi ya ta hamata inda mnduha. ¹⁹ Manda dədata fitik, ka sabə i Yesu nda duhwalhani ma tsa luwa ya ka laghwa tan̄.

Maga du'a kul had dga ghəj

Mat 21:20-22

²⁰ Ga sərđək ta labə hēj ta tvi ka vru da Ursalima, kə'a ka duhwalha Yesu ná, dzun̄un̄ nda ghwala tsa ghuraf ksi'af tsi ya kay, nduk nda slrəghani tani. ²¹ Ka havaktá Piyer ta ghəja skwi ta luta. «Maləma da, ngha ta ghwala ta na ghuraf ksi'af ka na kay ba!» ka'a nda Yesu. ²² Ka Yesu nda duhwalhani mantša: «Fafwa ghəja ghuni ta Lazglafta! ²³ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dər ya ghwá ya mnə mndu kazlay: Sli'af-sli'a ka vzamta ka ta vgha da drəf! ka'a nda tsi katsi, ka dgan̄ a tsi ta ghəj ta ghəjan̄i wu, faffa ta ghəjan̄i ta skwi ya mna tsi n̄a magakwani katsi, dza'a maganamaga Lazglafta ta tsa skwi ya. ²⁴ Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Inda skwi dza'a kuni dawan̄ta nda maga du'a ná, fafwafa ta ghəja ghuni tida manda skwi nda ghada mutsatani, dza'a nghay kuni ta magata tsa skwi ya. ²⁵ Ka ta maga du'a kuni katsi, ka waya ka'a mamu dgun ma n̄udufa ghuni nda sana mndu katsi, pliniswapla ta dmakwa tsa mndu ya, kada plighunista Da ghuni Lazglafta ta luwa ta dmakuha kaghuni guli. ²⁶ [Ama, ka had kaghuni ta plinistá dmakwa mndu wa katsi, had Da ghuni Lazglafta ta luwa dza'a plighunistá dmakwa kaghuni guli waj ††]» ka Yesu nda hēj.

Ga mutsa Yesu ta glaku

Mat 21:23-27, Luk 20:1-8

²⁷ Ta mbada hēj, ka vrəgladaghatá hēj da luwa Ursalima. Ta wawakwani Yesu ma hēga Lazglafta, ka sli'adaghatá la mali ta ghəja gwal ta dra skwi n̄a Lazglafta, nda gwal tagha zlahu n̄a mnduha, nda la galata mndu guli slanaghata. ²⁸ «Nda mbrakwa wa ta maga ka ta na skwiha na, wa ta vlaghatá tvi n̄a magay?» ka hēj nda tsi. ²⁹ «I'i guli, ka dawəndawa yu ta skwi turtuk da kaghuni, ka zlgħidifzlgħa kaghuni ta wani katsi, dza'a mnaghunamna yu, ka nda mbrakwa wa ta maga yu ta tsa skwiha ya,» ka Yesu nda hēj. ³⁰ «Wya tsa dawə da ya: Lazglafta ta ghunafta Yuhwana maga batem ‡ re, ari mnduha a na? Zlgħidifwa zlgħa ta wani,» ka'a nda hēj. ³¹ Ka laghu hēj zlərday mataba tan̄. «Waka mu dza'a zlgħa wani. Ka Lazglafta ya ta ghunafta ka mu, kabgawu kwal kuni kul zlgħafta ba,» ka'a dza'azlay nda amu. ³² «Ka mnduha ta ghunaf-ta» ka mu katsi, lava a mantša guli wu, ka hēj, kabga nda sna mnduha ta Yuhwana kahwathwata kazlay: Vərdə anabi ya kə'a. Tsaya tama, ta zlēj hēj ta skwi dza'a magə mnduha. ³³ Mantša tama: «Sna a an̄i ta mndu ta ghunakta wu,» ka hēj. Ka Yesu nda hēj tama mantša: «Mantša i'i guli, had yu dza'a mnaghunata, ka nda mbrakwa wa ta maga yu ta tsa skwiha ya wu,» ka'a.

Sana ghwadaka mnda vwaha inabi

Mat 21:33-46, Luk 20:9-19

12 Mantša, ka nzatá Yesu ka mna gwada n̄a tan̄ nda mahdihi, ka'a mantša: «Mamu sana mndu ta sli'af-ta ka laghwi da n̄abaftá fuha inabi ndər ndər ma vwahani, ka n̄amtá tsi ma dzugur. Ka laptá tsi ta vli n̄a ditsa yakwani. Ka bamtá tsi nduk nda dumbi nda slra tani mida n̄a nzakwa mnda nghay ††. Tahula kd̄in̄tani ta payanatá tsa vwahani ya dina, ka fanamtá tsi ma dzvu ta gwal hvay. Ka sli'af-tá tsi ka laghwi dista luwa. ² Sagha fitika daga yakwani, ka ghunadaghatá tsi ta sana kwalvani slanaghatá tsa gwal ta hvay ya n̄a mutsanafta tan̄ ta n̄ani ma yakwa tsa inabi ya. ³ Laghani, diñ ksafksa hēj ka dgaptá, ka vrin̄ta kul vlan̄ta. ⁴ Ka ghungladaghatá tsi ta sana kwalva slanaghatá hēj guli, ka tatanaghatá hēj ta ghəj ka rarazata. ⁵ Ka ghungladaghatá tsa mnda vwah ya ta mahkəna kwalva, ka dzatá hēj nda dza ta tsaya. Ka ghungladaghatá tsa mnda vwah ya ta sanlaha ma kwalvaha guli, ka dgaptá hēj nda dga ta sanlaha, ka pslatá hēj nda psla ta sanlaha. ⁶ Ga va tsa mndu ya, mamu pdakwa zwan̄ani turtuktuk ta d̄vu tsi ma hya n̄udufani, ka kd̄in̄tá tsi ta ghunadapta da tsa mnduha ya kazlay: Dza'a hulay hēj tahula ta na zwan̄a da na kə'a. ⁷ Ka sli'af-ta tsa zwan̄ ya ka lagha slanaghatá hēj. «Ya wana tsa mndu dza'a za hēga ya kaya! Sawa ka dzatá mu, n̄a zay amu ta tsa hēga ya!» Ka tsa gwal ta hva tsa vwah ya mataba tan̄. ⁸ Diñ ksafksa hēj ka dza-ta, ka vzidin̄tá hēj ta mblani di'ñ nda tsa fuha inabi ya.

† Ngha ta Isaya 56:7 nda Irmija 7:11. †† Ngha ta Mata 6:15.

‡ Ngha ta 1:4-5. †† Gray nda Isaya 5:1-2.

⁹ «Ndana tama, nu dza'a magə dani ma tsa vwaha fuha inabi ya? Dza'a laghala, ɲa zadanatani ta tsa mnduha ta hva ma tsa vwah ya, ɲa vlanɲani ta tsa fuha inabi ya ta sanlaha ma mnduha. ¹⁰ Ta dzaɲaf a kaghuni ta vindatani ma deftera Lazglafta manda ya kə'a ta mnay ra? "Tsa pala wudidinj gwal ta ba həga ya, tsaya ta nuta ka vərda palaka tughwa həga. ¹¹ Tsaya ná, Lazglafta ta dvaftá nzakwa tsa pala ya ka vərda palaka tughwa həga. Skwa ndərmimay nzakwani ta wa ira amu! [†]» ka'a.

¹² Tsatsafta tsa maliha ya ná, ta ghəɲa taɲ ta gwada Yesu ta tsa gwada ya. Ka zbə həɲ ta tva ksaftha, ama ka zlanatá həɲ ka laghwa taɲ kabga zləɲa gwada da mnduha.

Gwada ta ghəɲa pla dzumna

Mat 22:15-22, Luk 20:20-26

¹³ Ka ghunaftá həɲ ta sanlaha mataba la Farisa nda mnduha Hiridus, ^{††} ɲa dza'a gwada nda Yesu, kada dakwatsafta lu ta gwada ma wani ɲa ksaftha. ¹⁴ Wya ka həɲ lagha mnay ɲani: «Maləma da, nda sna ɲni kazlay: Dar gwada ta mnə kagha kə'a, had kagha ta zləɲa ira mnduha wu, kabga had ghuya gha nda mndu ta ghərbakwani wa. Vərda nzaku manda ya ta kumə Lazglafta ta taghə kagha. Ta kumay ɲni ta dawaɲtá gwada da kagha: Ma zlaha Lazglafta ná, nda ra re, ra a wa ka pla dzumna ɲa mgham dagala ma Ruma na? Dza'a plər pla a wa ɲni na?» ka həɲ. ¹⁵ «Kabgawu ta kəl kuni ka dzəgha i'i na?» Ka Yesu zlgħanaftawi ta həɲ, kabga nda sna ta tsa madgwirmadgwira taɲ ya. «Kla-gaghawakla ta tsa kwabu ya ka nghanata yu,» ka'a. ¹⁶ Ka klanaktá həɲ turtuk. Ka dawaɲtá Yesu da həɲ. Ka'a mantsa: «Nda wa grafta lu ta na skwi tsaf lu tida na na? ɲa wa na hgu tida na guli?» ka'a nda həɲ. «ɲa mgham Sezar ya,» ka həɲ. ¹⁷ Ka Yesu nda həɲ mantsa: «Vlanɲwa mgham Sezar ta ya ta nzakway ka ɲa mgham Sezar, vlanɲwa Lazglafta ta ya ta nzakway ka ɲa Lazglafta,» ka'a nda həɲ. Ka ndərmim həɲ katakata ta tsa zlgħawani ya.

Daway ta ghəɲa sli'agabta ma mtaku nda hafu

Mat 22:23-33, Luk 20:27-40

¹⁸ Ka sli'adaghatá la Sadukiya slanaghata Yesu guli. Hahəɲ ná, gwal ta mnay kazlay: Had sli'agabta mndu ma mtaku wu [‡] kə'a ya həɲ. Ka dawaɲtá həɲ da tsi, ka həɲ nda tsi mantsa: ¹⁹ «Maləma da, wya ka Musa vindanəfta: "Ka mamu mndu mtu zwanamani ka zlanɲtá markwa taɲ, ya a ta zwanɲ nda tsa marakw ya wu katsi, wunanaghata tsa zwanamani ta ndiri ya ta tsa wadgani ya, ɲa yanatani ta zivir ta tsa zwanamani ta mtuta ya," ^{††} ka'a.

²⁰ «Tsaw ghalya, si mamu zwanama ndəfán həɲ ma da taɲ. Si ka klaftá zumali ma həɲ ta marakw, ka mtutá tsa mndu ya ta yana a lu ta zwanɲ wa, ²¹ ka wu-nanaghatá tsa mahisa zwanɲ ya ta tsa wadgu ya, ka

mtutá tsaya guli, yana a lu ta zwanɲ wa. Mantsa ya tsa mahkəna zwanɲ ya guli. ²² Inda tsa zwaniha ya ndəfán ndəfán, ka raftá həɲ ta tsa marakw ya, kul had ya ta yatá zwanɲ nda tsi. Tahula rwuta tsa zwaniha ya ndəfán ndəfán, ka mtuta tsa marakw ya guli. ²³ Mantsa tama ní, badu sli'agabta ma mtaku nda hafu ní, ɲa wa ɲa wa dza'a nzakwa tsa marakw ya mataba taɲ badu tsaya tama, ya wya klafta həɲ demdem ta tsa marakw ya ka markwa taɲ?» ka həɲ nda tsi. ²⁴ Ka Yesu zlgħanaftawani ta həɲ mantsa: «Ta nanay kuni ta ghəɲ. Kabgawu kəl yu ka mnay mantsa? Sna a kuni ta skwi nda vinda ma gwada Lazglafta wu, sna a kuni ta mbrakwa Lazglafta guli wa. ²⁵ Tahula sli'agapta ma mtaku nda hafu ná, ta had klutá vgha i marakw nda zə'al wu, dza'a nzanza həɲ manda duhwalha Lazglafta ta luwa. ²⁶ Ta ghəɲa gwada ta vragapta ma mtaku nda hafu ya ná, ta dzaɲaf a kuni ta tsa vli ta ghəɲa mubuk nda yu tida ma deftera Musa ya ra? Ka Lazglafta nda Musa hada na: "I'i Lazglafta Abraham, i'i Lazglafta Izak, i'i Lazglafta Yakubu, ^{‡‡} ka'a. ²⁷ Hahəɲ ná, ta nda hafu həɲ, kabga Lazglafta ná, Lazglafta gwal nda rwa a wu, ama Lazglafta gwal nda hafu ya. Ta nanay kuni ta ghəɲa ghuni katakata,» ka Yesu nda həɲ.

Daway ta ghəɲa mali mataba zlahu

Mat 22:34-40, Luk 10:25-28

²⁸ Ma tsa vli ya, mamu sana mndu mataba gwal tagha zlahu ɲa mnduha ta sna tsa skwi ta zlərdə i Yesu nda la Sadukiya ya. Nghayni ná, dina tsa zlgħatá wa Yesu ɲa taɲ ya. Ka sli'aftha tsi ka gavadaghata tavata Yesu da dawaɲta. Ka'a mantsa: «Wati mali ma inda zlahuha na?» ka'a. ²⁹ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Wya mali mida: Snawa ba la Isra'ila! Mgham ta nzakway ka Lazglafta ná, tsatsi turtuktuk Mgham. ³⁰ Mantsa tama, ka dvuta ka ta Mgham ta nzakway ka Lazglafta gha nda hyahya ɲudufani, nda inda hafa gha, nda inda ndana gha, nda inda mbrakwa gha. ^{†††1} Wya mahisani: "Ka dvuta ka ta mnda səla manda va dvuta gha ta ghəɲa gha. ^{†††} Mataba inda zlahuha ná, had zlahu ta malagħutá tsahaya wa,» ka'a.

³² Ka tsa mndu ta tagha zlahu ɲa mnduha ya nda tsi mantsa: «Zda tsa mghama da. Kahwathwata tsa mnə ka kazlay: Turtuktuk Lazglafta kə'a ya, had sani dekdek ta ghəɲa tsatsi [§] wa. ³³ Had tabta dvuta mndu ta Lazglaftani nda hyahya ɲudufani, nda inda ndanani, nda inda mbrakwani, nda dvutani ta mnda səla manda va dvutani ta ghəɲani wa. Malagħumala tsaya ta ghəɲa skwi nda səla ta drafta lu tsuhtsuh ta gwir. Malagħumala guli ta planatá ghəɲ ta plu lu nda hama-ta skwiha nda ya nda rini ^{§†} ta vlanɲa lu manda ya dawaɲ zlahu,» ka tsa mndu ya. ³⁴ Nghanata Yesu ta tsa zlgħawani ya ná, mamu difil mida. Ka'a nda tsi mantsa: «Di'inghə a ka nda ga mghama Lazglafta wa,» ka'a. Had mndu ta dərglaftá ɲuduf ka dawgəltá vli da tsi tahula tsa wa.

† Ngha ta Zabura 118:22-23. †† Ngha ta Mata 3:6. ‡ Gray nda Slna gwa ghunay 23:8. †† Ngha ta Sabi 20:1-17 nda Vrafta ta Zlahu 5:6-22, 25:5-10 nda Zrafta 38:8.

‡‡ Ngha ta Sabi 3:2, nda 3:6, 15-16. ††† Ngha ta Vrafta ta Zlahu 6:4, 5. ††† Ngha ta Levi 19:18. § Gray nda Vrafta ta Zlahu 4:35. §† Gray nda Huseya 6:6.

Zwanja Dawuda Kristi ra?

Mat 22:41-46, Luk 20:41-44

³⁵ Ka kdə Yesu ta tagha skwi ŋa mnduha ma həga Lazglafta. Wya ka'a ta mnay: «Kurki gwal tagha zlahu ŋa mnduha ta mnay kazlay: Kristi ná, zwanja Dawuda ya ka'a na?» ³⁶ Ya wya ka wərda Dawuda pghafər Sulkum nda ghuba mnata:

“Ka Mgham Lazglafta mnanatá Mghama dá na: Nzanza gha nda ga zeghwa dá ha ka sagha fitik dza'a niŋta

yu ta ghumaha gha ka skwa diŋlay gha, †” ka'a. ³⁷ Ya “Mghama dá ka,” ka wərda Dawuda ta hgay ní, wa kə'a nzəglaku ka zwanjani tama?» ka'a guli. Tsa skwi ta taghə Yesu ya na, zdəganazda ta tsa dəmgə ta snay ya.

Planaghatá vu ta gwal tagha zlahu

Mat 23:1-36, Luk 20:45-47

³⁸ Wya ka'a nda həŋ ma tsa skwi ta taghə tsi ya. «Daswa ka kuni nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha! Hahəŋ ná, nda lgutha zutututa zdəganata wawaku ta həŋ. Zdəganazda ganaghatá zgu ta həŋ ta luma. ³⁹ Ta zbay həŋ ta vla nzaku ta kəma ma həga ta kəl lu ka tagha skwa la Yahuda. Vla nzaku dina ta zbə hahəŋ ma vla za skwa zay guli. ⁴⁰ Hahəŋ gwal ta dghwadguduŋta skwa la wadgu. Zdəganazda slriŋtá maga du'a ta həŋ ta kəma mnduha ŋa ghubantá həŋ. Dza'a tsanaghatas lu ta guma ta həŋ katakata,» ka'a.

Vla skwa markwa wadgu ka pđu

Luk 21:1-4

⁴¹ Tahula tsa, ka nzatá Yesu mbəŋ nda akwata pgha tse di ma həga Lazglafta, ka nghay ka mnduha ta pgha tse di dida. Nda ndəgha la gadghəl ta va pghadatá tse di. ⁴² Ka lagha sana markwa wadgu ka pđu guli, ka pghadatá tsi ta aneni his kul slaghuta ka sana skwi. ⁴³ Mantsa tama, ka haganjá Yesu ta duhwalhani, ka'a nda həŋ mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, tse di pghada ya markwa wadgu ya da ya skwi ya ná, mal ŋani ka ŋa pđakwa mnduha, ⁴⁴ kabga sanlaha ná, ma fərta tani da həŋ kla'ata həŋ ka pghadata. Ama tsa marakw ya ná, kdavakta skwi ma ŋa zayni ga taŋ klaf tsatsi ka pghadata,» ka'a.

Tasiŋtá həga Lazglafta

Mat 24:1-2, Luk 21:5-6

13 Ma fitika saba i Yesu ma həga Lazglafta, ka sani mataba duhwalhani nda tsi mantsa: «Mghama dá, nga ta glakwa na pala na ba! Nghana ka ta glakwa bata na həga na ba!» ka'a. ² Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Nda nga ka ta glakwa batá na həga na ki'e, had' nzugwatá pala dər turtuk dza'a pđata wa, dza'a tasiŋtasa lu tesne» ka Yesu nda tsi.

Skwiha dza'a magaku ma kdə kdakwa ghəŋa hadik sagha

Mat 24:3-14, Luk 21:7-19

³ Tahula tsa, ka sli'aftá Yesu ka laghwi nzata ta ghwá zaytuŋ, ta nzakway mbəŋ nda həga Lazglafta, ka ksaghutá i Piyer nda Yakubu nda Yuhwana nda Andre nda ghəŋa taŋ ta Yesu ka dawanja da tsi. ⁴ «Yawu dza'a magakwa tsa skwiha ya, ŋizla wu dza'a marantá magakwa inda tsa skwiha ya na? Mna gwananja mna,» ka həŋ nda tsi. ⁵ Ka zlraftá Yesu ta mnay ŋa taŋ, ka'a nda həŋ mantsa: «Daswa ka kuni yaha mndu da nanaghu-nafta. ⁶ Kabga nda ndəgha mnduha dza'a sli'akta ka klaftá hga da kazlay: “I'i Kristi,” ka inda taŋ dza'a mnay, ŋa nanaghata taŋ ta ndəghata mnduha. ⁷ Dza'a nda sna kuni ta mna gwada ta lmu ndusa nda ya di'ij, yaha ŋudufa ghuni tđu, kabga dza'a magaku tsa skwiha ya, ama kdavakta kdakwa ghəŋa hadik a tsa wa. ⁸ Dza'a lmay sana hadik ta lmu nda sana hadik, mantsa sana luwa nda sana luwa guli. Dza'a ghudzavafghudza hadik ma vliha kavghakavgha. Dza'a slaku maya ta hadik. Nda tsahaya dza'a zlra ghəŋa hadik ta basay manda marakw ta basa yaku. ⁹ Kaghuni, daswa ka kuni, dza'a hlay lu ta kaghuni da vla guma, dza'a dğay lu ta kaghuni nda sarak ma həga tagha skwa la Yahuda. Dza'a hladaghunagha hla lu ta kəma la ŋumna nda mghamha, kabga nzakwa ghuni ka duhwalha dá. Hada dza'a maranta kuni ta nzakwa ghuni ka masləmtsəka da ta kəma taŋ. ¹⁰ Wya skwi dza'a magaku karaku: Dza'a nzakway tkwe' ka mnanantá mnduha ta ghəŋa hadik tender ta Lfida Gwada Lazglafta, kada kuduta ghəŋa hadik. ¹¹ Hlafta lu ta kaghuni ka hlaghata da vla guma ya, yaha kuni da laghwi da ndana skwi dza'a kuni mnay hada kazlay: Nu dza'a mu mnay tama, ka'a. Ka nu dza'a sagha da ghəŋa ghuni ma tsa fitik ya, tsaya dza'a kuni mnay, kabga kaghuni a dza'a gwadaŋ wa. Dza'a sagha da Sulkum nda ghuba skwi dza'a kuni gwadaŋ. ¹² Ma tsa fitik ya ná, zwanjani dza'a vlatá zwanjani ŋa dzata, zwanjani ŋa da dza'a vlatá ŋa dzata, ta mbədavata zwani tvə dadaha taŋ nda mama-ha taŋ ŋa vlatá həŋ ŋa pslata. ††¹³ Dza'a husanhusa kuni ta inda mnduha, kabga nzakwa ghuni ka duhwalha dá, ama mndu ya dza'a kdanakta su'afata dza'a mbaku,» ka'a.

Manzakdawaya skwi

Mat 24:15-28, Luk 21:20-24

¹⁴ «Ma sana fitik dza'azlay, dza'a nda nga kuni ta manzakdawaya ta ŋriŋta ‡ skwa Lazglafta dza'a nzata ma vli má si kul raku. Ka havapta mndu nda sna ta dzanja. Mantsa guli, ka nda nga gwal hadna ma Zudiya ta tsa skwi ya katsi, ka hwaya həŋ ta ghwá. ¹⁵ Ka ta nzaku mndu ta bđəma həga, yaha da ndana valagata ŋa vru da həga †† kabga ŋa klaftá sana skwi, ka hwaya tsi ta hwaya. ¹⁶ Mndu ya ma vwah guli, yaha da ndana vrakta dzagha ŋa klaftá lgutani. ¹⁷ Ghuya

† Ngha ta Zabura 110:1.

†† Gray nda Mika 7:6. ‡ Ngha ta Daniyel 9:27, 11:31, 12:11.

‡† Ngha ta Mata 24:17.

daŋwa dza'a slanaghatá mi'aha nda hudi nda gwal nda zwani ta ghuva taŋ ma tsa fitik ya! ¹⁸ Ndəbawa dzvu da Lazglafta, kabga yaha tsa skwiha ya slata givya. ¹⁹ Ka yawu tsatá ghəŋa hadik ka sagha ta gita, ta sla a mndərga tsa ghuya daŋwa dza'a slata ma tsa fitik ya wu, sləglata a vani guli wa. ²⁰ Ka má fa a Lazglafta ta htanaktá tsa fitik ya wu katsi, ma had mndu dza'a mbafta wa. Ama dza'a htanaghuhta ta tsa fitik ya, kabga gwal daŋap tsi ŋa nzaku ka ŋani. ²¹ Ka "wana Kristi hadna," "a' wa'a Kristi hada a," ka mndu nda kaghuni katsi, yaha kuni da snay, ²² kabga dza'a sli'agaghasli'a ghwadaka la krista nda ghwadaka anabiha. Dza'a magay həŋ ta ŋizla sana skwiha nda mazəməzəma ŋa nana daŋatá mnduha Lazglafta, ka má ta magaku tsi. ²³ Kaghuni, daswa ka kuni. Wya mnaghunamna yu ta tseke'luwa ta inda skwi dza'a magaku demdem.

Vragata Kristi

Mat 24:29-31, Luk 21:25-28

²⁴ «Tsa fitik dza'a sagha tahula ghuyapta lu ta tsa daŋwa ya, dza'a mtumta fitik, had tili dza'a bəglaftha wa. ²⁵ Dza'a rkaga rka tekwatsa ta luwa, ta dza'a ghudzavafghudza mbrakwa sana skwiha ta luwa. ²⁶ Ma tsaya tama, dza'a nghanja lu ta saha Zwanja mndu nda mbraku ma ghwayak, ta wudaku katakata ma glakwani ta saha tsi dza'azlay. ²⁷ Ghwanafha ta duhwalha Lazglafta, ŋa sli'a taŋ ta kdavakta ghəŋa hadik tender, † kulam ta slrəŋa luwa, ŋa tsakaktá mnduhani daŋab tsi.

Tagha skwi ta ghəŋa ghuraf

Mat 24:32-35, Luk 21:29-33

²⁸ «Nghawa skwi ta magaku nda ghuraf ba! Ka nda ngha kuni ta ghuraf ta daku katsi ná, gi nda sna kuni kazlay: Ndusa dəwiŋ tama kə'a. ²⁹ Mantsa ya guli, ka nda ngha kuni ta tsa skwiha ya ta magaku katsi ná, ka snanja kuni kazlay: Ta tvi səla Zwanja mndu ka saha tama kə'a. ³⁰ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, had na mnduha ta na zamana gita na dza'a kduta dekdek kul slatá tsa skwiha ya wa. ³¹ Luwa nda hadik ná, dza'a kdu kda. Ama gwada da ná, had dza'a kuduta wa. Nzawanza hzleŋa, yaha kuni hani.

Lazglafta yeya nda sna ta kdakwa ghəŋa hadik

Mat 24:36-44

³² «Ta ghəŋa gwada ta tsa fitik ya ná, had mndu nda sna ka ta wati luwa tsi wa. Dər duhwalha Lazglafta ta luwa, dər zwanjani, sna a həŋ wa. Ba Da turtukwani yeya nda sna ta tsa fitik ya. ³³ Daswa ka kuni! ka nzata kuni hzleŋa nda fatá ghəŋa ghuni, sna a kuni ka yawu dza'a sagha tsa fitik ya wa. ³⁴ Tsa skwi ya ná, dza'a nza-kway manda zə'ala həga ta vrakta ta za wliwani. Ma sli'ani, ka zlanja tsi ta həgani ma dzva gwal ksanatá slnani, daganafha ta slna taŋ ta həŋ. Ka ngha ka ta həga, ka'a nda mnda ngha həga, ka nzata ka hzleŋa, ka'a

† Gray nda Daniyel 12:1. †† Gray nda Isaya 13:10, 34:4, Azekiyel 32:7, Yuwel 2:10, 3:4. ‡ Gray nda Vrafta ta Zlahu 30:4, Zakari 2:10 Nehemi 1:9.

guli. Ka sli'aftá tsi ka laghwi. ³⁵ Kaghuni guli, hzleŋa fata ghəŋa ghuni kabga snanja a kuni ka ta wani luwa dza'a sagha zə'ala həga wa. Ka gahawu tsi, ka ma takala tsi, ka ta waha vazak tsi, ka gasərdək a dza'a sagha tsi, had mndu nda sna wa. ³⁶ Daswa ka kuni da sagha tsi dluk slaghunaghata pslapsla hani ta kaghuni. ³⁷ Manda va na ta mnə yu ŋa ghuni na ná, mantsa ya ta mna yu ŋa inda mnduha kazlay: Hzleŋa ka kuni fata ghəŋ,» ka'a.

Dzra skwi ŋa ksafta Yesu ŋa dzata

Mat 26:1-5, Luk 22:1-2, Yuh 11:45-53

14 Ta his fitik ka sagha fitika skala Pak, nda skala buradi kul had is mida, † ka zbu gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha ta hidaku ŋa ksaftá Yesu ma kdek ma kdek ŋa klay dzata. ² «Yaha da nzakway badu tsa fitika skala Pak ya tama, kabga ka badu tsa ka mu ksay katsi ná, ka waya ka skwi da sli'anafatá mnduha ta hwanzabaku,» ka həŋ.

Pghay sana marakw ta urdi ta ghəŋ ŋa Yesu

Mat 26:6-13, Yuh 12:1-8

³ Ma luwa Betani Yesu ta nzaku ka za skwa zay ma həga ga Simuŋ si nda rda mndu tida ya, ka lamə sana marakw slanaghata nda klatá hwaraka Albastra ndəghamə tsi ta urda sana fu ta hgu lu ka Nar. Nda bla dzva tsa urdi ya katakata. Ka blaghutá tsi ta wa tsa hwarak ya, ka bərzləganatá tsa urdi ya ma ghəŋ ta Yesu. ⁴ Ka kuzlanafatá tsi ta sanlaha ta ŋuduf, ka rurunwaku həŋ ta rurunwaku. Ka həŋ mantsa: «Kabgawu ta kəl lu ka badza urdi ka bətbət na? ⁵ Ta skwi má ŋa klafta ka skwapta ŋa mutsaftá suley hkən dərmək †, ka daganafatá gwal pdu ná,» ka həŋ ka basanavatá ŋuduf ta tsa marakw ya, ka davay. ⁶ Ama ka Yesu nda həŋ mantsa: «Kabgawu ta kəl kuni ka ghuya daŋwa ŋa tsa marakw ya? Zlanawa zla, ŋərma skwi tsa skwi ya magiha tsi. ⁷ Gwal ka pduha ná, kawadaga həŋ nda kaghuni inda fitik, †† laviŋlava kuni ta vla skwi ŋa taŋ dər yawu tsi manda ya ta kumə kuni. I'i ná, gdavata a yu tavata kaghuni wa. ⁸ Kdavakta ŋərma skwi kura tsi, maga tsi. Rdí má ŋa masadivata badu dza'a da da hadik, tsaya na masadiva tsi na. ⁹ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, inda vli dza'a mnə lu ta Lfida Gwada Lazglafta ma ghəŋa hadik tender, dza'a rusay lu ta skwi maga na marakw na, ŋa hava na marakw na.»

Skwapta Zudas Iskaryut ta Yesu

Mat 26:14-16, Luk 22:3-6

¹⁰ Ka sli'aftá Zudas Iskaryut. Tsatsi ná, tekw mataba duhwalha ghwanpdə his, Ka laghu tsi da slanaghatá gwal dra skwi ŋa Lazglafta. «Dza'a vlaghunavla yu ta Yesu ma dzva ghuni,» ka'a nda həŋ. ¹¹ Tahula mnanatani ta tsa gwada ya ta həŋ, ka rfu həŋ ta rfu. «Dza'a vlaghavla aŋni ta tsedi guli,» ka həŋ nda tsi. «Yaw,» ka Zudas. Tahula tsa tama, ka ŋavata Zudas ka psa tvi dza'a kəl tsi ka vlanja Yesu ta həŋ.

†† Ngha ta Sabi 12:1-27. †† Ngha ta Markus 6:37. ††† Gray nda Vrafta ta Zlahu 15:11.

Zay Yesu ta skwa zay ña skala Pak
Mat 26:17-25, Luk 22:7-14,21-23, Yuh 13:21-30

¹² Bađu tsa tañtaña fitika skala skwa zay kul had is mida ya, bađu tsaya ta hna lu ta tuwak ña maga tsa skala Pak ya. Ka duhwalhani nda Yesu mantsa: «Ga ta kuma ka ta payafta mu ta vli ña maga skala Pak na?» ka hëñ. ¹³ Ka ghunaftá tsi ta gwal his mataba duhwalhani. Ka'a nda hëñ mantsa: Lawala da huďa luwa, dza'a guyaku kuni nda sana mndu ta kla bzleghwa imi, ka dza'a kuni mistani. ¹⁴ Ka dza'a lamə da həga ga tsi ya ná, ka mnanatá kuni ta zə'ala həga ma tsa həga ya kazlay: Ga tsa vli dza'a kəl yu ka za skwa zay ña skala Pak kawadaga nda duhwalha da ya na? ka mghama ñni, ka kuni dazlay nda tsi, ña maraghunatani. ¹⁵ Ya dza'a maraghunamara ta vli ma sana dzuguvi ta ghəña sana həga nda payatá inda huzlaha mida. Hada dza'a payamafta kuni ta skwi ña za skwa zay ña skala Pak, ka'a. ¹⁶ Ka slí'afta tsa duhwalha ya, ka laghwí da hudluwa, ka slafta hëñ ta inda tsa skwiha ya, manda va ya mnanaf Yesu ta hëñ. Ka datá hëñ ta skwa zaya skala Pak hada.

Sani ma kaghuni dza'a skwaptá i'i, ka Yesu

¹⁷ Gahawu tama, ka lagha tsi kawadaga nda duhwalhani ghwanpďə his. ¹⁸ Nda nza nzakwa tañ tama ta za skwa zay hëñ, ka Yesu mantsa: «Kahwathwata ta mnaghunata yu, mamu mndu turtuk mataba ghuni ta zə mu ta skwa zay kawadaga nda tsi, dza'a vlatá i'i ma dzva mnduha †,» ka'a. ¹⁹ Rəmasas ka vgha tañ. «I'i a wu su'u na? I'i a wu su'u na? I'i a wu su'u na?» ka hëñ turtuk turtuk nda tsi. ²⁰ «Mndu turtuk mataba na kaghuni ghwanpďə his ta zə mu ta skwa zay ma hliba turtuk †† na tsa mndu ya. ²¹ Wya te'uwa, Zwanja mndu ná, dza'a mtaku manda ya nda ghada vindatani ma gwaďa Lazglafta. ‡ Ama ďanwa ña mndu dza'a vlata Zwanja mndu ma dzva mnduha ña dzata. Dər ya má kwal lu yatá tsa mndu ya,» ka'a nda hëñ.

Tahanata Yesu ta za skwa zay nda ghuba
Mat 26:26-30, Luk 22:14-20, 1Kwa 11:23-25

²² Ta zə hëñ ta skwa zay, ka klaftá Yesu ta tsa buradi ya, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta, ka balanaftá tsi ta hëñ. Ka'a nda hëñ mantsa: Nanana ná, slu'uvgha da ya, zlgħawazlgħa, ka'a. ²³ Tahula tsa, ka klaftá tsi ta leghwa ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta, ka vlanťá tsi ta hëñ. Ka zlgħaftá hëñ ka ñanja'ata demdem. ²⁴ Ka'a nda hëñ mantsa: «Nanana na usa da ya. Nana usa da ná, dza'a pghupgha ña slərba zughu mataba mnduha demdem nda Lazglafta. ††25 Kahwathwata ta mnaghunata yu, had yu dza'a səglanťá ima yakwa fwa inabi ha ka labə ta fitik dza'a kəl yu ka sa lfídani ma ga mghama Lazglafta wa,» ka'a nda hëñ.

²⁶ Ka fanaftá hëñ ta laha †† zləzlvə Lazglafta, ka slí'aftá hëñ ka dza'a ta ghwá zaytuñ.

Sna a yu ta kagha wu, ka Piyer nda Yesu
Mat 26:31-35, Luk 22:31-34, Yuh 13:36-38

²⁷ Ta labə hëñ ta tvi, ka Yesu nda hëñ mantsa: «Dza'a hwahwayaghu hwahwaya kuni ka zliďivata, †††,» ka'a nda hëñ. Wya te'uwa nda vinda da Lazglafta kazlay: Dza'a dzadza yu ta mnda ngha tuwak, ña gazlaghuta tuwakha kə'a †††.

²⁸ «Dza'a dzadza lu ta i'i, ama tahula slí'agabta da, dza'a tinlaghutinľa yu ta bhadaghata da Galili ka kaghuni,» ka'a. ²⁹ Ka Piyer nda tsi mantsa: «Dər hwahwayaghuta lamndu ka zlavaghata, i'i, zlavaghata a yu dekdek wa,» ka'a. ³⁰ Ka Yesu nda tsi guli mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghata wa, ta vana rvidik gita u ná, ma kdaku vazak ka wahata kamahis, dza'a mnamna vərďa kagha hkən səla kazlay: Sna a yu ta na mndu na wu kə'a.» ³¹ Ama ka Piyer vrəglinťá zlgħanaftawi nda mbraku nda mbraku mantsa: «Dər má ña dzatá i'i kawadaga nda kagha tsi, had yu dza'a mnay kazlay: Sna a yu ta kagha wu kə'a wu,» ka'a nda tsi. Manda va tsaya, ka pďakwa sanlaha nda tsi guli.

Nďəba dzva Yesu ma Getsemani

Mat 26:36-46, Luk 22:39-46

³² Ka bhadaghatá hëñ da sana vli ta hgu lu ka Getsemene. § Lagha tañ da tsa vli ya, «nzawanza hadna ta dza'a yu da maga du'a,» ka Yesu nda duhwalhani. ³³ Ka hgana'atá tsi ta i Piyer nda Yakubu nda Yuhwana kawadaga nda tsi. Ta mbəďap a hëñ ta səla wu ná, ka ksafťá zləñ ta Yesu ka ghuyay ma vgha. ³⁴ Ka'a nda hëñ mantsa: Tďatďa ñudufa da katakata ta kuma dzihata, nzawanza hadna ndiri, ka'a nda hëñ. ³⁵ Tahula tsa ka mbəďaptá tsi ta səla dau' manda a, ka zləmbatá tsi ta hadik, ka ndəbə tsi ta dzvu da Lazglafta: Ka má ta magaku tsi katsi ná, ka laghula na ghuya ďanwa na ta ghəña da, ka'a. ³⁶ Ka'a guli: «Aba, Da, had skwi kul lavinťá ka ta magay wa, klinľa ta na gruma dza'a yu say na! Nziyanza tsi tama, manda ya ta kumə i'i a wa, ama ka nza tsi manda ya ta kumə kagha,» ka'a. ³⁷ Ka slí'aftá tsi ka vrakta slanaghatá duhwalhani, ka slanaghatá tsi ta hëñ ta hani. Ka'a nda Piyer mantsa: «Simuñ, ta hani ka ra? Laviñ a ka ta nzďavata ta nzaku ndiri dər ka ki'a ra! ³⁸ Nzawanza ndiri, ka ndəba kuni ta dzvu yaha kuni da zləmbamta ma ghwadaka skwi dza'a dzghaghunata,» ka'a nda Piyer. «Nda sna yu ta kumay ñudufa ghuni ta maga skwi dina, ama had mbrakwa slu'uvgha wa,» ka'a nda hëñ. ³⁹ Ka vrəglaghutá tsi da maga du'a manda va tsa ya kay guli. ⁴⁰ Ka slí'iglaftá tsi ka vrəglakta slanaghatá hëñ. Ta vraktá tsi ná, ta zuñura hani hëñ kay guli. Ka slí'anafťá tsi ta hëñ. Trid traptra hëñ ta skwi ña mnanata, kabga nda ghuya hëñ da hani. Ka vrəglaghutá tsi. ⁴¹ Ka vrəglaktá tsi ña mahkəna səla, ka'a nda hëñ mantsa: «Tata hani kuni ka mbi'a vgha ghuni tama ba? Nda kďa, nda maga fitikani tama. Wana vlanľa lu ta Zwanja mndu ma dzvu ta gwal dmaku. ⁴² Slí'afwasli'a, mbaďma guya hëñ, wya

† Gray nda Zabura 41:10. †† Ngha ta Zabura 41:10. ‡ Ngha ta Zabura 22:2-19 nda Isaya 53. †† Gray nda Sabi 24:8, Irmiya 31:31-34. †† Ngha ta Zabura 113-118.

††† Ngha ta Zakari 13:7. ††† Ngha ta Zakari 13:7. § Ngha ta Mata 26:36.

ndusakta tsa mndu ta vlatá i'i ma dzva taŋ ya,» ka'a nda həŋ.

Ksaftá Yesu

Mat 26:47-56, Luk 22:47-53, Yuh 18:3-12

⁴³ Tata tsa gwada ya Yesu, ta lagha Zudas ta nzakway tekwa mataba duhwalha ghwanjpdə his. Ka lagha tsi kawadaga nda tskatá mnduha, nda huzla lmu da həŋ da slanaghatá Yesu. Tsa mnduha ya ná, ghunatá mnduha mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha, nda la galata mndu ya. ⁴⁴ Tsa Zudas ya ná, tsatsi ta vlatá həŋ. Tinlaghutiŋla ta mnanatá həŋ kazlay: Ka nda ngaha kuni ta tsa mndu dza'a lagha yu da brusata ya ná, ya vani tsaya. Ka gi ksafta kuni, ka kla kuni, yaha kuni da walaŋta zliŋta, ka'a nda həŋ. ⁴⁵ Bhadaghatani, ka gavadaghatá tsi tavata Yesu. «Zgu tsa Maləma da,» ka'a ganaghatá zgu ka brusay. ⁴⁶ Ka gi sli'adaghatá tsa mnduha ya ksaftá Yesu. ⁴⁷ Ka gi tshagaptá sana mndu tavata Yesu ta kafayani, ka gi tsaghutá sləməŋa † sani ma kwalva tsa mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ya. ⁴⁸ Ka Yesu nda həŋ mantasa: «Nya ta maguta kəl kuni ka sli'a-gaghata nda huzla lmu da ksa i'i, gənda yu ra?» ⁴⁹ Ya wya kawadaga yu nda kaghuni ta tagha skwi ma həga Lazglafta tazlay, hada kaghuni, kabgawu kwal kuni ksaftá i'i? Wya nana skwi ta magaku na ná, ŋa nzakwani manda ya mna gwada Lazglafta ya,» ka'a. ⁵⁰ Ka hwahwayaghutá † duhwalha Yesu ka zlanavata. ⁵¹ Ka sli'aftá sana galabay ka mbada mistani, nda tsatá gwa-da ta vghani, ka kumə lu ta ksafta, ⁵² ama ka slurtiŋtá tsi ta lgutani ka hwayaghuta ka fərđi'u.

Yesu ta kəma guma

Mat 26:57-68, Luk 22:54-55,63-71, Yuh 18:13-14,19-24

⁵³ Ka klaghatá həŋ ta Yesu da mala gwal dra skwi ŋa Lazglafta. Hada, ka tskavatá inda gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta, nda la galata mndu tani, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha tani, ka tskavatá həŋ. ⁵⁴ Ta klə həŋ ya, mbadaka Piyer ka mbada ta hulani ta hulani, ha ka lamə tsi da daba tsa həga ga mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta ya. Ka nzatá tsi hada ka slina vu kawadaga nda kwalvaha. ⁵⁵ Mbada maliha ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tsa guma, ka zba skwi dza'a kəl lu ka mutsaftá rutsak nda inda tsakalawi ta ghəŋa Yesu, kabga ŋa mutsaftá dzata, triđ mutsaf a həŋ wa. ⁵⁶ Nda ndəgha gwal ta vaza rutsak ta Yesu † mndani, ama la a tsa gwada taŋ ya ta tva turtuk wa. ⁵⁷ Ka sli'anafatá sanlaha ta gwada ta ghəŋani. Ka'a nda həŋ mantasa: ⁵⁸ Sniŋsna ŋni ta mnayni kazlay: «Dza'a tasiŋta na həga Lazglafta baf lu nda dzvu na yu, ka vranafatá da ta bafta badu mahkən kul ksantá mndu, †» ka'a. ⁵⁹ Kulam nda tsaya tani, la a tsa gwada taŋ ya ta tva turtuk wa. ⁶⁰ Ka sli'aftá mal ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta mataba tsa tskatá vgha mnduha ya. Ka'a nda Yesu mantasa: «Nu kul zlgəhə kagha ta wa na skwi ta mnə mnduha ta kagha na katək na? Ari sna a

† Ngha ta Yuhwana 18:26. †† Gray nda 14:27. ‡ Gray nda Zabura 27:12, 35:11. †† Ngha ta Yuhwana 2:19.

wa a kagha na?» ⁶¹ Tsərída, ka Yesu nzata, zlgəhə a ta wani wa. Ka dawuglaŋtá tsa mal ta ghəŋa gwal dra skwi ya da tsi. «Kagha Kristi ta nzakway ka Zwanja Lazglafta nda tfawi ta ghəŋani ya ra?» ka'a nda tsi. ⁶² Ka Yesu zlgəhanafatá mantasa: «Anji, i'i ya. Dza'a nda ngaha kuni ta i'i Zwanja mndu ta nzaku nda ga zəghwa Lazglafta nda mbra. Dza'a ngəhay kuni ta saha da ma kusay ta luwa † guli,» ka'a. ⁶³ Na snanja tsa mal ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta ya ta tsa gwada ya, ka kwahinjtá tsi ta lgutani. Ka'a nda həŋ mantasa: «Nu tata zbəgəltə mu?» ⁶⁴ Nda sna kuni ta tsa ŋaslani ya ki'e, kinawu ka kaghuni ta ghəŋani?» ka'a. Prək ka dzatá na mndu † na, ka həŋ demdem. ⁶⁵ Ka gi tafə sanlaha ta sərđək tida, ka hbanamtá həŋ ta patak ma kuma, ka dəŋəzlay. Ka həŋ nda tsi mantasa: Tsatsaf tsatsa ta tsa mndu ta dzughusta ya, ka həŋ nda tsi. Ka vlatá həŋ ta la kwalvaha, ka dgəhar † tsahaya guli.

Hkən mnay Piyer kazlay sna a yu ta Yesu wu kə'a

Mat 26:69-75, Luk 22:56-62, Yuh 18:15-18,25-27

⁶⁶ Tata nzaku Piyer ndagahadik ma daba həga, ka sagha sana marakw ta nzakway tekwa mataba kwalvaha ka mi'aha ga mal ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta. ⁶⁷ Ka ngəhanjtá tsi ta Piyer ta slina vu. Ka vits tsi, «Si kawadaga kagha nda tsa Yesu la Nazaret ya,» ka'a nda tsi. ⁶⁸ «Kay! Sna a yu ta na skwi ta mnə ka na wu, sna a yu ta va na mndu ta mnə ka na guli wu,» ka'a. Ka gi sli'aftá tsi ka laghwi da dzuguva watgha. [Ka wahatá vazak.] ⁶⁹ Ka ngəhəgləŋtá va tsa marakw ya. Tekw nana mndu na mataba tsa mnduha ya, ka'a nda tsa mnduha ma tsa vli ya kay guli. ⁷⁰ «Kay! I'i a wu,» ka'a kay guli. Bats nzda, ka tsa gwal ta nzaku hada ya nda Piyer kay guli mantasa: «Dər ki tsi, vara a kagha mataba tsa mnduha ya wu, kagha ná, mnda la Galili ka,» ka həŋ nda tsi. ⁷¹ Ka zlraftá Piyer ta ksi'a ghəŋani ka wadu. Ka'a mantasa: «Sna a yu ta na mndu ta mnə kuni na dekdek wu,» ka'a. ⁷² Ka gi wahatá vazak ka mahis. Snanja Piyer ta tsa wahata vazak ka mahis ya, hizl sagha tsa gwada mnana Yesu kazlay: Ma kdaku vazak wahata ka mahis ná, dza'a mnay ka kazlay: Sna a yu ta kagha wu kə'a ya tsa da ghəŋani. Ka gi sli'aftá tsi ka laghwi da hərbə taw. §

Kladaghata Yesu ta kəma Pilatus

Mat 27:1-2,11-14, Luk 23:1-5, Yuh 18:28-38

15 Tsadəkwa vli, ka gi tskavatá maliha ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ka dzrəku kawadaga nda la galata mndu, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha, nda gwal tsa guma demdem. Ka habaftá həŋ ta Yesu. Ka klaftá həŋ ka laghwi vlatá Pilat ka ŋumna. ² Tahula kladaghata taŋ ta Yesu da Pilatus, ka dawəŋtá Pilat da tsi. Ka'a mantasa: «Kagha mghama la Yahuda ra?» ka'a nda tsi. Manda ya mna ka, † ka Yesu nda tsi. ³ Ka vazə maliha ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ta rut-sakha kavghakavgha ta Yesu. ⁴ Ka dawuglaŋtá Pilat da

†† Ngha ta Zabura 110:1 nda Daniyel 7:13. ††† Ngha ta Zlahu 24:16. ††† Gray nda Isaya 50:6. § Ngha ta 14:30. †† Ngha ta Mata 27:11.

Yesu, «Mbæda a ka ra, ari sna a wa a ka ta na skwiha ta mnæ hæg ta kagha na na?» ka'a nda tsi. ⁵ Tsærid nzanza Yesu kul mbædanaghata dær ka turtuk. Ka vlanjtá tsi ta ndanu ta Pilat.

Tsanaghatá guma mtaku ta Yesu

Mat 27:15-26, Luk 23:13-25, Yuh 18:39—19:16

⁶ Tsaw inda fitika skala Pak ya ná, ta snusna Pilat ta zlinistá mndu turtuk ma gamak ta hæg. Mndu dawan hæg ta zlinista tsi ta hæg. ⁷ Ma tsa fitik ya, mamu sana mndu ta hgu lu ka Barabas, ksaf lu ka famta ma gamak kawadaga nda sanlaha ma mnduha, kabga dzata tan ta mndu ma vla zlerðawi nda ñumna. ⁸ Mbæda dæmga ka slí'adaghata da Pilatus, «Zliñniszla ta mndu turtuk manda ya snu ka ta magarñata,» ka hæg. ⁹ «Ta kumay kuni ta zlighunista da ta mghama la Yahuda ra?» ka Pilat nda hæg, ¹⁰ kabga nda sna ka mnay kazlay: Ka draku kladaghata maliha ta ghæja gwal dra skwi ña Lazglafta ta Yesu kæ'a. ¹¹ Ama mbæda maliha ta ghæja gwal dra skwi ña Lazglafta ka ñavata, ka bara mnduha ña mnay tan kazlay: Zliñnis Barabas, zliñnis Barabas, ka'a nda Pilatus. ¹² Ka vræglinjtá Pilat ta daway da hæg: «Ka si mantsa tsi, nu ta kumæ kuni ta magay da nda na mndu ta hgu kuni ka mghama la Yahuda na?» ka'a nda hæg. ¹³ Ka hlæglaftá hæg ta wi: «Zlænafzlænja ta udzu, ka hæg nda tsi.» ¹⁴ Ka Pilat nda hæg guli mantsa: «Kabgawu, nahgani va ghwadaka skwi maga tsi? Ka hlæglaftá hæg ta wi nda mbraku, Zlænafzlænja ta udzu!» ka hæg nda tsi. ¹⁵ Tsa Pilat ya, ta kumay ta zdanafta ñuduf ta dæmga. Mantsa, ka zlinistá tsi ta Barabas ta hæg, ta vlanjtá tsi ta Yesu ma dzvu ta la sludzi ña slvanapta. Tahula tsa, ka zlananjtá tsi ta hæg ña zlanaf ta udzu.

Gagay sludziha ta Yesu

Mat 27:27-31, Yuh 19:2-3

¹⁶ Ka zlgħagħutá sludziha ta Yesu ma dzva Pilatus, ka kladamtá hæg, ta dabi ma hæga ma vla nzakwa Pilatus, ka hagadagħatá hæg ta inda sludziha demdem, ka tskavata hada. ¹⁷ Ka sudanavatá hæg ta lguta ma mgham mgham ka dva. Ka daftá hæg ta teki ka wanamta ma ghæg manda zewzewa. ¹⁸ Ka gæ hæg ta zgu ñani: «Zgu tsa mghama la Yahuda,» ka hæg nda tsi. ¹⁹ Mbædaka hæg ka dzay ta ghæg nda sarak guli, ka tafa særdæk tida. Ka tsælbu hæg ta tsælbu ta kæmani, manda skwi ña vla glaku ñani. ²⁰ Tahula hærfuta tan ta gagay, ka sudagħutá hæg ta tsa lguta dva má mgham mgham tida ya, ka sudgħlanavatá hæg ta værdá ñani. Ka klagapta ka klagħata ña zlanæg ta udzu.

Dalafta la sludziha ta Yesu ta udzu

Mat 27:32-44, Luk 23:26-43, Yuh 19:17-27

²¹ Ta labæ hæg ta tvi, ka guyatá hæg nda sana mnda la Sireñ ta hgu lu ka Simuñ, dani ma i Alegzandra nda Rufus † ta vrakta ta wawakwani. Ka mblanaftá hæg ta kla tsa udza zlanæg Yesu ya. ²² Ka klagħatá hæg ta Yesu da

† Gray nda Ruma 16:13.

Gwalgwata. Tsa Gwalgwata ya na, manda mnay kazlay: Vla ghudzifa ghæg kæ'a ya. ²³ Bhadaghata tan da hada, ka kumæ hæg ta sunustá ima inabi labanaf lu nda sana skwi ta hgu lu ka mur, ña htanagħutá kuzlakwa tsa ghuya danwa ya, ama ka kwalagħutá Yesu ta say. ²⁴ Nzemndi tæmbay vli ta zlanægta hæg ta udza zlanæg, ka vzæ hæg ta vindima † ña daguvustá lguthani. ²⁶ Vindafha lu nda ta ghægani, ta ghægja skwi kæl lu ka tsanagħatá guma kazlay: Mghama la Yahuda kæ'a. ²⁷ Ka zlanægta hæg ta gændaha his ta sana udzuha tavatani, pal nda ga zegħwani, pal nda ga zlabani. ²⁸ [Mantsa ya kdavakta skwi mnæ gwadá Lazglafta kazlay: Nda mbæda mataba mbsaka gwal ta maga ghwadaka skwi, ‡] kæ'a. ²⁹ Mbæda mnduha ta labæ nda ta tsa tvi ya, ka gigda ghæg ka rarazay, «Yawa a wa! Dza'a tasiñtasa yu ta hæga Lazglafta ka bafta da ma fitik hkæn † a ka ka kay ra. ³⁰ Mbanaf mba ta ghægja għa kagha ka ghægja għa, ka saha ka ta na udza zlanæg na!» ka hæg nda tsi. ³¹ Mbæda maliha ta ghægja gwal dra skwi ña Lazglafta, nda gwal tagħa zlahu ña mnduha ka manay guli: «Mbanafha ta sanlaha ná, ama trid laviñ a ta mbanafatá ghægani wu,» ka hæg mataba tan. ³² «Ka sasa Kristi Mghama la Isra'ila ta na udza zlanæg na ndana tama, ka ngha ñni, kada zlgħafta ñni nda ñudufa ñni!» ka hæg. Mbæda tsa gwal zlanæg lu kawadaga nda tsi ya guli ka razay.

Mtakwa Yesu

Mat 27:45-56, Luk 23:44-49, Yuh 19:28-30

³³ Lafa fitik dæk da ghæg, ka nutá vli tdik ka grusl ta hadik demdem, ha ka laha ta nzemndi hkæn ta fitik hawa. ³⁴ Manda magatá nzemndi hkæn, ka hgatá Yesu nda mbraku, ka'a mantsa: «Eluhi, Eluhi, lama sabak-tani?» ka'a. Manda mnay kazlay: Lazglafta da, Lazglafta da, kabgawu zlidivata † ka na? kæ'a ya. ³⁵ Snañta sanlaha mataba tsa gwal hada ya ta tsa skwi mna tsi ya ná, ka hæg mantsa: «Wya ta hga Iliya mnda Lazglafta ghalya,» ka hæg. ³⁶ Ka gi slí'aftá sani mataba tan ka hwayadapta klaftá susu, ka hbuñta ta wa sarak. Ka tsughumamtá tsi ma ima inabi mastalan, ka tsghædanafatá tsi ta Yesu ña sayni. †† Ta tsghæ tsi ya, «Swid-wa! Nghama ngha ka dza'a sasa Iliya da klagata ta na udza zlanæg na tsi, kaki tsi,» ka hæg. ³⁷ Ama ka wahatá Yesu nda mbraku, ka sabæ hafu mida. ³⁸ Ma va tsa fitik ya, ka tavaptá zlala ta watgħa lamæ da vli nda għuba ma hæga ††† Lazglafta kuyar daga ta luwa dikw ta hadik. ³⁹ Ma tsa vli zlanæg lu ta Yesu ya, mamu sana mghama sludza la Ruma ta sladakta mbæg nda tsi. Manda ngħarñtani ta mndærga tsa klay Yesu ta hafu ya, ka'a mantsa: «Kahwathwata, na mndu na ná, Zwanæg Lazglafta ya,» ka'a. ⁴⁰ Mamu sana mi'aha ta sladakta di'ir ka ngha tsa skwiha ta magaku ya guli. Mataba tsa mi'aha ya, mamu i Mari makwa ta Magdala, nda Salume, nda Mari mani ma i Yuses nda Yakubu ta

†† Ngha ta Zabura 22:19. ‡ Ngha ta Lukwa 22:37 nda Isaya 53:12. †† Ngha ta 14:58 nda Zabura 22:8 nda Yuhwana 2:19. †† Ngha ta Zabura 22:2. ††† Gray nda Zabura 69:22. ††† Ngha ta Sabi 26:31-33.

tsne'uwa ya. ⁴¹ Ma fitika si nzakwa Yesu ta ma luwa Galili karaku ná, si ta dza'a mistani tsa mi'aha ya na maganata slna. Si nda ndagha sanlaha ma mi'aha ta sli'adafta mistani da luwa Ursalima guli.

Padamta Yusufu ta Yesu

Mat 27:57-61, Luk 23:50-56, Yuh 19:38-42

⁴² Baɗu luma Madagala tsa fitik ya, ta kɛl lu ka papaya skwiha, kabga dza'a lamla lu da sabat, ka nda dɛda fitik. ⁴³ Ka lagha Yusufu mnda luwa Arimate †. Tsa mndu ya ná, ta mnay ta tughwa gwadaha. Tsatsi guli ná, ta kzla ga mghama Lazglafta. Ka draftá tsi ta ɗuduf, ka lagha slanaghatá Pilat na dawaftá tvi na dza'a kla mbla Yesu. ⁴⁴ Ka ndarmim Pilat ta tsa gi saba hafu ma Yesu misimmisim ya. Ka hganɗá tsi ta tsa mghama sludziha ya, ka dawagta da tsi kazlay: Nda kɛda fitika saba hafu mida ra? kɛ'a. ⁴⁵ Manda snanamta tsa mghama sludzi ya, ka zlanagta tsi ta tvi ta Yusufu na dza'a kla mbla Yesu. ⁴⁶ Ka skwatá Yusufu ta lguta wupay, ka klagata mbla Yesu ta udza zɛɗay, ka mb-samta mida. Ka klaftá tsi ka laghwi famta ma kulu huhrap lu ma kluluh. Ka tanwalaktá mghama klam, ka hunɗa ta wa tsa kulu ya. ⁴⁷ Ta nzaktá i Mari makwa ta Magdala nda Mari mani ma Yuses, ka naha vli dza'a kɛl lu ka famta.

Sli'agabta Yesu nda hafu ma mtaku

Mat 28:1-8, Luk 24:1-12, Yuh 20:1-10

16 Manda luta sabat, ka sli'aftá i Mari makwa ta Magdala nda Salume nda Mari mani ma Yakubu dzawatá rɛa urdi na dza'a masay ta mbla Yesu. ² Ka sli'afta hɛɗ, ka bhadaghatá hɛɗ mbessa vzlazlan ta kulu gasɛrdɛk baɗu dɛmas. ³ Ta labɛ hɛɗ ta tvi, ka hɛɗ mantsa: Wa dza'a tanwalaghutá tsa klam ta wa tsa kulu ya tama? ka hɛɗ. ⁴ Ndu sadaghatá tan, kɛ'a ka hɛɗ ná, tanwalaghutatanwala lu ta tsa mghama klam ya di'ing nda wa tsa kulu ya. ⁵ Ka gi lamɛ hɛɗ da tsa kulu ya. Ka slanaghatá hɛɗ ta sana duhwal ta nzaku hada nda ga zeghwi, nda sudatá ta lguta ɗusliɗ zutut ta vghani. Ng-hanɗa tan, mbaɗaka hɛɗ ka ghudzafɗa da zɛɗ. ⁶ «Ma zɛɗ kuni ta zɛɗ, nda sna yu kazlay: Yesu mnda la Nazaret si zɛɗaf lu ya ta psɛ kuni» kɛ'a. Ta had hadna wa. Sli'afslí'a nda hafu ka laghwi. Wana tsa vli si kɛl lu ka fatá mblani ya. ⁷ Lawala da mnanatá i Piyer nda sanlaha ma duhwalhani kazlay: Tinɗɛl tsatsi dza'a bhata ma Galili. Hada dza'a nghanɗa kuni manda ya si mnaghuna tsi, †† ka tsa duhwal ya nda hɛɗ. ⁸ Ka ndagaptá tsa mi'aha ya ma kulu, ka hwaya. Ta ghudzaku hɛɗ da zɛɗ. Ka kwalaghutá hɛɗ ta mna tsa gwada ya na mndu, kabga nda ksa hɛɗ da zɛɗ.

† Ngha ta Mata 27:57. †† Ngha ta 14:28.

Maranta Yesu ta vghani da Mari Magdala

Mat 28:9-10, Yuh 20:11-18

⁹ [Manda sli'agabta Yesu gasɛrdɛk baɗu dɛmas, tinɗɛl Mari makwa ta Magdala, ya ghzligin tsi ta duhwalha halaway ndɛfánɗ mida ya, marava tsi da tsi. ¹⁰ Ka sli'aftá tsa marakw ya ka laghwi da mnay na gwal si kawadaga nda Yesu, ta nzaku hɛɗ sasgama ka taw. ¹¹ Wa a Yesu nda hafu, nda naha i'i nda ira ɗa, kɛ'a nda hɛɗ. Ka kwalaghutá hɛɗ ta zɛɗaftá tsa gwada ya.

Maravata Yesu da sana duhwalhani his

Luk 24:13-35

¹² Tahula tsa, ka maravatá Yesu ka sani ma mndu tskɛm da duhwalhani his ta mbaɗa ta tvi ta dza'a tahu-la luwa. ¹³ Ka vraktá hɛɗ da Ursalima, ka rusu hɛɗ na sanlaha. Ama ka kwalaghutá tsahaya ta zɛɗaftá tsa gwada ya guli.

Maravata Yesu da duhwalhani ghwanɗɗɛ nden

Mat 28:16-20, Luk 24:36-49, Yuh 20:19-23, Slg 1:6-8

¹⁴ Tahula tsa guli, ka maravatá tsi ta kɛma duhwalhani ghwanɗɗɛ nden ta zɛ hɛɗ ta skwa zay. Ka davanaghatá tsi ta hɛɗ: Nu kul zɛɗaftá kuni ta gwada tsa gwal ta nghanɗá i'i ta sli'agapta ya, tanɗanɗa ghɛna ghuni, kɛ'a nda hɛɗ. ¹⁵ Kɛ'a nda hɛɗ tama mantsa: Lawala ta ghɛna hadik tender, ka mna kuni ta Lfida Gwada Lazglafta na inda mnduha. ¹⁶ Inda mndu dza'a zɛɗafta nda ɗuduf, ka maganaftá lu ta batem, dza'a mbaku. Ama mndu dza'a kwal kul zɛɗafta, dza'a tsanaghatá Lazglafta ta guma. ¹⁷ Wya ɗizla dza'a maranɗá gwal ta zɛɗaftá i'i: Nda hga ɗa, dza'a ghazlay hɛɗ ta duhwalha halaway ma mnduha, dza'a gwaday hɛɗ ta sana Lfida Gwada. ¹⁸ Dɛr ksafha hɛɗ ta nahadik nda dzvu, dɛr suha hɛɗ ta gruma, had sana skwi dza'a maganata tsi ta hɛɗ wa. Dza'a fafanaghafafa hɛɗ ta dzvu ta gwal kul dughwanaku, na mbambafta tan, ka Yesu nda hɛɗ.

Vraghuta Yesu ta luwa

Luk 24:50-53, Slg 1:9-11

¹⁹ Tahula mnanata Mgham Yesu ta tsa gwada ya ta hɛɗ, ka klaghatá Lazglafta ta luwa, ka nzanatá tsi nda ga zeghwani. ²⁰ Hahɛɗ guli, ka sli'aftá hɛɗ ka laghwi da mna tsa Lfida Gwada Lazglafta ya ma inda vli. Ka katu Mgham Yesu ta hɛɗ ma mna tsa gwada ya, ɗlanaghaha ta tsa gwada ya ta hɛɗ nda ma magay tan ta mazɛmzɛm.]

‡ Slna gwal ghunay 1:8. †† Gray nda Slna gwal ghunay 1:9-11.

Lukwa

Zlrafta Lukwa ta gwaɗani

1 Ari n̄erma Tawfilus, nda nd̄agha mnduha ta n̄avata ka vinda gwada ta gh̄nja skwiha ta luta mataba n̄ni. ² Ka vindafta h̄nj manda va skwi n̄ghaŋ gwal ta nzakway ka masl̄emts̄eka tsa skwi ya, ta nuta ka gwal mna gwada Lazglafta daga taŋtaŋ. ³ Ka n̄avatá i'i guli ka psa sn̄nja dina ta skwiha ta luta daga taŋtaŋ n̄ja vindaghafta nda tvani a mala da Tawfilus, ⁴ kada sn̄nja ta ka ta kdavakta v̄rda skwiha mutsaf ka ta tagha skwi ta gh̄njaŋi.

I Zakari nda Elizabet

⁵ Mantsa tama, ma fitika nzakwa mgham Hiridus ta ga mgham ta had̄ika Zudiya, mamu sana mndu ta dra skwi n̄ja Lazglafta, Zakari hgani mataba mnd̄era la Abiya mnd̄era gwal ta dra skwi n̄ja Lazglafta. Elizabet hga markwa taŋ ta sabi nda ma mnd̄era la Haruna. ⁶ Tudukwa mndu h̄nj his his ta wa ira Lazglafta. Ta snay h̄nj ta zlaha Lazglafta nda skwa dzahayhani, had masl̄ivinza ta ksantá h̄nj wa. ⁷ Mutsaf a h̄nj ta zwan̄ dekdek wa, kabga ka dz̄ogh̄nj Elizabet, lula ima taŋ guli.

Dza'a n̄atsay ka ta zwan̄ ka duhwala Lazglafta nda Zakari

⁸ Ma sana fitik, ta maga sl̄na tsa dra skwi ya Zakari ta k̄ma Lazglafta, kabga mb̄edagagha mb̄eda fitik n̄ja magay mnd̄era taŋ ta tsa sl̄na ya, ⁹ ka zbaptá lu nda vindima ta Zakari n̄ja lami da h̄nja Lazglafta da dra urdi manda ya snu gwal ta dra skwi n̄ja Lazglafta ta magay. ¹⁰ Magatá tsa fitika dra urdi ya, ka sl̄i'aftá tsi ka lami da h̄nja Lazglafta da dra tsa urdi ya, ta maḡe d̄emga ta du'a ma bli. ¹¹ Má tsa tama, gi ka zlagaptá duhwala Lazglafta ta k̄ma Zakari, ka sl̄adata nda ga zeghwa tsa gwir ta dr̄e lu ta urdi ya. ¹² Na gi n̄ghaŋta Zakari, ka ghudzaftá tsi da zl̄nj, sraw vghani. ¹³ «Ma zl̄nj ka ta zl̄nj Zakari, wana tsu'af̄tsu'a Lazglafta ta nd̄eba dzva gha. Dza'a yagha ya markwa ghuni Elizabet ta zwan̄ja zgun n̄ja tsanaftá gha ta hgani ka Yuhwana, ¹⁴ dza'a rfay ka ta rfu katakata, dagala gwal dza'a rfu ta gh̄njaŋi guli. ¹⁵ Ka mndu dagala dza'a nzakwa tsi ta k̄ma Lazglafta. Had̄ dza'a sa ima inabi d̄er skwi ta ghuya mndu wa. Dza'a nd̄aghund̄agha nda Sulkum nda ghuba daga ma huɗa mani. ¹⁶ Dza'a nda nd̄agha zwana la Isra'ila dza'a vranakta tsi da Lazglafta Mghama taŋ. ¹⁷ Ta k̄ma ta k̄ma dza'a dza'a tsi nda sl̄nani ta k̄ma Lazglafta nda Sulkum, nda mbraku

manda n̄ja Iliya n̄ja dzranaftá † nzaku mataba dadaha nda zwana taŋ, n̄ja vranaktá gh̄nja gwal ta maga ghwadaka skwi ka n̄erma mnduha. Mantsa ya dza'a payafta †† tsi ta mnduha n̄ja fata taŋ ta vgha n̄ja Lazglafta,» ka tsa duhwala Lazglafta ya nda tsi. ¹⁸ «Waka yu dza'a sn̄njtá skwi mantsa? Wana i'i halata mndu yu, markwa ini guli nda hala,» ka Zakari nda tsi. ¹⁹ Ka tsa duhwala Lazglafta ya zlḡhanaftawi mantsa: «I'i Gabriyel ‡ ya, ta sladu ta k̄ma Lazglafta n̄ja maganatá sl̄na. Tsatsi ta ghunigihata n̄ja gwad̄gaghata, ka mnaghatá tsa Lfida Gwada ya. ²⁰ Ndana tama, wana ka dza'a nuta ka rgha. Lavin̄ta a ka ta gwada ha ka sagha fitika magata tsa skwiha ya wa, kabga zlḡhaf a ka ta tsa skwi dza'a magaku ma fitikani mnagha yu ya wu,» ka'a.

²¹ Ta nzatá mnduha ka kzla saba Zakari, sew sab̄e a wa. Ka ndanu h̄nj ta ndanu: «Nu ta sl̄naghata ma h̄nja Lazglafta tama?» ka h̄nj. ²² Manda sabani, ka traptá tsi ta gwada nda tskatá mnduha, gi ka tsatsaftá h̄nj kazlay: Mamu maz̄emz̄em ta sl̄naghata ma h̄nja Lazglafta k̄'a. Lavin̄ a ta gwada nda wi nda h̄nj wu, mbada ka mnay nda dzvu n̄ja taŋ.

²³ Tahula kduta fitika maga sl̄nani, ka sl̄i'aftá tsi ka laghwi dzaghani. ²⁴ Nz̄dava a tahula tsa wu, ka zlḡhaftá markwa taŋ Elizabet ta hudi. Ka zatá Elizabet ta tili hutaf ta difa vgha. Ka'a mantsa: ²⁵ «Zdakatahudi ya magiha Mgham Lazglafta, ka skwa hula si nzakwa da ta k̄ma mnduha da, kabga ta ya a yu ta zwan̄ wa. Ama ka tawatá Lazglafta ta hid̄ahida ta i'i ndana, ka klaghutá tsa hula ya ta gh̄nja da,» ka'a.

Dza'a n̄atsay ka ta zwan̄, ka duhwala Lazglafta nda Mari

²⁶ Ta mamku' a tilani, ka ghunaftá Lazglafta ta duhwalani Gabriyel da sana luwa ta hgu lu ka Nazaret ma had̄ika Galili, ²⁷ da sana daghali ta hgu lu ka Mari ta dzugu sana mndu Yusufu hgani ta sab̄e nda ma mnd̄era la Dawuda. ²⁸ Ka lam̄e tsi sl̄naghata: «Zgu tsa, tfaghaghatfa Lazglafta ta wi katakata. Kawadaga Mgham Lazglafta nda kagha,» ka'a nda tsi. ²⁹ K̄banafta tsa gwada ya ta Mari, «nu mnd̄era nana ma ga zgu tama,» ka'a ma gh̄njaŋi. ³⁰ Ka duhwala Lazglafta nda tsi mantsa: «Ma zl̄nj ka ta zl̄nj Mari, zbapzba Lazglafta ta kagha ka tfaghaghatawi. ³¹ Wana dza'a zlḡhafzlḡha ka ta hudi, n̄ja yata gha ta zwan̄ja zgun, n̄ja tsanafta gha ta hgani ka Yesu. ³² Dza'a nzakway ka mndu dagala,

† Ngha ta Malatsi 4:6 †† Ngha ta Malatsi 3:23-24. ‡ Tsaya duhwala Lazglafta ghunaf lu.

dza'a hgay lu ka Zwanja Lazglafta ta luwa nja vlanja Lazglafta ta ga mgham manda nja dzidzani Dawuda. ³³ Dza'a gay ta mgham ta ghonja la Isra'ila nja kdekedzen, kdavakta a tsa ga mghamani ya wu,» ka'a. ³⁴ Ka Mari nda tsa duhwala Lazglafta ya mantasa: «Kinawu ka skwi dza'a magaku mantasa, ya wya ta sna a yu ta zgun wu?» ka Mari. ³⁵ «Sulkum nda ghuba dza'a saha ta ghonja gha. Mbrakwa Lazglafta ta luwa dza'a bukwaghamta. Tsaya dza'a kel lu ka hga tsa zwanj nda ghuba dza'a yata ka ya ka Zwanja Lazglafta. ³⁶ Ngha a ka ta zba gha Elizabet si kul fafta lu ta ghonj ta yayni ta zwanj na, wa'a nda hud' ndana, mamku' a tilani na nda va tsa halatani ya tani ra. ³⁷ Had' sana skwi ta tranaghatá Lazglafta wa,» ka duhwala Lazglafta nda tsi. ³⁸ Yaw, «kwalva Lazglafta i'i, ka maga Lazglafta manda ya mniha ka,» ka Mari. Ka sl'ifta duhwala Lazglafta tavatani ka laghwi.

Laghwa Mari nghanaghatá Elizabet

³⁹ Ma va tsa fitik ya, ka sl'iftá Mari misimmsim ka laghwi da sana luwa ta ghwa ma hadika Yahuda da nghanaghatá Elizabet. ⁴⁰ Ka lamé tsi da hoga ga Zakari ka ganaghatá tsi ta zgu ta Elizabet. ⁴¹ Na gi snanja Elizabet ta ga zgwa Mari, gi ka skalavafá zwanj ma hudani. Ka ndaghanaftá Sulkum nda ghuba ta Elizabet. ⁴² Ka klanjá tsi ta lwi dagala dagala. Ka'a mantasa: «Kagha, nda tfawi ta ghonja kagha mataba mi'aha. Na zwanj ma huda gha na guli, nda tfawi ta ghonjani. ⁴³ Waka yu mutsa nana ma zdaku kel mani ma mghama da ka sagha da ini na? ⁴⁴ Nda sna ka ná, ma fitika lama tsa ga zgwa gha ya tsarah da slémónja da, ka skalavafá na zwanj ma huda da na da rfu. ⁴⁵ Nda tfawi ta ghonja kagha, kagha ta zlghaftá skwiha mna gha lu ta dza'a magaku kahwathwata daga da Mgham Lazglafta ya.»

Fa laha Mari

⁴⁶ Ka Mari mantasa:
«Ta zlzlvyay yu ta Lazglafta.
⁴⁷ Ta taku ndufu da da rfu ta ghonja tsatsi mnda mba i'i,
⁴⁸ kabga dvafdva ta nghapta ka kwalvani nda hta. Wana daga ndana, nda tfawi ta ghonjani ka inda zivra mnduha dza'azlay nda i'i,
⁴⁹ kabga dagala njerma skwiha magiha Lazglafta nda mbra.
Nda ghuba hoga Lazglafta.
⁵⁰ Tawa hidahidani ná, nda nza nja dekdek ta ghonja gwal ta zlanjay.
⁵¹ Nda dzvani maranja tsi ta mbrakwani, ka ghzliqntá tsi ta gwal ta gla ghonj, nda ghorbaku ma ndufu tanj.
⁵² Ka slisliqwinjá tsi ta sanlaha ma gwal dagaladagala ta dughurukwa dasu, ka kapanaftá tsi ta gwal nda hta,
⁵³ ka baghanaftá tsi ta gwal ma maya nda skwiha zdazda, ka ghzliqntá tsi ta gwal gadghel bdadar.
⁵⁴ Manda ya tanaf tsi ta imi ta slémónj ta dzidziha mu, ka katanjá tsi ta la Isra'ila mnda maganata slna,

⁵⁵ ka havaptá tsi ka tawa hidahidani nja Abraham nda inda zivrani tani nja dekdek,» ka'a.

⁵⁶ Ka nzatá Mari kawadaga nda Elizabet ta kla tili hkən, tahula tsa ka vraghutá tsi dzaghani.

Yagatá Yuhwana

⁵⁷ Mantasa, ka sagha fitika dgakwa Elizabet, ka yatá tsi ta zwanja zgun. ⁵⁸ Ka snanjá slévdahani nda la tanj ta tsa njerma zdaku magana Lazglafta ya, ka sl'adaghatá hən gwaftá rfu kawadaga nda tsi. ⁵⁹ Badu matghasa fitik manda dgatani, ka sl'adaghatá hən nja tsanata fafada zwanj. Ka kumə hən ta tsanafa hgani ka Zakari manda va hga dani. ⁶⁰ «Mantasa a dza'a hga lu wu, Yuhwana hgani,» ka mani. ⁶¹ «Had' mndu mataba mndera ghuni tsanaf lu ta mnderga tsa hgu ya wu,» ka hən nda tsi. ⁶² Ka dawanjá hən nda dzvu da dani: «Waka ka ta kuma tsanafa hgu na?» ka hən nda tsi. ⁶³ Klag-idighawa aluha, ka Zakari nda dzvu. «Yuhwana hgani,» ka'a vindaftá hga tsa zwanj ya. Inda tanj demdem ka ndermim hən.

⁶⁴ Gi hadahada, ka zlrəglaftá Zakari ta gwada tsolenj, ka zlzlva Lazglafta. ⁶⁵ Ka ksafatá tsi ka zlanj ta inda slévdahani. Ka rusu lu ta inda tsa skwiha ya ma inda vli ta ghwa ma hadika Zudiya. ⁶⁶ Inda mndu ta snanjá tsa gwada ya, ta ndanu ta ghonjani kazlay: Kinawu dza'a nzakwa tsa zwanj ya tama ka'a? «Zlah dza'a nzakway ka mndu dagala, kabga kawadaga Lazglafta nda tsa zwanj ya,» ka hən.

Zlzlvyay Zakari ta zdakwa Lazglafta

⁶⁷ Tsa Zakari dani ma tsa zwanj ya kay, ka ndaghanaftá Sulkum nda ghuba, ka zraftá tsi ta mna skwi dza'a magaku: ⁶⁸ «Zlzlvyama Mgham Lazglafta la Isra'ila kabga saghani da katanjá mnduhani, ka varatá tsi ta hən.

⁶⁹ Ka sladamatá tsi ta mnda mba mndu nda mbra ta sabi ma zivra Dawuda ta nzakway ka kwalvani,
⁷⁰ manda ya mnigij tsi nda ma wa la anabi daga ghalya kazlay:

⁷¹ Dza'a mbaghunafmba yu ma dzva ghumaha ghuni, nda ya da gwal ta dra kaghuni ka'a.

⁷² Mantasa ya, marananjara ta tsa tva hidahidani ya ta dzidziha mu,

ka havaktá tsi ka tsa dzratá wani nda ghuba ya, †

⁷³ manda ya wadana tsi ta dzidza mu Abraham,

⁷⁴ "Dza'a mbaghunafmba yu ma dzva ghuma ghuni, kada laviqnta kuni ta ksanatá slna kul had' zlanj,

⁷⁵ nja nzata ghuni ka gwal nda ghuba, gwal tdukwa ta kamani ma inda kdavakta hafa mu."

⁷⁶ Kagha zwanja da, anaba Lazglafta ta luwa dza'a hga lu ta kagha.

Kagha dza'a tiqlaghuta ka mgham nja fadanatá tvi,

⁷⁷ Nja snanamtá mnduhani kazlay:

dza'a mbay ta hən ma platá dmakwa tanj ka'a.

† Ngha ta Levitik 26:42.

⁷⁸ Dagala tawa hidahida nda zdaku da Lazglafta mu kəl tsi ka vlagatá tsuwadəkani manda fitik ta safi gavzlaɓ, ka sagha da amu daga ta luwa, ⁷⁹ ɓa tsuwadəkaku ta ghəɓa gwal ta nzaku ma grusl, nda gwal ta nzaku ta wa hɗak ma sulkuma mtaku, nda ya ɓa pgha sɛla mu ta tva zdaku,» ka'a. ⁸⁰ Mbadá tsa zwaɓ ya ka glaku, ka sgaku mbrakwani ma Sulkum, ka nzatá tsi ma mtak ha ka sagha fitik kəl tsi ka maraɓtá nzakwani baɓɓuwa da la Isra'ila.

Yagatá Yesu Mat 1:18-25

2 Ma tsa fitik ya, ka mnaftá mgham Sezar Agustus ta zlahu kazlay: Vindaftá mbsaka inda mnduha ma dzva Ruma kə'a. ² Ma fitika nzakwa Kiriniyus ka ɓumna ta hadika Siri zɓrafta tsa taɓtaɓa mbədaftá mbsaka mnduha ya. ³ Inda mnduha ka sli'i hɛɓ da vinda hga taɓ ma luwa taɓ. ⁴ Ka sli'afta Yusufu ma luwa Nazaret ta hadika Galili, ka ɓɓadaftá tsi da luwa Batlehem ma hadika Zudiya ta nzakway ka luwa kəl lu ka yatá mgham Dawuda. Lafla da hada kabga sabə ma mndəra Dawuda tsatsi. ⁵ Ka laf tsi kawadaga nda makumidzani Mari nda huɗi ya, da vinda hga taɓ. ⁶ Manda bhadaɓghata taɓ da hada, ka sagha fitika dgakwa Mari. ⁷ Ka yatá tsi ta zumalani ka zwaɓa zgun, ka mbsamtá tsi ma lɓut ka hananamta ma tsu'aɓ, kabga mutsaf a hɛɓ ta hɛga nzakwa matbay wa.

Mnay duhwala Lazglafta ta Lfiɗa Gwada ɓa gwal ngha rini

⁸ Tsaw ma va tsa luwa ya mamu gwal ta ngha rini, ta hani ma mtak ta ngha rina taɓ. ⁹ Ka zlagaptá duhwala Lazglafta ta kəma taɓ, ka wanaftá tsuwadəka glakwa Lazglafta ta hɛɓ. Ka ksafatá zɓɓɓ ta hɛɓ katakata. ¹⁰ «Ma zɓɓɓ kuni ta zɓɓɓ, kabga Lfiɗa Gwada dza'a nzakway ka skwa rfu dagala da inda mnduha sagha yu da mnaghunata. ¹¹ Gita yəgaghunata lu ta mnda mba mndu ta nzakway ka Kristi ma luwa Dawuda. ¹² Wya ɓi-zla dza'a kəl kuni ka tsəmafta: Dza'a slanaghasla kuni ta vzi'uwa mbsam lu ma lɓut ka hananamta ma tsu'aɓ,» ka duhwala Lazglafta nda hɛɓ. ¹³ Ka gi sli'a-gatá ndəghata sanlaha ma duhwalha Lazglafta ta luwa ɓəɓɓisl slanaghatá tsa turtuk ya. Ka zɓɓɓɓ hɛɓ ta Lazglafta. Ka hɛɓ mantsa:

¹⁴ «Glaku ɓa Lazglafta ta luwa, zɗaku ta ghəɓa hadik mataba mnduha ɗvu tsi.»

Sli'a gwal ngha rini da luwa Batlehem

¹⁵ Manda vraghuta tsa duhwalha Lazglafta ya ta luwa, ka tsa gwal ngha rini ya mataba taɓ mantsa: «Mbadma da luwa Batlehem ka nghanata mu ta tsa skwi ta maguta mnama lu ya,» ka hɛɓ. ¹⁶ Ka sli'aftá hɛɓ ka laghwɓ misimmisim, ka slanaghatá hɛɓ ta i Mari nda Yusufu nda tsa zwaɓa vzi'uwa ya hananam lu ma tsu'aɓ †. ¹⁷ Tahula nghanɓa taɓ, ka rusu hɛɓ ta skwi mnana lu ta hɛɓ ta ghəɓ tsa vzi'uwa ya. ¹⁸ Ka ndərmim

† Ngha ta Lukwa 2:7.

inda gwal ta sna tsa skwi ta mnə gwal ngha rini ɓa taɓ ya nda ndərmim. ¹⁹ Ka ɓanata Mari ta inda tsa skwiha ya ma ghəɓani ka ndanu ta ghəɓani. ²⁰ Ka vraghutá tsa gwal ngha rini ya dzagha taɓ nda vla glaku nda zɓɓɓɓɓ ɓa Lazglafta ta ghəɓa inda skwi snaɓ hɛɓ, ka nghanɓa hɛɓ manda va skwi ya mnana lu ta hɛɓ ya. ²¹ Ta matghasa fitik ɓa tsanata fafada tsa zwaɓ ya, ka tsanaftá lu ta hgu ka Yesu, tsa hgu mna duhwala Lazglafta ma kɗaku mani ka zɓghaftá hudani ya.

Maraɓtá Yesu ma hɛga Lazglafta

²² Kɗatá tsa fitika ghubata Mari manda ya ta mnə zɓɓɓɓɓ Musa ya, ka klaghatá i Mari nda Yusufu ta tsa zwaɓ ya da Ursalima ɓa vɓaɓtá Lazglafta. ²³ Manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Inda zumali ka zwaɓa zgun †† ná, ɓa Lazglafta ya kə'a ya. ²⁴ Ka dranaftá hɛɓ ta Lazglafta ɓa pla ghəɓ ta «kukuha his ka zwana ghəɓu' ‡ his a tsi» manda ya nda vinda ma zɓɓɓɓɓ Mgham Lazglafta.

Rfay Saminu ta Lazglafta

²⁵ Ma tsa fitik ya, mamu sana mndu ma Ursalima Simeyuna hgani. Tsa mndu ya ná, tɗukwa mndu ya, ta snaɓ ta gwada da Lazglafta. Ta kzlaykzlay ta mnda mba la Isra'ila. Kawadaga Sulkuma Lazglafta nda tsi guli. ²⁶ Si mnanaɓmna Sulkum nda ghuba kazlay: Had dza'a mtuta karaku ka ta ngha a tsi ta ghunata mnda Lazglafta ta nzakway ka Kristi wu kə'a. ²⁷ Ka ghunaftá Sulkum nda ghuba da hɛga Lazglafta, ta kladaghatá i dani nda mani ta Yesu ɓa kɗiɓta magatá skwi manda ya mna zlahu ɓa magay. ²⁸ Ka tsu'aftá tsatsi ta tsa zwaɓ ya ma dzvani, ka rfu tsi ta Lazglafta. Ka'a mantsa:

²⁹ «Ndana tama mghama ɗa,

nda kɗa magatá sɓna gha, zɓaɓzɓa ta kwalva gha, ka bhata tsi nda vghata zɗaku manda ya mna ka, ³⁰ kabga nda ngha yu nda ira ɗa ta mbaku vla ka, ³¹ mbaku ya payaf ka ɓa inda mnduha demdem.

³² Tsuwadək ya ɓa inda mndəra mndu.

Tsatsi dza'a klaktá glaku ɓa mnduha gha la Isra'ila.»

³³ Ka va ndərmim i dani nda mani ta skwi ta gwadə lu ta ghəɓa tsa zwaɓ ya. ³⁴ Ka tfanaghatá Simeyuna ta wi ta hɛɓ. Ka'a nda Mari mantsa: «Nana zwaɓ na ná, dza'a klakkla ta zɓɓɓɓɓ, nda sli'afta ɓa ndəghata sanlaha ma mnduha ma la Isra'ila. Dza'a nzakway ka ɓi-zla daga da Lazglafta, ɓa husaɓtani ta sanlaha ma mnduha. ³⁵ Dza'a tuzigiɓ tuza ta skwi ma ɓudufa mnduha. Vəɗa kagha guli ɓa nzakwa ɓudufa gha manda skwi sligla lu nda kafay,» ka'a nda Mari mani ma tsa zwaɓ ya.

Rfay Ana ta Lazglafta ta ghəɓa Yesu

³⁶ Mamu sana marakw ka anabi nda hala katakata, Ana hgani, makwa Fanuwal ma mndəra la Asira. Ndəfán yeya vaku maga tsi nda zə'al manda laghwɓ da mndu, ³⁷ ka nzaku tsi ka wadgu. Tghasmbak fward mida imani. Ma hɛga Lazglafta ta nzakwa tsi ta

†† Ngha ta Sabi 13:2, 12, 15 nda Mbsak 18:15-16. ‡ Ngha ta Zlahu 12:8.

ksanatá slna nda fitik tani nda rvidik tani, nda ma maga du'a nda suma. ³⁸ Bhadaghata tsatsi guli, ma va tsa fitik ya, ka zlazlvu tsi ta Lazglafta, ka mnə tsi ta gwada ta Yesu nja inda gwal ta kzla mbakwa Ursalima.

Glakwa Yesu ma luwa Nazaret

³⁹ Tahula kdintja i Yusufu nda Mari ta maga skwi ya mnə zlahá Lazglafta, ka vraghutá hən da luwa tan ma Nazaret ta hadika Galili. ⁴⁰ Ka glaku tsa zwan ya, ka sifaku tsi, dagala difil ma ghənjani, kawadaga zdakwa Lazglafta guli nda tsi.

Yesu ma həga Lazglafta ma Ursalima

⁴¹ Inda vaku i dani nda mani ma Yesu ta dza'a da skala Pak ma Ursalima. ⁴² Magatá ima tsa zwan ya ghwanpdə his, ka nlaghatá tsi kawadaga nda i dani nda mani da Ursalima da tsa skala Pak ya manda ya snu hən ta magay. ⁴³ Tahula kdatá tsa skalu ya ta vru hən dzagha, ta tsaghutá Yesu ta vgha nda hən ka nzaghuta ma Ursalima kul snantá i dani nda mani. ⁴⁴ Ba ta mbada hən kawadaga nda grahani ka hən sizlay. Tekulemes vagha tan ta mbada, ka zbə hən mataba mndəra tan nda grahani, lay nghan a hən wa. ⁴⁵ Trapta tan ta pahay, ka vraghutá hən pahay ma Ursalima. ⁴⁶ Badu mahkəna fitik, ka slanaghatá hən ma həga Lazglafta ta nzaku mataba gwal tagha zlahu nja mnduha, ta sna skwi ta mnə hən, ta dza'a nda dawanta da hən guli. ⁴⁷ Faflara, ka tsa gwal ta sna tsa zlgħawi ta zlgħə tsi nda tsa snantá skwani ya. ⁴⁸ Na ghur nghanjá i dani nda mani, ka ndra'u hən nda ndra'uwa. «Sagənj, nu kəl ka ka maganantá skwi mandana? Hərfa ta anji nda da gha na təkək ta psa kagha,» ka mani nda tsi. ⁴⁹ «Naw kaghuni ta i'i ta psay na? Sna a kuni kazlay: Dza'a nza ma həga da da yu ta nzaku kə'a ra?» ka'a nda hən. ⁵⁰ Tsərid, sna a hən ta tsa skwi ta mnə tsi nja tan ya wa. ⁵¹ Mantsa tama, ka snatá tsi ta gwada tan, ka slifáftá tsi kawadaga nda hən, ka valaghata da Nazaret. Ka njanatá mani ta inda tsa skwiha ya ma ghənjani. ⁵² Ka glaku Yesu, ka sgaku difilani, ka zdəganatá nzakwani ta Lazglafta nda mnduha tani.

Mbədānafwa mbəda ta nzakwa ghuni ka Yuhwana nda mnduha

Mat 3:1-12, Mak 1:1-8, Yuh 1:19-28

3 Ta Maghwanapdə hutafa vakwa Tiber Sezar ta pala, ta nzakwə Pwanəs Pilat ka nnumna ta hadika Zudiya, ta gə Hiridus ta mgham ta hadika Galili, ta gə zwanamani Filip guli ta mgham ta hadika Iture nda hadika Trakunita, ta gə Lisaniya guli ta hadika Abilena. ² Ma tsa fitik ya guli, i Hana nda Kayifa mali ta ghən gwal dra skwi nja Lazglafta. Ka sagha gwada Lazglafta da ghənja Yuhwana zwanja Zakari ma mtak. ³ Ka slifáftá Yuhwana ka lagħwi da ra inda luwa ta wanaftá ghwa Zurdeņ nda hagaku, ka'a mantsa: «Mbədānafwa mbəda ta nzakwa ghuni, ka magaghunafta lu ta batem, ka plighunista Lazglafta ta dmakwa ghuni,» ka'a.

⁴ Manda ya nda vinda ma deftera anabi Isaya kazlay: «Lwa tsa mndu ya ta snu lu ta gugudaku ma mtak kazlay:

payanawa paya ta tvi nja Mgham, ka lele'anata kuni kə'a.

⁵ Ka sanjanta lu ta inda vli ka didiņa, ka tasiņa lu ta inda ghwá nda kudunurha, ka dayap-ta lu ta skwi ka ghulunud, ka payanata lu ta hurabasl ta tvi,

⁶ nja nghanja inda mnda səla ta mbaku da Lazglafta t.»

⁷ Ka mnə tsi nja tsa mnduha ta slifadaghata rutututa da maga batem da tsi ya. Ka'a mantsa: «Mndəra la mupuhwa, wa ta mnaghunata kazlay: Hwayawahwaya ta basa nuduf ta sagha ta kəma kə'a na? ⁸ Magawama-ga ta slna ya ta maranta mbədatá nzakwa ghuni, ka zlanja kuni ta mnay ma ghənja ghuni kazlay: Abraham ná, dzidza nji ya, kə'a. Ka yu ta mnaghunata ná, lav-ijnlava Lazglafta ta nanaftá ya palaha ya ka zwana Abraham. ⁹ Daswa ka kuni! Nda ghada kapatá slpada nja tsintá fu daga ta slrən. Inda fu ya kul zdaku yakwani, dza'a tsintsu lu ka vzamta ma vu.» ka'a.

¹⁰ Ka dəmga nda Yuhwana mantsa: «Nu ta raku nja magay nji tama?» ka hən. ¹¹ Ka'a nda hən mantsa: «Mndu ya his lgut da tsi, ka dganapdga tsi nda mndu ya kul had tsi da tsi. Mndu ya mamu skwa zay da tsi guli, ka maga tsi mantsa ya,» ka'a.

¹² Ka slifadaghatá gwal ta tska dzumna guli, nja maganafta Yuhwana ta batem ta hən, ka dawə hən da tsi: «Maləm, nu ta raku nja magay anji guli?» ka hən.

¹³ Ka'a nda hən mantsa: «Ma daw kuni ta skwi da mndu ka malagħutá ya tsaf lu,» ka'a nda hən. ¹⁴ «A ki anji, nu ta raku nja magay nji?» ka La sludzi dawanta guli da tsi. Ka'a nda hən mantsa: «Ma mbrəh kuni ta mndu nja vlaghunata skwi, rfawa ta rfu nda kuraghuta skwi ta plaghunata lu,» ka'a.

Mndu ta malaghuta ka Yuhwana

¹⁵ «Zlah Kristi a na mndu na ri,» ka mnduha nda Yuhwana, kabga nda fa ghənja tan ka kzla saghani. ¹⁶ Ka'a nda hən mantsa: «I'i ná, nda imi ta magaghunafta yu ta batem, ama mamu mndu ta sagha ta malagħutá i'i nda mbraku. Slaghu a i'i ka plintá zu'a babahani wa. Tsatsi, dza'a magaghunafmaga ta batem nda Sulkum nda ghuba nda ya nda vu. ¹⁷ Nda nātá kuwatavihi ma dzvani, dza'a vihapviha ta hyani, nja tsamtani ma gvurani, nja drintani ta sabatbat nda vu kul mtavata,» ka'a nda hən demdem. ¹⁸ Mantsa ya ka Yuhwana ta mna Lfida Gwada nja mnduha, ka dza'a nda vla ndəghata hidakuha nja tan.

Tsamta Hirudus Antipas ta Yuhwana ma gamak

¹⁹ Ka dvanaghatá Yuhwana ta mgham Hiridus ta ghənja klugudunustani ta Hiridiya markwa zwanamani Filip, nda ya ta ghənja ndəghata sanlaha ma ghwadaka skwi ta magə tsi. ²⁰ Ka ksamtá tsi ta Yuhwana da

† Nghan ta Isaya 40:3-5.

gamak, ka sganaghata ta ghəŋa tsa ghwadaka skwi ta magə tsi ya.

Maganaftá batem ta Yesu

Mat 3:13-17, Mak 1:9-11

²¹ Manda ya ta maganafta Yuhwana ta batem ta mnduha, ka lagha Yesu ka maganaftá lu ta batem guli. Ta ndəbu tsi ta dzvu, ka gunatá luwa buwanj, ²² ka saha Sulkum nda ghuba ta ghəŋani manda ghərbu' ta nghə mnduha. Mantsa, ka snaku lwa Lazglafta daga ta luwa ta mnay kazlay: Kagha Zwanja da dvu yu ma hyahya nudufa da †, ka'a.

Mndəra la tanj ma Yesu

Mat 1:1-17

²³ Ta magay ima Yesu ta hkən mbsak ta zlraftá tsi ta ksa slnani. Manda va ya ta ndanu mnduha kazlay: Zwanja Yusufu ya kə'a ya, wya mndəra tanj: Yusufu, Yusufu Heli, ²⁴ Hela Matat, Matata Levi, Levi Malki, Malki Zaney, Zanaya Yusufu, ²⁵ Yusufu Matatiyas, Matatiyasa Amus, Amusa Nahum, Nahuma Hesəla, Hesəla Nagay, ²⁶ Nagaya Mahat, Mahata Matatiyas, Matatiyasa Samayinj, Samayinja Yusek, Yuseka Yuda, ²⁷ Yuda Yuwana, Yuwana Resa, Resa Zwarubabel, Zerubabela Salatiyel, Salatiyela Neri, ²⁸ Nera Malki, Malki Adi, Adi Kasam, Kasama Elmadama, Elmadama Yera, ²⁹ Yera Dzesuwa, Dzesuwa Eliyezer, Eliyezera Yurima, Yurima Matat, Matata Levi, ³⁰ Leva Simeyuna, Simeyuna Yudah, Yudaha Yusufu, Yusufu Yunam, Yunama Iliyakim, ³¹ Iliyakima Meleya, Meleya Mena, Mena Matat, Matata Natanj, Natanja Dawuda, ³² Dawuda Yesay, Yesaya Ubed, Ubeda Buwaz, Buwaz Sala, Sala Nasunj, ³³ Nasunja Aminadap, Aminadapa Admin, Admina Arni, Arni Hesərum, Hesruma Fares, Faresa Yuda, ³⁴ Yuda Yakubu, Yakubu Izak, Izaka Abraham, Abraham Tera, Tera Nahur, ³⁵ Nahura Seruk, Serukwa Ragaw, Ragawa Falek, Faleka Eber, Ebera Sala, ³⁶ Sala Kayinam, Kayinama Afaksad, Afaksada Sema, Sema Nuhu, Nuhwa Lamek, ³⁷ Lameka Matusalah, Matusalaha Inuk, Inukwa Yered, Yereda Maleleyel, Maleleyela Kayinan, ³⁸ Kayinana Inus, Inusa Set, Seta Adamu, Adamu ya Zwanja Lazglafta.

Dzəghəŋta halaway ta Yesu

Mat 4:1-11, Mak 1:12-13

4 Ta vragaptá Yesu ma ghwa Zurderj, nda ndəgha nda Sulkum nda ghuba. Ka wawu tsa Sulkum ya ma mtak, ² fitik fwad mbsak zanj a ta skwa zay wa. Ka dzəghəŋtá halaway. Tahula luta tsa fitikha ya, ka kulanaftá maya. ³ Ka halaway nda tsi mantsa: «Ka Zwanja Lazglafta ka katsi, mnanamna ta na pala na, ka navapta tsi ka buradi,» ka'a. ⁴ Ka Yesu mantsa: «Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Nda skwa zay kwenjkenj yeya a ta nzakwa mndu ta nzaku nda hafu wu kə'a,» ka Yesu. ^{†5} Ka kladaftá halaway ta Yesu ta wa lilwa, ka gi maranata tsi ta inda za mgham ma ghəŋa

† Ngha ta Zabura 2:7 nda Isaya 42:1. †† Ngha ta vrafta ta Zlahu 8:3.

hadik. ⁶ Ka'a nda tsi mantsa: «Dza'a vlaghavla yu ta inda na mbraku nda glaku ma na ghəŋa hadik na, kabga klafkla lu ka vlihata ma dzva da. Lavinjlava yu ta vlantá mndu ya ta dvu yu guli. ⁷ Ka tsəba tsəba ka ma ghuva da, ta vlaghavla yu,» ka'a. ⁸ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: ma ghuva Mgham Lazglafta gha dza'a tsəba ka ta tsəbu, ka maganata slnani turtukwani ‡,» ka'a. ⁹ Ka kləglaghatá halaway ta Yesu da Ursalima, ka kladafta ta bdəma həga Lazglafta ka sladanata. Ka'a nda tsi mantsa: «Ka si Zwanja Lazglafta ka katsi, vzada vgha gha hadna, kabga nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: ¹⁰ Dza'a mnanamna ta duhwalhani ta luwa ŋa nghapta ka kagha kə'a. ¹¹ Ka'a guli na: "Ŋa tsu'afata tanj ta kagha ma dzva tanj, yagha pala da dzughusta ta səla"» ka'a ††. ¹² Ka Yesu nda tsi guli mantsa: «Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: ma dzəghə ka ta Mgham Lazglafta † gha dekdek kə'a,» ka'a. ¹³ Kdakwa halaway ta dzəghəŋta nda inda tsa skwiha kavghakavgha ya, ka zlanavata tsi ka laghwi ŋa badu ma sani guli.

Kwalaghutá Yesu ma Nazaret

Mat 4:12-17, Mak 1:14-15

¹⁴ Ta slí'afatá Yesu ka laghwi ta hadika Galili nda ndəgha nda mbrakwa Sulkum nda ghuba. Ka tuta hgani ma inda vli ta wanaftá tsa vli ya. ¹⁵ Ka tataghə tsi ta skwi ma həga tagha skwa la Yahuda, ka ghubu mnduha.

Zlrafta Yesu ta slnani ma Galili

Mat 13:53-58, Mak 6:1-6

¹⁶ Ka slí'afatá tsi ka Laghwi da Nazaret, luwa ta glakwani. Ka lamə tsi da həga tagha skwa la Yahuda badu sabat ††† manda ya snu tsi. Ka slí'afatá tsi ŋa dzaŋaftá skwi ma defteri. ¹⁷ Ka klaftá lu ta deftera anabi Isaya ka vlanja. Ka planjá tsi, ka slanaghatá tsi ta vli vindaf lu kazlay:

¹⁸ «Kawadaga Sulkuma Lazglafta nda i'i ŋa vlihatá mbraku.

Zbapzba Lazglafta ta i'i ka tfidaghatawi ŋa mnanatá Lfida Gwada ta gwal ka pdu, ghunafghuna ta i'i ŋa mnanatá gwal habaf lu kazlay: Palaghunispala lu kə'a,

ŋa gwaniŋtá ira gwal nda ghulpa, ŋa zlu'agapta da ta gwal raghwana lu, ¹⁹ ŋa snanamta da ta mnduha ta vaku dza'a sagha zdakwa Lazglafta †††» kə'a.

²⁰ Manda kdíŋtani ta dzaŋafta, ka mbsaftá tsi ka vlantá kwalva ma tsa həga ya, ka nzadatá tsi. Ka pghaftá inda tsa mnduha ma tsa həga tagha skwa la Yahuda ya ta iri tida: ²¹ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Nana gwada Lazglafta snanj kuni nda sləməŋa ghuni gita na ná, nda kda magatani ka ŋa ghuni,» ka'a. ²² Inda tsa hahəŋ ma tsa vli ya ka dzəganatá tsi ta həŋ, ka ndərmim həŋ ta tsa gwada zdaku ta sabə ma wani ya. Ka həŋ mantsa:

‡ Ngha ta Vrafta ta Zlahu 6:13-14. †† Ngha ta zabura 91:11-12. ††† Vrafta ta Zlahu 6:16. ††† Ngha ta Sabi 20:10. ††† Ngha ta Isaya 61:1-2.

«Zwanja Yusufu a na mndu na kay tsawa,» ka həj. ²³ Ka Yesu nda həj mantsa: «Nda sna yu dza'a mnay kuni ta mahdihi ta ghəja i'i kazlay: Ka duhur ka katsi ná, mbanafmba ta ghəja gha kagha ka ghəja gha kə'a. Ka kuni dza'azlay nda i'i guli, "magamaga hadna ma luwa gha ta tsa skwiha snaŋ ħni ta magə ka ma Kafarnahum ya"» kə'a. ²⁴ «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, had lu ta tsu'aftha hmətət ta dər wati ma anabi ma luwani wa, ka Yesu sganaghatá həj. ²⁵ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ma fitika nzakwa anabi Iliya, si nda ndəgha wadguha ma Isra'ila, ka ghwalutá luwa ka vaku hkən nda tili mku', ka slatá maya dagala ta hadika Yahuda, ²⁶ Má ħa ghunafta lu ta Iliya ħa katanġa ya dər turtuk ma tsa wadguha la Yahuda ya, ka ghunaftá lu katanġa sana markwa wadga ma luwa Sarepta ta hadika Siduŋ. ²⁷ Ma fitika nzakwa anabi Alisa guli, si nda ndəgha gwal nda rda mndu ta həj ma Isra'ila, had ya mbanaf lu dər turtuk mataba taŋ wu, Na'ama mnda la Siri † yeya mbanaf lu.»

²⁸ Ka basaftá həj ta ħuduf demdem ma tsa həga tagha skwa La Yahuda ya, manda snaŋta taŋ ta tsa gwada ya. ²⁹ Ka sli'afthá həj, ka ksagaptá Yesu ma huda luwa, ka kladapta ta wa lilwa tsa ghwá baf həj ta luwa taŋ tida ya, ma ħa sliŋwidinġa, ³⁰ ka tsəhaptá Yesu ta vghani mataba taŋ ka laghwani.

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda ksa da duhwala hal-away

Mak 1:21-28

³¹ Ka laha tsi da luwa Kafarnahum ta hadika Galili. Badu sabat, ka taghə tsi ta skwi ħa mnduha. ³² Ka ndərmim lu ta tsa tagha skwani ya, kabga nda sgit ma tsa gwadani ya. ³³ Ma tsa həga tagha skwa taŋ ya, mamu sana mndu ksu duhwala halaway mataba taŋ. Ka sli'afthá tsi nda lili. ³⁴ «Aya! Yesu zwanja la Nazaret, nu gwada gha nda aŋni sagha ka da zada aŋni? Wya nda sna yu mndu nda ghuba daga da Lazglafta kagha kə'a, ka'a» ³⁵ «Haf wa gha, sapsa ma na mndu na!» ka Yesu dvanaghatá. Gi ka slanatá tsa duhwala halaway ya ta tsa mndu ya mataba tsakatá mnduha, ka saghu tsi mi-da kul balanata. ³⁶ Ka tsutá ħudufa mnduha demdem, ha ka dādawu həj mataba taŋ kazlay: Nu mndərga nana ma skwi? Na gi dvanaghatani nda sgit nda mbraku ta duhwala halaway ná, gi saghwa taŋ, ka həj. ³⁷ Ka tutá ħgani ma inda vli ta wanaftá tsa vli ya.

Mbanafta Yesu ta gwal kul dughwanaku

Mat 8:14-17, Mak 1:29-34

³⁸ Manda sli'agapta taŋ ma həga tagha skwa la Yahuda, ka laghu həj da Simuŋ. Ta lagha həj ta basa ħudidar midza Simuŋ katakata. Ka ndəbu lu ta dzvu da Yesu ħa katanġa tsa marakw ya. ³⁹ Ka bukudanaghatá tsi ta tsa marakw ya, «zliŋzla!» ka'a nda ħudidar, ka zliŋtá tsi. Gi hadahada ka sli'afthá tsa marakw ya ka maganatá skwa zay ta həj.

⁴⁰ Manda dādata fitik, ka hladaġhatá gwal nda mnduha taŋ kul dughwanaku da danwaha kavghakavgha

ta həj da Yesu, ka fafanaghatá tsi ta dzvu ta həj, ka mbambanaftá həj. ⁴¹ Ka sli'agaptá duhwala halaway guli nda lili ma ndəghata mnduha. Ta sli'agaptá həj, ka həj mantsa: «kagha ná, Zwanja Lazglafta ka,» ka həj nda tsi. Ka davanaghatá Yesu ta həj, ħa hanaftá wi ta həj, kabga nda sna hahəj kazlay: Tsatsi Kristi kə'a.

Sli'a Yesu da mna Lfida Gwada ma luwa Zudiya

Mak 1:35-39

⁴² Na tsadakwa vli, ka sabə Yesu ka laghwi da mtak. Ka sli'afthá mnduha ka zbay, ka slanaghatá həj, ka kumə həj ta ħanata yaha lavaghwi tavata həj. ⁴³ Ka Yesu mantsa: «Dina guli ka mnananġa da ta Lfida Gwada ta ghəja ga mghama Lazglafta ta sana luwaha, kabga tsaya kəl Lazglafta ka ghunigihata,» ka'a nda həj. ⁴⁴ Ka sli'afthá tsi ka laghwi. Ka va rə tsi ta vli ta mna tsa Lfida Gwada ya ma inda həga tagha skwa la Zudiya.

Hgaftha Yesu ta taŋtaŋa duhwalhani

Mat 4:18-22, Mak 1:16-20

5 Ma sana fitik ta nzaku Yesu ta wa drəf ma Genezaret, ka va sli'adaghata dəmgə dliwis slanaghata ħa sna gwada Lazglafta da tsi. ² Ka ng-hantá tsi ta kwambaluha his ta wa tsa drəf ya, sli'agaghu gwal tuma klipi mida ka laghu ghwaba kadəŋa taŋ. ³ Ka sli'afthá Yesu ka lamə da sani ma tsa kwambaluha ya, ta nzakway ka ħa Simuŋ. «Gavadanam gava kwitikw nda ma huda drəf,» ka'a nda Piyer. Ka nzagaptá tsi mida ka tagha skwi ħa mnduha.

⁴ Manda kdakwani ta gwada, «Gavadanamwa gava ta kwambalu da takataka drəf, ka wudadata kuni nda graha gha ta kadəŋa ghuni ħa tuma klipi,» ka'a nda Simuŋ. ⁵ Ka Piyer mantsa: «Mghama da, kurzliŋ hana ħni ta tumay, lay mutsaf a ħni wa. Yaw, dza'a vzadavza ħni tama ta gwada gha» ka'a nda tsi. ⁶ Ka vzadatá həj, ka waftá tsi ta ndəghata klipiha ta malaghutá mbraku ka kuma ratsiŋtá kadəŋa taŋ. ⁷ Ka kəməts həj ta sanlahə ma graha taŋ ma sana kwambalu ħa sagha katanġa həj. Ka sagha tsahaya, ka ndaghanaftá həj ta tsa kwambaluha taŋ ya his his, ha ka kumə tsa kwambaluha taŋ ya ta zamta da imi. ⁸ «Mghama da! laghula gha tavata i'i kabga mnda dmaku yu,» ka Simuŋ Piyer tsəlbata ma ghuva Yesu ngħər tsi ta tsa skwi ya. ⁹ Tsaw si hluhla zləŋ ta i Piyer nda grahani ta ghəja tsa mandərmima tuma klipi maga həj ya. ¹⁰ Mantsa ya hluta tsi ta i Yakubu nda Yuhwana ta nza-kway ka zwana Zebedi ta gwaftá vgha nda i Simuŋ ya guli. Ama ka Yesu nda Simuŋ mantsa: «Ma zləŋ ka, daga ndanana, mnduha dza'a ka hlakta,» ka'a nda tsi. ¹¹ Manda vranakta taŋ ta tsa kwambaluha ya ta wa sgam, sdak zlanavazla həj ta inda skwiha taŋ ka laghwi mista Yesu.

† Ngha ta 2 Mghamha 5:1-14.

Mbanafta Yesu ta sani mndu nda rda mndu tida

Mat 8:1-4, Mak 1:40-45

¹² Ma sana fitik ma nzakwa Yesu ma sana luwa, ka lagha sana mndu ksu rda mndu. Na gi nghanṭani ta Yesu, ka zləmbatá tsi zlumbruh ma ghuvani ka ndəba dzvu. «Mghama da, ka ta kumay ka laviṅlava ka ta mbidifita ka nzakwa yu nda ghuba,» ka'a. ¹³ Ka fadapṭá Yesu ta dzvani ka ksarṭa. Ka Yesu mantša: «Ta kumay yu ta mbafta gha, mbafmba gha,» ka'a. Gi hlets mbaftá ka nzaku tsi nda ghuba. ¹⁴ Tahula tsa ka'a nda tsi mantša: «Yahayaha ka da walaṅṭá mnanarṭá mndu, la da maranarṭá vgha gha ta mndu ta dra skwi ṅa Lazglafta karaku, ka vlata ka ta skwi manda ya vindaf Musa ṅa grafta mnduha ta mbatá kagha,» ka'a nda tsi.

¹⁵ Ka va sgaku dza'a hga Yesu da zərwa, ka sli'aktá dəmga da sna gwaḍa da tsi nda ya ṅa mutsaftá mbaku ma daṅwaha tarṅ guli. ¹⁶ Ama ta gdata Yesu ta laghwi da mtak da maga du'a.

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda rwa səlahani

Mat 9:1-8, Mak 2:1-12

¹⁷ Ma sana fitik ta tagha skwi Yesu ṅa dəmga, ta nza-ku la Farisa nda gwal tagha zlahu ṅa mnduha hada ta sli'akta ma inda luwa ta hadika Galili nda ya ma luwa Ursalima, nda pđakwa gwal ma hadika Zudiya. Ka va sgaku maravata mbrakwa Mgham Lazglafta nda ma mbambay Yesu ta mnduha ma daṅwaha tarṅ. ¹⁸ Ka sli'adaghatá mnduha, ka tsukwadanaghatá sanlaha ta sana mndu nda rwa səlahani. Ka zbə hənṅ ta bhadanamta da həga fata ta kəma Yesu. ¹⁹ Ka traptá hənṅ ta tvi ṅa lami, kabga hiḅa ta mnduha. Ka kladaftá hənṅ nda ta bdəma həga, ka gunaptá hənṅ ta ghəṅa tsa həga ya, ka fadatá hənṅ sruh fata ta kəma Yesu nda ta tsa ghurum ya nda ghzləṅani nda ghzləṅani mataba tskata mnduha. ²⁰ Nghanata Yesu ta zlgħay nda ṅuḍufa tarṅ ná, «nda pla dmakwa gha sagəṅ,» ka'a nda tsi. ²¹ «Wana ma mndu ta kwarakwara ba? Wa ta laviṅṭá pla dmakwa mndu ta ghəṅa Lazglafta turtukwani na?» ka tsa gwal tagha zlahu ṅa mnduha nda la Farisa ya ta ndanay ma ghəṅa tarṅ. ²² «Ndanawu mndəra na ta ndanu kuni ba! ka Yesu nda hənṅ, kabga nda sna tsatsi ta ndana tarṅ. ²³ Ta grə kuni ná, mal blakwa mnay ṅa na mndu na kazlay: Nda pla dmakwa gha kə'a re? Ari mal blakwa mnay kazlay: Sli'afslí'a ka mbada ka ta mbada kə'a na? ²⁴ Ala, ka da grafta kuni kazlay: Mamu Zwanṅa mndu nda mbrakwa plinṭá dmakwa mndu ta ghəṅa hadik» kə'a, ka yu ta mnaghata gra wa, «sli'afslí'a, kla ta skwa hana gha, la dzagha gha,» ka'a nda tsa mndu nda rwa səlahani ya.

²⁵ Gi hadahada brahwat sli'afṭa tsa mndu ya tsa ta nghanay mnduha demdem, zləṅal klaftá skwa hanani, ka dza'a dzaghani nda zləzlvə Lazglafta. ²⁶ Ka ndərmim inda mnduha nda ndərmima, ka zləzlvu hənṅ ta Lazglafta. «Nda nghanə ṅni ta skwa mandərmimi gita,» ka hənṅ nda zləṅ nda zləṅ.

Hgafta Yesu ta Levi ṅa dza'a mistani

Mat 9:9-13, Mak 2:13-17

²⁷ Tahula tsa, ka sabə Yesu ka nghanṭá tsi ta sana mnda tska dzumna Levi hḡani, ta nzaku ma həga ksa slnani. «Mbadá mista da,» ka'a nda tsi. ²⁸ Ka sli'afṭá Levi ka zlanavatá inda tsa skwiha ta magə tsi ya ka laghwi mistani. ²⁹ Lagha Levi ka maganatá skwa zay ga' ga tarṅ. Ka nzata hənṅ ka zay kawadaga nda ndəghata mnduha, nda sanlaha ma gwal tska dzumna guli mataba tarṅ. ³⁰ Ka ruruṅwaku la Farisa nda mnduha tarṅ ta tagha zlahu ṅa mnduha ta ruruṅwaku. Ka hənṅ mantša: «Kabgawu ta kəl kuni ka za skwi nda sa skwi kawadaga nda gwal tska dzumna nda sanlaha ma ghwaḍaka mnduha na?» ka hənṅ nda duhwalha Yesu. ³¹ Ka Yesu nda hənṅ mantša: «Had gwal dughwana ta zba duhtur wa, gwal kul dughwanaku yeya ta zbay. ³² Sagha a yu da hagaktá gwal ta mnay kazlay: Tudukwa aṅni kə'a wu, sa da haga gwal ta snarṭa kazlay: Gwal dmaku aṅni kə'a yu, ṅa mbədanafṭa tarṅ ta nzakwa tarṅ,» ka'a nda hənṅ.

Mnay Yesu ta gwaḍa ta suma

Mat 9:14-17, Mak 2:18-22

³³ Ka la Farisa nda Yesu mantša: «Ta sumay i duhwalha Yuhwana nda duhwalha aṅni ta suma ka maga du'a tazlay, za skwa zay tarṅ nda sa skwa say tarṅ ṅa duhwalha kagha,» ka hənṅ. ³⁴ Ka Yesu nda hənṅ mantša: «Dza'a laviṅlava kuni ta mnay kazlay: Tkwe' sumawa suma ta suma kə'a nda graha zwanṅa midzi ka ta kawadaga zwanṅa midzi nda hənṅ baḍu kla makwa ra? ³⁵ Dza'a saghasa fitik ṅa kləgədanagħutá zwanṅa midzi ta hənṅ. Ma tsa fitikha ya dza'a suma hənṅ ta suma,» ka'a nda hənṅ. ³⁶ Ka'a nda hənṅ nda mahdiḥdi guli mantša: «Had mndu ta kuhwa'atá lfida lḡut ṅa tsamtá halata lḡut nda tsi wa. Ala ka kuhwa a kuhwa lu ta tsa lfida lḡut ya ka tsamtá halatani nda tsi katsi, rəta a nghanə tsatá tsa halata lḡut ya wa. ³⁷ Had mndu dza'a pghamtá ima inabi ta ka nuni da halata zliba huta wa. Ka pghampgha lu katsi, dza'a tinṭa ta tsa zlibi ya, ṅa mbəzutani ta bəghutá lu ma zliba huta. ³⁸ Ma zliba huta ta ka lfid ta pghamta lu ta ima inabi ta ka nuni. ³⁹ Had mndu ta sutá ima inabi nda tawa dza'a zba səgəltá ima inabi ta ka nuni guli wa. "Mal zdakwa ya nda tawa" ka lu ta mnay,» ka'a.

Zwanṅa mndu mgham ta ghəṅa sabat

Mat 12:1-8, Mak 2:23-28

6 Baḍu sana fitika sabat, ta lap Yesu ta tvi ma takataka vwaha alkama kawadaga nda duhwalhani, ka bala'atá duhwalhani ta ghəṅani. Ka vərdə hənṅ ma dzvu ka dghaḍay. ² Mamu sanlaha ma la Farisa ta nghanṭá hənṅ. Ka'a nda hənṅ nda hənṅ mantša: «Kabgawu ta kəl kuni ka maga skwi ya pyaf lu ta magay baḍu sabat na?» ka hənṅ. ³ Ka Yesu nda hənṅ mantša: «Ta dzanaf a kuni ta skwi maga Dawuda † ma sana fitik

† Nghanə ta 1 Samuyel 21:2-7.

kuzlanafər maya kawadaga nda gwal ta dza'a mistani tani ra? ⁴ Ka sli'afatá tsi ka lami da hëga Lazglafta, ka klaftá tsi ta buradi fana lu ta Lazglafta ka zuta, daganafha ta tsa gwal mistani ya guli, aŋ mndani za a hamata mndu ta tsa skwi ta fanata lu ta Lazglafta ya wa, ba gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta yeya ta zay. [†]»
⁵ «Zwaŋa mndu ná, tsatsi mgham ta ghëŋa sabat,» ka'a nda hëŋ.

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda mta dzvani

Mat 12:9-14, Mak 3:1-6

⁶ Ma sana sabat guli, ka lamë Yesu da hëga tagha skwa la Yahuda, ka taghë tsi ta skwi. Mamu sana mndu nda mta dzva zeghwani hada. ⁷ Ma tsa vli ya guli, mamu gwal tagha zlahu ŋa mnduha ^{††} nda la Farisa, ta kuma mutsaftá rutsak ta Yesu ŋa razay. Ka nzatá hëŋ ka ngha Yesu ta iri ta iri ŋa nghay ka dza'a mbër mba a wa tsi ta mndu badu sabat, ka hëŋ. ⁸ Tsaw nda sna Yesu ta ndana taŋ. Ka'a mantsa: «Sli'afslí'a gra, ka sagha ka sladata ta nghay mnduha,» ka'a nda tsa mndu nda mta dzvani ya. Ka sli'afatá tsa mndu ya ka sladata. ⁹ Ka Yesu nda hëŋ mantsa: «Nu skwi mna zlahu mu ŋa magay badu sabat na? Maga skwi dina ta raku re, ari maga skwi kul dinaku a na? Mbanaftá hafu skwi nda ra re, ari klaptá hafu mida a guli?» ka Yesu dawarŋta da tsa gwal tagha zlahu ŋa mnduha ya, nda tsa la Farisa ya. ¹⁰ Ka waftá Yesu ta hëŋ turtuk turtuk. Ka'a mantsa: «Tdaptá ta dzva gha gra,» ka'a nda tsa mndu ya. Ka tdaptá tsi ta tsa dzvani ya, ka vravaftá tsi yëmad. ¹¹ Ka kuzlanafatá tsi ta hëŋ ta ŋuduf, ka laghu hëŋ dzædzærkaku mataba taŋ ŋa zba maganatá ghwadaka skwi ta Yesu.

Zabafta Yesu ta duhwalhani ghwanpðë his

Mat 10:1-4, Mak 3:13-19

¹² Ma tsa fitik ya, ka sli'afatá Yesu ka laghwi tavata ghwa da maga du'a. Ka hani tsi kurzliŋ nda iri ta maga du'a da Lazglafta. ¹³ Tsadakwa vlani, ka hagadaghatá Yesu ta duhwalhani tavatani, ka sli'adaghatá hëŋ. Ka zaba'atá tsi ta mnduha ghwanpðë his mataba taŋ, ka tsanaftá tsi ta hgu ta hëŋ ka gwal ghunay. ¹⁴ Wya hga tsa mnduha ghwanpðë his zaba a tsi ya: Mamu Simuŋ tsanaf tsi ta hgani ka Piyer, nda Andre zwanamani ma Simuŋ, nda Yakubu, nda Yuhwana, nda Filip, nda Bartelemi, ¹⁵ nda Mata, nda Tuma nda Yakubu zwaŋa Alfe, nda Simuŋ ta hgë lu ka mnda zlu'a ghwa, ¹⁶ nda Yuda zwaŋa Yakubu, nda Zudas Iskaryut. Tsa Zudas ya ta skwaptá Yesu.

Sli'akta dëmga sna gwada da Yesu

Mat 4:23-25

¹⁷ Tahula tsa, ka saha hëŋ kawadaga, ka sladavatá hëŋ ta sana vli ka dandar tskava ñëddëmata sanlaha ma duhwalhani, nda ndëghata mnduha ta sli'akta ma luwa Ursalima, nda sanlaha ta hadika Zudiya, nda sanlaha guli ta wa drëf ta nzakway ka luwa Tir nda Siduŋ.

[†] Ngha ta 1 Samuyel 26:6. ^{††} Ngha ta Irmiya 36:4 nda Izra 8:1.

¹⁸ Inda tsa mnduha ya ná, sli'agagha da sna gwada da Yesu hëŋ, nda ya ŋa mutsa mbaku ma dëŋwa taŋ. Ka mbambanaftá tsi ta inda gwal kasu ghwadaka sulkum ta hëŋ. ¹⁹ Inda mndu ta zba tvi ŋa ksarŋta dër ndëhed, kabga mamu mbraku ta sabë ma tsatsi ka mbamba hëŋ.

Nda zdakwani nda kuzlakwani

Mat 5:1-12

²⁰ Mantsa, ka waftá Yesu ta duhwalhani, ka'a mantsa: «Rfawarfa ta rfu, kaghuni gwal ka pdu, kabga ŋa ghuni ga mghama Lazglafta.

²¹ Rfawarfa ta rfu kaghuni gwal ta kuzlarŋta maya ndanana,

kabga dza'a baghaku kuni.

Rfawarfa ta rfu kaghuni gwal ta taw ndanana,

kabga dza'a ghubasay kuni ta ghubasu.

²² Rfawarfa ta rfu ka ta husarŋhusa kuni ta mnduha,

ka ta vzighunisvza hëŋ,

ka ta razay hëŋ ta kaghuni,

ka ta vazay hëŋ ta rutsak ta kaghuni kabga vël zlg haf-ta ghuni ta Zwaŋa mndu.

²³ Rfawarfa ta rfu,

ka valakwa kuni da rfu badu slaghunaghata tsa skwiha ya,

kabga dza'a mutsay kuni ta nisëla dagala ta luwa.

Mantsa ya si ta ghuya dzidziha taŋ ŋa la anabiha ghalya.

²⁴ Darŋwa ŋa ghuni kaghuni gwal ka gadghël,

kabga nda ghada mutsuta ghuni ta ŋa ghuni zdaku.

²⁵ Darŋwa ŋa ghuni!

Kaghuni gwal nda bagha,

kabga dza'a dzay maya ta kaghuni.

Darŋwa ŋa ghuni!

Kaghuni gwal ta ghubasu ndanana,

kabga dza'a taway kuni ta taw nda ima taw.

²⁶ Darŋwa ŋa ghuni!

ka ta mnay inda mnduha ta zdaku ta kaghuni,

kabga mantsa si ta mna dzidziha taŋ ta ghëŋa la ghwadaka anabiha ghalya.»

Dvuwadva ta ghumaha ghuni

Mat 5:38-48, 7:12a

²⁷ «Ka i'i nda kaghuni gwal ta sna gwada da ná, dvuwadva ta ghumaha ghuni, magawa zdaku ŋa gwal ta husarŋta kuni. ²⁸ Dawawa tfawi ta ghëŋa gwal ta ksi'a kaghuni. Ndëbawa dzvu ta ghëŋa gwal ta giri ŋa ghuni. ²⁹ Ka dzughunus dza mndu ma lagëŋ katsi, mbëdanawa sana lagëŋ guli. Ka klëgadaghawkla mndu ta lguta hudä gha katsi, ma pyë ka ta klëgëdaghawta dawra gha. ³⁰ Vlarŋvla ta skwi ta mndu ta dëwarŋta da kagha. Ka klëgëdaghaw kla mndu ta skwa gha ŋa ŋani katsi, ma dawugël ka da tsi. ³¹ Ka nu skwi dina ta kumë ka ghuni ta magaghunata mnduha ya, maganawamaga manda va tsaya ta hahëŋ guli.

³² Ka gwal ta dvutá kaghuni yeya ka kaghuni ta dvuta katsi, mndëra wati ma nisëla ta kzlgëlta kaghuni

tama ya mantsa ya ta maga gwal dmaku guli, gwal ta

dvutá hahəŋ ta dvuta həŋ? ³³ Ka ŋa gwal ta magaghu-natá zdaku yeya ka kaghuni maga zdaku katsi, mndəra wati ma nisəla ta kzləgəлта kaghuni ya mantša ya ta maga gwal dmaku guli? ³⁴ Ka ŋa gwal ta ndanu kuni dza'a plaghunamta yeya ka kuni bla nzawa katsi ní, mndəra wati ma nisəla ta kzləgəлта kuni guli ya mantša ya ta bla gwal dmaku ta nzawa ŋa gwal dmaku guli, ŋa planamtá həŋ manda va tsaya? ³⁵ Kaghuni ya ná, dvuwadva ta ghumaha ghuni, magawamaga ta zdaku ŋa taŋ. Blawa nzawa ŋa mnduha, ma faf kuni ta ghəŋ ta vraghunamta, dza'a mamu nisəla ghuni da-gala, dza'a nzakway kuni ka zwana Lazglafta ta luwa, kabga tsatsi ná, zda ghəŋani nda mnduha kul had ta rfa mndu, nda gwal ta sidi tani.»

Ma tsə kuni ta guma ta sanlaha

Mat 7:1-5

³⁶ «Tawawa tawa ta hidahida ta mndu, manda ya ta taw Da ghuni ta hidahida ta mndu ya. ³⁷ Ma tsanagha kuni ta guma ta mndu. Had Lazglafta dza'a tsaghu-naghatá guma guli wa. Ma ŋam kuni ta mndu ma ŋuduf, had Lazglafta dza'a ŋamtá kaghuni ma ŋuduf guli wa. Pliniswa dmakwa mnduha, dza'a plighunispla Lazglafta ta ŋa ghuni guli. ³⁸ Vlawa vla ta skwi ŋa mndu, dza'a vlay Lazglafta ŋa ghuni guli, ŋa ndəghaghu-namta ta wa lguta ghuni, ka gəgzanata, ka va tsih-waghunamta, ka ndəghanafta ha ka paghakwani. Ta tsa skwi ta kəl kaghuni ka gra skwi ŋa mndu ya dza'a gra Lazglafta ŋa ghuni guli,» ka'a.

³⁹ Wya ka Yesu nda həŋ nda mahdihdi guli: «Dza'a ksay mndu nda ghulpa ta mndu nda ghulpa ka mbada ta tvi ra? Had həŋ dza'a rkaghata his his da ghurum ra? ⁴⁰ Had zwan ta taghə lu ta skwi ŋani malaghutá Maləmani wu, ba ka nda tagha skwa tsa zwan ya dza'a kəl tsi ka nzakway manda Maləmani kasi'i.

⁴¹ «Kabgawu ta kəl kagha ka laghwi nghan hiwir ma ira zwanama gha, kul had kagha ta nghapta ka dughusl ma ŋa gha iri na? ⁴² Waka kagha ta mnay ŋa zwanama gha kazlay: Yaha ka klighista yu ta hiwir ma ira gha kə'a, ya nghan a kagha ta dughusl ma ŋa gha iri na? Mndəra wani ma madgwir madgwir tsa? Kliginj kla karaku ta dughusl ma ŋa gha iri, kada nghan ta ka ta vli ŋa lavinjta kliginjta hiwir ma ira zwanama gha.»

Ta yakwani ta tsatsafta lu ta fu

Mat 7:16-20, 12:33-35

⁴³ «Had yakwa fu zda ta yaku ta fu kul zdaku yakwani wa. Had yakwa fu kul zdaku yakwani ta yaku ta fu zda yakwani guli wa. ⁴⁴ Ta yakwani ta tsatsafta lu ta inda fu. Had lu ta mutsaftá mana ta hul'uwa wa. Had lu ta da-ga yakwa ghuku ta madzəfdzəf wa. ⁴⁵ Mantša ya guli, mataba ndəghata skwiha dinadina ma ŋudufani ta mniginjta nərma mndu ta skwi. Mataba ndəghata gh-wadaka skwiha ma ŋudufani ta mniginjta ghwadaka mndu ta ŋani guli, kabga skwi ma ŋudufani ma mndu ta mniginjta wubisim.»

Həgaha his

Mat 7:24-27

⁴⁶ «"Mghama da! Mghama da!" ka kuni ta hga i'i, kab-gawu tama? wya had kuni ta maga skwi ta mnaghuna-ta yu wu na? ⁴⁷ Ka mnaghunamna yu ta nzakwa mndu ta sagha da i'i ba. Tsa mndu ya ná, ta snəŋsna ta gwada da, ka ksa slna nda tsi. ⁴⁸ Ka guram tsa mndu ya nda mndu ta baftá həgani. Ma zlayni ta bay, ka ladatá tsi ta mndərani, ka thagafta ta kutumba. Ma sagha za-la vlundud dista tsa həga ya ma ŋa zliŋta, trid, traptá zliŋta kabga nda diha mndərani. ⁴⁹ Mndu ya ta snəŋtá gwada da, ka kwalaghutá tsi ta ksa slna nda tsi, ka guram tsa mndu ya nda mndu ta baftá həgani ta hadik, kul ladatá mndərani da hadik. Ma saha zala vlundud dista tsa həga ya, gi krip zluta tesne' dekdek,» ka'a.

Mbanafta Yesu ta kwalva mnda la Ruma

Mat 8:5-13

7 Tahula kdinqta Yesu ta mna inda tsa gwada ya ŋa tsa ndəghata mnduha ta sna tsa gwadani ya, ka sli'aftá tsi ka lami da luwa Kafarnahum. ² Hada, mamu sana mghama sludza la Ruma kul dughwanaku kwal-vani ya dvu tsi katakata, ta dza'a mtaku. ³ Manda snəŋ-ta tsa mghama sludzi ya ta mna gwada ta Yesu, ka ghunadaptá tsi ta la galata mndu ta ghəŋa la Yahuda, ŋa guyata nda Yesu, ŋa ndəbanatá dzvu ŋa sagha mbanaftá tsa kwalvani ya. ⁴ Ka sli'aftá həŋ ka lagha slanaghatá Yesu, ka ndəbanatá həŋ ta dzvu katakata. Ka həŋ mantša: «Kdəkkdək nda ra katanjta gha ta tsa mndu ya. ⁵ Tsa mndu ya ná, ta dvay ta mndəra amu, tsatsi ta banjtaftá həga tagha skwi,» ka həŋ. ⁶ Ka sli'aftá Yesu ka dza'a kawadaga nda həŋ. Ndusa Yesu ka bhadaghata tama ta ghungladapta tsa mghama sludzi ya ta grahani ŋa mnanatá Yesu. Ka həŋ mantša: «Mghama da, yaha lu da danjwazlaghafta, ra a yu ka ŋlata gha ga ini wa. ⁷ Tsaya dər kəl yu ka mnay kazlay: La a vərda i'i da guya kuma nda tsi wu kə'a. Ka sabsa gwada ma wa gha ya ná, prək mbanaftá kwalva da tsa. ⁸ I'i guli ná, mista gwal dagaladagala nziŋta yu, mamu sludziha ta ksa slna mista i'i guli. Ka "la," ka yu nda sani ná, gi sli'ani. Ka "saghasa," ka yu nda sani guli ná, gi saghani. Ka "magamaga ta ya skwi ya," ka yu nda kwalva da, gi magatani,» ka'a.

⁹ Na snanata Yesu ta tsa gwada ya, ka ndrau' tsi nda ndrau'uwa ta tsa mghama sludzi ya. Ka mbədavata tsi tvə tsa ndəghata mnduha ta dza'a mistani ya. «Ka yu ta mnaghunata ná, dər mataba la Isra'ila, ta slanagha a yu ta mndərga nana ma zlgħay nda ŋuduf wu,» ka'a.

¹⁰ Ta vradaghatá tsa mnduha si ghunagha tsa mghama sludzi ya dzagha, ka slanaghatá həŋ ta mbatá tsa kwalva si kul dughwanaku ya.

Vranamta Yesu ta hafu ma zwanə sana wadgu

¹¹ Tahula tsa ka sli'aftá Yesu ka laghwi da sana luwa ta hğə lu ka Nayina. Ka sli'aftá duhwalhani nda dəmga guli mistani. ¹² Ndusa ka lami ta watgha tsa luwa ya, ka

guyatá tsi nda mnduha ta kla mbli ña paday. Tsa mbli ya, kɔ́akwakɔ́akwa zwanja sana markwa wadgu ya. Nda tska mnduha tsa luwa ya ta dza'a mista tsa marakw ya. ¹³ Na nghanja Yesu ta tsa marakw ya, ka ksaftá tsi ka hidahida. «Ma taw ka» ka'a nda tsi. ¹⁴ Ka gavadaghatá Yesu tavata tsa kativinj ta kəl lu ta mbli tida ya, ka ksanja. Ka sladavatá tsa mnduha ta kla mbli ya. «I'i ya ta gwada nda kagha galabay da, sli'afslí'a gha!» ka'a. ¹⁵ Ka sli'aftá tsa mbli ya ka nzata, ka gwadə tsi ta gwada. «Wya zwanja gha makwa da,» ka Yesu nda tsa mani ya. ¹⁶ Ka ksutá tsi ta inda tanj ka zlənj. Ka zləzlvu hənj ta Lazglafta guli. «Nda zliga mghama anabi mataba mu, saghasa Lazglafta nghanaghatá mnduhani,» ka hənj. ¹⁷ Ta ghənja tsa skwi ya, ka tuta gwada wdid ta ghənja Yesu ta inda hadika Zudiya, nda ya ma inda luwaha ta wanafta.

Daway Yuhwana mnda maga batem

Mat 11:2-19

¹⁸ Ka snanamtá duhwalhani ma Yuhwana, ta inda tsa skwiha ta maguta ya ta Yuhwana. ¹⁹ Ka hgaftá Yuhwana ta gwal his mataba duhwalhani, ka ghunaftá hənj da Mgham Yesu. Ka'a nda hənj mantsa: «Lawala dawantá! Kagha tsa mndu snə ĩni dza'a sagha ya re, ari ka kzla ĩni ta sana mndu a na?» ka kuni nda tsi. ²⁰ Ka sli'aftá hənj ka bhadaghatá da Yesu. Ka hənj mantsa: «Yuhwana mnda maga batem ta ghunaganaghatá da kagha kazlay: Kagha tsa mndu snə ĩni dza'a sagha ya re, ari ka kzla ĩni ta sana mndu a na kə'a?» ka hənj.

²¹ Ma va tsa fitik ya, ka mbambanaftá Yesu ta ndəghata mnduha ma danja tanj, nda gwal nda raghwa, nda gwal kasaf ghwadaka sulkum, gwananaha ta iri ta gwal si nda ghulpa. ²² Ka'a nda hənj mantsa: «Lawala mnanata Yuhwana ta inda skwiha nghanj kuni, nda inda skwiha sana ĩni. Gwal si nda ghulpa nda ngha hənj ta vli, ta mbada gwal si nda raghwa səla tanj, kwandlanjkwandlanj mbambatá gwal si nda rda mndu ta hənj, nda gwana sləmənja gwal si ka rgha si kul snantá sləmən. Gwal si nda rwa, varamvara hənj nda hafu. Mananamana lu ta Lfida Gwada ta gwal ka pdu. ²³ Rfu da mndu ta kwal kul zlanjta zlgħay nda ĩdufani ta i'i,» ka'a nda hənj.

Mnay Yesu ta gwada ta Yuhwana

²⁴ Manda vraghuta tsa mnduha si ghunadap Yuhwana ya, ka zlaftá Yesu ta mna gwada ta ghənja Yuhwana ña tsa ndəghata mnduha ta tskavata ya. Ka'a mantsa: «Ma tsa laghwa ghuni da mtak ya ní, nahgani laghu kuni nghay? Sana mndu ta tatamaku manda sulam ta gigdu falak rki laghu kuni da nghay? ²⁵ Ka tsa a tsi wu, nahgani laghu kuni nghay ba? Sana mndu nda sudatá lgut ta wudaku ta vghani rki laghu kuni da nghay? Ya wya gwal ta kla lgut nda bla dzvani ná, ta za mghama tanj hənj ka nzaku ma həga ma mgham mgham. ²⁶ Wa va mndu laghu kuni da nghay tama na kula? Sana anabi rki laghu kuni da nghay? Anji mantsa nzakwani, malaghumala tsa mndu ya ta mbrakwa an-

abi. ²⁷ Ta ghənja tsa Yuhwana ya vindafta lu ma deftera Lazglafta kazlay:

I'i Lazglafta wana yu ta tinlaghutá ghunaftá mndu ka kagha

ña dza'a fadaghatá tvi † kə'a ya.

²⁸ Ka yu nda kaghuni wa, mataba inda mndu ya yaga marakw nda ya ná, had ya ta malaghutá Yuhwana wa. Tsaw tama, mndu ta nzakway kwitikw ma ga mghama Lazglafta ná, malaghumala ta Yuhwana. ²⁹ Tsaw inda hamata mnduha nduk nda gwal tska dzumna tani, snantá tanj ta gwada Yuhwana, ka hənj mantsa: «Ta kumay Lazglafta ta mbamafta,» ka hənj. Ka dawu hənj ta maganaftá batema Yuhwana ta hənj. ³⁰ Kuraghuta la Farisa nda gwal tagha zlahu ña mnduha ya, ka kwalaghuta hənj ta tsu'aftá skwi ta kumə Lazglafta ta magay ña tanj. Ka kwalaghutá hənj ta tsa batem ta magə Yuhwana ya.»

³¹ «Ndaw dza'a gra yu ta mnduha ta na fitik na? Yakwa wa hənj? ³² Ka guram nda zwani ta kurbut ta mnay mataba tanj kazlay: Vyanafha ĩni ta sinjak skala a kuni wu, fanafha ĩni ta laha ta taw, tawan a kuni ta taw wu kə'a ya hənj. ³³ Tsaya ná, nzakwani manda sagha Yuhwana mnda maga batem, ka kwalaghuta tsi ta za buradi nda sa ima inabi, «a' nda ksa da halaway» ka kuni. ³⁴ Saghaha Zwanja mndu guli, ka zay ka say, «a' dagala mahahaw'ani, dagala sasakwani, gra gwal tsəka dzumna nda la ghwadaka mnduha ya,» ka kuni. ³⁵ Inda gwal nda difil ma ghənja tanj ná, tsatsaftsatsa hahənj ta vərdaka difla Lazglafta,» ka'a.

Yesu ma həga ga Simunj mnda la Farisa

³⁶ Ka hgaftá sana la Farisa ta Yesu ña za skwa zay ga tanj. Ka lagha Yesu da tsa mndu ya, ka lamə tsi da həga ka zə tsi ta skwi. ³⁷ Mamu sana ghwadaka marakw ma tsa luwa ya, ka snantá tsi kazlay: Wa'a Yesu ta za skwa zay ga tsa la Farisa ya kə'a, ka klaftá tsi ta hwaraka Albastra ndəghatani nda urdi nda bla dzvani, ka kladaghatá. ³⁸ Ka lagha tsi tavata səla Yesu nda ga mahulhulani, ka mbəza ima taw ta səla Yesu, ka ksaftá tsi ta swidani ka takaday nda tsi, ka habwa'aku ta səlani, ka pgha tsa urdi ya ta səla Yesu. ³⁹ Na nghanja tsa mnda la Farisa ta hgadaghatá Yesu ya ta tsa skwi ya, ka'a ma ghəjani mantsa: «Ka ma vərda anabi na mndu na ná, ma dza'a tsatsaftsatsa ta mndərga na marakw ta ksanja na. Ma dza'a nda sna kazlay: Ghwadaka marakw ya kə'a.» ⁴⁰ Ka Yesu zlaftá gwada nda tsa mnda la Farisa ya mantsa: «Ari Simunj, mamu gwada ta kumə yu ta mnaghata,» ka'a. «Anji Mghama da mna,» ka'a zlgħanaftá wi. ⁴¹ «Mamu sana mndu ta balanaftá nzawa ta sana mnduha his. Prək ka tseda vagha mnduha hutaf dərmaək kə'a vlanjta sani, prək ka tseda vagha mnduha hutaf mbsak kə'a vlanjta sani guli. ⁴² Ka traptá hənj ta palata kabga had skwi da hənj prək ka palata tanj wa. Ka zlanantá tsi ta tsa dmən ja ta hənj his his. Wati mataba tsa mnduha ya dza'a malaghuta dvutá tsa mndu ya, ka kagha ta gray na?» ka'a. ⁴³ «Mataba tsa mnduha ya ra! Ta graftá yu ná, tsa

† Ngha ta Malatsi 3:1 nda Sabi 23:20.

mndu zlanan lu ta nani dagala ya ya,» ka Simuŋ. «Ta ŋa gha,» ka Yesu nda tsi.

⁴⁴ Ka mbədavatá Yesu tvə tsa marakw ya, ka mnə tsi ŋa Simuŋ: «Nda ngha ka ta na marakw na ki'e? Samsa yu da hēga ga ghuni, walaŋ a ka ta tidiftá imi ŋa mbaza sēla da manda ya snu lu wu, ka mbazihatá na marakw na nda ima tawani, ka takadihata nda swidani. ⁴⁵ Brusa a ka ta i'i ma sagha da manda ya snu lu wa. Tsatsi, ka yawu sama da ta zлана a ta brusa sēla-ha da wa. ⁴⁶ Walaŋ a ka ta pghigihatá rdi ma ghəŋ manda ya snu lu wu, tsatsi, pghidif pgha tsatsi ta rdi ta sēlaha da. ⁴⁷ Ka yu ka mnaghata na: Nda pla inda dmakwa na marakw na. Tsaya kəl tsi ka maraŋta dvu-tani ta i'i dagala. Ka ki'a planata lu ta dmakwa mndu ya, ki'a dvu maraŋ tsa mndu ya guli.» ⁴⁸ «Nda pla inda dmakwa gha makwa da» ka Yesu nda tsa marakw ya. ⁴⁹ Ka sana mnduha ta za skwi kawadaga nda tsi mantsa: «Wa va na mndu na katək na? Ta uwala pla dmaku na?» ka həŋ. ⁵⁰ «Zlghay nda ŋudufa gha ta mbaghafta makwa da, la nda vghata zdakwa gha,» ka Yesu nda tsa marakw ya.

Sana mi'aha ta pgha Yesu

8 Tsəbakw fitik tahula tsa, ka laghwi Yesu da ra luwaha dagaladagala nda luwaha kwitikw kwitikw, ka tuza Lfiđa Gwada ta ghəŋa ga mghama Lazglafta, ka mna gwada ta ghəŋani ² nda sanlaha ma mi'aha ya ghazligiŋ lu ta ghwadaka sulkumha ma həŋ, ka mbambanaftá həŋ ma daŋwaha taŋ. Tekw i Mari makwa ta Magdala sli'agap ghwadaka sulkumha ndəfāŋ mida, ³ nda Yuwana markwa Kuza. Tsa Kuza ya, mndu ya fanam mgham Hiridus ta inda skwi ma həgani ma dz-vani ya. Mamu Suzana, nda ndəghata sanlaha ma mi'aha guli mataba taŋ. Inda tsa mi'aha ya ná, katarŋkata həŋ ta i Yesu nda duhwalhani nda skwi ma dzva taŋ.

Gwada ta ghəŋa sana mndu ta wutsa hulfani

Mat 13:1-9, Mak 4:1-9

⁴ Ka sli'aktá mnduha ma luwaha kavghakavgha ka tskavata tizlik tavata Yesu. Mantsa tama, ka zlaftá Yesu ta mna mahdihdi:

⁵ «Mbađa sana mndu ka sli'aftha ka laghwi da wutsa hulfa ma vwahani. Tata wutsaywutsay, ka rkata sanlaha ma tsa hulfaha ya ta tvi, ka diŋlaku lu tida, ka sli'adaghata dyakha da daguta. ⁶ Ka rkatá sanlaha ta kluluh: Na tsa gi dyaftani ya, ka ghwalutá tsi kabga had nasa mistani wa. ⁷ Ka rkamtá sanlaha ma teki, ka dyaftá tsi, ka glanaghatá teki ka raghwana. ⁸ Ka rkatá sanlaha ta gənək. Tsahaya, ka dayaftá həŋ, ka glafta ka pghaftá ghəŋ ghərməts ghərməts. Ka mamu mndu nda sləməŋa snay, ka sna tsi,» ka Yesu sganaghata nda lwi dagala.

Garay Yesu nda gara ta gwadani

Mat 13:10-17, Mak 4:10-12

⁹ «Nu klatá ghəŋa tsa mahdihdi ya na?» ka duhwalhani dawanŋta da tsi. ¹⁰ «Kaghuni, vlaghunavla lu ta snaŋtá difatá gwada ta ghəŋa ga mghama Lazglafta. Na sanlaha ya, ba nda mahdihdi dza'a mnananŋta lu ta həŋ kabga
“ta nghay həŋ, trid ngha a həŋ wu,
ta snay həŋ, sew sna a həŋ wa. †”»

Gwada ta ghəŋa mndu ta wutsa hulfa

Mat 13:18-23, Mak 4:13-20

¹¹ «Wya klatá ghəŋa tsa mahdihdi ya: Tsa hulfa ya ná, gwada Lazglafta ya. ¹² Sanlaha ma mnduha ná, manda tvi rkaf hulfa tida həŋ. Hahəŋ ná, gi snaŋta taŋ ta gwada Lazglafta, gi ndadaghata halaway klugudunustá həŋ yaha həŋ da zlghafta ma ŋudufa taŋ da mbafta həŋ. ¹³ Sanlaha ma mnduha guli ná, manda kluluh rkaf hulfa tida həŋ, snaŋta taŋ ta gwada Lazglafta, gi zlghafta taŋ nda rfu, ama had həŋ ta zlanŋtá vli ŋa dzugwamta tsa gwada ya ta slrəŋ ma ŋud-ufa taŋ wa. Ka dzghanŋdzgha skwi ta həŋ, gi suwak zlanŋta taŋ ta zlghay nda ŋudufa taŋ. ¹⁴ Sanlaha ma mnduha guli ná, manda hulfa ta rkamta da teki ya həŋ, snaŋta taŋ ta gwada Lazglafta ka laghu həŋ da ndana nzaku ma ghəŋa hadik nda zba gadghəl nda ndana zba skwi ta hara'uwa iri, mantsa tama, mbađa tsa skwiha ya ka raghwa tsa gwada ya, ka niŋta həŋ ka ksubaŋ. ¹⁵ Sanlaha ma mnduha guli, manda gənək həŋ, snaŋta taŋ ta gwada Lazglafta, ka zlghaftá həŋ nda ŋuduf turtuk, ka ŋanatá həŋ ka ksa slna nda tsi ka dihavata mida.»

Daswa ka kuni nda sna skwi ta snu kuni

Mak 4:21-25

¹⁶ «Ka mnaghunamna yu ba! Had mndu ta tsamta vu ma pitirla ka dzubamta ma tughuba wu, had ta fiŋta mista ghzləŋ guli wu, ta fagata ta vli tskala, kada ng-hanŋta gwal ta lamə da dzuguvi ta tsuwadək. ¹⁷ Inda skwi nda difa ná, dza'a maravamara. Inda skwi nda bukwa guli dza'a snaŋsna lu, ŋa zlagaptani bdaŋay ta dabi. ¹⁸ Dasuwa ka kuni nda tva snaŋta skwi ta snaŋta kuni, kabga ŋa mndu nda guna sləməŋani ŋa sna skwi dza'a sganaghata lu ta snanamta. Ama ka had tsi da mndu wu, dza'a kləgadanaghu kla lu ta va tsa má si ta ndanu tsi ta mutsay ya.»

Vərda zwanamani ma Yesu

Mat 12:46-50, Mak 3:31-35

¹⁹ Ka lagha i mani nda zwanamani ma Yesu slanagha-ta, ama trid traptra həŋ ta bhanavata, tskutska mnduha. ²⁰ «Wa a i ma gha nda zwanama gha ma bli ta gəvala kagha,» ka lu nda tsi. ²¹ «Gwal ta sna gwada Lazglafta ka maga slna nda tsi, tsaha ya i ma da nda zwanama da,» ka'a.

† Ngha ta Isaya 6:9, 10.

Lbanata Yesu ta mativirau' ta ghəŋa imi

Mat 8:23-27, Mak 4:35-41

²² Ma sana fitik, «mbadma ta a sana bla drəf a,» ka Yesu nda duhwalha, ka sli'aftha hən̄ kla lamə da kwambalu ka sli'i. ²³ Tata ndəru hən̄, ka dzata hani ta Yesu, ka sli'avaftha mativirau' ta ghəŋa drəf, ka dza'a imi ndəghanaftá kwambalu. Ta wa hđak hən̄. ²⁴ Ka lagha hən̄ sli'a Yesu, «Maləm! Maləm! Nda zada mu!» ka hən̄ nda tsi. Ka sli'avatá Yesu ka davanaghatá tsi ta falak, nda tsa vavalakwa imi ya. Ka lbatá vli ka nzata tbekw. ²⁵ «Nu ta kəl kuni ka zləŋ mantsa? Kulam ndana had zlgħay nda njuduf da kaghuni dekdek katək ra?» kə'a mbəđavata tvə duhwalhani. Ka ksafatá zləŋ ta hən̄, ka ndrə'u hən̄. «Wa na mndu na katək na? Na dvanaghatani ta dər falak nda imi ná, gi ka snanata taŋ?» ka hən̄ mataba taŋ.

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda duhwalha halaway mida

Mat 8:28-34, Mak 5:1-20

²⁶ Ka bhadaghata i Yesu nda duhwalhani ta hadika Geraseni ta nzakway mbəŋ ya mbəŋ ya nda luwa Galili. ²⁷ Nda fagata Yesu ta səla ta hadik ta sabə tsi ma kwambalu, ka sagha sana mnda tsa luwa ya da guyay. Tsa mndu ya ná, ksuxa duhwala halaway. Nda kđa fitikani kul sudgəltá lgut dekdek, had ta nzəglata mintgha wu, mataba kuluha kə'a ta nzaku. ²⁸ Na ghur ngħayni ta Yesu, ka wahatá tsi ka zləmbatá ma ghuvani. Ka'a mantsa: «Yesu Zwaŋa Lazglafta ta luwa, Nya mataba u nda kagha? Kđəkkdək, wya dzvu, yaha ka ghuyđiptá dərŋwa,» ka'a wahata nda lwi dagala. ²⁹ Kəl tsi ka mna tsaya na: Sabsa ma na mndu na ka Yesu dvanaghtá tsa duhwala halaway ya. Tsa mndu ya ná, nda kđa fitika ksaftha tsa duhwala halaway ya. Ma tsa fitika ksafthani ya, si ta habafhaba mnduha nda zida, ka tsamtá səlahani ma tsuhwal, ma ŋa habanata. Ka raratsiŋtá tsi ka babaliŋta. Ka klaghatá tsa duhwala halaway ya ka lagħwi ra vli ma mtak. ³⁰ «Wa hga gha na?» ka Yesu nda tsi. «Dba' hga da,» ka'a zlgħanaftá wi. Kəl tsi ka mna tsaya ná, kabga nda ndəgha duhwala halaway ta sli'amta dida. ³¹ «Kđəkkdək, yaha ka da ghuna aŋni da gudzuvruŋwa vu †,» ka tsa duhwala halaway ya ndi'ata, ka ndəba dzvu da Yesu.

³² Ndusa nda tsa vli ya, mamu sana bra ghuvazu ta zbutá skwa zay taŋ tavata ghwá. «Kđəkkdək vlan̄na tvi, ka sli'amta ŋni da a ghuvazuha a,» ka hən̄ nda Yesu. «Ary,» ka Yesu vlan̄tá tvi ta hən̄. ³³ Ka gi sli'agaptá tsa duhwala halaway ya ma tsa mndu ya, ka sli'amta da tsa ghuvazuha ya. Ka vazagatá tsa ghuvazuha ya ta vgha tavata tsa ghwá ya ka rkaghata da drəf ka rwuta.

³⁴ Nghay tsa mnduha ta ngha tsa ghuvazuha ya ta tsa skwi ta magata ya, ka hwayaftá hən̄ ka lagħwi tay ma luwa nduk ma zwana luwaha ta tsa skwi ta maguta ya. ³⁵ Ka sli'afthá mnduha ka lagħwi da ngha tsa skwi ta maguta ya. Ka lagha hən̄ slanaghatá Yesu, ka slaftá

† Gudzuvruŋwa vu: Ngha ta Ruma. 10:7, Suna Yuhwana 9:1-2, 11, 11:7, 17:8, 20:1, 3.

hən̄ ta tsa mndu sli'agap duhwala halaway mida ya ta nzaku kurevesa tavatá səla Yesu nda sudatá lgut ta vgha, nda mbatani kwandlan̄. Nghan̄ta taŋ, ka ksutá tsi ta hən̄ ka zləŋ. ³⁶ Mbadá tsa gwal si ta nghan̄ ta magaku tsa skwi ya, ka rusay ŋa taŋ ká tsa mndu si ksaf duhwala halaway ya mbafta. ³⁷ Ka hən̄ mantsa: «Kđəkkdək sli'apsli'a ma hadika ŋni,» ka inda mnduha ma hadika Geraseni nda Yesu, kabga nda ksa hən̄ da zləŋ katakata. Ka sli'afthá Yesu ka lamə da kwambalu ŋa vru. ³⁸ «Wya dzvu, kla ta i'i ta səla gha,» ka tsa mndu sli'agap duhwala halaway mida ya nda Yesu. ³⁹ «Vra dzagha gha, ka dza'a ka rusa inda skwi maga gha Lazglafta,» ka Yesu pyafta ka dza'a mistani. Ka sli'afthá tsi ka lagħwi tay ma inda luwa ta inda skwi magana Yesu.

Mbanafta Yesu ta sani marakw, nda sana zwaŋa makwa

Mat 9:18-26, Mak 5:21-43

⁴⁰ Ta vrəgladaptá Yesu ta sana bla drəf, ka slanaghatá tsi ta ndəghata mnduha guli ta kzlay hada ŋa zlgħafta. ⁴¹ Mbadaka sana mndu ta hgə lu ka Zayrus ta nzakway tekwa mataba la mali ta ghəŋa həga tagha skwa la Yahuda, ka lagha zləmbatá ma ghuva Yesu. Ka'a mantsa: «Kđəkkdək mbadá da ini,» ka'a nda tsi, ⁴² kabga mamu kđəkwakđəkwə makwani ta kla imi ghwan̄pdə his kul dughwanaku ta kala ghəŋ. Ka sli'afthá Yesu ka dza'a mistani. Ta mbadá Yesu ka dza'a mataba tskata mnduha, had tva mbəđayni ta vgha wa. ⁴³ Mamu sana marakw mataba taŋ Magħwan̄apđə hisa vakwani tsa ta pagħaku. Kđiŋkđá ta inda skwi ma dzvani ŋa la duhtur. Had ya ka dər turtuk mataba taŋ ta mbanafta wa.

⁴⁴ Ka lagha tsa marakw ya nda ga mahulhula Yesu ka ksantá wa lgutani. Na tsa gi ksantani ya, gi hle' sladata tsa pagħaku ya tsa. ⁴⁵ Ka Yesu mantsa: «Wa tsa ta ksita ya na?» ka'a. «Andaw! Andaw! Andaw!» ka mnduha. Ka Piyer mantsa: «Maləma dā! Mataba ndəghata mnduha mandana ta wagħafta, had tva mbəđə vgha gha ná, wa ta kshata na, ka ka?» ka'a nda tsi. ⁴⁶ Ka Yesu mantsa: «Mamu mndu ta kshata! Nda sna yu ta mbraku ta savaghuta ma i'i,» ka'a. ⁴⁷ Snay tsa marakw ya ta tsa gwada ya ná, a nda tsatsa yu, ka'a. Ka lagha tsi nda ghudzatani da zləŋ zləmbatá ma ghuva Yesu, ka mnə tsi ta kəma inda mnduha ta skwi kabgawu kəl tsi ka ksantá nda ya kə'a mbafta ma va tsa fitik ya. ⁴⁸ Ka Yesu mantsa: «Makwa dā, zlgħay nda njudufa gha ta mbagħafta, la nda vgha ta zdakwa gha,» ka Yesu nda tsi.

⁴⁹ Tata tsa gwada ya Yesu, ka lagha sana mndu ta sli'aftha ga Zayrus da mnay ŋa Zayrus: Ka'a mantsa: «Kđəkwə tsa makwa gha ya tsa, ta ŋa dərŋwazlgəltə gha ŋaw ta Maləm na,» ka'a. ⁵⁰ Ka Yesu mantsa: «Ma tđu njudufa gha, fata gha ta ghəŋa gha yeya ŋa gha, dza'a mbaku,» ka Yesu nda Zayrus snəŋər tsi ta tsa gwada ya. ⁵¹ Manda bhadaghata taŋ da taŋ, ka pyaftá Yesu ta mnduha ta lami da həga mistani, ka hla'atá tsi ta i Piyer nda Yuhwana, nda Yakubu nda dani nda

mani ma tsa makwa ya ŋa lamə mistani. ⁵² Ta lamə hən, ta wahu inda gwal ma həga ka tawa ghən ta ghənja tsa makwa ya. Ka hən mantša: «Ma taw kuni, mta a wu, hani ta hani tsi,» ka'a. ⁵³ «Ta mndu nda mta ná, mta a wu ka'a,» ka hən ka ghubasay. ⁵⁴ Ka lagha Yesu ksaftá tsa makwa ya ta dzvu. «Sli'afslí'a gha makwana!» ka'a. ⁵⁵ Ka vramtá tsa makwa ya, ka gi sli'afsta. «Vlanjavla ta skwa zay,» ka Yesu nda hən. ⁵⁶ Ndan-drakau' ká i dani nda mani ma tsa makwa ya nzata ka ndərmimay. «Yaha kuni da mnay dər ŋa wati ma mndu ta skwi ta maguta,» ka Yesu zlahanaghatá hən.

Ghunafta Yesu ta duhwalha ghwanpde his

Mat 10:5-15, Mak 6:7-13

9 Lagha Yesu ka tskanatá duhwalhani ghwanpde his, ka vlanjta tsi ta hən ta mbrakwa mbranaghatá inda duhwala halaway, nda mbrakwa mbambanaftá danwaha. ² Ka ghunaftá tsi ta hən tuza gwada ta ghənja ga mghama Lazglafta, nda mbambanaftá gwal kul dughwanaku. ³ Ma kdaku hən sli'afsta, ka'a nda hən mantša: «Yaha kuni klaftá sana skwi dekdek ŋa dza'a da wawaku, dər dafa, dər zlibi, dər skwa zay, dər tsemi, turtuk turtuk ka kuni da klaftá lgut. ⁴ Dər ma wati həga da tsu'afsta lu ta kaghuni ya, nzata ghuni hada ha ka sagha fitika sli'apta ghuni ma tsa vli ya. ⁵ Ala, dər ga vli dza'a kwal lu tsu'afsta kaghuni ya, wya dzva ŋni wya dzva ŋni ka kuni dazlay ka zlanavata kuni ta tsa luwa ya, tsaya dza'a maranantá hən ta basa ŋdufufa Lazglafta ta ghənja tan,» ka'a nda hən.

⁶ Ka sli'afsta hən ka laghwi da ra luwaha, ka mna Lfida Gwada, ka mbamba gwal kul dughwanaku ma inda vli.

Wa Yesu na ka Hiridus Anjipas

Mat 14:1-12, Mak 6:14-29

⁷ Na snanŋa tsa Hiridus Tetrak ta nzakway ka mgham ta hadika Galili ya, ta mna gwada ta inda skwiha ta magaku. Ka traptá tsi ta skwi ŋa ndanay. «A', Yuhwana ya ta sli'agapta nda hafu,» ka sanlaha ta mnay. ⁸ «A', anabi Iliya ya ta zlagapta,» ka sanlaha. «A', sani mata-ba la anabiha ghalya ya ta sli'agapta,» ka sanlaha. ⁹ «Ya wya tsaghwa tsa ta ghənja Yuhwana ka yu, ka tsaghutá lu ní, wa na mndu na ta mnə lu ta mndərga na skwiha ta snə yu na ta ghənani tama?» ka Hiridus, ka psə tsi ta tva nghanŋa Yesu.

Zunŋa Yesu ta skwa zay ta mnduha dambu' hutaf

Mat 14:13-21, Mak 6:30-44, Yuh 6:1-14

¹⁰ Ka varaktá tsa gwal ghunay ya. Manda varakta tan, ka rusu hən ŋa Yesu ta inda skwi maga hən. Ka hlaghatá Yesu ta hən mistani, ka laghu hən nda tvə sana luwa ta hgə lu ka Betsayda nda ghənja tan.

¹¹ Snanŋa dəmgə kazlay: Laghula hən kə'a, ka sli'afsta hən zbinŋta hən. Ka lagha hən slanaghatá hən, ka zlaghaftá Yesu ta hən, ka mnə tsi ta gwada ta ga mghama Lazglafta ŋa tan. Ka mbambanaftá tsi ta gwal ta kuma mbambanaftá hən ma danwə tan.

¹² Ta fitik hawu, ka gavadaghatá duhwalhani tavatani, ka mnay ŋani: «Mnanamna ta na mnduha na,

ka dza'a hən da luwa dagaladagala nda luwaha kwitikw kwitikw ta waftá na vli na, ŋa dza'a tan zba skwa zay nda vli ŋa hana tan, kabga ma mtak mu hadna,» ka hən. ¹³ Ka Yesu nda hən mantša: «Vlanjavla kaghuni ba ta skwi ŋa zay ta hən,» ka'a. Ka duhwalhani mantša: «Buradi hutaf nda tsulhwa klipi his yeya da amu, ŋa dza'a ŋni da dzawagaghatá skwa zay ŋa zunŋa inda na mnduha na rki?» ka hən nda tsi. ¹⁴ [Tsaw ta magay mnduha † ta dambu' hutaf ma tsa vli ya.] «Mnanawa mna ta hən ka tsakavata hən hutaf mbsak hutaf mbsak,» ka Yesu nda duhwalhani. ¹⁵ «Ary!» ka hən ka tsakanatá hən ta mnduha. ¹⁶ Ka hlaftá Yesu ta tsa buradiha hutaf ya, nda tsa tsulhwa klipi his ya, ka nghanafstá tsi nda ta luwa, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta ta ghənani, ka balanaptá tsi ka valanŋta duhwalhani ŋa daganafstá mnduha. ¹⁷ Ka zə inda tsa mnduha ya, ka babaghawtá hən. Ka tsakaftá lu ta padakwani ka ghwanak ghwanpde his.

Yesu ná, Kristi ya ka Piyer

Mat 16:13-19, Mak 8:27-29

¹⁸ Ma sana fitik ta nzaku Yesu turtukwani ka maga du'a, ka lagha duhwalhani slanaghatá. Ka'a dawanŋa da hən mantša: «Wa i'i ka dəmgə ta mnay na?» ka'a. ¹⁹ Ka duhwalhani mantša: «Tsa Yuhwana mnda maga batem ya kay ya, ka sanlaha. Iliya ya, ka sanlaha. Sani mata-ba la anabi ghalya ya ta sli'agapta nda hafu, ka sanlaha,» ka hən nda tsi. ²⁰ Ka'a nda hən guli mantša: «A ki kaghuni, waya ka kaghuni ta mnay nda i'i na?» ka'a. Ka Piyer mantša: «Kagha ná, Kristi ka,» ka'a.

Mnanŋa Yesu ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani

Mat 16:20-28, Mak 8:30—9:1

²¹ Ka Yesu zlahanaghatá hən ka nghanŋa mantša: «Yaha kuni da mnay dər ŋa wati ma mndu tsi,» ka'a.

²² Ka'a sganaghatá guli na, «dza'a ghuyay Zwanŋa mndu ta danwə katakata, dza'a wdinwda la galata mndu nda gwal mali ta ghənja gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha. Dza'a dzadza lu, ŋa sli'agaptani nda hafu badu mahkən,» ka'a.

²³ Wya ka'a nda hən demdem: «Ka ta kumay mndu ta dza'a mista da katsi, ba zlanŋani ta ndanu ta ghənja ghənani, ka vlatani ta ghənani ka kla udza zlanŋayni †† inda fitik, ka dza'a mista da,» ka'a.

Kinawu ta dza'a lu mista Yesu?

²⁴ Ka'a guli mantša: «Ka dza'a mbanafmba yu ta hafa da ka mndu katsi, dza'a Zadinŋada tsa mndu ya ta hafani. Ala ka dza'a Zadinŋada mndu ta hafani ta ghənja i'i katsi, dza'a mbanafmba tsa mndu ya ta hafani. ²⁵ Nu dza'a katanŋa mutsafta mndu ta inda na ghənja hadik na ka ŋani ka Zadinŋada tsi ta hafani, ka ghənani a tsi na? ²⁶ Ka ta basa zlanŋ mndu ka mnanŋta hga da, nda gwada da guli katsi, i'i Zwanŋa mndu guli ná, dza'a kwalaghukwala i'i guli ta mnanŋta tsa mndu ya badu sagha dza'a sagha yu ma glakwa da, nda ya

† Ngha ta Mata 14:21. †† Ngha ta Lukwa 14:27, Markus 8:34.

ma glakwa Da da nda duhwalhani nda ghuba, ta luwa. ²⁷ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Mamu sanlaha ma mnduha mataba gwal hadna dza'a kwal kul rwuta ta saha ga mghama Lazglafta, dza'a nda ngha hēj nda ira taŋ,» ka'a.

Mbədavafta Yesu

Mat 17:1-8, Mak 9:2-8

²⁸ Ta magay fitik tghas manda mnutani ta tsa gwada ya, ka hlaftá Yesu ta i Piyer nda Yuhwana nda Yakubu, ka ŋlaghatá hēj ta ghwá da maga du'a. ²⁹ Ta magə Yesu ta du'a, ka mbədavaftá kumani tskəm, mbədavafha lgutani ka wudaku tilil ka ŋusliŋ. ³⁰ Gi wya mnduha his ta ghwa yiva nda tsi. I Musa nda Iliya tsa mnduha ya, ³¹ ta zlagapta ta wudaku tili ma glakwa Lazglafta ta luwa, ta gwada nda Yesu kinawu kə'a dza'a kdiŋta magata skwi ta kumə Lazglafta nda ma mtakwani ma Ursalima.

³² Ma tsa fitik ya, nda ghərba i Piyer nda grahani da hani, sli'avata taŋ, ka nghaŋtá hēj ta glakwa Yesu nda tsa mnduha his ya tavatani. ³³ Ma fitika dgay tsa mnduha ya ta vgha nda Yesu, ka Piyer nda Yesu mantša: «Maləma da! Dina ka nzakwa mu hadna, ka magafmaga ŋni ta həga tumpul hkən. Pal ŋa gha, pal ŋa Musa, pal ŋa Iliya!» ka'a. Tsaw, snəgla a Piyer ta skwi ta mnə tsi wa.

³⁴ Tata mna tsa gwada ya tsatsi, ka saha kusay bukwamtá hēj, ka ksaftá zlēŋ ta tsa duhwalha ya nghər hēj ta saha tsa kusay ya bukwamtá hēj. ³⁵ Ka gwadagaptá lwi ma tsa kusay ya. Ka'a mantša: «Nanana zwanja da ya zbap yu, snawasna ta gwada da tsi!» ka'a ³⁶ Tahula gwadata tsa lwi ya, Yesu yeya ta nghə lu turtukwani, sriw nzanza tsa duhwalha ya ma tsa fitik ya, had mndu ya mnanaŋ hēj ta tsa gwada ya wa.

Mbanafta Yesu ta sana zwanja nda ghwadaka sulkum mida

Mat 17:14-18, Mak 9:14-27

³⁷ Gamahtsimani ka saha hēj ta ghwá, ka sli'aftá ndəghata dəmga ka sagha da guya Yesu. ³⁸ Ka wahatá sana mndu mataba mnduha: «Maləma da! Ta ndəba dzvu yu da kagha, nghanava na zwanja da na ba! kdakwakdakwa zwanja da na. ³⁹ Ghwadaka sulkum ta ksafta. Na ksaftani, gi wahayni ta wahu, ka ghudzay nda mbraku, ka pgha mahupak ka giri ŋani, zlah kə'a ta zliŋta. ⁴⁰ Ka ndəbu yu ta dzvu da duhwalha gha ma ŋa ghzliŋtá mida ná, trid traptra hēj,» ka'a nda tsi. ⁴¹ Ka Yesu mantša: «Gwal təŋtəŋa ghəŋa taŋ kul had zliŋhay nda ŋuduf da hēj, kulam ŋa yawu dza'a nzavaghunata yu? Kulam ŋa yawu dza'a nzata yu ka su'aghunata? Klak tsa zwanja gha ya da hadna,» ka Yesu nda tsa mndu ya. ⁴² Ta gavadaghatá tsa zwanja ya, ka slanata tsa ghwadaka sulkum ya ta hadik, ka ghudzay nda mbraku. Ka davanaghatá Yesu ta tsa ghwadaka sulkum ya, ka mbanaftá tsi ta tsa zwanja ya, ka vlanjá tsi ta tsa dani ya. ⁴³ Ka ndərmim mnduha ta glakwa mbrakwa Lazglafta.

Mnəglaŋta Yesu mtakwani nda sli'agaptani

Mat 17:22-23, Mak 9:30-32

Ta laghu mnduha da ndərmima inda tsa skwi maga Yesu ya, ka Yesu nda duhwalhani mantša:

⁴⁴ «Fawafa ta sləməŋ dina, ka sna na skwi dza'a yu mnaghunata na. Dza'a ksafta lu ta Zwanja mndu, ka vlata ma dzva mnduha,» ka'a. ⁴⁵ Sna a tsa duhwalha ya ta tsa gwada ya wa, tsala a tsa gwada ya da hēj wa. Nda difa klatá ghəŋa tsa gwada ya da hēj, kabga ŋa kwala taŋ kul snəŋta. Ta zlēŋay hēj ta dawanjá tsa gwada ya guli da tsi.

Nahgani skwi ka ŋərmani na?

Mat 18:1-5, Mak 9:33-37

⁴⁶ Ka sagha sana ndanu da ghəŋ taŋ, ka zlərdə hēj mataba taŋ. Ka hēj mantša: «Wa mali mataba mu na?» ka hēj. ⁴⁷ Daslafta Yesu ta tsa ndana taŋ ya, ka hgaftá tsi ta zwanj kwitikw ka sladanata tavatani. ⁴⁸ Ka'a nda hēj mantša: «Dər wa ta tsu'aftá na zwanj kwitikw na nda hga da, vərda i'i tsu'af tsi. Dər wa ta tsu'aftá i'i guli, tsu'aftsu'a ta tsa mndu ta ghunighata ya. Tsa mndu ta niŋtá ghəŋani ka zwanj gudzekw dekdek mataba ghuni ya ná, tsa mndu ya ta nzakway ka mali,» ka'a.

Mndu kul had kuni ta husaŋta ná, kaghuni tsa

Mak 9:38-40

⁴⁹ Ka gi tsu'aghutá Yuhwana ta gwada, ka'a mantša: «Maləma da! Nda ngha ŋni ta sana mndu ta ghzla duhwala halaway nda hga gha, ka lmaftá ŋni kabga had tsatsi mataba mu wu,» ka'a. ⁵⁰ «Ŋaw! Ma pyə kuni! Ka had gwada mndu nda kaghuni wu, mista ghuni tsa mndu ya,» ka Yesu nda tsi.

Ksay Yesu ta tvi ka dza'a da Ursalima

⁵¹ Manda ndusakta fitik dza'a kəl Yesu ka zlanjá ghəŋa hadik, ka klaftá tsi ta ghəŋani ŋa dza'a bhata ma Ursalima. ⁵² Ka ghunaghatá tsi ta sana mnduha ŋa dza'a ta kəma ta kəma. Ka sli'aftá tsaha ya ka ksaftá tvi, ka bhadaghatá hēj da sana zwanja luwa la Samari ŋa payanaftá vli. ⁵³ Ka kwalaghutá mnduha ma tsa luwa ya ta tsu'afta, kabga nzakwani ta dza'a da Ursalima. ⁵⁴ Snaŋta gwal his mataba tsa duhwalha ya, i Yakubu nda Yuhwana ta tsa gwada ya, «Maləma da! Va a ka ta dawanja ŋni da Lazglafta ŋa zliŋŋtani ta vu ta luwa, ka zadanata tsi ta hēj ra?» ka hēj. ⁵⁵ Ka mbədavatá Yesu ka davanaghatá hēj: «[Sna a kuni ka mndəra wani ma sulkum ta klaghunaktá mndərga tsaya ma ndanu wu! Sagha a Zwanja mndu da zadanatá mndu wu, saghasa ŋa mbanaftá hēj,]» ka'a. ⁵⁶ Ka sli'afta hēj ka laghwi da sana zwanja luwa.

Zlanjá inda skwi demdem ka dza'a mista Yesu

Mat 8:19-22

⁵⁷ Ta mbada hēj ta tvi, ka sana mndu mantša: «Dər dza'a diga ka, ta dza'a yu mista gha,» ka'a. ⁵⁸ Ka Yesu mantša: «Mamu ghuruma gərhanja, mamu həga

dyakha, Zwanja mndu ná, had vli ña fadatani ta ghəñani wa,» ka'a. ⁵⁹ Ka'a nda sana mndu guli mantsa: «Mbada mista da!» ka'a nda tsi. «Mghama da! Zli hazla ka dza'a yu padamtá da da karaku,» ka tsaya zli-ghanafá wi. ⁶⁰ «Zlanzla ta gwal nda rwa ka pada hən ta ghəña tan, sli'afslí'a kagha ka dza'a ka da mna gwada ta ga mghama Lazglafta,» ka'a nda tsi. ⁶¹ Ka sana mndu guli mantsa: «Ta dza'a yu mista gha mghama da. Nziya nza tsi tama ná, ka la yu mnanatá la ga ini nda sli'asli'a da ka'a.» ⁶² Ka Yesu nda tsi mantsa: «Ka nda ghada sli'afsta mndu ka dza'a mista da, ka læglaghwani ngha vli nda ga muhul hul katsi, tsa mndu ya ná, had hayhayani dekdek ña magaftá slna ga mghama Lazglafta wa,» ka Yesu nda tsi.

Ghunafta Yesu ta duhwalha ndəfán mbsak his mida

10 Tahula tsa ka zabəglaptá Mgham Yesu ta sanlaha ma duhwalha ndəfán mbsak his mida, ka ghunaftá tsi ta hən his his his ta kəma ta kəma da inda vli ya má dza'a bhata tsatsi. ² Ka'a nda hən mantsa: «Dagala skwiha ña ts kay ta vwah, tsaw slaghw a mnduha ña magay wa. Ndəbawa dzvu da mnda vwah ka sganaghata tsi ta mnduha nda ndəgha ña tskanata. ³ Lawala, ta ghuna kaghuni yu manda zwana tuwak da taba kramtakha. ⁴ Yaha kuni klaftá tsedi, dər zli bi, dər babah. Yaha kuni laghw i da gaga zgu ña mnduha. ⁵ «Dər da wa dza'a lagha kuni, "ka nza zdakwa Lazglafta ta ghəña na həga na," ka kuni dza'azlay karaku. ⁶ Ka mamu mnda zdaku ma tsa həga ya katsi, dza'a nzaku tsa zdakwa ghuni ya nda tsi. Ka had tsi wu dza'a vragaghuvra tsa zdakwa ghuni ya da kaghuni. ⁷ Ka tsu'afstu'a lu ta kaghuni, ka nzata kuni ma tsa həga ya, ka za kuni, ka sa kuni ta inda skwi dza'a vlaghunata lu, kabga nda ra ka tsu'ay mndu ta maga slna ta nisəlani. Yaha kuni dza'a da ra həga. ⁸ Ka lamla kuni da luwa ka tsu'afstá lu ta kaghuni, tsu'awatsu'a ka za kuni ta skwi dza'a vlaghunata lu. ⁹ Ka mbambanafta kuni ta gwal kul dughwanaku dza'a slanaghata kuni ma tsa luwa ya. "Ndana ná, ndusavaghuna ndusa ga mghama Lazglafta," ka kuni dza'azlay nda hən, ¹⁰ Dər da wati ma luwa dza'a lama kuni, ka kwalaghutá lu ta tsu'afstá kaghuni, lawala ta tvi ta tvi ma tsa luwa ya, ka kuni dza'azlay nda hən na: ¹¹ "Wana ñni ta tukwaghunatá nduk nda rgitika na luwa ghuni ta ndi'afsta ta səla ñni na, kada grafta kuni si ndusavaghuna ndusa ga mghama Lazglafta kə'a." ¹² Ka yu ta mnaghunata na: Badu tsa fitik dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəña mnduha ya ná, ta læñlənə ña luwa Suduma † ka ña tsa luwa ya,» ka'a nda hən.

Luwaha ta kwalaghutá zlglafta nda ñuduf

Mat 11:20-24

¹³ «Danwa ña gha luwa Kuraziñ! Danwa ña gha luwa Betsayda! Ka má magamaga lu ta mndərga tsa mazəməm maga lu mataba kaghuni ya ma luwa Tir nda luwa Sidun katsi ná, má nda kda fitika

† Ngha ta Zlrafta 19:1-29.

mbədanaftá tan ta nzakwa tan, ka zlanavatá maga ghwadaka skwiha, ka pghavatá buhu ta vgha nda hutidif ma ghəñ ¹⁴ Tsaya dza'a kəl tsi ka nzakway badu tsa fitika guma Lazglafta ya, dza'a malaghumala kafatá guma ta ghəña luwa Tir nda luwa Sidun ka ña ghuni.

¹⁵ «Kagha luwa Kafarnahum, dza'a kapidif kapa lu ta luwa ka kagha ra? Siga! Dza'a vradaghavra lu ha da vla gwal nda rwa,» ka'a. ¹⁶ Ka Yesu guli nda duhwalhani mantsa: «Mndu ta snatá gwada ghuni, gwada da sna tsi. Ka kwalaghukwala mndu ta tsu'afstá kaghuni, i'i kwalaghu tsi ta tsu'afsta. Ka kwalaghukwala mndu ta tsu'afstá i'i, kwalaghukwala ta tsu'afstá mndu ta ghunighata,» ka'a.

Varakta tsa duhwalha ndəfán mbsak his mida ya

¹⁷ Manda laghw a tsa gwal ndəfán mbsak his mida ya, ka varaktá hən nda rfu katakata. «Mgham da! Nduk nda duhwalha halaway tani ná, snasna hən ta gwada davanaghar ñni ta hən nda hga gha,» ka hən nda Yesu. ¹⁸ Ka Yesu nda hən mantsa: «Nda ngha yu ta halaway ta dədagata ta luwa manda wudakwa luwa. ¹⁹ Snawa ba! Vlaghunavla yu ta mbrakwa dinlanaptá nahadikha nda rdaha, nda ya ta ghəña inda mbrakwa ghuma, had sana skwi dza'a balaghunata wa. ²⁰ Kulam nda tsa, ma rfu kuni ta rfu kabga snaghunata ghwadaka sulkumha ta gwada, rfawa ta rfu ta ghəña vindatá hga ghuni ta luwa,» ka'a nda hən.

Snanamta Yesu ta Dani ta gwal ka zwanani

Mat 11:25-27, 13:16-17

²¹ Ma va tsa fitik ya ka zdanaftá Sulkum nda ghuba ta ñuduf ta Yesu, ka'a mantsa: «Əñka'a Da, Mgham ta luwa nda ya ta hadik, ta ghəña difanata gha ta tsa skwiha ya da gwal nda difil ma ghəña tan, nda ya da gwal nda mahizl ma ghəña tan, ka maranantá ka ta gwal kul snantá skwi. Kahwathwata mantsa nzakwani Da, ta rfa kagha yu ta ghəña dvafta gha mantsa, ka'a.

²² «Inda skwiha vlihavla Da da, had mndu nda sna ta tsa Zwan ya wa, Da yeya nda sna. Had mndu nda sna ta tsa Da ya guli wa, Zwan yeya nda sna nda mndu ya ta kumə zwan ta marananta,» ka'a. ²³ Ka mbədavatá Yesu tvə duhwalhani, ka mnay ña tan nda ghəña tan kazlay: Rfu ña ghuni, kaghuni gwal ta ngantá skwi ya ngan kuni kə'a. ²⁴ Ka yu ta mnaghunata na: «Nda ndəgha la anabiha nda mghamha si ta kuma ngantá skwi ya ngan kaghuni, trid ngha a hən wa. Si ta kumay hən ta snanta, sew, sna a hən wa,» ka'a nda hən.

Dvuđva ta Lazglafta, dvuđva ta sləvda gha guli

²⁵ Lagha sana mnda tagha zlahu ña mnduha ka sli'af- ta kabga ña dzəghantá Yesu, ka'a mantsa: «Maləma da, nu dza'a yu magata ña mutsafta da ta hafu ña kdekedzen na?» ka'a nda Yesu. ²⁶ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Waka lu vindafta ma deftera zlahu na? Nu dzanaf ka mida na?» ka'a. ²⁷ «Ka dvuta ka ta Mgham Lazglafta gha nda kdavakta ñudufa gha, nda kdavakta hafa gha, nda kdavakta mbrakwa gha, nda kdavakta

ndana gha guli, ka d̄vuta ka ta sl̄vda gha manda va gh̄n̄a gha † k̄a'a,» ka'a nda tsi. ²⁸ «Mantsa ya nzakwani, la magay mantsa dza'a mutsay ka ta hafu,» ka Yesu nda tsi.

²⁹ Ka'a nda Yesu mantsa: «Wa ya ta nzakway ka sl̄vda da na?» Ka tsa mnda tagha zlahu ya kabga ta kumay ta nzakwa gwada ta n̄ani. ³⁰ Ka Yesu mantsa: «Mbad̄a sana mndu ka sl̄'af̄ta ma Ursalima ka valu da Yeriku. Ta laha tsi, ka d̄d̄am̄t̄a tsi mataba la ḡnda, ka zlu'at̄a h̄n̄j ta tsa mndu ya ka dgata ka p̄danam̄t̄a hafu hafu, ka laghwa taŋ. ³¹ Ta lala sana mnda dra skwi n̄a Lazglafta ta va tsa tvi ya, ka dukwaft̄a tsi ta tsa mndu ya, ka tsaghut̄a tsi ta warawara ka laghwani. ³² Ka lagha sana mnda la Levi dukwafta tida guli, ka tsaghut̄a tsaya ta warawara guli ka laghwani. ³³ Mataba tsa ka lagha sana mnda la Samari ta dza'a wawakwani dukwafta tida. Ghur k̄a'a n̄a, ka ksant̄a tsi ka hidahida. ³⁴ Ka gavadaghat̄a tsi, ka maganaft̄a tsi ta r̄di nda ghwani ta lkuhani, ka habanafta. Ka tsukwaft̄a tsi ka fafta ta kdihani. Ka klaghata da h̄ga tsu'a matbay, ka zughulay hada. ³⁵ Gamahtsimani, ka klaft̄a tsi ta tse-da vagha mndu his ta maga sl̄na ka v̄lant̄a mndu nda tsa h̄ga ya, ka'a nda tsi mantsa: "A'a, ka nghapta ka ka na mndu na, ka kidaghi dza'a sgavaghata ta gh̄n̄ani ya, n̄a mnihata gha vragaghar yu, n̄a plaghata da,"» ka'a nda tsi. ³⁶ «Wati mataba tsa duhwalha hk̄n̄ ya, ta nzakway ka sl̄vda tsa mndu ta d̄d̄am̄ta mataba la ḡnda ya, ka kagha ta gray na?» ka'a nda tsi. ³⁷ «Tsa mndu ta tawat̄a hidahida tida ya ya,» ka tsa mnda tagha zlahu ya. «La, ka maga kagha mantsa,» ka Yesu nda tsi.

Tsu'af̄ta i Marta nda Mari ta Yesu

³⁸ Tata mbad̄a i Yesu nda duhwalhani, ka bh̄adaghat̄a h̄n̄j da sana luwa. Ka tsu'af̄t̄a sana marakw ta hḡ lu ka Marta ta Yesu ga taŋ. ³⁹ Mamu mukumani ta hḡ lu ka Mari guli, ka nzat̄a tsi tavata Yesu, ka sna skwiha ta gwad̄e tsi, ⁴⁰ ta ksaghut̄a sl̄na rmba ta Marta. Ka sap tsi mnay n̄a Yesu, ka'a mantsa: «Mghama da! Tha a kagha ta na zlid̄iŋta mukuma da ta sl̄na na kat̄ek ra? mnanamna ba ka katihata tsi,» ka'a. ⁴¹ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Marta! Marta! Ma ghuȳe ka ta gh̄n̄a gha, ma laghu ka da ndandanaku ta gh̄n̄a nd̄aghata skwiha. ⁴² Turtuk skwi ta raku. Ka zbapt̄a Mari ta v̄rd̄ani ya dza'a kwal lu klugudunusta dekdek,» ka Mgham Yesu nda tsi.

Taghay Yesu ta maga du'a n̄a duhwalhani

Mat 6:9-13, 7:7-11

11 Ma sana fitik ka maḡe Yesu ta du'a ma sana vli. Manda kd̄akwani ta maga tsa du'a ya, Ka dawant̄a sani mataba duhwalhani da tsi, ka'a mantsa: «Mghama da! Taghanaf tagha ka lu ta maga du'a manda ya taghanaf Yuhwana ta duhwalhani ya,» ka'a. ² Ka Yesu nda h̄n̄j mantsa: «Ta maḡe kuni ta du'a, wya ka kuni da mnay:

“Da n̄ni ya ta nzakway ta luwa, ka snavasna hga gha nda ghuba, ka saghasa ga mghama gha.

³ Vlan̄navla ta skwa zay pr̄ek zay n̄ni inda fitik,

⁴ plan̄napla ta dmakwa n̄ni,

manda ya ta plinista an̄ni ta dmakuha gwal ta maga-n̄nata guli.

Ma zlan̄na ka tawa skwi dza'a dz̄aghan̄nata,”» ka'a.

Dawawad̄awa, dza'a mutsay kuni

⁵ Ka Yesu nda h̄n̄j guli mantsa: «Ka waya ka skwi mamu sana mndu mataba ghuni mamu grani, ka sl̄'af̄t̄a tsa mndu ya ma takala, ka laghwi slanaghat̄a tsa grani ya. “Zwan̄ama da, katihakata nda kanaya buradi hk̄n̄. ⁶ Mamu sani mataba graha da si ta wawakwani ta dukwata ga ini, tsaw had̄ skwa zay n̄a v̄lant̄a da wu,” ka'a. ⁷ Ka waya ka skwi ka gwadagapt̄a tsa grani ya ma h̄ga, ka'a mantsa: “Ma ḡerzl̄e ka ta i'i gra, nda ghada hat̄a tgha da, nda ghada n̄ni ta ghz̄l̄n̄j nda zwana da, lavgliŋ a yu ta sl̄'af̄ta n̄a vlaghat̄a buradi wu,” ka'a. ⁸ Ka yu ta mnaghunata n̄a, d̄er m̄a lav̄iŋta a tsi ta sl̄'iglafta n̄a v̄lant̄a skwi ya ta dawu tsi, kabga d̄er m̄a nzakwani ka grani wu, m̄a dza'a sl̄'af̄sl̄'a ka v̄lant̄a inda skwi ta kum̄e tsi kada kwala tsi ta ḡerzl̄eḡelta.

⁹ «Ka i'i ta mnaghunata n̄a, dawawad̄awa dza'a vlaghunavla lu. Zbawazba dza'a mutsay kuni, dza-wadza ta tgha ta gunaghunaguna lu. ¹⁰ Ka d̄er wa ta dawant̄a ta mutsay, ka d̄er wa ta zban̄ta ta sl̄af̄sla tida, ka dzan̄dza mndu ta tgha, ta gunanaguna lu. ¹¹ Wati ya mataba ghuni dza'a klaft̄a pala ka v̄lant̄a zwan̄ani, dawant̄er tsi ta buradi na? Ari ka klipi a dawant̄ tsi, n̄a klaftani ta nahad̄ik ka v̄lant̄a ka zlan̄t̄a klipi na? ¹² Ari ka sl̄islik a dawant̄ tsi n̄a, n̄a klaftani ta rda ka v̄lant̄a na?

¹³ Ka si kaghuni ta nzakway ka ghwad̄aka mnduha ya, nda sna kuni ta v̄la skwi d̄ina n̄a zwana ghuni ya n̄i, Da ya ta nzakway ta luwa yeya dza'a kwal kul v̄lant̄a Sulkum ta mndu ta dawant̄a rki na?» ka'a.

Gh̄zlay Yesu ta duhwalha halaway

Mat 12:22-30, Mak 3:22-27

¹⁴ Ma sana fitik ka gh̄zligiŋt̄a Yesu ta duhwalha halaway ta tsa mndu ka rgha ma sana mndu. Manda saghwa tsa duhwalha halaway ya ma tsa mndu ya, ka zlaft̄a tsa mndu ya ta gwad̄a ts̄el̄n̄j, ka va nd̄ermim d̄emga. ¹⁵ Ka sanlaha mataba tsa d̄emga ya mantsa: «A' nda mbrakwa belzebul mgham ta gh̄n̄a duhwalha halaway ta ghazla tsi ta tsa duhwalha halaway ya!» ka h̄n̄j. ¹⁶ «Magan̄namaga ta maz̄em̄z̄em dza'a marant̄a kazlay: Sa daga da Lazglafta mbrakwa gha k̄a'a,» ka sanlaha nda tsi n̄a dzghay. ¹⁷ Tsatsafta Yesu ta ndana taŋ, ka'a mantsa: «Ka tavapt̄a ga mgham turtuk his katsi n̄i, nda zla tsa ga mgham ya n̄a zlazlakwa h̄ga sani ta sani. ¹⁸ Ka si dgavap̄dga halaway his katsi n̄i, wa ka tsa ga mghamani ya dza'a gd̄avata tama, “ya nda mbrakwa belzebul ta ghazla tsi ta duhwalha halaway” ka kaghuni nda i'i? ¹⁹ Ka si i'i, nda mbrakwa halaway ta ghazla yu ta duhwalha halaway katsi n̄i, nda mbrakwa wa ta ghazla zwana ghuni guli? Hah̄n̄j dza'a tsaghu-

† Ngha ta Vrafta ta Zlahu 6:5 nda Levitik 19:18.

natá gumani. ²⁰ I'i, nda mbrakwa Lazglafta ta ghazla yu ta duhwalha halaway, tsaya ta marantá ghadata sagha ga Mgham Lazglafta da taba ghuni.

²¹ «Ka hbafta mndu nda mbra ta vghani ka nga hægani ka tsi ná, had skwi dza'a ksantá skwihani wa.

²² Ala, tsa lagha sana mndu ta malaghutá mbrakwani ka lagha habafta tsehwtehwewh ka hlégadanaghutá huzla lmani ya faf tsi ta ghəŋani tida ya katsi, ta had mbrakwani wa. Nja hlafta tsa mndu ya ta tsa huzla zlu'a tsi ya ka dgiŋta.

²³ «Mndu ya kul had mista da ná, nda i'i gwadani. Mndu kul had ta katihata ka tskanata ná, kwizintá ŋani,» ka'a.

Vramta ghwadaka sulkum da vli sabə tsi

Mat 12:43-45

²⁴ «Ka sabsa ghwadaka sulkum ma mndu katsi, ŋa dza'ani da ra vli tuhwayaŋ tuhwayaŋa, ŋa zba vli ŋa mbi'a vghani, ka trid mutsaf a tsi ta tsa vli ŋa mbi'a vghani ya wu katsi, ka'a dza'azlay na: "Ka vra yu da tsa həga da ma vəl sabi yu ya gra," ka'a, ŋa sli'aftani ka vradagkata. ²⁵ Ka ta vradagkatá tsi da tsa həga ya, nda tsukwa vli mida nda paya dina katsi, ²⁶ yawa da kə'a dza'azlay ŋa vraghutani, ŋa hlanaktani ta sanlaha ma ghwadaka sulkumha ndəfəŋ ta malaghutá tsatsi nda sidi, ŋa lama taŋ da tsa həga ya ka nzamta mida. Tsaya dza'a kəl nzakwa tsa mndu ya ka bwadzuta ka malaghutá nzakwani taŋtaŋ,» ka'a.

Tfawi ta ghəŋa gwal ta sna gwada Lazglafta

²⁷ Tata gwada tsa gwada ya Yesu, «rfu da tsa marakw ta klaftá kagha ma huđi ka sughustá u'a ya!» ka sana marakw klaŋtá lwi mataba tskata mnduha. ²⁸ «Katak ná, rfu da mndu ta fata sləməŋ ka sna gwada Lazglafta, ka ksa slna nda tsi,» ka Yesu nda tsi.

Zlghawa Yesu ŋa gwal ta dawə mazəzmə da tsi

Mat 12:38-42

²⁹ Ta tskakutskaku mnduha tavata Yesu, ka'a mantsa: «Ghwadək mnduha ma na fitik na, má maganmagalu lu ta mazəzmə ta saha daga da Lazglafta, ka həŋ ta dawə. Had sana mazəzmə dza'a maganata lu ta həŋ, ka mndərga ŋa anabi Yunusa a tsi wa. ³⁰ Manda va ya nza anabi Yunusa † ka ŋizla ŋa gwal ma luwa Niniva ya, manda va tsaya dza'a nzakwa Zwaŋa mndu, ŋa gwal ma na fitik na. ³¹ Ghalya, ka sli'aftá sana marakw ta ga mgham ma vli di'ŋ ta hadika Seba ka lagha da sna difil da Salumuŋ. Wana mamu mndu ta malaghutá Salumuŋ hadna, bađu tsay Lazglafta ta guma ta ghəŋa mnduha, ŋa ghuni dmaku ka tsa marakw ya dza'a sli'afta mnanatá mnduha ma na fitik na.

³² Ghalya guli, gwal ma luwa Niniva ná, snasna həŋ ta gwada anabi Yunas, ka mbədanəftá həŋ ta nzakwa taŋ. Wana mamu mndu ta malaghutá anabi Yunusa hadna. Bađu tsay Lazglafta ta guma ta ghəŋa m-

duha, ŋa ghuni dmaku ka gwal ma luwa Ninive dza'a sli'afta mnay ŋa mnduha ma na fitik na,» ka'a.

Nzaku ma tsuwadək

Mat 5:15, 6:22-23

³³ «Had mndu ta tsamtá vu ma pitirla ŋa fata ma lwa vli ka ka dzubamta ma tughba a tsi wu ta vli tskala ta fagata tsi ŋa nghanŋa mnduha ta lami da həga ta tsuwadək. ³⁴ Ira gha ná, pitirla vgha gha ya. Ka ta di-nadina ira gha, ma tsuwadək vgha gha. Ka nda badza ira gha, ma grum vgha gha. ³⁵ Dasuwa ká ka, yaha tsa tsuwadək ma kagha ya da nuta ka grum. ³⁶ Ka si má tsuwadək inda vgha gha, had pdakwa sana vli ma gruma wu katsi, inda vgha gha dza'a nzata ma tsuwadək manda tsuwadək pitirla ta tsuwadək vli ya,» ka'a.

Manay Yesu ta maliha ta ghəŋa dina

Mat 23:1-36, Mak 12:38-40

³⁷ Manda kdakwa Yesu ta gwada, ka hgaghatá sana la Farisa ŋa dza'a za skwi ga taŋ. Ka lamə tsi da hga, ka nzatá tsi ka za skwi. ³⁸ Ka nzatá tsa la Farisa ya ka ndərmima kwala Yesu kul mbazintá dzvu kada za skwi. ³⁹ Ka Mgham Yesu nda tsi mantsa: «Kaghuni la Farisa, hula leghwa nda hula hliba yeya ŋa ghuni ta mbazintá, ama ma nuđufa ghuni ta kumay kuni ta ghalatá sanlaha, ta sidi kuni guli. ⁴⁰ Rghaha! Tsa mndu ta magaftá hulani ya a ta magaftá huđani guli ra? ⁴¹ Klawa skwi ma leghwa ghuni nda ya ma hliba ghuni, ka vli kuni ŋa gwal ka pdu, tsaya dza'a kəl inda skwi ka nzaku tsuwedaka da kaghuni.

⁴² «Daŋwa ŋa ghuni la Farisa! Ta laghula kuni vli skwi turtuk ma ghwaŋ ta nzakway mataba nidali ta mutsaf-ta kuni ma vwah, nda masu'ataha ta hvata kuni nda hva ka vlay ŋa Lazglafta, ka zlaŋtá nzaku tdukwa, nda dvutá Lazglafta. Tsaya skwi má ŋa magay nda kwal kul zanaptá sana skwiha.

⁴³ «Daŋwa ŋa ghuni la Farisa! Ta laghula kuni dvaftá taŋtaŋa vli nzaku ma həga tagha skwa la Yahuda, ta kumay kuni ta gagay mnduha ta zgu ŋa ghuni ta dawadawa. ⁴⁴ Daŋwa ŋa ghuni! Manda kulu ta zwađu ta ta mbadə mnduha ta mbada tida kul snaŋta ya kuni.»

⁴⁵ «Mghama da, aŋni ta razə ka ndana gwada gha na,» ka sana mnda ta tagha zlahu ŋa mnduha nda tsi.

⁴⁶ «Daŋwa ŋa ghuni guli, gwal tagha zlahu! Kərtawa ndəgaku ka kaghuni nda mnduha, va a kaghuni ta hiŋtá dər ndəfiŋa dzva ghuni ŋa katanŋtá həŋ ka klay wa.

⁴⁷ «Daŋwa ŋa ghuni! Kula anabiha psala dzidziha ghuni ghalya ŋa ghuni ta babay. ⁴⁸ Ma tsa babay ghuni mantsa ya ná, ta maray kuni kazlay: Zdəgaghunazda tsa skwi maga dzidziha ghuni ya kə'a. Pslapsla hahəŋ ta la anabiha, baba kuluha taŋ ŋa ghuni. ⁴⁹ Tsaya kəl Lazglafta ma difilani ka mnay kazlay: Dza'a ghunədaghuna ghuna yu ta la anabi nda gwal ghunay ta həŋ, dza'a pslapsla həŋ ta sanlaha, dza'a ganapga həŋ tiri ta sanlaha kə'a. ⁵⁰ Ta ghəŋa tsaya dza'a kəl lu ka ghuzlanəŋtá iri ta gwal ta na fitik na kabga psalata

† Ngha ta Yunusa sura 1-4.

taŋ ta inda la anabiha daga zlafta ghəŋa hadik, ⁵¹ na zlafta ta Abel, ka sagha ta Zakari dza lu ma takataka gwir nda vli nda ghuba ma həga Lazglafta ya. Mantsa tsaya, dza'a ghuzlananghuzla lu ta iri ta gwal ma na fitik na ta ghəŋa vəl pslata taŋ ta tsa mnduha ya.

⁵² «Daŋwa ŋa ghuni gwal tagha zlahu! Nu'af nu'a kuni ta watgha snaŋtá skwi, lamə a vərda kaghuni wu, pyafpya kuni ta sanlaha ta kuma lami guli,» ka'a.

⁵³ Manda zlaŋta Yesu ta tsa vli ya, ka zlaftá gwal tagha zlahu nda la Farisa ta zlurgwa gwada kavghakavgha da tsi. ⁵⁴ Ka dakwats həŋ ŋa ksafta nda gwada dza'a sabi fətes ma wani, ŋa fanamtá tbaŋ ma lwi.

Gwada banluwa

Mat 10:26-27

12 Mataba tsaya, ka tskadaghatá mnduha ta vgha ŋəddəm tavata Yesu ka bisla vgha sani tavata sani. Ka Yesu nda duhwalhani mantsa: «Dasuwa ka kuni nda Isa la Farisa ta nzakway ka madgwirmadgwir ta magə həŋ ya. ² Had skwi nda difa dza'a kwal kul sabi ta dabi wa. Had skwi kdekdek dza'a kwal kul snavata guli wa. ³ Tsaya dza'a kəl inda skwi dza'a kuni mnay ma grum ka snaku ta dabi. Skwi dza'a kuni mnay ma sləməŋ ma sləməŋ ma dzuguvi dza'a tuta wdid ta dabi.»

Fafwa ghəŋ ta Lazglafta

Mat 10:28-31

⁴ «Wya ka yu ta mnaghunatá kaghuni ta nzakway ka graha da: Ma zləŋ kuni ta gwal dza'a dzatá slu'uvgha ghuni kwenkwen, kul laviŋtá həŋ ta magəglatá sana skwi tahula tsa. ⁵ Ka maraghunamara yu ta mndu dza'a kuni zləŋay. Zləŋawa zləŋa ta Lazglafta. Tsatsi ta laviŋtá dzatá slu'uvgha ghuni, mamu guli nda mbrakwa klafta kaghuni ka vzamta da vu. Mantsa ya nzakwani, tsatsi dza'a kuni zləŋay, ka yu ta mnaghunata.

⁶ «Had lu ta skwaptá tiytiha hutaf ta aneni his ra? Kulam nda tsa, Zanap a Lazglafta ta ya dər turtuk ma həŋ wa. ⁷ Mbədaf mbəda lu nduk nda swidi ma ghəŋa ghuni tani, ma zləŋ kuni ta zləŋ dekdek. Malaghumala kuni piw ta tiyti,» ka'a.

Mnaŋtá Yesu banluwa

Mat 10:32-33, 12:32, 10:19-20

⁸ «Ka yu ta mnaghunata na, mndu dza'a maraŋtá ghəŋani ta dabi ka mnay: "Ŋa Yesu i'i" ka'a ná, ka Zwaŋa mndu dza'azlay ta kəma duhwalha Lazglafta na: "Ŋa da na mndu na," ka'a dza'azlay. ⁹ Ama Mndu dza'a mnay ta kəma mnduha: "ŋa Yesu a i'i wu" ka'a, ka Zwaŋa mndu dza'azlay ta kəma duhwalha Lazglafta na: "Ŋa da a na mndu na wu," ka'a. ¹⁰ Mndu dza'a vaza ŋazlu ta ghəŋa Zwaŋa mndu, dza'a plinispla lu ta dmakwani. Ka Sulkum nda ghuba dza'a razanafta mndu katsi, had lu dza'a plinistá dmakwani dekdek wa.

¹¹ «Ka kladaghunaghakla lu da həga tagha skwa la Yahuda, ka tsaghunaghatá guma, ka dər da gwal tsa guma nda gwal ŋumna a tsi, yaha kuni da ndana skwi

dza'a kuni magay ŋa kata ghəŋa ghuni, nda ya dza'a kuni mnay guli. ¹² Sulkum nda ghuba dza'a mnaghunata ma tsa fitik ya ta skwi ŋa mnay ghuni.»

Ma zbə kuni ta tsagana

¹³ Ka sana mndu mataba dəmga nda Yesu mantsa: «Maləma da, mnanamna ta zwaŋama da kada dganapta ŋni ta skwa za hga ŋni,» ka'a. ¹⁴ «Ari gra! Wa ta famtá i'i ŋa tsaghunatá guma, ari wa ta famtá i'i ŋa dgaghunaptá skwa za hga na?» ka Yesu nda tsi. ¹⁵ «Dasuwa ka kuni nda tsagana. Vəl nzakwa skwa mndu mamu ka nutá tsi ka gadghəl a kəl tsi ka nzata nda hafu wu, ka Yesu kay guli nda inda mnduha.»

¹⁶ Ka'a nda həŋ nda mahdihdi mantsa: «Lagha sana mndu ka gadghəl ka hvatá hva dagala. ¹⁷ "Waka yu dza'a maga na skwi ná, wana had vli ŋa pgha na nimaya da na wu?" ka'a ma ghəŋani. ¹⁸ "Yawa! Wya skwi dza'a yu magay: Dza'a dzabiŋtá guvurha da yu, ka tahanaghata ŋa tskamta da ta inda nimaya da, nda hamata skwiha da mida. ¹⁹ Wana mamu skwi dər ŋa vaku kidaghi tsi. Mbi'a ta vgha gha, za, sa, rfa ta rfu tama, ka yu dza'azlay nda vgha da," ka'a. ²⁰ "Rghargha vgha na, kudəŋ hafa gha ta na rvidik gita u na, ŋa wa inda na skwiha papayaf ka na tama?"» ka Lazglafta nda tsi. ²¹ Ka Yesu sganaghata mantsa: «Tsaya skwi ta magaku nda mndu ta tskanatá skwi ta ghəŋani, ka zlaŋtá tskanatá skwi ta ghəŋani da Lazglafta,» ka'a.

Zbawazba ta ga mgham Lazglafta karaku

Mat 6:25-34

²² Tahula tsa, ka Yesu nda duhwalhani guli: «Tsaya ta kəl yu ka mnay ŋa ghuni kazlay: Ma mnə kuni ta "He', a nu dza'a yu zay ní, a nu da fə yu ta vgha ní," kə'a. ²³ Mal hafu ka skwa zay, mal vgha ka lgut. ²⁴ Nghawa zarakataghuvu ba, had ta sləgu dər tska skwi ta vwah wu, had wbani wu, had guvurani guli wu, Lazglafta ta zunťá skwi. Malaghumala a kaghuni piw ta dyakha ra? ²⁵ Waya mataba ghuni dza'a laviŋtá sganaghata dər kwitikw ta fitik ta ghəŋa hafani kabga vəl mnayni ta he' na?

²⁶ «Ka si laviŋ a kuni ta magatá skwi dər ka ki'a wu, nu ta kəl kuni ka mna he' nda pdakwani tama. ²⁷ Nghawa vzlizla ma vwah ba, had həŋ ta maga slna wu, had həŋ ta ga lgut wa. Ka yu ta mnaghunata ná, dər Salumuŋ, kulam nda tsa nzakwani ka gadghəl ya tani, ta fava a ta lgut manda ŋa sani ma tsa vzlizlaha ya wa. ²⁸ Ka gita u na ka Lazglafta pghanavatá rka ta kuzun ma vwah ná, gi gamahtsimani ŋa driŋta nda vu. Kaghuni yeya dza'a kwal tsi sudavaghunatá lgut tama rki? Nahgani ta htinťá zlgħay nda ŋudufa ghuni? Nu kul laviŋtá kuni ta faftá ghəŋ? ²⁹ Ma laghu kuni da ndana skwi dza'a kuni zay nda skwi dza'a kuni say. ³⁰ Gwal kul snaŋtá Lazglafta ma ghəŋa hadik ta laghu da zba tsahaya. Kaghuni ná, nda sna da ghuni kazlay: Ta dvay kuni ta tsa skwiha ya kə'a. ³¹ Dzawadza ta vgha ka zba ga mgham Lazglafta karaku, dza'a vlaghunavla Lazglafta ta pdakwani,» ka'a.

Gwal ka gadghel ta luwa

Mat 6:19-21

³² «Ma zləŋ kuni ta zləŋ kaghuni gwal ta nzakway ka ŋa da manda zwaŋa bra. Zdəganazda ta Da ghuni Lazglafta na vlaghunatani ta ga mghamani. ³³ Dzaw-iŋwa dzawa ta skwiha ghuni, ka dgiŋta kuni ŋa gwal ka pdu ta tsedani. Tskawa tseda ghuni ma vəl dza'a kwal kul badzavata ta nzakway ta luwa. Hada, ksarŋta a ghali wu, ksarŋta a hzay guli wa. ³⁴ Ka ga vla tskatá gadghela gha ya ná, hada ŋudufa gha guli,» ka'a.

Fawafa ta vgha ka kzla saha Zwaŋa mndu

³⁵ «Hbawahba ta vgha ŋa maga slna, tsamwa vu ma pitirla ghuni, ³⁶ nzawanza manda duhwalha ta kzla dzaŋta daŋahəga taŋ ta watgha vrakər tsi ma vla kla makwa ŋa gunanata taŋ. ³⁷ Rfu da tsa kwalvaha dza'a sagha daŋahəga taŋ slanaghatá həŋ ndiri ya! Kah-wathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a habafhaba ta vgha, ŋa nzanatani ta həŋ ma vla za skwi, ŋa saghani vlaŋtá skwa zay ta həŋ. ³⁸ Rfu da tsa kwalvaha ya ka slanaghasla tsi ta həŋ ndiri ma takala dər nda dga a vli ya!

³⁹ «Fawafa ta sləməŋ dīna. Ka má nda sna zə'ala hga ta fitik dza'a lagha ghali da taŋ katsi, má dza'a nzanza ndiri má zlaŋta a ka zlatani ta hgani wa. ⁴⁰ Kaghuni guli, habafwa vgha, kabga ma fitik kul ndanarŋtá kuni dza'a sagha Zwaŋa mndu,» ka'a.

Nərma kwalva nda sna ta skwi

Mat 24:45-51

⁴¹ Ka Piyer dawaŋta mantsa: «Mghama da! ŋa aŋni nda ghəŋa ŋni re, ari ŋa inda mndu demdem a ta mna ka ta na mahdihdi na na,» ka'a nda tsi. ⁴² «Wa na mndu tdukwa nda mahizl ma ghəŋani na na? Tsaya a mndu dza'a daŋahəgani mnay ŋani: "Ta vlaghavla yu ta slna, ka vla ka ta skwa zay ŋa gwal ta magihatá slna nda fitikani," ka'a ya ra. ⁴³ Rfu da tsa mndu dza'a sagha daŋahəga slanaghata ta magay mantsa ya! ⁴⁴ Kah-wathwata ka yu ta mnaghunata: Dza'a fanaghafa ta tsa mndu ya ta ghəŋa inda tsa skwihani ya. ⁴⁵ Ala ka ka tsa kwalva ya ma ghəŋani mantsa: "Wana nda gərda mghama da katək na," ka'a ka liŋtá psala sanlaha ma kwalva nda kwalva mi'aha, ka laghwi da zazaku nda sasaku ka ghuyaku katsi, ⁴⁶ dza'a saghasa mghama tsa kwalva ya dluk ma vaghu kul graftá tsatsi ta fitik ya kul snarŋtá tsi, ŋa ghuyaghunaptani ta daŋwa katakata, ŋa tsanaghatani ta guma kawadaga nda gwal ta maga ghwadaka skwiha.

⁴⁷ «Tsa kwalva nda sna ta skwi ta kumə mghamani ka kwalaghutá tsi ta payavata ka magay ya, dza'a dgapd-ga lu kwərdək. ⁴⁸ Kwalva ya kul snarŋtá skwi ta kumə mghamani, ka magatá tsi ta skwiha prək ka dgapta, ki'a yeya dza'a dgiŋta lu. Ka dagala vlaŋta lu ta mndu katsi, dagala dza'a dawu lu da tsi guli. Ka si fərta tani vlaŋ lu ta mndu katsi, fərta tani dza'a dawu lu da tsi guli,» ka'a.

Hwazlabá ta mnduha ta gwada ta Yesu

Mat 10:34-36

⁴⁹ «Sagha da vzatá vu yu ta hadik, ta kumay yu ta gi kbaftani misimmisim. ⁵⁰ Dza'a lamla yu da ghuya daŋwa manda ya ta lamə mndu da imi ma maga batem. Ya ta kzlə nda imi ma kulun yu ta magatani. ⁵¹ Zdaku klagagha yu ta ghəŋa hadik ka kaghuni ta gray ra? Si ga! Daga vgha klagagha yu. ⁵² Daga ndanana, dzrafta a mnduha hutaf ma hga ta wi wa. Dzrafta a gwal hkən ta wi nda gwal his wa. Dzrafta a gwal his ta wi nda gwal hkən guli wa. ⁵³ Dza'a nda dma i da nda zwaŋ, dza'a nda dma i zwaŋ nda dani. Dza'a nda dma i ma nda makwani, dza'a nda dma i makwa nda mani. Dza'a nda dma i midzi nda ghwa'alani, dza'a nda dma i ghwa'ali nda midzani,» ka'a.

Nghawangha ta skwi ta magaku ndana

Mat 16:2-3

⁵⁴ Ka Yesu guli nda ndəghata dəmga na: «Nghay ghuni ta ŋatá ghwayak nda ga mazu ná, "dza'a saghasa imi" ka kuni ta mnay, gi ŋa magatani mantsa. ⁵⁵ Nghay ghuni ta vyakwa falaka Sud ná, "dza'a mamu vis gita," ka kuni ta mnay, gi ŋa magatani mantsa. ⁵⁶ Tsa madgwirmadgwir madəgwira ghuni ya! Nda sna kuni ta dganatá skwiha ta magaku ta hadik nda ya ta luwa, waka kuni traptá snarŋtá dganatá skwiha ta magaku ma na fitik na tama?» ka'a.

Dzraftá skwi nda ghuma

Mat 5:25-26

⁵⁷ «Waka kaghuni ka ghəŋa ghuni traptá tsatsaftá maga skwi dīna? ⁵⁸ Ka wlawla mndu ta kagha, ka slí'af-ta kuni ka dza'a da guma katsi, ŋavaŋa ka dzray nda tsi ma kdaku kuni ka bhadaghata da tsa vla guma ya, da lamə ka da dzva mnda tsa guma, da klaftá tsi ta kagha ka vlata ma dzva la sludziha, da klaftá tsahaya ta kagha guli ka vzamta ma gamak. ⁵⁹ Ka yu ta mnaghunata ná, "had ka dza'a walaŋtá sabi hada ka ta kdīŋ a ka ta plátá kdavakta anena tsa mndu ta vlaghata ya wu,"» ka'a.

Mbədānafwambəda ta nzakwa ghuni, yaha kuni da rwuta

13 Ma va tsa fitik ya, ka slí'adaghatá sanlaha ma mnduha mnay ŋa Yesu ta skwi ta slanaghatá gwal ma Galili psala Pilat ma fitika dray taŋ ta skwi ŋa Lazglafta. ² Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Mal ŋa tsa la Galili psala lu ya glakwa dmaku ka ŋa pdakwa sanlaha ma gwal ma Galili, kəl həŋ ka ghuytá tsa daŋwa ya, ka kaghuni ta gray ra? ³ Malaghumala a ŋa taŋ wa. Ka mbədānaf a kaghuni ta nzakwa ghuni wu katsi, dza'a rwurwa kuni demdem manda hahəŋ. ⁴ Ari tsa mnduha ghwanpdə tghas ta rwuta ma fitika zləmbanaghata sana həga dagala ma Silwe ta həŋ ya ná, mal ŋa taŋ glakwa dmaku ka pdakwa sanlaha ma mnduha ma Ur-salima a ka kaghuni ta gray na? ⁵ Malaghumala a ŋa

taŋ wa. Ka mbədanaf a kaghuni ta nzakwa ghuni wu katsi, dza'a rwurwa kaghuni manda hahəŋ guli,» ka'a.

Fu ya kul had ta yaku

⁶ Wya ka'a nda həŋ nda mahdihdi guli: «Mamu sana mndu dyaf fwa ghuraf ma vwaha inabani. Ka sli'afat tsa mndu ya ka lagha da daga yakwani. Ta lagha tsi ná, lay yaf a dekdek wa. ⁷ Ka'a nda tsa mndu ta ngha tsa vwaha inabi ya mantsa: "ngha ba ta na ghuraf na, mahkəna vakwa da na ta sagha da daga yakwani, lay had ta yafta wa. Njəw ɲa zləŋutani ta vli ka bətbət na, tsinŋtsa!" ka'a nda tsi. ⁸ "Mghama da! Ka va va tsi karaku, ka lapta yu ta vli mistani, ka pghinŋta yu ta rg-wa distani. ⁹ Ka waya ka skwi dza'a yafya kdaghalam. Ka yəglafa a tsi wu katsi ɲa tsinŋta gha,"» ka tsa mndu ta nghay ya.

Mbanafta Yesu ta sana marakw kul dughwanaku badu sabat

¹⁰ Badu sana sabat, ka taghə Yesu ta skwi ɲa mnduha ma həga tagha skwa la Yahuda. ¹¹ Hada, mamu sana marakw kul dughwanaku ta maga vaku gh-waŋpəde tghas ɲinŋ sulkuma halaway kutsuvud, lavinŋ a ta sladata ndədap wa. ¹² Nghanŋta Yesu ta tsa marakw ya, ka hganŋtá tsi. «Nda mba ka ma danŋwa gha makwa da,» ka'a nda tsi. ¹³ Ka faftá tsi ta dzvu tida, gi hadahada ka sladatá tsi ndədap, ka zləzlvu tsi ta Lazglafta. ¹⁴ Ka kuzlanafatá tsi ta ɲuduf ta mgham ta ghəŋa tsa həga tagha skwa la Yahuda ya, kabga tsa mbanafta Yesu ta mndu badu sabat ya. «Mamu fitik mku' ɲa maga slna sagha ghuni da mbamba vgha ghuni ma tsa fitikha ya, badu sabat a wu,» ka'a nda tsa tskatá vgha mnduha ya. ¹⁵ «Tsa madgwirmadgwira ghuni ya! Had inda kaghuni ta pla slani ka kdihani a tsi ta wa guduk † ka klay da vla sa imi badu sabat wu ra? ¹⁶ Wana na marakw na ta sabə ma mndəra la Abraham Magh-waŋpəde tghasa vakwani na manda hbuta halaway, ra a ka plinŋtá tsəna marakw na ma tsa zida ya badu sabat wu ra?» ¹⁷ Ka ksutá tsa zlgħawa Yesu ya ta ghumahani ka hula. Ka rfu hamata sanlaha ma mnduha ta rfu ta ghəŋa inda ɲərma slna ta magə Yesu.

Ndaw dza'a gra lu ta ga Mgham Lazglafta

Mat 13:31-32, Mak 4:30-32

¹⁸ Ka Yesu guli mantsa: «Ndaw dza'a gra lu ta ga mghama Lazglafta na? Ndaw dza'a gra yu? ¹⁹ Ka guram nda hya kramasa klaf sana mndu ka sləgamta ma gam, ka dyafatá tsi ka glafta gədziz, ka babaftá dyakha ta hga taŋ ta zligamahani nzakwani,» ka'a.

Gwada ta ghəŋa is

Mat 13:33

²⁰ Ka Yesu guli mantsa: «Ndaw dza'a gra yu ta ga mghama Lazglafta na? ²¹ Ka guram nda is klaf sana marakw ka labanamta ma gratá darama hupu hkən ɲa ɲlanafatá inda tsa hupu ya nzakwani,» ka'a.

† Ngha ta Lukwa 2:7.

Wa dza'a lami da ga mghama Lazglafta?

Mat 7:13-14,21-23

²² Ka tadaptá Yesu ta zwana luwa nda luwaha dagala dagala, ta sli'i tsi da luwa Ursalima, ka dza'a nda tagha skwi ɲa mnduha. ²³ Ka lagha sana mndu dawəŋta da tsi: «Mgham da! Ki'a yeya mnduha dza'a mbafta rki na?» ka'a. Ka Yesu nda həŋ mantsa: ²⁴ «Njavawaŋa ka lami nda ta watgha slrehwa. Ka yu ta mnaghunata na: Nda ndəgha gwal dza'a zba lami nda tida, trid ɲa trap-ta taŋ.

²⁵ «Ka sli'afslia danəhəga ka ɲərzlaftá watgha ta ma bli kaghuni katsi, ɲa kuduslafta kaghuni ta dza watgha kazlay: Mghama da! Mghama da! Gunəŋnaguna ta watgha kə'a. "Sna a yu ka sagha ndiga kuni wu!" ka'a dza'azlay nda kaghuni. ²⁶ "Taw kay Mghama da! Ta va aŋni si ta za skwi, ka sa skwi, ka tataghə ka ta skwi ɲa mnduha ta inda pazlala ma luwa ɲni kay ra!" ka kuni dza'azlay nda tsi. ²⁷ "Sna a yu ka sagha ndiga kuni wu, laghwala demdem tavata i'i, kaghuni gwal ta maga gh-wadaka skwi," ka'a dza'azlay nda kaghuni kay guli.

²⁸ Hada, dza'a waha kuni ta wahu nda hpada sli'ing ng-haŋər kuni ta i Abraham nda Izak, nda Yakubu, nda inda anabiha ta nzaku ma ga mghama Lazglafta, wdinŋwda lu ta kaghuni ma bli. ²⁹ Dza'a sli'akslia mnduha nda ta slərpa luwa fwad, ɲa nzata taŋ ka za skwi ma ga Mgham Lazglafta. ³⁰ Nda tsaya tama, gwal nda hul ndanana guli, dza'a nzakway həŋ ta kəma. Gwal ta kəma ndanana, dza'a nzakway həŋ nda hul,» ka'a.

Yesu nda Ursalima

Mat 23:37-39

³¹ Ma va tsa fitik ya, ka lagha sanlaha ma la Farisa slanaghatá Yesu, ka həŋ mantsa: «Ta psa kagha Hiridus ɲa dzata, sli'afslia hadna ka laghwa ka da sana vli,» ka həŋ. ³² «Lawa mnanatá tsa gərhaŋ ya kazlay: Ta ghazla duhwala halaway yu, ta mbamba gwal ma danŋwa yu gita nda ya mahtsim, ta mahkəna fitik ɲa kdinŋta da ta slna da, ka'a nda həŋ. ³³ Ka kda yu ta mbada da gita, nda ya mahtsim, nda ya badima. Ra a ka mtuta anabi ma sana vli, ka zlanŋtá mtuta ma Ursalima wa.

³⁴ «Luwa Ursalima! Luwa Ursalima! Kagha ta rwanatá anabiha. Ghunəgagha gha Lazglafta ta mnduha ná, rwana ka, ka pslatá həŋ nda pala. Kumanŋkuma yu ta tskanatá mnduha gha tavata i'i, manda mana ghatalakw ta tskanatá ndudukhani ma zlambakani, ka kwalaghutá kuni. ³⁵ Wana lu dza'a zlaghunaŋtá həga ghuni. Had kuni dza'a nghəlanŋtá i'i dekdek ha ka sagha fitik dza'a mnə kuni kazlay: Ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta mndu ya ta sagha ma hga Mgham kə'a,» ka'a nda həŋ.

Mbanafta Yesu ta mndu badu sabat

14 Badu sana sabat, ka sli'afatá Yesu ka lami da həga ga sana mali mataba la Farisa da za skwa zay. Ka pghaftá gwal hada ta iri tida ka nghay ndeezla.

² Mamu sani mndu kul dughwanaku nda hasla vghani ta nzaku hada. ³ «Mamu tvi ŋa mba mndu bađu Sabat re had wa a na?» ka Yesu dawaŋta da gwal tagha zlahu ŋa mnduha nda la Farisa. ⁴ Tsitsirid nzanza hēŋ kul zlgħanaftá wi. Ka lagha Yesu ksaŋtá tsa mndu kul dughwanaku ya ka mbanaftha, ka ghuniŋta dzaghani. ⁵ Ka'a nda hēŋ tama mantsa: «Wa mataba ghuni ka dēdaghadēda zwaŋani, ka slani a tsi da vėvrēm bađu Sabat dza'a kwal kul tđiginŋta misimmisim na?» ⁶ Trid, traptra hēŋ ta skwi ŋa zlgħanaftá wani.

Dasuwa káka nda vli ŋa nzata gha

⁷ Na nghay Yesu ta gwal hagaf lu ta zba vla nzaku dīnadīna, ka'a nda hēŋ nda mahdihdi mantsa: ⁸ «Ka hgaf hga mndu ta kagha da vla za skwa zay, ma gi lə ka da nzata ma vli dīna, ka waya ka skwi mamu sana mndu ta malagħutá kagha hgaf lu ŋa da tsa vli ya. ⁹ Da lagha tsa mndu ta hgaftá kaghuni ya, da mnay ŋa gha ka-zlay: Sli'afslí'a, zlanazla ta na vli na ta na mndu na kə'a, ŋa ksutani ta kagha ka hula ta dza'a nzəglata ma hamata vla nzaku. ¹⁰ Skwi ta raku ná, ka hgaf hga lu ta kagha da vla za skwa zay katsi, nzanza gha ma hamata vla nzaku karaku. Kə'a ka tsa mndu ta hgaftá kagha ya ná, "bay gra! sli'afslí'a, sawi da nzata hadya," ka'a dza'a-zlay. Mantsa tama nda tsafara vgha gha da gwal dza'a za skwi kawadaga nda kagha. ¹¹ Inda mndu ta glanaftá ghəŋani, dza'a vraganavra lu, inda mndu ta vraganata ghəŋani dza'a kapanafkapa lu,» ka'a nda hēŋ.

Hagaftá gwal ka pđu ŋa za skwa zay

¹² Ka'a nda tsa mndu ta hgafta ya mantsa: «Ka magamaga ka ta skwa zay ŋa badawa ka vaghu dər skwa zay ka hani a tsi ŋa mnduha, ma laghu ka hagay ta gra gha ta gra gha, ta zwaŋama gha ta zwaŋama gha, ta laghuni ta laghuni, nda ya ta sləvdaha gha ka gadghəl ka gadghəl, da hgaftá hēŋ ta kagha ŋa plaghamta manava tsaya bađu ya ga taŋ guli. ¹³ Ka magamaga ka ta skwa zay ŋa badawa katsi, haga ta la ka pđu, nda la ka marghum, nda la nda rwa səlahə taŋ, nda gwal nda ghulpa, ŋa zay. ¹⁴ Dza'a nzanza ka nda rfu kabga had fitik dza'a plaghamta hēŋ manda va tsaya wa. Lazglaf-ta dza'a plaghamta bađu fitik dza'a sli'agapta tđukwa mnduha nda hafu,» ka'a.

Skwa zay dagala

Mat 22:1-10

¹⁵ Tahula snanata sana mndu mataba tsa gwal ta za skwa zay ya tsa gwadā ya, ka'a nda Yesu mantsa: «Rfu da mndu dza'a za skwa zayni ma ga mghama Lazglaf-ta,» ka'a. ¹⁶ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Lagha sana mndu ka magatá skwa zay dagala, ka hgaŋtá tsi ta mnduha nda ndəgha. ¹⁷ Ndusakwa skwa zay, ka ghunaftá tsa mndu ya ta duhwalani da mnanatá tsa mnduha hgaŋ tsi ya kazlay: Saghawasa nda maga fitikani kə'a. ¹⁸ Lagha tsa mnduha ya ka mbahanaftá wi ta tva tur-tuk. "Mamu vwah skwa yu ná, tsaw nda nza tkwe' ka dza'a da nghanata ná, kiba, wya dzvu," ka sani taŋtaŋ

nda tsi. ¹⁹ "Mamu slaha hva dzawa yu ghwaŋ dza'a yu dzaghəŋta" ná, kiba, wya dzvu, ka sani. ²⁰ "Klafta da yeya ta makwa ta ga maghurbi yu tsaya dza'a kwal yu bhata," ka sani nda ŋani. ²¹ Ka vragaghatá tsa duhwal ya dzagha, ka rusanaftá tsi ta mghamani. Ka basaftá tsa daŋahəgani ya ta ŋuduf. Ka'a nda tsa duhwalani ya mantsa: "La misimmisim ta badawaha nda ya ta pazlalaha ma luwa, ka hagakta ka ta la ka pđu, nda la marughumha, nda ghulpata mnduha, nda la nda rwa səlahə taŋ," ka'a. ²² Tahula magatani, ka vradaghatá tsi. "Mghama da, nda maga tsa skwiha mna ka ya kay, tsaw ta teke'a vla nzakuha, ka'a." ²³ "La ta tvi ta tvi nda ya ma vla ŋaŋatá gam, ka hlakta ka ta inda mnduha dza'a slanaghata ka, ka da ndaghagapta vli ma hga ga ini, ka tsa daŋahəga ya nda duhwalani. ²⁴ Ka yu ta mnaghunata ná, had mndu mataba tsa gwal hgaŋ lu ya dza'a daŋtá skwa zaya da wa,"» ka'a.

Dina zlaŋta duhwalha Yesu ta inda skwi

Mat 10:37-38

²⁵ Ma sana fitik ta mbada mnduha rutututa ta tvi mista Yesu, ka mbədavata Yesu, ka'a nda hēŋ mantsa: ²⁶ «Ka sagha da i'i mndu katsi, ba malagħutani ta dvtúta i'i ka i dani nda mani, nda markwa taŋ, nda zwanani, nda zwanamani, nda kwaghamani, nduk nda vərda ghəŋani tani, kada nzakwa tsi ka duhwala da. ²⁷ Dər wa tsi ta kwalagħutá kla udza zləŋayni †, ka kwalagħutá dza'a mista da, laviŋ a ta nzakway ka duhwala da wa. ²⁸ Ka ta kumay mndu mataba ghuni ta baftá həga dagala katsi ní, had ta nzata ka mbədaftha mbsaka skwi dza'a zadīŋta tsi karaku ŋa nghayni ka mamu re had wa a tsedani prək ka kdīŋtá tsa slna ya ra? ²⁹ Ka mantsa a tsi wu, ka laghani ka thaftá mndəra tsa həga ya ka kwal kdīŋtá bafta katsi, inda gwal dza'a nghanavata ná, dza'a ghubasay hēŋ. ³⁰ "Ngha ta na mndu na ta thaftá mndəra hga ka traptá kdīŋta," ka hēŋ dza'azlay. ³¹ Mantsa guli, ka ta kumay sana mgham ta vulu nda sana mgham katsi, had ta nzata karaku ka ndanapta ka dza'a laviŋərlaviŋ a wa a tsi ta guyata nda ghumani ta dza'a sagha guyata nda tsi nda mnduha dəmbu' hisamsak wu ra? Tsaw tsatsi, dəmbu' ghwaŋ yeya ŋani ma mnduha. ³² Ka kə'a kə'a ng-hadapta laviŋta a tsi wu, ta ghunafghuna ta mndani da tsa sana mgham ya ta kul bhadaghatá tsi ndusa, ŋa dawa tva dzrafta nda tsi. ³³ Mantsa tama, had mndu dza'a laviŋtá nzata ka duhwala da mataba ghuni, ka zliŋ a tsi ta inda skwihani wu,» ka Yesu sganaghata.

Slughul kul had zđaku mida

Mat 5:13, Mak 9:50

³⁴ «Wya zda slughul, ka nda kda zđaku mida katsi, ndaw dza'a vrəglanamta lu ta zđakwani na? ³⁵ Zđəgla a ŋa pghafta ta vwah dər ŋa rgwa wu, dza'a pghidinpgha lu ta hadik. Ka mamu mndu nda sləməŋa snay, ka sna tsi,» ka'a.

† Ngha ta Lukwa 9:23.

Slafta sana mndu ta tuwakani nda zadá

Mat 18:12-14

15 Ma sana fitik, ka gavadaghata gwal ta tska dzumna da sna gwada da Yesu. ² Mbada la Farisa nda gwal tagha zlahu ka ruruwaku. «Niŋna na mndu na ta ghəŋani ka gra gwal dmaku, wana ta za skwi kawadaga nda həŋ,» ka həŋ. ³ Ka mnə Yesu ŋa taŋ nda mahdihdi hdi: ⁴ «Waya mataba ghuni, ka dər-mək tuwakhani, ka zadavaghuta ya turtuk mataba taŋ, dza'a kwal kul zlanavatá tsa pɔakuha taŋ təmbaymb-sak təmbay mida ya ma mtak, ka laghwi da zba tsa turtuk ta zwaɗuta ya, ha ka nghanani na? ⁵ Manda nghanani, ka rfu tsi ta rfu, ka tsukwaftá tsi ta badzagani. ⁶ Manda vraktani dzagha, ka haganjá tsi ta grahani nda sləvdahani. "Sawa ka rfa mu ta rfu, wana nda nghanani ya ta tuwaka da si ta zwaɗuta kay," ka'a nda həŋ. ⁷ Ka yu ta mnaghunata ná, dza'a malaghumala rfu ta luwa ta ghəŋa mnda dmaku turtuk ta mbədanaftá nzakwani, ka ŋa tɔukwa mnduha təmbaymb-sak təmbay mida ta kwalaghutá mbədanaftá nzakwa taŋ,» ka'a.

Slafta sana marakw ta kwabani si ta zwaɗuta

⁸ «Ari wati marakw ya, ta mutsaftá suley ghwan, ka zwaɗugudunustá suley turtuk matabani, dza'a kwal kul tsamtá vu ma pitirla, ka tsukwa həga ka psay ɔa-suwa ha ka nghanani na? ⁹ Manda nghanani, ŋa haganani ta magrahani nda sləvdahani. "Sawa, rfama ta rfu, wana nda nghanani ya ta suley da si ta zwaɗuta kay, ka'a." ¹⁰ Ka yu ta mnaghunata ná, dza'a malaghumala rfu da duhwalha Lazglafta ta ghəŋa mnda dmaku turtuk ta mbədanaftá nzakwani,» ka'a.

Dukwafta dani ta zwanani si ta zwaɗuta

¹¹ Wya ka'a guli: «Mamu sana mndu his zwanani. ¹² "Ari da! Vlihavla ta ŋada ma skwa za həga má dza'a yu mutsay," ka sagəŋ nda dani. Aray, ka da taŋ. Ka dganaptá tsi ta gadghəlani ta həŋ. ¹³ Tsəbakw fitik tahula tsa, ka dzawinjá tsa sagəŋ ya ta ŋani demdem, ka sli'aftá tsi ka laghwi ta sana hadik di'ij. Hada, ka badziŋtá tsi ta skwani ma maga sli'ijsl'ij. ¹⁴ Manda kuduta tsa skwani ya demdem, ka slatá maya ta tsa hadik ya. Lay, ta had skwi dekdek da tsi wa. ¹⁵ Ka laghu tsi vzatá ghəŋani ŋa maga slna ga sana mndu ma tsa hadik ya. Ka ghunaghatá tsa mndu ya da nghanani ghuvazuha ma vwahani. ¹⁶ Ka dzə maya. Ta kumay si má ta za tsa skwa zaya ghuvazuha ya, lay had mndu ta vlan- ta wa. ¹⁷ Ka zlaftá tsi ta ndanu: "Kidaghi gwal ta ksa slna ga da da, ta za skwi ka haslay, wana i'i hadna ta mtaku da maya! ¹⁸ Dza'a vru yu da da da. Vradaghata da ya, da! maganamaga yu ta dmaku ta Lazglafta, magaghamaga yu ta dmaku guli, ¹⁹ rgl a yu ka hgay ka zwanja gha wu, fafa ta i'i manda mndu tekwa mataba gwal magaghatá slna," ka yu dza'azlay nda tsi, ka'a. ²⁰ Ka sli'aftá tsi ka vraghuta da dani.

«Ta ghwa a ka bhadaghata dzagha wu, ka nghanani dani. Ka ksaftá tsi ta dani ka hidahida, ka sli'aftá tsi nda hwaya, ka lagha tsi habwa' tida, ka brusay. ²¹ "Ari Da! maganamaga yu ta dmaku ta Lazglafta, magaghamaga yu ta dmaku ta kagha guli, rgl a yu ka hgəgelta ka zwanja gha wu," ka tsa zwanja ya nda tsi. ²² "Klagapwa kla misimmisim ta tsa lgut dina katakata ya, ka sudanavata kuni, fanaf kuni ta halagar ta dzvu, sudanam kuni ta babah ma səla. ²³ Ksagaghawaksa ta mamakwa sla nda uwasla, ka hnata kuni, ka za mu, ka rfa mu ta rfu. ²⁴ Nana zwanja da wana tsi na ná, manda skwi si nda mta, wana vrakta nda hafu, si nda zadá ka nghanani tsi," ka dani nda kwalvahani. Ka zlaftá həŋ ta rfu.

²⁵ «Tsaw ma vwah zumala tsa mndu ya ta tsa fitik ya. Ta vraktá tsa zumali ya dzagha, laghani ndusa nda həga, ka snanjá tsi ta ghudzaga dewdew nda skalu ga taŋ. ²⁶ Ka hganjá tsi ta sani ma kwalva taŋ, ka dawanjta da tsi ta skwi ta magaku. ²⁷ "Zwanjama gha ya ta vrakta, ka dzatá da gha ta mamakwa sla nda uwasla, kabga nghanani ta dughwana," ka tsa kwalva ya nda tsi. ²⁸ Ka basaftá tsi ta ŋuduf, ka kwalaghutá dza'a da həga. Ka sabə dani gatay ŋa lamani da həga. ²⁹ "Má kidagha vakwa da na ta magaghatá slna, ta kwalaghu a yu dekdek ta snatá skwi ta mniyata ka wa. Ta ksaf a ka ta dər bizabiza gu ka vliyata ŋa hnata da, ka rfay ŋni ta rfu nda graha da wa. ³⁰ Na vrakta zwanja gha ya ta zadanatá gadghəla gha ŋa gwal ta hliri ná, ŋani ta hna yu ta mamakwa sla nda uwasla ka ka," ka'a nda dani. ³¹ "Sagəŋ, kawadaga kagha nda i'i inda fitik. Inda skwa da ná, ŋa gha ya. ³² Nda ra ka magatá skwa skalu, ka rfay mu ta rfu. Nana zwanjama gha wana tsi na ná, si nda mta, ka vraktá tsi nda hafu. Si nda zadá, ka nghanani tsi,"» ka dani nda tsi.

Njərma kwalva

16 Ka Yesu nda duhwalhani guli mantsa: «Mamu sana mnda gadghəl ta hlaftá huzlani ka pghanamtá sana mndu ma dzvu ŋa nghanani. Ka lagha lu da mnanata kazlay: Wa'a tsa mndu ya ta badza huzla gha kə'a. ² Ka hganjá tsi. Ka'a nda tsi mantsa: "Waka ka ta magay ka lu ta snə yu ya na? Mnihamna káka ta maga slna gha. Ndanana na, nzəglanaghata a ka ta ghəŋa huzla da wa," ka'a nda tsi. ³ Ka tsa mndu si ma dzvani tsa huzlaha ya mantsa: "Waka yu dza'a magay tama? Wana hlaghuhla danahəga da ta inda huzlaha ma dzva da? Ka la yu da hva ka yu, had mbrakwa da wu. Ka la yu da gatá skwi ka yu, dza'a ksay ta i'i ka hula. ⁴ Ala, nda sna yu ta skwi dza'a yu magay dza'a kəl mnduha ka tsu'aftá i'i ghzlədisrə lu dazlay," ka'a. ⁵ Tahula tsa tama ka hagaftá tsi ta gwal nda huzla danahəgani da həŋ. "Kidaghi skwi ta dza'a ka vlay ŋa danahəga da na?" ka'a nda taŋtaŋa mndu. ⁶ "Garwa rdí dər-mək ya," ka'a nda tsi. "Klafkla ta delewera gha, nzanza misimmisim ka vindafta ka ta hutafmbak," ka'a nda tsi. ⁷ "Ki da kagha, ta kidaghi ŋa gha ŋa vlay?" ka'a nda sani guli. "Buhwa hya dər-mək ya," ka'a nda tsi. "Klafkla ta delewera gha, vindafta

ta Tghasmbasak," ka'a nda tsi. ⁸ Hwidhwida na mndu na, ka tsa danahaga ya ka ghuba tsa ghwadaka mndu ya. Tsaw mal hidata mnduha ma na ghəja hadik na nzakwa tanj mataba tanj, ka zwana tsuwadak,» ka'a.

Laviņ a mndu ta gwaftá danahaga his wa

⁹ «Ka i'i ta mnaghunata na: Hlawa na ghwadaka skwa gadghəl ta na ghəja hadik na, ka kasa kuni ta gra nda tsi. Badu kdaghutani da kaghuni ya, ɲa tsu'ay Lazglaf-ta ta kaghuni ma həgani ɲa kdəkeden. ¹⁰ Ka nda sna mndu ta ɲanatá skwi kwitikw, nda sna guli ta ɲanatá skwi dagala. Ka sna a mndu ta ɲanatá skwi kwitikw wu katsi, sna a guli ta ɲanatá skwi dagala wa. ¹¹ Ka laviņ a kuni ta ɲanatá ghwadaka skwa gadghəla na ghəja hadik na wu katsi, wa dza'a mnay kazlay: Zlgha ta vərda skwa gadghəl kə'a? ¹² Ka laviņ a kuni ta ɲanatá skwa gadghəl wu ní, wa dza'a vlaghatá vərda ɲa gha ma skwi tama.

¹³ «Laviņ a kwalva turtuk ta ga kwalva danahaga his wa. Nda husanɲa sani turtuk, nda dvutani ta sani. Ka mantsa a tsi wu, dza'a ndi'anava ndi'a ta vgha ta sani, ɲa husanɲa tsa sani ya. Laviņ a kuni ta nzakway ka kwalva Lazglaf-ta kuni guli na, ka kwalva tsedi kuni guli wa,» ka Yesu.

Nzakwa la Farisa nda guma Lazglaf-ta

Mat 11:12-13, 5:31-32, Mak 10:11-12

¹⁴ Ka ghubasu la Farisa ta sna inda tsa gwada ya ta Yesu, kabga dvudva hahəj ta tsedi. ¹⁵ Ka Yesu nda həj mantsa: «Ka tdukwa mndu anɲi ka kaghuni ta mara ghəja ghuni ta kəma mnduha. Tsaw nda sna Lazglaf-ta ta ɲudufa ghuni. Tsa skwi ta ghubu mnduha nda ghuba ya ná, ka manzakdaway nzakwani ta wa ira Lazglaf-ta.

¹⁶ «Daga ghalya ta zlraftá lu ta mna gwada ta ghəja skwi vindaf lu ma deftera zlahu Musa, nda ya ma deftera anabiha, ha ka sagha ta fitika zlagapta Yuhwana mnda maga Batem. Ta fitika zlagapta Yuhwana mnda maga batem tama, ka zlraftá lu ta mna gwada ta ghəja Lfida Gwada ta ga mghama Lazglaf-ta, ka zlu'u mnduha ta vgha ɲa lami. ¹⁷ Tsaw mal ndəkweɲata hərduta luwa nda hadik ka dəɲavaghuta thatá skwi turtuk ma zlahu,» ka'a.

Tagha skwi ta ghəja ghzla marakw

¹⁸ «Mndu ta ghzliņtá markwa tanj ka klaftá sani ná, hliri ta hlu tsa mndu ya. Mndu ta klaftá marakw ghzliņ zə'ala tanj guli ná, hliri ta hlu tsa mndu ya,» ka'a.

I sana mnda gadghəl nda Lazar

¹⁹ «Mamu sana mndu ghalya ka gadghəl, lgut kulefedfedá nda bla dzvani ta sudə tsi ta vgha. Inda fitik, skwi zɲazɲa ta zə lu ga tanj. ²⁰ Mamu sana mndu guli Lazar hgani, ka pɲu, ka lku vghani dze'dze', ta zi'aku, ta hani ta watgha ga tsa mnda gadghəl ya. ²¹ Ta kumay si ta baghaftani nda wiwisa ɲafa ta rkata ma vlə zay tsa mnda gadghəl ya, sew mutsaf a wa. Ama kriha yeya

katək ta sli'adaghata da ni'a tsa lkuhani ya. ²² Ka mtuta tsa mndu ka pɲu ya, ka tsukwaghatá duhwalha Lazglaf-ta fata tavata Abraham. Ka mtutá tsa mnda gadghəl ya guli, ka padamtá lu. ²³ Ka ghuyə tsi ta danjwa katakata ma vla nzakwa gwal nda rwa. Kə'a kə'a klanɲá ghəj ná, ka nghanɲá tsi ta Abraham di'ij kavadaga nda Lazar. ²⁴ «Da da Abraham! Tawatá hidahida ta i'i! Ghunafghuna ta Lazar ka tsughumamta tsi ta ndəfiņa dzvani ma imi, ka didifta tsi ta ghanik ləjɲəjɲəj, kabga ta ghuya danjwa yu katakata ma na vu na,» ka'a dzatá lawlaw. ²⁵ Ka Abraham nda tsi mantsa: «Sagəj! Havaphava ka za mghama gha si ta zə ka ma nzakwa gha nda iri ta ghəja hadik, ta ghuyə Lazar ta danjwani ya. Ndana tama nda lba ɲudufa tsat-si, ta ghuyə kagha ta danjwa gha. ²⁶ Zlanɲa lu ta tsa, mamu mghama gudzuvruņ ta dgamata. Dər má ta kumay mnduha ta sli'af-ta hadna da anɲi ɲa dza'a da kaghuni ná, laviņ a həj wa. Laviņ a lu ta tsughwadagapta da kaghuni ka sagha da anɲi guli wu,» ka'a.

²⁷ «Ka si mantsa tsi, wya dzvu, ghunatá Lazar da la ga da da, ²⁸ kabga ta mamu zwanama da hutaf. Ka dza'a tsi da snanamtá həj, da sagha hahəj guli da ghuya danjwa ma na vla ghuya danjwa na,» ka tsa mnda gadghəl ya. ²⁹ «Mamu vindatá deftera zlahu Musa nda vindatá gwada la anabiha da zwanama gha, ka snasna həj,» ka Abraham nda tsi. ³⁰ «Slaghwa a tsaya da da Abraham wu, ka sli'af hadna mndu da gwal nda rwa, ka lagha slanaghatá həj ka tsi ná, hadahada həj dza'a mbəɲanaf-tá nzakwa tanj,» ka tsa mnda gadghəl ya. ³¹ «Ka va a həj ta sna tsa zlahu Musa nda tsa gwadaha la anabi ya wu katsi, dər ki sli'af-ta mndu da gwal nda rwa ka lagha slanaghatá həj, had fitik dza'a snata həj wu, ka Abraham nda tsi,» ka'a.

Hidaku vla Yesu

Mat 18:6-7,21-22, Mak 9:42

17 Ka Yesu nda duhwalhani tama mantsa: «Nda nza tkwe' ka nzakwa skwiha dza'a dziņtá mnduha ka tuthun. Ama danjwani ma mndu ta zləmbiņtá sani. ² Ta dran ya ma hbanam lu ta buna ma lwi ka vzaghata da drəf, ka vzamtani ta sanlaha nda hta da dmaku. ³ Nghawa ghəja ghuni!

«Ka gaga zwanama gha ta dmaku, mnanaɲmna dar. Ka mbəɲanaf mbəɲa tsi ta nzakwani, planapla ta dmakwani. ⁴ Ka dər ndəfáņ səla gaghata tsi ta dmaku ta fitika turtuk ka va sagha tsi mnaghanɲa kazlay: Bgadəya kə'a, plinispla,» ka'a.

Gwadata zlgħay nda ɲuduf

⁵ Ka gwal ghunay nda Mgham Yesu mantsa: «Sgan-nagha zlgħay nda ɲuduf,» ka həj. ⁶ Ka Yesu tsu'anaf-tá wani ta həj mantsa: «Ka mamu zlgħay nda ɲudufa ghuni tabta hya kramasa katsi, dza'a mnay kuni ɲa ya babala ya kazlay: Tɲaftá ta vgha gha ka dza'a ka vzamtá vgha ma drəf kə'a, ɲa snaghunatani.»

Vərda kwalva

⁷ «Ka mamu ya mataba ghuni ta hvanatahva ta mndu, ka ta nghanatá rini a tsi, na gi nghan̄ta tsa mndu ya ta saghani ma vwah ná, “sawi misimmisim da za skwa zay” ka’a dza’azlay nda tsi ra? ⁸ Skwi dza’a tsi mnay ná, “diha skwa zay, ka mbəđapta ka ta lgut ŋa vla skwi ŋa da, ta zə yu. Tahula tsa, ŋa zay gha ta ŋa gha kə’a.” ⁹ Dza’a rfay ta tsa kwalva ya kabga magatani ta tsa skwi mnana tsi ya ra?

¹⁰ «Mantsa ya kaghuni guli, ka magamaga kuni ta skwi mnaghuna Lazglafta ŋa magay katsi, “nu hayhaya kwalva ma aŋni ba, skwi ya laviŋ ŋni ta magata maga ŋni, ka kuni mnay,”» ka’a.

Mbanafta Yesu ta sana mndu ksu rda mndu

¹¹ Ta dza’a Yesu da luwa Ursalima, ka labə tsi ma takataka hadika Samari nda Galili. ¹² Tata lamə nda la Yesu da sana luwa, ka sagha gwal ghwaŋ hlu rda mndu ta həŋ guyaku nda tsi. Ka nzagaghatá həŋ kətsau’. ¹³ «Mgham Yesu, tawatá hidahida ta aŋni,» ka həŋ kapaŋtá lwi. ¹⁴ Na gi pghafta irani ta həŋ, «lawa la maranaŋtá vgha ghuni ta mnda dra skwi ŋa Lazglafta,» ka’a nda həŋ. Tata mbada həŋ ka dza’a, gi kləwəđ nda mbamba həŋ. ¹⁵ Na gi nghan̄tá sani turtuk mataba taŋ ta tsa mbatani ya, ka vraktá tsi nda zləzlvə Lazglafta nda lwi dagala dagala, ¹⁶ ka lagha tsi zləmbatá ma ghuva Yesu, ka rfay. Tsaw mnda la Samari tsa mndu ya. ¹⁷ Ka Yesu mantsa: «Ghwaŋ a həŋ ta mbambafta kay ra? Ga tsaha təmbay ya katək na? ¹⁸ Nana mndu ka matbay na yeya kwen̄kwen̄ ta vragaghata da rfanaghatá Lazglafta ra?» ka Yesu ta ghəŋani. ¹⁹ «Sli’af-sli’a gha ka dza’a ka, zlgħay nda ŋudufa gha ta mbagħafta,» ka Yesu nda tsi.

Ma takataka ghuni ga mghama Lazglafta

Mat 24:23-28,37-41

²⁰ Ka la Farisa nda Yesu mantsa: «Yawu dza’a sagha fitika ga mghama Lazglafta na?» ka həŋ. Ka’a nda həŋ mantsa: «Ghur a dza’a nghan̄ta lu ta sagha ga mghama Lazglafta wa,» ka’a. ²¹ «Had lu dza’a mnay kazlay: A! “Wana tsi,” a! “Wa’a tsi” kə’a wa. Dina ka snaŋta ghuni kazlay: Ma takataka ghuni ga mghama Lazglafta kə’a,» ka Yesu nda həŋ.

Fitik dza’a sagha Zwaŋa mndu

²² Ka’a nda duhwalhani guli mantsa: «Dza’a saghasa fitik ŋa kumaŋta ghuni ta nghan̄tá fitika Zwaŋa mndu dər turtuk səla tsi, nghan̄ta a kuni wa. ²³ Ka lu dza’azlay nda kaghuni na: “A! Wa a hada a,” “a! Wana hadna,” yaha kuni da dza’a, yaha kuni da slaslamaku. ²⁴ Manda đaslakwa wuda luwa ta sli’afta ta sana slərpu ka labə da sana vli ya ná, mantsa ya dza’a sagha Zwaŋa mndu badu ŋani fitik. ²⁵ Ma kdə tsaya, dza’a ghuyapə ghuya ta đarŋwa katakata ŋa vzin̄ta na mnduha ta na fitik na. ²⁶ Tsa skwi ta maguta ma fitika Nuhu † ya ná, mantsa

† Ngha ta Zlrafta 6:5-12 nda 7:6-23.

ya dza’a magakwa tsi ma fitika Zwaŋa mndu guli. ²⁷ Ta zazaku mnduha, ka sasaku, ka hla mi’i, ka vla kwagha taŋ ŋa zə’al, ha ka sagha fitik kəl Nuhu ka lami da kwambalu, ka sagha imi vlundud zadanatá həŋ. ²⁸ Ka guram nda skwi ta magata ta fitika Ludu dza’a magakwa tsi. Ta zazaku mnduha, ka sasaku, ka sakway, ka dzawapta, ka ŋabay, ka babay, ²⁹ vagim badu sagħwa Ludu ma Suduma †† ya, ka zlagatá drəfa vu zadanatá həŋ tendərzlele’. ³⁰ Manda va tsaya dza’a nzakwa tsi badu tsa fitik dza’a zlagapta Zwaŋa mndu ya.

³¹ «Badu tsaya, ka ta nzaku mndu ta dədəmatá ghəŋa həga, dər ma mamu huzlani ma huda həga, yaha tsi da saha da hlay, ka hwayaghuta tsi. Mantsa mndu ma vwah guli, yaha vru dzaghani. ³² Havakwa markwa Ludu † ba! ³³ Mndu ta kuma mbanaftá hafani ka ghəŋani ná, dza’a zadin̄zada. Ama mndu ya ta zadin̄tá hafani dza’a mutsafmutsa. ³⁴ Ka yu ta mnaghunata ná, ma tsa rvidik ya, gwal his ta hani ta ghzłəŋa turtuk, ŋa klagħutá sani, ka zlanavatá sani. ³⁵ Mi’aha his ta hu’u ka skwa turtuk, ŋa klagħutá sani ka zlanavatá sani. ³⁶ [Mnduha his ma vwah, ŋa klagħutá sani ka zlanavatá sani,]» ka’a nda həŋ. ³⁷ Ka duhwalhani nda tsi mantsa: «Ga dza’a magakwa tsa skwiha ya ní Mghama da?» ka həŋ. «Ka ga mbla skwi ya ná, hada ta tska gugzlum ta vgha,» ka’a nda həŋ.

Sana ghwadaka mnda tsa guma

18 Ka mnə Yesu ta mahdihdi ŋa taŋ, ŋa gdavata taŋ nda maga du’a, yaha malandugwa taŋ da rwaku, da zlanatá həŋ. ² Ka’a mantsa: «Mamu sana mnda tsa guma ma sana luwa kul zləŋa Lazglafta, had ghuyani nda mnda səla wa. ³ Mamu sana markwa wadgu ma va tsa luwa ya guli, ta va gdata ta lagha da mnay ŋani kazlay: Dgarŋna guma mataba ŋni nda ghuma da, ka’a tazlay. ⁴ Nda kda fitika kwalaghutani ta tsanatá tsa gumani ya. Tahula tsa, ka’a ma ghəŋani mantsa: “Dər ma zləŋa a yu ta Lazglafta wu, had ghuya da nda mnda səla guli wu, ⁵ tsaw wana na wadgu na ta ghuya i’i, dər tsanata da ta na gumani na, yaha da gdata ta sagha da ghuya ghəŋa da,» ka’a. ⁶ «Fawa sləməŋ ka sna kuni ta skwi mnə tsa ghwadaka mnda tsa guma ya ba! ⁷ Lazglafta yeya dza’a kwal kul maganatá zdaku ta mnduhani ta wahu da tsi gifitik nda rvidik tani ŋa gərda həŋ rki na? ⁸ Ka i’i ta mnaghunata, dza’a gi maganamaga ta zdaku ta həŋ gi hadahada. Nziya nza tsi, badu vragata dza’a vragata Zwaŋa mndu ní, dza’a slanagħasla ta gwal ta zlgħafta nda ŋuduf rki na?»

Mnda la Farisa nda sana mnda tska dzumna

⁹ Ka mnə Yesu ta sana mahdihdi guli kabga sanlaha ta nghan̄ta ghəŋa taŋ ka gwal tdukwa ta kəma Lazglafta ka ghubasa sanlaha. ¹⁰ Ka’a mantsa: «Mamu sana mnduha his ta ŋladafata da həga Lazglafta da maga du’a. La Farisa sani, mnda tska dzumna sani. ¹¹ Ka sladatá tsa la Farisa ya ka maga du’a ma ghəŋani. Ka’a

†† Ngha ta Lukwa 10:12. ‡ Ngha ta Zlrafta 19:26.

mantsa: "Ari Lazglafta, ta rfay yu ta kagha, kabga nza a i'i manda sanlaha ma mnduha, gwal ghali, ka ghwadak mnduha, nda gwal hliri wa. Nza a yu manda ya mnda tska dzumna ya wa. ¹² Fitik his ta fata yu ka suma ma luma, ta vlay yu ta skwi turtuk na gha ma skwiha da ghwanj kə'a." ¹³ Na tsa mnda tska dzumna ya kay ka nzagaghata kətsau', walaŋ a ta kapaŋtá ghəŋ nda ta luwa wa. Mbada kə'a ka wuslikay dzvu, ka dza ghuva. Ka'a mantsa: "Ari Lazglafta, tawa ta hidahida ta i'i ta nzakway ka mnda dmaku na," ka'a. ¹⁴ Ka i'i ta mnaghunata, ta lagha tsa mndu ya dzaghani, nda dzra njani nda Lazglafta. Mantsa a nzakwa na tsa la Farisa ya wa. Nzakwani ná, dər wa ta kapaŋaftá ghəŋjani, dza'a gwit-saganagwitsa lu. Ka hananahana mndu ta ghəŋjani, dza'a kapaŋafkapa lu,» ka'a.

Na gwal ta gara vgha nda zwani, ga mghama Lazglafta

Mat 19:13-15, Mak 10:13-15

¹⁵ Mbada mnduha ka va hlaktá zwani kwitikw kwitikw da Yesu na tfanaghatani ta wi ta həŋ guli, Na nghanja duhwalhani ta tsa hladaghatá zwani ya, ka ghzle həŋ ta həŋ. ¹⁶ Ka hganjá Yesu ta həŋ, ka'a mantsa: «Zlanjwazla ta zwani ka sagha həŋ da i'i! Ma pyə kuni ta həŋ. Nda nza ga mghama Lazglafta ka na gwal ta gara vgha nda həŋ. ¹⁷ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dər wa ta kwal kul tsu'afatá ga mghama Lazglafta manda zwanj kwitikw ná, had dza'a walaŋta lami dida dekdek wu,» ka'a.

Sana mnda gadghəl

Mat 19:16-30, Mak 10:17-31

¹⁸ Ka dawantá sana mghama la Yahuda da Yesu ka'a mantsa: «Nərma mgham, nu da a yu magay ka da mutsafta yu ta hafu na kdekedzer na?» ka'a.

¹⁹ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Kabgawu ta kəl ka hga i'i ka njərma na? Lazglafta turtukwani njərma. ²⁰ Nda sna ka, ka zlahu ta mnay: "Ma hlu ka tiri, ma dza ka ta mndu, ma ghali ka ta ghali, ma tsanava ka ta gwada ta mndu, vlatá glaku na i da gha nda ma gha †, kə'a,"» ka Yesu nda tsi. ²¹ «A! Sna a i'i ta tsaha ya daga ma ga zwanja da ra,» ka'a. ²² Na snaŋta Yesu ta tsaya, ka'a mantsa: «Turtuk skwi ta pđəgədaghawta. La dzawinjá skwiha gha, ka daganafka ta tsedani ta la ka pdu, dza'a mutsay ka ta gadghəl ta luwa, ka vrakta ka, ka dza'a ka mista da,» ka'a. ²³ Na snaŋtani ta tsa gwada ya, su'anak kumani kabga gadghəl ya katakata.

²⁴ Nghanata Yesu ta tsa su'anaka ta njudufani ya, ka'a mantsa: «E! Nda bla ka lama gadghəl da ga mghama Lazglafta. ²⁵ Ta dran lama njalibwa nda ta ghuruma lipir, ka lama gadghəl da ga mghama Lazglafta,» ka'a. ²⁶ «Ka si mantsa tsi, waya dza'a mbafta ba?» ka tsa gwal ta sna skwi ta mnə tsi ya. ²⁷ «Tsa skwi nda bla nzakwani da mnda səla ya ná, bla a da Lazglafta wu,» ka Yesu zlgħanaftawa taŋ. ²⁸ Ka Piyer mantsa: «A'a! Wana aŋni ta zlanjá inda skwa njni, ka dza'a mista gha,» ka'a. ²⁹ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ka zlanjla mndu kabga ga mghama

Lazglafta, ta hgani, ka markwa taŋ a tsi, ka zwanamani a tsi, ka i dani nda mani a tsi, ka zwanani a tsi, ³⁰ dza'a kwal kul mutsaftá skwi dagala ma na zamana na, na mutsaftani ta hafu na kdekedzer dazlay wu,» ka'a.

Mnəgəlta Yesu ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani

Mat 20:17-19, Mak 10:32-34

³¹ Ka hgadaghatá Yesu ta duhwalhani ghwanjpdə his da tsi, ka'a nda həŋ mantsa: «Wana mu ta dza'a da Ursalima hada dza'a kdafta skwi vindaf la anabi ta ghəŋja Zwanja mndu. ³² Dza'a vlanjla lu ta gwal kul nzakway ka la Yahuda, na gagay taŋ, na rarazay taŋ, na tafay taŋ ta sərdək tida. ³³ Tahula sləvapta taŋ nda krupi, na dzata. Ta mahkəna fitik, na sli'agaptani.» ³⁴ Sna a duhwalhani ta tsa skwi ta mnə tsi ya wa. Gwada nda difa ya ta snə hahəŋ, sna a həŋ ta klatá ghəŋjani wa.

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda ghulpa

Mat 20:29-34, Mak 10:46-52

³⁵ Ndusadaghata Yesu tavata luwa Yeriku, mamu sana ghulpa ta mndu ta nzaku ta wa tvi ta gatá skwi. ³⁶ Snaŋtani ta dəmgə ta sli'adaghatá, ka dawantá tsi ta skwi ta magaku. ³⁷ Ka mnanatá lu kazlay, Yesu mnda la Nazaret ya ta labə kə'a. ³⁸ Ka'a mantsa: «Yesu zwanja Dawuda, tawatá hidahida ta i'i,» ka'a dzatá lawlaw. ³⁹ Lagha tsa gwal ta kəma ya ka davay, ka mbəl na hanafatá wi. «Zwanja Dawuda, tawatá hidahida ta i'i!» ka'a sganaghatá lwi dagala dagala. ⁴⁰ Ka sladavatá Yesu. «Klakwakla,» ka'a mnanatá mnduha. Manda gavadanaghata, ⁴¹ «nu ta kumə ka ta magaghata da na?» ka Yesu dawantá da tsi. «Maləma da, ka nghəŋlanja yu ta vli,» ka'a nda tsi. ⁴² Ka Yesu nda tsi mantsa: «Nghəŋlanja nga gha, zlgħay nda njudufa gha ta mbaghafta,» ka Yesu nda tsi. ⁴³ Gi hadahada, nzuwidid irani, ka sli'afatá tsi ka dza'a mista Yesu nda zləzlvə Lazglafta. Inda mndu ta nghanja ka zləzlvə tsi ta Lazglafta.

I Yesu nda Zakayus

19 Ka bhadamtá Yesu da luwa Yeriku, ka labə nda mida. ² Mamu sana mndu ta hgə lu ka Zakayus, mali ta ghəŋja gwal tska dzumna, gadghəl ya guli. ³ Ka zbə tsi ta tva gmata nda Yesu, ka wa tsi ya. Tsaw laviŋ a ta nghanja wa. Ka dekweri nzakwani tskutska mnduha guli ⁴ Ka hwayaghatá tsi nda ta kəma, ka njladafta ta sana fwa babala, na nghanja Yesu ta labə nda ta tsa tvi ya. ⁵ Manda bhadaghata Yesu da tsa vli ya, ka kapaŋtá tsi ta ghəŋ, ka nghadafta. Ka'a mantsa: «Zakayus, sasa gha misimmisim da ghuni ta dza'a yu gita,» ka'a. ⁶ Ka gi saha Zakayus, ka laghu həŋ da taŋ, ka tsu'afatá tsi ta Yesu nda rfu. ⁷ Nghanja mnduha ta tsaya, mbada həŋ ka rurunwaku. «Wa a laghwa tsa mndu ya da mnda dmaku,» ka həŋ. ⁸ Ka sladata Zakayus, ka'a nda Mgham Yesu mantsa: «Sna ba Mghama da! Dza'a daganafatá sləbhwa gadghəla da yu ta la ka pdu. Ka mamu mndu si hulgudunus yu ta skwani, fwađ səla dza'a planamta yu ta va tsa skwani

† Ngha ta Sabi 20:12-16, Vrafta ta Zlahu 5:16-20.

ya guli,» ka'a. ⁹ Ka Yesu mantse: «Samsa mbaku da na hëga na gita, kabga zivra Abraham tsatsi guli. ¹⁰ Tsaya ná, sa psa gwal nda zada ña mbambanafá hëj Zwanja mndu,» ka'a.

Kwalvaha hkøn

Mat 25:14-30

¹¹ Tata snaysnay hëj ta tsa skwi ya, ka sganaghatá Yesu ta mahdihdi kabga ndusanavatani ta luwa Ursalima. Guli ná, zlah gi dza'a zlagapzлага ga mgham Lazglafta, ka mnduha ta ndanay. ¹² Wya tsa skwi ta mnë tsi ya: «Mamu sana mndu ka katsala mndëra tan ta laghwi ta sana hadik di'ij, ña famta ka mgham, kada vrakta tsi. ¹³ Ma kdë tsi kada laghwi, ka haga'atá tsi ta gwal ksanatá slna ghwan ka daganafá tseda dasu † pal pal pal ta hëj. "Ka tsakala kuni ta tsakala nda tsi ta vraktá yu," ka'a nda hëj. ¹⁴ Tsa mndu ya ná, ta husanhusa ta tsa mnduha ta tsa hadik ya. Ka ghunafá hëj ta mnduha ta hulani kazlay: Va a ñni ta gayni ta mgham ta ghëja añni wu k'a. ¹⁵ Kulam nda tsa, ka famtá lu ma mgham, ka vraktá tsi ta hadikani. Ka hagaktá tsi ta tsa gwal daganaf tsi ta tsedi ya, ña dawar-ta da hëj ta skwi mutsanagha hëj. ¹⁶ Ka lagha sani tanan. Ka'a mantse: "Mghama da! Ghwan mutsanaghata yu ta ghëja tsa vliha ka ya kay," ka'a nda tsi. ¹⁷ "Dina tsa, vërdä kwalva ka. Fitika tsa nzata gha ka vërdä mndu ma skwi ki'a ya, ka ñumna ta ghëja luwaha ghwan ta famta yu ta kagha," ka tsa mgham ya nda tsi. ¹⁸ Ka lagha mahis. "Mghama da! Hutaf mutsanaghata yu ta ghëja tsa vliha ka ya kay," ka'a nda tsi. ¹⁹ "Kagha guli, ka ñumna ta ghëja luwaha hutaf ta fanaghata yu ta kagha, ka'a." ²⁰ Ka sagha sani. Ka'a mantse: "Mghama da! A'a tseda dasa gha. Ma lgut si mbsamta yu. ²¹ Zlëjafzlëja yu ta kagha, nda bla gwada ta kagha, ta klay ka ta skwi kul fata ka, ta tskay ka ta skwi ta vwah ya kul slëgafá ka," ka'a nda tsi. ²² "Ghwadäka kwalva ka. Ta gwadä gha ta tsaghaghata yu ta guma. Nda sna kagha kazlay: Nda bla gwada ta i'i, ta klay yu ta skwi kul fata yu, ta tskay yu ta skwi ta vwah kul slëgafá yu k'a a tsa wa. ²³ Kabgawu kwal ka kul famta ta tsa tseda da ya ma banji? Ma na vrakta da na ná, ma ña klagapta da nda zwan ta ghëjani?" ²⁴ Ka mgham nda tsa gwal hada ya mantse: "Klëgëdanaghwa tsa tseda dasu ya ka gwanaghata kuni ta tsa ghwan ñani ya," ka'a. ²⁵ Ka hëj nda tsi mantse: "A'a! Ghwan a ñani tsa mghama da wa!" ka hëj nda tsi. ²⁶ "Ka i'i ta mnaghunata wa, ka mamu skwi da mndu katsi, ñani ta sganaghata lu. Ala ka had skwi da mndu wu katsi, klëgëdanaghutá va tsa ki'atani ta fë tsi ta ghëj tida ya, ka'a zlgahanafawi ta hëj. ²⁷ Tsa hamata gwal kul kuma nzakwa da ka ga mgham ta ghëja tan ya, hlagaghawahla ta hëj ka pslata kuni ta hëj tawa ira da, ka'a nda hëj," ka Yesu. ²⁸ Tahula mnata Yesu ta tsa gwada ya, Ka slifafá tsi ka mbada ta këma tan ña dza'a da Ursalima.

† Tseda vagha mndu turtuk turtuk ya.

Lama Yesu da luwa Ursalima

Mat 21:1-11, Mak 11:1-11, Yuh 12:12-19

²⁹ Manda ndusanavatani ta luwa Beslaze, nda luwa Betani ta nzakway ndusa nda ghwa Zaytan ya, ka ghunafá tsi ta duhwalhani his. Ka'a nda hëj mantse:

³⁰ «Lawala da na luwa ta këma mu na. Bhadaghata ghuni ya, dza'a slanaghasla kuni ta zwanja kdih ta hba, ta kul walaratá mndu ta lafi tida. Ka plata kuni ka klaktá kuni. ³¹ "Ka ñaw ta pla kuni na?" ka mndu nda kaghuni ya, "Mgham ta psay"» ka kuni dazlay nda tsi, ka'a.

³² Ka laghu tsa gwal ghunagha lu ya, ka slanaghatá hëj manda va ya mnana Yesu ta hëj. ³³ Tata playplay hëj, «ñaw kuni ta zwanja kdih na?» ka tsa gwal nda kdih ta tan ya. ³⁴ «Mgham ta psay,» ka hëj zlgahanafawi ta hëj. ³⁵ Ka klanaktá hëj ta tsa zwanja kdih ya ta Yesu. Ka pghafá hëj ta lgutha tan tida. Ka faftá Yesu tida.

³⁶ Ka gavu hëj ya ná, ka zlazlatë mnduha ta lgutha tan ta tvi. ³⁷ Ndusadaghatani nda Ursalima, nda ta tsa tvi ta saha nda tvë ghwa Zaytan ya, mbada inda tskata duhwalhani ka rfu, ka zlazlva Lazglafta nda lwi dagaladagala ta ghëja inda mazëmzëm ya nghan hëj.

³⁸ «Ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta Mgham ta sagha ma hgani. Zdaku ta luwa, glaku ña Lazglafta ta luwa nda gaftëk,» ka hëj. ³⁹ «Lma ta na duhwalha na ba, ka lbata hëj,» ka sanlaha ma la Farisa ta lami da taba dëmga. ⁴⁰ «Ka i'i nda kaghuni wa, ka hafha hëj ta wa tan ná, pala dza'a wahay,» ka'a nda hëj.

Taway Yesu ta luwa Ursalima

⁴¹ Ndusadaghatani dëkdëk nda luwa, ka nghanavatá tsi, ka taw tsi ta taw ta ghëjani. ⁴² Ka'a mantse: «Ka má nda sna kagha Ursalima káka má da zba zdakwa gha gita! Ndana tama, zadaghadazada nghëlananta a ka wa. ⁴³ Dza'a saghasa fitika ksaghaghata, ña dzëbafata ghumaha gha ka waghafata, ka ñamtá kagha hesl dër ndiga. ⁴⁴ Na zadaghata nda mnduha gha tani. Zlanata a hëj ta nzugwatá pala ta ghëja sani wu, kabga tsatsafa a kagha ta tsa fitika sagha Lazglafta da kata kagha ya wu,» ka'a.

Ghlay Yesu ta gwal dzawa skwi ma hëga Lazglafta

Mat 21:12-17, Mak 11:15-19, Yuh 2:13-22

⁴⁵ Ka lamë Yesu da hëga Lazglafta, ka zraftá tsi ta gh-zlagaptá gwal ta tsakala. ⁴⁶ Ka'a mantse: «Vinda a ma deftera Lazglafta kazlay: Hëga da ná, hëga maga du'a ya k'a ra? Na kaghuni ná, ka ñanta ka galigha la ghali ††?» ka'a nda hëj. ⁴⁷ Ka taghë Yesu ta skwi ña mnduha ma hëga Lazglafta inda fitik. Mbada gwal dra skwi ña Lazglafta nda gwal tagha zlahu, nda la mali ta ghëja mnduha ka psa dzatá Yesu. ⁴⁸ Ama sna a hëj ta tvi ka hëj dza'a bhanavata wu, kabga dar fata mnduha ta vgha ka sna gwadani.

†† Ngha ta Isaya 56:7 nda Irmija 7:11.

Wa ta vlanjá tvi ta Yesu ña magay mantsa na?

Mat 21:23-27, Mak 11:27-33

20 Ma sana fitik, ma tsa fitika tataghay Yesu ta skwi ña mnduha ma hëga Lazglafta, ka mna Lfida Gwada ya, ka sli'adaghatá la mali mali ta ghëña gwal dra skwi ña Lazglafta, nda gwal tagha zlahu, nda la galata mndu slanaghata. ² Ka hëñ mantsa: «Mnañ-namna, ka wa ta mnaghatá maga na skwiha na, ka wa ta vlaghatá mbrakwa magay?» ka hëñ nda tsi. ³ Ka Yesu mantsa: «Ka dawaghuna dawa i'i guli. ⁴ Lazglafta ta ghunagatá Yuhwana da maga batem re, ari mnduha a na? mnihawa mna,» ka'a nda hëñ. ⁵ Ka nzatá hëñ ka dzrakay mataba tañ. «"Ka Lazglafta ya ta ghunagata" ka mu, "nu kul zlglaftá kuni ta gwadani ba," ka'a dza'azlay nda amu. ⁶ "Ka mnduha ya" ka mu guli, dza'a zlrëtsaku mu nda pala da inda mnduha ña pslatá amu, kabga nda sna inda tañ kazlay: Anabi Yuhwana k'a.» ⁷ «Sna a añni ka wa ta ghunagaghata wu,» ka hëñ nda tsi. ⁸ Ka Yesu mantsa: «Ahaa! I'i guli ná, had yu ta mnaghunata ka wa ta vlihatá mbrakwa maga tsa skwiha ya wu,» ka'a nda hëñ.

Sana mnda vwaha inabi ta sidi

Mat 21:33-46, Mak 12:1-12

⁹ Tahula tsa, ka zlaftá Yesu ta mna mahdihdi ña mnduha, ka'a mantsa: «Lagha sana mndu ka ñabatá fuha inabi ma vwahani. Ka sli'aftá tsi ka laghwi distaluwa ña nzdavata. ¹⁰ Magatá fitika daga yakwa fwa inabi, ka ghunaftá tsa mndu ya ta kwalvani slanaghatá tsa gwal ta hva vwaha tsa inabi ya, ña hlanaftá mayaka ñani ma yakwa fu. Ka mbëdanatá tsa gwal ta hva tsa vwah ya ta tsa kwalva ya nda dzë kul klanafata. ¹¹ Ka ghunglaftá tsi ta sana kwalvani, ka rëhaptá hëñ ta tsaya guli, ka rarazata, ka vriñta kul klanafata. ¹² Ka ghungladaptá tsi ta mahkëna kwalvani, ka balanatá hëñ ta tsaya guli ka vzidiñta. ¹³ Ka dani ma tsa vwaha inabi ya mantsa: "Waka yu dza'a magay? dza'a ghuna zwanja da ðvu yu, yu. Tsatsi yeya dza'a vlë hëñ ta glaku ñani," ka'a. ¹⁴ Na ghur nghay tsa gwal ta hva vwaha tsa inabi ya ta lagha tsa zwanja ya, gi ka hëñ mantsa: "Ya wana tsa mndu dza'a za hëga ya tane, dzamadza, ka nzakwa na fuha inabi na ka ña mu," ka hëñ. ¹⁵ Ka tsëhaghatá hëñ di'iñ nda tsa vwaha inabi ya, ka dzata.» Ka Yesu mantsa: «Mantsa tama ní, nu dza'a maganata dani ma vwaha inabi ta hëñ? ¹⁶ Dza'a laghala slanaghatá tsa gwal ta hva tsa vwaha inabi ya, ka pslatá hëñ. Ña klaftani ta tsa fwa inabi ya, ka fanamta ma dzvu ta sanlaha ma mnduha,» ka'a nda hëñ. «Had tsaya dza'a magaku mantsa wu,» ka tsa mnduha ta sna gwada Yesu ya hlaftawi.

¹⁷ Ka naghadamta Yesu da kuma tañ, ka'a mantsa: «Nu klatá ghëña tsa gwada vindaf lu ma deftera Lazglafta kazlay:

Tsa pala wufidiñ gwal ta ba hëga ya, ta nuta ka palaka tughwa hëga † ka'a ya?

† Ngha ta Zabura 118:22.

¹⁸ Inda mndu dza'a nzechwafta ta tsa pala ya, dza'a hurubu huruba. Ka tsa pala ya ta dëdanaghatá tsa mndu ya katsi guli, dza'a hu'anap hu'a ñërdëk,» ka'a.

Nda ra ka pla dzumna ña mghama Ruma ra?

Mat 22:15-22, Mak 12:13-17

¹⁹ Ma va tsa fitik ya, ka zbë la mali ta ghëña gwal dra skwi ña Lazglafta, nda gwal tagha zlahu, ta tva ksafatá Yesu, kabga nda sna hëñ kazlay: Ta ghëña tañ ta mna Yesu ta tsa mahdihdi ya k'a, ama ka zlëñaftá hëñ ta mnduha.

²⁰ Ka va dakwats hëñ ta Yesu, ka ghunadaghatá hëñ ta sana mnduha ta nzakway manda va ya ñërma mnduha ya, da dawa gwada da Yesu, ña dakwatsa gwada da tsi, ña ksafata ka vlanjá ñumna. ²¹ Ka dawantá hëñ da tsi: «Mghama da! Nda sna ñni ta gwada ta gwadë ka, nda skwi ta taghë ka tdukwa nzakwani k'a. Had ka ta gala mndu wu, tva nzaku kahwathwata manda ya ta kumë Lazglafta ta taghë ka,» ka hëñ. ²² «Mnañnamna, nda ra re ra a wa a ka play mu ta dzumna ña mgham Sezar na?» ka ga ñni. ²³ Tsatsafta Yesu ta tsa madg-wirmadgwira tañ ya, ka'a nda hëñ mantsa: ²⁴ «Yahawa ka nghanata yu ta tsa kwabu †† ya. Fuwata wa nda hga wa na thaf lu tida na na?» ka'a. «Ña mgham Sezar ya,» ka hëñ. ²⁵ «Ala plawa ña mgham Sezar ta ya ta ng-hanatá mgham Sezar. Plawa ña Lazglafta ta ya ta ng-hanatá Lazglafta,» ka'a. ²⁶ Trid traptra hëñ ta ksafatá krughuvani ma skwi ya ta mnë tsi ta këma mnduha. Tsa zlghawani yeya ta vlanjá ndërmimay ta hëñ katëk, ka nzatá hëñ faflara.

Dza'a sli'agapsli'a gwal nda rwa ra?

Mat 22:23-33, Mak 12:18-27

²⁷ Ka gavadaghatá sanlaha ma la Sadukiya guli tavatá Yesu. Tsa la Sadukiya ya gwal ta mnay kazlay: Had sli'agapta ma mtaku nda hafu wu k'a ya. Ka dawantá hëñ da Yesu. ²⁸ «Mghama da! Ka Musa vin-dañnafta na: "Ka mamu sana mndu nda zwanjani ta klaftá marakw ka mtuta kul yatá zwanja katsi, ka kla tsa mndu ta ndiri ya ta tsa wadgani ya, ña yanatani ta zivir ta zwanjani ‡," ka'a. ²⁹ Tsaw mamu la zwanama ndëfán hëñ. Ka klaftá zumali ta marakw ka mtuta kul yatá zwanja. ³⁰ Ka klutá mahis ta tsa wadgu ya, ³¹ mantsa ya mahkëñ, ka raftá hëñ ndëfán ndëfán tida ka rwuta hëñ, had ya ta yatá zwanja nda tsi wa. ³² Mantsa ya guli ka mtanaghatá tsa marakw ya. ³³ Mantsa tama ní, ña wa ña wa dza'a nzakwa tsa marakw ya badu sli'agapta ma mtaku nda hafu, ya wya klukla tsa mnduha ya ndëfán ndëfán ka markwa tañ na?» ka hëñ nda tsi. ³⁴ Ka Yesu nda hëñ mantsa: «Ta kluvustá vgha zgwana nda mi'aha ma na ghëña hadik na, ³⁵ ama zgwana nda mi'aha gwal ngadap Lazglafta kazlay: Nda ra hëñ ka vragapta ma mtaku nda hafu, ña nzaku nda hafu ma mbëdakwa luwa dazlay k'a ya, had hëñ dza'a kluvustá vgha wa. ³⁶ Had hëñ dza'a mtëgëltá mtaku wu, kabga nda nza hëñ manda duhwalha Lazglafta. Nda nza hëñ

†† Ngha ta Lukwa 15:8. ‡ Ngha ta Zlrafta 38:8 nda Vrafta ta Zlahu 25:5-6.

ka zwana Lazglafta, kabga sli'agapsli'a hən̄ ma mtaku, ka nzata nda hafu. ³⁷ Kdiŋkda Musa ta mnata kazlay: Dza'a sli'agapsli'a gwal nda rwa ŋa nzaku nda hafu kə'a. Ma vla gwada ta ghəŋa mubukw ta zlgħaku, ka hgə tsi ta Mgham, "ka Lazglafta Abraham, ka Lazglafta Izak, ka Lazglafta Yakubu †." ³⁸ Lazglafta ná, Lazglafta gwal nda rwa a wa, Lazglafta gwal ndiri ya, kabga inda taŋ demdem ŋani ta nzakwa hən̄ nda hafu.» ³⁹ Rkau' tsu'uwaghu tsu'a sanlaha ma gwal tagha zlahu ta gwada, ka hən̄ mantsa: «Zda tsa gwada gha ya Mghama da,» ka hən̄, ⁴⁰ Walglaŋ a hən̄ ta dawglaŋtá sana skwi da tsi wa.

Kristi ná, Mghama Dawuda ya

Mat 22:41-46, Mak 12:35-37

⁴¹ Ka Yesu mantsa: «Kura ki lu ta mnay kazlay: Kristi ná, zwaŋa Dawuda ya kə'a na? ⁴² Wya mnamna vərda Dawuda ma deftera Zabura kazlay:

"Ka Mgham Lazglafta nda mghama dá ná, nzanza nda ga zeghwa da,

⁴³ ta nanaftá yu ta ghumaha gha ka skwa ta diŋlay səla gha †† kə'a.

⁴⁴ Waka Kristi dza'a nzaku ka zwaŋa Dawuda, ya wya "Mgham" ka Dawuda ta hgay?» ka'a.

Yaha kuni maga skwi manda gwal tagha zlahu

Mat 23:1-36, Mak 12:38-40

⁴⁵ Tata sna tsa gwada ta mnə tsi ya mnduha, ka Yesu nda duhwalhani mantsa: ⁴⁶ «Daswa ka kuni nda gwal tagha zlahu zdəgana wawaku ta hən̄ nda lgut zutututa ta kuma gagay lu ta zgu ŋa taŋ ta dawadawa ya. Vla nzaku ta kəma ŋa taŋ ta zbay ma həga tagha skwa la Yahuda nda ya ma vla za skwa zay. ⁴⁷ Hahən̄ gwal ta tskugudunustá skwa mi'a wadgu. Ta slriŋsra hən̄ ta maga du'a ŋa ghubu. Dza'a tsanaghatsa lu ta guma ta hən̄ katakata,» ka'a.

Sana markwa wadgu ka pđu

Mak 12:41-44

21 Kə'a ka Yesu fatá iri ná, ta pgha tsemi gwal gadghəl da akwata pgha tsemi ma həga Lazglafta. ² Ka nghanťá tsi guli ta sana markwa wadgu ka pđu ta pgha aneni his dida. ³ Ka'a mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, mal ya markwa wadgu ka pđu ya ta pghadatá tsemi ka inda sanlaha. ⁴ Tsa tsemi pghada sanlaha ya ná, ma fərta tani da hən̄ klá'ata hən̄ ka pghadata da tsa akwati tsemi ya. Ya marakw ya ná, kdavakta skwi ma ŋa zayni pghada tsatsi,» ka'a.

Dza'a tasiŋtasa lu ta həga Lazglafta, ka Yesu

Mat 24:1-2, Mak 13:1-23

⁵ Mbadá sana mnduha ka mna gwada ta ghəŋa di-nakwa həga Lazglafta nda rkatarkani nda pala nda skwiha ta vlə lu ŋa Lazglafta. Ka Yesu nda hən̄ mantsa: ⁶ «Tsəna skwi ta nghə kuni na ná, dza'a saghasa fitik ŋa

kwal kul nghəglanťá nzugwatá pala ta sani, dza'a tasiŋtasa lu,» ka'a.

Skwi dza'a magaku ma kdakwa ghəŋa hadik

Mat 24:1-2, Mak 13:3-13

⁷ «Mghama da! Yawu dza'a magakwa tsa skwiha ya, mndəra wati ŋizla dza'a kəl lu ka snanťá magakwa tsa skwiha ya tama?» ka hən̄ nda tsi. ⁸ «Daswa ka kuni da nanaghunaftá lu, kabga nda ndgha gwal dza'a sagha ka klaftá hga da ka mnay kazlay: "I'i Kristi, ndusakn-dusa fitik," ka hən̄ dza'azlay. Yaha kuni da dza'a mista taŋ. ⁹ Badu da snanťa kuni ta mna gwada ta vulu ta vulu lu, nda ghazən̄zən̄ ta ghazən̄zən̄ lu ya, yaha ŋudufa ghuni da tđu, ya kdakwa ghəŋa hadik a tsaya karaku wa. Tkwe' ka tinlaghuta tsa skwiha ya ta slata,» ka'a.

¹⁰ «Dza'a vulay mndəra sana mnduha ta vulu nda mndəra sana mnduha. Dza'a vulay sana mgham ta vulu nda sana mgham. ¹¹ Dza'a ghudzavafghudza hadik katakata. Dza'a mamu dan̄waha, nda maya guli ma vli-ha kavghakavgha. Dza'a mamu skwiha ta gaga zləŋ, nda ŋizlaha dagaladagala dza'a saha ta luwa, ka'a.

Skwi dza'a slanaghatá duhwalha Yesu

¹² «Ma kdaku tsa skwiha ya magaku dza'a kasay lu ta kaghuni, dza'a ghuyay lu ta dan̄wa ŋa ghuni, dza'a hlay lu ta kaghuni da həga tagha skwa la Yahuda, ŋa tsaghunaghatá guma, dza'a tsatsam tsatsa lu ta kaghuni ma gamak, dza'a hlay lu ta kaghuni ta kəma mghamha nda ŋumnaha, kabga nzakwa ghuni ka ŋa dá. ¹³ Dza'a slaghunaghasla tsa skwiha ya, ŋa maranťa ghuni ta nzakwa ghuni ka masləmtsəka dá. ¹⁴ Wya skwi ŋa famta ghuni ma ghəŋ: Yaha kuni laghwi da ndanay ká kuni dza'a waraptá ghəŋa ghuni. ¹⁵ I'i, dza'a ndanaghunaktá tva gwadaha nda difil ŋa ŋarapta ghuni ta ghumaha ghuni, ŋa trapta taŋ ta skwi ŋa mbəday. ¹⁶ Kulam nda dadaha ghuni tani, nda mamaha ghuni tani, nda zwanama ghuni tani, nda zbəha ghuni tani, nda graha ghuni guli tani, dza'a vlatá kaghuni ŋa pslanaghutá sanlaha mataba ghuni. ¹⁷ Dza'a husanťusa kuni ta hən̄ demdem, kabga nzakwa ghuni ka ŋa dá. ¹⁸ Ama dər turtuk had ya dza'a dədavaghuta ma swida ghəŋa ghuni wa. ¹⁹ Drusa ka kuni da nzata, ya tsaya dza'a kəl kuni ka kataftá htsiŋa ghuni,» ka'a.

Skwi dza'a slanaghatá luwa Ursalima

Mat 24:15-21, Mak 13:14-19

²⁰ «Badu da nghanťa kuni ta wanafta sludzihā ta luwa Ursalima ya, ya ndusa kdakwa gwada tida nda tsa.

²¹ Ka mantsa tsi katsi, ka hwaya gwal ta hadika Zudiya ta ghwá. Ka sli'apta gwal ma luwa Ursalima guli. Yagha gwal tahula luwa da sagha ka lami da huđa luwa.

²² Mantsa ya dza'a tsanaghata Lazglafta ta guma ta mnduhani, ŋa hđanamťá ghəŋa skwi ya nda vinda ma deftera Lazglafta. ²³ Dan̄wa ŋa mi'aha nda huđi dza'azlay, nda gwal nda zwaŋ ta ghuva taŋ ma tsa fitik ya, kabga dza'a mamu ghuya dan̄wa dagala ma tsa fitik ta ya. Dza'a marananťmara Lazglafta ta basa ŋudufani ta

† Ngha ta Sabi 3:2, 6. †† Ngha ta Zabura 110:1.

tša mnduha ya. ²⁴ Dza'a pslapsla lu ta hən̄ nda kafay nda za, dza'a hlaghahla lu ta hən̄ da ga vu'a mataba mndəra sana mnduha. Dza'a tasiŋtasa gwal kul snaŋtá Lazglafta ta luwa Ursalima, ha ka kdaghuta fitika gay taŋ ta mgham.»

Dza'a vragavra Zwaŋa mndu

Mat 24:29-31, Mak 13:24-27

²⁵ «Dza'a nghaku njizla ta fitik nda tili nda tekwatsa. Ta ghəŋa hadik guli, dza'a ghudzaga drəf, ŋa vavalak-wa imi, ŋa ksutani ta mnduha ka zləŋ katakata, snaŋta a hən̄ ta skwi ŋa magay wa. ²⁶ Dza'a rwaku mnduha da zləŋa vəl ndana skwi dza'a magaku ta ghəŋa hadik, kabga dza'a ghudzavafghudza skwiha nda mbra nda mbra ta luwa. ²⁷ Ma tsaya dza'a nghan̄ta lu ta Zwaŋa mndu ta saha ma mbrakwani nda glakwani dagala ma kusay. ²⁸ Ka zlrəfzlrə tsa skwiha ya ta magaku katsi, ka payavata kuni, ka kapaŋta kuni ta ghəŋ ya ndusakwa fitika mbakwa ghuni tsa,» ka'a.

Gwada ta ghəŋ ghuraf

Mat 24:32-35, Mak 13:28-31

²⁹ Wya ka'a granaftá hən̄ guli: «Nghawangha ta ghuraf nda inda fuha ba. ³⁰ Ka nda nghan̄ta kuni ta zlrəfta taŋ ta daku, gi nda sna kuni ndusa dəwiŋ kə'a. ³¹ Mantsa ya, ka nda nghan̄ta kuni ta magakwa tsa skwiha ya, ka snaŋta kuni ndusakndusa fitika ga mghama Lazglafta kə'a. ³² Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, had na mnduha gitana na dza'a rwuta demdem, makdaku inda tsa skwiha ya ka magaku wa. ³³ Dza'a lula luwa nda hadik, gwada da ná luta a dekdek wu,» ka'a.

Daswa ka kuni yaha kuni da hani

³⁴ «Daswa ka kuni da laghu kuni dzamtá ghəŋ ma skwi ŋa zay nda za, nda skwi ŋa say nda sa, nda ndana nzaku ma ghəŋa hadik, da sagha tsa fitika sagha Zwaŋa mndu ya ksaghunaghata dluk. ³⁵ Manda vza kadəŋ ya dza'a sagha tsi ta ghəŋa inda mnduha ta ghəŋa hadik tender. ³⁶ Hzleŋa ka kuni nzata, ka va maga kuni ta du'a dər ta wati luwa tsi, kada mutsafta kuni ta ndapta ma inda tsa skwiha dza'a magaku ya, ŋa sladata ghuni ta kəma Zwaŋa mndu,» ka'a.

³⁷ Gifitik gifitik ya, ta tatagha skwi Yesu ma həga Lazglafta. Gahawu gahawu ya guli, laghwani hanə ta sana ghwá ta hgə lu ka ghwá zaytuŋ. ³⁸ Tsadakwa vli gasərdək ya, slí'adaghata inda mnduha da sna gwada ta mnə tsi ma həga Lazglafta.

Kurata Zudas ta skwaptá Yesu

Mat 26:1-5,14-16, Mak 14:1-2,10-11, Yuh 11:45-53

22 Ka ndusakghatá fitika za buradi kul had is mida ta hgə lu ka skala Pak. ² Ka zbə la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha ta tvi ŋa ksafatá Yesu ŋa dzata. Kəl hən̄ ka psa tvi nda psa ná, kabga ta zləŋay hən̄ ta mnduha.

³ Tsaw ka lami halaway da Zudas ta hgə lu ka Iskaryut ta nzakway mataba mbsaka gwal ghwanpde his. ⁴ Ka slí'afatá Zudas ka laghwi dzrafta nda la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la mali ta ghəŋa gwal ta nghan̄ta həga Lazglafta kə'a dza'a laviŋtá ksanaftá hən̄ ta Yesu. ⁵ Ka rfu tsahaya ta rfu. Dza'a vlaghavla aŋni guli ta tsedi, ka hən̄ nda tsi. ⁶ Tahula dzrafta taŋ, ka zbə tsi ta fitik ya dza'a kəl tsi ka vlan̄tá hən̄ ta Yesu kul snaŋtá mnduha.

Payay Yesu ta gwada ta skwa skala Pak

Mat 26:17-25, Mak 14:12-21, Yuh 13:21-30

⁷ Ka sagha tsa fitika za buradi kul had is mida ya. Tsa fitik ya ta kəl lu ka dzaba maŋzak ŋa za skala Pak. ⁸ Ka ghunaftá Yesu ta i Piyer nda Yuhwana: «Lawala ka dza'a kuni payamaftá skwa zaya Pak,» ka'a nda hən̄. ⁹ «Ga ta kuma ka ta dza'a ŋni payamafta na?» ka hən̄ nda tsi. ¹⁰ Ka'a nda hən̄ mantsa: «Wya tsi, na lama ghuni da luwa ya, dza'a guyaku kuni nda sana mndu ta kla bzleghwa imi, ka dza'a kuni mistani da tsa həga dza'a lami tsi ya. ¹¹ «Ga tsa vli ŋa zay ŋni ta skwa zay ŋa skala Pak kawadaga nda duhwalha da ya na ka Mgham nda kagha?» ka kuni dazlay nda zə'ala həga ma tsa həga ya. ¹² Ya dza'a maraghunamara ta vli ma sana dzuguvi dagala ta ghəŋa sana həga, nda payatá inda huzla mida. Hada dza'a payamafta kuni ta skwa zay ŋa skala Pak,» ka'a nda hən̄. ¹³ Ka slí'afatá hən̄ ka laghwi, ka slanaghatá hən̄ ta tsa skwiha ya manda ya mnanaft tsi ta hən̄. Ka payaftá hən̄ ta skwa zay ŋa skala Pak hada.

Kwanaha zay Yesu ta skwi nda duhwalhani

Mat 26:26-30, Mak 14:22-26, 1Kwa 11:23-25

¹⁴ Na sagha tsa fitik ya, ka nzatá tsi ka za skwa zay kawadaga nda gwal ghunay. ¹⁵ Ka'a nda hən̄ mantsa: «Ndada a kumafta yu ta zay da ta na skwa zaya skala Pak na kawadaga nda kaghuni ma kdaku yu ghuya dāŋwa wa. ¹⁶ Mantsa nzakwani, ka yu ta mnaghunata ná, had yu dza'a zəglan̄tá na skwa zay na dekdek ha ka sagha fitika dzatá ghəŋani ma ga mghama Lazglafta wu,» ka'a. ¹⁷ Ka kapaŋtá tsi ta leghwa, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta, ka'a mantsa: «Zlghawa ta na leghwa na, ka rafta kuni tida, ka'a. ¹⁸ Mantsa nzakwani, ka yu ta mnaghunata ná, kwanaha say da nana ta ima yakwa inabi dekdek, ha ka sagha fitika ga mghama Lazglafta.»

¹⁹ Ka kapaftá tsi ta buradi, tahula rfanaghatani ta Lazglafta, ka blanaptá tsi, ka'a mantsa: «Nanana ná, slú'uvgha da ya vli lu ŋa ghuni, ka maga kuni manda nana ŋa havay ghuni ta í'i,» kə'a ka vlan̄tá tsi ta hən̄.

²⁰ Tahula zuta taŋ ta skwa zay, ka kapaftá tsi ta leghwa manda tsaya guli, ka'a mantsa: «Nana leghwa na ná, slərbatá zughu mataba mnduha nda Lazglafta ya nda ma usa da ta pghuta ŋa ghuni. ²¹ Nghawa ba! Nana mndu ta skwaptá í'i na ná, wana ta za skwi zay kawadaga nda í'i. ²² Wya te'uwa dza'a mtaku Zwaŋa mndu manda ya ghada Lazglafta ta mnata, ama dāŋwani ma mndu dza'a vlatá Zwaŋa mndu ma dzva mnduha ŋa dzata!» ka'a.

²³ Ka zlaftá tsa duhwalha ya ta dádaaway da sani nda sani ta tsa mndu mataba taŋ dza'a magatá tsa skwi ya.

Wa mali na?

²⁴ Ka sli'avaftá gwađa duk mataba tsa gwal ghunay ya. Wa ta nzakway ka mali mataba mu na? ka hən̄ zlařdanaf̄ta. ²⁵ Ka Yesu nda hən̄ mantsa: «Ta ga má mgham mghama taŋ mghamha kul snantá Lazglafta ta ghəŋa mnduha taŋ. "Njərma mnduha," ká lu má hga aŋni, ka tsa gwal ta ga mgham ta ghəŋa taŋ ya. ²⁶ Yaha ŋa ghuni da nzakway manda tsaya. Katək ná, ka nzan-za tsa mndu ka mali mataba ghuni ya manda zwaŋ kwitikw. Tsa mndu ta kla kəma ya guli, ka nzanza tsi manda mndu ta dga skwi ŋa mndu. ²⁷ Wa mali katək na, mndu ta nzata ka zay zay re? Ari mndu ta dgay-dgay a na? mndu ta nzata ka zay zay mali kasi'i ki'e? Ala, wana i'i mataba ghuni manda mndu ta dgaydgay. ²⁸ Kaghuni, wana gdavagđa kuni kawadaga nda i'i ma đarŋwaha ghuyə yu. ²⁹ Manda ya payana Da đa ta vla ga mghamani ŋa đa ya, manda tsaya ta payaghunata i'i guli ta kaghuni. ³⁰ Na nzata ghuni ka zay nda say ma ga mghama đa, ŋa nzanzafta ghuni ta dughurukwa má mgham mgham, ŋa tsay ghuni ta guma ta ghəŋa mndəra la Isra'ila ghwanp̄də his.»

Mnay Yesu ta krughuva Simuŋ Piyer

Mat 26:31-35, Mak 14:27-31, Yuh 13:36-38

³¹ «Simuŋ! Simuŋ! Nda sna ka ra? dawaf̄dawa hal-away ta mbraku ŋa ktsida kaghuni manda hya ma dzelela †. ³² Tsaw magamaga yu ta du'a ta ghəŋa gha, kada kwala zlḡhay nda ŋuđufa gha htuta đekdek. Bađu vragaghuta gha da i'i ya, ka mba ka ta zwanama gha,» ka Yesu. ³³ «Mghama đa, đər dza'a tsamta ma gamak lu ta kagha, đər dza'a dzata nda dza lu ta kagha, nda fa vgha i'i ŋa dza'a mista gha,» ka Piyer nda tsi. ³⁴ «Piyer! ka yu ta mnaghata ná, makđaku vazak ka wahata gita'una ná, hkən səla dza'a mnata ka kazlay: Sna a yu ta na mndu na wu kə'a,» ka Yesu.

Payavawa paya ŋa lmay

³⁵ Ka'a nda hən̄ guli mantsa: «Ma fitika ghwanaghata đa ta kaghuni da vəl di'ŋ da mna gwada, kul had̄ tseđi, kul had̄ zlibi, kul had̄ babah ya kay ní, mamu skwi p̄đa kuni ra?» ka'a. «Had̄ wa,» ka hən̄ zlḡhanaf̄ta wi. ³⁶ «Ndana tama, ka mamu tseda mndu, ka klafta tsi, ka mamu zliba mndu, ka klafta tsi guli, ka had̄ kafay da mndu wu katsi, ka skwapta tsi ta lguta hudani ŋa skwata. ³⁷ Ka yu ta mnaghunata ná, nana gwada Lazglafta ta mnay kazlay: Tekw tsatsi mataba gwal ps-latá mnduha †† kə'a ya, ka nza tsi ta ghəŋa i'i manda tsa. Ndanana, wana tsa skwi mnaf lu ta i'i ya dza'a magaku,» ka'a. ³⁸ «Mghama đa, wana kafayha his,» ka hən̄. «Prək tsa tsa,» ka Yesu nda hən̄.

Magay Yesu ta du'a

Mat 26:36-46, Mak 14:32-42

³⁹ Ka sli'aftá Yesu ka sabi, ka laghwi ta ghwa zaytuŋ manda ya snu tsi ta magay, ka laghu duhwalhani mis-tani guli. ⁴⁰ Manda bhadaghatani da tsa vli ya, «maga-wamaga ta du'a kada kwala kuni ta zləmbuta dzəghaghunar skwi,» ka'a nda hən̄. ⁴¹ Ka tsaghutá tsi ta vgha ta vata hən̄ ka zaptá mtak prək ka mtaka wuđadaptá pala. Ka tsəlbatá tsi ka maga du'a. ⁴² «Da! Ka má ta kumay ka, klaghukla ta na ghuya đarŋwa na ta ghəŋa da! Tsaw yaha da nzakw manda ya ta kumə i'i, ka nza tsi manda ya ta kumə kagha,» ka'a. [⁴³ Ka gi saha duhwalha Lazglafta daga ta luwa da vlaŋtá mbraku. ⁴⁴ Ma tsa tđata ŋuđufani ka ghuyay ya, ka ŋa-vatá tsi ka maga du'a, ka nuta visani manda palaka us, ka tadaku ta had̄ik.]

⁴⁵ Manda kdakwani ta maga du'a, ka sli'aftá tsi ka lagha slanaghata duhwalhani ta hani kabga nda gurda ŋuđufa taŋ katakata. ⁴⁶ «Kabgawu ta kəl kuni ka hani na? Sli'afwasli'a, magawamaga ta du'a kada kwala kuni ta zləmbuta dzəghaghunar skwi,» ka'a nda hən̄.

Ksaftá Yesu

Mat 26:47-56, Mak 14:43-50, Yuh 18:3-11

⁴⁷ Tata tsa gwada ya Yesu, nda sli'adaghata mnduha vlunduđ slanaghata. Tsa mndu ta hgə lu ka Zudas tekw mataba duhwalha ghwanp̄də his ya kay ta kəma taŋ. Ka lagha tsi tavata Yesu da brusay. ⁴⁸ «Ari Zudas! Nda ma brusay dza'a vlata ka ta Zwaŋa mndu ra?» ka Yesu nda tsi. ⁴⁹ Nghay tsa gwal kawadaga nda Yesu ya ta skwi dza'a magaku ná, ka hən̄ mantsa: «Mghama đa! Ka tsa ŋni ta hən̄ nda kafay ra?» ka hən̄. ⁵⁰ Ka gi tsanamtá sani mataba taŋ ta kwalva mali ta ghəŋa gw-al dra skwi ŋa Lazglafta, ka tsaghutá sləməŋa zəgh-wani. ⁵¹ «Zlaŋwazla prək tsa!» ka Yesu nda hən̄. Ka ksantá tsi ta sləməŋa tsa mndu ya, ka mbanaf̄ta.

⁵² Ka Yesu nda tsa la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la mali ta ghəŋa gwal nḡha həga Lazglafta, nda la galata mndu ta sli'adaghata da ksay ya mantsa: «Nya kəl kuni ka sli'akta nda kafay nda kafay, nda sarak nda sarak na, gənda yu ra?» ⁵³ Inda fi-tik yu si kawadaga nda kaghuni ma həga Lazglafta, zbaŋ a kuni ta ksaftá i'i wu, ŋa ghuni nda mghama na grusl ná, na fitik na gita tama,» ka'a nda hən̄.

Hkən səla Piyer ta mnay sna a yu ta na mndu na wu kə'a

Mat 26:57-58,69-75, Mak 14:53-54,66-72, Yuh 18:12-18,25-27

⁵⁴ Tahula ksafta taŋ ta Yesu, ka klaghatá hən̄ da həga ga mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta. Ka sli'i Piyer tahula taŋ tahula taŋ. ⁵⁵ Vanagha va lu ta vu ma takataka daba həga, ka lagha Piyer nzata ka slinay mataba gwal ta nzaku ta slinayslinay.

⁵⁶ Kə'a ka sana kwalva ka marakw ná, ta nzaku Piyer ka slina vu, ka faftá tsi ta iri tida ka vitsay. «Si kawada-ga na mndu na guli nda tsa mndu ya,» ka'a. ⁵⁷ «Mak-wana, sna a yu ta tsa mndu ya wu,» ka Piyer ka wađay.

† Ngha ta Lukwa 3:17. †† Ngha ta Isaya 53:12.

⁵⁸ Bats nzda, ka nghanjá sana mndu guli ta Piyer. «Tekw kagha mataba tarj tani,» ka'a nda tsi. «Gra! Nu gwada gha nda i'i tagha,» ka Piyer. ⁵⁹ Va rbats nzda tahula tsa guli, «kahwathwata kawadaga na mndu na nda tsi, mnda la Galili ya,» ka sana mndu nda tsi nda mbraku nda mbraku. ⁶⁰ «Sna a yu ta na skwi ta kumə kagha ta mnay na gra wu,» ka Piyer. Tata tsa gwada ya Piyer, ma va tsa fitik ya, ka wahatá vazak. ⁶¹ Ka mbəda-vatá Mgham Yesu nghanapta ka Piyer ma kuma. Ka havaktá Piyer ta gwada mnana Yesu kazlay: Makdaku vazak wahata gita u nana, hkən səla dza'a wadata ka kazlay: Sana a yu ta na mndu na wu kə'a nda i'i kə'a ya. ⁶² Ka saghu Piyer dzibil ka laghu hərba taw.

Dzay mnduha ta Yesu ka rarazay

Mat 26:67-68, Mak 14:65

⁶³ Mbadá tsa mnduha ta njanatá Yesu ya ka gagay, ka dənžlay. ⁶⁴ Ka hbanamtá hən ta patak ma kuma. «Tsatsaf tsatsa ta mndu ta dənžlughusta,» ka hən ka daway da tsi. ⁶⁵ Ka vavazə hən ta rutsak tida ka rarazay.

Yesu ta kəma guma

Mat 26:59-66, Mak 14:55-64, Yuh 18:19-24

⁶⁶ Tsadakwa vli, ka tskavatá la galata mnduha mataba la Yahuda, nda mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha, ka klaghatá hən ta Yesu da vla tsa guma tarj. ⁶⁷ Ka hən mantša: «Kagha Kristi ra? Mnəŋnəŋ mna,» ka hən. Ka Yesu mantša: «Dər ki mnaghunata yu, zlgħəta a kuni wa. ⁶⁸ Dər ki dawaghunata yu, tsu'uta a kuni ta wani wa. ⁶⁹ Daga ndanana, dza'a nzanza Zwaŋa mndu nda ga zeghwa Lazglafta nda mbra.» Ka Yesu zlgħanaftawani ta hən. ⁷⁰ «Zwaŋa Lazglafta kagha nda yeya tama rke?» ka hən hlaftá wi. «Manda tsa nzakwani manda ya mna kuni,» ka'a nda hən. ⁷¹ «Mndəra wati gwada tata zbəgəlta mu, ya wya mnamamna vərda tsatsi nda wubisimani, nda sna sləməŋa amu?» ka hən.

Yesu ta kəma Pilatus

Mat 27:1-2,11-14, Mak 15:1-5, Yuh 18:28-38

23 Ka sli'aftá hən demdem, ka klaghatá Yesu da Pilat ta nzakway ka ŋumna. ² «Wana na mndu na, slanagha ŋni ta hwazlaba mnduha ŋni. Ma plə kuni ta dzumna ŋa mgham Sezar, i'i Kristi ta nzakway ka mgham, ka'a,» ka hən ka vaza rutsak tida. ³ Ka Pilat mantša: «Kagha mghama la Yahuda ra?» ka'a dawəŋta da tsi. «Manda tsa mna ka ya nzakwani,» ka Yesu zlgħanaftá wani. ⁴ Ka Pilat mantša: «Ksaf a i'i ta skwi prək ka tsanaghata da ta guma ta na mndu na wu,» ka'a nda tsa la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglaf-ta, nda ya nda tsa dəmga ya. ⁵ «Ta hwazlaba mndu na mndu na nda skwi ta taghə tsi. Wa a zrafta tsi ta hadi-ka Galili, ka raganaptá inda hadi-ka Zudiya, ha ka sagha da hadna,» ka hən ndi'ata ka mnay. ⁶ «La Galili na mndu na ra?» Ka Pilat dawəŋta snər tsi ta kuləŋtá Galili. ⁷ Snaŋta Pilat kazlay: Sli'af ma luwa ta gə Hiridus ta mgham na Yesu kə'a, ka vriŋtá tsi ta Yesu da mgham

Hiridus, kabga ma luwa Ursalima Hiridus ma tsa fitik ya.

Yesu ta kəma Hiridus Aŋtipas

⁸ Manda vradanaghatá, ka rfu Hiridus ta rfu nghər tsi ta Yesu, kabga nda kdá fitika zbayni ta nghanja, ta ghəŋa skwiha ta snə tsi ta mnay tida. Dza'a nghanjng-ha yu ta maga sana mazəmzəm su'u na, ka'a sizlay. ⁹ Ka va dádawu tsi ta skwiha kavghakavgha da Yesu. Sew had sana skwi zlgħanaf tsi ta wani wa. ¹⁰ Hada la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha. Ka va njavatá hən ka vaza rutsak tida. ¹¹ Mbadá i Hiridus nda sludzihani ka dulay, ka gagay. Ka sudanavatá hən ta lgut káka nda dínakwani, ka vriŋta da Pilat ta nzakway ka ŋumna. ¹² Daga badu tsa, ksatá gra i Pilat nda Hiridus tsa kabga si manda la ghuma nzakwa tarj.

Habaftá Yesu ŋa dzata

Mat 27:15-26, Mak 15:6-15, Yuh 18:39—19:16

¹³ Manda tskanata Pilat ta la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda gwal tsa guma nda dəmga tani, ka'a nda hən mantša: ¹⁴ «Wana na mndu na ta hwa-zlaba mnduha,» ka kuni klakta da i'i, ka dawəŋtá yu da tsi ta kəma ghuni, had skwi dər turtuk mataba tsa skwiha ta mnə kaghuni tida ya ksaf yu da tsi wa. ¹⁵ Ksaf a Hiridus guli ta sana skwi da tsi wu, kəl tsi ka vraganaghata da amu. Wana guli had sana skwi maga na mndu na ta nzakway prək ka dzata wa. ¹⁶ Wana yu dza'a sləvapta nda krupi ŋa zliŋta da,» ka'a. [¹⁷ Tsaw in-da skala Pak ya ná, ta zliniszla tkwe' ta vu'a turtuk ma gamak ta hən.] ¹⁸ Ka hən mantša: «Dzadza ta na mndu na ka zliŋnista ka ta Barabas,» ka hən hlaftá wi demdem ka skwa turtuk. ¹⁹ Tsaw tsa Barabas ya, tsamtsa lu ma gamak kabga vəl dzatá mndu ma sli'avaf-ta hwa-zlabaku nda ŋumna. ²⁰ Ta kumay Pilat má ta zliŋtá Yesu, ka gwadgəlgəŋanatá tsi ta hən. ²¹ Ka hən mantša: «Zləŋafzłəŋa ta udzu! Zləŋafzłəŋa ta udzu!» ka hən hlaftawi. ²² Ka Pilat nda hən ka mahkən mantša: «Nu va na ghwadaka skwi na maga tsi na? Ya wana slanagha a i'i ta dmaku maga tsi prək ka dzata wa. Ala, wana yu dza'a slvapta nda krupi, ŋa zliŋta da,» ka'a. ²³ «Zləŋaftá Yesu ta udzu,» ka hən va sganaghatá hlawi. Ka nraptá tsa hlawa tarj ya ta Pilatus. ²⁴ Ka mag-anatá Pilat ta hən ta tsa skwi kumaŋ hən ya. ²⁵ Ka zliŋtá tsi ta tsa mndu si tsam lu ma gamak ta ghəŋa vəl dzatá mndu ma hwazlabaku nda ŋumna, ta dawu hən ya. Ka vlanjá tsi ta hən ta Yesu manda ya kumaŋ hən.

Kla Yesu ŋa dzata

Mat 27:32-44, Mak 15:21-32, Yuh 19:17-27

²⁶ Ta klayklay hən ta Yesu ka guyatá hən nda Simuŋ mnda la Sireŋ ta vrakta ma vwah. Ka njanatá hən, ka fanaghatá tsa udza zləŋay ya ŋa klayni mista Yesu. ²⁷ Ka sli'i mnduha rutututa mistani, ta dza'a mi'aha nda taw ka njada ghəŋ guli. ²⁸ Ka mbədavatá Yesu tvə tsa

mi'aha ya, ka'a nda hən mantša: «Ma taw kuni ta i'i kwagha Ursalima, tawawa tawa ta ghəŋa ghuni nda zwana ghuni. ²⁹ Wya dza'a saghasa fitik dza'a kəl lu ka mnay kazlay: Rfu da gwal ka dzəghəŋ, kul tatá mndər, kul sanjá zwan ta u'a tan kə'a. ³⁰ "Zlagawazla ta ghəŋa aŋni," ka mnduha dza'azlay nda ghwáha, "bukwan-nawa bukwa," ka hən dza'azlay nda kuđunurha! ³¹ Ka si manda nana maganata lu ta udza mkwenek ya ní, kighkigh dza'a slanaghata tsi ta ghwalatá udzu?» ka'a. ³² Mamu sanlaha ma ghwadaka mndu his guli ta hlu lu ŋa dza'a pslatá hən kawadaga nda Yesu.

Dalaftá Yesu ta udza zləŋay

³³ Bhadaghata tan da tsa vli ta hgə lu ka «vla ghudzi-fa ghəŋ» ya, ka zləŋaftá hən hada, kawadaga nda tsa ghwadaka mnduha his ya kay. Pal sani nda ga zeghwani, pal sani nda ga zlabani. ³⁴ Ka Yesu mantša: «Da! planapla ta dmakwa tan, kabga sna a hən ta skwi ta magə hən wu,» ka'a. Ka vzə hən ta vindima ŋa dagu-vustá lguthani. ³⁵ Ka nzatá mnduha hada ka nghan. «Mbambanaf a tsi ta sanlaha kay ra? Ka si Kristi zbatá ŋa Lazglafta tsi katək ya ní, ka mbanafmba tsi ta ghəŋani tama ba?» ka gwal dagaladagala ta ghəŋa la Yahuda ka ghubasa Yesu. ³⁶ Ka kladaghatá la sludzi guli ta imi masmasa ka vlay ŋani, ka ghubasu hən. ³⁷ «Ka mghama la Yahuda ka katsi, mbanafmba ta ghəŋa gha, ka ghəŋa gha,» ka hən. ³⁸ «Nana na mghama la Yahuda,» ka lu vindafta skwi ka fagata nda ta ghəŋani. ³⁹ «Kristi a kagha kay ra? mbanafmba ta ghəŋa gha ka ghəŋa gha, ka mbanafmba ta,» ka sani ma tsa ghwadaka mnduha zlanaf lu ya, ka razay. ⁴⁰ Ka sani dvanaghata mantša: «Wana kagha ta ghuyay ghuyay manda tsatsi, zləŋa a kagha ta Lazglafta ra? ⁴¹ Ŋa u ná, rakwani tsa'uwaghatá guma, kabga nisəla slna u maga u ŋu u ta mutsafta. Tsatsi, had skwi ga tsi wu,» ka'a. ⁴² Ka'a ta hula tsa guli mantša: «Ka havapta ka ka i'i badu saghar ka da ga mgham,» ka'a nda Yesu. ⁴³ Ka Yesu mantša: «Kahwathwata ka yu ta mnaghata na, gi-ta u na dza'a kawadaga ka nda i'i ma luwa da,» ka'a.

Saba hafu ma Yesu

Mat 27:45-56, Mak 15:33-41, Yuh 19:28-30

⁴⁴ Dək fitik ma ghəŋ, ka haftá skwi ta wa ira fitik, ka nutá vli ka grum ta inda tsa hadik ya, ha ka lagha ta fitik hawu. Ka tavaptá tsa zlala tamə lu ma həga Lazglafta ya tsəra' ma takataka. ⁴⁶ Ka Yesu mantša: «Da! Ma dzva gha ta vlaghata yu ta hafa da †,» ka'a wahata nda lwi dagala. Tahula mnatani ta tsa gwada ya, ka sabi hafu mida. ⁴⁷ «Kahwathwata si ŋərma mndu na mndu na,» ka mghama sludzi la Ruma nghan tsi ta tsa skwi ta magata ya, ka zləzlvu tsi ta Lazglafta. ⁴⁸ Tahula nghan-ta tan ta tsa skwi ta magata ya, ka vraghutá inda tsa gwal si ta lagha nghan ya nda wuwuslika dzvu. ⁴⁹ Ka nzaktá inda graha Yesu, nda tsa mi'aha ta safi mistani daga ma Galili ya, ka nghan tsa skwi ta magaku ya.

Pađamta Yusufu ta Yesu

Mat 27:57-61, Mak 15:42-47, Yuh 19:38-42

⁵⁰ Mamu sana ŋərma mndu tdukwa nzakwani, ta hge lu ka Yusufu. Mnda la Arimate ya, sana luwa ta nzakway ta hadika la Yahuda. Ta kzlaykzlay tsatsi ta sagha fitika ga mghama Lazglafta. Tekw tsatsi mataba gwal dagaladagala ta vla hidaku. Tsu'af a tsatsi ta tsa skwi tsiŋ lu ta ghəŋani ma guma ŋa magay, ka magata lu ya wa. ⁵² Ka sli'aftá tsa mndu ya ka lagha da Pilat ta nzakway ka ŋumna da dawaftá tvi ŋa dza'a kla mbla Yesu. ⁵³ Ka laghu tsi klagatá mbla Yesu ta udza zləŋay, ka mbsamtá tsi ma wupay, ka laghu tsi famta ma kulu huhrap lu ma kluluh ta kul famtá lu ta mbli mida karaku. ⁵⁴ Badu luma madagala tsa fitik ya, ta ghwan ŋa lu ka lami da Sabat wa.

⁵⁵ Ka sli'aftá tsa mi'aha si ta safi mista Yesu daga ma Galili ya mista Yusufu. Ka nghanatá hən ta vla tsa kulu ya, nda ya ka lu hananamtá Yesu mida. ⁵⁶ Ka vraghatá hən da luwa. Ka payaftá hən ta rdi nda urdi ŋa masay ta mbla Yesu. Ka nzaptá hən badu Sabat manda ya ta mnə zlahu.

Sli'agapta Yesu ma kulu

Mat 28:1-10, Mak 16:1-8, Yuh 20:1-10

24 Wrək tgha gasərdək badu dəmas, ka klaftá tsa mi'aha ya ta tsa rdi nda urdi payaf hən ya kay, ka sli'afta ka laghwi ta kulu. ² Kə'a ká hən ná, tanwalaghutanwala lu ta tsa klam kəl lu ka hunja ya. ³ Ka lami hən dida, nghan a hən ta mbla Mgham Yesu mida wa. ⁴ Trid, traptra hən ta skwi ŋa ndanay. Gi ka zlagaptá duhwalha Lazglafta his ta kəma tan nda sudatá lgut ta wudaku tilil ta vgha tan. ⁵ Ka ksaftá zləŋ ta hən katakata, ka dzadzata hən ta ghəŋa tan nda ta hadik. Ka tsa duhwalha Lazglafta ya nda hən mantša: «Ta zbə ŋaw kuni ta mndu ndiri mataba gwal nda rwa na? ⁶ Ta had hadna wa, sli'apsli'a tsatsi nda hafu. Havakwahava ta skwi mnaghuna tsi ma fitika nzakwani ta ma Galili. ⁷ Ka'a mnata na: "Nda nza tkwe' ka klaftá Zwanja mndu ka fanamtá gwal dmaku ma dzvu, ŋa dzata ta udza zləŋay, ŋa sli'agaptani nda hafu ma mtaku badu mahkəna fitik kə'a ya."»

⁸ Ka havaktá tsa mi'aha ya ta skwi ya si mnana Yesu ta hən. ⁹ Sli'afta tan ta kulu, ka laghu hən da rusanaftá inda tsa skwiha ya ta tsa duhwalha ghwanpda nden ya nda pdakwa sanlaha. ¹⁰ Tsa mi'aha ta mna tsa gwada ya ŋa gwal ghunay ya ná, i Mari makwata Magdala, nda Yuwana, nda Mari mani ma Yakubu, nda sanlaha ma mi'aha ta dza'a mista tan ya hən. ¹¹ Ta nghan ka tsabaku hən ta tsa gwada ya, zlg haf a hən ta gwada tsa mi'aha ya wa. ¹² Piyer ya tani, sli'aftá tsatsi nda hwaya ka laghwi ta kulu, ka bukwadatá tsi, kə'a kə'a ná, wupay yeya nghan tsi ŋufuk ta hadik, ka vraghatá tsi dzaghani nda ndərmima tsa skwi ta magaku ya.

† Nghan ta Zabura 31:6.

Yesu ta tva dza'a da luwa Imayus

Mak 16:12-13

¹³ Baɗu va tsa fitik ya, ka sli'aftá sana duhwalha his, ka dza'a da sani luwa ta hgə lu ka Imayus. Ta magay meli ghwanɗpɗə nderɗ matakataka taɗ nda luwa Ursalima. ¹⁴ Ka dza'a hənɗ nda ghwa yiva ta ghəɗa skwi ta maguta. ¹⁵ Tata dza'a nda ghwa yiva ta ghəɗa tsa skwi ta maguta ya hənɗ, ka ksafá Yesu ta hənɗ ka mbada kawadaga nda hənɗ. ¹⁶ Ka hanaftá skwi ta iri ta hənɗ, tsəmaf a hənɗ wa. ¹⁷ Ka Yesu mantsa: «Ta ghəɗa wu ta dza'a kuni nda ghwa yiva na?» ka'a nda hənɗ. Gagərdzək sladaslada hənɗ, ka nzata sasgama. ¹⁸ Ka sani mataba taɗ ta hgə lu ka Kliyupas nda tsi mantsa: «Si laghu digaga kagha ta magaku skwi ma Ursalima ma na fitik na na?» ka'a. Ka Yesu mantsa: «Nya ta magaku na?» ka'a nda hənɗ. ¹⁹ Ka hənɗ nda tsi mantsa: «Sna a ka ta skwi ta maguta nda Yesu mnda la Nazaret ta nzakway ka anabi dagala, nda sgit ma gwadani, ta magata skwa mandərmimi ta kəma Lazglafta nda ya ta kəma inda mnduha, ²⁰ klaf la mali ta ghəɗa gwal dra skwi ɗa Lazglafta nda gwal tsamatá guma, ka vlatá hənɗ ɗa dzata, ka zlənɗaftá hənɗ ta udza zlənɗay ra?» ²¹ Tsatsi dza'a mbanafá la Isra'ila ka ɗani sizlay, kulam nda tsa, hkən gita manda luta tsa skwiha ya. ²² Aɗ mndani, ta ndərmimi nda ndərmima ɗni ta gwada sana mi'aha mataba ɗni ta sli'afta wrək tgha, ka laghu ta kulu. ²³ Ta lagha hənɗ, slanagha a hənɗ ta mblani wu, ka vraktá hənɗ da mnay: «Maravamara duhwalha Lazglafta ta wa ira ɗni, ka mnə hənɗ ɗaɗni kazlay: Sli'afslí'a nda hafu kə'a.» ²⁴ Ka sli'aftá sanlaha mataba ɗni guli ka laghu ta kulu, ka slanaghatá hənɗ ta tsa skwi ya manda va tsa mnə tsa mi'aha ya. Tsatsi, ngha a hənɗ wu,» ka'a. ²⁵ Ka Yesu nda hənɗ mantsa: «Mnduha kul had mahizl ma ghəɗa taɗ, ta daramay nda darama ta zlgha inda skwi mna la anabi! ²⁶ Nza a tkwe' ka ghuyay Kristi ta tsa ɗaɗwaha ya makɗaku tsi ka lami da glakwani ra?» ka'a nda hənɗ. ²⁷ Ka zlaftá Yesu ta rusa gwada ta ghəɗani manda ya mna i Musa nda inda la anabi ma deftera Lazglafta.

²⁸ Ndusadaghata taɗ nda tsa luwa ta dza'a hənɗ ya, mbada Yesu ka kɗa mbada manda mndu ta kuma dza'a da vla di'ɗ. ²⁹ «Nawanawa, nzanza kawadaga nda aɗni, nda hləma fitik, ndusa rvidik,» ka hənɗ nzafta tida, ka ɗanata, ka lamə tsi da həga ka nzata kawadaga nda hənɗ. ³⁰ Ta zə tsi ta skwa zay kawadaga nda hənɗ, ka klaftá tsi ta buradi, ka rfanaghatá Lazglafta, ka blanap-tá tsi †, ka valaɗtá tsi ta hənɗ. ³¹ Nzidid, tsalatsala ira taɗ ka tsəmafá hənɗ, gi lay nghəgla a hənɗ tavata hənɗ wa. ³² «Burburbur a ɗudufa u ma fitika mnayni ta gwada ta rusu tsi ta skwi ma deftera Lazglafta ɗa u ta tvi kay ra?» ka hənɗ mataba taɗ.

³³ Tahula tsa, gi ka sli'aftá hənɗ ka vraghuta da Ursalima. Bħadaghata taɗ, ka slanaghatá hənɗ ta tskata vgha

† Ngha ta Lukwa 22:19.

tsa duhwalha ghwanɗpɗə nderɗ ya, kawadaga nda gwal si ta dza'a mista taɗ, ³⁴ ta mnaymnay kazlay: Kahwath-wata sli'agapsli'a Mgham Yesu nda hafu. Nda ngha Piy-er kə'a. ³⁵ Ka rusu tsahaya guli ta skwi ta maguta ta tvi nda ya ka hənɗ tsəmafá Yesu, ma fitika balanaptani ta buradi.

Maravata Yesu da duhwalhani

Mat 28:16-20, Mak 16:14-18, Yuh 20:19-23, Slg 1:6-8

³⁶ Tata rusa tsa gwada ya hənɗ, ka gi maravata vərɗa-ka Yesu mataba taɗ, ka'a mantsa: «Ka vlaghunavla Lazglafta ta zdaku» ka'a ganaghatá zgu ta hənɗ. ³⁷ Ka ksafá tsi ta hənɗ ka zlənɗ, ka ghudzaku hənɗ katakata, ba glamglam ya ka hənɗ sizlay. ³⁸ Ka Yesu nda hənɗ mantsa: «Nya ta ghudza kaghuni na? Nya ta kəl kuni ka dga ghəɗ? ³⁹ Nghawangha ta dzvuha ɗa nda səlaha ɗa ba, va tsa i'i yeya. Ksihawaksa, ka vitsidivata kuni. Had slu'uvgha nda ghudzif ma glamglam manda tsa ta ndanu kaghuni ta ghəɗa i'i ya wu,» ka'a. ⁴⁰ Ta mnə tsi ta tsaya ná, ta marə tsi ta dzvuhani nda səlահani ɗa taɗ. ⁴¹ Ta graf a hənɗ karaku wu, ta rfu hənɗ katakata ka ndərmimay. Ka Yesu mantsa: «Mamu skwa zay da kaghuni hadna ra?» ka'a nda hənɗ. ⁴² Ka vlanɗá hənɗ ta sulatá klipi ki'a. ⁴³ Ka zlghaftá tsi ka zay ta wa ira taɗ.

⁴⁴ Ka'a nda hənɗ mantsa: «Wana na skwi si ta mnə yu ɗa ghuni ma fitika nzakwa ɗa kawadaga nda kaghuni kazlay: «Inda skwi ya vindaf lu ta ghəɗa i'i ma deftera Musa nda ya ma deftera la anabi, nda ya ma Zabura ná, dza'a magaku kə'a ya kay,» ka'a nda hənɗ. ⁴⁵ Ka gunanantá tsi ta mahizl ta hənɗ ɗa snantá skwi vindaf lu ma gwada Lazglafta. ⁴⁶ Ka'a nda hənɗ guli mantsa: «Wya ka lu vindaf: Dza'a ghuyay Kristi ta ɗaɗwa, ɗa sli'agaptani ma mtaku nda hafu baɗu mahkən. ⁴⁷ Dza'a mnay lu tkwe' nda hgani ɗa inda mndəra mnduha ka mbədanafta hənɗ ta nzakwa taɗ, ɗa planata Lazglafta ta dmakwa taɗ. Tinɗel ma luwa Ursalima dza'a zlafta lu ta mnay. ⁴⁸ Kaghuni ta nzakway ka masləmtsəka tsa skwiha ya kə'a ya. ⁴⁹ Wya yu dza'a ghungaghunatá tsa skwi taghunaf Da ɗa ta imi ta sləmənɗ ya. Kaghuni, ka nzata kuni ma huda luwa ha ka saha mbraku daga ta luwa da mbraghunafta,» ka'a nda hənɗ.

Sli'a Yesu ka zlanɗá duhwalhani

Mak 16:19-20, Slg 1:9-11

⁵⁰ Ka hlaftá Yesu ta hənɗ ma huda luwa, ka laghu hənɗ nda tvə luwa Betani. Bħadaghata taɗ da hada, ka kapaftá tsi ta dzvu ka tfanaghatawi ta hənɗ. ⁵¹ Tata tfayt-fay ta wi ta ghəɗa taɗ, ka dgaghutá tsi ta vgha nda hənɗ, ka klaghatá lu ta luwa. ⁵² Hahənɗ, manda kɗakwa taɗ ta tsəlbanatá tsəlbu, ka vraghatá hənɗ da Ursalima nda rfu katakata. ⁵³ Ka gɗatá hənɗ ta lagha da nzaku ma həga Lazglafta ka zləzlvay.

Yuhwana

Yesu Kristi ná, gwada Lazglafta ya

1 Daga tan̄tan̄ mamu gwada †. Kawadaga tsa gwada ya nda Lazglafta. Tsa gwada ya ta nzakway ka Lazglafta. ² Daga tan̄tan̄, kawadaga tsa gwada ya nda Lazglafta. ³ Nda tsatsi magafta Lazglafta ta inda skwiha. Had skwi magaf Lazglafta kul had tsatsi wa. ⁴ Ma tsatsi zlafta hafu. Tsa hafu ya ta nzakway ka tsuwadaka mnduha. ⁵ Tsa tsuwadaku ya ta tsuwadaku ma grusl, walaŋ a grusl ta ksafta dekdek wa.

⁶ Ka zlagaptá sana mndu ta hgə lu ka Yuhwana ghunaf Lazglafta. ⁷ Ka sagha tsi ŋa nzaku ka masləmtsəka tsuwadaku, kada zlglafta inda mnduha nda ma tsatsi. ⁸ Tsatsi a tsa tsuwadaku ya wu, zlagap ŋa ga masləmtsəka tsuwadaku tsatsi.

⁹ Tsa tsuwadaku ya ná, vərda tsuwadaku ya. Ma saghani ta ghəŋa hadik ka tsuwadaku tsi ta mnda səla.

¹⁰ Tsaw tsa gwada ya ná, nda ghada nzakwani ma ghəŋa hadik, kabga nda tsatsi magafta lu ta ghəŋa hadik. Nziya nza tsi tsatsaf a mnduha wa. ¹¹ Saghani da mnduha, ka kwalaghuta mnduha ta tsu'afuta. ¹² Lagha gwal ta tsu'afuta, ka zlglaftá hgani. Ŋa tsahaya, ka vlaŋtá tsi ta həŋ ta mbrakwa nzaku ka zwana Lazglafta. ¹³ Nza a həŋ ka zwanani manda ya ta yagata mnda səla, manda ya ta kumə mndu a wu, ama sagha da Lazglafta manda ya ta kumə tsatsi. ¹⁴ Tsa gwada mnə lu ya kay ná, ka mbədavaftá tsi ka mndu, ka nzata mataba mu. Nda ndəgha nda zďakatahudi, nda kahwathwata. Nda ngaha mu ta glakwani, glakwa zwan tur-tuktuk ghunaf Da ya. Zďakatahudani nda kahwathwatani katakata ya.

¹⁵ Ka gwadatá Yuhwana ta nzakway ka masləmtsəkani banluwa. «Wana tsa mndu mnə yu kazlay: Tsa mndu ta sagha nda hula da ya ná, malaghumala ta i'i, kabga mamu tsatsi ma kdaku lu ka yatá i'i kə'a ya kay.» ¹⁶ Dagala zďakatahudani katakata, tfamaghatfa ta wi demdem, ta gdagda ta vlamatá zďakatahudani. ¹⁷ Nda ma dzva Musa vlata Lazglafta ta zlahu, ka sagha zďakatahudi nda kahwathwata nda da Yesu Kristi. ¹⁸ Had mndu ta kdə walaŋtá nghan̄tá Lazglafta wa. Tsa zwan tur-tuktuk ya ta nzakway ka Lazglafta, ta nzaku ma ghuva Da ya, tsatsi ta mnan̄tá nzakwa Lazglafta.

Gwada Yuhwana

Mat 3:1-12, Mak 1:1-8, Luk 3:1-18

¹⁹ Wya gwada mna Yuhwana ma ghunadaghata gwal dagaladagala ma la Yahuda ma Ursalima ta gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la Levi. Ka lagha həŋ da dawar̄ta da tsi: «Wa kagha na?» ka həŋ. ²⁰ Ka mnatá Yuhwana ta kahwathwata, manana a ta həŋ wa. «Kristi a i'i wu,» ka'a klinistá ghəŋani ta həŋ. ²¹ «Tsa wa kagha ba? Iliya ka rki?» ka həŋ nda tsi. «Vani a i'i wu,» ka Yuhwana nda həŋ. «Anabi ka rki?» «Vani a i'i wa.» ²² «Wa kagha ka ŋni dza'azlay nda gwal ta ghunagar̄naghata ba? Wa i'i ka va kagha na?» ka həŋ nda tsi kay guli. ²³ «I'i ná, "lwi ta gugudaku ma mtak yu, lele'anawa tvi ŋa mgham ††"» ka'a nda həŋ, manda ya mnə anabi Isaya. ²⁴ Mataba tsa mnduha ghunadap lu da Yuhwana ya, mamu la Farisa. ²⁵ Ka dawglar̄tá həŋ da Yuhwana, «Wana Kristi a i'i wu ka ka, ta Iliya a yu wu ka ka, anabi a yu wu ka ka guli, ŋaw ta maga ka ta batem ba?» ka həŋ nda tsi. ²⁶ «I'i ná, nda imi ta magə yu ta batem. Mamu sana mndu mataba ghuni kul snar̄tá kuni. Tsatsi ta sagha nda hula da. ²⁷ Ra a yu ka plaptá zu'a babahani wu,» ka'a nda həŋ. ²⁸ Ma Betani maguta tsa skwiha ya, ta bla ghwa Zurdəŋ, ma vla magay Yuhwana ta batem.

Yesu Kristi ná, Zwan̄a Lazglafta ya

²⁹ Gamahtsimani ka ngə Yuhwana ta Yesu ta sagha da tsi. «Wana zwan̄a tuwaka Lazglafta ta klaghutá dmakwa mnduha. ³⁰ Tsatsi tsa mndu mnə yu kazlay: Mamu sana mndu ta sagha nda hula da ta malaghutá i'i, mamu tsatsi ma kdə lu ka yatá i'i kə'a ya kay. ³¹ I'i guli ná, si sna a yu kazlay: Tsatsi ya kə'a wa. Nana saghasagha yu da maga batem ma imi na ná, ŋa snanamtá la Isra'ila nzakwani,» ka'a. ³² Ka Yuhwana guli mantsa: «Nda ngaha yu ta Sulkum ta saha daga ta luwa manda ghərbu', ka nzafta tida. ³³ Si sna a yu kazlay: Tsatsi ya kə'a wu, ka mnihatá Lazglafta ta ghunaf tsi ŋa maga batem ma imi ya kazlay: Tsa mndu dza'a nghan̄ta ka ta saha Sulkum ka nzafta tida ya, tsatsi ta dza'a maga batem nda Sulkum nda ghuba, ka'a. ³⁴ Ka nghan̄tá yu manda va tsaya. Nana mndu na ná, Zwan̄a Lazglafta ya, ka yu ta ghəŋani.»

Tan̄tan̄a duhwalha Yesu

³⁵ Gamahtsimani, ka vradaghata Yuhwana kawadaga nda gwal his mataba duhwalhani da va tsa vli ya.

† Ngha ta aya 14.

†† Ngha ta Isaya 40:3.

³⁶ Nghayni ta Yesu ta labə mantsa: «Wa a zwaŋa tuwaka Lazglafta,» ka'a. ³⁷ Snaŋta tsa duhwalha his ya ta tsa gwada Yuhwana ya, ka laghu həŋ mista Yesu. ³⁸ Kə'a ka Yesu mbədavata, ta nghə tsi ná, ta dza'a mistani həŋ. «Nu ta zbə kuni ba?» ka'a nda həŋ. «Maləma da! Ga ta nzakwa ka na?» ka həŋ nda tsi. ³⁹ «Saghawasa ka ngahanata kuni ba!» ka'a nda həŋ. Ka laghu həŋ mistani, ka nghanatá həŋ ta vla nzakwani. Ta fitik hawu ta nzemndi fwad vli nda tsa. Ka kdíntá həŋ ta vaghay kawadaga nda tsi.

⁴⁰ Mataba tsa mnduha his ta snaŋtá gwada Yuhwana ka laghu mista Yesu ya ná, tekw Andre ta nzakway ka zwaŋamani ma Simuŋ Piyer. ⁴¹ Tiŋəl ŋa zwaŋamani Simuŋ slí'afta tsi ka laghi da mnay. Ka'a mantsa: «Slafsla ŋni ta Almasihu,» ka'a. Tsaya ta nzakway ka «Kristi.» ⁴² Ka kladaghatá tsi da Yesu, na ghur nghanja Yesu, ka'a nda tsi mantsa: «Simuŋ! Zwaŋa Yuhwana ka, Kefas dza'a hga lu ta kagha,» manda mnay kazlay: Pala kə'a ya. ⁴³ Gamahtsimani, dza'a da Galili yu, ka Yesu. Ka guyatá tsi nda Filip, «mbada mista da,» ka'a nda tsi. ⁴⁴ Tsa Filip ya ná, mnda luwa Betsayda luwa i Andre nda Piyer ya. ⁴⁵ Tahula tsa, ka guyatá Filip nda Natanayel guli. «Slanaghasla ŋni ta tsa mndu vindaf Musa ta gwada ta ghəŋani ma deftera zlahu nda ya ta mnə la anabi ta gwada ta ghəŋani ya kay. Yesu zwaŋa Yusufu mnda la Nazaret ya,» ka'a nda tsi. ⁴⁶ «Mndərga wati skwi ya dīna dza'a sabi ma luwa Nazaret na?» ka Natanayel nda tsi. «Sawi ka nghanata ka ba!» ka Filip. Ka slí'aftá tsi ka lagha. ⁴⁷ Nghay Yesu ta laghani, «wana vərda mnda la Isra'ila kul haf sana skwi ŋa tsanavata,» ka Yesu nda Natanayel. ⁴⁸ «Ga snaŋta ka ta i'i na?» ka Natanayel nda tsi. «A'a! Ngha a yu ta kagha ta nzaku mista ghuraf ma kdə Filip ka hga kagha ya ra!» ka Yesu nda tsi. ⁴⁹ «Maləma da! Kagha ná, Zwaŋa Lazglafta ka, mghama la Isra'ila ka,» ka Natanayel nda Yesu. ⁵⁰ «Zl-ray kagha ta zlghay tsa ba, kabga mnay da kazlay: Nda ngha yu ta kagha mista ghuraf kə'a? dza'a nda ngha ka ta skwiha ta malaghutá tsaya,» ka Yesu nda tsi. ⁵¹ Ka Yesu sganaghata mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a nda ngha kuni ta gunatá luwa buwaŋ ŋa ŋla duhwalha Lazglafta, ŋa saha taŋ ta ghəŋa Zwaŋa mndu,» ka'a.

Kla makwa ma Kana

2 Ta mahkəna fitik, ka slatá skala kla makwa ma luwa Kana ta hadika Galili. Tsaw laghala mani ma Yesu da tsa vla skala kla makwa ya. ² Hgadagha hga lu ta i Yesu nda duhwalhani guli da tsa vla skala kla makwa ya. ³ Ka kdutá ima inabi. Ka mani nda Yesu mantsa: «Nda kda ima inabi da həŋ,» ka'a. ⁴ «Nahgani ŋa gha nda i'i katək ní a ma! Ta maga a fitika da wu,» ka Yesu nda tsi. ⁵ «Ka maga kuni ta inda skwi dza'a mnaghunata tsi,» ka mani ma Yesu nda kwalvaha. ⁶ Tsaw ma tsa vli ya, mamu wudaha tsatsaf lu nda palaha ta za litir tghas mbsak tghas mbsak sanlaha, dərmək nda hisamsak hisamsak sanlaha, ta kəl la Yahuda ka ghuba səlaha taŋ. ⁷ «Ndaghanafwa ndagha ta ya wudaha ya nda imi,» ka Yesu nda həŋ. Ka ndaghanaftá

həŋ te'te'. ⁸ «Ndana tama, taŋwatá ta mndu ta wa skwa zay,» ka Yesu nda həŋ, ka taŋtá həŋ. ⁹ Tapanata tsa mndu ta wa skwa zay ya ta tsa imi mbədanaf lu ka ima inabi ya ná, zdakwa skwi a va tsa wu, sna a guli ka sagha ga tsa ima inabi ya wa. Taghəŋa tsa gwal ta zakamtá tsa imi yeya nda sna. Ka hganjá tsi ta zə'ala makwa. ¹⁰ Ka'a nda tsi mantsa: «Tiŋəl ima inabi ya zda ta dgə lu ŋa mnduha, kada vla ya leghlegha tahula baghuta taŋ ná, ka laghwa kagha difanatá ya zda, ka zlra klagapta ndana?» ka'a nda tsi. ¹¹ Tsaya taŋtaŋa mazəzməzə maga Yesu ma luwa Kana ta hadika Galili. Mantsa ya maraŋta tsi ta glakwani. Ka faftá duhwalhani ta ghəŋ tida. ¹² Tahula tsa, ka slí'aftá tsi ka lagha da luwa Kafarnahum kawadaga nda i mani nda zwanamani, nda duhwalhani tani, ka zatá həŋ ta fitik tsəbakw hada.

Ghizlay Yesu ta gwal ta dzawa skwi ma həga Lazglafta

Mat 21:12-13, Mak 11:15-17, Luk 19:45-46

¹³ Ndusagaghata fitika skalay la Yahuda ta Pak, ka lafi Yesu da Ursalima. ¹⁴ Bhadaghatani, ka lamə tsi da daba həga Lazglafta ka slanaghatá tsi ta mnduha ta dzawa slaha nda tuwakha, nda ghərbu'ha, nda gwal mbada tsemi ta nzaku tavata tabəla taŋ hada. ¹⁵ Ka klaftá tsi ta tbaŋ ŋa krupi, ka ghzlagaptá tsi ta mnduha demdem ma tsa daba həga Lazglafta ya, nda tuwakha tani, nda slaha tani. Ka wutsidiŋtá tsi ta tseda gwal mbədu, ka zlambidiŋtá tabəla taŋ. ¹⁶ «Hliŋwa na skwiha na hadna, ma niŋ kuni ta həga Da da ka həga mbəda dzvu,» ka'a nda gwal dzawa ghərbu'ha. ¹⁷ Ka havaktá duhwalhani ta skwi ya nda vinda ma gwada Lazglafta tazlay: «Dvafdvá † yu ta həga gha, manda vu ta dra tsi ta i'i,» ka'a ya. ¹⁸ «Mndərga wati ma mazəzməzə dza'a ka magata, ŋa maraŋtá skwi kəl ka ka maga mndəra skwi mandana na?» ka la Yahuda zlraftá gwada nda tsi. ¹⁹ «Tasiŋwatasa ta na həga Lazglafta na, dza'a bəglafba yu ma fitik hkən,» ka Yesu nda həŋ. ²⁰ «Ta skwi vaku fwad mbsak mku' mida za lu ta ba na həga Lazglafta na ná, ma fitik hkən dza'a baf-ta yu ri wa kə'a?» ka la Yahuda nda tsi. ²¹ Tsaw tsa həga ta gwadə Yesu ya ná, ta gwadə ta ghəŋa ghəŋani tsatsi. ²² Tsaya kəl duhwalhani tahula slí'agaptani ma mtaku, ka havaktá skwi ya mna tsi. Ka zlghaftá həŋ ta skwi ya nda vinda ma gwada Lazglafta, nda gwada Yesu ta mnata tani.

Nda sna Yesu ta skwi ma ŋudufa mnduha

²³ Ma fitika nzakwa Yesu ma Ursalima ta skala Pak, nda ndəgha gwal ta zlghafta nghər həŋ ta mazəzməzəma ta magə tsi. ²⁴ Lamə a tsaya da fəlma Yesu wu, kabga nda sna ta həŋ tsidid. ²⁵ Psa a ta mnanata mndu ta gwada ta ghəŋa nzakwa sana mndu wu, kabga nda sna tsatsi ta skwi ma ŋudufa mndu.

† Ngha ta Zabura 69:10.

I Yesu nda Nikwademu

3 Mamu sana mndu mataba la Farisa ta hgə lu ka Nikwademu tekw mataba gwal dagaladagala mataba la Yahuda. ² Ka slí'aftá tsi nda rvidik ka lagha slanaghatá Yesu. Ka'a nda tsi mantsa: «Maləma da! Nda sna ɲni kazlay: Mnda tagha skwi ta saha daga da Lazglafta kagha kə'a, kabga haɗ mndu ta laviŋtá maga tsa mazəmzəmha ta magə kagha ya, ka haɗ Lazglafta kawadaga nda tsi wu.» ka'a. ³ «Kahwathwata ka yu ta mnaghata, ka ya a lu ta mndu ka mahis wu katsi, laviŋ a ta nghanṭá ga mghama Lazglafta wu.» ka Yesu nda tsi. ⁴ «Waka lu dza'a yəglagatá mndu nda ghada halatani, dza'a vrəgladaf vra da huɗa mani, ɲa yəglagata ra?» ka Nikwademu nda tsi. ⁵ Ka Yesu mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghata, ka ya a lu ta mndu nda imi nda Sulkum wu katsi, laviŋ a ta walaŋtá lami da ga mghama Lazglafta wa. ⁶ Ya yaga mndu ná, mnda səla tsaya. Ya yaga Sulkum ya ná, ɲa Sulkum tsa ya. ⁷ Ma ndərmim ka nda ndərmima kabga mnaghata da: "Tk-we' ka yagatá kaghuni ka mahis" kə'a. ⁸ Nda ta tvi ta kumə tsi ta vyakwa falak. Ta snay ka ta ghudzagani, sna a ka ka ga slí'afta tsi wu, sna a ka ka ga ta dza'a tsi wa. Mantsa ya nzakwa inda mndu yaga lu ma Sulkum.» ka Yesu nda tsi. ⁹ «Waka skwi mantsa dza'a magaku?» ka Nikwademu nda tsi. ¹⁰ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Kagha mndu ta tagha skwi ɲa la Isra'ila ná, sna a ka ta tsa ra? ¹¹ Kahwathwata ka yu ta mnaghata, skwi snaɲ ɲni ta mnə ɲni, skwi nghanɲ ira ɲni ta gwadə ɲni, tsaw tsu'a a kuni ta skwi ta mnə ɲni wa. ¹² Gwaday da ta skwi ta magaku ta hadik ɲa ghuni, zlgha a kuni wu, waka kuni dza'a zlghaftá skwi ta magaku ta luwa dza'a mnaghunata yu tama? ¹³ Haɗ mndu ta kdə lafi ta luwa, ka mndu ta saha daga ta luwa a tsi wa. Ba Zwaɲa mndu yeya ta saha daga ta luwa. ¹⁴ Manda va ya kapadaf Musa ta nahadika ghuvatili ta udzu ma mtak ya, manda va tsaya dza'a kapadafta lu ta Zwaɲa mndu, ¹⁵ kada mutsafta dər wa ta zlghaftá hafu ɲa kdekedzenj.

¹⁶ «Dvuɗva Lazglafta ta ghəɲa hadik, kəl tsi ka vlatá Zwaɲani turtuktuk, dər wa ta zlghafta, zwaduta a wu, mutsafmutsa ta hafu ɲa kdekedzenj. ¹⁷ Ghunaga a Lazglafta ta zwaɲani ɲa tsanaghatá guma ta mnduha ta ghəɲa hadik wu, ama ɲa mutsafta mnduha ma ghəɲa hadik ta mbaku nda ma tsatsi, kəl Lazglafta ka ghunagatá Zwaɲani ta ghəɲa hadik. ¹⁸ Mndu ta zlghaftá Zwaɲa Lazglafta, haɗ guma ta ghəɲani wa. Mndu kul zlghafta, nda ghada tsatá guma ta ghəɲani, kabga kwalani kul zlghaftá Zwaɲa Lazglafta turtuktuk.

¹⁹ «Wya ghəɲa tsa guma ya: Ma saha tsuwadək ta ghəɲa hadik, ka zlanavatá mndu ta tsuwadək ka laghwi dvatá grusl, kabga slnaha taɲ kul dínaku. ²⁰ Inda mndu ta maga ghwadaka skwi, husaɲhusa tsuwadək. Haɗ tsa mndu ya dza'a walaɲta sagha da tsuwadək wu da maravata slnani duway ta dabi. ²¹ Ka ɲərmani nzakwa mndu kahwathwata katsi ná, dza'a saghasa da tsuwadək kada nghanvata inda slnani ta magə tsi tsidid

kazlay: Skwi ta magə tsi, zdəganazda ta Lazglafta kə'a.»

Yuhwana mnda maga batem nda Yesu

²² Tahula tsa, ka slí'aftá Yesu kawadaga nda duhwalhani ka laghwi ta hadika Zudiya. Ka nzdavata tsi tsəbakw fitik kawadaga nda həɲ hada. Ka magə tsi ta batem ɲa mnduha. ²³ Ta magə Yuhwana ta batem guli ɲa mnduha ma sana vli ta hgə lu ka Inuɲ, ndusa nda sani vli ta hgə lu ka Salima, kabga dagala imi hada. Ka va slí'adaghatá mnduha ɲa maganaftá batem ta həɲ. ²⁴ Ma tsa fitik ya, ta la a lu ksaghatá Yuhwana da gamak karaku wa.

²⁵ Ka slí'anaftá duhwalha Yuhwana ta zlərdutawi nda sana mnda la Yahuda ta ghəɲa gwada ta ghuba səla. ²⁶ Ka slí'aftá həɲ ka lagha da mnay ɲa Yuhwana kazlay: Maləma da! Tsa mndu si kawadaga nda kagha ta bla ghwa Zurdeɲ si ta mnə ka ta gwada ta ghəɲani ya kay ná, wa'a ta maga batem ɲa mnduha. Ta slí'i inda mnduha da tsi, ka həɲ. ²⁷ Ka Yuhwana mantsa: «Haɗ mndu dza'a mutsaftá sana skwi ka Lazglafta a ta vlaɲta wa. ²⁸ Nda sna kaghuni nda sləməɲa ghuni ta mnə yu tazlay "Kristi a i'i wu" kə'a. Ghunidik ghuna lu ma kdaku tsatsi ka sagha. ²⁹ ɲa zwaɲa midzi ta kla lu ta makwa, gra zwaɲa midzi ya guli ná, tavatani ta nzata tsi ka sna lwa gwada ta gwadagapta zwaɲa midzi. Snaɲtani ta gwada ta gwadagapta tsi ya, rfayni ta rfu. Manda tsaya ta rfa i'i ta rfu guli. Ndanana ná, rfu ɲa da ta rfay. ³⁰ Ka ɲla tsatsi nda ɲla, ka htakwa i'i nda hta.

³¹ «Mndu ya ta saha daga ta luwa ná, nzanaghanza tsatsi ta ghəɲa inda skwi demdem. Mndu ya ta ghəɲa hadik guli ná, ɲa ghəɲa hadik tsatsi. Gwada ta ghəɲa skwi ta ghəɲa hadik ɲani ta gwaday. Mndu ta saha daga ta luwa ná, [ta ghəɲa inda skwi nzanaghata tsatsi]. ³² Gwada ta ghəɲa skwi nghanɲ tsi nda ya snaɲ tsi ta gwadə tsi. Haɗ mndu ta tsu'aftá gwadani wa. ³³ Mndu ta tsu'aftá gwadani ná, grafgra tsa mndu ya ta Lazglafta kazlay: Kahwathwata ya kə'a. ³⁴ Mndu ghunaga Lazglafta ná, gwada Lazglafta ta gwadə tsi, kabga zwakuzwakwa Sulkum vlaɲ Lazglafta mida.

³⁵ «Dvuɗva Da ta Zwaɲ, ka fanamtá tsi ta inda skwi ma dzvani. ³⁶ Mndu ta zlghaftá tsa Zwaɲ ya mutsafmutsa ta hafu. Mndu ta kwalaghutá zlghaftá tsa zwaɲ ya mutsafta a ta tsa hafu ya wa. Ta ghəɲa basa ɲudufa Lazglafta yeya ta nzaku ta ghəɲani.» ka'a.

I Yesu nda markwa la Samari

4 Ka snaɲtá la Farisa ta mnay kazlay: Mal mnduha ta slí'i da maga batem da Yesu ka ya da Yuhwana kə'a. ² Ka kahwathwatani ka lu mnay katsi ná, Yesu a ta maga batem ɲa mndu wu, duhwalhani zlanəɲ tsi ta magay. Snaɲta Yesu ta tsa gwada ta mnə lu ya, ³ ka slí'aftá tsi ta hadika Zudiya ɲa vrə ta hadika Galili. ⁴ Wya nda ma hadika Samari ta laba tsi ya, ⁵ ka bhadaghatá tsi da sana vli ta hgə lu ka Sikar ndusa nda vwaha Yakubu ta vlaɲtá zwaɲani Yusufu bamma, ta hadika Samari. ⁶ Ma tsa vli ya, mamu vəvrəma

Yakubu. Manda hærfatá Yesu ta mbada, ka nzatá tsi ta wa tsa vœvrœm ya, wœr ma ghœj fitik nda tsa.

⁷ Ka lagha sana markwa la Samari da ta imi. «Tidifta ta imi ka sa'ata yu,» ka Yesu nda tsi. ⁸ Ma tsa fitik ya, laghula duhwalhani da luwa da skwa skwa zay. ⁹ «Waka kagha ta nzakway ka mnda la Yahuda, ta dawa imi ŋa say da i'i ta nzakway ka markwa la Samari na?» ka tsa marakw ya nda tsi. Tsaw had la Yahuda ta guya vgha nda la Samari wa. ¹⁰ Ka Yesu mantse: «Ka má nda sna ka ta skwi ta kumœ Lazglafta ta vlaghata, nda mndu ya ta dawa imi ŋa say da kagha katsi ná, má kagha má dza'a dawa imi ŋa say, má ŋa vlaghatani ta imi ta vla hafu,» ka'a nda tsi. ¹¹ Ka tsa marakw ya nda tsi mantse: «Mghama da! wana had skwi ŋa tagafta da kagha wu, nda la na vœvrœm na guli, ga dza'a mutsa ka ta tsa imi ta vla hafu ya na? ¹² Mal kagha ka dzidza ŋni Yakubu si ta sa ima na vœvrœm na nda zwanani, nda rianani tani, ka zlanŋantá tsi na ra?» ka'a. ¹³ Ka Yesu nda tsi Mantse: «Dœr wati ma mndu ta sa na imi na ná, ta dza'a kuzlanŋuzla ndala, ¹⁴ ama mndu dza'a sa na imi dza'a vlanŋa yu na ná, walŋanŋa a ndala ta kuzlanŋa wa. Tsa imi dza'a vlanŋa yu ya ná, dza'a nuna ka dzubay, ŋa mbœzagapta hafu ŋa kdekedzerŋ mida,» ka Yesu nda tsi. ¹⁵ «Mghama da! Vlihavla ta tsa imi ya tsa, kada kwala ndala ta kuzliglihata, ka kwala yu ta sœglagha da ta imi hadna,» ka tsa marakw ya nda tsi. ¹⁶ «La hgaktá zœ'ala ghuni, ka sagha kuni da hadna,» ka Yesu nda tsa marakw ya. ¹⁷ «Had zœ'ala da wu,» ka tsa marakw ya nda tsi. Ka Yesu nda tsi mantse: «Ta ŋa gha ta mnay kazlay: Hadu zœ'ala da wu kœ'a, ¹⁸ kabga hutaf zœ'ala gha. Nana ga tanŋ ka ndanana guli, zœ'ala ghuni a wu, raghatani mnay gha mantse ya,» ka Yesu nda tsi. ¹⁹ «Mghama da! Anabi ka ta grœ yu nda na skwi na. ²⁰ Dzidziha ŋni la Samari ná, ta na ghwa na si ta maga hœj ta du'a ŋa Lazglafta. Ka kaghuni la Yahuda ná, ma Ursalima vla maga du'a ŋa Lazglafta, ka kaghuni,» ka tsa marakw ya. ²¹ Ka Yesu nda tsi mantse: «Marakw na, zlg hafzlg ha ta i'i. Dza'a saghasa fitik dza'a kwal kuni maga du'a ŋa Da ta na ghwa na, dœr ma Ursalima. ²² Kaghuni la Samari, ŋa skwi kul snanŋá kuni ta maga kuni ta du'a. Anŋi la Yahuda, ŋa skwi snanŋ ŋni ta maga ŋni ta du'a, kabga da la Yahuda sagha mbaku. ²³ Dza'a saghasa fitik, nda maga vani ndanana. Ma Sulkum nda ya ma kahwathwata dza'a kœl mnduha ka maga du'a, ŋa tsœbay tanŋ ta tsœlbu ŋa Da, kabga mndœrga tsa mnduha ta tsœba tsa tsœlbu ya ta zbœ Da. ²⁴ Lazglafta ná, Sulkum ya. Tsa mnduha ta maga du'a ŋani ya, ma Sulkum nda ya ma kahwathwata ta maga hœj,» ka Yesu nda tsi. ²⁵ «Nda sna yu kazlay: Dza'a saghasa Almasihu, ta hgœ lu ka Kristi ya, kœ'a. Ka saghasa tsi, dza'a mnanŋamna ta inda skwi,» ka tsa marakw ya nda tsi. ²⁶ «Tsa mndu ta mnœ kagha ya na i'i ta gwada nda kagha na,» ka Yesu nda tsi.

²⁷ Tata gwada hœj, ka vraktá duhwalhani. Ka ndœrmi duhwalhani ta tsa nzatani ka gwada nda tsa marakw ya. Tsitsirid, nzanza hœj, had ya ta pslanaftawi, ka dawanŋa da tsi kazlay: Nu ta daw ka da tsi, ari nu ta gwadœ ka nda tsi na kœ'a wa.

²⁸ Ka gi zlanatá tsa marakw ya ta bzleghwani hada ka laghwi da luwa da mnay ŋa mnduha. ²⁹ Ka'a mantse: «Sana nga mndu ta mnihatá inda skwiha maga yu ba, zlah Kristi na mndu na?» ka'a. ³⁰ Ka sli'agaptá mnduha ma luwa, ka lagha slanaghatá Yesu. ³¹ «Malœma da! Kwa za ta skwa zay misimmisim,» ka duhwalhani nda Yesu, ma tsa fitik ya. ³² «Mamu skwa zaya da kul snanŋá kaghuni,» ka Yesu nda hœj. ³³ «Mamu mndu ta klanaktá skwa zay ra?» ka duhwalhani mataba tanŋ. ³⁴ Ka Yesu nda hœj mantse: «Maga skwi ta zdœganatá mndu ya ta ghunighata ka kdinistá slnani, skwa zaya da. ³⁵ «Ta fwad pdakwa tili ka tska nimaya ta vwah» a ka kaghuni ndanana wu ra? ka i'i nda kaghuni wa, ng-hadapwangha ta ndœhatá nimaya ta vwah ba, ta ghwanŋ a lu ka tskay wa. ³⁶ Mndu ta tska nimaya ta vwah ná, ta mutsay ta nisœlani, ŋa tskanatani ta hulfani ŋa hafu ŋa kdekedzerŋ. Mantse ya, ŋa rfay mndu ta slœgaftha nda mndu ta tskata ta rfu kawadaga. ³⁷ Tsa mahdihdi mnœ lu kazlay: Slgadatá slgayslgay ŋa sani, tskatá tskaytskay ŋa sani kœ'a ya ná, kahwathwata nza-kwani. ³⁸ Da vli kul magatá kuni ta slna ghunaghunafta yu. Ghuyghuya sanlaha ta danŋwa ma slna, ka lagha kaghuni da ŋatsa ndela tsa slna tanŋ ya,» ka'a. ³⁹ Nda ndœgha la Samari ma tsa luwa tanŋ ya ta zlg hafthá Yesu ta ghœŋa tsa gwada mna tsa marakw ya ta mnay kazlay: Ka mnihatá tsi ta inda skwiha maga yu kœ'a ya. ⁴⁰ Ma lagha la Samari da slanaghatá Yesu, ka ndœbœ hœj ta dzvu da tsi ŋa nzatani kawadaga nda hœj. Ka nzatá tsi ka zatá fitik his hada da hœj. ⁴¹ Ka sgavaghatá ndœghata mnduha ta zlg hafthá Yesu, kabga Yesu ka ghœŋani ta mna gwadani ŋa tanŋ. ⁴² «Zlg hafzlg ha anŋi ndanana tama makwa na, kabga gwada gha mna ka yeya a wa. Nda sna vœrda anŋi nda slœmœŋa ŋni. Grafgra ŋni kahwathwata kazlay: Na mndu na ná, mnda mba mnduha ta ghœŋa hadik ya kœ'a.»

Mbanafta Yesu ta zwanŋa sana mnda ksa slna ŋumna

⁴³ Tahula tsa fitik his ya, ka sli'aftá Yesu hada ka laghwi ta hadika Galili. ⁴⁴ Tsaw si wya ka Yesu mnata: «Had lu ta vla glaku ŋa anabi ta hadikani wu» kœ'a. ⁴⁵ Bhadaghatani ta hadika Galili, ka tsu'aftá gwal hada. Tsa gwal ta tsu'afta ya ná, gwal ta nghanŋá inda skwi maga Yesu ma Ursalima ma fitika skala Pak ya, kabga si labla hahœj guli da vla tsa skalu ya.

⁴⁶ Ka vraghatá tsi tama da luwa Kana ta hadika Galili, ma vla mbœdanaftani ta imi ka ima inabi ya kay. Tsaw mamu sana mndu dagala ma slna ŋumna, ta maga slna ga mgham ma luwa Kafarnahum, kul dughwanaku zwanŋani ta kala ghœj. ⁴⁷ Snanŋani kazlay: Sli'af-sli'a Yesu ta hadika Zudiya, ka sagha ta hadika Galili kœ'a, ka sli'aftá tsi ka lagha slanaghata. Ka'a nda tsi mantse: «Kdœkkdœk, mbada mbanaftá zwanŋa da kul dughwanaku, ta kala ghœj,» ka'a. ⁴⁸ Ka Yesu nda tsi mantse: «Ka ta nga a kaghuni ta mazœmzœm nda skwa ndœrmimay wu ná, zlg ha a kaghuni kay tama wa!» ka'a. ⁴⁹ Ka tsa mndu ta maga slna ga mgham ya nda tsi mantse: «Mghama da! Mbada ma kdœku zwanŋa

da mtuta,» ka nda tsi. ⁵⁰ Ka Yesu nda tsi mantisa: «La dzagha! Wa a zwanja gha wdərwdər,» ka'a.

Ka zlgħaftá tsa mndu ya ta tsa gwada mnana Yesu ya, ka sli'áftá tsi ka lagħwi dzaghani. ⁵¹ Ta laha tsi ta tvi ta dza'a dzagha, ka guyatá tsi nda kwalvahani ta nju da mnay nani kazlay: Wa'a nda mba zwanja gha wdər kə'a.

⁵² Ka tsa mndu ya mantisa: «Ta wati luwa lejavata tsi na?» ka'a dawarnta da hən. «Ki'a hdzikata fitik ma ghən dahawu, ta lavagħutá tsa njudidarani ya,» ka hən nda tsi. ⁵³ Ka graftá tsa dani ya, ta tsa luwa ya mna Yesu nani kazlay: Wdərwdər zwanja gha kə'a ya. Daga badu tsa ka zlgħaftá tsatsi nda gwal ga tarj tani ta Yesu.

⁵⁴ Tsaya mahisa mazəmzəm maga Yesu ta hadika Galili manda zlanjtani ta hadika Zudiya.

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda ragħwa səlani

5 Tahula tsaya, ka slatá skala la Yahuda ma Ursalima. Ka laf Yesu da hada. ² Tsaw ma Ursalima, mamu sana ghwa tsap lu ndusa nda watgha saba tuwakha. Betsayda ta hga lu ta tsa ghwa ya nda gwada Hebru. Ta wa tsa ghwa ya mamu glakamha hutaf. ³ Ma tsa glakamha ya, mamu ndəghata gwal kul dughwanaku mida, manda gwal nda ghulpa, nda gwal ta dzəgidi, nda gwal nda rwa səla tarj nda dzva tarj ta kzla gigdavata imi. ⁴ Tsaw ta sasa duhwala Lazglafta tazlay da tsa imi ya nja gigdanafta. Ka gigdavafgigda tsa imi ya, ka tinəl wa ta gi laha dida tahula gigdavaf-tani ya, nda mba tsa mndu ya dər kinawu tsa darjwani ya. ⁵ Hkənmsak tghas mida vakwa sana mndu ma darjwani ta nzaku hada. ⁶ Kə'a ka Yesu ná, ta hani tsa mndu ya. Nda sna guli kazlay: Nda kda fitikani ta basa tsa darjwa ya kə'a. «Ta kumay ka ta mbafta gha ra?» ka'a nda tsi. ⁷ «Mghama da! Had mnda da nja fadihata da imi gigdavafər tsi wa. Ka dza'a ya, ka ya ya ná, gi tinlagħuta sani ta laha ka i'i,» ka tsa mndu kul dughwanaku ya nda tsi. ⁸ «Sli'afslia' gha kla ta skwa hana gha, ka sli'a ka,» ka Yesu nda tsi. ⁹ Gi hadahada ka mbaftá tsa mndu ya, slənjad klaftá skwa hanani, ka sli'i. Tsaw, badu Sabat magakwa tsa skwi ya. ¹⁰ Ka la mali ma la Yahuda nda tsa mndu mbanaf lu ya mantisa: «Sabat a vli gita kay ra? Wa ta mnagħatá kla skwa hana gha na?» ka hən. ¹¹ «"Kla ta skwa hana gha, ka sli'a ka" ka tsa mndu ta mbafta ya nda i'i,» ka'a nda hən. ¹² «Wa tsa mndu ta mnagħata kazlay: Kla ta skwa hana gha ka sli'a ka kə'a ya na?» ka hən dawarnta da tsi. ¹³ Tsaw sna a tsa mndu mbanaf lu ya ta tsa mndu ta mbanaf ya wu, kabga zadamzada Yesu mataba tska-ta mnduha ma tsa vli ya. ¹⁴ Bats nzda, ka guyaftá Yesu ta vgha nda tsa mndu ya ma daba həga Lazglafta. «Wana nda mba ka ndana tama, yaha ka walglarnta maga dmaku da slagħagħatá ya katakata ta malagħutá tsaya,» ka Yesu nda tsi. ¹⁵ Ka sli'áftá tsa mndu ya, ka lagħwi da mnay nja la mali ma la Yahuda kazlay: Yesu tsa mndu ta mbidifta ya kay kə'a. ¹⁶ Tsaya kəl la mali ma la Yahuda ka zba htsinja Yesu, kabga magatani ta tsa skwi ya badu Sabat.

¹⁷ Ka Yesu nda hən mantisa: «Tata maga slna Da da kulam ndanana, mantisa i'i guli, tata maga slna ya ku-

lam ndanana,» ka'a. ¹⁸ Ta ghənja tsa gwada gwada tsi ya, ka zbəgəлта la mali mataba la Yahuda ta Yesu nja dzata. Ta ghənja vəl blanaptani ta zlaha Sabat kwenj-kwenj a ta zba hən wu, kabga mnayni kazlay: Vərda Lazglafta na Da da kə'a ta gra ghənani nda Lazglafta guli ya.

Vlanja dani ta inda mbrakwani ta zwanjani

¹⁹ Ka Yesu vrəglinjtá gwadani nda hən mantisa: «Kahwathwata ka ya ta mnagħunata, laviñ a zwanj ta magatá skwi gagħən gagħənani, ka nghan a tsi ta skwi ta magə Da wa. Ka kinawu ta maga Da ta inda skwi ya, ka gragra mantisa ya ta maga zwanj guli. ²⁰ Ta dvay Da ta zwanj. Tsaya ta kəl tsi ka maranarntá inda skwi ta magə tsi, nja maranarntani ta slnaha ta malagħutá nana, kada nghanja kuni ta skwa ndərmimay. ²¹ Manda ya ta sli'aganapta Da ta gwal nda rwa nda hafu ya, mantisa ya ta vlarnta zwanj ta hafu nja mndu ta kumə tsi. ²² Tsa a Da ta guma ta ghənja mndu wu, ma dzva zwanj fanamta tsi ta inda guma nja gumay, ²³ kada vli inda mndu ta glaku nja zwanj, manda ya ta vlə hən ta glaku nja Da ya. Ka vli a mndu ta glaku nja zwanj wu katsi, had tsa mndu ya ta vli glaku nja Da ta ghunagatá tsa zwanj ya wa.

²⁴ «Kahwathwata ka ya ta mnagħunata, mndu ta sna gwada da, ka zlgħaftá tsi ta mndu ta ghunigihatá, mamu hafu nja kdekedzer ma tsa mndu ya. Had lu dza'a tsanagħatá guma ta tsa mndu ya wa. Nda ghada Pak tsa mndu ya ta mtaku ka lagħwi da hafu. ²⁵ Kahwathwata ka ya ta mnagħunata, dza'a sagħasa fitik, nda ghada va sagħani, dza'a kəl gwal nda rwa ka snarntá lwa Zwanja Lazglafta. Tsa gwal dza'a snarnta ya dza'a nzakway nda hafu. ²⁶ Manda daslakwa hafu ta nzaku ma Da ya, manda tsaya vlarnta tsi ta zwanj nja mutsakwa hafu ma tsatsi guli. ²⁷ Ka vlarntá tsi ta mbrakwa tsa guma, kabga nzakwani ka Zwanja mndu. ²⁸ Tsaya a skwi nja ndərmimay ghuni wu, dza'a sagħasa fitik dza'a kəl inda gwal ma kulu ka snarntá lwani ²⁹ nja sli'agapta tarj. Gwal ta maga skwi dina ya, dza'a sli'agapta nja nzata nda hafu hahən. Gwal ta maga skwi kul dinaku ya guli, dza'a sli'agapta nja tsanagħatá guma ta hən hahən.»

Nzakwa Zwanj ka masləmstək

³⁰ Ka Yesu mantisa: «Had sana skwi dza'a magata i'i gagħən gagħənja da wa. Manda ya mniha Lazglafta ta tsa ya ta guma. Nda tvani ta tsa ya ta guma kabga zba a ya ta skwi ta kumə ghənja da wu, skwi ta zdəganatá mndu ta ghunigihata ta zbə ya.

³¹ «Ka i'i katsi mnatá gwada ta ghənja da katsi ná, had hayhaya tsa gwada da ya nda tsa wa. ³² Ka sana mndu katsi mna gwada ta ghənja i'i katsi, nda sna ya kazlay: Tsa gwada ta mnə tsi ta ghənja i'i ya ná, kahwathwata nzakwani kə'a. ³³ Ghunaf ghuna kuni ta mnduha da Yuhwana ka mnagħunatá tsi ta kahwathwata. ³⁴ I'i tada ná, zbanj a ya ta mndu nja mna gwada ta ghənja da wa. Tsaya kwenj-kwenj mnagħuna ya nja mutsay ghuni ta hafu. ³⁵ Yuhwana ná, pitirla ta zlgħaku ka tsuwadaka vli

ya. Kumanjkuma kuni ta nzdavata nda rfu ma tsuwadakani.

³⁶ «I'i, mamu ŋa da ma gwada ta ghəŋa da ta malaghutá ŋa Yuhwana. Tsa gwada ya ná, slnaha vliha Da ŋa kdanafta da ta magay ya. Tsa slnaha ta kdə yu ta magay ya, ta maran̄ta tsidid̄ kazlay: Da ya ta ghunigihata kə'a. ³⁷ Tsa Da ta ghunigihata ya, ta mnan̄tá gwada ta ghəŋa da. An̄ mndani ta walaŋ a kuni ta snan̄tá lwani wa. Ta walaŋ a kuni ta nghan̄tá kumani guli wa. ³⁸ Nza a gwadani ma ŋudufa ghuni wu kabga zlg haf a kuni ta mndu ya ghunaga tsi wa.

³⁹ «Ta ndi'andi'a kuni ka tagha skwi ya nda vinda ma gwada Lazglafta kabga mida dza'a mutsa ŋni ta hafu ŋa kdekedzer̄ ka kuni. Tsa gwada Lazglafta nda vinda ya ná, ta ghəŋa i'i ta gwada tsi. ⁴⁰ Sew va a kuni ta sagha da i'i ŋa mutsa vərda hafu wa.

⁴¹ «Da mnda səla a ta mutsa i'i ta glakwa da wa.

⁴² Tsaw nda sna i'i ta kaghuni tsidid̄ kazlay: Dvu a kuni ta Lazglafta wu kə'a. ⁴³ Da da ta ghunigihata, ka kwalaghutá kuni ta tsu'af̄tá i'i. Ka ma sana mndu ta klaftá ghəŋani ka ghəŋani ka sagha katsi ná, má tsu'af̄tsu'a kuni. ⁴⁴ Kaghuni gwal ta dva glaku da sani nda sani, ka kwalaghutá zba glaku daga da Lazglafta turtukwani, waka kuni má dza'a zlg hafu na?

⁴⁵ «Yaha kuni da uwalay kazlay: Dza'a wlay yu ta kaghuni da Lazglafta kə'a. Tsa Musa faf kaghuni ta ghəŋ tida ya dza'a wla kaghuni. ⁴⁶ Ka má zlg hafzlg ha kuni ta Musa katsi ná, má zlg hafzlg ha kuni ta i'i guli, kabga vindaf ta ghəŋa i'i tsatsi ta gwada. ⁴⁷ Ka si zlg haf a kaghuni ta skwi vindaf tsatsi ya wu ní, waka kuni dza'a zlg haf̄tá gwada da na?» ka'a.

Zun̄ta Yesu ta skwa zay ta mnduha dəmbu' hutaf

Mat 14:13-21, Mak 6:30-44, Luk 9:10-17

6 Tahula tsaya, ka sli'af̄tá Yesu ka laghwi ta sana bla tsa ghwa Galili ta hgə lu ka Tiberyad ya guli. ² Ka sli'af̄tá dəmgā rutut mistani nghər həŋ ta mazəmzəm, ka mbamba gwal kul dughwanaku. ³ Ka ŋlaghatá Yesu ta ghwá ka nzagata hada kawadaga nda duhwalhani. ⁴ Tsaw ndusa fitika skala Pak ta nzakway ka skala la Yahuda. ⁵ Kə'a ka Yesu klan̄tá ghəŋ ka nghan̄apta ná, rutututa dəmgā ta lagha da tsi. Ka'a mantsa: «Ga dza'a skwakta mu ta buradi ŋa zunustá na ndəghata mnduha na?» ka Yesu nda Filip. ⁶ Ŋa tsakwasla gwada da tsi kəl tsi ka mnanata mantsa, kabga nda sna tsatsi ta skwi dza'a tsi magay. ⁷ Ka Filip nda tsi mantsa: «Dər tseda vagha mnduha his dər mək † ta maga slna klaf lu ŋa dzawaktá buradi nda tsi ná, slaghu a dər ŋa valan̄tá həŋ ki'a ki'a wu,» ka'a nda tsi. ⁸ Ka sani mataba duhwalhani ta nzakway ka Andre zwan̄amani ma Simun̄ Piyer nda tsi mantsa: ⁹ «Mamu sana zwan̄ hadna nda buradi hutaf nda tsulhwa zwana klipi his da tsi, tsaw ŋa slafta kawu mataba ndəghata mnduha mandana na?» ka'a. ¹⁰ Ka Yesu mantsa: «Mnanawa mna ta həŋ ka nzan̄zata həŋ nda nzan̄za,» ka'a. Tsaw mamu dyatá kuzun̄ ksif ma tsa vli ya, ka nzan̄zaftá mnduha ta maga dəmbu' hutaf tida. ¹¹ Ka hlaftá Yesu ta tsa buradiha ya,

† Ngha ta Mata 20:2.

ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta ta ghəŋani, ka daganaf̄tá tsi ta tsa mnduha ta nzaku ya. Ka daganaf̄tá tsi ta tsa klipiha ya ta həŋ guli manda ya ta kumə həŋ. ¹² Manda babaghawta mnduha, «Tskafwa padakwani yaha da badzuta,» ka Yesu nda duhwalhani. ¹³ Ka tskaftá həŋ, ka ndaghanaf̄tá həŋ ta ghwanak ghwan̄pdə his nda pdakwa tsa buradi hutaf ya, tahula babaghawta tan̄ demdem. ¹⁴ «Nana mndu na vərda anabi dza'a sagha ta ghəŋa hadik mnə lu kay ya,» ka tsa mnduha ta nghan̄tá mazəmzəm maga Yesu ya.

¹⁵ Tsatsafta Yesu kazlay: Dza'a saghasa lu da ksaf̄ta nda mbraku ŋa nzakwani ka mgham kə'a, ka kdin̄ta Yesu ta ŋləglaghata ta ghwá.

Mbaday Yesu ta mbađa ta imi

Mat 14:22-33, Mak 6:45-52

¹⁶ Magatá hawu, ka sli'agatá duhwalhani ta wa drəf. ¹⁷ Ka sli'adamtá həŋ da kwambalu ŋa tsughwada drəf ŋa dza'a da luwa Kafarnahum. Nda ghada kuzatá vli, ta vradagha a Yesu slanaghatá həŋ wa. ¹⁸ Tata ndrə həŋ, ka sli'avaf̄tá falak dagala katakata, ka kapatsa'uwaku drəf. ¹⁹ Swadap swa duhwalha Yesu ta kwambalu ta maga meli hutaf ka mku' a tsi, ka nghan̄tá həŋ ta Yesu ta mbađa ta drəf ta ndusadaghata tavata kwambalu, ka ksaf̄tá zləŋ ta həŋ. ²⁰ «I'i ya tane! Ma zləŋ kuni ta zləŋ!» ka Yesu nda həŋ. ²¹ Si ta kumay həŋ ta klamta da kwambalu sizlay, gi nda bhadaghata kwambalu da tsa vli ta dza'a həŋ ya.

Zbay dəmgā ta Yesu

²² Gamahtsimani, ka havaktá tsa mnduha ta nzaku ta wa drəf ya kazlay: Turtuktuk kwambalu si ta lagha da tsa vli ya kə'a. Grafgra həŋ guli kazlay: Lamə a Yesu kawadaga nda duhwalhani dida wu kə'a. Nda ghəŋa tan̄ laghwa duhwalhani. ²³ Ma va tsa fitik ya, ka sli'af̄tá sana kwambaluha ma luwa Tiberiya, ka bhadaghatá həŋ ndusa nda tsa vli kəl Mgham Yesu ka rfanaghatá Lazglafta ta ghəŋa buradi, ka zutá mnduha ya kay. ²⁴ Nghay mnduha ná, had̄ Yesu hada wu, had̄ duhwalhani hada guli wu, ka sli'adamtá həŋ da tsa kwambalu ya ka laghwi da luwa Kafarnahum da zba Yesu.

Yesu ná, dafa hafu ya

²⁵ Ka bhadaghatá həŋ ka zbə həŋ, ka slanaghatá həŋ ta wa sana bla tsa drəf ya. «Maləma da! Yawu saghwa ka da hadna kay?» ka həŋ nda tsi. ²⁶ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ta zbə kabga vəl nghan̄ta ghuni ta mazəmzəm a kuni ta i'i wa. Ta zbə kabga zuta ghuni ta buradi, ka baghaftá kuni, kuni ta i'i. ²⁷ Ma ksə kuni ta slna ŋa skwa zay dza'a badzuta. Ŋavawana ka maga slna ŋa skwa zay ta nzdavata dza'a vlaghunatá hafu ŋa kdekedzer̄. Tsa skwa zay ya ná, Zwan̄a mndu dza'a vlaghunata, kabga ta tsatsi thafta Da ta ŋizla vlan̄tani ta mbraku,» ka'a nda həŋ. ²⁸ Ka həŋ nda tsi mantsa: «Nahgani dza'a an̄ni magay ŋa kdin̄tá magatá slna Lazglafta na?» ka həŋ. ²⁹ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Zlg hafu ghuni ta mndu

ya ghunaga tsi, na slna ya ta kzlə Lazglafta ta magana-ta ghuni,» ka'a. ³⁰ Ka həj mantsa: «Mndərga wati mazəməzəm laviŋ ka ta magarŋnata ŋa nghanŋa ŋni, kada zlgħafta ŋni ta kagha na? Wati slna dza'a ka magata na? ³¹ Zuza dzidziha ŋni ta Mana ma mtak. Manda ya nda vinda na: "vlagavla ta buradi daga ta luwa † ŋa taŋ, ŋa zay taŋ,"» ka həj nda tsi. ³² Ka Yesu nda həj mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, Musa a ta vlaghunatá buradi ta saha ta luwa wa, Da da ta vlatá buradi ta saha ta luwa. ³³ Tsa Buradi vlaga Lazglafta ya ná, tsa ta saha ta luwa ta vla hafu ŋa mnduha ta ghəŋa hadik yeya,» ka'a nda həj. ³⁴ Ka həj mantsa: «Mghama da! gdagda ta vlarŋnatá mndərga tsa buradi ya,» ka həj.

³⁵ Ka Yesu nda həj mantsa: «I'i buradi ta vla hafu. Ka saghasa mndu da i'i, walglanŋa a maya ta kuzlanŋa wa. Ka zlgħafzlgħa mndu ta i'i, walglanŋa a ndala ta kuzlanŋa ta wa. ³⁶ Wya mnaghunamna yu, nda nghan kuni ta i'i, ka kwalaghutá kuni ta zlgħaftá i'i. ³⁷ Inda gwal vliha Da, dza'a saghasa həj da i'i. Had i'i guli dza'a zlanŋtá mndu ya ta sagha da i'i ma bli wa. ³⁸ Sa a i'i ta luwa ŋa maga skwi ta kumə yu wa. Sasa i'i ŋa maga skwi ta kumə mndu ta ghunighata. ³⁹ Skwi ta kumə mndu ta ghunighata ná, kwala da kul zlanaghutá inda gwal vliha tsi, ŋa sli'aganapta da ta həj badu kdakwa ghəŋa hadik. ⁴⁰ Wya skwi ta kumə Da da, dər wati ma mndu ta nghanŋtá zwanŋ ka zlgħaftá tsi, nda mutsa hafani ŋa kdekedzeŋ. Dza'a sli'aganapsli'a yu badu kdakwa ghəŋa hadik,» ka'a.

⁴¹ Ka rurunwaku la Yahuda ta ghəŋani, kabga mnayni kazlay: I'i buradi ta saha daga ta luwa kə'a. ⁴² «Tsatsi a Yesu zwanŋ Yusufu kay wu ra? Tsatsi a na snarŋ amu ta i dani nda mani na ra? Ta ghəŋa wu ta mna tsi kazlay: Sa daga ta luwa yu kə'a ba?» ka həj. ⁴³ Ka Yesu nda həj mantsa: «Zlanawazla ta rurunwaku mataba ghuni, ⁴⁴ had mndu dza'a laviŋtá sagha da i'i, ka ghunagagha a Da ta ghunighata da i'i wa. I'i, dza'a sli'aganapsli'a yu ta tsa mndu ya badu kdakwa ghəŋa hadik. ⁴⁵ Wya skwi vindaf la anabi: "Dza'a taghanaftagha Lazglafta †† ta skwiha ta həj." Dər wa ta snay, ka zlgħaftá tsa skwi ta taghə Lazglafta ya, dza'a saghasa tsa mndu ya da i'i. ⁴⁶ Va a tsaya ta mnay kazlay: Nda nghan tsa mndu ya ta Da nda irani kə'a wu, ba mndu ta saha da Lazglafta yeya nda nghan ta Da nda irani. ⁴⁷ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mndu ta zlgħaftá i'i, nda mutsa hafani ŋa kdekedzeŋ. ⁴⁸ I'i buradi ta vla hafu. ⁴⁹ Zuza dzidziha ghuni ta mana ma mtak, kulam nda tsa, rwurwa inda taŋ. ⁵⁰ Wana buradi ta saha daga ta luwa hadna. Mndu ta zay, mtəta a wa. ⁵¹ I'i buradi ta vla hafu ta saha daga ta luwa. Kata zay mndu ta tsa buradi ya, dza'a nzaku tsa mndu ya nda hafu ŋa kdekedzeŋ. Tsa buradi ta vlə yu ya ná, slú'uvgha da ya. Dza'a vlay yu, kada nzakwa mnduha ta ghəŋa hadik nda hafu,» ka Yesu nda həj.

⁵² Ka həj mantsa: «Waka na mndu na dza'a vlamatá slú'uvghani ŋa zay na?» ka la Yahuda zlgħanafta ta ghəŋani. ⁵³ Ka Yesu nda həj mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ka za a kuni ta slú'uvgha Zwanŋ

mndu, sa a kuni ta usani wu katsi, had hafu dekdek ma kaghuni wa. ⁵⁴ Mndu ta za slú'uvgha da, ta sa usa da, mamu hafu ŋa kdekedzeŋ ma tsa mndu ya. Dza'a sli'aganapsli'a yu ta tsa mndu ya badu kdakwa ghəŋa hadik. ⁵⁵ Vərda skwa zay ná, slú'uvgha da ya. Vərda skwa say guli ná, usa da ya. ⁵⁶ Mndu ta za slú'uvgha da, ta sa usa da ná, ma i'i ta nzamta tsa mndu ya, ma tsa mndu ya nzamta i'i guli. ⁵⁷ Tsa Da ta ghunighata ya ná, nda hafu mida. Nda tsatsi ta nzakwa i'i nda hafu. Mantsa ya guli ka ta zay mndu ta i'i, dza'a nzanza nda hafu. ⁵⁸ Wana buradi ta saha daga ta luwa hadna. Nza a manda ŋa dzidziha ghuni ta zutá mana ka rwutá həj ya wa. Mndu ta za na buradi na ná, dza'a nzanza nda hafu ŋa kdekedzeŋ,» ka Yesu nda həj. ⁵⁹ Ta taghə tsi ta skwi ma həga tagha skwa la Yahuda ma Kafarnahum, mna Yesu ta tsa gwada ya.

Zlanavata sanlaha ma duhwalhani ta Yesu

⁶⁰ Ka sanlaha mataba duhwalhani snarŋər həj ta tsa gwada ya mantsa: «Dukdukwa na gwada na, wa dza'a laviŋtá snay na?» ka həj. ⁶¹ Daslafta Yesu ma vghani kazlay: Ta rurunwaku duhwalhani ta ghəŋa tsa tagha skwi ya kə'a, «nda ŋra ŋudufa kaghuni guli ra? ⁶² A ka tsa nghanŋ kuni ta Zwanŋ mndu ta ŋlu da vli si hada tsi ghalya, waka ŋudufa ghuni dza'a magay tama? ⁶³ Sulkuma Lazglafta ta vla hafu, had sana skwi laviŋ mnda səla ta magata wa. Na gwada mnaghuna yu na ná, Sulkum nda hafu ya. ⁶⁴ Tsaw mataba ghuni ná, mamu sanlaha kul zlgħafta dekdek,» ka Yesu nda həj. Tsaw nda sna Yesu daga zlaftani ta gwal kul zlgħafta dekdek, nda mndu ya dza'a skwapta tani. ⁶⁵ Ka Yesu sganaghata mantsa: «Tsaya kəl yu ka mnay ŋa ghuni kazlay: Had mndu dza'a laviŋtá sagha da i'i, ka ghunak a Da wu kə'a ya,» ka'a.

⁶⁶ Tahula mnata Yesu ta tsa gwada ya, nda ndəgha sanlaha ma duhwalhani ta vraghuta, ka kwal kul dza-'agəltá mistani. ⁶⁷ Ka Yesu mantsa: «Ki kaghuni, sli'a a kaghuni guli ra?» ka'a nda tsa gwal ghwanŋpdə his ya. ⁶⁸ Ka Simuŋ Piyer mantsa: «Mghama da! Da wa ta dza'a ŋni? Ya wana mamu gwada hafu ŋa kdekedzeŋ da kagha. ⁶⁹ Zlgħafzlgħa ŋni, nda sna ŋni guli kazlay: Kristi mndu nda ghuba ta saha daga da Lazglafta kagha kə'a,» ka'a nda tsi. ⁷⁰ Ka Yesu mantsa: «I'i a ta dagaptá na kaghuni ghwanŋpdə his na ra? Nziya nza tsi ná, ka halaway ya turtuk mataba ghuni,» ka'a nda həj. ⁷¹ Ta ghəŋa Zudas Iskaryut zwanŋ Simuŋ ta mna tsi ta tsaya kabga tsatsi mndu dza'a skwapta, dər má tekw tsatsi mataba tsa gwal ghwanŋpdə his ya.

Kwalaghuta zwanamani ta zlgħaftá Yesu

7 Tahula tsa, mbađa Yesu ka ra hadika Galili. Va a ta dza'a ta hadika Zudiya wu, kabga ta dakwatsay dakwatsay maliha ta ghəŋa la Yahuda hada ŋa dzata. ² Tsaw ndusakndusa fitika skala dumbi da la Yahuda. ³ «Sli'afslí'a gha ka dza'a ka ta hadika Zudiya kada nghanŋta duhwalha gha guli ta slna ta magə ka, ⁴ had mndu ta kuma maranŋtá ghəŋani ta difa ghəŋani wa. Ya

† Ngha ta Sabi 16:13-15, 31. †† Ngha ta Isaya 54:13.

nzakway ka luwa Dawuda [†] a dza'a saba Kristi, ka vindatani ma gwada Lazglafta kay ra?» ka sanlaha.

⁴³ Kidaghi gamndar ka tsa ndaghata mnduha ya dagavapta ta ghonja gwada ta Yesu. ⁴⁴ Kamkamkam, ka sanlaha ka kuma ksaf, sew had ya ta fafta dzvu tida wa.

Ga rgha maliha la Yahuda

⁴⁵ Ka vraghutá tsa gwal ngha hoga Lazglafta ya da slanaghatá tsa la mali ta ghonja gwal dra skwi na Lazglafta nda la Farisa ya. Ka honj mantsa: «Nya kwal kuni ksakta na?» ka tsaha ya nda honj. ⁴⁶ Ka honj mantsa: «Kay! Had mndu ta kdá walaftá gwadaftá mnderga tsa gwada ta gwadé tsa mndu ya wu,» ka honj nda tsa la Farisa ya. ⁴⁷ Ka la Farisa mantsa: «Nu! Nanafnana lu ta kaghuni guli ba? ⁴⁸ Mamu mndu dar turtuk mataba la mali mali, nda ya mataba la Farisa ta zlglaftá tsa mndu ya ta ngha kaghuni ra? ⁴⁹ Tsa ndaghata mnduha ta zlglafta ta ngha kaghuni ya ná, sna a honj ta zlahu Musa wu, gwal nda ksi'a honj!» ka la Farisa nda honj.

⁵⁰ Ka Nikwademu ta nzakway mataba tarj si ta sliffta girvidik ka lagha slanaghatá Yesu ya kay nda honj mantsa: ⁵¹ «Ka ta dawap a lu ta gwada da mndu, ka snantá skwi maga tsi wu ná, ta gi tsanaghasa zlahu mu ta guma ta ghonjani ra?» ka'a. ⁵² Ka honj mantsa: «Tekw kagha mataba la Galili guli ra? Dzanja ta gwada Lazglafta ba ka ngha ka, ka dza'a slanaghasa ka ta vli ta mna saba anabi ma Galili,» ka honj nda tsi. [⁵³ Tahu- la tsa, ka gazlaghutá honj dzagha tarj.]

Marakw ksaf lu ta hliri

8 Ka sliffta Yesu ka laghwi ta ghwa Zaytun. ² Wrak tgha ka vragatá tsi, ka lamé tsi da daba hoga Lazglafta, ka slifftadaghatá inda mnduha da tsi. Ka nzatá tsi nda nza ka tagha skwi na tarj. ³ Mbadá gwal tagha zlahu na mnduha, nda la Farisa ka ksadaghatá sana marakw ksaf lu ta hliri. Ka kladamta da taba mnduha ka sladanata ta koma Yesu. ⁴ Ka honj mantsa: «Mghama da! Wana na marakw na ksaf lu ta hliri. ⁵ Mnderga na marakw na ná, zlabata nda pala, ka zlahu Musa mnanjata. Waka kagha nda na gha na?» ka honj nda Yesu.

⁶ Tsaw na tsanamta matsavada, kada mutsafa honj ta rutsak tida lagha honj mna tsa gwada ya nani. Lagha Yesu ka dzamtá ghonj ka vinda skwi ta hadik nda ndafina dzvu. ⁷ Ka gdavatá honj ka va daway da tsi. Ka Yesu mantsa: «Ka waya mataba ghuni kul walafta gatá dmaku ya, ka zlafzira tsi ta wuda na marakw na nda pala,» ka'a kapaftá ghonj. ⁸ Ka dzaglamta tsi ta ghonj ka vindgaltá skwi ta hadik. ⁹ Tahula snanta tarj ta tsa gwada Yesu ya, ka gazlaghatá honj turtuk turtuk, zlafta ta la galata mnduha ha ka saha ta zwani. Ka zlaftá honj ta Yesu turtukwani nda tsa marakw ya ta sladu ta kmani. ¹⁰ Ka'a ka Yesu kapglantá ghonj ná, tsa marakw yeya ngan tsi. Ka Yesu mantsa: «A', gazlagha

† Ngha ta 2 Samuyel 7:12, Zabura 89:4-5, Irmija 23:5, Mika 5:1.

diga honj kay ní makwa na? Had mndu ta tsaghagha ta guma kay ra?» ka'a nda tsi. ¹¹ Ka tsa marakw ya mantsa: «Had mghama da wa,» ka'a. Ka Yesu mantsa: «Tsa a i'i ta guma ta ghonja kagha guli wa. La! Yaha ka magagaltá dmaku,» ka'a nda tsi.

Yesu tsuwadaka ghonja hadik

¹² Ka Yesu nda honj guli mantsa: «I'i tsuwadaka ghonja hadik, mndu ta dza'a mista da ná, had dza'a mbadá ma grusl wu, dza'a mutsay ta tsuwadaka hafu,» ka'a.

¹³ Ka la Farisa mantsa: «Ghuba ghonja gha ta ghubu ka, varda gwada a na gwada gha na wu,» ka honj ta ghonjani. ¹⁴ Ka Yesu nda honj mantsa: «Dar má ghuba ghonja da ta ghubu yu ná, varda gwada ya ta mné yu, kabga nda sna yu ta vli sagha yu nda vli ta dza'a yu. Tsaw kaghuni ya ná, sna a kuni ta vli sagha yu, nda vli ta dza'a yu wa. ¹⁵ Kaghuni ná, guma wa iri ta tsé kuni. I'i, tsa a yu ta guma ta ghonja mndu wa. ¹⁶ Ala ka tsatsa yu ta guma katsi, varda guma na guma da, kabga turtukwa da a yu wu kawadaga nni nda Da ta ghunigihata. ¹⁷ Nda vinda ma zlahu ghuni kazlay: Ka nda guya gwada mnduha his ta va tsa skwa turtuk ya katsi ná, kahwathwata nzakwa tsa gwada ya ^{††} ka'a. ¹⁸ Ghuba ghonja da ta ghubu yu mndani, ta ghuba i'i Da da ta ghunidikta guli,» ka'a nda honj. ¹⁹ «Ga Da gha na?» ka honj nda tsi. Ka Yesu mantsa: «Sna a kuni ta i'i wu, sna a kuni ta Da da guli wa. Ka má nda sna kuni ta i'i ná, má nda sna kuni ta Da da guli,» ka'a nda honj.

²⁰ Ta tagha skwi ma daba hoga Lazglafta mna tsi ta tsa gwadaha ya, ta nzaku ndusa nda vla pgha tsemi. Sew had mndu ta fafta dzvu tida wu, kabga ta sagha a fitikani wa.

Mnanta Yesu ta sliffta dani

²¹ Ka Yesu mantsa: «Dza'a laghula yu, dza'a zbay kuni ta i'i. Dza'a rwaku kuni ma dmaku, lavinta a kuni ta bhata ma tsa vli ta dza'a yu ya wu,» ka'a nda honj guli.

²² Ka la Yahuda mantsa: «Vghani rki dza'a tsi dzuvta kél tsi ka mnay kazlay: Lavinta a kuni ta bhata da tsa vli ta dza'a yu ya wu k'a na?» ka honj ta ghonja tsa gwadani ya. ²³ Ka Yesu mantsa: «Gwal ta ghonja hadik kaghuni, la ta luwa i'i, na gwal ta ghonja hadik kaghuni, na na ghonja hadik na a i'i wa. ²⁴ Tsaya tsa kél yu ka mnay na ghuni kazlay: Dza'a rwaku kuni ma dmakuha ghuni k'a ya. Dza'a rwaku kuni ma dmakuha ghuni ka si zlgaha a kuni kazlay: "I'i ná, i'i ya k'a ya wu,"» ka'a nda honj. ²⁵ Ka honj nda tsi mantsa: «Wa kagha katék na?» ka honj. Ka Yesu nda honj mantsa: «Tsa i'i mnaghuna yu daga tarj tarj ya, ya. ²⁶ Ta traku skwiha na mnay da ta kaghuni, ka tsaghunaghatá guma. Tsa mndu ta ghunigihata ya ná, varda mndu ya. Skwi snaj yu da tsi ta mné yu na mnduha ta ghonja hadik,» ka'a nda honj.

²⁷ Sew sna a honj kazlay: Ta gwadé ta Da na Yesu ta tsa gwada ya k'a wa. ²⁸ Ka Yesu nda honj mantsa: «Badu kapadaftha ghuni ta Zwanja mndu ya, badu tsaya dza'a snanta kuni "ta i'i." Badu tsaya guli dza'a snanta

†† Ngha ta Vrafta ta Zlahu 17:6, 19:15.

kuni kazlay: Gagħəngaghəña da a ta maga yu ta skwi wu, manda ya taghadif Da ta mna yu ta gwada da † kə'a. ²⁹ Tsa mndu ta ghunidikta ya ná, kawadaga ħni nda tsi. Turtukwa da a zlihata tsi wu, kabga ta maganamaga yu ta skwi ta zdəganata inda fitik,» ka'a. ³⁰ Ta gwadə Yesu ta tsa gwadaha ya ná, nda ndəgha gwal ta zlgħafta.

Da Lazglafta ta sagħa kahwathwata

³¹ Ka Yesu nda tsa la Yahuda ta zlgħafta ya mantša: «Ka gdavagda kuni ma skwi ta tagħə yu ħa ghuni katsi, nda nza kuni ka vərda duhwalha da. ³² Dza'a nda sna kuni ta kahwathwata, ħa vlagħunata tsa kahwathwata ya ta nzaku nda platá vgha,» ka'a ³³ Ka la Yahuda mantša: «Zivra Abraham aħni, ta walaħ a aħni ta nzata ka vu'a mndu wa. Ta wu ħa mnay għa kazlay: Dza'a plaku vgha ghuni kə'a na?» ka ħəġ nda tsi. ³⁴ Ka Yesu nda ħəġ mantša: «Kahwathwata ta mnaghunata yu, inda mndu ta ga dmaku ná, nda nza ka vu'a dmaku. ³⁵ Had vu'a ta gdavata ma həga ga mndu wu, zwaħ yeya ta gdavata ħa dekdek. ³⁶ Ka zwaħ ta plighunista katsi ná, falau' vgha ghuni kahwathwata. ³⁷ Nda sna yu kazlay: Zivra Abraham kuni kə'a, ama wana kuni ta psa i'i ħa dzata, kabga tsu'a a kuni ta gwada da wa. ³⁸ Skwi nghan yu da Da da ta mnə yu. Kaghuni, skwi tagħaghunaf da ghuni ħa ghuni ta magay,» ka'a ³⁹ Ka ħəġ nda tsi mantša: «Abraham da ħni ta aħni,» ka ħəġ. Ka Yesu nda ħəġ mantša: «Ka má vərda zwana Abraham kuni katsi ná, má mndərga slna Abraham ta magə kuni. ⁴⁰ Wana ndanana ná, ta zba dzata i'i ta mnaghunata kahwathwata skwi ya snaħ yu da Lazglafta kuni. Ta walaħ a Abraham ta magatá mndərga tsaya wa. ⁴¹ Kaghuni ná, slna da ghuni ta magə kuni,» ka'a nda ħəġ. Ka ħəġ mantša: «Masagwa a aħni wa. Turtuk-tuk Da ħni ta nzakway ka Lazglafta,» ka ħəġ. ⁴² Ka Yesu nda ħəġ mantša: «Ka si Lazglafta vərda da ghuni katsi ná, má dza'a dvudva kuni ta i'i. Sli'af da Lazglafta i'i ka sagħa, gagħəngaghəña da a sagħa yu wa. Tsatsi ta ghunigidaghata. ⁴³ Laviħ a kuni ta snaħta gwada da wu, kabga kwal ghuni kul fatá sləməħ ka sna skwi ta mnaghunata yu. ⁴⁴ Da ghuni ná, halaway ya. Ta kumay kuni ta maganata skwi ta zdəganata. Nda nza tsatsi ka mnda dzata mndu daga ma zlrafta. Ta walaħ a ta sladafta ta kahwathwata wu, kabga had kahwathwata da tsi wa. Vərda ħani ma gwada ta gwadagapta ná, tsakalawi ya, kabga tsakalawi tsatá fwa tsatsi. Dani ma tsakalawi tsatsi guli. ⁴⁵ I'i, tsu'a a kuni ta i'i, kabga mnay da ta kahwathwata wa. ⁴⁶ Waya mataba ghuni dza'a mnihata kazlay: Tab magamaga ka ta dmaku dər turtuk səla kə'a nda i'i na? Ka si kahwathwata ta mnə yu, kabga wu kwal kuni zlgħay na? ⁴⁷ Mndu ya nda nza ka ħa Lazglafta ná, ta snay ta gwada Lazglafta. Kaghuni, sna a kuni ta gwada Lazglafta wu, kabga nza a kuni ka ħani wu,» ka Yesu nda ħəġ.

I Yesu nda Abraham

⁴⁸ Ka la Yahuda mantša: «Ta ħaħni a ta mnay kazlay: Mnda la Samari kagħa, nda ksa ka da halaway kə'a kay rke?» ka ħəġ nda tsi. ⁴⁹ Ka Yesu mantša: «Ksa a yu da halaway wa. Glaku ħa da ta vlay ħa Da da, ka mbidata kaghuni ta i'i. ⁵⁰ Zba vlanħta glaku ta ghəña da a ta zbə yu wa. Turtuk tsa mndu ta zba tsa glaku ya ħa da, tsatsi ta tsa guma guli. ⁵¹ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mndu ta snatá skwi ta tagħə yu, had dza'a mtuta dekdek wa,» ka'a nda ħəġ.

⁵² Ka la Yahuda nda tsi mantša: «Ndanana grafta ħni kazlay: Nda ksa ka da halaway kə'a. Mtumta Abraham, rwurwa la anabi guli. "Ka snasna mndu ta skwi ta tagħə yu ná, had dza'a mtuta dekdek wu," ka ka ná, ⁵³ mal kagħa ka tsa da ħni Abraham ta mtuta ya ra? Ari mal kagħa a ka tsa anabiha ta rwuta ya na? Wa i'i ka kagħa ta gray na?» ka ħəġ. ⁵⁴ Ka Yesu nda ħəġ mantša: «Ka vla glaku ta vlə yu ħa ghəña da katsi ná, bətbət tsa glakwa da ya. Da da ta vlihatá glaku, tsa ta mnə kaghuni kazlay: Má Lazglafta ħni ya kə'a ⁵⁵ kul snaħta kuni ya. I'i nda sna yu ta tsatsi. Ka má sna a yu wu ka yu mazlay katsi ná, má dza'a nzakway yu ka guram nda kaghuni ta tsakalawi ya. Tsaw nda sna i'i ta tsatsi, ta snay yu ta gwadani guli. ⁵⁶ Harharhar ghəña Abraham ta ghəña vəl ndanayni ta dza'ani nghanħta fitika da. Ka nghanħta tsi, ka tuta tsi da rfu,» ka Yesu nda ħəġ. ⁵⁷ Ka la Yahuda mantša: «Ta maga a ima għa hutaf mb-sak ná, gi nda nghan yu ta Abraham ka ka?» ka ħəġ nda tsi. ⁵⁸ Ka Yesu mantša: «"Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, makəd lu ka Yatá Abraham ná, mamu i'i,"» ka'a nda ħəġ. ⁵⁹ Na mnatanani ta tsaya, ka hlaftá ħəġ ta pala ħa zlərtsay. Ka difagħutá Yesu, ka sagħu tsi da daba həga Lazglafta.

Mbanafta Yesu ta sana ghulpata mndu

9 Ta labə Yesu ta tvi, ka nghanħta tsi ta sana mndu nda ghulpa daga ta yagatá lu. ² «Maləma da! Wana nda ghulpa na mndu na daga ta yagatá lu. Tsatsi re, dadahani a ta gatá dmaku katək na?» ka duhwalhani dawanħta da tsi. ³ Ka Yesu mantša: «Ta ghəña dmakwani a ghulpəta tsi wu, ta ghəña dmakwa dadahani a guli wa. Ghulpghulpa ħa maravata slna Lazglafta nda ma tsatsi. ⁴ Ta ka fitik vəl na ná, magamamaga ta slna mndu ya ta ghunigihata. Wana vli dza'a kuzuta ħa kwal kul laviħta ksəgəltá slna. ⁵ Tata ghəña hadik na yu karaku ná, i'i tsuwadaka ghəña hadik,» ka Yesu.

⁶ Tahula mnatanani ta tsa gwada ya, ka tfať tsi ta sərdək, ka hwada'atá hadik nda tsi, ka masanafta ta kwapaya irihani. ⁷ Manda kdinħtani ta masanaftá, ka'a nda tsi mantša: «La mbazinħta kuma għa ma ima Silwe,» ka'a. Tsa «Silwe» ya ná, manda mnay kazlay: Ghunay kə'a ya.

Ka sli'afť tsi ka lagħwi mbazinħta kumani. Mbazinħtani, tsidid irani, ka sli'afť tsi ka lagħu dzaghani. ⁸ «Na mndu ta nzata ka gatá skwi da mnduha ya a na mndu na kay ra?» ka sləvdahani si ta gdata ta nghanħta ta gatá

† Ngha ta Yuhwana 3:14.

skwi ya.⁹ «Tsatsi ya» ka sanlaha. «Tsatsi a wu, sana mndu ya ta gara vgha nda tsatsi,» ka sanlaha guli. Ka tsa mndu ya mantse: «Anj! vada ya,» ka'a.¹⁰ «Waka ka magay kəl ka ka nghanťá vli ba?» ka hən nda tsi.¹¹ «Sana mndu ya ta hgə lu ka Yesu, ta hwada'atá hadik, ka masadiftá tsi ta kwapaya iriha da. "La mbazintá kuma gha ma ima Silwe," ka'a nda i'i, ka sli'aftá yu ka laghwi yu mbazintá, kəl yu ka nghanťá vli,» ka'a.¹² «Ga tsa mndu ya ndana?» ka hən nda tsi. «Sna a i'i wa,» ka'a nda hən.

Dawutá vla la Farisa da tsa mndu si nda ghulpa ya

¹³ Ka klaftá hən ta tsa mndu si nda ghulpa ya, ka klaghata da la Farisa. ¹⁴ Tsaw badu Sabat hwada'ata Yesu ta tsa hadik ya, ka masanaftá tsa mndu ya ta kwapaya irihani ka mbanafata ya. ¹⁵ Ka dawgəltá la Farisa da tsi kə'a magaku kəl tsi ka nghanťá vli. Ka'a mantse: «Hadik hwada a tsi, ka masadifta ta kwapaya iriha da. Ka mbazintá yu ta kuma da, kəl yu ka nghanťá vli,» ka'a nda hən. ¹⁶ Ka dgavaptá la Farisa his gamndər. «Mnda Lazglafta a tsa mndu ya wu kabga sna a ta skwi ta mnə zlahá sabat wu,» ka sanlaha. «Waka mnda dmaku dza'a maga mndərga tsahaya ma mazəməzə na?» ka sanlaha, ka hən ta ghəjani. ¹⁷ Ka hən nda tsa mndu ya mantse: «Wa tsa mndu ta mbaghafata ya ka kagha ta gray na?» ka hən ka mahis nda tsi. «Anabi ya,» ka'a nda hən.

¹⁸ Ta lanaf a ta la mali ta ghəja la Yahuda na mnay kazlay: Si nda ghulpa tsa mndu ya, ka nghanťá tsi ta vli kə'a wa. Ka laghu hən hgaktá dadaha tsa mndu ya. Ka sagha hən. ¹⁹ Manda sagha tar, «zwanja ghuni na mndu na ra? Grafgra kuni kazlay: Nda ghulpa ta yagata kuni kə'a ra? Waka a magaku kəl tsi ka nghanťá vli ndana ba?» ka hən nda hən. ²⁰ Ka dadahani mantse: «Nda sna anj ka kazlay: Zwanja njni ya kə'a. Ta yagatá njni guli ná, nda ghulpa. ²¹ Tsaw sna a anj kə'a magaku kəl tsi ka nghanťá vli wa. Dawawadawa da tsi, nda gla tsatsi prək ka zlgawani tsatsi ka ghəjani,» ka hən. ²² Ta zljəjay tsa dadahani ya ta la maliha ta ghəja la Yahuda, kəl hən ka mnay mantse. Tsaw la mali ta ghəja la Yahuda ya ná, nda ghada dzrafta tar. Mndu ta mnay kazlay: Yesu ná Kristi ya kə'a ná, dza'a talintala lu ta tsa mndu ya ma həga tagha skwa mu kə'a. ²³ Tsaya kəl dadahani ka mnay kazlay: Nda gla tsatsi, prək tsatsi ka ghəjani ka zlgawani kə'a ya.

²⁴ Ka hgəglantá la Farisa ta tsa mndu ya kamahis. Ka hən nda tsi mantse: «Mna kagha ta kahwathwata ta kəma Lazglafta. Anj ná, nda sna anj ka kazlay: Mnda dmaku tsa mndu ya kə'a,» ka hən. ²⁵ Ka tsa mndu ya mantse: «Ka mnda dmaku tsi, ka mnda dmaku a tsi wu, sna a i'i wa. Skwi turtuk ya snəj i'i ná, si nda ghulpa yu, ndanana nda nghanťá yu ta vli tsidid,» ka'a nda hən. ²⁶ «Waka a magaghata kəl ka ka nghanťá vli ka ka?» ka hən nda tsi. ²⁷ «Ghadaghada yu ta mnaghunata, va a kuni ta snay wu. Nu ta kumə kuni ta mnəglaghunata da tama, ari ta kumay a kaghuni ta nzakway ka duhwalhani guli na?» ka'a nda hən. ²⁸ Ka rarazə hən. Ka hən mantse: «Ba kagha ta nzakway ka

duhwalani wala, anj ná, duhwalha Musa anj. ²⁹ Nda sna amu kazlay: Gwadgana gwada Lazglafta ta Musa kə'a. Tsa mndu ya, sna a anj ka sagha ga tsi wu,» ka hən. ³⁰ Ka tsa mndu ya mantse: «Wanawa mandərmimi kay tama! Sna a kuni ta vli ka ga sagha tsi wu? Wana gunihaguna ta ira i'i tada tsa. ³¹ Skwi ya snəj amu ná, zlgaha a Lazglafta ta wa skwi ta dawu mnda dmaku wa. Mndu ya ta vla glaku njani, ta snanatá njani, ta zlgə tsi ta wani. ³² Ka yawu ta sna a lu ta mnay kazlay: Mamu mndu ta gunanatá ira mndu yaga lu nda ghulpa kə'a wa. ³³ Ka si nza a tsa mndu ya ka mnda Lazglafta wu ná, má had sana skwi lavinj tsi ta magata wa,» ka'a nda hən. ³⁴ Ka hən nda tsi mantse: «Kagha yaga lu ka dmaku dze'dze' guli ná, ka taghəgəltá skwi njanjni,» ka hən, ka ghzlagapta ma həga tagha skwa tar.

Vərdaka ghulpata mndu

³⁵ Manda snənta Yesu kazlay: Ghzlagap ghzla lu ma həga tagha skwa la Yahuda kə'a, ka lagha tsi slanaghata. Ka'a mantse: «Zlgahfzlgaha ka ta Zwanja mndu ra?» ka'a nda tsi. ³⁶ Ka tsa mndu ya mantse: «Waya ní mghama da! Mnihamna ka zlgahfata yu,» ka'a nda tsi. ³⁷ «Vani na ta nghanťá ka, ta gwada nda kagha na,» ka Yesu nda tsi. ³⁸ «Zlgahfzlgaha yu mghama da,» kə'a tsəlbata ka ndəba dzvu njani. ³⁹ Ka Yesu mantse: «Sasa yu ta na ghəja hadik na nj dganatá nzakwa mnduha. Nj nghanťá gwal kul nghanťá vli, ta vli. Ta ghulpəta gwal nda nghanťá vli,» ka'a. ⁴⁰ Ka sanlaha ma la Farisa hada mantse: «Dza'a ghulpggulpa anj guli ra?» ka hən nda tsi manda snənta tar ta tsa gwadaha ya. ⁴¹ Ka Yesu nda hən mantse: «Ka má ghulpggulpa kuni katsi ná, má had dmaku ta kaghuni wa. Tsaw "nda nghanťá anj ta vli," ka kuni ndanana ya, tsaya kəl dmakwa ghuni ka gdavata,» ka'a nda hən.

Yesu vərda mnda nghanťá tuwak

10 Ka Yesu mantse: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mndu ta kwal kul lami nda ta watgha gamaka tuwakha, ka valadata nda ta muhul ná, ghali tsa mndu ya, gənda tsa mndu ya guli. ² Ala ka lami nda ta watgha tsa mndu ya katsi, mnda nghanťá tuwakha tsa mndu ya. ³ Dza'a gunanaguna mnda nghanťá həga ya ta watgha, dza'a nda sna tuwakha ta lwani, nj hgaini ta tuwakhani nda hga tar nda hga tar. Nj zligintani ta hən dzibil. ⁴ Zligintani ta inda tuwakha ta nzakway ka njani ya, nj dza'ani ta kəma tar, ta dza'a hahən mistani. Ta dza'a tuwakhani mistani, kabga nda sna hahən ta lwani. ⁵ La a hən mista mndu kul snəntá hən wu, dza'a hwayaghuhwaya hən di'ij nda tsi, kabga tsatsaf a hən ta lwani wa.»

⁶ Mantse ya ka Yesu mnanatá mahdihdi ta hən, sew sna a tsa mnduha ta snay ya ta ghəja tsa skwi ta mnə tsi ya wa.

Yesu vərda mnda nghanťá tuwak

⁷ Ka Yesu nda hən guli mantse: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, i'i watgha gamaka tuwakha. ⁸ Inda

gwal ta sagha ka tiŋlaghutá i'i, ghali tsaha ya, gənda hən̄ guli. Ama ka kwalaghutá tuwakha ta sna lwa taŋ. ⁹ I'i watgha gamaka tuwak, ka lamla mndu nda ta i'i, dza'a mbaku. Dza'a laviŋlava ta lami ka sabi, ŋa mutsaftani ta skwa zayni. ¹⁰ Mndu ta ghali ná, ghali ŋani ta sagha da ghalay, ŋa dzata, ŋa zadanata. I'i ná, saghasa yu ŋa mutsafta mnduha ta hafu ka haslay, ŋa nzakwa taŋ kul had sana skwi ta pɔdugudunustá hən̄. ¹¹ I'i vərda mnda nga tuwak, vərda mnda nga tuwak ná, nda fa vghani ŋa tuwakhani. ¹² Mndu ta nga tuwak ta plə lu nda pla ŋani ná, ŋani a tuwakha wu na, nghayni ta kramtak mtak ta sagha ya ná, hwayaghutani ka zlanavata tuwakha, ŋa valafta kramtak mtak ta tuwakha, ka kwitanatá hən̄. ¹³ Tsaya skwi ta magə mndu ta maga slna ŋa tsemi, had ɔaŋwani nda tuwakha wa. ¹⁴ I'i ná, vərda mnda nga tuwak yu, nda sna yu ta tuwakha ɔa, hahən̄ guli nda sna hahən̄ ta i'i, ¹⁵ manda va ya snaŋ Da ta i'i ya, i'i guli ná, nda sna yu ta Da, nda fa vgha ɔa guli nda tuwakha ɔa. ¹⁶ Mamu sanlaha ma tuwakha ɔa guli, kul had ma na gamak na. Dza'a nda sna hən̄ ta lwa ɔa, ŋa hlaktá ɔa ta hən̄, ŋa nzata taŋ tuts, turtuk mndu ta nga hən̄. ¹⁷ Dvudva Da ta i'i, kabga fafa yu ta vgha ɔa ŋa mtuta, ŋa mutsəglafata ɔa. ¹⁸ Had mndu ta laviŋtá klaptá hafu ma i'i wu, i'i ka ghəŋa ɔa ta vlata. Laviŋlava yu ta vlata, laviŋlava yu ta mutsəglafata. Tsaya skwi dza'a ka magay ka Da ɔa nda i'i.»

¹⁹ Ka dagəglavaptá la Yahuda kidaghi gamndər ta ghəŋa tsa gwada ya. ²⁰ Ka sanlaha ma hən̄ mantisa: «Mamu duhwala halaway ma na mndu na, nda ksa da halaway, ŋaw ta sna kuni ta gwada ta gwadə tsi na?» ka hən̄. ²¹ «Had mndu nda ksa da halaway ta gwada manda tsaya wu, laviŋlava duhwala halaway ta gunana ta iri ta mnduha ra?» ka sanlaha guli.

Zlghaf a sanlaha ta Yesu wa

²² Ma fitika mazlam, ka skalə lu ta skala havaktá guna həga Lazglafata ma Ursalima. ²³ Mbadə Yesu ka wawaku ma rmak ta wa tsa həga Lazglafata ta hɔə lu ka rmaka Salumuŋ ya. ²⁴ Ka lagha la Yahuda wanafta dlivis. Ka hən̄ nda tsi mantisa: «Ŋa kulam yawu dza'a zlaŋnata ka ma dga ghəŋ ta dgə ŋni na? Ka kagha ta nzakway ka Kristi ya kay, mnaŋna ka dardar ba?» ka hən̄ nda tsi. ²⁵ Ka Yesu nda hən̄ mantisa: «Mnaghunama yu, zlgha a kuni wa. Na slnaha ta magə yu nda hga Da ɔa na ta mnaŋtá i'i, ²⁶ zlgha a kuni wu kabga had kuni mataba tuwakha ɔa wa. ²⁷ Nda sna tuwakha ɔa ta lwa ɔa. I'i nda sna yu ta hahən̄, ta dza'a hən̄ mista ɔa guli. ²⁸ Ta vlayvla yu ta hafu ŋa kɔkedzəŋ ta hən̄. Had hən̄ dza'a walaŋta zwaduta wu, had mndu dza'a hlaptá hən̄ ma dzva ɔa guli wa. ²⁹ Tsa Da ɔa ta vliha ta hən̄ ya, malaghumala ta inda sanlaha. Had mndu dza'a laviŋtá hlaptá hən̄ ma dzva Da ɔa wa. ³⁰ Aŋni nda Da ɔa ná, ka skwa turtuk ŋni.» ka'a nda hən̄.

³¹ Lagha la Yahuda ka hləglafatá pala ŋa zlərtsay. ³² Ka Yesu nda hən̄ mantisa: «Wya nda ndəgha slna dɔnadina si da Da ɔa magaghuna yu, ta ghəŋa wati ta kuma kuni ta zlərtsa i'i na?» ka'a nda hən̄. ³³ Ka hən̄ mantisa: «Ta ghəŋa magata gha ta skwi dɔna a ta zlərtsa ŋni ta

kagha wu, ta ghəŋa vəl kwarakwara gha. Kagha ta nzakway ka mnda səla ná, ta gra ghəŋa gha ka nda Lazglafata,» ka la Yahuda nda tsi. ³⁴ Ka Yesu nda hən̄ mantisa: «Vinda a ma deftera zlahu ghuni ma vla mnay Lazglafata kazlay: Kaghuni ná, "lazglafata" kuni † kə'a kay ra? ³⁵ Nda sna mu kazlay: Had mndu dza'a laviŋtá hərɔŋta skwi nda vinda ma deftera Lazglafata wu kə'a. Tsaw lazglafata kuni ka Lazglafata tsanaftá hgu ta mnduha ta mnə tsi ta gwadani ŋa taŋ. ³⁶ I'i, Da ta zbaptá i'i, ka ghunigihata ta ghəŋa hadik, waka kuni dza'a mnay kazlay: Ta kwarakwara ka kə'a kabga mnay ɔa kazlay: Zwaŋa Lazglafata yu kə'a? ³⁷ Ka slna Da ɔa ta magə yu ta nghə kuni wu, ma zlghaf kuni ta i'i. ³⁸ Ala ka si vani tsi ta magə yu katsi, dər má zlghaf a kuni ta i'i wu, zlghafwazlgha a ka tsa slnaha ya, kada grafta kuni, ŋa snaŋta ghuni kazlay: Da ta nzaku ma i'i, i'i ma Da guli kə'a,» ka Yesu nda hən̄. ³⁹ Ta ghəŋa tsaya ka zbəgəltá hən̄ ta ksafata, ka zadanaghatá tsi rək ta hən̄. ⁴⁰ Ka vrəglaghutá Yesu ta bla ghwa Surdeŋ, ma vla taŋtaŋa magay Yuhwana ta batem ŋa mnduha, ka nzatá tsi hada. ⁴¹ «Had mazəzmə dər turtuk maga Yuhwana wa. Tsaw inda skwi ta mna Yuhwana ta ghəŋa na mndu na ná, manda va tsaya nzakwani, ka ndəgha ta mnduha ta sl'adaghata da tsi ta mnay.» ⁴² Ma tsa vli ya, nda ndəgha gwal ta zlghaftá Yesu.

Mtakwa Lazar

11 Mamu sana mndu ma luwa Betani Lazar hgani ksaf ɔaŋwa. Ma tsa luwa ya ta nzakwa kwaghamani ta nzakway ka i Mari nda Marta. ² Tsa Mari ya tsa ta pghanaftá urdi ta səla ta Mgham Yesu ka takaday nda swida ghəŋani ya. Zwaŋamani tsa Lazar kul dughwanaku ya guli. ³ Ka tsghaghatá tsa kwaghamani ya ta lwi ŋa Yesu kazlay: Mghama ɔa, dughwana a tsa gra gha ya kay wu kə'a. ⁴ Ka Yesu mantisa: «Dzata a tsa ɔaŋwa ya ta Lazar wa. Ŋa maraŋtá glakwa mbrakwa Lazglafata tsa ɔaŋwani ya, kada maravata glakwa Zwaŋa Lazglafata guli,» ka'a manda snaŋtani ta tsa gwada ya.

⁵ Tsaw ta dvay Yesu ta i Marta nda mukumani nda Lazar. ⁶ Tahula tsa snaŋta Yesu kazlay: dughwana a Lazar wu kə'a ya, ka magəglatá tsi ta fitik his, ma tsa vli hada tsi ya. ⁷ Tahula tsa, «vramavra ta hadika Zudiya,» ka'a nda duhwalhani. ⁸ «Maləma ɔa, kdakwa la Yahuda tsa ta kuma zlərtsa ta kagha nda pala ŋa dzata ná, vramavra ta hadika Zudiya ka ka?» ka duhwalhani nda tsi. ⁹ Ka Yesu mantisa: «Ghwaŋpɔdə his a nzmndi ma vaghura. Ka ta mbadə gifitik mndu ta mbadə ná, had tuthun, ta dzadzay wu, kabga tsuwadək vli ta wa irani gifitik. ¹⁰ Ala ka girvidik ta mbadə mndu ta mbadə kati, ta dzadzay tuthun, kabga nga a ta vli girvidik wu,» ka Yesu nda hən̄. ¹¹ «Wa a dzadza hani ta gra mu Lazar, ka la yu da sl'anafta,» ka'a nda hən̄ tahula mnatani ta tsa gwada ya. ¹² «Mghama ɔa! ka si hani ta dzata ya ní, had dza'a mbafta ra?» ka duhwalhani nda tsi. ¹³ Ba va hani ta dzata kahwathwata ka hahən̄ sizlay nda ŋa taŋ. Tsaw ta ghəŋa mtatani mna Yesu ta ŋani. ¹⁴ Ka Yesu

† Ngha ta Zabura 82:6.

klinistá ghənjani ta həj mantsa: «Nda mta Lazar tanel!
¹⁵ Ta rfu yu ta ghənja kwala da kul had hada. Dina tsaya ka nja ghuni, nja fafta ghuni ta ghəj ta i'i. Mbadma slanaghata ndana tama,» ka'a nda həj. ¹⁶ «Mbadma amu guli, ka dza'a mu rwuta kawadaga nda tsi,» ka Tu-ma ta hgə lu ka mbuhwali nda pdakwa duhwalha.

Yesu hafu

¹⁷ Ta lagha Yesu ná, mafwada fitika Lazar tsa ma hadik manda padamta. ¹⁸ Tsa luwa Betani ya, malaghumala a ka meli hkən nzakwani nda luwa Ursalima wa. ¹⁹ Nda ndəgha la Yahuda ta slí'adaghata da zgwantá i Marta nda Mari, ta ghənja mtatá zwanjama tanj. ²⁰ Manda snanjta Marta kazlay: Wa'a Yesu ta sagha kə'a, ka labə tsi da guyay ta tvi, ta nzutá nzakwani Mari mintgha. ²¹ Ka Marta nda Yesu mantsa: «Mghama da! Ka má hadna ka katsi ná, má mta a zwanjama da wa. ²² Tsaw dər nda vanana ná, nda sna yu kazlay: Inda skwi dza'a ka dawanjta da Lazglafta ná, dza'a tsu'aghaf tsu'a Lazglafta ta wani kə'a,» ka Marta nda Yesu. ²³ Ka Yesu mantsa: «Dza'a slí'agapsli'a zwanjama gha ma mtaku,» ka'a nda tsi. ²⁴ «Nda sna yu mantsa kazlay: Dza'a slí'agapsli'a ma mtaku badu kdakwa ghənja hadik kə'a,» ka Marta nda tsi. ²⁵ Ka Yesu nda tsi mantsa: «I'i tsa mndu ta slí'aganaptá gwal nda rwa nja nzəglata tanj nda hafu ya. Mndu ta zlglaftá i'i dər mtumta tsi, dza'a nzanza nda hafu. ²⁶ Dər wati ma mndu ka ta ndiri tsi ta zlglaftá i'i had dza'a mtuta dekdek wa. Zlglafta ka ta tsa?» ka Yesu nda tsi. ²⁷ Ka Marta nda tsi mantsa: «Anjani mghama da, zlglafta yu kazlay: Kagha ná, Kristi Zwanja Lazglafta ya dza'a saha ta ghənja hadik ka,» ka'a nda tsi.

Tawa Yesu ta ghənja mta ta Lazar

²⁸ Mnatani ta tsa gwada ya, ka slí'aftá tsi ka laghwi mnanatá mukumani Mari makdek makdek kazlay: Wa'a tsa mndu ta taghamatá skwi ya kay hadna ta gvala kagha, ka'a. ²⁹ Na gi snanjta Mari mantsa ya, gi brahwat slí'afta, ka hwaya slanaghatá Yesu. ³⁰ Tsaw ta lamə a Yesu da luwa karaku wu, tata nzaku ma tsa vla guyak-wa tanj nda Marta ya. ³¹ Nghay tsa la Yahuda ta nzaku ma həga ta lba njuduf nja Mari ta tsa gi slí'aftani brahwat ka slí'i dzibil ya, ka həj mantsa: Ya slí'ani da taw ta kulu tsa, ka həj ka sabi mistani. ³² «Mghama da! Ka má hadna ka ná, má mta a zwanjama da wu,» Ka Mari zləmbatá ma ghuva Yesu nghanjər tsi manda bhadaghatani da tsa vli nda tsi ya. ³³ Nghay Yesu ta Mari ta taw, nda tsa la Yahuda ta labə mistani ya tani, ka lagha tsi ta njudufa Yesu ka kbanafu. ³⁴ «Ga padamta kuni na?» ka'a nda həj. «Mghama da! Sawi nghanata ba,» ka həj nda tsi. ³⁵ Ka mbəza Yesu ta ima taw. ³⁶ «Nghawa kə'a ta dvay ba!» ka la Yahuda ta ghənjani. ³⁷ «Tsatsi ta mbanafu ghuwpata mndu kay guli ná, lavinj a ta pyaftá Lazar má nja kwal kul mtuta ra,» ka sanlaha mataba tanj.

Vranamta Yesu ta hafu ma Lazar

³⁸ Ka ləglagha tsi ta njudufa Yesu. Ka slí'aftá tsi ka lagha ta kulu. Sana galigha ya funj lu ta klam ta wani. ³⁹ «Tanjwalagha ya klam ta wani ya,» ka Yesu. «Mghama da! Nda ghada zi'atani, kabga ma fwada fitikani na manda padamta,» ka Marta, mukumani ma tsa mndu nda mta ya. ⁴⁰ «Mnagha a yu kazlay: Ka zlglafta ka ná, dza'a nda nja ka ta mbrakwa Lazglafta kə'a kay ra?» ka Yesu nda tsi. ⁴¹ Ka tanjwalaghatá həj ta tsa klam ya. Ka nghanafu Yesu nda ta luwa, ka'a mantsa: «Da! Ta rfay yu ta kagha, kabga ta zlglafta ka ta tawa da. ⁴² Nda sna yu kazlay: Ta gdagda ka ta zlglafta da kə'a. Nziya nza tsi ná, nja na mnduha ta widifta na ta mna yu, kada zlglafta həj,» ka'a. ⁴³ Tahula mnatani ta tsa gwada ya, ka'a nda lwi dagaladagala mantsa: «Lazar! Sabsa,» ka'a. ⁴⁴ Ka sabə tsa Lazar si nda mta ya nda slahwatá səlahani nda dzvuhani, nda patak ma kuma. «Paliwawala, ka mbafta tsi ta mbafta,» ka Yesu nda həj.

Baray mghamha ta vgha nja dzatá Yesu

Mat 26:1-5, Mak 14:1-2, Luk 22:1-2

⁴⁵ Mataba tsa la Yahuda si ta lagha da zgwa Mari ya ná, nda ndəgha sanlaha ta zlglaftá Yesu nghanjər həj ta skwi maga tsi. ⁴⁶ Ka slí'aftá sanlaha mataba tanj, ka laghwi slanaghatá la Farisa, ka rusanafu skwi maga Yesu ta həj. ⁴⁷ Lagha la mali ta ghənja gwal dra skwi nja Lazglafta nda la Farisa, ka tskanatá gwal tsa guma. Ka həj mantsa: «Dagala mazəmzəm ta magə tsa mndu ya, waka mu dza'a magay na? ⁴⁸ Ka zlanazla mu ka va magayni katsi ná, dza'a slí'aghusli mnduha da zlglaftá tsatsi, nja sagha la Ruma da zadanatá həga Lazglafta nda mndəra amu tani,» ka həj. ⁴⁹ Ka Kayifa ta nzakway tek w mataba la mali ta ghənja la Yahuda, ya zbap lu ka mali ta ghənja gwal dra skwi nja Lazglafta ma tsa vaku ya, nda həj mantsa: «Kaghuni wa, had skwi snanj kuni wa. ⁵⁰ Had kuni ta ndanu ra? Draj mtuta mndu turtuk da manaka mnduha, kaya dza'a zadanata lu ta mndəra mndu nekwnekw,» ka'a.

⁵¹ Tsaw tsa gwada mnə tsi ya ná, nda dvayni a wa. Ma vəl tsa nzakwani ka mali ta ghənja gwal dra skwi nja Lazglafta ya ná, ka mnutá tsi kazlay: Dza'a mtumta Yesu da mnaka la Yahuda kə'a. ⁵² Nja la Yahuda nda ghənja tanj a wu, nda nza guli nja tskanatá inda zwana Lazglafta ta widatá vgha.

⁵³ Daga badu tsa ka dzraftá həj ta wi nja dzata Yesu. ⁵⁴ Tsaya kwal Yesu margəltá vghani banjuwa mataba la Yahuda. Ka slí'aftá tsi ka laghwi da sana luwa ta hgə lu ka Ifrayim ndusa nda wa mtak. Ka nzatá tsi hada kawadaga nda duhwalhani.

⁵⁵ Ka ndusaktá fitika skalay la Yahuda ta Pak. Ma kdaku tsa fitika skalay ya, ka slí'adaghatá ndəghata mnduha tsa hadik ya da luwa Ursalima, nja ghubinjtá vgha tanj. ⁵⁶ «Ta ndanə kuni ná, dza'a saghasa da vla skalay re, ari saghata a wa na?» ka həj mataba tanj, ka zba Yesu. ⁵⁷ Tsaw si mnumna la mali ta ghənja gwal dra skwi nja Lazglafta nda la Farisa kazlay: Ka wa mndu da

snaŋtá vli hada tsi ya ná, ka mna tsi ŋa ksafta, ka həŋ.

Pghafta Mari ta urdi ta səla Yesu

Mat 26:6-13, Mak 14:3-9

12 Ta pďakwa fitik mku' ka maga skala Pak, ka Lagha Yesu da luwa Betani, ma tsa luwa ta nza-ku Lazar, tsa mndu sli'aganap tsi ma mtaku ya kay. ² Ka danatá lu ta skwa zay hada, ka dgə Marta. Tekw tsa Lazar ya mataba tsa mnduha ta nzata ŋa za skwa zay kawadaga nda Yesu ya. ³ Ka klaftá Mari ta hwaraka urda sana fu ta hgə lu ka Nar, nda bla dzvani, ka rita litir. Ka pghə tsi ta səla Yesu, ka takadəy nda swida ghəŋani. Ka vėrtikanafatá tsa urdi ya ta vli ma inda tsa həga ya. ⁴ Ka Zudas Iskaryut zwaŋa Simuŋ, ta nzakway tekw mataba duhwalha Yesu ta dza'a skwapta ya mantša: ⁵ «Had lu si ta skwaptá na Urdi na ka tseda vagha mnduha hkən dərmaək † ka daganafatá gwal ka pdu ra?» ka'a. ⁶ Vərdá gwada ta la pdu a gwadə tsi wa. Vərdá tsatsi ná, ghali ya kabga ta dza'a tsatsi nda kla'atá tsa skwi ta tskə lu ma zliɓi da tsi ya. ⁷ Ama ka Yesu mantša: «Zlanazla! Ka fata tsi ŋa bađu pađa i'i. ⁸ Gwal pdu ná, tavata kaghuni hahəŋ. I'i, nzata a yu tavata kaghuni ŋa dekdek wu,» ka'a.

Mal dzatá Lazar, ka gwal dra skwi ŋa Lazglafta

⁹ Snaŋta ndəghata la Yahuda kazlay: Wa'a Yesu ma Betani kə'a, ka sli'adaghatá həŋ. Tsa sli'adaghatá həŋ ya ná, ta ghəŋa gwada ta Yesu nda ghəŋani a wu, ta kumay həŋ ta nghanatá tsa Lazar sli'aganap Yesu mataba gwal nda rwa ya guli. ¹⁰ «Dzatá Lazar guli!» ka la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta kurata, ¹¹ kabga nda ndəgha la Yahuda ta sli'apta mataba taŋ ka laghwi da zighaftá Yesu ta ghəŋa gwada ta Lazar.

Lama Yesu da luwa Ursalima

Mat 21:1-11, Mak 11:1-11, Luk 19:28-40

¹² Gamahtsimani, ka snaŋtá dəmgə ta sli'adaghatá da tsa vla skalu ya kazlay: Wa'a Yesu ta sagha da Ursalima kə'a. ¹³ Ka bal həŋ ta sluhwa zlizlam ka dza'a da guyay ta tvi. Ka həŋ mantša: «Ŋa Lazglafta glaku! Ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta mndu ta sagha nda hga Mgham. Ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta Mghama la Isra'ila,» ka həŋ ka hla wi. ¹⁴ Manda ya nda vinda, ka mutsaftá Yesu ta zwaŋa kdih, ka laf tsi tida.

¹⁵ «Ma zləŋ kuni ta zləŋ mnduha ma luwa Ursalima, wa'a Mghama ghuni ta sagha ta zwaŋa kdih †,» ka'a.

¹⁶ Inda tsa skwiha ta magaku ya ná, ta sna a duhwalhani ta klatá ghəŋani kaku wa. Tahula kapanafatá lu ta Yesu ma glakwani, ka havaktá həŋ kazlay: Ta ghəŋa tsatsi vindafta lu ta tsa skwi ya kə'a, ka sagha tsa skwi mna lu ma gwada Lazglafta ya magata manda va tsaya guli, ta ghəŋa Yesu. ¹⁷ Ka rusu inda tsa mnduha si kawadaga nda Yesu ya ta skwi nghan həŋ, ma fitika sli'aganaptani ta Lazar ma kulu, mataba gwal nda rwa

ya. ¹⁸ Tsaya kəl mnduha ka sli'adaghatá da guyay kabga snaŋta taŋ ta tsa mazəməzəm maga tsi ya. ¹⁹ «A had sana skwi dza'a magata mu ya na! Nghawa ba ta inda mnduha ta dza'a mistani,» ka la Farisa mataba taŋ.

Maganatá slna ta Yesu, ka dza'a mistani

²⁰ Mamu la Grek ‡ mataba tsa gwal ta sli'adaghatá da Ursalima ŋa tsəɓu da Lazglafta ma tsa fitika skalu ya. ²¹ Ka həŋ mantša: «Mghama da! Ta kumay ŋni ta guyayta nda Yesu,» ka həŋ nda Filip ta nzakway ka mnda luwa Betsayda ta hadika Galili. ²² Ka laghu Filip mnanatá Andre, ka sli'afatá həŋ kawadaga ka laghwi mnanatá Yesu. ²³ Ka Yesu nda həŋ mantša: «Nda maga fitik dza'a kəl lu ka kapanafatá Zwaŋa mndu ma glakwani. ²⁴ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ndleŋw manda va tsaya ta nzata hya nimaya ka dədam a tsi da hadik ka rwutani. Ka rwurwa tsi, dza'a yaf ya dagala. ²⁵ Mndu ta dva ghəŋani ná, dza'a zadinzađa. Ala, ka malaghumala dvafta tsa mndu ya ta Lazglafta ka skwiha ma ghəŋa hadik katsi, dza'a nzulananzula tsa mndu ya ta hafani ŋa kdekedzer. ²⁶ Kata kumay mndu ta magihatá slna ná, ka sawi tsi mista da, ma tsa vli dza'a nzata i'i ya, hada dza'a nzata tsa mndu ta magihatá slna da ya guli. Ka ta magihamaga mndu ta slna, dza'a ŋlanafŋla Da da ta tsa mndu ya,» ka'a nda həŋ.

Mnay Yesu ta gwada ta dza'ani mtaku

²⁷ Ka Yesu mantša: «Ndanana ná, wana nda tsa ŋud-ufa da. Sna a yu ta skwi ŋa mnay da wa. Da! Klakla ta i'i ma na ghuya daŋwa na ka yu, tsaw ta ghəŋa tsa ghuya daŋwa ya klə yu ka saha ta ghəŋa hadik da ghuyay kay guli. ²⁸ Da! Maranmara ta glakwa gha,» ka'a. «Ghadaghada yu ta maranatá glakwa da, dza'a kdəy yu ta maray guli,» ka lwi gwadagata daga ta luwa. ²⁹ «Luwa ya ta ŋəzlata,» ka dəmgə ta snay. «Duhwalha Lazglafta ya ta gwadganata,» ka sanlaha. ³⁰ Ama ka Yesu mantša: «Tsa lwi ta gwadagata ya ná, ka ŋa da a wa, ka ŋa ghuni gwadagata tsi. ³¹ Ndanana tama, nda maga fitika tsanaghatá guma ta na ghəŋa hadik na. Ndanana dza'a wudidinŋta lu ta mghama na ghəŋa hadik na. ³² I'i, bađu kapadifita † lu ta na ghəŋa hadik ya, dza'a tďaktdak yu ta inda mnduha da i'i,» ka'a. ³³ Tvi kə'a dza'a mtaku ta mnə tsi ma tsa gwadani ya. ³⁴ «Dza'a nzata ŋa kdekedzer Kristi, ka anŋi taghafta ma deftera zlahu ná, waka kagha tama ta mnay kazlay: Dza'a kapanafkapa lu ta Zwaŋa mndu kə'a. Wa tsa Zwaŋa mndu ya?» ka tsa dəmgə ya. ³⁵ Ka Yesu mantša: «Ta bəts nzda tsuwadək kaku mataba ghuni. Tatake'a tsuwadək na ná, Mbadawambađa ta mbada ma tsuwadək, yaha vli da kuzaghunaghata. Mndu ta mbada ma grum ná, sna a ta vli ta dza'a tsi wa. ³⁶ Zighafwazlgha ta tsuwadək ta da kaghuni tsi na, kada nzakwa kuni ka zwana tsuwadək,» ka'a nda həŋ. Gwadata Yesu ta tsa gwada ya, ka laghu tsi ka zaghuta di'irŋ nda həŋ, ka difaghuta.

† Ngha ta Yuhwana 6:7. †† Ngha ta Zakari 9:9.

‡ Ngha ta Yuhwana 7:35. †† Ngha ta Yuhwana 3:14.

Kwalaghuta la Yahuda ta zlgħaftá Yesu

³⁷ Kulam nda tsa mazəmzəmha mamaga tsi ta wa ira taŋ ya, ka kwalaghutá hənĵ ta zlgħafta. ³⁸ Mantsa ya dza'a kəl tsi ka nzakway tab ta gwada manda ya mna anabi Isaya kazlay:

«Mghama da, wa ta zlgħaftá gwada ya gwada ħni? Wa maranaŋ Mgham Lazglafta ta mbrakwani †?»

³⁹ Skwi kwal hənĵ zlgħafta ná, wya tsi ka Isaya mnata guli:

⁴⁰ «Lazglafta ta ghulpiŋtá ira taŋ, ka taŋanaftá ghəŋa taŋ, ħa kwala taŋ nghanĵa nda ira taŋ, ħa kwala taŋ tsatsafta da mbədfaktá hənĵ ta vgha tvə i' ħa mbanafĵa da ta hənĵ †† kə'a,» ka Lazglafta.

⁴¹ Ma tsa fitika nghanĵa Isaya ta glakwa Yesu ka mnə tsi ta gwada ta ghəŋani ‡ ya, mnata tsi ta tsa gwada ya.

⁴² Ma va tsaya ná, mamu ndəghata la mali ta ghəŋa la Yahuda ta zlgħaftá Yesu. Ama ka kwalaghutá hənĵ ta maraŋtá ghəŋa taŋ, kabga zlgħa gwada da la Farisa, da talintá lu ta hənĵ ma həga tagħa skwa taŋ.

⁴³ Malagħumala dvafta taŋ ta għubu da mnduha ka ya da Lazglafta.

Yesu ná, tsuwadək ya

⁴⁴ Ka Yesu klanĵá lwi mantsa: «Mndu ta zlgħaftá i'i, i'i a zlgħaf tsi wu, tsa mndu ta ghunigihata ya zlgħaf tsi.

⁴⁵ Mndu nda nghanĵa ta i'i, nda nghanĵa ta mndu ta ghunigihata. ⁴⁶ I'i ná, tsuwadək ya, ka saha ya ta ghəŋa hadik kada kwala mndu ta zlgħaftá i'i da nzata ma grum.

⁴⁷ Ka nda sna mndu ta gwada mna ya, ka kwalaghutá tsi ta maga slna nda tsi katsi, i'i a dza'a tsa guma ta ghəŋani wu, kabga sa a ya ta ghəŋa hadik ħa tsa guma wu, sasa ya ħa mba mnduha ta ghəŋa hadik.

⁴⁸ Mndu ta vzidta ka kwalaghutá tsi ta zlgħaftá gwada da, dza'a tsanaghatsa lu ta guma. Tsa gwadaha gwada ya ya dza'a tsanagħatá guma bađu kdakwa ghəŋa hadik. ⁴⁹ I'i ná, gaghəŋ gaghəŋa da a ta gwada ya ta gwada wa. Tsa Da ta ghunigihata ya ta mnihatá gwada ħa gwaday da, nda ya ħa ta tagħay da ħa mnduha.

⁵⁰ Nda sna ya kazlay: Skwi ta mnə tsi ná, ta vlay ta hafu ħa kdekedzeŋ kə'a. Inda skwiha ta mnə ya ná, manda va skwi mniha Da da ta mna ya,» ka'a.

Mbazanata Yesu ta səla duhwalhani

13 Ta kdavakta fitik lu, gamahtsimani dza'a skala lu ta skala Pak. Nda sna Yesu kazlay: Sagħasa fitik dza'a kəl tsi ka zlanatá na ghəŋa hadik na, ka lagħu da Da kə'a. Dvuđva tsatsi ta gwal ta zlgħafta ma na ghəŋa hadik na, had kdavakta dvutani ta hənĵ wa. ² Ka zə Yesu ta skwa zay nda duhwalhani gahawu. Nziya nza tsi, ghadaghada halaway ta hbutá Zudas zwanĵa Simuŋ Iskaryut ħa skwaptá Yesu. ³ Nda sna Yesu ka ghəŋani kazlay: Sa daga da Lazglafta ya, dza'a vru da Lazglafta ya kə'a. Nda sna guli kazlay: Fanamfa Lazglafta ta inda

† Nghanĵa ta Isaya 53:1. †† Nghanĵa ta Isaya 6:9-10. ‡ Nghanĵa ta Isaya 6:1.

skwi ma dzvani kə'a. ⁴ Ka sli'avatá tsi ma tsa vla za skwi ya, ka sudatá tsi ta lgutani, ka klaftá tsi ta ira gwada ka hbivta misti. ⁵ Ka tamtá tsi ta imi ma glifinĵ, ka mbambazə tsi ta səla duhwalhani. Ka ta takad tsi nda tsa ira gwada hbiv tsi misti ya kay. ⁶ Ka lagħa tsi ta Simuŋ Piyer. Ka Simuŋ Piyer mantsa: «Mghama da! Kagħa ná, ħa mbaza səla da!» ka'a nda tsi. ⁷ «Ta kda a snaŋta għa ta na skwi ta magə ya na karaku wu, dza'a nda sna ka dazlay,» ka Yesu nda tsi. ⁸ «Kadzeŋkadzeŋ, had ka ta walaŋtá mbaza səla da wu,» ka Piyer nda tsi. «Ka mbazagħa a ya ta səla għa wu, had ima għa ma i'i wu,» ka Yesu nda tsi. ⁹ Ka'a mantsa: «Mghama da! Səlah a da kweŋkweŋ a dza'a ka mbazihata tama wu, nda dzvuha da nda ghəŋa da tani,» ka Simuŋ Piyer nda tsi. ¹⁰ Ka Yesu mantsa: «Ka nda mbazambaza mndu, had ta zbəgəltá mbaza wa. Ba səlah a kweŋkweŋ dza'a mbambazanaghuta tsi, kabga tsuwedaka vghani. Tsuwedaka vgha ghuni, tsaw kaghuni demdem a wu,» ka Yesu nda tsi. ¹¹ Nda sna Yesu ta mndu dza'a skwapta, tsaya kəl tsi ka mna kazlay: Kaghuni demdem a tsuwedaka wu kə'a ya.

¹² Tahula mbambazanatani ta səlah a taŋ, ka sudglavatá tsi ta lgutani, ka nzəgladatá ka zəgəltá skwi. Ka'a nda hənĵ mantsa: «Nda sna kuni ta tsa skwi magə ya ħa ghuni ya ra? ¹³ "Mndu ta tagħa skwi" nghanĵi ka, "mghama ħni" ka, ka kuni ta hga i'i. Ta ħa ghuni tsaya, manda va tsaya ya. ¹⁴ Ka si i'i ta nzakway ka mgham, mndu ta tagħa skwi ħa mndu, mbaza ghuna mbaza ya ta səla ya ní, kaghuni guli ħa mbazay ghuni mantsa ta ħa sani nda sani. ¹⁵ Maragħunatá tsaya maragħuna ya, ħa magay kaghuni guli manda tsa magagħuna ya ya. ¹⁶ Kahwathwata ka ya ta mnaghunata, had kwala ta malagħutá mghamani wu, had mnda ghunay guli ta malagħutá mndu ta ghunafta wa. ¹⁷ Ka nda sna kuni ta tsaya, dza'a rfu kuni kata magay kuni ta slna nda tsi. ¹⁸ Nda kaghuni demdem a ta gwada ya ta tsa gwada ya wu, nda sna ya ta gwal zabap ya. Tsa gwada nda vinda ma defteri ya ná, dina ka magatani mantsa. "Mndu ta zə ħni ta skwa zay kawadaga nda tsi ta lidista. ††" ¹⁹ Ka ya ta mnaghunata daga ndanana ma kdaku skwi ka slata. Mantsa tama ka slasla skwi ya, ħa zlgħafta ghuni kazlay: "I'i ná, i'i ya" kə'a. ²⁰ Kahwathwata ka ya ta mnaghunata, ka tsu'aftsu'a mndu ta mndu dza'a ghunafta ya katsi ná, i'i tsu'af tsi. Ka tsu'aftsu'a tsi ta i'i, tsu'aftsu'a guli ta mndu ta ghunigihata,» ka'a.

Sli'a Zudas skwaptá Yesu

Mat 26:20-25, Mak 14:17-21, Luk 22:21-23

²¹ Tahula kdinĵa Yesu ta mana tsa gwadaha ya, ka ghudzavafĵa ħuđufani, ka'a mantsa: «Kahwathwata ka ya ta mnaghunata, mamu sani ma kaghuni dza'a skwaptá i'i,» ka'a mnanaŋta hənĵ baz. ²² Ghurghurghur, ka duhwalhani ka nanagħa vgha taŋ. Sew sna a hənĵ ka ta wa ta mna tsi wa. ²³ Tsaw sani turtuk mataba duhwalhani, tsa ta mamə Yesu ya, tavata Yesu nzanavata tsi. ²⁴ «Wa na mndu ta gwadə ka ta ghəŋani na na? ka ka dawana da tsi ba?» ka Simuŋ Piyer nda tsi nda

†† Nghanĵa ta Zabura 41:10.

dzvu. ²⁵ Mantsa ya tama, «Waya ní mghama da,» ka tsa duhwal ya fadaghatá ghəŋ da ghuva Yesu ka daway. ²⁶ Ka Yesu mantsa: «Tsa mndu dza'a ní'agafta yu ta ndurzla dafa ka vlan̄ta ya ná, vani tsaya,» ka'a nda tsi. Ka ní'agaftá tsi ta ndurzla dafa ka vlan̄tá Zudas zwan̄a Simuŋ Iskaryut. ²⁷ Na gi tsa zlgħafta Zudas ta tsa ndurzla dafa ya, gi lama halaway dida tsa. «Maga misim-misim ta skwi ta kumə ka ta magay,» ka Yesu nda tsi. ²⁸ Hađ mndu dər ka turtuk mataba tsa gwal ta nzata ka za skwi ya nda sna ka kabgawu kəl tsi ka mnay ɲani mantsa wa. ²⁹ Zlah la skwaktá skwi ɲa za skalú, ka la valan̄tá skwi ta gwal ka pdu a ka Yesu nda tsi, ka sanlaha ta ndanay, kabga da Zudas zliba tska skwa taŋ. ³⁰ Na zlgħafta Zudas ta tsa ndurzla dafa ya, ka gi sabə tsi dzibil. Rvidik vli ta tsa luwa ya.

Dvuwadva ta vgha ghuni

³¹ Tahula sagħwa Zudas dzibil, ka Yesu mantsa: «Ndana na ɲlanaf̄ta lu ta Zwan̄a mndu. Ka ɲlanaf̄tá lu ta Lazglafta guli nda ma tsatsi. ³² Ka nda ma tsatsi zlagigir̄ta Lazglafta ta glakwani ya, dza'a marigin̄mara ma vərda tsatsi ta glakwa zwan̄ guli, dza'a gi magay ndana ndana. ³³ Zwana da, ta bats yeya nzda da kawadaga nda kaghuni, dza'a zbay kuni ta i'i. Manda va ya mnana yu ta la Yahuda kazlay: Laviŋ a kuni ta bhata ma vli ta dza'a yu wu kə'a ya, manda tsaya ta mnaghun̄anta yu ta kaghuni guli ndana. ³⁴ Wana lfida zlahu ta vlaghunata yu. Dvuwadva ta vgha ghuni sani nda sani. Manda va ya d̄vu i'i ta kaghuni ya, d̄vuwadva kaghuni guli ta vgha ghuni sani nda sani. ³⁵ Ka ta d̄vu d̄va kuni ta vgha ghuni sani nda sani katsi, ta tsaya dza'a snan̄ta mnduha kazlay: Duhwalha da kuni kə'a,» ka'a.

Mnay Yesu ta krughuwa Piyer

Mat 26:31-35, Mak 14:27-31, Luk 22:31-34

³⁶ Ka Piyer mantsa: «Mghama da! dza'a diga ka na?» ka'a nda tsi. «Laviŋ a ka ta bhata da tsa vli ta dza'a yu ya ndanana wu, dazlay ya, dza'a bhabha ka mista da,» ka Yesu nda tsi. ³⁷ Ka Piyer mantsa: «Mghama da! kabgawu dza'a kwal yu laviŋtá bhata mista gha ndana na? Dər ɲa dzatá i'i tsi, fafa yu ta vgha da ka ɲa gha,» ka'a nda tsi. ³⁸ Ka Yesu mantsa: «Va kahwathwata, fafa ka ta vgha gha ɲa da ra? Kahwathwata ka yu ta mnaghata, ma kdaku vazak wahata ná, hkən səla dza'a mnata ka kazlay: Sna a yu ta na mndu na wu, kə'a nda i'i,» ka'a.

Nda ma Yesu tva dza'a da Da

14 Ka Yesu nda duhwalhani kay guli mantsa: «Yaha ɲudufa ghuni da tdu, fafwafa ta ghəŋa ghuni ta Lazglafta faf kuni guli ta ghəŋa ghuni ta i'i. ² Nda ndəgha vla nzaku ma həga ga Da da, ka má hađ tsi mantsa wu, má mnaghunamna yu. Dza'a nda sli'a yu da payaghunatá vli. ³ Tahula lagħwa da ka payaghunatá vli, dza'a vragavra yu, ɲa hlay da ta kaghuni tava-ta i'i. ɲa mutsafta kaghuni guli ta nzaku ma vli dza'a nzata i'i, ka'a. ⁴ Wya nda sna kaghuni ta vli ta dza'a yu,

nda sna kuni ta tvi guli,» ka'a. ⁵ Ka Tuma mantsa: «Mghama da, sna a ɲni ta vli ta dza'a ka wu, waka aŋni dza'a snan̄tá tvi?» ka'a nda tsi. ⁶ Ka Yesu nda tsi mantsa: «I'i tvi, i'i kahwathwata, i'i hafu. Hađ mndu dza'a laviŋtá lami da həga ga Da, ka nza a tsi nda tvə i'i wa. ⁷ Ka nda sna kuni ta i'i dza'a nda sna kuni guli ta Da da. Ndanana ná, nda sna kuni, nda ngha kaghuni guli,» ka'a nda tsi.

⁸ Ka Filip mantsa: «Mghama da! Maraŋnamara ta tsa Da ya, ka zdafta ɲudufa ɲni,» ka'a nda tsi. ⁹ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Nda kda fitika da kawadaga nda kaghuni Filip ná, ta sna a ka ta i'i ra? Ka nda ngha mndu ta i'i ná, nda ngha ta Da. Waka ka dza'a mnay kazlay: Maraŋnamara ta Da kə'a na? ¹⁰ Zlgħaf a ka kazlay: Ta nzaku ma Da i'i, Da guli ta nzaku ma i'i kə'a ra? Nana gwadaha ta mnaghunata yu na ná, ma ghəŋa da a ta kla'ata yu wa. Tsa Da ta nzaku ma i'i ya ta maga tsa slnaha ya. ¹¹ Fafwa fa ta ghəŋa ghuni ta skwi ta mnaghunata yu kazlay: I'i ta nzaku ma Da, Da guli ta nzaku ma i'i kə'a ya. Fafwafa ta ghəŋa ghuni dər ta ghəŋa tsa slnaha yeya tsi. ¹² Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mndu ta zlgħaftá i'i, dza'a magay tsatsi guli ta slna ta magə yu. Dza'a magay ka malaghuta kabga nda sli'a i'i da Da da. ¹³ Mantsa tama, inda skwi dza'a kuni dawanta nda hga da, dza'a magay yu, kada maranta Da ta glakwani nda ma zwan̄. ¹⁴ Ka dawandawa kuni ta sana skwi nda hga da, dza'a magay yu,» ka'a.

Dza'a ghunaga ghuna Da ta Sulkum nda ghuba

¹⁵ «Ka d̄vu d̄va kuni ta i'i, dza'a snasna kuni ta zlahuha da. ¹⁶ I'i, dza'a daway yu da Da ta sana mndu ɲa ghunəghunatanani ɲa nzatani ɲa dekdek kawadaga nda kaghuni ɲa kata kaghuni. ¹⁷ Tsa mndu ya ná, Sulkuma kligir̄tá kahwathwata ya. Laviŋ a mndu ma ghəŋa hadik ta tsu'af̄ta wa. Laviŋ a həŋ ta snan̄ta guli wa. Kaghuni nda sna kaghuni, kabga ta gd̄ata kawadaga nda kaghuni, dza'a gd̄avagda ɲa dekdek ma ɲudufa ghuni. ¹⁸ I'i, zlaghunata a yu manda zwana tawakri wu, dza'a vragaghavra yu da kaghuni. ¹⁹ Ta bats nzda da, nghan̄ta a mnduha ma ghəŋa hadik ta i'i wa. Kaghuni ya, dza'a nda ngha kuni ta i'i, kabga ta nzakw nda hafu i'i, dza'a nzata nda hafu kaghuni guli. ²⁰ Bađu tsaya dza'a snan̄ta kuni kazlay: Ta nzaku ma Da i'i, ta nzaku ma i'i kaghuni, i'i guli ta nzaku ma kaghuni yu kə'a.

²¹ «Ka ɲanaŋa mndu ta zlahuha da ka snata, tsaya mndu ta d̄vutá i'i. Dza'a d̄vu d̄va Da da ta tsa mndu ta d̄vutá i'i ya. I'i guli dza'a d̄vu d̄va yu ɲa maran̄anta da ta nzakwa da,» ka'a.

²² «Kinawu ka kagha dza'a maravata da aŋni, kul maravata ka da mnduha ta ghəŋa hadik na?» ka Zuda, Zudas Iskaryut ya a wa. ²³ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Ka d̄vu d̄va mndu ta i'i, dza'a ɲanaŋa ta gwada da, dza'a d̄vu d̄va Da da ta tsatsi guli. ɲa sagħa ɲni nda Da da tani ɲa nzakwa ɲni ga taŋ. ²⁴ Ka d̄vu a mndu ta i'i wu katsi, ɲana a ta gwada da wu, nana gwada ta mnaghunata yu ta snə kuni na ná, kla a ma ghəŋa da a yu wu, tsa Da da ta ghunighata ya ta mniyata.

²⁵ «Mnaghunamna yu ta tsaya ta wana yu kawadaga nda kaghuni na. ²⁶ Tsa mnda kata mndu dza'a saha ya, Sulkum nda ghuba ya dza'a ghunagata Da nda hga da. Tsatsi dza'a taghaghunaftá inda skwi, ña havaghunaktá inda gwada managhuna yu.

²⁷ «Zdaku ya ta zlaghunanta yu †. Zdakwa da ya ta vlaghunata yu. Vla a yu ña ghuni manda ya ta vlə mnduha ma ghəña hadik wa. Yaha ñudufa ghuni da tdu, yaha kuni da zləñ. ²⁸ Nda sna kuni ta gwada mnaghuna yu kay, "nda slí'a yu, dza'a vragaghavra yu da kaghuni." Ka ta dvay kuni ta i'i katsi ná, dza'a rfay kuni ta rfu ta ghəña má snañta ghuni kazlay: Nda slí'a yu da Da kə'a, kabga mal Da ka i'i. ²⁹ Wana yu ta mnaghunata tsa skwiha ya ndanana ma kdaku həñ ka slata, kada zlgħafta kuni ta skwi ta mnaghunata yu, slarə tsi. ³⁰ Had gwada ta dagala ta ña mnaghunata da wu, kabga wya tsa ghwadaka mghama na ghəña hadik na ya ta sagha. Tsaw laviñ a ta ñraptá i'i wa. ³¹ Dina ka snañta mnduha ta ghəña hadik kazlay: Dvudva yu ta Da kə'a. Inda skwiha ta magə yu guli ná, manda va ya mniha Da ta maga yu. Slí'afwaslí'a hadna mbadma,» ka'a.

Yesu vərda fwa Inabi

15 «I'i vərda fwa inabi, Da da mnda hvay. ² Inda dzva fu ta dzuslafta ta i'i, kul had ta yaku ná, ta tsinqtsa. Inda dzva fu ta dzuslafta ta i'i ta yaku guli na, ta sladafslada ña sgəglavaghata yakwani. ³ Ghadagħada tsa gwada ta mnaghunata yu ya ta sladafstá kaghuni. ⁴ Gdávawagda nda ndi'atá vgha ta i'i manda ndi'atá i'i nda kaghuni ya. Laviñ a dzva fu ta yafta ka ndi'a a tsi ta dughwanə wa. Mantsa kaghuni guli, laviñ a kuni ta magatá sana skwi ka gdava a ndi'atá kaghuni ta i'i wa. ⁵ I'i fwa inabi, kaghuni dzvuhani, mndu ta gdavata ndi'atani ta i'i manda i'i nda tsatsi ya, dza'a yaf ya tsatsi rgədzəb. Ka had i'i wu, laviñ a kuni ta magatá sana skwi wa. ⁶ Ka gdava a ndi'atá mndu ta i'i ná, dza'a wudidiñ wuda lu manda dzva fu ña ghwalutani, ña hlaftá tsa dzvuhani ya, ka pghamta ma vu, ña drutani. ⁷ Ka gdávagda ndi'atá kaghuni ta i'i, ka gdávagda gwada da guli ma kaghuni katsi, dawawadawa ta inda skwi ta kumə kuni, dza'a mutsay kuni. ⁸ Ka rgədzəb ta yafta kuni ta maray kuni kazlay: Duhwalhani añni kə'a, tsaya dza'a marañtá glakwa Da da. ⁹ Dvudva i'i ta kaghuni manda va ya dvu Da da ta i'i ya. Gdávawagda ma dvutá mnda da. ¹⁰ Ka ta snasna kuni ta zlaha da, dza'a gdávagda kuni ma dvutá mnda da. Manda tsaya snata i'i ta zlaha Da da, kəl i'i ka gdavata ma dvutá mndani.

¹¹ «Mnaghunamna yu manda va tsaya kada yifafta rfa da ma kaghuni, ña ndəghafta rfa kaghuni guli. ¹² Wya zlaha da ta mnaghunata yu, dvuwadva ta vgha ghuni sani nda sani manda va ya dvu i'i ta kaghuni ya. ¹³ Had sana dvutá mndu ta malaghuta ta ghəña vlata mndu ta hafani ña grahani wa. ¹⁴ Ka ta magay kuni ta skwi ta mnaghunata yu ná, nda nza kuni ka graha da. ¹⁵ Hgəgla a yu ta kaghuni ka kwalvaha wu, kabga sna a kwalva ta skwi ta magə dañahəgani wa. Graha da ta

hga i'i ta kaghuni, kabga inda skwi taghaf yu da Da da ná, snaghunamsna yu. ¹⁶ Kaghuni a ta zbaptá i'i wu, i'i ta zbaptá kaghuni, ka faghunagħatá slna ña magay, ña yafta ghuni, ña gdavata tsa yakwa ghuni ya. Mantsa tama, dza'a vlaghunavla Da da ta inda skwi dza'a kuni dawanta nda hga da. ¹⁷ Skwi ta mnaghunata yu ná, ka dvuta kuni ta vgha ghuni sani nda sani,» ka'a.

Kwalaghuta ghəña hadik ta i Yesu nda duhwalhani

¹⁸ Ka Yesu mantsa: «Ka ta husañhusa kuni ta mnduha ta na ghəña hadik na katsi, tiñəl i'i ta husañtá həñ ka kaghuni. ¹⁹ Ka má ña na ghəña hadik na ka ghuni katsi, má dza'a dvafdvə mnduha ta na ghəña hadik na ta kaghuni, kabga ña tañ kuni mazlay. Zabapzaba yu ta kaghuni, ka hligiñtá kaghuni mataba mnduha ta ghəña hadik. Ta ka ña mnduha ta ghəña hadik a kaghuni wu, kəl kuni ka husañtá həñ. ²⁰ Havakwahava ta gwada mnaghuna yu. "Malagħumala a kwalva ka Maləmani wa." Ka si ghuydipghuya mnduha ta dañwa, dza'a ghuyay həñ ña kaghuni guli. Ka si snasna həñ ta gwada da, dza'a snay həñ ta ña ghuni guli. ²¹ Ta gwada ta i'i dza'a maga həñ ta tsaya ña ghuni, kabga sna a həñ ta mndu ta ghunigihata wa. ²² Ka má sna a yu wu, ka má had gwada walañ yu ta mnanatá həñ wu, má had dmakwa tañ wa. Ndanana tama, lavgliñ a həñ ta mnay kazlay: Had dmakwa ñni wu kə'a wa. ²³ Ka ta husañhusa yu ta mndu, ta husañhusa Da da ta tsa mndu ya guli. ²⁴ Ka má maga a yu mataba tañ ta slnaha ya kul walañtá sani ma mndu ta magata wu katsi, má had dmakwa tañ wa. Ndanana, nda ngha həñ ta slnaha da, ka husañtá yu ta həñ nda Da da tani. ²⁵ Tsaw slasla tsaya mantsa ya, ña nzakwa tsa gwada nda vinda ma deftera zlaha tañ ta mnay kazlay: Ka bətbət husañta †† yu ta həñ kə'a ya, manda va tsaya nzakwani.

²⁶ «Tsa mnda kata kaghuni dza'a saha ya, Sulkum ta kligiñtá kahwathwata ya dza'a saha daga da Da. Dza'a mnay ta gwada ta i'i. ²⁷ Kaghuni guli, dza'a mnay kuni ta gwada ta i'i, kabga kawadaga kuni nda i'i, daga ka yawu zlafta mu ta nzaku,» ka'a.

16 Ka Yesu mantsa: «Managhuna mana yu ta tsa skwiha ya, kada kwala kuni zlanavatá zlgħay nda ñudufa ghuni. ² Dza'a taliñtala lu ta kaghuni ma həga tagħa skwa la Yahuda. Tsaya ya a vani wu, ta sagħasa fitik dza'a kəl mnduha dza'a pslatá kaghuni ka ndanay kazlay: Na skwi maga mu na ná, magamaga mu ta skwi ta zdəganatá Lazglafta kə'a. ³ Mantsa ya dza'a maga həñ, kabga sna a həñ ta dər Da, dər i'i wu,» ka'a.

Dza'a sasa Sulkum nda ghuba

⁴ Ka'a guli mantsa: «Ka sagħasa tsa fitik ya, dza'a havakhava kuni ta skwiha managhuna yu. Tsaya kəl yu ka managhunata tsahaya. Ta kawadaga yu nda kaghuni kwal yu ka mnaghunata daga tañtañ. ⁵ Ndanana dza'a da mndu ta ghunigiha yu. Sew had ya mataba ghuni ta daway kazlay: Dza'a da wa ka na kə'a wa. ⁶ Ama ma mnaghunanta da, ka gurdutá ñudufa ghuni.

† Ngha ta Isaya 9:5.

†† Ngha ta Zabura 35:19, 69:5.

⁷ Kahwathwata na skwi ta mnaghunata yu na. Mal ma na laghwi dza'a laghu yu na kata ta kaghuni. Ka laghu a yu wu, sata a tsa mndu dza'a kata kaghuni ya da kaghuni wa. Ka laghula yu, dza'a ghunəgaghuna ghuna yu. ⁸ Ka sasa tsi, dza'a mnanamna ta mnduha ta ghəŋa hadik ta krughuva taŋ ta ghəŋa skwi ka dmaku nda ya ta ghəŋa skwi tdukwa, nda ya ta ghəŋa skwi ka guma. ⁹ Ta nanay mnduha ta ghəŋa hadik ta ghəŋa taŋ ta ghəŋa skwi ka dmaku, kabga kwala taŋ kul zlgħaftá i'i. ¹⁰ Ta nanay mnduha ta ghəŋa hadik ta ghəŋa taŋ ta ghəŋa skwi tdukwa, kabga nda sli'a i'i da Da, nghəglan̄ta a kuni ta i'i wa. ¹¹ Ta nanay mnduha ta ghəŋa hadik ta ghəŋa taŋ ta ghəŋa skwi ka guma, kabga nda ghada tsanagħatá guma ta ghwadaka mghama na ghəŋa hadik na.

¹² «Ta dagala skwi má ŋa managhunata da, tsaw lavin̄ta a kuni ta ŋafta ndana ya. ¹³ Ka sasa tsa Sulkum ta mnigin̄tá kahwathwata ya, dza'a snaghunamsna ta inda kahwathwata. Gwada ma ghəŋani a dza'a kla'ata tsi ka mnay wa. Inda skwi dza'a snan̄ta tsi, dza'a tsi mnay, ŋa mnaghunatani ta skwi dza'a slaku ta kəma. ¹⁴ Tsatsi dza'a maran̄tá glakwa da, kabga skwi da i'i dza'a tsu'af-ta tsi ŋa mnay ŋa ghuni. ¹⁵ Inda skwa Da da ná, ŋa da ya. Tsaya kəl yu ka mnaghunata kazlay: Skwi da i'i dza'a klafta tsi ŋa mnay ŋa ghuni kə'a ya,» ka'a.

Dza'a mbədavafmbəda taw ka ghubasu

¹⁶ Ka'a guli mantsa: «Ta bets nzda, nghəglan̄ta a kuni ta i'i wa. Bats nzda guli, dza'a nghəglan̄n̄gha kuni ta i'i [kabga nda sli'a yu da Da,]» ka'a. ¹⁷ Ka sanlaha ma duhwalhani mataba hahəŋ hahəŋ mantsa: «"Ta bets nzda nghəglan̄ta a kuni ta i'i wu, bats nzda guli ná, dza'a nghəglan̄n̄gha kuni i'i guli. Nda sli'a yu da Da," ka'a ná, gwada wu tsa gwada ya ta gwadamata tsi na?» ¹⁸ «"Ta bets nzda" ka'a ya ní, nu ghəŋ tsaya ma gwada tama? Sana a amu ta skwi ta kumə tsi ta mnay wu,» ka həŋ. ¹⁹ Daslafta Yesu ta skwi ta kumə həŋ ta daway da tsi, ka'a nda həŋ mantsa: «Ta dadawavustá kuni mataba ghuni ta ghəŋa skwi mnə yu kazlay: Ta bets nzda ngħan̄ta a kuni ta i'i wu, bats nzda guli, dza'a nghəglan̄n̄gha kuni ta i'i kə'a ya ra?» ²⁰ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a taway kuni ta taw, dza'a ŋaday kuni ta ghəŋ, ta rfu mnduha ta ghəŋa hadik ta rfu. Dza'a gurdaku ŋudufa ghuni, ŋa nutá tsa gurdátá ŋudufa ghuni ya ka rfu. ²¹ Ka sagħasa fitika dgakwa marakw ná, ta ghuyay ta dan̄wa ta basay. Na gi yatani ta tsa zwan̄ ya, gi zanaptani ta tsa ghuya dan̄wani ya. Ta rfay ta rfu katakata, kabga ngħan̄tani ta mnda səla ta saha ta ghəŋa hadik. ²² Mantsa ya ta basa kaghuni ndanana guli. Tsaw ta dza'a guyaku amu, ŋa rfay ghuni ta rfu. Had mndu dza'a lavin̄tá klagħutá tsa rfu ya da kaghuni wa.

²³ «Ka sagħasa tsa fitik ya, had kaghuni dza'a dawən̄ta skwi nda dawa da i'i wa. Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a vlagħunavla Da ta inda skwi. Dza'a kuni dawən̄ta nda hga da. ²⁴ Kulam gwatna had sana skwi ta kdə dawən̄ta kuni nda hga da wa.

Dawawadawa dza'a mutsay kuni, kada ndəghafta ŋud-ufa ghuni da rfu,» ka'a.

Ghubasapta Yesu ta ghəŋa hadik

²⁵ Ka'a guli mantsa: «Ka mahdihdi mnaghunata yu ta tsa gwada ya. Dza'a sagħasa fitik dza'a kwal yu mnəgəltá mantsa ŋa ghuni, ŋa mnaghunan̄ta da ta skwi tsidid ta ghəŋa Da. ²⁶ Ma tsa fitik ya, kaghuni ka ghəŋa ghuni dza'a dawa skwi da Da nda hga da, dər maga a i'i ta du'a da tsi ŋa ghuni. ²⁷ Vərdá Da kaghəŋani ná, ta dvay ta kaghuni kabga ta dvay kaghuni ta i'i. Grafgra kaghuni guli kazlay: I'i ná, sa daga da Lazglafta yu kə'a. ²⁸ Sli'af daga da Da i'i ka saha ta ghəŋa hadik. Ndanana guli, wana yu ta sli'af-ta ta ghəŋa hadik ka vru da Da,» ka'a. ²⁹ Ka duhwalhani mantsa: «Had mahdihdi ma na tama wa. Wya zlra ka ta kligin̄tá ghəŋa gwada. ³⁰ Ndanana tama, nda sna ŋni kazlay: Nda sna ka ta inda skwi kə'a. Ma kdaku mndu ka dawən̄tá skwi da kagħa, nda sna kagħa ta skwi ta kumə tsi ta daway. Tsaya kəl an̄ni ka zlgħafta kazlay: Sa daga da Lazglafta kagħa kə'a,» ka həŋ nda tsi. ³¹ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ndanana zlra kaghuni ta zlgħafta ba? ³² Wya fitik ta sagħa, nda ghada va sagħani katək ŋa wutsata ghuni ta vgha, ta ksə ya ta tvani ta ksə ya ta tvani, ŋa zlidivata ghuni turtukwa da. Tsaw kahwathwata ná, turtukwa da a yu wu, kabga kawadaga ŋni nda Da. ³³ Managhunamana yu ta inda tsaha ya, kabga ŋa mutsafta ghuni ta zdaku ma nzakwa guyata vgha ghuni nda i'i. Dza'a ghuyay mnduha ta ghəŋa hadik ta dan̄wa ŋa ghuni. Ka nzata kuni drusa. I'i, ghubasapghubasa yu ta mbrakwa na ghəŋa hadik na,» ka'a.

Ndəbay Yesu ta dzvu ta ghəŋa duhwalhani

17 Tahula gwadata Yesu ta tsa gwadaha ya, ka ngħadaftá tsi nda ta luwa. Ka'a mantsa: «Da, nda maga fitik! Maran̄mara ta glakwa zwan̄a gha ŋa maran̄ta zwan̄a gha guli ta glakwa gha. ² Vlan̄vla ka ta mbraku ta ghəŋa inda mnda səla, ŋa vlan̄tani ta hafu ŋa kdəkeden̄ ta gwal pgham ka ta həŋ ma dzvani. ³ Hafu ŋa kdəkeden̄ ná, tsaya snan̄ta taŋ ta kagħa. Kagħa vərđá Lazglafta turtuktuk, nda snan̄ta taŋ ta mndu ya ghunaga ka ta nzakway ka Yesu Kristi. ⁴ Maran̄mara yu ta glakwa gha ta ghəŋa hadik, kdin̄kda yu ta magatá slna ya vliha ka ŋa magay. ⁵ Ndanana tama Da ná, ŋlidif ŋla da kagħa manda nza-tá nzakwa da si ta kul zlraftá ghəŋa hadik ya. ⁶ Snanamsna yu ta hga gha ta gwal hligin̄ ka ma ghəŋa hadik ka vlihata ya. Si ka ŋa gha həŋ, ka hlaf-tá ka ta həŋ ka vlihata. Ka snatá həŋ ta gwada gha. ⁷ Ndanana ná, nda sna həŋ kazlay: Inda skwi ya vliha ka ná, sagħa da kagħa kə'a. ⁸ Mnanamna yu ta həŋ ta gwada ya mniha ka, tsu'af-tsu'a həŋ. Nda sna həŋ dar kazlay: Daga da kagħa sagħa yu kə'a, zlgħafzlgħa həŋ guli kazlay: Kagħa ta ghunighata kə'a.

⁹ «Ta ghəŋa hahəŋ ta maga yu ta du'a, maga a yu ta du'a ta ghəŋa pdakwa mnduha ma ghəŋa hadik wa. Ta

ghəŋa hahəŋ ta maga yu ta du'a, kabga ŋa gha həŋ.
¹⁰ Inda tsaha ta nzakway ka ŋada ya ná, ŋa gha həŋ.
 Inda tsaha ta nzakway ka ŋa gha ya guli ná, ŋa da həŋ.
 Ta maravamara glakwa da ma həŋ.

¹¹ «Ta had'íi ma ghəŋa hadik wa. Hahəŋ ná, tata ghəŋa hadik həŋ. Ta dza'a da kagha íi. Da da, kagha ta nzakway nda ghuba, ŋanaŋa ta həŋ nda mbrakwa gha. Nda mndərga tsa mbraku vliha ka ya, kada nzakwa həŋ ka mndu turtuk manda nzakwa u ka mnda turtuk ya. ¹² Ma tsa nzakwa da kawadaga nda həŋ ma ghəŋa hadik ya ná, si ta nghay yu ta həŋ nda mbrakwa gha ya vliha ka. ŋanaŋa yu ta həŋ, had'ya ta zadavaghuba wu, ba ya ta nzakway nda fa ŋa zwaduta, ŋa kdiŋtá skwi ya nda vinda ma defteri yeya ta zadapta. ¹³ Ndanana dza'a da kagha yu. Manda tsaya ta mna yu ma na nzakwa da tata ghəŋa hadik na, kada ndəghaf-ta rfa da ma həŋ. ¹⁴ Mnanamna yu ta gwada gha ta həŋ. Tsaya kəl həŋ ka husantá mnduha ma ghəŋa hadik, manda nzakwa íi kul had'ka ŋa ghəŋa hadik ya. ¹⁵ Ndəba a yu ta dzvu da kagha ŋa hlaptá həŋ ma ghəŋa hadik wa. Ama nghay yeya dza'a ka nga həŋ da katkata tsa ghwadak ya. ¹⁶ Manda nzakwa íi kul had'ka ŋa ghəŋa hadik ya ná, manda tsaya nzatá nzakwa hahəŋ, nza a həŋ ka ŋa ghəŋa hadik wa. ¹⁷ Niŋna ta həŋ ka ŋa gha, nda ma kahwathwata. Gwada gha ná, kahwathwata nzakwani. ¹⁸ Manda ya ghunaga kagha ta íi ta ghəŋa hadik ya, íi guli, ta ghunay yu ta hahəŋ ta ghəŋa hadik. ¹⁹ Íi faghafa yu ta ghəŋa da ka ŋa taŋ, kada nzakwa hahəŋ guli ka ŋa gha kahwathwata.

²⁰ «Ta ghəŋa na hahəŋ na yeya a ta maga yu ta du'a wu, ta magay yu ta du'a guli ta ghəŋa gwal dza'a zlgħafta íi nda ma gwada taŋ, ²¹ kada nzakwa həŋ demdem ka mnda turtuk. Da! Ka nza həŋ ka yakwa u manda guyatá u, kagha ma íi, íi ma kagha ya. Ka nza həŋ ka mnda turtuk ŋa mnay mnduha ma ghəŋa hadik kazlay: Kagha ta ghunighata kə'a.

²² «Íi, ŋlanafŋla yu ta həŋ, manda tsa ŋlidifta kagha ya, kada nzakwa həŋ ka mndu turtuk, manda nzakwa u ka mndu turtuk, ²³ íi ma hahəŋ, kagha ma íi ya. Manda tsaya dza'a kəl həŋ ka nzakway kahwathwata ka mndu turtuk, kada sənŋta mnduha ma ghəŋa hadik kazlay: Kagha ta ghunighata, dɔvudɔvɔ kagha ta həŋ manda ya dɔvɔ kagha ta íi guli ya kə'a. ²⁴ Da! Tsəna mnduha vliha ka na ná, ta kumay yu ta nzakwa taŋ ma vli ya nza íi, ŋa nghay taŋ ta glakwa da ya vliha kagha, kabga dɔvudɔvɔ ka ta íi daga ta kul zlraftá ghəŋa hadik. ²⁵ Da da! Tudukwa nzakwa kagha, tsaw sna a mnduha ma ghəŋa hadik ta kagha wa. Íi, nda sna yu ta kagha, na hana guli, tsatsaftsatsa həŋ kazlay: Kagha ta ghunighata kə'a. ²⁶ Snanamsna yu ta kagha ta həŋ, ta dza'a snəglanamsna yu ta həŋ, kada nzamta tsa dɔvɔ dɔvaf ka ta íi ya ma həŋ, ŋa nzamta íi ma həŋ guli,» ka'a.

Ksafta sludziha ta Yesu

Mat 26:47-56, Mak 14:43-50, Luk 22:47-53

18 Tahula kdiŋta Yesu ta tsa gwadaha ya, ka sli'aftá tsi nda duhwalhani ka laghwi ta bla lika Sedruŋ. Mamu sana kwambalu mantisa vli ya, ka lamə tsi dida

kawadaga nda həŋ. ² Nda sna tsa Zudas ta dza'a skwapta ya guli ta tsa vli ya, kabga snusna Yesu ta lagha da tsa vli ya kawadaga nda həŋ. ³ Ka hlanaftá la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la Farisa ta sludziha, nda gwal ta nga həga Lazglafta, ta Zudas. Ka sli'aftá həŋ nda huzla vulu nda huzla vulu, nda pelapela nda pelapela, nda pinatá vu nda pinatá vu. Ka lagha həŋ da tsa gam ya. ⁴ Manda ya nda sna Yesu ta skwi dza'a slanaghata, ka sli'aftá tsi da gəma həŋ. Ka'a mantisa: «Wa ta zbə kuni na?» ka'a nda həŋ. ⁵ Ka həŋ mantisa: «Yesu mnda la Nazaret ya ta zbə ŋni,» ka həŋ nda tsi. «Íi nana,» ka'a nda həŋ. Ta sladu tsa Zudas ta dza'a skwapta ya kay tavata həŋ. ⁶ Na tsa mnay Yesu nda həŋ kazlay: Íi nana kə'a ya, dəm turtuk ka həŋ vraghuta nda ga muhul hul, ka zlambutá həŋ siy ta hadik. ⁷ «Wa ta zbə kuni ka kuni ka na?» ka'a dawglaŋta da həŋ. «Yesu mnda la Nazaret ya ta zbə ŋni,» ka həŋ. ⁸ «Vada nana a ka yu nda kaghuni kay ra! Ka si íi ta zbə kuni ya ní, zlanawa nanaha na tsa, ka laghwa hahəŋ,» ka Yesu nda həŋ.

⁹ Kəl tsi ka mnay mantisa ya ná, ŋa nzakwani manda va tsa gwada mnə tsi kazlay: Had'ya dər turtuk zadənanaghu yu mataba gwal ya vliha ka wu kə'a ya, ya. ¹⁰ Mamu kafay da Simuŋ Piyer, ka tsəhagaptá tsi ka tsanamtá sani ma kwalva mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, ka tsaghutá sləməŋani nda ga zəghwi. Malkus hga tsa kwalva ya. ¹¹ Ka Yesu mantisa: «Vranamvra ta kafaya gha da kupakani. Ra a ka say da ta leghwa ghuya danwa ya vliha Da da wu ka ka rki na?» ka'a nda Piyer.

Kladaghata la sludzi ta Yesu da Hana

¹² Lagha tsa tskatá sludziha ya nda mghamha taŋ tani, nda la Yahuda ta nga həga Lazglafta ya, ka ksaftá Yesu, ka habaghutá həŋ ta dzvuhani. ¹³ Ka klaghatá karaku da Hana ta nzakway ka dzidza Kayifa. Tsa Kayifa ya ta nzakway ka mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ma tsa vaku ya. ¹⁴ Tsa Kayifa ya tsa ta vlanŋtá hidaku ta la Yahuda kazlay: Dran mtuta mndu turtuk da mnaka mnduha, ka ya da zadanata lu ta inda mndəra mndu † kə'a ya kay.

Duhwala Yesu a yu wu, ka Piyer

Mat 26:69-70, Mak 14:66-68, Luk 22:55-57

¹⁵ Ka sli'aftá i Piyer nda sna duhwal, ka dza'a ta hula Yesu ta hula Yesu. Tsa sana duhwal ya ná, nda sna tsa mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ya. Ka lamə tsi mista Yesu da dabi ma huda həga ga tsa mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ya, ¹⁶ ta sladaghutá Piyer ma bli ta watgha. Ka vragaptá va tsa duhwal sənŋ mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ya, da gwadganatá tsa marakw ta nga watgha ya. Ka hgadamtá tsi ta Piyer. ¹⁷ Ka'a nda tsi mantisa: «Tekw a kagha mataba duhwalha tsəna mndu na guli wu ri?» ka tsa marakw ka kwalva ta nga watgha ya nda Piyer. «Tekw a íi mataba taŋ wu,» ka Piyer.

† Ngha ta Yuhwana 11:49.

¹⁸ Ka vanaghatá kwalvaha nda gwal ta ngha hëga Lazglafta ta vu, ka slinë hëj, kabga mtasli vli. Ka lagha Piyer guli da slinganatá hëj.

Daway Hana ta gwada da Yesu
Mat 26:59-66, Mak 14:55-64, Luk 22:66-71

¹⁹ Ka'a nda tsi mantse: «I wa duhwalha gha na? Nahgani ta taghë ka ña mnduha na?» ka tsa mali ta ghëja gwal dra skwi ña Lazglafta ya, nda Yesu. ²⁰ Ka Yesu nda tsi mantse: «Banluwa si ta mna yu ta gwada ña inda mndu ma hëga tagha skwa la Yahuda nda ya ma hëga Lazglafta. Ma vli ta tskavata inda la Yahuda si ta gdata yu ta tagha skwiha. Had sana skwi mna yu kdekdek wa. ²¹ Kabgawu ta kël kagha ka daway da i'i na? Dawa da gwal si ta sna tsa skwi ta mnë yu ña tan ya ba. Nda sna hahëj ñinadina ta skwi mnana yu ta hëj,» ka'a nda tsi. ²² Na tsa mnata Yesu mantse ya, ka slifäftá sani mataba tsa gwal ta ngha hëga Lazglafta ya, ka lagha dgharuntá Yesu. «Mantse ta zlgaha ka ta wi ña mali ta ghëja gwal dra skwi ña Lazglafta ra?» ka'a nda tsi. ²³ Ka Yesu mantse: «Ka mamu ghwadaka skwi mna yu ya kay, mnamanmna. Ala ka si tdukwa gwada mna yu, kabgawu ta kël lu ka dza i'i na?» ka'a nda tsi. ²⁴ Ka ghunaftá Hana nda va tsa habatá dzvuhani ya da tsa Kayifa ta nzakway ka mali ta ghëja gwal dra skwi ña Lazglafta ya.

Duhwala Yesu a yu wu, ka Piyer kay guli
Mat 26:71-75, Mak 14:69-72, Luk 22:58-62

²⁵ Ma tsa fitik ya, hada Simun Piyer ta slinutá vwani. «Tekw a kagha mataba duhwalha tsëna mndu na guli wu ri?» ka lu nda tsi. «Siga! had i'i mataba tan wu,» ka Piyer ka wadutá vli. ²⁶ «Ngha a yu ta kagha kawadaga nda tsëna mndu na ma gam ra?» ka sani mataba kwalvaha tsa mali ta ghëja gwal dra skwi ña Lazglafta ya. Tsatsi ná, la tan ma tsa mndu tsanaghu Piyer ta slëmëjani ya, ya. ²⁷ «Siga yu, i'i a wu!» ka Piyer ka wadutá vli kay guli. Ka gi wahatá vazak.

Daway Pilat ta gwada da Yesu
Mat 27:1-2, 11-14, Mak 15:1-5, Luk 23:1-5

²⁸ Gasërdëk, ka klaftá hëj ta Yesu ga Kayifa, ka klaghata da hëga dagala ga ñumna la Ruma. Lamë a vërdä hahëj da tsa hëga ya wu, da ñrintá hëj ta vgha tan makëd hëj ka za skala Pak. ²⁹ Tsaya kël Pilat ñumna la Ruma ka sabi dzibil da slanaghatá hëj. Ka'a nda hëj mantse: «Nu va ghwadaka skwi maga na mndu na ka kuni ka na?» ka'a. ³⁰ Ka hëj mantse: «Ka má nza a tsi ka mndu ta magatá dmaku wu katsi ná, má klaghak a ñni wu,» ka hëj nda tsi. ³¹ «Klawakla va kaghuni, ka dza'a kuni da tsanaghatá guma manda ya mna zlahä ghuni,» ka Pilat nda hëj ta ghëjani. «Vlanña a lu ta tva dzatá mndu wu,» ka la Yahuda zlgahanafawani.

³² Mantse ya dza'a magakwa skwiha na ya gwadë Yesu ta ghëjani kë'a dza'a mtaku ya. ³³ Ka vraghatá Pilat da daba hëga, ka hgadamtä tsi ta Yesu. «Mghama la Yahuda kagha ra?» ka'a dawanña da tsi. ³⁴ Ka Yesu mantse: «Kagha ta ndanapta ma ghëja gha re, ari

sanlaha a ta mnaghatá i'i na?» ka'a nda tsi. ³⁵ «I'i! La Yahuda yu ra? Laghuni, nda maliha ta ghëja gwal dra skwi ña Lazglafta ta klaktá kagha da i'i, nahgani maga ka ya katëk na?» ka Pilat nda tsi. ³⁶ Ka Yesu mantse: «Ga mghama dá ná, ña na ghëja hadik na a wa. Ka má ña na ghëja hadik na tsi katsi, má lmalma kwalvaha dá, má ña kwala lu klagaghatá i'i da gwal dagaladagala mataba la Yahuda. Tsaw ña na ghëja hadik na a ga mghama dá wu,» ka Yesu. ³⁷ «Tsaw va mgham kagha rke?» ka Pilat nda tsi. «Manda va tsa mna ka ya, Mgham yu. Yaya lu ta i'i ña sagha mnanña kahwathwata ma na ghëja hadik na. Inda mndu ta nzakway ka ña kahwathwata ná, ta snay ta gwada dá,» ka Yesu. ³⁸ «Nahgani kahwathwata na?» ka Pilat nda tsi.

Guma dzatá Yesu
Mat 27:15-31, Mak 15:6-20, Luk 23:13-25

Tahula tsa, ka sëglap tsi dzibil slanaghatá la Yahuda. Ka'a mantse: «Slanagha a yu ta skwi prëk ña dzatá tsëna mndu na wa. ³⁹ Ya wya ta snusna yu ta gdata ta zlighunistá mndu turtuk ma gamak ma fitika skala Pak ya, ta kumay kuni ta slighunista dá ta mghama la Yahuda ra?» ka'a nda hëj. ⁴⁰ Ka hëj mantse: «Tsatsi a ña zliñta wa, Barabas katsi,» ka hëj hlëgläftawi. Tsaw tsa Barabas ya ná, gënda ya.

19 Tahula tsa, klagaghawa tsa Yesu ya ka slëvapta kuni nda krupi, ka Pilat. ² Lagha la sludzi ka dáftá teki, ka fanamta ma ghëj manda zewzewa, ka sudanavatá hëj ta lguta má mgham mgham ka dva guli. ³ «Zgutsa ña gha mghama la Yahuda,» ka hëj gavadaghata tavatani, ka dadgharay.

⁴ «Ndana tama wana yu dza'a klëgaghunapta dzibil, kada grafta kuni kazlay: Slanagha a yu ta sana skwi prëk ka dzatá na mndu na wu kë'a,» ka Pilat sëglap dzibil slanaghatá la Yahuda. ⁵ Ka sabë Yesu nda zewzewa teki ma ghëj, nda sudatá lguta má mgham mgham ta vgha. «Wana tsa mndu ya,» ka Pilat nda hëj. ⁶ Na gi nghay la mali ta ghëja gwal dra skwi ña Lazglafta, nda gwal ta ngha hëga Lazglafta, «zlëñaftá! zlëñaftá!» ka hëj hlaftawi. «Klawakla kaghuni ka zlëñafta kuni, kabga slanagha a yu ta skwi dekdek prëk ka dzata wu,» ka Pilat nda hëj. ⁷ «Mamu zlahä ñni. Ka tsa zlahu ya ná, dzata! ka'a, kabga Lazglafta yu kë'a fatá ghëjani,» ka la Yahuda zlgahanafawani. ⁸ Snanña Pilat ta tsa gwada ya, ka ksëgläftá zlëj katakata, ⁹ Ka lamë tsi da daba hëga. «Sagha ga ka na?» ka'a dawanña da Yesu. Sew zlgahanaf a Yesu ta wani wa. ¹⁰ «Zlgaha a ka ta wa dá wu? sana a ka kazlay: Lavinlava yu ta zlighista, lavinlava yu ta zlëñaftá kagha kë'a wu ra?» ka Pilat nda tsi. ¹¹ «Had sana skwi lavin ka ta ghëja i'i, ka ya vlagha Lazglafta a tsi wa. Tsaya kël dmakwa tsa mndu ta vlatá i'i ma dzva gha ya, ka malaghutá ña gha dmaku,» ka Yesu nda tsi.

¹² Hada tama, ka zbë Pilat ta tvi ña zliñta. «Ka zliñzla ka ta tsëna mndu na ná, gra Sezar a ka wa. Ka mgham a i'i ra, ka mndu guli ná, ghuma mgham Sezar tsa mndu ya,» ka la Yahuda. ¹³ Snanña Pilat ta tsa gwadaha ya, «kladapwakla ta Yesu dzibil,» ka'a. Ka nzaftá tsi ta vla tsa guma ma sana vli ta hgë lu ka Pave. Tsa Pave ya,

Gabasla ta hga lu nda gwada Hebru. ¹⁴ Mahtsim skala Pak ka lu, ta ghwanə a fitik ma ghəŋ wu, ka Pilat nda la Yahuda mantsa: «Wyawa mghama ghuni,» ka'a. ¹⁵ «Nja dzatá! Nja dzatá! Zlənəfta ta udzu» ka həŋ hlaftá wi. «Ka zlənəghunafta yu ta mghama ghuni ta udzu?» ka Pilat nda həŋ. «Had sana mghama ŋni ta ghəŋa Sezar wu, ka la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta.» ¹⁶ Lagha Pilat ka vlanjtá həŋ ta Yesu ŋa zlənəfta ta udzu.

Dalafta la sludzi ta Yesu ta udza zlənəŋ

Mat 27:32-44, Mak 15:21-32, Luk 23:26-43

Ka tsu'uwaghutá həŋ ka klaghata. ¹⁷ Ka klə Yesu ta udzu ŋa zlənə ghəŋani, ka sabi ma huđa luwa ŋa dza'a da sana vli ta hgə lu ka «vla ghudzifa ghəŋ.» «Gwal-gwata» ta hga lu ta tsa vli ya nda gwada Hebru. ¹⁸ Ma tsa vli ya zlənəfta həŋ ta Yesu ta udzu. Ka zlanənavatá həŋ ta sanlaha ma mnduha his guli tavata Yesu, ma takataka ka həŋ zlənəmtá Yesu. ¹⁹ Vindafwa vinda ta skwi ka fagata kuni ta ghəŋa tsa udzu ya, ka Pilat. «Yesu mnda la Nazaret mghama la Yahuda,» ka lu vindafta. ²⁰ Nda ndəgha la Yahuda ta dzanəftá tsa skwi vindaf lu ya, kabga ndusa nda luwa tsa vli zlənəf lu ta Yesu ya. Nda gwada Hebru, nda gwada Laterŋ, nda gwada Grek vivindafta lu ta tsa skwi ya. ²¹ «Má vinda a ka kazlay: Mghama la Yahuda kə'a wa. "Ti mghama la Yahuda" ka'a, ka ka má vindafta,» ka la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta mataba la Yahuda nda Pilat. ²² «Skwi ghada i'i ta vindafta ná, nda vinda,» ka Pilat zlgħanaftawani ta həŋ.

²³ Tahula zlənəfta la sludzi ta Yesu ta udzu, ka hlaftá həŋ ta lğuthani, ka daganapta fwađ ta həŋ ta həŋ. Ka klaftá həŋ ta dzampani ya gaf lu mantsa daga ta ghəŋ dikw ta hadik kul had iri tida ya guli. ²⁴ «Ma kwahanap mu ta na dzampa na, vzamavza ta vindima ŋa ngha mndu dza'a zuta,» ka la sludzi mataba hahəŋ hahəŋ. Tsa skwi maga la sludzi ya ná, magamaga həŋ manda skwi nda vinda ma defteri kazlay:

Ka daganaptá həŋ ta lğutha da,
ka vzə həŋ ta vindima ta ghəŋa dzampa † da kə'a ya,
tsaya skwi maga la sludzi.

²⁵ Ndusa nda tsa vli zlənəf lu ta Yesu ya, ka sladaktá i mani, nda mukumani ma mani, nda Mari markwa Klupas, nda Mari makwata luwa Magdala. ²⁶ Nghay Yesu ta mani, kə'a kə'a ná, wya tsa duhwal ta đvu tsi ya ta sladu tavatani. Ka'a mantsa: «Ma! Wya zwanə gha,» ka'a. ²⁷ «Wya ma gha!» ka'a nda tsa duhwal ya guli. Daga ma tsa fitik ya, ka klaghatá tsa duhwal ya da tanj.

Mtakwa Yesu

Mat 27:45-56, Mak 15:33-41, Luk 23:44-49

²⁸ Tahula tsa, manda snəŋta Yesu kazlay: Nda kďa in da skwi tama kə'a, «ndala ta kuzlihata ††!» ka'a, ŋa nza-kwani manda ya nda vinda ma defteri. ²⁹ Tsaw ma tsa vli ya, mamu wuda ima inabi masmasa. Ka slí'aftá sana sludzi ka klaftá susu, ka tsughumamta ma tsa ima inabi masmasa ya, ka hbunja ta wa dafa, ka tsghadafta

† Ngha ta Zabura 22:19. †† Ngha ta Zabura 22:16, 69:22.

funja ta wa wubisima Yesu. ³⁰ «Nda dza ghəŋa in da skwi tama,» ka Yesu tapanar tsi ta tsa ima inabi masmasa ya. Ka dzagatá tsi ta ghəŋ, ka sabə hafu mida.

Sliglatá Yesu

³¹ Bađu luma madagala ŋa gi lamə da Sabat magak-wa tsa skwi ya. Va a la mali mataba la Yahuda ta slanaghata Sabat ta tsa mnduha ya ta udzu wa. Tsa Sabat ya ná, sana mghama fitik ya. Ka slí'aftá həŋ ka laghwi da đaway da Pilat ŋa balanaptá səlahə tanj ŋa hligintá həŋ ta udzu. ³² Ka lagha la sludzi da balanaptá səlahə tsa mnduha his zlanənavə lu tavata Yesu ya. ³³ Ta lagha həŋ ta Yesu, kə'a ka həŋ ná, nda ghada mtatani. Ka zlanjtá həŋ ta balanaptá səlahani. ³⁴ Ka sliglanavatá sani ma tsa sludziha ya ma ŋwazlib nda gupani, ka gi mbəzagaptá us nda imi. ³⁵ Tsəna mndu ta vinda na skwiha ta maguta na ná, nda ngha tsatsi nda irani. Kahwathwata gwadani guli. Nda sna tsatsi kazlay: Kahwathwata ta mnə tsatsi kə'a. Mnay ta mnə tsi ná, kada zlgħafta kaghuni guli. ³⁶ Magamaga tsa skwiha ya mantsa, ŋa nzakwani manda ya nda vinda ma defteri kazlay: Had ghudzifani dza'a blanapta ‡ lu đər turtuk wu kə'a ya. ³⁷ Ka lu vindafta ma sana vli guli ná, «dza'a nghanavangha həŋ ta tsa mndu sliglanava †† həŋ nda gupa ya» kə'a.

Pađamta Yesu

Mat 27:57-61, Mak 15:42-47, Luk 23:50-56

³⁸ Tahula tsa, mamu sana mnda la Arimate ta hgə lu ka Yusufu, ta nzakway ka duhwala Yesu makđek-makđek kabga zlənə la Yahuda. Ka slí'aftá tsi ka laghwi đawaftá mbla Yesu da Pilatus. Ka zlanəftá Pilat ta tvi, ka lagha tsi klaghatá tsa mbla Yesu ya. ³⁹ Ka lagha Nikwademu, tsa mndu si ta lagha da slanaghata Yesu girividik ya kay. Ka lagha tsi nda klatá labatá urdi ka hpuphu ta hgə lu ka Mir nda Alwes. ⁴⁰ Ka klaftá həŋ ta mbla Yesu, ka masanavatá rđi ka urdi, ka mbsamtá həŋ ma wupay manda ya snu la Yahuda ta magay ta pađə həŋ ta mnda tanj. ⁴¹ Tsaw ma tsa vli kəl lu ka zlənəfta ya, mamu sana gam. Ma tsa gam ya, mamu kulu ta ka lfid ta kul walanja lu ta pađamta mndu mi-da. ⁴² Ndusa nana, ka həŋ ka pađamta Yesu ma tsa klu ya, kabga tsaya fitik ta kəl la Yahuda ka paya vgha ŋa lami da Sabat.

Ta had Yesu ma kulu wa

Mat 28:1-8, Mak 16:1-8, Luk 24:1-12

20 Wrək tgha gasərdək bađu dəmas, ta kzau'kzau' a vli, ka lagha Mari makwa ta Magdala ta kulu. Kə'a kə'a ná, tanjwalaghutanjwala lu ta klam ta wa tsa kulu ya. ² Ka slí'aftá tsi nda hwaya ka laghwi slanaghata i Simuŋ Piyer nda tsa sana duhwal ta đvu Yesu ya. «Klapkla lu ta mbla Mghama mu ma kulu, sna a ŋni ta vli fam lu wu,» ka'a. ³ Ka slí'aftá i Piyer nda tsa sana duhwal ya, ka laghwi ta kulu. ⁴ Ka slí'aftá həŋ his

‡ Ngha ta Sabi 12:46, Mbsak 9:12, Zabura 34:21. †† Ngha ta Zakari 12:10.

his nda hwaya. Tsaw mal tsa sana duhwal ya ta hwaya ka Piyer, ka tiŋlaghutá tsi ta bhadaghata ta kulu.

⁵ Bhadaghatani má ŋa lamani, lamə a wa. Ka bukwatá tsi ka nghə dida. Kə'a kə'a ná, wupay yeya ksufa ta hadik. ⁶ Ka bhadaghatá Simuŋ Piyer nda hul nda hul, ka lamə tsi da tsa kulu ya. Kə'a kə'a ná, wupay yeya ksufa ta hadik, ⁷ nda tsa patak si wanam lu ta Yesu ma ghəŋ ya. Tsa patak ya ná, ma sana vli tsaya ŋusafa guli kawadaga nda tsa wupay ya a wa. ⁸ Ka lamə tsa duhwal si ta bhadaghata taŋtaŋ ya kay guli. Ka nghanatá tsatsi guli, ka zlgħaftá tsi. ⁹ Tsaw si ta graf a həŋ ta skwi mna defteri kazlay: Dza'a sli'agapsli'a Yesu mataba gwal nda rwa kə'a wa. ¹⁰ Ka vraghutá tsa duhwalha his ya dzagha taŋ.

Maranŋa Yesu ta ghəŋani da Mari makwa ta Magdala

Mat 28:9-10, Mak 16:9-11

¹¹ Ka nzaghutá Mari ma bli ta wa tsa kulu ya ka taw. Ta taw tsi ta tsa taw ya ná, ta bukwatá tsi ka nghə da tsa kulu ya. ¹² Ka nghanŋá tsi ta duhwalha Lazglafta his, ta nzaku ma tsa vli si fatá mbla Yesu ya. Sani nda tvə ghəŋ, sani nda tvə səla. ¹³ «Nya ta taw ka ní makwana?» ka həŋ nda tsi. «Mghama da ya klagha lu, sna a yu ta vli fam lu wu,» ka'a nda həŋ. ¹⁴ Ta mnə tsi ta tsaya, ka mbədavatá tsi. Ka nghanŋá tsi ta sana mndu ta sladu hada. Tsatsaf a tsatsi kazlay: Yesu ya kə'a wa. ¹⁵ «Nya ta taw ka ní makwana? Wa ta zbə ka na?» ka Yesu nda tsi. Na mndu nda na gam na ya ka tsatsi silzlay. «Mghama da, ka si kagha ta klaghata, mnihamna ta vli fam ka, ka dza'a yu da klay» ka'a. ¹⁶ «Mari!» ka Yesu hganŋa, ka mbədavatá tsi. «Rabum» ka'a nda tsi. Manda mnay kazlay: Mnda taghadiftá skwi kə'a ya nda gwada Hebru. ¹⁷ «Ma ŋiha ka, ta laf a yu da Da da karaku wu, la da mnay ŋa zwanama da kazlay: Ta dza'a da Da da ta nzakway ka Da ghuni yu, da Lazglafta ta nzakway ka Lazglafta ghuni ya yu guli,» ka Yesu nda tsi. ¹⁸ «Nda ngha yu ta Mgham Yesu,» ka Mari makwata Magdala sli'afata ka laghwi da mnay ŋa duhwalha. Ka rusu tsi ŋa taŋ ta skwi mnana tsi.

Maranŋa Yesu ta ghəŋani da duhwalhani

Mat 28:16-20, Mak 16:14-18, Luk 24:36-49

¹⁹ Gahawu badu va tsa dəmas ya, ka tskavatá tsa duhwalha ya ma həga. Ka ŋərzlaftá həŋ ta watgħa kabga ta zləŋay həŋ ta la mali mataba la Yahuda. «Ka nza zdaku kawadaga nda kaghuni,» ka Yesu lami da taba taŋ. ²⁰ Mnatani mantsa ya, ka maranŋa tsi ta dzvuhani nda ŋwazlibani ta həŋ. Ka rfu tsa duhwalha ya ta rfu nghanəŋ həŋ ta Mgham Yesu. ²¹ «Ka nza zdaku kawadaga nda kaghuni. Manda ya ghunaf Da ta i'i ya, mantsa ya ta ghuna i'i ta kaghuni guli,» ka Yesu nda həŋ guli. ²² Tahula mnatani ta tsaya, «tsu'uwawat-su'uwa ta Sulkum nda ghuba,» kə'a vusludanaghatá həŋ. ²³ «Gwal dza'a planata kuni ta dmakuha taŋ, dza'a planapla lu ta dmakuha taŋ. Gwal dza'a kwalaghuta kuni ta planatá dmakuha taŋ, had lu dza'a planatá dmakuha taŋ guli wa,» ka'a.

Maranŋa Yesu ta ghəŋani da Tuma

²⁴ Tsaw had Tuma ta nzakway ka mbuhwali tekwa mataba tsa duhwalha ya hada ta lagha Yesu wa. ²⁵ «Nda ngha ŋni ta Mghama mu Yesu,» ka tsa pdakwa duhwalha ya nda tsi. «Ka ngha a yu ta mivida pusa ta dzvuhani, ka ksarŋa da nda ndəfiŋa da ta vli tsa pusa-ha ya, ksarŋa yu guli nda dzva da ta ŋwazlibani wu, had yu ta zlgħafta dekdek wa,» ka Tuma nda həŋ. ²⁶ Tghas fitik tahula tsa, ka nzəglatá duhwalha Yesu ma həga, kawadaga Tuma nda həŋ badu tsa. Ka ŋərzlaftá həŋ ta watgħa. Ka lamə Yesu da taba taŋ. «Ka nza zdaku kawadaga nda kaghuni,» ka'a nda həŋ. ²⁷ «Wya dzvuha da ksarŋksa nda ndəfiŋa għa, wya ŋwazliba da guli, ksarŋksa nda dzva għa, ka zlanŋa ka ta dga ghəŋ, ka zlgħafta ka nda ŋuduf,» ka'a nda Tuma. ²⁸ «Kagha ta nzakway ka Mghama da, kagha ta nzakway ka Lazglafta da guli,» ka Tuma zlgħanaftawi. ²⁹ «Zl-ray għa ta zlgħaftá tsa ba kabga nghanŋa għa ta i'i? Rfu da gwal ta zlgħaftá i'i, kul nghanŋá həŋ ta i'i,» ka Yesu nda tsi.

Kabgawu kəl lu ka vindaftá na defteri na?

³⁰ Ta traku mazəməzəmə magəgla Yesu ta kəma duhwalhani kul vindaku ma na defteri na. ³¹ Nana vinda a lu na ná, vinda a vinda lu ŋa zlgħafta ghuni kazlay: Yesu ná, Kristi ya, Zwanŋa Lazglafta ya guli kə'a. Ka zlgħafzlgħa kuni ta tsatsi, dza'a mutsay kuni ta hafu nda ma tsatsi.

Maranŋa Yesu ta ghəŋani da duhwalhani

21 Tsəbakw fitik tahula tsa, ka marglavatá Yesu da duhwalhani ta wa drəfa Tiberyad. Wya kə'a maravata: ² Ta nzaku i Simuŋ Piyer nda Tuma ta hgə lu ka mbuhwali ya, nda Natanayel mnda luwa la Kana ta hadika Galili, nda zwana Zebedi, nda sanlaha ma duhwalhani his, ka skwa turtuk. ³ «Dza'a tuma klipa da yu,» ka Simuŋ Piyer nda həŋ. «Nda sli'a anŋni mista għa guli,» ka hahəŋ guli nda tsi. Ka sli'afatá həŋ ka laghwi, ka lamə həŋ da kwambalu. Kurzliŋ hana taŋ ndiri badu tsa, ksaf a həŋ ta klipi dər ka turtuk wa. ⁴ Tsadakwa vli gasərdək, ka lagha Yesu sladata ta wa tsa drəf ya. Tsəmaf a duhwalhani kazlay: Tsatsi ya kə'a wa. ⁵ «Mamu klipi ksaf kuni ri zwani?» ka Yesu nda həŋ. «Had wu,» ka həŋ nda tsi. ⁶ «Wudadawa kadəŋa ghuni ta slərpa kwambalu nda ga zəghwi ya, dza'a mutsay kuni,» ka'a nda həŋ. Ka wudadatá həŋ. Ka traptá həŋ ta tdagafta kabga ndəghatani nda klipi. ⁷ «Mgham Yesu ya tane, ka tsa duhwal ta dvu Yesu ya,» nda Piyer. Na tsa gi snanŋa Simuŋ Piyer kazlay: Mgham Yesu ya kə'a ya, ka favatá tsi ta lgutani kabga si sudŋsuda ka tuma klipi, ka vzadatá tsi ta vgha da drəf. ⁸ Ka vragaghutá tsa sanlaha ma tsa duhwalha ya ma kwambalu, nda tda tsa kadəŋ nda ndəghatani nda klipi ya. Si di'ŋagħu a həŋ katakata wa. Ka mitir dərək yeya ri kaki nzakwa taŋ nda wa sgam. ⁹ Ta sli'agaptá həŋ ma kwambalu, kə'a ka həŋ ná, mamu tsatá vu hada nda klipi tida nda bu-

radi. ¹⁰ «Kligiswakla ta tsa klipiha kasaf kuni ya,» ka Yesu nda həŋ. ¹¹ Ka lamə Simuŋ Piyer da kwambalu, ka tɔdagaptá tsi dzibil ta tsa kadəŋ nda ndəghatani nda klipi bərzləzla ya. Dərmək nda hutaf mbsak hkən mida gwagwatani. Kulam nda va tsa nzakwani mantša ya ná, ratsanap a ta tsa kadəŋ ya wa. ¹² «Sawa da za skwa zay!» ka Yesu nda həŋ. Had ya mataba tsa duhwalha ya ta walaŋtá dawaŋta kazlay: Wa kagha na kə'a wu, kabga nda sna həŋ kazlay: Mgham Yesu ya kə'a. ¹³ Ka lagha Yesu klaftá tsa buradi ya, ka daganaftá həŋ, daganafha ta klipi ta həŋ guli. ¹⁴ Mahkəna maravata Yesu tsaya da duhwalhani manda sli'agaptani nda hafu mataba gwal nda rwa.

I Yesu nda Piyer

¹⁵ Tahula zuta taŋ ta skwa zay, ka Yesu mantša: «Simuŋ zwaŋa Yuhwana! Dvuɔva ka ta i'i, ka malaghutá ŋa nanaha na ra?» ka'a dawaŋta da Simuŋ Piyer. «Anji Mghama dá, nda sna kagha kazlay: Ta dɔvay yu ta kagha kə'a,» ka'a zlganaftá wani. «Ka ngaha ka ta zwana tuwakha dá,» ka Yesu nda tsi. ¹⁶ «Simuŋ zwaŋa Yuhwana! Dvuɔva ka ta i'i?» ka Yesu nda tsi kamahis. «Anji Mghama dá! Nda sna kagha kazlay: Ta dɔvay yu ta kagha» kə'a, ka Piyer nda tsi. «Ka ngaha ka ta tuwakha dá,» ka Yesu nda tsi. ¹⁷ «Simuŋ zwaŋa Yuhwana! Ta dɔvay ka ta i'i?» ka'a nda tsi ka mahkən. Ka kuzlanaftá tsi ta Piyer ta ŋuɔuf na tsa daway Yesu ka mahkən kazlay: Ta dɔvay ka ta i'i ra kə'a ya. «Mghama dá, nda sna kagha ta inda skwi, nda sna kagha guli kazlay: Ta dɔvay yu ta kagha kə'a,» ka'a nda tsi. «Ka ngaha ka ta tuwakha dá,» ka Yesu nda tsi. ¹⁸ «Kahwathwata ka yu ta mnaghata, ma fitika nzakwa gha ka duhwal, kagha ka ghəŋa gha ta hba banava gha misti, ka dza'a gha da vli

ta kumə ka. Ka hwaluhwala ka, dza'a pghapgha ka ta dzvuha gha ŋa nzdaghafta sana mndu ta banava gha, ka kla kagha da vli kul kumə ka ta dza'a,» ka'a. ¹⁹ Tsa gwadaha mnə tsi ya, tvi ka Piyer dza'a mtaku ŋa vla glaku ŋa Lazglafta ya mnə tsi. «Mbadá mista dá,» ka'a nda tsi tahula tsa.

I Yesu nda sana duhwal ya dɔvu tsi

²⁰ Kə'a ka Piyer mbəɔavata ná, ta saghasa tsa duhwal dɔvu Yesu ya mista taŋ. Tsatsi tsa duhwal ta fadaghatá ghəŋ da ghuva Yesu, ma fitika nzata taŋ ka za skwa zay, ka dáw tsi kazlay: Mghama dá! Wa va na mndu dza'a skwaptá kagha na na? kə'a yeya. ²¹ «A ki na duhwal na tama Mghama dá, nahgani dza'a slanaghatá tsatsi?» ka Simuŋ Piyer nda Yesu, ngħer tsi ta sagha tsa duhwal ya. ²² «Ka nzanza nda hafu ha ka vrakta dá, ka yu nda tsi ní, nu ta nghaghata mida na? Sli'a kagha mista dá ŋa gha ba,» ka Yesu nda tsi. ²³ Ka tutá tsa gwada ya mataba gwal zlgħay nda ŋuɔuf kazlay: Mtəta a tsa duhwal ya wu kə'a. Mtəta a wa a mna Yesu ŋa Piyer wa. Wya kə'a mnay: «Ka nzanza nda hafu ta vragatá yu, a ka ka yu nda tsi ní, nu ta nghaghata mida na» kə'a skwi mna tsi.

²⁴ Va na duhwal ta mna na gwadaha na ta vindafta. Nda sna mu guli kazlay: Kahwathwata gwadani kə'a.

Dzatá ghəŋa gwada

²⁵ Nda ndəgha sanlaha ma skwiha magəgla Yesu. Ka má ka vivindaf vivinda lu ta indani ká lu katsi ná, graf a yu kazlay: Má dza'a ŋafŋa ghəŋa hadik ta tsa defteriha má dza'a vivindafta lu ya kə'a wa.

Slna gwal ghunay

1 Ari Nərma da Tawfilus,
Ma tañtaña deftera da ná, rusaghaf rusa yu ta inda skwi ya maga Yesu, nda skwi ya si ta tataghə tsi ɲa mnduha daga ma zraftani, ² ha ka sagha ta fitik kəl lu ka klaghata ta luwa. Ma kɔfaku tsi ka ɲlaghatá ta luwa na, vlarɲvla ta zlahuhani nda mbrakwa Sulkum nda ghuba ta mnduha ya zabap tsi ka gwal ghunay. ³ Tahula mtutani, ka marə tsi ta vgha ɲa tañ nda tvi kavghakavgha. Ta traku skwiha maranañ tsi ta həñ ɲa granaftá həñ kazlay: Nda hafu yu kə'a. Fwadmbusak fitikani ta mamaranañtá vgha ta həñ, ka mna gwada ta ghəña ga mghama Lazglafta. ⁴ «Yaha kuni zaghuta di'ing nda Ursalima. Ka nzata kuni hada ka kzla skwi ya taghunaf Lazglafta ta imi ta sləməñ, manda ya snañ kuni ma wa da,» ka'a vlarñta zlahu ta həñ ma sana fitik ta zə həñ ta skwa zay. ⁵ «Nda imi si ta maga Yuhwana ta batem. Ma fitik kwitikw, kaghuni ná, dza'a magaghunafmaga lu ta batem nda Sulkum nda ghuba,» ka'a nda həñ.

⁶ «Mghama da, ma na fitik na dza'a sladanafta ka ta ga mghama la Isra'ila ra?» ka tsa gwal ghunay ta tska-vata tavatani ya dawanja da tsi.

⁷ «Nghaghunañ a snañta ka ta wati luwa, nda ya ka ta wati fitik tsafta Da ta ga mgham ya ta nghanata wa. ⁸ Kaghuni, dza'a mutsay kuni ta mbraku sarə Sulkum nda ghuba ta ghəña ghuni. ɲa nzakwa ghuni ka masləmtsəka da ma luwa Ursalima, nda ya ta hadika Zudiya, nda ya ta hadika Samari, nda ya ta kdavakta ghəña hadik demdem,» ka Yesu nda həñ. ⁹ Tahula mnata Yesu ta tsa gwadaha ya, ka kapə tsi ta vgha, ka zaghuta ta luwa, ta nghaynghay hahəñ demdem, ka zamtá tsi ma ghwayak ta wa ira tañ. ¹⁰ Ta tsa fitika pghata tañ ta iri ka ngha sli'ani ta luwa ya, gi ka zlagaptá sana mnduha his tavata həñ nda sudata lguta ɲusliñ ta vgha tañ. ¹¹ Ka həñ nda həñ mantsa: «Mnduha la Galili, kabgawu ta kəl kuni ka pgha iri ta luwa na? Tsa Yesu klap lu mataba ghuni, ka klaghata ta luwa ya ná, dza'a vragavra manda va tsa nghay nghə kuni ta sli'ani ta luwa ya,» ka həñ.

¹² Ka sli'aftá tsa gwal ghunay ya ta ghwá ta hgə lu ka Ghwá Zaytuñ ya, ka vraghuta da luwa Ursalima. Tsa ghwá ya ná, ndusa nzakwani nda Ursalima. Minti hkənmbsak ta magata lu ta mbada manda sli'afta hada. ¹³ Bhadaghata tañ da Ursalima, ka ɲlaghatá həñ da sana dzuguvi banagha lu ta ghəña sana həga, ma vli sunə həñ ta tska vgha. Wya tsa hahəñ ya: I Piyer, nda Yuhwana, nda Yakubu, nda Andre, nda Filip, nda Tuma, nda Bartelemi, nda Mata, nda Yakubu zwanja Alfe, nda Simuñ mnda zlu'a ghwa, nda Yuda zwanja Yakubu,

na həñ. ¹⁴ Hahəñ demdem, ta tskey həñ ta vgha inda fitik ɲa maga du'a. Kawadaga həñ nda sanlaha ma mi'aha, nda i Mari mani ma Yesu, nda zwanamani ma Yesu tani.

¹⁵ Baɔu sana fitik, ma tsa fitik ta tska həñ ta vgha ya, ka tska vatá gwal zlgħay nda ɲuduf ta magay həñ ta dərək nda hisamsak. Ka Piyer sli'avata mataba tañ mantsa: ¹⁶ «Zwanama da, nda ra ka magakwa skwi ya mna Sulkum nda ghuba ma defteri nda ma wa Dawuda ta ghəña Zudas, ta nuta ka mnda kla kəma ɲa mnduha ya ta ksafatá Yesu ya. ¹⁷ Si tekw tsatsi mataba amu, si mamu slnani mataba va tsa slna ta magə amu ya guli. ¹⁸ Nda tsa tsemi plana lu ma vəl dzatani ta mndu ya, ka skwata tsi ta vwah. Ka dədagatá tsi nda ga ma ghəñghəñ ka pslutá huɔani pđah. Mbəlabab, ka harani saghwi ta dabi. ¹⁹ Ka snanaghatá tsi ta inda mnduha ma Ursalima, kəl həñ ka tsanaftá hgu ta tsa vwah ya nda gwada tañ ka "Hakəldama," manda mnay kazlay: Vwaha nasa kə'a ya.

²⁰ Wya skwi ta dzañə lu ma deftera Zabura:

"Dza'a nuna həgani ka kufik,
had mndu dza'a nzamta mida wa."

Ka'a guli na:

"Sana mndu dza'a klafta slnani † kə'a," na skwi nda vinda ma defteri. ††

²¹ Tsaya tama, dina ka sganaghatá sana mndu tavata amu, ɲa nzakway ka masləmtsəka sli'agapta ya sli'agap Mghama mu Yesu. Tsa mndu ya ná, nda nza ka tsi ka mndu ya si ta gdata ta dza'a mista mu ta inda hadikha ya ranaf mu kawadaga nda Mghama mu Yesu, zrafta ta fitika maganafta Yuhwana ta batem, ha ka sagha ta fitik kəl lu ka kləgadamaghuta ka laghu ta luwa,» ka'a.

²³ Mantsa tama, ka pghatá lu ta mnduha his. Tsa mnduha ya ná, i Yusufu ta hgə lu ka Barsaba, ta hgy lu guli ka Yustus, nda Matiyas həñ. ²⁴ Ka ndəbə həñ ta dzvu, ka həñ mantsa: «Mghama da, nda sna kagha ta ɲudufa inda mnduha. Marañnamara ta ya zbap kagha mataba na mnduha his na, ²⁵ ɲa maga slna mnda ghunay ta nzakway ka vla Zudas, ta zlanavata ka laghu da ksa tvi ya kumañ tsi ya,» ka həñ. ²⁶ Ka vzə həñ ta vindima. Ka kluta vindima ta Matiyas. Ka gwafata tsi ta vgha kawadaga nda tsa gwal ghunay ghwanpđə nderə ya.

† Ngha ta Zabura 69:26 nda 109:8. †† Ngha ta Zabura 69:26, 118:8.

Saha Sulkum nda ghuba

2 Ta sagha fitika Pentekwat ná, nda tska vgha inda gwal nja ghunay tets ma vlaka turtuk. ² Gi ka saha skwi ta luwa manda ghudzaga falak ta vyaku dididida ya, ka ndəghamtá vgha ma tsa həga nzamə hən̄ ya. ³ Ka zlagaptá skwi manda ghanika vu, ka dagavapta, ka nzanzafta ta ghəŋa taŋ turtuk turtuk. ⁴ Ka ndaghaftá hən̄ demdem nda Sulkum nda ghuba. Ka gi gwadə hən̄ ta gwada nda sanlaha ma gwadaha manda ya vlah̄ Sulkum ta hən̄ nja gwadafay.

⁵ Tsaw ma Ursalima ma tsa fitik ya ná, ta nzaku gwal ta ndi'amta ma dina la Yahuda ta sli'akta ta inda hadikha ta ghəŋa hadik. ⁶ Snaŋta taŋ ta ghudzaga tsa skwi ya, ka sli'adaghatá hən̄ n̄ərbisl, ka ndərmim hən̄ katakata, kabga inda taŋ ta sna skwi ta gwadə gwal zlgħay nda n̄uduf nda gwada taŋ ya ta gwadə hən̄. ⁷ Ka ndərmim hən̄ nda ndərmima ka nutá manda rgha. Ka hən̄ mantsa: «Inda na mnduha ta gwada na gwada na ná, la Galili a hən̄ kay ra? ⁸ Wa kə'a magaku ta kəl inda amu ka snaŋtá skwi ta gwadə hən̄ nda vərda nja mu ma gwada ba? ⁹ Wana mataba mu ná, mamu gwal ta sli'akta ta hadika Partes, nda ya ta hadika Medi, nda ya ta hadika Elam. Mamu gwal ta sli'akta ta hadika Mezaputami, nda hadika Zudiya, nda Kapadwas, nda Pun, nda hadika Asiya tani. ¹⁰ Mamu gwal ta hadika Frizi, nda Pamfali, nda Masar, nda gwal ta wanaftá Sireŋ, nda Libiya tani. Mamu gwal ta sli'akta daga ta hadika Ruma guli. ¹¹ Mamu gwal ta hadika Kret nda Arabi. Zivra la Yahuda sanlaha. Dina la Yahuda ta nanaftá sanlaha. Nda inda tsa gwadaha mu kavghakavgha ya ta sna mu ta skwi ta mnə hən̄ ta ghəŋa glakwa slna Lazglafta ta magata,» ka hən̄. ¹² Ka ndərmim hən̄ katakata, snəgla a hən̄ ta skwi nja magay wa. «Nu mndəra nana ma skwi manda na na?» ka hən̄ mataba taŋ. ¹³ «Nda ghuya hən̄,» ka sanlaha ka ghubasa hən̄.

Mna gwada Piyer

¹⁴ Ka sli'aftá Piyer kawadaga nda tsa gwal ghwan̄pda nden̄ ya, ka klan̄tá tsi ta lwi. Ka'a nda hən̄ mantsa: «Kaghuni la Yahuda, nda inda kaghuni ta nzakway ma Ursalima! Fawa sləmən̄ ka sna skwi dza'a mnaghunata ya, ka sna kuni dina ta skwi ta magaku. ¹⁵ Na mnduha na ná, ghuya a hən̄ manda tsa ta grə kuni ya wu, kabga ta ka vzlazlan̄ vli. ¹⁶ Gwada anabi Yuwel ta mnata ya kay nana ta magaku ndanana: Wya ka'a mnata:

¹⁷ «Ma kdavakta fitik ná, wya skwi dza'a magaku, ka Lazglafta:

Dza'a pghadapgha yu ta Sulkuma da ta ghəŋa inda mnda səla,

nja nuta zwana zgwana ghuni
nda kwagha ghuni ka anabiha.

Ka mazəmzəm dza'a gwada yu ta gwada
nja duhwalha ghuni.

Nda ma suni dza'a gwada yu ta gwada
nja la halata mnduha ghuni.

¹⁸ Mantsa ya nzakwani,

dza'a pghadapgha yu ta Sulkuma da
ta ghəŋa kwalvaha da ka zgwana
nda la ka mi'aha tani.

Ma tsa fitik ya,

dza'a nzakway hən̄ ka la anabi.

¹⁹ Dza'a magay yu ta skwa mandərmimi
ma ghuvan̄ata luwa,
nda n̄izla mazəmzəmha ta hadik.

Dza'a mamu us,

dza'a mamu vu nda dukwakwa diŋ,

²⁰ tdiik dza'a mbədavafta fitik.

Ma kdaku fitik dagala ta nzakway ka fitika
Mgham Yesu ka sagha,
ghəw manda us dza'a mbədavafta tili.

²¹ Mantsa tama,

inda mndu ta hga hga Mgham Yesu

nda fatá ghən̄ tida ná,

dza'a mbaku †,» ka'a.

²² «Mnduha la Isra'ila, snawa ta skwi dza'a mnaghunata ya: Yesu mnda la Nazaret na tsa mndu maraghunan̄ Lazglafta ta ga Mghamani, ma magayni ta mandərmimi, nda n̄izla mazəmzəmha kavghakavgha mataba ghuni, manda va ya snaŋ vərda kaghuni ya.

²³ Vlaghunavla lu ta tsa mndu ya ma dzva ghuni. Nda sna Lazglafta manda va tsaya dza'a nzakwa tsi kə'a, ta kuratá tsi. Ka zləŋaftá kuni ta Yesu. Ma zləŋafta ghuni nda ma dzva gwal kul zləŋa Lazglafta. ²⁴ Ka sli'aganaptá Lazglafta, ka kligiŋta ma ghuya đan̄wa mtaku, kabga had mbrakwa mtaku nja njanata wa. ²⁵ Wya ka Dawuda mnta ta ghəŋani:

«Ta nghay yu ta Mgham inda fitik ta kəma da, ta nza-ku nda ga zeghwa da.

²⁶ Tsaya ta ghunanaftá n̄udufa da,

kəl yu ka fa laha rfu.

Dər má nda nza yu ka mndu dza'a mtaku ná,

dza'a mbi'ay yu ta vgha nda fatá ghən̄,

²⁷ kabga zlanata a ka ta hafa da ma vla gwal nda rwa wu,

zlan̄ta a ka ta i'i ta nzakway ka n̄ərma mnda gha nja rwuta ma kulu wu,

²⁸ kagha ta marihatá tva hafu.

Dza'a ndəghidifndəgha ka nda rfu

ma nzakwa gha tavata i'i ††» ka'a, ka'a.

²⁹ Ka Piyer sganaghata mantsa: «Zwanama da, mutsafmutsa yu ta na fitik na nja mnaghunata tsidid ta gwada ta dzidza mu Dawuda. Tsatsi ná, mtumta ka padamta lu. Ta teke'a kulani dər gitana. ³⁰ Tsatsi ná, anabi ya. Nda sna guli kazlay: Dzrafdzra Lazglafta ta wi nda tsatsi nda wadanata kazlay:

Dza'a fafa ta sana mndu mataba zivrani

ta palaka ga mgham manda nzakwa tsatsi † ya kə'a.

³¹ «Ka tsatsaftá Dawuda ta skwi dza'a magaku. Tsaya kəl tsi ka mna gwada ta ghəŋa sli'agapta Kristi kazlay: Zlana a lu ma vla nzakwa gwal nda rwa wu, rwu a slū'uvghani ma kulu wu †† kə'a ya.

† Yuwel 3:1-5. †† Ngha ta Zabura 16:8-11. ‡ Ngha ta Zabura 132:11. †† Ngha ta Zabura 16:10.

³² «Tsa Yesu gwadə yu ya ná, Lazglafta ta sli'aganapta ma mtaku. Nda nza aṅni demdem ka maslēm̄tsəkani. ³³ Ka kapanaftá Lazglafta ka nzanata nda ga zeghwani. Ka zlglafta tsi da Da ta tsa Sulkum nda ghuba tamaf lu ta imi ta zlēm̄əṅ ya, ka pghəṅnaghatá tsi. Tsaya skwi ta nghə kuni nda ya ta snə kuni ndanana ya. ³⁴ Dawuda ka ghəṅjani a ta lafi ta luwa mndani wa. Tsaw wya skwi mna tsi:

“Ka Mgham Lazglafta nda Mghama da ná, sawi nzata nda ga zeghwa da, ³⁵ ha ka nanafta da ta ghumaha gha ka skwa ta diṅlay səla gha, †” ka'a.

³⁶ «Ka snəṅsna la Isra'ila kahwathwata kazlay, tsa Yesu dalaf kuni ta udzu ya kay ná, tsatsi fa Lazglafta ka Mgham, ka Kristi kə'a guli,» ka'a.

Sgavaghata mnduha Kristi ka dəmbu' hkən

³⁷ Na snəṅta tsa mnduha ya ta tsa gwadaha gwadə Piyer ya ná, ka kbanaftá tsi ta həṅ. «Zwanama, nu ka ṅni dza'a magay tama?» ka həṅ nda i Piyer nda sanlaha ma gwal ghunay. ³⁸ Ka Piyer nda həṅ mantsa: «Mbədānafwambədə ta tva nzakwa ghuni, ka magafta inda kaghuni ta batem ma hga Yesu Kristi, ṅa plighunista Lazglafta ta dmakuha ghuni, ṅa vlaghunatani ta Sulkum nda ghuba. ³⁹ Tsa ta ta imi ta slēm̄əṅ taghunaf Lazglafta ya ná, ṅa kaghuni nda zwana ghuni, nda gwal di'ṅdi'ṅ, nda ndəghata mbsaka gwal dza'a hagakta Mgham Lazglafta tani ya,» ka'a.

⁴⁰ Ndada a sanlaha ma gwadaha manəṅ Piyer, ka vla hidaku nda mbraku ṅa taṅ wa. «Tsu'afwatsu'a ta mbaku ka sli'apta kuni mataba gwal nda zada,» ka'a nda həṅ.

⁴¹ Nda ndəgha gwal ta zlglaftá tsa gwadə Piyer badu tsa ya. Ka maganaftá lu ta batem ta həṅ. Tsa mnduha ta sgavaghata ta ghəṅa gwal zlgħay nda ṅuduf badu tsaya ná, ta magay həṅ ta dəmbu' hkən.

Nzakwa gwal zlgħay nda ṅuduf

⁴² Inda tsa mnduha ya ná, ta gdata ta ṅavata ka sna skwi ta taghə gwal ghunay həṅ. Ta ṅavaṅa həṅ ka guya vgha nda zwanama. Ta ṅavaṅa həṅ guli ka guya ghəṅ ta ghəṅa skwa zay †, nda ya ma vla maga du'a. ⁴³ Ka zləṅ inda mnduha ta zləṅ, kabga nda ndəgha mandərmimi nda mazəmzəmha ta magata Lazglafta nda ma gwal ghunay. ⁴⁴ Inda gwal zlgħay nda ṅuduf ná, tets ka skwa turtuk guya ta ghəṅa taṅ. Inda skwa taṅ guli ná, ka skwa turtuk ta dguvusta həṅ ta vgha taṅ. ⁴⁵ Ta dzawap dzawa həṅ ta skwiha taṅ ṅa daguvusta taṅ ta tsedani, tab ta daṅwa dər wa mataba taṅ. ⁴⁶ Inda fitik həṅ ta tskavata ma həga Lazglafta. Ka skwa turtuk ta nzata həṅ ka za skwa zay ma watgha taṅ. Nda rfu nda rfu, nda ṅuduf turtuk ta za həṅ. ⁴⁷ Ta zləzlvay həṅ ta Lazglafta, ta mamay inda mnduha ta həṅ. Inda fitik Mgham Lazglafta ta sganaghatá gwal ta mbanafta tsi ta ghəṅa ghuba taṅ.

Mbanaftá sana mndu nda raghwa səlani

3 Ma sana fitik, ka sli'aftá i Piyer nda Yuhwana ka dza'a da həga Lazglafta da maga du'a ta nzemndi hkən ta fitik hawu. ² Ndusa nda watgha tsa həga Lazglafta ta hgə lu ka «watgha dīna» ya, mamu sana mndu nda raghwa daga yagata, ta nzaku hada. Inda fitik lu ta tsukwadaghata ka nzanata hada, ṅa gatá skwi da gwal ta lami da tsa həga Lazglafta ya. ³ Ka nghanṅa tsi ta i Piyer nda Yuhwana ta lami da tsa həga ya. Ka gatə tsi ta skwi da həṅ. ⁴ «Ngha ta aṅni!» Ka i Piyer nda Yuhwana pghafta iri tida. ⁵ Ka nzatá tsi ka ngha həṅ, dza'a mutsay yu kasi'i ta skwi da həṅ, ka'a ma ghəṅjani. ⁶ Ka Piyer nda tsi mantsa: «Dər tseḍi, dər dasu, had da i'i wa. Skwi ta nzakway da i'i ná, tsaya dza'a vlaghata yu. Nda hga Yesu Kristi mnda la Nazaret, sli'afslī'a gha, ka mbada ka ta mbada!» ⁷ Ka'a ka ksafṅa ta dzva zeghwi, ka sli'anafta. Gi hadahada, mutsafa səla tsa mndu ya tsa ta mbraku. ⁸ Gi vduk, sli'aftani tsa ka sladata. Ka mbadə tsi ta mbada. Ka lamə həṅ kawadaga da həga Lazglafta, ka dza'a tsatsi nda vavalaku, nda zləzlvā Lazglafta. ⁹ Inda mndu ná, nda ngha ta mbadayni ta mbada, ka dza'a nda zləzlvā Lazglafta. ¹⁰ Tsəmafta taṅ kazlay: Tsa mndu ta gdata ta nzaku ka gatá skwi tawa tsa watgha həga Lazglafta ta nzakway dīna yeya kə'a, ka hluta zləṅ ta həṅ, ka ndərmim həṅ nda ndərmima ta skwi ta slata nda tsa mndu ya.

Piyer ta mna gwadə ma həga Lazglafta

¹¹ Tsaw tsa mndu mbanaf lu ya ná, lavaghu a tsatsi tavata i Piyer nda Yuhwana wa. Ka gazladaghata inda mnduha wanafta həṅ ma rmak, ta hgə lu ka «Rmaka Salumuṅ.» Ka ndərmim həṅ nda ndərmima demdem. ¹² Na nghanṅ Piyer ta tsaya, ka'a nda tsa mnduha ta tskadaghatá vgha ya mantsa: «Ari wa la Isra'ila, kabgawu ta kəl kuni ka ndərmima mbatá na mndu na mandana na? Kabgawu ta kəl kuni ka vu'a aṅni, manda skwi aṅni ta mbanaftá na mndu na nda mbrakwa ṅni? Ndi'a ta vgha ṅni nda Lazglafta ta mbanaftá na mndu na ra? ¹³ Tsaya a wa. Lazglafta i Abraham, nda Izak, nda Yakubu, nda dzidziha mu ta maraṅta glakwa vu'ani Yesu Kristi, ya klaf kaghuni ka ghəṅa ghuni ka mblanaftá gwal dagaladagala yeya ma mnay Pilat kazlay: Zliṅwa na mndu na kə'a ya. ¹⁴ Kaghuni, vziṅvza kuni ta mndu ya nda ghuba, mndu ya tdukwa, ka laghu kuni dawaftá zlighunista mndu ya ta pslatá mnduha. ¹⁵ Ka dzatá kuni ta mndu ya nda hafu da tsi. Tahula dzata ghuni, ka sli'aganaptá Lazglafta mataba gwal nda rwa. Ma tsa sli'agapta sli'agap tsi ya ná, nda nza aṅni ka maslēm̄tsəkani. ¹⁶ Ma fatá ghəṅa ṅni ta Yesu, kəl mbrakwa tsa Yesu ya ka sli'anaftá na mndu ta nghə kuni snəṅ kuni ta sladu na. Mantsa, ma fatá ghəṅ ta Yesu kəl na mndu na ka mutsafa mbaku guzliṅdiliṅ, manda ya ta nghə kuni demdem ya.

¹⁷ «Tsaw tama zwanama, tsa skwi magana kaghuni ta Yesu kawadaga nda gwal dagaladagala ya ná, nda kwala ghuni kul snəṅta magata kuni. ¹⁸ Mantsa ya

† Ngha ta Zabura 110:1. †† Ngha ta Lukwa 22:19.

dzanaghata Lazglafta ta ghəŋa skwi ya mna tsi manda ghalya nda ma wa inda la anabi kazlay: Dza'a ghuyay Kristi ta dərŋwa kə'a. ¹⁹ Mbədanafwa nzakwa ghuni, ka mbədavata kuni tvə Lazglafta, ka plighunista tsi ta dmakwa ghuni. ²⁰ Mantsa ya dza'a kəl Lazglafta ka vlaghunatá fitika hlaptá hafu, ŋa ghunəgaghunatani ta Yesu, ta nzakway ka Kristi zbaghunap tsi daga manda ghalya ya. ²¹ Ndanana karaku, nda ra nzaghuta Yesu Kristi ta luwa ka kzla mbədavafta inda skwi manda ya ghada Lazglafta ta mnata daga manda ghalya nda ma wa la anabi nda ghuba. ²² Ka Musa na: "Dza'a ghunəgaghuna ghuna Lazglafta ghuni ta anabi manda i'i, mataba zivra ghuni dza'a sabi tsi, ŋa snay ghuni ta inda skwi dza'a tsi mnaghunata. ²³ Inda mndu dza'a kwal kul sna gwada tsa anabi ya, dza'a ghzlap ghzla lu mataba mnduha Lazglafta, dza'a dzadza lu † guli," ka'a. ²⁴ Kahwathwata ná, mnaŋnamna inda la anabi, zlraftani ta Samuyel, ha ka sabi ta sanlaha ta zlagapta tahula tsatsi, ta gwada ta na fitika amu gitana na. ²⁵ Ka ŋa ghuni taghunaftha Lazglafta ta imi ta sləməŋ nda ma wa la anabi. Ka ŋaghuni dzrafta Lazglafta ta wi nda dzidza mu Abraham kazlay: Dza'a tfanaghatfa yu ta wi ta inda mndəra mnduha nda ma zivra gha †† kə'a ya. ²⁶ Tsaya kəl Lazglafta ka maraghunantá kaghuni ta kwalvani karaku, ma ghunagaghatani da kaghuni ŋa tfaghunaghatawi, ka mbədaghunaftha ŋa zlanťá ghwadaka skwi ta magə kuni,» ka Piyer.

4 Tata gwada i Piyer nda mnduha, nda slí'adaghata la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal ta ngha həga Lazglafta, nda la Sadukiya. ² Ta kulanťa ta ŋudufa taŋ tsa skwi ta taghə i Piyer nda Yuhwana ŋa mnduha kazlay: Slí'agapslí'a Yesu ma mtaku, manda tsaya dza'a slí'agapta mnduha guli ma mtaku kə'a ya. ³ Ka hlaftá həŋ ta i Piyer, ka pghamta ma gamak ŋa hanay hada, kabga nda kuza vli. ⁴ Tsaw mataba tsa gwal ta snanťá tsa gwada gwal ghunay ya, nda ndəgha həŋ ta zlghafta. Ta magay mbsaka taŋ ta dəmbu' hutaf.

⁵ Gamahtsimani, ka tskavata gwal dagaladagala mataba la Yahuda, nda la galata mndu, nda gwal ta tagha zlahu ŋa mnduha ma luwa Ursalima. ⁶ Mataba taŋ, hada i Hana, ta nzakway ka mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda Kayifa, nda Yuhwana, nda Alegzandra, nda inda hamata mndəra gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta. ⁷ Ka hlagaptá həŋ ta i Piyer nda Yuhwana ma gamak ka hlagadhata ta kəma taŋ. Ka həŋ mantsa: «Nda mbrakwa wa, nda hga wa, magata kuni ta tsa skwi ya na?» ka həŋ dawanťa. ⁸ Piyer ya tani, nda ndəgha tsatsi nda Sulkum nda ghuba. Ka'a nda həŋ mantsa: «Ari wa gwal dagaladagala ta ghəŋa mnduha, nda la galata mndu! ⁹ Wana gita, ta daway lu da anđi ta ghəŋa skwi dina magana ŋni ta mndu si nda raghwa. Ta daway lu da anđi ka waka ya mndu ya magay kəl tsi ka mbafta. ¹⁰ Mantsa nzakwani, dina ka snaghu-namta, mantsa ya ŋa inda la Isra'ila guli. Na mndu ta sladu ta kəma ghuni na ná, nda mbrakwa hga Yesu

† Ngha ta Vrafta ta Zlahu 18:15, 18-19. †† Ngha ta Zlrafta 22:18, 26:4.

Kristi, mnda la Nazaret, ya dza kuni ta udza zləŋay, ka slí'aganaptá Lazglafta ma mtaku ya, mbafta tsi. ¹¹ Ta tsa Yesu ta mnə defteri kazlay:

Pala ya wudidin kaghuni gwal ba həga ta nzakway ka palaka tughwa həga ‡ kə'a ya. ¹² Ma tsatsi ta mutsakwa hafu, kabga had sana mndu ta ghəŋa tsatsi vliga Lazglafta ta ghəŋa hadik tender ŋa mba amu wu,» ka'a.

¹³ Ka ndərmim tsa gwal dagaladagala ta tskavata ya ta tatá us ta ira i Piyer nda Yuhwana. Ka nghə həŋ guli ná, má si ka gratá mndu həŋ, dzaŋa a dzaŋa taŋ wa. Gwal tani ta dza'a mista Yesu ya ka hahəŋ ta gray. ¹⁴ Ta nghə həŋ guli ná, wya tsa mndu nda mba ya ta sladu ta kəma taŋ, had sana skwi laviŋ həŋ ta mbəday wa. ¹⁵ Ka ghuniginťá həŋ dzibil ta i Piyer nda Yuhwana ma tsa həga dzra gwada ya, ka nzaťá hahəŋ hahəŋ ka dzra gwada ta ghəŋa taŋ. ¹⁶ Ka həŋ mantsa: «Waka mu dza'a magay nda na mnduha na na? Wana nda sna inda mnduha ma Ursalima kahwathwata kazlay: Hahəŋ ta magatá tsa mazəməzəŋ ya kə'a, laviŋ a amu ta waday guli wa. ¹⁷ Kada kwala na skwi na ta tuta katakata da mnduha ná, dvanaghamadva ta həŋ, yaha həŋ walglanťa gwada ta tsa Yesu ya dər ŋa wa,» ka həŋ.

¹⁸ Ka hgəgladamťá həŋ ta i Piyer, ka davanaghata həŋ. Ka həŋ mantsa: «Yaha kuni walglanťa gwadaŋťá gwada ta Yesu, dər ka tagha skwi ŋa mnduha nda hgani,» ka həŋ nda həŋ. ¹⁹ Ama ka i Piyer nda Yuhwana mantsa: «Mal sna ŋaghuni ka zlanťa ŋa Lazglafta skwi ta raku re, ari mal sna ŋa Lazglafta a na? Tsawa tsa kaghuni ka ghəŋa ghuni ta gumani. ²⁰ Anđi ta ŋni, laviŋ a anđi ta hafta wi kul had ta gwada ta ghəŋa skwi ya nghan anđi nda ira ŋni, nda ya snanť anđi nda sləməŋa ŋni wu,» ka həŋ. ²¹ Ka dvəglanaghatá tsa mnduha ya ta həŋ ka zliŋťá həŋ, had skwi mutsaf həŋ prək ka hamťá həŋ ta ghəŋa skwi maga həŋ wa. ²² Tsa mndu mbanaf lu nda mazəməzəŋ ya ná, ta malay imani ta fwad mbsak.

Du'a gwal zlghay nda ŋuduf

²³ Tahula zliŋťá i Piyer nda Yuhwana, ka slí'aftá həŋ ka laghu slanaghatá graha taŋ ma ghuba taŋ. Ka ru-sanaftá həŋ ta inda skwi mnana la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la galata mndu, ta həŋ. ²⁴ Na snanťa tsahaya ta tsa skwi ya rusanaf lu ta həŋ ya, ka gwaftá həŋ ta wi ka maga du'a da Lazglafta. Ka həŋ mantsa: «Mghama da, kagha ta zlaganaptá luwa nda hadik, nda drəf, nda inda skwiha ma həŋ. ²⁵ Kagha ta gwadagapta nda mbrakwa Sulkum nda ghuba, nda ma wa dzidza ŋni Dawuda, vu'a gha kazlay: "kabgawu ta kəl na mnduha na ka baruvťá vgha? Kabgawu ta kəl həŋ ka ndandanaku ka bətbət? ²⁶ Hbafhba mghamha ta ghəŋa hadik ta vgha ŋa vulu. Guyafguya gwal nda mbra ta wi ta ghəŋa Mgham Lazglafta nda ya ta ghəŋa Mgham tfanagha tsi ta wi ††† kə'a ya.

‡ Ngha ta Zabura 118:22. †† Ngha ta Zabura 2:1-2.

²⁷ Mantsa ya guli ná, guyaf guya i Hiridus nda Pwanjës Pilat ta wi ma na luwa na kawadaga nda sanlaha ma mndëra mnduha, nda la Isra'ila ta ghëja kwalva gha ya nda ghuba, ta nzakway ka Yesu, mndu ya tfanagha ka ta wi. ²⁸ Skwi ya kumarj ka, ghada ka ta fata nda mbrakwa gha maga hëj. ²⁹ Ndanana Mghama da, ngaha ka hëj ta Ima anji ba. Vlanjvla ta mbraku ta vu'aha gha ña mna gwada gha nda tatá us ta iri. ³⁰ Maranj mbrakwa gha, mbamba ta gwal kul dughwanaku, maga ta mazëmzëmha, nda mandërmimi nda hga Yesu kwalva gha ya nda ghuba,» ka hëj. ³¹ Manda kdakwa tanj ta ndëbatá tsa dzvu ya, ka ghudzavaftá tsa vli tska-va hëj ya. Ka ndëghaftá hëj demdem nda Sulkum nda ghuba, ka mnë hëj ta gwada Lazglafta nda tatá us ta iri.

Dëguvta gwal zlghey nda ñuduf ta skwa tanj

³² Inda tsa gwal zlghey nda ñuduf ya, ka skwa turtuk ñudufa tanj, ka skwa turtuk ndana tanj guli. Had mndu ya ta mnay kazlay: Ña da yeya kə'a wa. Tuts ka skwa turtuk skwa tanj. ³³ Nda kuzla nda kuzla ta gwada gwal ghunay ta gwada ta sli'agapta Mgham Yesu. Ka tfë Lazglafta ta wi ta ghëja tanj demdem. ³⁴ Mataba tanj, had ya ta pđata skwa dzvu wa. Tsaw inda gwal nda vwah da hëj, nda hëga da hëj mataba tanj ya ná, ta dzawij dzawa hëj ka hlaktá tseda skwi ya dzawij hëj ³⁵ ka vlanjta gwal ghunay. Mbada lu ka dgray ña inda mndu tabta skwi ya dvanj mndu ña maga slnani nda tsi. ³⁶ Manda Yusufu, ta nzakway tekwa ka mnda la Levi, ya ya lu ma luwa Kiprus, tsanaf gwal ghunay ta hgani ka Barnabas, manda mnay kazlay, «zwanja ufa vgha» kə'a ya: ³⁷ Ka skwaptá tsatsi ta ñani vwah, ka klaktá tsedani ka vlanjta gwal ghunay.

I Hananiya nda Safira

5 Mamu sana mndu guli ta hgë lu ka Hananiya nda markwa tanj Safira. Ka skwaptá hahëj ta vwaha tanj guli. ² Ka dzraftá hëj nda markwa tanj, ka difanaghutá tsa tsedi ya, ka klaktá pđakwani, ka vlanjta gwal ghunay. ³ Ka Piyer nda tsi mantsa: «Ari Hananiya, kabgawu kəl ká ka zlanantá ñudufa gha ta halaway, ka tsakalanatá wi ta Sulkum nda ghuba, ka difanaghutá tseda tsa vwah skwap ka ya na? ⁴ Ta kul skwaptá ka ná, ka ña gha a nzakwani ra? Tahula skwapta gha guli, ka ña gha a tsedani guli ra? Waka ka kurata magatá skwi mandana na? ña mnduha a tsakalanata ka ta wi wu, ña Lazglafta,» ka'a. ⁵ Na mnata lu ta tsa gwada ya, ka zlëmbatá Hananiya, ka mtuta. Ka hlutá zlëj ta inda gwal ta snantá tsa skwi ya. ⁶ Ka sli'aftá duhwalha, ka dahamta, ka klaghata padamta.

⁷ Tahula luta awa hkën manda padamta, ka lamë markwa tanj, sna a tsatsi ta skwi ta slata wa. ⁸ Ka piyer nda tsi mantsa: «Ari makwana, mniha mna, mandana na tseda tsa vwah skwap kuni ya ra?» ka'a. «Anji, mantsa ya skwapta ñni,» ka tsa marakw ya. ⁹ Ka Piyer mantsa «Waka kaghuni dzrafta kawadaga ta dzëgha Sulkuma Mgham Lazglafta na? Wya tsa gwal ta

padamta zə'ala ghuni ya ta watgha, dza'a tsukwaghatá kagha guli,» ka'a. ¹⁰ Gi hadahada, ka zlëmbatá tsi ta kəma Piyer ka mtuta. Ta lamë tsa duhwalha ya ná, nda mta. Ka tsukwaghatá hëj, ka laghwi da padamta tava-ta zə'ala tanj. ¹¹ Ka ksaftá tsi ka zlëj ta gwal zlghey nda ñuduf, nda hamata sanlaha ta snantá tsa skwi ya.

Mazëmzëmha kavghakavgha

¹² Nda ndëgha mazëmzëm nda mandërmimi maga gwal ghunay mataba mnduha. Snusna gwal zlghey nda ñuduf ta tskavata kawadaga ma rmaka hëga Lazglafta ta hgë lu ka rmaka Salumun. ¹³ Had sana mndu ta guya vgha nda hëj wa. Kulam nda va tsa, ta ghubay lu ta hëj. ¹⁴ Ta sgaku nda sga ndëghata zgwana nda mi'aha ta zlghe Mgham Yesu ta sgavaghata ta ghëja tanj. ¹⁵ Ta hlakhlá lu ta gwal kul dughwanaku, ka pghatá hëj ta wa tvi ta kativij nda ya ta pëta, ña lanaghata dër sulkuma Piyer yeya tsi ta sanlaha ma hëj ta labë tsi ta tvi. ¹⁶ Nda ndëgha gwal ta gazlakta ma luwaha ta wanaftá Ursalima ta hlakta gwal kul dughwanaku, nda gwal nda kasa da ghwadaka sulkum, ka mbambafta hëj demdem.

Giri ña gwal ghunay

¹⁷ Mbada mali ta ghëja gwal dra skwi ña Lazglafta, nda gwal tavatani, ta nzakway ka la Sadukiya, ka dra gwal ghunay. ¹⁸ Ka sli'aftá hëj ka hlaftá gwal ghunay, ka pghamtá hëj ma gamak. ¹⁹ Girvidik, ka gwanijta duhwala Mgham Lazglafta ta watgha tsa gamak ya ka hligijta gwal ghunay mida. ²⁰ Ka'a nda hëj mantsa: «Lawala da hëga Lazglafta ka mna kuni ta gwada ta ghëja tsa lfida hafu ya ña mnduha,» ka'a. ²¹ Ka snatá tsa gwal ghunay ya ta tsa gwada ya ka sli'aftá hëj bit tgha ka laghwi da hëga Lazglafta ka tagha skwi ña mnduha hada.

Ka tskavata i mali ta ghëja gwal dra skwi ña Lazglafta nda gwal tavatani, nda la galata mndu mataba la Yahuda, ña dzra gwada. Ka ghunaftá hëj ta mnduha ña dza'a hlagaptá tsa gwal ghunay ya kay, ma gamak. ²² Ta lagha tsa gwal ghunaf lu ya ná, kudatanj had hëj ma tsa gamak ya wa. Ka vradaghata hëj da mnay ña tanj. ²³ Ka hëj mantsa: «Ta lagha anji kay ná, tsetsa nda ha watgha gamak manda va vlani, ta hada tsa gwal ta nghay ya guli ma vla tanj. Buts ka ñni gunatá tgha ná, kudatanj, had mndu mida wu,» ka hëj. ²⁴ Na snantá tanj ta tsa gwada ya ná, nda ndërkawa ka i mghama ngaha hëga Lazglafta nda la mali ta ghëja gwal dra skwi ña Lazglafta, nzata. Snëgla a hëj ta skwi ña mnay wa. Ka hëj mantsa: «Nu ta magaku nda tsa gwal ghunay ya,» ka hëj dadawavusta. ²⁵ Tata tsa ndanë ya hëj, ka sagha sana mndu da mnay ña tanj. Ka'a mantsa: «wa'a tsa mnduha si ham kuni ma gamak ya kay ma hëga Lazglafta ta tagha skwi ña mnduha,» ka'a nda hëj.

²⁶ Ka sli'afta tsa mali ta ghëja gwal ngaha hëga Lazglafta ya kawadaga nda sludzihani, ña hlakta hëj. Ka mbraku mbrakwa a hlakta hëj ta hëj tama wu,

kabga ta zləŋay həŋ ta zləzlərtsata mnduha ta həŋ. ²⁷ Hlakta taŋ ta həŋ, ka hładaghatá həŋ ta həŋ ta kəma tsa gwal dagaladagala ya. Ka mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta mantsa: ²⁸ «Lmaf a ŋni ta kaghuni ka taghəgəltá skwi ŋa mnduha nda hga tsa mndu ya kay ra? Wana ndanana, tiŋtá kuni ta tagha skwa ghuni ma luwa Ursalima. Ta kumay kuni ta vzarŋnamtá tbaŋ ma lwi ta gwada ta mtakwa tsa mndu ya,» ka'a nda həŋ. ²⁹ Ka i Piyer kawadaga nda sanlaha ma gwal ghunay nda tsi mantsa: «Mal sna gwada da Lazglafta ka ya da mnduha. ³⁰ Lazglafta dzidziha mu ta sli'aganaptá Yesu si dza kuni ma zləŋafta ghuni ta udzu ya. ³¹ Tsatsi kapanaf Lazglafta ka Mgham ka fata nda ga zeghwani, ka mnda mba mndu, ŋa vla tvi ŋa mnduha la Isra'ila ŋa mbəđanafta taŋ ta nzakwa taŋ, ŋa mutsafta taŋ ta platá dmakwa taŋ. ³² Aŋni, kawadaga nda Sulkum nda ghuba, ya ta vlə Lazglafta ŋa gwal ta sna gwadani ya ná, masləmtsəka tsa skwi ya aŋni,» ka həŋ.

³³ Ka kuzlanaptá tsi ta ŋuduf ta tsa gwal dagaladagala ya. Ta kumay həŋ má ta zadanaftá tsa gwal ghunay ya. ³⁴ Ka sli'avata sana la Farisa mataba tskata mndu, Gamaliyel hgani, mndu ta tagha zlahu ŋa mnduha ya, ta tsatsi ta fa mnduha ta iri. Ka'a mantsa: «Ka labla na mnduha na dzibil,» ka'a. ³⁵ Ka'a nda tsa tskata mnduha ya tama mantsa: «Mnduha la Isra'ila, daswa ka kuni nda skwi dza'a kuni da magay ŋa na mnduha na. ³⁶ D'iŋaghu a fitikani manda zlagapta sana mndu ta hgə lu ka Tewdas ta mnay kazlay: Had mndu tafta i'i wu ka'a. Ta magay mnduha ta fwađ dərmək ta laghwi mistani. Ka dzatá lu ta tsatsi, ka gazlatá tsa gwal si ta dza'a mistani ya. Ta had lu tata gwada tida wa. ³⁷ Tahu-la tsa, ka zlagaptá sana mndu ta fitika vinda hga mnduha, Zudas mnda la Galili. Ka waghatá tsi ta ndəgha-ta mnduha mistani. Ka dzatá lu ta tsatsi guli, ka gazlatá tsa gwal ta laghwi mistani ya. ³⁸ Skwi ya ta mnaghunata yu ndanana tama, ma magarŋ kuni ta sana skwi nda na mnduha na. Ka tsa a nda tsa həŋ ta na skwi na katsi, mamu kdavaktani. ³⁹ Ala, ka sagha da Lazglafta tsi katsi ná, laviŋta a kuni ta lbanata wa. Daswa ka kuni nda lmu dza'a kuni lmay nda Lazglafta,» ka'a nda həŋ.

Ka snanata tsa mnduha ya ta tsa gwadani ya. ⁴⁰ Ka hgəgladamtá həŋ ta tsa gwal ghunay ya da həga, ka dgaptá həŋ. «Yahayaha kuni walglarŋta gwadaŋtá gwada nda hga Yesu,» ka həŋ nda i Piyer. ⁴¹ Ka sli'aftá tsahaya ka laghwi nda rfu, nda mnay kazlay: Nda ra kuni ka ghuya darŋwa ta ghəŋa Yesu, ka Lazglafta nda aŋni, ka həŋ. ⁴² Inda fitik tama, zлана a həŋ ta tagha skwi ŋa mnduha, nda mna gwada ta ghəŋa Lfida Gwada ta ghəŋa Yesu Kristi ma həga Lazglafta nda ya ma həga ga mnduha wa.

Zabaptá mnduha ndəfán ŋa katarŋtá gwal ghunay

6 Ma tsa fitik ya, ta sgaku nda sga gwal ta zlgħafta. Ka ŋad la Grek ta ghəŋ ta ghəŋa la Hebru, kabga inda fitika dga skwa zay, ta zazanap zaza lu ta wadga-ha taŋ. ² Ka hgəftá tsa gwal ghwanpəđə his ya ta inda gwal zlgħay nda ŋuduf. Ka həŋ mantsa: «Ra a ka zlan-

ta aŋni ta mna gwada Lazglafta ka laghwi da dga skwa zay wa. ³ Tsaya tama zwanama, mal zabapta ghuni ta mnduha ndəfán mataba ghuni, gwal nda difil ma ghəŋa taŋ, ka zlanarŋta ŋni ta tsa slna ya ta həŋ. ⁴ Aŋni ya, ka dihavata ŋni ka maga du'a nda mna gwada Lazglafta,» ka həŋ. ⁵ Ka zdəganatá tsa gwada ya ta inda mnduha. Ka zabaptá həŋ ta i Atiyen, ta nzakway ka vərda mnda zlgħay nda ŋuduf, nda ndəgha nda Sulkum nda ghuba ya guli, nda Filip, nda Prukur, nda Nikamur, nda Timan, nda Permenas, nda Nikwala mnda luwa Arŋtakiya si ta tsu'aftá dina la Yahuda ya. ⁶ Ka hlaktá həŋ ta həŋ maranarŋtá gwal ghunay. Ka maganaghatá tsaha ya guli ta du'a ta ghəŋa taŋ nda fanaghatá dzvu ta həŋ.

⁷ Ka sgavaghatá tuta gwada Lazglafta. Ka sgavaghatá gwal zlgħay nda ŋuduf ma luwa Ursalima. Nda ndəgha gwal dra skwi ŋa Lazglafta katakata ta faftá ghəŋa taŋ ta Yesu guli.

Ksaftá Atiyen

⁸ Ka zdanarŋtá Lazglafta ta huđi ta Atiyen, ka vlarŋtá mbraku, ka magə tsi ta mazəzməzəma nda skwiha ka mandərmimi mataba mnduha. ⁹ Ka sli'avaptá sana mnduha, ka zlərdəwi nda Atiyen. Tsa mnduha ya ná, gwal ta nzakway ma həga tagha skwa la Yahuda həŋ. «Gwal hlap lu ma ga vu'a,» i la Sireŋ, nda la Alegzandri, nda la Silisi, nda la Asiya, həŋ. ¹⁰ Tsaw laviŋ a həŋ ta ŋrapta nda gwada wu, kabga vlarŋvla Sulkum nda ghuba ta difil ta Atiyen. ¹¹ Ka baraftá həŋ ta sanlaha ma mnduha, ŋa mnay taŋ kazlay: Nda sna aŋni ta razayni ta i Musa nda Lazglafta kə'a. ¹² Mantsa ya, ka sli'anaftá həŋ ta ghəŋ ta dəmga nda la galata mndu, nda gwal tagha zlahu. Tahula tsa, ka valaftá həŋ ta Atiyen, ka ksaghatá da vla tska vgha taŋ. ¹³ Ka hlaftá həŋ ta tsakalawi. Ka həŋ mantsa: «Had na mndu na ta zlarŋtá raza həga Lazglafta mu nda ghuba, nda zlahu Musa tani wa. ¹⁴ Nda sna ŋni ta mnayni kazlay: Dza'a dzabiŋdzaba tsa Yesu mnda la Nazaret ya ta həga Lazglafta, ka mbəđanaftá nzaku ya snu mu mida vlama Musa ya guli kə'a,» ka həŋ. ¹⁵ Ka pghaftá inda tsa gwal ma tsa həga ya ta iri ta Atiyen, ka nghanay. Tata nghanayghay həŋ, ka mbəđavaftá kumani manda ŋa duhwala Lazglafta.

Rusay Atiyen ta gwada Lazglafta

7 Ka mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda tsi mantsa: «Tsaw mantsa na skwi ta gwadə lu ta kagha na rki na?» ka'a nda tsi. ² Ka Atiyen mantsa: «Zwanama da nda dadaha da, maranarŋmara Lazglafta dagala ta ghəŋani ta dzidza mu Abraham ta tsa fitika nzakwani ta hadika Mezaputami ya, ma kdə tsi ka laghwi da nzata ma luwa Hararŋ. ³ Ka'a nda tsi mantsa: "Zlarŋla ta hadika gha, nda la ghuni tani, ka dza'a ka ta hadik ya dza'a maraghata yu †," ka'a. ⁴ Mantsa ya, ka sli'aftá tsi ka zlarŋtá hadika Kaldiya ka laghwi da nzata ma luwa Hararŋ. Tahula mtatá dani ka sli'aftá tsi ka

† *Ngha ta Zlrafta 12:1.*

laghwi da nzata ma na hadik ta nzaku kaghuni mida gitana na. ⁵ Ma tsa fitik ya, had vli vlanj Lazglafta ka njani dər ka kwitikw wa. Ama ka tanaftá Lazglafta ta imi ta sləmənǝ kazlay: Dza'a vlaghavla yu ta na hadik na, ǝa nzakwani ka ǝa gha, nda ya ǝa zivra gha tani kə'a. Ma tsa fitik ya, ta mutsaf a Abraham ta zwanj karaku wa. ⁶ Ka'a nda tsi guli mantsa: "Dza'a laghula zivra gha da nzapta ta sana hadik ma mayəm, ǝa dulay lu ta hənǝ, ka ga vu'a ǝa tanj hada ka vaku fwad dər-mək. ⁷ I'i dza'a ganap ta iri ta tsa gwal ta dula hənǝ ya guli. Tahula tsa, ǝa slı'afra tanj ka saghwi da tsəlbu ma ghuva da ma na vli na †," ka'a. ⁸ Ka dzraftá Lazglafta ta wi nda Abraham. Tsiǝntá fafad, na njizla tsa dzratawi ya. Tsaya kəl Abraham ka tsanatá fafada zwanjani Izak badu matghasa fitik manda yagata. Mantsa ya Isiyaku, ka tsanatá tsi ta ǝa Yakubu. Yakubu guli, ka datsanatá tsi ta ǝa zwanani ghwanǝdə his, ta nzakway ka dzidzıha mu ya.

⁹ «Ka drə dzidzıha mu ta Yusufu, ka skwaptá hənǝ. Ka klaghatá lu da ga vu'a ma luwa Masar. Nziya nza tsi, kawadaga Lazglafta nda tsi. ¹⁰ Ka klaptá tsi ma danjwani, ka vlanǝntá difil ǝa gwada nda Fir'awna ta nzakway ka mghama Masar. Ka zdəganatá tsi ta tsa mgham ya. Ka fatá mgham ka njumna hadıka Masar, ka zwirani kə'a fata guli. ¹¹ Ka slatá maya ta inda hadıka Masar nda ya ta hadıka Kan'ana. Ghuyanǝ ghuya lu katakata. Ka traptá dzidzıha mu ta skwi ǝa zanǝta. ¹² Ka snanǝntá Yakubu kazlay, mamu skwa zay ta hadıka Masar kə'a. Ka ghunadaptá tsi ta dzidzıha mu nda tanj-tanǝ səla tanj. ¹³ Ka ləglap hənǝ nda mahisa səla, ka mnananǝntá Yusufu ta ghənǝjani ta zwanamani. Ka snanǝntá Fir'awna ta mndəra tanj guli. ¹⁴ Ka tsghaftá Yusufu ta lwi, ǝa hlagaghutá i dani Yakubu nda la ga tanj tani. Ta magay mbsaka tanj ta ndəfánj mbsak hutaf mida. ¹⁵ Ka laha Yakubu da luwa Masar. Hada mtuta tsi. Mantsa ya dzidzıha mu guli. ¹⁶ Ka hlaftá lu ta mbla tanj ka hlakta da luwa Sikem. Ka papadamtá hənǝ hada, ma vli ya skwa Abraham nda tse di da zwana Hamur ma luwa Sikem.

¹⁷ «Manda ndusakta tsa fitik ǝa magakwa tsa skwi tanaf Lazglafta ta imi ta sləmənǝ ta Abraham ya, ka sgavaghatá yavafta mndəra amu ma luwa Masar. ¹⁸ Ka laf sana mgham ta pala ma luwa Masar, sna a tsatsi ta Yusufu wa. ¹⁹ Ka nənǝbaptá tsi ta mndəra amu. Ka dula tsi ta dzidzıha mu, ǝa vlata tanj ta zwana tanj tkwe' ǝa rwanatá hənǝ. ²⁰ Ma tsa fitik ya, ka yatá lu ta Musa. Káka nda dınakwani, zdəganazda ta Lazglafta guli. Ka zatá tsi ta tili hkən ta glaku ma həga ga dani. ²¹ Manda kdakwa dadahani ta klafta ka laghwi dıfanata, ka slafta makwa Fir'awna tida ka klaftá tsi ka klaghata glanafta ka zwanjani. ²² Mantsa, ka taghanaftá lu ta Musa ta dıfla la Masar, ka nzaku tsi ka mndu ta lavıǝntá gwada, nda mbra guli ma slnani. ²³ Ka kumaftá Musa ta dza'a nghanaghatá la tanj la Isra'ıla magafər imani ta fwad mbsak. ²⁴ Ka nghanǝntá tsi ta sana mnda la Masar ta ghuya danjwa ǝa sana mnda la Isra'ıla. Ka lagha tsi katanjta. Ka dzatá tsi ta tsa mnda la Masar ya ǝa play.

† *Ngha ta Zlrafta 15:13-14 nda Sabi 3:12.*

²⁵ Ba dza'a nda sna zwanama da kazlay: I'i fa Lazglafta ǝa mbanaftá hənǝ kə'a, ka tsatsi si ta ndanay, tsaw sna a hahənǝ wa. ²⁶ Gamahtsimani, ka lagha Musa guyamtá ma lmu ta lme gwal his mataba la Isra'ıla. Si ka kumə tsi ta dzranaftá hənǝ. Ka'a nda hənǝ mantsa: "Graha da! La zwanama kuni ná, kabgawu ta kəl kuni ka lmu na?" ka'a. ²⁷ Ka tsa mndu ta zbaftá zwanamani nda lmu ya slıǝwıdıǝntá Musa mantsa: "Wa ta faghamta ka mghama njni ǝa tsa guma ta anǝni na? ²⁸ Ari ta kumay ka ta dzihata manda tsa dzata gha ta mnda la Masar dahawu ya a kay na?" ka'a nda tsi. ²⁹ Na snanǝntá Musa ta tsa gwada ya, ka hwayaftá tsi ka laghwi ta hadıka Madiyanǝ. Ka yayatá tsi ta zwana zgwana his hada.

³⁰ «Tahula zatani ta vaku fwad mbsak hada, ka marananǝntá duhwala Lazglafta ta ghənǝjani ma vu ta mubuk ma mtak tavata ghwá Sinay. ³¹ Ka tsutá Musa ka nghanǝ, nghanǝ tsi ta tsa skwi ya. Ka gavadaghatá tsi ǝa tsəmanavata. Ta gavadaghatá tsi, ka snanǝntá tsi ta lwa Mgham Lazglafta. Ka'a mantsa: ³² "I'i Lazglafta dzidzıha gha, ta nzakway ka Lazglafta Abraham, nda Izak, nda Yakubu ya, ka'a. Ka ghudzaku Musa ta ghudzaku da zlanǝ, Walglanǝ a ta nghanǝ wa. ³³ Ka Mgham Lazglafta nda tsi mantsa: Hlaphla ta babah ma səla gha, kabga na vli slada ka na ná, hadıka nda ghuba ya. ³⁴ Nghanadap nghanǝ ya ta ghuya danjwa ǝa mnduha da ta ghuyə lu ma hadıka Masar. Snıdıgha sna njada ghənǝ tanj, kəl yu ka saha da hlaptá hənǝ mida. Ndanana na, sawi ka ghuna yu ta kagha da luwa Masar, ††" ka'a nda tsi.

³⁵ «Va tsa Musa si vziǝ la Isra'ıla kazlay, wa ta famtá kagha ka mgham, ǝa tsa guma ta ghənǝ anǝni na? kə'a ya kay, va tsa tsatsi ya ghunaf Lazglafta ǝa nzakay ka mgham, ǝa mbanaftá mnduhani. Nda ma wa duhwala Lazglafta nghanǝ Musa ma vu ta mubuk ya, mnanata Lazglafta ta tsa gwada ya ta Musa. ³⁶ Tsa Musa ya ta hlagaptá zwana la Isra'ıla, nda maga mazəmzəm nda skwa ndərmimay ma hadıka Masar, nda ya ma drəfa Dva, nda ya ma mtak, ka zatá hənǝ ta vaku fwad mbsak ta tvi ma mtak. ³⁷ Tsa Musa ya ta mnay nda zwana la Isra'ıla guli kazlay: Dza'a ghungaghunaghuna Lazglafta ta sana anabi manda va i'i ta nzakway mataba mndəra ghuni ‡ ya kə'a. ³⁸ Ma fitika tskavata zwana la Isra'ıla ma zivak, tsa Musa ya ta nzakway ma takataka dzidzıha mu, nda duhwala Lazglafta ta gwada nda tsi, ta ghwá Sinay ya. Hada tsu'amafta tsi ta gwada hafu ka klamakta. ³⁹ Ka kwalaghutá dzidzıha mu ta snanata, ka vziǝntá hənǝ, ka kuma vru da Masar. ⁴⁰ "Maganǝnafmaga ta Lazglafta ǝa mbada ta kəma njni, kabga sna a njni ta skwi ta slanaghatá †† nana Musa ta hlaganǝapta ma Masar na wu," ka hənǝ nda Haruna. ⁴¹ Mantsa fitik ya, ka tsaftá hənǝ ta skwi manda zwanǝ sla ka pla ghənǝ njani, ka skalu ǝa skwi ya tsaf hahənǝ nda dzva tanj. ⁴² Ka mbədanatá Lazglafta ta hul ta hənǝ, ka zliǝntá hənǝ ǝa tsəlbu ǝa tekwatsaha ta luwa manda ya nda vinda ma deftera la anabi ta mnay kazlay:

Ari la Isra'ıla, ǝa da plihata kuni ta ghənǝ

†† *Aya 27-34: Ngha ta Sabi 2:14—3:10. ‡ Ngha ta Vrafta ta Zlaha 18:15. †† Ngha ta Sabi 32:1, 23.*

ma zata ghuni ta vaku fwad mbsak ma mtak ya ra?

⁴³ Nja da a wa. Nja hęga tumpula Mulku, nda fwata tekwatsa Refaņ hlaf kuni ka pghata ka Lazglafta ghuni a tsi kay ra. Tsaya dza'a kęl yu ka hlafta kaghuni ka tsughwadaghunaptá hadika Babila †, ka'a.

⁴⁴ «Ma nzakwa dzidziha mu ma mtak ná, mamu si hęga tumpul pgham lu ta huzla dzratawi nda Lazglafta mida, da hęņ. Manda va ya mnanaf Lazglafta ta Musa ęa magaftani ya, ka magaftá tsi manda va ya nghan tsi. ⁴⁵ Tahula tsa, ka zlglaftá dzidziha mu guli da dada-ha taņ. Ka pghaftá Dzesuwa ta hęņ ka hładamta da tsa hadik ghzlaf Lazglafta ta mnduha mida ta kęma taņ ya, kawadaga nda tsa hęga tumpul ya. Ka nzaku tsi ha ka sagha ta fitika Dawuda. ⁴⁶ Tsatsi zdanarę Lazglafta ta hudi, ka dawanęta da Lazglafta ęa vlanęta tvi, ęa banaftá hęga nda ghuba, ta tsatsi Lazglafta Yakubu. ⁴⁷ Nziya nza tsi tama, Salumuņ ta baftá tsa hęga ya. ⁴⁸ Tsaw had Lazglafta ta luwa ta nzaku ma hęga baf mnda sęla manda va ya mna Anabi kazlay:

⁴⁹ Ta luwa vla nzakwa da,
vla fa sęla da ya guli ná, hadik ya.
Mndęra wati hęga ya dza'a kuni bidifta na?
Wati vli ya pręk ka lama da dida na?

⁵⁰ I'i a ta magaftá tsa skwiha ya ra kę'a ya †.»

⁵¹ Ka Atiyen guli mantsa: «Kaghuni ná, taņęta ghęņa ghuni. Ta hę Lazglafta ta kaghuni ná, duduzla ka kuni nzata, va a kuni ta sna gwada da Sulkum nda ghuba manda va tsa nzakwa dzidziha ghuni ya wa. ⁵² Wati ma anabi ya kul ganaptá dzidziha ghuni ta iri na? Ta pslapsla hęņ ta gwal ya ta mna gwada ta ghęņa mndu ta nzakway tdukwa. Ta na fitik na guli, ka skwap-tá kaghuni ta tsa mndu tdukwa ya ka dzata. ⁵³ Kaghuni ka ghęņa ghuni ta tsu'aftá zlahu nda ma dzva duhwala Lazglafta, ka kwalaghutá kuni ta snatá tsa zlahu ya guli,» ka'a.

Mtakwa Atiyen

⁵⁴ Na snay taņ ta tsa gwada ya, ka sli'avafatá hęņ manda binzaurę ta ghęņa Atiyen, ka hi'idę hęņ ta dzvu ka wuslikay. ⁵⁵ Ama ka nghadaftá Atiyen, mndu ya nda ndęgha nda Sulkum nda ghuba, ta luwa. Ka nghanęta tsi ta glakwa Lazglafta nda Yesu ta sladu nda ga zęghwa Lazglafta. ⁵⁶ Ka'a nda hęņ kay guli mantsa: «Wana nda nęha yu ta gunatá luwa. Wa'a Zwanę mndu ta sladu nda ga zęghwa Lazglafta,» ka'a. ⁵⁷ Ka hlaftá hęņ ta wi katakata, ka dzadzamtá dzvu ma slęmęņ, ka vavalafatá hęņ tida. ⁵⁸ Ka tsęhaftá hęņ ka klaghata tahu-la luwa, ka zlęrtsay nda pala ęa dzata. Ka pghatá la ka maslęmtsęka tsa skwi ya ta lguta taņ da sana galabay, Sawulu hgani. ⁵⁹ Ta zlęrtsę hęņ ta Atiyen nda pala ya, ta magę tsatsi ta du'a da Lazglafta. Ka'a mantsa: «Mgham Yesu, tsu'a ta hafa da,» ka'a. ⁶⁰ Ka tsęlbatá tsi, ka gwadata nda lwi dagala. Ka'a mantsa: «Mghama da, ma mbędanaf ka ta hęņ ta na dmaku na,» ka'a. Tahula mnatani ta tsaya, ka sabę hafu sref mida.

8 Ka zdęganatá tsa dzatá Atiyen ya ta Sawulu.

Zlraftá ghuya daņwa ęa gwal zlgħay nda ęuduf

Badu tsa fitik ya zlrafta ghuya daņwa katakata ta slanaghatá gwal zlgħay nda ęuduf ma luwa Ursalima. Ka gazlaghutá inda gwal zlgħay nda ęuduf da sana vli-ha ta hadika Zudiya, nda ya ta hadika Samari. Gwal ghunay yeya ta pđata hada. ² Mamu sana mnduha ta zlęņa Lazglafta, ka padamtá hęņ ta Atiyen, ka tawamtá hęņ katakata.

³ Nja Sawulu ya tani, kuma zadęnanatá gwal zlgħay nda ęuduf ęani. Ka dza'a tsi da hęga da hęga kasa zgwana nda mi'aha, ka pęha hęņ da gamak.

Mnay Filip ta Lfida Gwada ma luwa Samari

⁴ Tsa gwal ta gazlaghuta ya ná, ra luwa ęa taņ ta magay ka mna gwada ta ghęņa Lfida Gwada. ⁵ Ka laha Filip da luwa Samari, ka mnę tsi ta gwada ta Kristi ęa mnduha hada. ⁶ Zdęganazda tsa gwada ta mnę Filip ya ta hęņ. Tets ka skwa turtuk ndęghata dęmęa ta sna tsa gwada ta mnę tsi ya, nda ya ta nęha tsa mazęmzęmha ta maga tsi ya guli, ⁷ kabęa ta sli'agapsli'a ghwadaka sulkumha nda dza lili ma ndęghata mnduha. Nda ndęgha gwal nda ragħwa, nda gwal matavagħu sęla taņ ta mbambafta. ⁸ Tsaya tama, ma rfu tsa luwa ya katakata.

⁹ Tsaw mamu sana mndu ta hę lu ka Simuņ ma tsa luwa ya. Nda kđa fitikani ma tsa luwa ya ta ksa slna nda zava. Ta zlęņ nda zlęņa mnduha ma luwa Samari. Ka mndu dagala klafta tsi ta ghęņani. ¹⁰ Nda zwani tani, nda galata mnduha tani demdem, zdęganazda tsa mndu ya ta hęņ. «Nana mndu na ná, mbrakwa Lazglafta ya ta hę lu "ka mbraku dagala yeya,"» ka hęņ tazlay. ¹¹ Zdęganazda tsa mndu ya ta hęņ, kabęa nda kđa fitikani ta maganatá slna ta hęņ nda tsa zavani ya. ¹² Tahula zlgħafta taņ ta tsa gwada Filip ta mnay ęa taņ ta ghęņa Mgham Lazglafta, nda ya ta ghęņa hęa Yesu Kristi ya, ka maganaftá lu ta batem ta hęņ, nda zgwana tani, nda mi'aha tani. ¹³ Va tsa Simuņ ya guli, ka zlgħaftá tsatsi, ka maganaftá lu ta batem. Ka ndi'anavatá tsi ta vęha ta Filip, ka nęhę tsi ta mandęrmimiha nda mazęmzęmha ta magę Filip ya, ka ndęrmim tsi.

¹⁴ Snaņęta gwal ghunay ta nzakway ma Ursalima kazlay: Zlgħafzlgħa gwal ma luwa Samari ta gwada Lazglafta kę'a, ka ghunadaptá hęņ ta i Piyer nda Yuhwana, da hęņ. ¹⁵ Lagħa tsahaya da hęņ, ka magę hęņ ta du'a ta ghęņa taņ, kada mutsafta hęņ ta Sulkum nda ghuba. ¹⁶ Tsaw si ta sa a Sulkum nda ghuba ta ghęņa ya dęr ka turtuk ma hęņ wa. Batem kwenękwenę yeya maganaf lu ta hęņ ma hęa Mgham Yesu. ¹⁷ Lagħa i Piyer nda Yuhwana ka fanaghatá dzvu ta hęņ, ka mutsaftá hęņ ta Sulkum nda ghuba. ¹⁸ Na nęhay Simuņ ta tsa vla Sulkum nda ghuba ęa mnduha ma fanaghata gwal ghunay ta dzvu ta hęņ ya, ka klaftá tsi ta tseđi ka vlay ęa taņ. ¹⁹ Ka'a mantsa: «Vlihawavla ta tsa mbraku ya ta i'i guli, ęa mutsafta mndu dza'a

† Nęha ta Amus 5:25-27. †† Nęha ta Isaya 66:1-2.

fanaghata i'i guli ta dzvu, ta Sulkum nda ghuba,» ka'a nda hən̄. ²⁰ Ka Piyer nda tsi mantša: «Ka zada tseda gha nda kagha tani, ka si nda tšedi ta mutsa lu ta skwa mbalay da Lazglafta ka ka ta gray ya. ²¹ Had̄ ŋa gha ma na skwi na wu, had̄ ima gha mida guli wu, kabga slada a ŋudufa gha dar ta kəma Lazglafta wa. ²² Vziŋvza ta tsa ghwadaka ndana gha ya, ka dawā ka da Mgham ta plighistani ta dmakwa tsa ndanagha ya, ka dza'a magaku tsi. ²³ Ta nghadap̄tá yu ná, ksukša ghwadaka skwi ta kagha, ma gamaka dmaku ka,» ka'a nda tsi. ²⁴ Ka tsa Simuŋ ya nda hən̄ mantša: «Kdəkwdək, magawa vərda kaghuni ta du'a ta ghəŋa da, kada kwala tsa skwiha mna kuni ya da slidighata,» ka'a.

²⁵ Tahula mnaŋta taŋ ta gwada ta ghəŋa Yesu Kristi nda gwadani tani, ka vragehatá hən̄ da luwa Ursalima ka dza'a nda mna gwada ma ndəghata sana luwaha ta hadika Samari.

Filip nda mnda luwa Itiyupi

²⁶ Ka duhwala Lazglafta nda Filip mantša: «Sli'afslia ka dza'a ka nda Sud, ka dza'a ka da tsa vli ta saha ma Ursalima ŋa dza'a da luwa Gaza ya, ya ka mtak tsa vli ya,» ka'a. ²⁷ Ka sli'afstá tsi ka laghwi. Tsaw mamu sana mnda la Itiyupi si ta laghwi da maga du'a da Lazglafta ma luwa Ursalima. Tsa mndu ya ná, ka kubitik nzakwani. Mndu dagala ya ma slna, ma dzvani inda gadghəla sana marakw, Kandes hga tsa marakw ya ta nzakway ka Mghama la Itiyupi. ²⁸ Ta vru tsi dzaghani, ka nzamtá tsi ma mwata plisani, ka dza'a nda dzaŋa deftera anabi Isaya. ²⁹ «Gavadaghagava tavata ya mwata plis ya,» ka Sulkum nda Filip. ³⁰ Ka ndadaghatá Filip. Ta snə tsi ná, ta dzaŋa deftera anabi Isaya tsa mnda la Itiyupi ya. Ka'a nda tsi mantša: «Nda sna ka ta na skwi ta dzaŋ ka na ra?» ka'a. ³¹ Ka tsa mndu ya mantša: «Waka yu dza'a snan̄ta ka mnidif a mndu na?» ka'a zlgħaftá wani. Ka hgadaftá tsi ta Filip nzanavata. ³² Wya tsa vli ta dzaŋ tsi ya:

«Manda kla tuwak da vla hnay klaghata lu.

Manda nzatá nzakwa zwan̄a tuwak kul had̄ ta gwadafta ta kwitsə lu ta swidani ya ka'a nzata, pslaf a ta wani wa.

³³ Ma hanaganatani ta ghəŋani, ka tsanaghatá lu ta guma,

ka dzata. Had̄ mndu dza'a kulantá mndəra taŋ wu, kabga zadanazada ta hafani ta ghəŋa hadik †,» ka'a.

³⁴ Ka tsa mnda la Itiyupi ya dawant̄a da Filip mantša: «Kdəkwdək, mnihamna ka ta ghəŋa wa ta gwada na anabi na ta na gwada na! Ta ghəŋa ghəŋani re, ari ta ghəŋa sana mnda a na?» ka'a. ³⁵ Ka zraftá Filip ta gwada ta ghəŋa tsa vli dzaŋaf tsi ya, ka mnanan̄tá tsi ta Lfida Gwada ta ghəŋa Yesu. ³⁶ Tata mbada hən̄ ta tvi, ka lagha hən̄ slafta ta imi ma ghwa. Ka tsa mnda la Itiyupi ya nda tsi mantša: «Ya wana imi na ní, nu dza'a pyafta magadiftá batem na?» ka'a. [³⁷ «Ka zlgħafzlgħa ka nda ŋudufa gha, ta magaku,» ka Filip. «Mantsa nza-kwani, zlgħafzlgħa yu nda ŋudufa da kazlay: Yesu Kristi ná, Zwan̄a Lazglafta ya kə'a,» ka tsa mndu ya nda

tsi.] ³⁸ Ka sladanatá tsi ta tsa mwata plisani ya. Ka saha hən̄ nda Filip mida ka lamə hən̄ da imi, ka maganaftá Filip ta batem. ³⁹ Manda kdakwa taŋ ta sabi ma tsa imi ya, ka klaghatá Sulkuma Mgham Lazglafta ta filip, gi kudatan̄ ngəgla a tsa mnda la Itiyupi ya wa. Ka kdə tsatsi ta ksa tvani, ka dza'a nda rfu. ⁴⁰ Ka zlagaptá Filip ma luwa Azutu. Ka rə tsi ta luwaha ka dza'a nda mna Lfida Gwada, ka laghwi trezekw da luwa Sezare.

Hgafta Yesu ta Sawulu

9 Ma tsa fitik ya, zlanava a Sawulu ta ghuyanap̄tá dan̄wa nda rwanatá duhwalha Mgham Yesu wa. Ka sli'afstá tsi ka lagha slanaghatá la mali ta ghəŋa gw-al dra skwi ŋa Lazglafta, ² ŋa dawaftá delewer ŋa dza-'ani vlan̄tá la maliha ma həga tagha skwa la Yahuda ma luwa Damas. Tsa delewer ya dza'a vlan̄tá tvi, ka slanaghasla tsi ta gwal zlgħay nda ŋuduf hada, ŋa kasaftani ta hən̄ ka hlakta da luwa Ursalima. ³ Tata mbada hən̄ ta tvi, ndusadagha ndusa hən̄ nda luwa Damas tama, ka saha tsuwadak wanaftá Sawulu. ⁴ Ka zləmbagatá tsi ta hadik, ka snə tsi ta sana lwi ta hgay, ka'a mantša: «Sawulu! Sawulu! Kabgawu ta kəl ka ka giri ŋa da na?» ka'a. ⁵ «Wa kagha ní Mghama da?» Ka Sawulu nda tsi. «I'i Yesu ta gə ka tiri ŋa da yeya, ⁶ Sli'af-sli'a gha, ka dza'a ka da huda luwa Damas. Hada dza'a mnaghata lu ta skwi ŋa magay gha,» ka'a nda tsi. ⁷ Ndandrakawa, ka tsa gwal ta pgha Sawulu ya nzata. Nda sna hən̄ ta lwi mndani, ama nga a hən̄ ta tsa mndu ta gwada ya wa. ⁸ Ka sli'afstá Sawulu ta hadik. Kə'a ka nga yu ta vli kə'a, nga a ta vli wa. Ka ksafstá lu ta dzvu ka klaghata da luwa Damas. ⁹ Ka zata tsi ta fitik hkən, nga a ta vli wu, zaŋ a ta skwi wu, saŋ a ta imi guli wa.

¹⁰ Tsaw ma tsa Damas ya, mamu sana mndu zlgħay nda ŋuduf ta hgə lu ka Hananiya. Ka Mgham Yesu nda tsi manda skwi ma suni mantša: «Hananiya!» ka'a. «Wana yu Mghama da,» ka Hananiya. ¹¹ «Sli'afslia ka dza'a ka ta tvi, ta tsa tvi ta hgə lu ka tvi nda ga zeghwi ya, ka dawant̄a ka ta sana mnda la Tarsus, ta hgə lu ka Sawulu, wa'a ma həga ga Yuda ya. ¹² Ya wa'a ta maga du'a ndanana. Ka nghan̄tá tsi manda skwi ma suni ta sana mndu ta hgə lu ka Hananiya ta lami ka fa dzvu ta ghəŋani, kada ngəglaŋta tsi ta vli,» ka'a nda tsi. ¹³ Ka Hananiya mantša: «Mghama da, nda ndəgha mnduha ta mnihatá gwada ta ghəŋa tsa mndu ya, ka rusiftá hən̄ ta inda ghwadaka skwi magana tsi ta mnduha gha ma Ursalima. ¹⁴ Ka sagha tsi da hadna nda mbraku ya mutsaf tsi da maliha ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, ŋa kasa inda gwal ta hgan̄tá hga gha,» ka'a. ¹⁵ Ka Mgham Yesu nda tsi mantša: «La! I'i ta zbaptá tsa mndu ya ŋa ghunay da, ŋa mnanan̄tá hga da ta sanlahā ma mnduha, nda ya ŋa mghamha, mantša ya guli ŋa mnduha la Isra'ila. ¹⁶ Dza'a maranan̄mara i'i ka ghəŋa da, ta inda ghuya dan̄wa ya tkwe' dza'a tsi ghuyay ta ghəŋa hga da,» ka'a. ¹⁷ Ka sli'afstá Hananiya tama ka laghwi. Ka lamə tsi da tsa həga ya. Ka fanaghatá tsi ta dzvu ta Sawulu. Ka'a nda tsi mantša: «Sawulu! Zwan̄ama da ka. Tsa Mgham Yesu ta

† Aya 32-33: Ngha ta Isaya 53:7-8.

maraghaŋtá ghəŋani ta tvi ya, ta ghunidikta ŋa nghəglan̄ta gha ta vli, nda ya ŋa ndəghaghafta nda Sulkum nda ghuba,» ka'a. ¹⁸ Ka gi sli'agata skwiha manda ŋulan̄ manda ŋulan̄ ta ira Sawulu, ka nghəglan̄tá tsi ta vli. Ka sli'aftá tsi, ka maganaftá lu ta batem. ¹⁹ Ka zutá tsi ta skwa zay, ka vrvaktá mbrakwani.

Zlrafta Sawulu ta mna Lfida Gwada ma luwa Damas

Ka nzdavata tsi tsəbakw fitik kawadaga nda gwal zlgay nda ŋuduf ma Damas. ²⁰ Ka gi sli'aftá tsi ka mnay ma həga tagha skwa la Yahuda, ka'a mantsa: «Yesu ná, Zwan̄a Lazglafta ya,» ka'a. ²¹ Ka ndərmim inda gwal ta snay nda ndərmima. Ka hən̄ mantsa: «Nana mndu na a ta ganaptá iri katakata ta gwal ta hga hga Yesu ma luwa Ursalima kay ra? Sagha da kasa hən̄ ŋa hlantá la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta a tsi kay ra?» ka hən̄. ²² Ka gdavata Sawulu ka mnay: «Yesu ná, Kristi ya,» ka'a. Ka kbanaftá tsi ta la Yahuda ta nzakway ma luwa Damas. Sna a hən̄ ta skwi ŋa zlghanaftawi wa.

²³ Labla fitik mida tama, ka dzraftá la Yahuda ta wi ŋa zba dzatá Sawulu. ²⁴ Ka nzatá hən̄ ta watgha luwa nda rvidik tani, nda fitik tani ka dakwatsay ŋa dzata. Ka slramtá tsa skwi dzraf hən̄ ya da sləmən̄a Sawulu. ²⁵ Ta sana rvidik tama, ka famtá gwal zlgay nda ŋuduf ta Sawulu ma gwadzegwer ka tsghiginjta nda ta ghurum ta muhula luwa.

Nzakwa Sawulu ma luwa Ursalima

²⁶ Bhadaghatani da luwa Ursalima, ka zbə tsi ta guyaftá vgha nda gwal zlgay nda ŋuduf. Ka zlən̄ə hən̄ nda zlən̄ə, kabga graf a hən̄ kazlay, vərda mnda zlgay nda ŋuduf ya kə'a wa. ²⁷ Ama ka klaftá Barnabas, ka pghadaghata slanaghatá gwal ghunay. Ka rusanaftá Barnabas ta hən̄ ka Sawulu nghan̄tá Mgham Yesu ma tvi, nda ya ka Mgham Yesu gwadganata. Rusanafha ta hən̄ guli, kinawu ka Sawulu fatá ghəŋani ka mna Lfida Gwada nda hga Mgham Yesu ma luwa Damas. ²⁸ Daga badu tsa ya, ka ksaftá tsi ta nzaku nda hən̄. Ta labla hən̄, ta vrakvra hən̄ ta mna Lfida Gwada nda hga Mgham Yesu ma Ursalima. ²⁹ Ta gwadgana gwada ta la Yahuda nda sna ta gwada Grek, ta zlərdəy ta gwadaha nda hən̄. N̄a tan̄ tani, zba htsinjani ŋa dzata ŋa tan̄. ³⁰ Snan̄ta zwanama, ka pghaghatá hən̄ da luwa Sezare. Hada, ka ghunaghatá hən̄ da luwa Tarsus.

³¹ Ma tsa fitik ya, lefdekw nzata nzakwa guyatá ghəŋa gwal zlgay nda ŋuduf ta hadika Zudiya, nda ya ta hadika Galili, nda ya ta hadika Samari. Ta mbray hən̄ ta vgha ka nzaku nda hanatá ghəŋ mista Mgham Yesu. Ta sgaku nda sga hən̄ nda zdakatahuda Sulkum nda ghuba.

Mbanafta Piyer ta Ayniya

³² Piyer ya ná, ra inda vli ka naghanaghatá gwal zlgay nda ŋuduf ŋani. Ma sana fitik, ka laha tsi nghanaghatá gwal zlgay nda ŋuduf ma luwa Lida. ³³ Ka slaftá tsi sana mndu ta hgə lu ka Ayniya ta hani ta gh-

zlən̄. Ma tghasa vakwani tsa manda raghwatani. ³⁴ Ka Piyer nda tsi mantsa: «Ayniya! Yesu Kristi ta mba kagha. Sli'afslí'a ka payanata ka ta ghzlən̄ə gha,» ka'a. Ka gi sli'aftá Ayniya. ³⁵ Nghan̄ta inda gwal ma luwa Lida, nda gwal ma dabi ma luwa Siruŋ ta tsa mndu ya ná, ka zlghaftá hən̄ ta Mgham Yesu.

Vranamta Piyer ta hafu ma Tabita

³⁶ Mamu sana marakw ma luwa Yafa ta hgə lu ka Tabita mataba gwal zlgay nda ŋuduf. Tsaya «Durkas» nda gwada Grek, manda mnay kazlay: Madva kə'a ya. Dagala ŋerma skwi maga tsi, ta katay ta gwal ka pdu. ³⁷ Ma tsa fitikha ya, ka ksaftá dan̄wa ka mtutá tsi. Tahu-la mbazata, ka klaftá lu ka famta ma dzuguvi ta ghəŋa sana həga. ³⁸ Tsaw ndusa tsa luwa Yafa ya nda luwa Lida. Ka snan̄tá tsa gwal zlgay nda ŋuduf ma Yafa ya kazlay, wa'a Piyer ma luwa Lida kə'a. Ka ghunadaptá hən̄ ta mnduha his da tsi. Ka hən̄ nda Piyer mantsa: «Kdəkdkək sawi misimmisim da aŋni,» ka hən̄. ³⁹ Ka sli'aftá Piyer ka labə kawadaga nda tsa mnduha ya. Manda bhadaghatani, ka kladaftá lu da tsa dzuguvi ta ghəŋa sana həga ya. Ka sli'aftá inda mi'a wadgu wamta ka taw, ka maray ŋani ta lgut nda dzampa ya maganaf Tabita ta hən̄ ma nzakwani ta nda iri. ⁴⁰ Ka Piyer nda inda mndu ma həga mantsa: «Labwala la dzibil,» ka'a. Ka saghu hən̄. Tahula tsa, ka tsəlbatá Piyer ka maga du'a. Ka mbədavatá tsi tvə mbli. Ka'a mantsa: «Tabita, Sli'afslí'a!» ka'a. Ka gunan̄tá Tabita ta iri. Ng-han̄tani ta Piyer, ka sli'avatá tsi ka nzata nda nza. ⁴¹ Ka ŋanatá Piyer ta dzvu, ka sli'anafta ka sladata. Ka hgadamtá tsi ta gwal zlgay nda ŋuduf, nda tsa la wadguha ya, ka maranan̄tá hən̄ ta nzakwani nda hafu. ⁴² Ka snanaghatá tsi ta inda gwal ma Yafa. Ka zlghaftá ndəghata mnduha ta Mgham Yesu. ⁴³ Ka nzatá Piyer ka nzdavata ma Yafa ga sana mnda kba huta, Simuŋ hgani.

Maravata duhwala Lazglafta da Kwarney

10 Mamu sana mndu ta hgə lu ka Kwarney ma luwa Sezare. Tsatsi mali ta ghəŋa sana ghuba la sludza la Ruma ta hgə lu ka «ghuba la Italiya.» ² N̄erma mndu tsa mndu ya nda gwal ga tan̄ tani. Ta zlən̄ay ta Lazglafta, dagala mnduha la Yahuda mbaha tsi. Ta magay ta du'a da Lazglafta inda fitik. ³ Ma sana fitik ta nzemndi hkən̄ tama, ka slanaghatá sana mazəmzəm. Ka nghan̄tá tsi ta duhwala Lazglafta ta lamə da həga ga tan̄ ka hgan̄ta. «Kwarney!» ka'a nda tsi. ⁴ Ka nghə tsi ta tsa duhwala Lazglafta ya nda zlən̄ nda zlən̄. Ka'a mantsa: «Nya ní Mghama da!» ka'a. «Bhadafbha tsa maga du'a ta magə ka ya, nda tsa mbaha mnduha ta mbah ka ya da Lazglafta, kəl tsi ka havapta ka kagha. ⁵ Ghuna nda va nana ta mnduha da luwa Yafa da mnanatá Simuŋ ta hgə lu ka Piyer ya ka sagha tsi. ⁶ Ya wa'a ga sana mnda kba huta Simuŋ hgani tawa drəf hga tan̄ ya,» ka tsa duhwala Lazglafta ya nda tsi. ⁷ Na gi laghwa tsa duhwala Lazglafta ta gwada nda tsi ya, ka hgaftá tsi ta kwalvahani his nda ŋerma sludzani tur-

tuk ta ksanatá sina manda ghalya. ⁸ Tahula rusanafatani ta hən̄j ta inda tsa skwi ta luta ya, ka ghunaghatá tsi ta hən̄j da luwa Yafa.

Mnanan̄ta Sulkum nda ghuba ta gwada ta Piyer

⁹ Gamahtsimani ta labə tsa mnduha ya ta tvi, ndusa hən̄j ka lamə da tsa luwa Yafa ya, ka laf Piyer ta dədəmatá ghə̄ja həga da maga du'a. Ta ghwan̄j a fitik ma ghə̄j nda tsaya wa. ¹⁰ Ka kuzlanafatá maya ta Piyer, ta kumay ma ta skwi ŋa zay. Tata də nda da lu ta skwi zay ŋani. Ka slanaghatá sana mazəmzəm. ¹¹ Ka nghə tsi ta gunata luwa, ka saha sana skwi manda gatá gwada habun̄j lu ta wani ta wani, ka saha ta hadik. ¹² Inda nimitak fwaď səla mistani, nda skwiha ta mbada nda huďi ta hadik, nda zarakha tani mida. ¹³ «Sli'afslí'a gha Piyer ka hana ka, ka za ka,» ka sana lwi gwadganata. ¹⁴ Ka Piyer mantsa: «Va a yu Mghama da wa. Had skwa mbida nda skwi kul raku ka zay ta kdə walaŋta lami da wa da wu,» ka'a. ¹⁵ «Ka nda ra tsa skwi ya ka zay ka Lazglafta ya ná, ma nghə kagha ka skwi kul raku ka zay,» ka tsa lwi ya ka mahis nda tsi. ¹⁶ Hkən vranafatani mantsa ya, ka vriŋtá tsi ta tsa skwi ya ta luwa.

¹⁷ «Nu mndəra tsaya ma skwi tama,» ka Piyer ta ndana klatá ghə̄ja tsa mazəmzəm ta slanaghata ya, nda bhadaghata tsa gwal ghunaf Kwarney ya ta watgha manda kdakwa taŋ ta dawan̄tá vla həga la Simun̄j. ¹⁸ «Hadna ta nzakwa Simun̄j ta hgə lu ka Piyer ya ra?» Ka hən̄j gwadata nda lwi kuzlahkuzlah. ¹⁹ Tata ndana skwi ta ghə̄ja tsa mazəmzəm ya Piyer kay ná, «Wya mnduha hkən ta psa kagha, ²⁰ sli'afslí'a ka laha ka, ŋa dza'a gha kawadaga nda hən̄j. Yaha ka da dga ghə̄j, kabga i'i ta ghunagaghatá hən̄j,» ka Sulkum nda ghuba nda tsi. ²¹ Ka sli'afatá Piyer ka saha slanaghatá tsa mnduha ya. «Wana yu, i'i tsa mndu ta psə kuni ya. Nya ta klagaghunaghata na?» ka'a nda hən̄j. ²² «Kwarney ka mali ta ghə̄ja ghuba sludzi, ta nzakway ka ŋərma mndu, ta zlə̄ja Lazglafta, ta ghubu inda la Yahuda ya ta ghunə̄nakta. Duhwala Lazglafta ta mnanata ŋa hgadaptá kagha da taŋ ŋa sna skwi dza'a ka mnanata,» ka hən̄j nda tsi. ²³ Ka hladamtá Piyer ta hən̄j, ka hanə hən̄j hada.

Sli'afatá Piyer ka laghwi da Kwarney

Gamahtsimani, ka sli'afatá tsi ka laghu mista taŋ. Ka sli'afatá sanlaha ma zwanama ma luwa Yafa ka pghaghatá hən̄j. ²⁴ Ka bhadaghatá hən̄j da luwa Sezare. Gamahtsimani, ta kzlaykzlay Kwarney nda la ga taŋ tani, nda hduhuda grahani gwal hagaf tsi ya, ta hən̄j. ²⁵ Manda bhadaghata Piyer, ka lagha Kwarney da guyay, ka zlə̄mbatá tsi ma ghuvani ka ga zgu ŋani. ²⁶ «Sli'afslí'a, mndu i'i guli,» ka Piyer ka sli'anafatá. ²⁷ Tata dza'a nda ghwa yiva hən̄j nda Kwarney, ka lamə tsi da həga. Ka slanaghatá tsi ta hibatá mnduha hada. ²⁸ Ka'a nda hən̄j mantsa: «Nda sna kuni ná, pyafpya lu ta guyay mnda la Zudiya ta vgha nda la mayəm, balavakata lamə da həga ga taŋ. Tsaw had mnda səla ŋa ŋa mnay kazlay: Nda ghuba yeya, ghuba a yeya ka

guya vgha nda tsi wu kə'a wu, ka Lazglafta marihata. ²⁹ Tsaya kwal yu kul dgan̄tá ghə̄j ka sagha hgan̄j ka ta i'i. Ta kumay yu tama ta snan̄tá ghə̄ja skwi kəl kuni ka hgaktá i'i,» ka'a. ³⁰ Ka Kwarney mantsa: Ma fwada fitik na, manda va na luwa, ta maga du'a yu ma həga da ta nzəmndi hkən, ka gi sagha sana mndu nda sudatá lguta ŋusliŋ tilil ta vghani ta kəma da. ³¹ Ka'a nda i'i mantsa: «Kwarney, snasna Lazglafta ta du'a gha, havaphava guli ka mbaha mnduha ta mbah ka. ³² Ghuna tama ta mnduha da luwa Yafa da hgaghaktá Simun̄j ta hgə lu ka Piyer ta nzaku ga sana mndu, Simun̄j hgani, mnda kba huta, ta wa drəf hgani ya,» ka'a. ³³ «Gi kəl yu ka ghunadaptá mnduha da kagha. Dina na sagha sagha ka na. Ndanana, wana aŋni demdem ta kəma gha ŋa sna skwi ya mnagha Mgham ŋa mnanan̄ta,» ka'a.

Piyer ta gwada ga Kwarney

³⁴ Mbada Piyer ka zraftá gwada. Wya ka'a: «Kahwathwata, ndanana grafta yu kazlay: Had Lazglafta ta gala mndu wu kə'a. ³⁵ Inda mndu dər má ma mndəra la wa tsi ta zlə̄ja hgani, ka maga skwi tdukwa ná, zdəganazda. ³⁶ Ghunafghuna Lazglafta ta gwadani ŋa zwana la Isra'ila ma mnanan̄tá Lfida Gwada ta nzaku nda ma Yesu Kristi, ta nzakway ka Mghama inda mnduha, ta hən̄j. ³⁷ Nda sna kuni ta skwi ta zrafta ta hadika Galili, ka zlu'utá tsi ta vli ta hadika Zudiya demdem, tahula kdakwa Yuhwana ta mna gwada, nda ya ta maga batem. ³⁸ Nda sna kuni ka Lazglafta pghəganaghatá mbrakwa Sulkum nda ghuba ta Yesu Kristi mnda la Nazaret. Nda sna kuni guli ka Yesu ranafatá inda vli ka maga zdaku, ka mbamba gwal ghurgana halaway ta hən̄j, kabga kawadaga Lazglafta nda tsi. ³⁹ Aŋi, nda nza aŋni ka maslə̄mtsəka inda skwi maga tsi ta hadika la Yahuda nda Ursalima. Ka dzatá lu nda ma zlə̄jafta ta udzu. ⁴⁰ Ka sli'aganaptá Lazglafta nda hafu badu mahkən. Ka vlan̄tá tsi ta tva maran̄tá ghə̄jani. ⁴¹ ŋa tsa aŋni tinlaghu Lazglafta ta zbapta ŋa nzakway ka maslə̄mtsəkani ya. ŋa tsa aŋni si ta za skwi, ka sa skwi kawadaga nda tsi ya maran̄ta tsi ta ghə̄jani, tahula sli'agaptani ma taba gwal nda rwa ya. ŋa inda mnduha demdem a maran̄ta tsi ta ghə̄jani wa. ⁴² Tsatsi ta mnanan̄ata, ka mna kuni ŋa mnduha, ka sladanafatá kuni kazlay: Tsatsi sladana Lazglafta ka mnda tsa guma ta ghə̄ja gwal nda hafu, nda ya ta ghə̄ja gwal nda rwa kə'a. ⁴³ Inda la anabi ná, mnamna hən̄j ta ghə̄jani kazlay: Dər wati ma mndu ta zlgahfta dza'a mutsay ta planatá dmakwani, nda ma mbrakwa hgani,» ka'a.

Saha Sulkum nda ghuba ta ghə̄ja gwal kul nzakway ka la Yahuda

⁴⁴ Tata mna tsa gwadaha ya Piyer, ka saha Sulkum nda ghuba ta ghə̄ja inda tsa gwal ta sna tsa gwada ya. ⁴⁵ Ka ndərmim inda tsa gwal zlgahfta nda ŋuduf nda tsa fafada taŋ ta labə mista Piyer ya kay, ta vlagata Lazglafta ta Sulkum nda ghuba ta ghə̄ja inda tsa gwal kul nzakway ka la Yahuda ya. ⁴⁶ Ka snə hən̄j ta gwadaŋ

tša mnduha ya ta gwada nda sanlaha ma gwada. Ka zläzlvu hēj ta glakwa Lazglafta. Ka Piyer mantša: ⁴⁷ «Dza'a pyafpya lu ta maganaftá batem nda imi ta na mnduha na, ya wana mutsafmutsa hēj ta Sulkum nda ghuba manda va amu na ra?» ka'a. ⁴⁸ Ka Piyer guli mantša: «Maganafatá batem ta hēj nda hga Mgham Yesu Kristi,» ka'a. Tahula tša, ka ndəbanata hēj ta dzvu nja nzdavatanani tsəbakw fitik da hēj.

Rusay Piyer ta skwi ta maguta ma Ursalima

11 Ka snarjtá gwal ghunay nda zwanama ta nzakway ma hadika Zudiya kazlay: Zlghafzlgħa gwal kul nzakway ka la Yahuda ta gwada Lazglafta guli kə'a. ² Manda vradaghata Piyer da luwa Ursalima, tus gwal zlgħay nda njuduf nda datsa fafada tarj nda gwada nda Piyer. ³ «Lamla ka da hēga ga gwal kul datsaku fafada tarj, ka za skwa zay kawadaga nda hēj,» ka hēj nda tsi. ⁴ Ka zraftá Piyer ta rusay nja tarj turtuk turtuk ka tša skwi ya luta. ⁵ Ka'a mantša: «Ma nzakwa da ma luwa Yafa, ta maga du'a yu tama, ka sladighatá sana mazəmzəm. Ka nghanjtá yu ta sana skwi dagala manda gatá gwada nzakwani njanana lu ta wa kuzibidimani ta wa kuzibidimani ta saha daga ta luwa, ka ndusadivata. ⁶ Ka faftá yu ta iri tida ka vitsay, ka nghanjtá yu ta skwiha fwad fwad səla mista tarj, nda nimitak, nda skwiha ta mbada nda hudi, nda zarakha mida. ⁷ «Sli'af-sli'a għa Piyer ka hana ka, ka za ka ta hēj,» ka sana lwi gwadgihata. ⁸ «Va a yu Mghama da wa, had skwa mbida nda skwi kul raku ta kdə lami da wa da wu,» ka yu. ⁹ «Ka nda ra, ka Lazglafta ya ná, ma nghə ka ka skwi kul raku,» ka tša lwi ya gwadglagata ta luwa ka mahis. ¹⁰ Hkən kə'a vrəglanafta manda va tsaya. Ka vrintá lu ta tša skwi ya ta luwa. ¹¹ Ta va tša luwa ya, nda bhadaghata sana mnduha hkən ghunaf lu ta hēj daga ma luwa Sezare, nja slidighata ma tša hēga ta nzaku yu ya. ¹² «Ka dza'a ka mista tarj, yaha ka da dga ghēj,» ka Sulkum nda ghuba nda i'i. Ka pghaftá na mnduha wana hēj hadna na ta i'i da luwa Sezare, ka lamə nji demdem da hēga ga Kwarney. ¹³ Ka rusanafatá tša mndu ya kə'a nghanjtá duhwala Lazglafta ta sladu ma hēga ga tarj. Ka'a nda tsi mantša: «Għuna ta mndu da luwa Yafa nja hgaktá Simun, ta hgə lu ka Piyer ya ka sagħa tsi, ¹⁴ nja mnaghunatanani ta gwadaha ya dza'a klagħaktá mbaku, nja kagħa nda hēga għa tani demdem,» ka'a. ¹⁵ Ta zlrayslrays yu ta gwada tama ná, ka saha Sulkum nda ghuba ta ghəja tarj manda va ya ta magaku nda amu tarjtarj ya. ¹⁶ Ka havaktá yu ta gwada Mgham Yesu ta mnay kazlay: Yuhwana ná, nda imi maga tsatsi ta batem, kaghuni ya, nda Sulkum nda ghuba dza'a magaghunafta lu ta batem kə'a ya. ¹⁷ Ka si Lazglafta ta vlanjtá tša Sulkum nda ghuba ya ta tša mnduha ya, manda va ya vlama lu ta amu ma zlgħafta mu ta Mgham Yesu Kristi ya ní, wa i'i tama nja dzanamtá wi ta Lazglafta?» ka'a. ¹⁸ Tahula snarjta tarj ta tša gwada ya, ka lbatá hēj demdem, ka zläzlvu hēj ta Lazglafta «ta vlanjtá tva mbədanaftá nzakwa tarj ta gwal kul nzakway ka la Yahuda kada mutsafta hēj ta vərda hafu tama,» ka hēj.

¹⁹ Tša ghuya dānwa ta slata ma kdə fitika dzatá Atiyen sagħa ya, ta wutsanatá gwal zlgħay nda njuduf. Ka sli'afatá sanlaha ka lagħwi dikw da luwa Finisi, ta lagħu sanlaha da Kiprus, ta lagħu sanlaha da Anjtakiya. Ka mnə hēj ta gwada Lazglafta nja la Yahuda ka zlanjtá mnay nja sanlaha ma mnduha. ²⁰ Mbada sanlaha ma gwal zlgħay nda njuduf ta nzakway ka mnduha la Kiprus nda la Sirej, ka sli'afatá ka lagħu da luwa Anjtakiya, tvə la Grek. Ka mnə hēj guli ta Lfida Gwada Mgham Yesu nja tarj. ²¹ Kawadaga mbrakwa Mgham Yesu nda hēj, kəl ndəghata mnduha ka zlgħafta, ka mbədagħutá vgha tvə Mgham Yesu. ²² Ka snanagħatá tsi ta Igliz ma luwa Ursalima. Ka ghunaftá hēj ta Barnabas da luwa Anjtakiya. ²³ Manda bhadaghatanani, ka nghanjtá tsi ta zđakatahuda Lazglafta, ka rfu tsi ta rfu. Ka vlanjtá tsi ta mbraku ta hēj nja gdavata tarj nda fatá njudufa tarj ta Mgham Yesu. ²⁴ Tsaw tša Barnabas ya ná, njerma mndu ya, mnda zlgħay nda njuduf ya ndəghu ndəgha nda Sulkum nda ghuba. Ka sgavagħatá ndəghata mnduha ta zlgħaftá Mgham Yesu.

²⁵ Ka sli'afatá Barnabas ka lagħwi da luwa Tarsus, da zba Sawulu. ²⁶ Manda slaftani tida, ka klagagħatá tsi da luwa Anjtakiya. Təj vakwa tarj hada kawadaga ta ksa slna ma Igliz. Ka tagħə hēj ta skwi nja ndəghata mnduha guli. Ma luwa Anjtakiya zrafta lu ta hga gwal zlgħay nda njuduf, ka la krista. ²⁷ Ma tša fitik ya, ka sli'afatá la anabi ma luwa Ursalima ka laha da luwa Anjtakiya. ²⁸ Mamu sani mataba tarj ta hgə lu ka Agabus. Ka'a mantša: «Dza'a slaku maya ta ghəja hadik demdem,» ka'a manda ya mnana Sulkum nda ghuba. Ka slatá tsi tama ma fitika gay Klawdi ta mgham. ²⁹ Ka gwal zlgħay nda njuduf sladanata mantša: «Inda mndu, ka vla tsi ta skwi ya laviņ tsi ta vlay nja tsəghay nja kata zwanama ta nzaku ma hadika Zudiya,» ka hēj. ³⁰ Ka tskaftá hēj, ka vlanjtá i Barnabas nda Sawulu, nja klanjtá la galata mnduha ma hadika Zudiya.

12 Ma va tša fitik ya, ka zraftá mgham Hiridus ta ghuya dānwa nja Igliz. ² Ka dzatá tsi nda kafay ta Yakubu, zwanamanani ma Yuhwana. ³ Ta nghə tsi ná, zđəganazda tša skwi ya ta la Yahuda. Ka ksaftá tsi ta Piyer guli ma fitika skala buradi kul had is mida ya. ⁴ Tahula ksaftani, ka tsamtá tsi ma gamak. Ka pghatá tsi ta ghuba sludzi fwad fwad nja mbadāy tarj ta vgha ta nghay. Tahula kdata ma skala Pak ta ndana tsi ta tsanagħatá guma banluwa. ⁵ Ma tša njatá Piyer ma gamak ya tama, ka njavata Igliz ka maga du'a ka nđanđa ta ghəjani.

Zlijntá Piyer

⁶ Ta tša rvidik nja tsadakwa vlani ya ta ndana Hiridus ta tsanagħatá guma. Ta hani Piyer nda tsatanani ma tsuhwalha his ma takataka sludzihis. Ta nzaku gwal nghan watgha guli nda tvə watgha. ⁷ Gi ka zlagaptá duhwala Lazglafta ka tsuwadakanafatá vli ma tša dzuguvi ya. Ka nduhudāntá tsi ta Piyer ma nřwazlib. «Sli'af-sli'a misimmisim,» ka'a nda tsi. Gi stak saha tša tsuhwalha ya tša ta dzvani. ⁸ «Hbana banava għa ka sudamta ka ta babaha għa,» ka duhwala Lazglafta nda

tsi. Ka magatá tsi mantša. «Fava Iguta gha, sawi mista dá,» ka'a nda tsi. ⁹ Ka saghu Piyer ma gamak mista tsa duhwala Lazglafta ya. Zban̄ a tsatsi kazlay: Kahwathwata na skwi ta magə duhwala Lazglafta na re ari ki na kə'a wa. Zlah suni na skwi na ta fidaghata, ka tsatsi ta ndanay. ¹⁰ Ka tsughwadagaptá hən̄ ta tan̄taŋa ghuba tsa gwal ta ngha mnduha ya, tsughwadapha hən̄ ta mahisani. Ka lagha hən̄ tavata sana watgha haf lu nda kufur ta tva lami da huđa luwa. Ka gunutá tsa watgha ya ka ghən̄ani ta wa ira tan̄. Ka sabə hən̄, ka ksafatá hən̄ ta tvi, gi ka zlanatá duhwala Lazglafta hada.

¹¹ Ma tsa fitik ya zrafta Piyer ta snan̄tá skwi ta magaku. «Ndanana, grafta yu dar kazlay: Mgham Yesu ta ghunagatá duhwalani klaptá i'i ma dzva Hiridus nda ya ma inda ghwadaka skwi si ta kumə la Yahuda ta sladighatani,» ka'a.

¹² Na snan̄tani kazlay: Manda va tsaya nzakwani kə'a, ka slí'afatá tsi ka laghwi da Mari mani ma Yuhwana, ta hgə lu ka Markus ya. Hada, nda hiba tskatá vgha mnduha ta maga du'a. ¹³ Ka lagha Piyer dzan̄tá watgha lamə da həga. Ka gavadaghatá sana marakw ka kwalva, ta hgə lu ka Ruda, da sna lwani. ¹⁴ Ka tsatsaftá tsi ta lwa Piyer, ka rfu tsi ta rfu. Ma ŋa gunatani ta tsa watgha ya ná, ka hwayaghatá tsi da huđa həga da mnay kazlay: Wa'a Piyer ma bli kə'a. ¹⁵ «Nda ksa ka da skwi ra!» ka hən̄ nda tsi. «Kahwathwata ta mna yu,» ka'a ta ghən̄ani. «Ba sulkumani ya,» ka hən̄. ¹⁶ Mbada Piyer ka gdavata ta dza watgha. Manda gunata tan̄ ta watgha ka nghan̄tá hən̄ ta Piyer. Ka ndərmim hən̄. ¹⁷ Kdkədkd, ka Piyer nda dzvu ka lbanatá hən̄. Ka rusanafatá tsi ta hən̄ ka Mgham Yesu kligin̄ta ma gamak. «Ka dza'a kuni da rusanafatá i Yakubu nda sanlaha ma zwanama,» ka'a nda hən̄ guli. Ka gi sabə tsi ka laghwi da sana vli.

¹⁸ Tsadakwa vlani, ka kbutá la sludzi katakata. «Ka wu nuta na Piyer na tama?» ka hən̄. ¹⁹ «Psawa manda va psay,» ka Hiridus. Lay, ngha a wa. Laghani ka dadawanaptá vli ta tsa gwal si ta nghay ya. Ka vlatá tsi ta tvi, ŋa pslatá hən̄. Tahula tsa, ka slí'afatá Hiridus ma Zudiya ka laha da luwa Sezare, ŋa nzdavata ka fitik tsəbakw hada.

²⁰ Ka basafatá mgham Hiridus ta ŋuduf katakata ta ghən̄a gwal ma luwa Tir nda Sidun̄. Ka dzraftá tsahaya ta wi ka skwa turtuk ŋa lagha ta kəmani. Ka sutá hən̄ ta ghən̄a Blastus ta nzakway ka zwira mgham ya. Ka lagha hən̄ dawa dzrafta nda mgham, kabga ma hadika tsa mgham ya ta saba skwi ŋa zay tan̄. ²¹ Badu tsa fitik tsaf hən̄ ya, ka sudavatá Hiridus ta Iguta ma mgham mghamani, ka nzafta ta dughurukwani, ka ŋəzlatá tsi ban̄luwa. ²² «Lazglafta ta gwada, mndu a wu,» ka mnduha hlaftá wi. ²³ Gi hadahada, ka dzun̄tá duhwala Lazglafta ta Hiridus, kabga kwalani kul vlan̄tá glaku ta Lazglafta. Ka dughwadutá mtarak, ka mtutá tsi.

²⁴ Mbada gwada Lazglafta ka ta vgha, ka sgaku mb-saka gwal zlgħay nda ŋuduf nda sga. ²⁵ Manda kdiŋta i Barnabas nda Sawulu ta slna ya ghunaf lu ta hən̄ da Ursalima, ka vraghutá hən̄. Ka kliŋtá hən̄ ta Yuhwana, ta hgə lu ka Markus ya, mista tan̄.

Zabaptá i Barnabas nda Pwal ŋa dza'a mna Lfida Gwada

13 Ma Igliza luwa An̄takiya ná, mamu la anabiha nda gwal ta tagha skwiha ŋa mnduha. Hahən̄ na i Barnabas, nda Simeyuna ta hgu lu ka mnda ŋra ya, nda Lukiyus mnda la Sireŋ, nda Manahen̄ ta glafta kawadaga nda Hiridus, ya si ta ga mgham ta hadika Galili ya, nda Sawulu. ² Ma sana fitik, ka tskavatá hən̄ ka maga du'a nda sumay. «Hlapwa i Barnabas nda Sawulu ya mataba ghuni, ŋa maga slna ya hgan̄ yu ta hən̄,» ka Sulkum nda ghuba, nda hən̄. ³ Tahula kdiŋta tan̄ ta tsa suma nda maga du'a ya, ka fanaghatá hən̄ ta dzvu ta hən̄ ka zliŋtá hən̄.

I Barnabas nda Pwal ma luwa Kiprus

⁴ Ka slí'afatá i Barnabas nda Sawulu, ghunafər Sulkum nda ghuba ta hən̄, ka laghu hən̄ da luwa Selusi. Hada ŋlafta hən̄ ta kwambalu, ka laghwi ta hadika Kiprus, ta tsavata ma drəf. ⁵ Manda bhadaghata tan̄ da luwa Salamina, ka mnə hən̄ ta gwada Lazglafta ma həga tagha skwa la Yahuda. Kawadaga Yuhwana Markus nda hən̄ ŋa zlgħan̄tá hən̄. ⁶ Ka tadaptá hən̄ ta tsa hadik ya ka bhadaghata da luwa Pafus. Ka slanaghatá hən̄ ta sana dəgha, ta hgu lu ka Baryusuwa, sana mnda la Yahuda ya ta niŋtá ghən̄ani ka anabi. ⁷ Tavata ŋumna tsa hadik ta tsavata ma drəf ya ta nzakwa tsi. Tsa ŋumna ya ná, Sergiyus Palus, mndu nda ghunizlak ma ghən̄ani ya. Ka hgaftá tsi ta i Barnabas nda Sawulu, kabga ta kumay ta snanatá gwada Lazglafta. ⁸ Lagha tsa dəgha ta hgu lu ka Alimas nda gwada Grek ya, ka dzadza wa tan̄ ka zba mbədiŋtá zlgħay nda ŋudufa tsa ŋumna ya. ⁹ Mbada Sawulu, ta hgu lu ka Pwal ya, nda ndəghatani nda Sulkum nda ghuba, ka vazlaftá iri tida. ¹⁰ «Kuslebermbera magakwa gha, dagala nana mnda gha, zwan̄a halaway ka, ghuma inda skwi tdukwa ka. Yawu dza'a zlan̄ta kagha ta mbədiŋtá tva Lazglafta ta nzakway ka tdukwani na? ¹¹ Kzla tama, wya Mgham dza'a dzughusta, ŋa ghulpəta gha. Dza'a nzdavanzda ka, had ka dza'a nghan̄tá fitik wu,» ka'a. Gi hadahada tdiŋk vli ta wa ira Alimas manda vli girvidik. Ka tatam tsi ta tatamaku ka zba mndu ŋa ksay ta dzvu. ¹² Nghanata ŋumna ta tsa skwi ta maguta ya ná, ka zlgħaftá tsi nda ŋudufani. Lanafla tsa skwi ta taghə lu ta ghən̄a Mgham Yesu ya katakata.

I Pwal nda Barnabas ma luwa An̄takiya

¹³ Ka slí'afatá i Pwal nda grahami ka lami da kwambalu ma luwa Pafus, ka laghwi da Perge ta hadika Pamfali. Ka dgatá Yuhwana Markus ta vgha nda hən̄, ka vraghuta da luwa Ursalima. ¹⁴ Ka slí'iglaftá hən̄ ma luwa Perge, ka laghwi da luwa An̄takiya ta hadika Pisi-di. Badu Sabat, ka lamə hən̄ nzata ma həga tagha skwa la Yahuda. ¹⁵ Tahula dzadzan̄afta lu ta vli ma deftera zlahu Musa, nda ya ma deftera anabiha, ka maliha ma tsa həga tagha skwa la Yahuda ya nda hən̄ mantša: «Zwanama dá, ka mamu gwada da kaghuni

ña vlanťá mbraku ta mnduha, lavinlava kuni ta gwadaý ndana,» ka hēj. ¹⁶ Ka sli'aftá Pwal, ka'a nda dzvu nda dzvu mantša: Sñawasna la Isra'ila nda inda gwal ta tsəlbú ta kəma Lazglafta! ¹⁷ Lazglafta mnduha la Isra'ila ta zbaptá dzidziha mu ña ñlanafťá hēj, ma fitika nzakwa tañ ta hadika Masar. Ka hliqñťá tsi ta hēj ma tsa hadik ya nda mbrakwani. ¹⁸ Ta klay ta vaku fwad mbsak maga tsi ta su'a nzaku nda hēj ma mtak. ¹⁹ Tahula tsa, ka zadanatá tsi ta mndəra mnduha ndəfáñ ta hadika Kan'ana, ka vlanťá tsi ta tsa hadik ya ta hēj, ña ñatañ. ²⁰ Inda tsa nzakwagapta tañ ya ná, ta klay ta vaku fwad dərmək nda hutafmbsak.

«Ka vlanťá tsi ta gwal ña tsanatá guma ta hēj, ha ka sagha ta fitika anabi Samuyel. ²¹ Ka dawu hēj ta fanamtá mghama tañ ta hēj. Ka fanamtá Lazglafta ta hēj ta Sawulu zwanja Kis, ta sabi ma mndəra la Benza-meñ. Fwad mbsak vakwani ta ga mgham ta ghəña tañ. ²² «Ka mbəđanató Lazglafta ta hul ta Sawulu, ka mbəđanamtá ga mgham ta Dawuda ta ghəña tañ. «Slařsla yu ta Dawuda, zwanja Yesay. Zdəgihazda, dza'a magay ta inda skwi ya ta kumə yu,» ka'a. ²³ Nda ma zivra Dawuda kləganaghata Lazglafta ta la Isra'ila, ta mnda mba mndu, ta nzakway ka Yesu, manda ya tamaf tsi ta imi ta sləməñ ya. ²⁴ Ma kdaku Yesu ka saha, mnanamna Yuhwana ta inda la Isra'ila kazlay: Mbəđanafwambəđa ta nzakwa ghuni, ka magaghunaf-ta lu ta batem guli kə'a. ²⁵ Nduřakwa fitika kdayni ta slnani, ka'a mantša: «Duñwa wa ya ka kaghuni nda i'i na? Ya tsa mndu ta kzlə kaghuni ya a i'i wa. Wa a tsatsi ta sagha nda hula da, slaghwa a yu dər ka plaptá zu'a babah ma səlani wa,» ka'a.

²⁶ «Zwanama da, kaghuni ta nzakway ka zivra Abraham, nda kaghuni ta zləña Lazglafta tani, ña amu tsghəgamaghata lu ta na gwada ta mbaku na. ²⁷ Tsaw tama, tsatsaf a mnduha ma Ursalima nda mghamha tani ta Yesu wa. Sna a hēj ta tsa gwada la anabi ta dzanə lu inda sabat ya guli wa. Ka dzanaghatá hēj ta ghəña skwi mna la anabi, nda ma dzata tañ ta Yesu. ²⁸ Dər ma slanagha a hēj ta skwi prək ka dzata ma mndani wu, dzadza ta na mndu na, ka hēj nda Pilat. ²⁹ Tahula kdiñta magatá skwi manda ya nda vinda ta ghəñani ma deřtera Lazglafta, ka klaghatá hēj dzata ta udza zləñay. Ka klagatá hēj ka famta ma kulu. ³⁰ Ama ka sli'aganaptá Lazglafta mataba gwal nda rwa. ³¹ Nda ndəgha fitikani ta mara vgha ña gwal ta sli'afta ma Galili kawadaga nda tsi, ka lafi da Ursalima. Tsa mnduha ya ta nzakway ndanana, ka masləmtəkani da mnduha la Isra'ila. ³² Vərda añni, tsa Lfida Gwada ya ta mnaghunata añni. Tsa ta ta imi tanaf Lazglafta ta zləməñ ta dzidziha mu ya ná, ³³ magama ta amu, ta nzakway ka zivra tañ ya Lazglafta, ma sli'aganaptani ta Yesu ma mtaku. Wya skwi nda vinda ma Zabura his: «Zwanja da ka, gita yata yu ta kagha,» † ka'a.

³⁴ Sli'aganapsli'a Lazglafta ta Yesu ma mtaku, walglan-ta a ta mtuta ña fəgladamťá mblani da kulu ña rwutani wa.

«Tsaya kəl Lazglafta ka mnay kazlay: Dza'a vlaghunavla yu ta tfawi nda ghuba, nda fa ghəñ tida, ya tanaf yu ta imi ta sləməñ ta Dawuda †† kə'a ya.»

³⁵ Ka'a ma sana vli guli na: «Had ka dza'a zlanatá mnda gha ña rwutani ma kulu wu,» ‡ ka'a.

³⁶ Ma fitika nzakwa Dawuda nda hafu ná, mnda ksanatá slna ta Lazglafta ya. Maganamaga ta skwi ta kumə tsi. Ka mtutá tsi, ka lamťá lu tavata dzidzihani, ka rwuta tsi. ³⁷ Ama tsa mndu sli'aganap Lazglafta nda hafu ya, walañ a rwaku ta ksantá tsatsi wa. ³⁸ Mantša tama zwanama, dina ka sñanťa ghuni kazlay: Əñka'a ka tsa Yesu ya kəl lu ka mnaghunanťa nda pla dmakwa ghuni kə'a. Traptra zlahá Musa ta klaptá kaghuni ma tsa dmakwa ghuni ya. ³⁹ Ama inda mndu ta zlghaftá Yesu ná, falau' vghani. ⁴⁰ Daswa ka kuni tama, da slaghunaghatá skwi mnə la anabi kazlay: ⁴¹ «Kaghuni gwal ta mna mbrəs nda Lazglafta, nghawangha, ndərmima wa ndərmima, ka zwadutá kuni, kabga dza'a magay yu ta fitika ghuni ta mandərmimi, ya dər ma kinawu rusaghunaf-ta lu ná, grafta a kuni dekdek wu kə'a ya †††».

⁴² Manda saba i Pwal nda Barnabas ma həga tagha skwi, «Kdəkwakdək, ka vrakta kuni badu sana Sabat da mnəglanťatá na gwada na,» ka lu nda hēj. ⁴³ Tahula gazlata mnduha, ka sli'aftá ndəghata la Yahuda nda gwal ta lami nda la da dina la Yahuda mista i Pwal nda Barnabas. Ka ghu hēj ta yiva. Ka vlə i Pwal nda Barnabas ta mbraku ña tañ. «Dihavawa diha ma zřakatahuda Lazglafta,» ka hēj nda hēj.

⁴⁴ Sagha tsa sana Sabat ya, ka tskavatá wər mnduha ma tsa luwa ya demdem ña sna gwada Lazglafta. ⁴⁵ Nghay la Yahuda ta tsa tskata mnduha ya, ka lamə hēj nda draku, ka dzadzə hēj ta wa i Pwal, ka raraza hēj. ⁴⁶ Zləñanə a i Pwal nda Barnabas ta hēj wa. Ka hēj mantša: «Nda ra má ka tiñlaghutá mna gwada Lazglafta ña kaghuni mazlay, ka kwalaghutá kaghuni. Ra a añni ka mutsa hafu ña křekedzerñ wu ka kuni ya, dza'a mbəđaghutá vgha ñni nda tvə gwal kul nzakway ka la Yahuda ndana tama. ⁴⁷ Wya skwi mnanñna Mgham Lazglafta:

«Fafa yu ta kagha ka tsuwadaka gwal kul nzakway ka la Yahuda, ña mnay gha ta gwada ta mbaku †† ta ghəña hadik tender,» ‡ ka'a.

⁴⁸ Snay gwal kul nzakway ka la Yahuda ta tsa gwada ya ná, ka rfu hēj ta rfu, ka zləzlvu hēj ta Lazglafta. Ka zlghaftá inda gwal thanaf lu ta hafu ña křekedzerñ, ta hēj.

⁴⁹ Ka tutá gwada Mgham Lazglafta ma tsa luwa ya demdem. ⁵⁰ Ka sli'amtá la Yahuda da gagaftá gwal dagaladagala ta zləña Lazglafta, nda gwal dagaladagala ma luwa tani. Ka ganaktá hēj ta giri ña i Pwal nda Barnabas, ña ñawaftá hēj ma hadika tañ. ⁵¹ Ka tuk-

† Ngha ta Zabura 2:7.

†† Ngha ta Isaya 55:3. ‡ Ngha ta Zabura 16:10. †† Habakuk 1:5. †† Ngha ta Isaya 49:6.

wanatá i Pwal nda Barnabas ta rgitika sála taŋ ta hən, ka laghwa taŋ da luwa Ikwaniya. ⁵² Ta ndaghutá ŋudufa gwal zlgħay nda ŋuduf ma luwa Aŋtakiya da rfu, nda ya nda Sulkum nda ghuba tani guli.

I Pwal nda Barnabas ma Ikwaniya

14 Manda bhadaghata i Pwal nda Barnabas da luwa Ikwaniya, ka lamə hən da həga tagha skwa la Yahuda, ka mnə hən ta gwada Lazglafta. Ma tsa mnay taŋ ya, ndada a ndəghatá la Yahuda nda la Grek ta zlgħafta nda ŋuduf wa. ² Ama mbađa tsa la Yahuda kul zlgħafta nda ŋuduf ya, ka gagaftá gwal kul nzakway ka la Yahuda ŋa gwaftawi nda hən ka zba gwada da zwanama. ³ Kulam nda tsa, ka nzđavata i Pwal nda Barnabas ma tsa luwa Ikwaniya ya. Ka mnə hən ta gwada Lazglafta ka ŋđanđa nda fatá ghən dar ta Mgham Lazglafta. Vərđa gwada tsa gwada ya, ka Mgham Lazglafta nda hən nda ma vlanťani ta mbrakwa maga mazəmzəm, nda mandərmimi ta hən. ⁴ Ka dgavaptá mnduha his gamndər ma tsa luwa ya. Gəts ya laha mista la Yahuda, gəts ya laha mista gwal ghunay. ⁵ Ka dzraftá la Yahuda, nda gwal kul nzakway ka la Yahuda, nda maliha taŋ ta wi, ŋa liŋtá i Pwal nda Barnabas nda pala ŋa pslatá hən. ⁶ Ka snanaghatá tsi ta i Pwal nda Barnabas. Ka laghu hən da đidifa vgha ma luwa Listra, nda ya ma luwa Derba ta hadika Ikwaniya, nda ya ma luwaha ta wanafta. ⁷ Ka mnə hən ta Lfida Gwada ma tsa vliha ya guli.

I Pwal nda Barnabas ma Listra

⁸ Ma tsa Listra ya guli, mamu sana mndu nda rwa səlani ta kul walaŋta mbađanťa mbađa daga yagata, ta nzakwani hada. ⁹ Ka fatá tsi ta sləmənŋ ka sna tsa gwada ta mnə Pwal ya. Ka faftá Pwal ta iri tida. Ta nghə tsi ná, mamu zlgħay nda ŋuduf da tsi prək ka mbanaf. ¹⁰ Ka Pwal nda tsi mantsa: «Sli'afslí'a ka sladata ka nda sála gha,» ka'a nda tsi nda lwi dagala dagala. Gi vđuk kə'a valavata, ka mbađə tsi ta mbađa. ¹¹ Nghanata tsa tskata mnduha ya ta tsa skwi maga Pwal ya, ka hlaftá hən ta wi nda gwada Ikwaniya ta nzakway ka gwada taŋ. «Wana sli'agata lazglaftaha manda mnda sála tsakwam tsakwam da slamaghata †,» ka hən. ¹² «Zeyus» nana, ka hən nda Barnabas. «Hesmes» nana, ka hən guli nda Pwal, kabga tsatsi ta gwada. ¹³ Ka ksagaghatá mndu ta pla tsa Zeyus banaf lu ta həgani ta tva lami da tsa luwa ya ta lghəŋha rkanaf tsi ta rka ta watgha tsa həga ya. Ta kumay tsatsi nda tsa tskata mnduha ya tani, ta planatá ghən ta i Barnabas nda Pwal. ¹⁴ Snaŋta tsa gwal ghunay ta nzakway ka i Barnabas nda Pwal ya ta tsa skwi ya, ka kwahinťa hən ta lgut ta vgha taŋ, ka ndadamta da tba tsa tskata mnduha. Ka hən mantsa: ¹⁵ «Nawawanawa zwanama, nahgani na dza'a kuni magay na? Mndu aŋni manda va kaghuni tane. Lfida Gwada ŋa aŋni ta kləgaghunaghata, ka zlanťa kuni ta skwa wuyayha ka mbəđakta kuni ta vgha tvə Lazglafta

† Ngha ta Sina gwal ghunay 28:6.

ya nda hafu mida, ya ta magaftá luwa nda hadik, nda inda skwiha mida tani. ¹⁶ Ghalya ná, zliniszla ta tvi ta mnduha ŋa ksa tvi ya ta kumə hən. ¹⁷ Aŋ mndani, ta kwalaghu a Lazglafta ta maranťa ghəŋani nda maga zđaku wa. Ta nzəgaghunanza ta imi daga ta luwa, ta magaku skwi ma vwaha ghuni, ta hasl nda hasla kuni ta skwa zay, ta taku ŋudufa ghuni da rfu,» ka hən. ¹⁸ Kulam nda va tsa mnay taŋ mantsa ŋa taŋ ya, zlahzlah ka hən pyaftá hən ta dza'a pla ghən ŋa taŋ.

¹⁹ Ta ma tsa gwada ya hən, ka sli'adaghatá la Yahuda ma luwa Aŋtakiya nda gwal ma luwa Ikwaniya, da baraftá tsa tskata mnduha ya. Ka zləzlərtsə lu ta Pwal ma ŋa dzata. Zlah nda mta tama ka lu ka tsəhidinťa tahula luwa ta wa mazawa. ²⁰ Ama ka lagha gwal zlgħay nda ŋuduf wanaghatá vgha, ka sli'aftá tsi ka lami da huda luwa.

Gamahtsimani, ka sli'aftá tsi kawadaga nda Barnabas ka laghwi da luwa Derba.

Vraghata da Aŋtakiya ta hadika Siri

²¹ Ka mnə hən ta Lfida Gwada ma tsa luwa ya. Ka mutsaftá hən ta ndəghata gwal ta zlgħafta nda ŋuduf. Tahula tsa, ka vraghatá hən da luwa Listra, nda ya da luwa Ikwaniya, nda ya da luwa Aŋtakiya ta nzakway ta hadika Pisidi ya. ²² Ka vlanťa hən ta mbraku ta tsa gwal zlgħay nda ŋuduf ya, ŋa dihavata taŋ ma zlgħay nda ŋudufa taŋ. «Nda ma ghuya đanwa kavghakavgha dza'a lama lu da ga mghama Lazglafta,» ka hən, nda hən. ²³ Ka paghanamtá hən ta gwal ŋa ngha mnduha ta hən ma inda vla guya ta ghəŋa mnduha Lazglafta. Tahula ndəbata taŋ ta dzvu kawadaga nda suma, ka fanamtá hən ta tsa mnduha ya ma dzvu ta Lazglafta, ya zlgħaf hən.

²⁴ Ka sli'aftá hən ka laghwi nda ta hadika Pisidi, ka bhadaghatá hən ta hadika Pamfali. ²⁵ Ka mnə hən ta gwada Lazglafta ma luwa Perge. Ka sli'aftá hən ka laha da luwa Atali. ²⁶ Ka sli'aftá hən nda kwambalu hada guli, ka laghwi da luwa Aŋtakiya ta nzakway ta hadika Siri ya. Ma tsa luwa ya mutsafta hən ta zđakatahuda Lazglafta ŋa maganatá sina ya kđa hən ta magay. ²⁷ Manda bhadaghata taŋ, ka tskanatá hən ta Igliz, ka rusu hən ŋa taŋ ta inda skwi ya magə Lazglafta nda hən, nda ya kə'a guninistá tva zlgħay nda ŋuduf ta gwal kul nzakway ka la Yahuda guli. ²⁸ Ka hanavatá i Pwal nda Barnabas katakata ma luwa Aŋtakiya kawadaga nda gwal zlgħay nda ŋuduf.

Tskata vgha ma Ursalima

15 Mamu sana mnduha ta sli'afta ta hadika Zudiya, ka lagha da Aŋtakiya da taghay ŋa zwanama kazlay: «Ka tsa a kuni ta fafađa ghuni manda ya mna zlah Musa wu katsi ná, mbaf a kuni wa» kə'a. ² Zđəgana a tsa tagha skwa taŋ ya ta i Pwal nda Barnabas wa. Ka zlərdə hən ta wi nda hən ta ghəŋani ka ŋđanđa. Ka lu tama mantsa: Ka la i Pwal nda Barnabas nda sanlaha mataba mu da Ursalima slanaghatá gwal ghunay, nda la galata mndu, ka tsinťa hən ta gwada ta ghəŋani, ka

həj. ³ Ka klaftá gwal zlgħay nda n̄uduf ta skwi ɲa mbada taɲ. Ka ksafatá həj ta tvi nda ma Finisi nda ya nda ma hadika Samari, ka dza'a nda rusay, ka gwal kul nzakway ka la Yahuda zlgħaftá Mgham Yesu. Ka rfu inda zwanama ta rfu katakata ta ghəjani. ⁴ Bħadaghata taɲ da Ursalima, ka tsu'afatá Igliz, nda gwal ghunay, nda la galata mndu, ta həj. Ka rusu həj ɲa taɲ ta skwi magə Lazglafta nda həj. ⁵ Mbada sanlaha mataba la Farisa ta zlgħaftá Yesu, ka sli'avafta. «Datsay gwal kul nzakway ka la Yahuda ta fafad, ka maga həj ta skwi ya mna zlahá Musa guli,» ka həj. ⁶ Ka tskavatá gwal ghunay nda la galata mndu, ɲa n̄gha gwada ta ghəjani. ⁷ Ka gwadānaghata həj ta gwada katakata ta ghəjani. Ka sli'afatá Piyer, ka'a mantsa: «Zwanama, nda sna kuni manda ghalya kazlay: Mataba ghuni zbapta Lazglafta ta i'i ɲa mnanantá Lfida Gwada ta gwal kul nzakway ka la Yahuda, kada snar̄ta həj ɲa zlgħafta taɲ kə'a. ⁸ Ka marantá Lazglafta ya nda sna ta n̄udufa inda mndu, ka tsu'afatá həj nda ma vlar̄tani ta Sulkum nda ghuba ta həj manda ya vlama tsi ta amu ya guli. ⁹ Had sana skwi dgana Lazglafta ta amu nda hahəj manda ghubiɲtani ta n̄udufa taɲ, ma zlgħafta taɲ wa. ¹⁰ Ndanana tama ní, kabgawu ta kəl kuni ka zlur̄ga Lazglafta nda fanaghata gwal zlgħay nda n̄uduf ta ndəgaku ya trap dzidziha mu nda amu tani guli ta kərtay na? ¹¹ Nda ma zďakatahuda Mghama mu Yesu Kristi fatá ghəja amu ta mbaku manda va hahəj guli,» ka'a.

¹² Sew, ka tsa tskatá vgha ya nzata. Ka zlraftá i Barnabas nda Pwal ta rusa mazəmxəzəma nda skwa mandərmimi maga Lazglafta nda ma hahəj mataba gwal kul nzakway ka la Yahuda. ¹³ Kďakwa taɲ ta gwada ta gwada, ka zlraftá Yakubu ta gwada, ka'a mantsa: «Zwanama, swidwa! ¹⁴ Rusamaf rusa Simun̄j ká Lazglafta zlraftá n̄ghapta ka gwal kul nzakway ka la Yahuda, ka zabaptá tsi mataba taɲ ta gwal ɲa nzata ka ɲani. ¹⁵ Ka guram nda tsaya gwadata la anabi ta gwada taɲ, manda ya nda vinda kazlay:

¹⁶ "Tahula tsaya dza'a vragavra yu, ɲa bəglafatá da ta həga Dawuda ta zluta ya. ɲa payafatá da ta tsa badzatani ya, ka sladanafta. †

¹⁷ Mantsa ya dza'a kəl hamata mnduha, ka tsa gwal kul nzakway ka la Yahuda hagaf yu ɲa nzakway ka ɲa da ya ka psa i'i, ka Mgham Lazglafta ta maga tsa skwiha ya

¹⁸ mnata daga manda ghalya."

¹⁹ Ka kďə Yakubu ta mna gwadani. Ma vlar̄ lu ta ghuya đar̄wa ta gwal kul nzakway ka la Yahuda ta mbəďaktá vgha da Lazglafta, ka i'i nda ɲa da. ²⁰ Skwi ɲa vindanaftá həj na: Zlar̄ta taɲ ta wuya skwi, nda hliri, nda za skwi bərtá lu nda bərtá ††, nda za us, kabga ²¹ daga ma nzakwagaptá, mamu mnduha ta mna gwada Musa ma inda luwa. Ta dzadzar̄ay lu guli inda fitika Sabat ma həga tagha skwa la Yahuda,» ka'a.

Tsgha ta lwi ɲa gwal kul nzakway ka la Yahuda

²² Mantsa tama, ka ndanatá gwal ghunay nda la galata mndu, nda gwal zlgħay nda n̄uduf, ta pasaptá mnduha mataba taɲ ɲa ghunay da An̄takiya kawadaga nda i Pwal nda Barnabas. Ka psaptá həj ta i Yuda ta hgu lu ka Barsaba ya, nda Silas. Nda sgit ta həj his his mataba zwanama. ²³ Wya ka həj vindanamtá delewer ta həj ma dzvu:

«An̄ni gwal ghunay nda la galata mndu ya ta ga zgu ɲa ghuni zwanama ta nzakway mataba gwal kul nzakway ka la Yahuda ma luwa la An̄takiya, ta hadika Siri nda ya ta hadika Silisi. ²⁴ Snar̄nagha sna gwada ta ghəja sanlaha ma mndu ta sli'afatá da an̄ni, ka lafi da kbaghunafatá kawadaga nda graha ɲni i Barnabas nda Pwal. ²⁵ Ka nzanaghata ɲni demdem ta ghəjani, ka dgaptá hya mida. Ka zabaptá ɲni ta mnduha ɲa ghundaghunafatá kawadaga nda graha ɲni i Barnabas nda Pwal. ²⁶ Hahəj gwal ta vlatá hafa taɲ ɲa maganata slna ta Mghama mu Yesu Kristi. ²⁷ I Yuda nda Silas ta ghunədaghunafatá ɲni mista taɲ, ɲa rusaghunafatá taɲ nda wubisima taɲ ta va na skwi vindaghunaf ɲni na. ²⁸ Skwi ta zďəganatá Sulkum nda ghuba nda an̄ni tani ná, va a ɲni ta faghunaghata ndəgaku, ka malaghutá ya ta raku tkwe' ka magay wa. Wya skwi ɲa magay ghuni: ²⁹ Yaha kuni za slu'a skwa wuyay, yaha kuni za us, yaha kuni da za slu'a skwi bərtá lu nda bərtá, yaha kuni hliri ‡. Ka zlar̄zla kuni ta maga tsa skwiha ya katsi ná, magamaga kuni ta skwi dina. Ləɲləɲ ka kuni nzata,» ka həj.

³⁰ Ka zlar̄tá i Pwal nda Barnabas nda Yuda nda Silas ta həj ka laghwi da An̄takiya. Ka tskanatá həj ta gwal zlgħay nda n̄uduf, ka vlar̄tá həj ta tsa skwi vindanaf lu ya ta həj. ³¹ Tahula dzar̄afta, ka rfu həj demdem ta rfu nda mbraku ya vlar̄ lu ta həj. ³² I Yuda nda Silas ta nzakway ka la anabi ya, ka nzďavata həj ta mna gwada ɲa taɲ ɲa lba n̄uduf ɲa taɲ, ka mbra həj ma zlgħay nda n̄uduf. ³³ Tahula nzďavata taɲ tsəbakw fitik hada, «ka bhata kuni dughwana tama zwanama!» ka gwal zlgħay nda n̄uduf nda həj, ɲa vra taɲ slanaghata gwal ta ghunafatá həj. [³⁴ Sli'af a yu wu, ka Silas ka nzaghuta hada.] ³⁵ Ka n̄zatá i Pwal nda Barnabas ma luwa An̄takiya. Ka taghə həj ta skwi ɲa mnduha, ka mnə həj ta gwada Mgham Lazglafta kawadaga nda sanlaha ma mnduha.

Dga vgha i Pwal nda Barnabas

³⁶ Tsəbakw fitik tahula tsa, «vru u vra da inda vli mana u ta gwada Mgham Lazglafta, ka dza'a u naghanaghata zwanama, ka kinawu nzakwa taɲ,» ka Pwal nda Barnabas. ³⁷ Si ta kumay Barnabas ta klijtá Yuhwana ta hgu lu ka Markus ya, mista taɲ. ³⁸ Lanaf a tsa dza'ani mista taɲ ya ta Pwal wu, kabga daga ta hadika Pamfali ta tsaghutá tsi ta vgha ka kwalaghutá kďa dza'a maga slna kawadaga nda həj. ³⁹ Ka zlar̄danaftá həj katakata, ka dgatá həj ta vgha. Ka

† Ngha ta Amus 9:11-12. †† Ngha ta Levitik 18:6-18 nda Levitik 17:10-16.

‡ Ngha ta Slna gwal ghunay 15:20.

klaghatá Barnabas ta Markus mistani, ka nlaftá hēj ta kwambalu ka laghwi ta hadika Kiprus. ⁴⁰ Ta zba'atá Pwal ta Silas. «Mista gha ka Lazglafta!» ka zwanama nda Pwal, ka sli'aftá tsi ka laghwi. ⁴¹ Ka rə tsi ta hadika Siri nda hadika Silisi, ka vla mbraku ŋa Igliz.

Pghafta Timute ta i Pwal nda Silas

16 Ka bhadaghatá Pwal da luwa Derba, nda ya da luwa Litra guli. Mamu sana mnda Zlghay nda ŋuduf hada, Timute hgani. Makwa la Yahuda ta nuta ka mnda zlghay nda ŋuduf ta yata. Mndəra la Grek dani. ² Ta ghubay tsa zwanama ta nzakway ma luwa Litra nda ya ma luwa Ikwaniya ya ta Timute. ³ Ka kumafatá Pwal ta klay ta səlani, ka klə tsi. Ka tsanatá tsi ta fafađ, yaha gwada da la Yahuda ta nzakway ma tsa vli ya, kabga nda sna hēj demdem kazlay: Mndəra la Grek dani kə'a. ⁴ Ma inda luwa ta bhadaghata hēj, ta mnay hēj ŋa inda gwal zlghay nda ŋuduf ta skwi ya tsiŋ gwal zlghay nda ŋuduf nda la galata mndu ta ghəŋani ma Ursalima. Tsaya skwi ŋa snata ghuni ka hēj ta mnay ŋa taŋ. ⁵ Ka mbrə Igliz ta vgha ma zlghay nda ŋuduf, ka sgaku mbsaka taŋ inda fitik.

Fanaghata suni ta Pwal ma Truwas

⁶ Ka pyaftá Sulkum nda ghuba ta i Pwal nda Silas, ka mna gwada Lazglafta ta hadika Asiya. Ka sli'aftá hēj ka laghwi nda ta hadika Frizi nda ya ta hadika Galat. ⁷ Ndusadaghata taŋ ta hadika Misiya, ka kumə hēj ta dza'a ta hadika Bitani, ama vlaŋ a Sulkuma Yesu ta tvi ta hēj wa. ⁸ Ka kdanťá hēj ta dza'a nda ta hadika Misiya, ka bhadaghatá hēj da luwa Truwas. ⁹ Hada, ka nghanťá Pwal ta sana mnda la Mekaduniya ta sladu ta kəmani ma suni, ta mnay ŋani kazlay: «Sawi da Mekaduniya da kata aŋni kə'a.» ¹⁰ Tahula fanaghata tsa suni ya ta Pwal, ka gi psə ŋni ta tva dza'a da Mekaduniya, kabga grafgra ŋni kazlay: Ta hga aŋni Lazglafta ŋa kla Lfida Gwada da hada kə'a.

Zlghafta Lidiya ta Yesu ma luwa Filipiya

¹¹ Ka lamə ŋni da kwambalu ma luwa Truwas, ka ksafatá ŋni ta tva dza'a da luwa Samutra ta tsavata ma drəf ya. Gamahtsimani, ka laghu ŋni da luwa Nyapulis. ¹² Ka sli'aftá ŋni hada ka laghu ŋni da luwa Filipiya. Tsaya luwa dagala ta tsa hadika Mekaduniya ta nzakway ma dzva la Ruma ya. Tsəbakw fitika ŋni gerger ma tsa luwa ya. ¹³ Badu fitika Sabat, ka saghu ŋni ma huda luwa ka laghwi tawa ghwa, dza'a slafsla ŋni ta vla ndəba dzva la Yahuda hada ka ŋni sizlay. Ka slaftá ŋni ta tskata mi'aha. Ka mnə ŋni ta gwada ŋa taŋ. ¹⁴ Lidiya hga sana marakw mataba taŋ, makwa luwa Tiyatir ya. Lguta dva ya nda bla nda bla dzvani ta dzawə tsi. Ta zləŋay ta Lazglafta guli. Ka fatá tsi ta sləməŋ ka sna gwada ŋni. Ka gunanantá Lazglafta ta ŋudufani, ŋa tsu'a tsa gwada ta gwadə Pwal ya. ¹⁵ Ka maganafta lu ta batem nduk nda la ga taŋ tani. «Ka grafgra kuni kazlay: Zlghafzlgaha yu ta Mgham Yesu kə'a, sawa da ini» ka'a ka mbladaghatá aŋni da taŋ.

Nzaku ma gamak ma luwa Filip

¹⁶ Ta dza'a ŋni da vla maga du'a ma sana fitik, ka gəmatá ŋni nda sana makwa ka kwalva ksu ghwadaka sulkum ta vlaŋťá mna skwi dza'a magaku ta kəma. Da-gala tseđi ta tsanakta tsi ta daŋahəgani, nda tsa ma slayanŋslayanŋani ya. ¹⁷ Ka gi mbadə tsi mista ŋni nda i Pwal. «Nana mnduha na ná, gwal ksanatá slna ta Lazglafta ta luwa ya, tva mbaku ta mnaghunata hēj!» ka'a ta dza'a nda guguday. ¹⁸ Nda za fitikhani ta mna tsa gwada ya tama, ka psanaghatá tsi ta Pwal. «Nda hga Yesu Kristi, sabsa ma na makwa na,» ka'a nda tsa ghwadaka sulkum mida ya. Ka gi sabə tsi mida hada-hada. ¹⁹ Nghay la daŋahəgani ma tsa makwa ya ta kwala taŋ kul fəglafatá ghəj ta mutsa tseđi, ka hlaftá hēj ta i Pwal nda Silas, ka hlaghatá ta dawadawa ta kəma gwal dagala dagala. ²⁰ Ka hlaghatá hēj ta hēj da mnda tsa guma la Ruma. Ka hēj mantsa: «Gwada ŋa kətsida mnduha klamak nana mnduha la Yahuda na. ²¹ Ka taghamatá nzaku kul nghamata, kul ramata tsu'ay mu, kul ramata ksay mu ta slna nda tsi, na amu ta nzakway ka la Ruma na,» ka hēj.

²² Ka pghaftá dəmgə ta vgha ta hēj. Ka susudaghutá gwal guma ta lguta i Pwal nda Silas. «Sləvawa hēj nda krupi,» ka hēj. ²³ Tahula sləvaptá hēj, ka hlaghatá lu ta hēj da gamak. «Ka nghan ka ta hēj dīna,» ka lu nda mnda nghan gamak. ²⁴ Na mnanata lu ta tsa gwada ya ta mnda nghan gamak, ka hlaghatá tsi ta hēj da huda həga. Ka tsatsamtá tsi ta səlaha taŋ ma udzu. ²⁵ Ma takala tama, ka magə i Pwal nda Silas ta du'a, ka falaha nda zləzlvə Lazglafta. Ta snaysnay hamata la vu'a. ²⁶ Gi ka ghudzavafatá hadik, ka gigdavafatá tughwa tsa gamak ya. Gi ka gwanutá inda watgha tida, ka pwalutá zida ta inda la vu'a. ²⁷ Ka sli'avatá tsa mndu ta nghan hēj ya. Kə'a kə'a ná, nda gwana tsa gamak ya. Ka tsəhagaptá tsi ta budgwani ŋa dzuvťá vghani, ba sli'aghuslia inda la vu'a kə'a sizlay. ²⁸ «Ma dzuv ka ta vgha gha, wana ŋni demdem hadna,» ka Pwal gugudata. ²⁹ «Pinifwa vu ya,» ka tsa mnda nghan vu'a ya, ka ndadamťá tsi zləmbatá ta kəma i Pwal nda Silas, ta ghudzaku vghani da zləj. ³⁰ Tahula tsa ka hliŋiŋťá tsi ta hēj. Ka'a nda hēj mantsa: «Mghamha da, nu dza'a yu magata ka da mbafta yu na?» ka'a. ³¹ Ka Pwal nda Silas mantsa: «Zlghafzlgaha ta Mgham Yesu Kristi, ka mbafta ka, kagha nda la ga ghuni tani,» ka hēj. ³² Ka mnanatá hēj ta gwada Mgham Lazglafta, ŋa tsatsi nda la ga taŋ tani demdem. ³³ Ka hlaghatá tsi ta hēj ta va tsa rvidik ya ka laghwi ghubinistá lkuha taŋ. Ka gi maganaftá lu ta batem ta tsa mndu ya nda la ga taŋ tani demdem. ³⁴ Ka klaghatá tsi ta i Pwal nda Silas da taŋ, ka zunustá skwi ta hēj. Ka rfu tsa mndu ya nda la ga taŋ tani ta rfu, kabga zlghafta taŋ ta Lazglafta.

³⁵ Tsadakwa vli, ka ghunaftá gwal tsa guma ta mnduha da tsa mnda nghan vu'a ya kazlay: Zliŋzla ta hēj kə'a. ³⁶ Ka mnda nghan vu'a lami mnanatá Pwal mantsa: «Zliŋzla ta hēj, ka gwal tsa guma tsghadiktá lwi, sab-wasa, ka dza'a kuni nda zdaku,» ka'a. ³⁷ Ka Pwal nda tsa gwal ghunadagha lu ya mantsa: «Tsaŋnagha a lu ta

guma wu, ka gi slvaptá lu ta aṅni ta kəma mnduha, ka pghamtá aṅni ma gamak, ta aṅni ta nzakway ka mnduha la Ruma ná, gi ndanana ná, sabwa sa kdekdek ka lu nda aṅni ra? Magava a tsaya mantša wa! Sagha hahəṅ kaghəṅa taṅ zliṅnista,» ka'a. ³⁸ Ka sli'aftá tsa gwal ghunadagha lu ya rusanaftá gwal tsa guma. Ka ksafatá zləṅ ta həṅ, snaṅəṅ həṅ kazlay: Mnduha la Ruma i Pwal nda Silas kə'a. ³⁹ Ka lagha həṅ da ndəba dzvu, ka həṅ mantša: «Ga ghunaga ṅni ta dmaku,» ka həṅ. Ka hliṅṅatá həṅ ta həṅ ma gamak. Ka ndəbanatá həṅ ta dzvu ta həṅ ṅa sli'apta taṅ ma tsa luwa ya. ⁴⁰ Saba i Pwal nda Silas ma gamak, ka laghu həṅ da Lidiya. Tahula nghanaghata taṅ ta zwanama, ka vlatṅatá mbraku ta həṅ ka sli'aftá həṅ ka laghwi.

I Pwal nda Silas ma luwa Tesalunik

17 Ka ksaghatá həṅ ta tvi nda ma luwa Amfipulis ka zlagaghata nda ma luwa Apuliniya, ka bhaghata həṅ da luwa Tesalunik. Hada, mamu həga tagha skwa la Yahuda. ² Hkən Sabata Pwal ta lami ta ghəṅ ta ghəṅ manda ya snu tsi. Ka zlərdə tsi nda həṅ ta skwi nda vinda ma deftera Lazglafta. ³ Ka paslay ṅa taṅ, ka mnay kazlay: Dza'a ghuyə ghuya Kristi ta dāṅwa, dza'a sli'agapsli'a nda hafu mataba gwal nda rwa kə'a. «Tsəna Yesu ta mnə yu ṅa ghuni na ná, tsaya tsa Kristi ya,» ka'a. ⁴ Ka tdaghata tsa gwada ya ta ghunislaka sanlaha ma la Yahuda ta snay, ka laghu həṅ mista i Pwal nda Silas. Mantša ya ndəghata la Grek ta zləṅa Lazglafta, nda ndəghata sanlaha ma mi'aha dagaladagala guli. ⁵ Ka ndəghanaftá draku ta ṅudufa sanlaha ma la Yahuda, ka hlafta həṅ ta la tanda ma luwa, ka sli'anafatá həṅ ta ṅudufa mnduha. Ka sli'adaghata həṅ da Yasuṅ, ka zbə həṅ ta i Pwal nda Silas ṅa hla həṅ ta kəma mnduha, ⁶ slanagha a həṅ ta həṅ wa. Ka ksaghatá həṅ ta Yasuṅ nda sanlaha ma zwanama ta kəma gwal ta tsa guma ma luwa. Ka həṅ mantša: «Nana mnduha na ta kətsidanafatá mnduha ta ghəṅa hadik, ka sagha həṅ da amu ndanana, ⁷ ka tsu'afatá Yasuṅ ta həṅ ga taṅ. Had həṅ ta sna zlahu ya ta fata mgham Sezar wa. Mamu sana Mgham ta hgə lu ka Yesu, ka həṅ ta mnay,» ka həṅ. ⁸ Snaṅta mnduha ma tsa luwa ya nda gwal ta tsa guma ta tsa gwada ya, ka sli'avafatá həṅ. ⁹ Ka platá i Yasuṅ nda tsa sanlaha ma zwanama ya ta bika kada zliṅta gwal ta tsa guma ta həṅ.

I Pwal nda Silas ma luwa Bere

¹⁰ Girvidik tama, ka kdikiṅtá gwal zlgħay nda ṅuduf ta i Pwal nda Silas da luwa Bere. Bhadaghata taṅ da hada, ka lamə həṅ da həga tagha skwa la Yahuda. ¹¹ Mal la Yahuda ma Bere zdakwa ghəṅa taṅ ka gwal ma luwa Tesalunik, kabga fafa hahəṅ ta ghəṅa taṅ kahwathwata ka sna gwada Lazglafta. Inda fitik həṅ ta vitsa vindatá skwi ma deftera Lazglafta ṅa nḡhay ka manda va tsaya tsi re, ka manda va tsaya a wa a tsa skwi ta mnə Pwal ṅa taṅ ya. ¹² Nda ndəgha la Yahuda ta zlgħafta nda ṅudufa taṅ. Mantša ya ndəghata mi'aha dagalada-

gala mataba la Grek nda zgwana taṅ tani. ¹³ Snaṅta tsa la Yahuda ma luwa Tesalunik ya kazlay: Wa'a Pwal ta mna gwada Lazglafta ma luwa Bere kay guli kə'a, ka sli'adaghata həṅ da tsa luwa ya sli'anafatá ṅudufa mnduha. ¹⁴ Ka gi kdikiṅtá zwanama ta Pwal nda ta wa drəf, ta nzaghuta i Silas nda Timute ma luwa Bere. ¹⁵ Ka klaghatá gwal pghay ta Pwal, tep da luwa Atina. Ma sli'a taṅ ka vru, ka mnanatá Pwal ta həṅ kazlay: Ka sagha i Silas nda Timute sli'dighata misimmisim ya kə'a.

Pwal ma luwa Atina

¹⁶ Ma tsa nzakwa Pwal ta kzla i Silas nda Timute ma luwa Atina ya, ka nanaghantá tsi ta skwa wuyayha ma tsa luwa ya, ka kuzlanafatá tsi ta ṅuduf katakata. ¹⁷ Mantša tama, ka ghu tsi ta yiva nda la Yahuda, nda ya nda gwal ta zləṅa Lazglafta ma həga tagha skwa la Yahuda. Mantša ya guli nda inda mndu ta guyatá tsi nda həṅ ta dawadawa vli inda fitik. ¹⁸ Mamu gwal ta tagha dzəṅa tva mbada gwada ta hgə lu ka la Ipkuri, nda Situyikiya ta mbada gwada nda tsi guli. «Nu ta yə na mndu na katək na?» ka sanlaha. «Gwada ta sana Lazglafta kul had hadna ta gwadə tsi.» Ka sanlaha, kabga snay taṅ ta mnay Pwal ta gwada ta Yesu nda sli'agapta ya sli'agap tsi mataba gwal nda rwa. ¹⁹ Ka klaghatá həṅ ta Pwal mista taṅ, ka kladaghata ta kəma gwal dzra gwada ta sana kudunur ta hgə lu ka Ariyupas. «Dza'a snaṅnamsna ka ta na lfida skwi ta taghə ka na rki na? ²⁰ Nana gwada ta mnə ka na ná, ka lfidani nzakwani da aṅni. Ta kumay ṅni ta snaṅta klatá ghəṅani,» ka həṅ nda tsi. ²¹ Inda la Atina nda la matbayha ma tsa luwa ya, tsa lfida skwi yeya ta gwagwadu lu, ta snə lu kwenkwen. ²² Ka sladatá Pwal ta kəma tsa gwal dzra gwada ya, ka'a mantša: «Kaghuni mnduha la Atina, ta nḡhadaptá yu dər ndigandiga ná, ṅanaṅa kuni ta dina. ²³ Ma fitika ranafatá da ta vliha ma na luwa ghuni na ná, ka slaslanaghata yu ta skwiha ta ndəbu kuni ta dzvu ṅa taṅ. Ka slafatá yu ta gwir vindaf lu ta skwi tida kazlay: ṅa Lazglafta kul snaṅta lu kə'a. Mantša nzakwani, tsa skwi ta ndəbu kuni ta dzvu ṅani kul snaṅta kuni ya ná, tsaya sagha yu da mnaghunata. ²⁴ Tsaya Lazglafta ta magafatá hadik nda inda skwi tida tani. Tsatsi Mgham ta ghəṅa luwa nda hadik. Had ta walaṅta nzaku ma həga ya baf mndu nda dzvani wa. ²⁵ Psaṅ a ta katu da mnda səla ṅa vlatṅatá skwi wa. Had skwi pdá tsatsi guli wa. Tsatsi ta famta hafu ma inda mndu ta kəl mndu ka hafu. Tsatsi guli ta vlata inda hamata skwi. ²⁶ Nda ma mndu turtuk zlagagiṅta tsi ta inda mnduha, ka pghata həṅ təbsa' ta ghəṅa hadik demdem. Ka daganatá fitika inda skwi, kwakwaranaha ta inda taṅ ta hadik ṅa nzakwa taṅ. ²⁷ Mantša ya kə'a magafatá, kabga ṅa zbay taṅ ta Mgham Lazglafta, ma tatamay taṅ ta zbay. Aṅ mndani, di'ṅaghu a nda amu wa. ²⁸ Əṅka'a ka tsatsi ta kəl mu ka nzaku nda hafu, dər ta kəl mu ka gigdavata, dər ta kəl mu ka nzaku. Mantša ya mnata gwal fa laha mataba ghuni guli: "Kahwathwata mndəra taṅ amu guli," ka həṅ.

²⁹ Ka si mndəra taŋ ma Lazglafta amu ya, ra a ka ndanay mu ta granaftá Lazglafta nda tsa skwa wuyay-ha tsatsaf lu nda dasu, nda ya nda kufur, nda ya nda pala tsana a mnda səla ka ghəŋani ta magafta ya wa. ³⁰ Nəw lu ba, ka Lazglafta nda mnduha daga manda ghalya, kabga kwala taŋ kul snaŋta. Ndanana tama, ta hga mnduha Lazglafta ma inda vli ka mbədanafta həŋ ta nzakwa taŋ, ³¹ kabga fafa ta fitik ŋa tsanaghata guma nda tvani ta inda ghəŋa hadik. Zbapzba Lazglafta ta mndu ŋa maga tsaya ka sli'aganaptá tsi mataba gwal nda rwa. Manda tsaya maranaŋta Lazglafta ta inda mndu kazlay: Tsatsi vərda mnda tsa guma zbap yu,» ka'a.

³² Na tsa snaŋta taŋ ta mnay Pwal ta gwada ta sli'agapta mataba gwal nda rwa ya, ka ghubasu sanlaha nda ghubasa ta Pwal. «Ŋa snəglanavata ŋni badu ma sani ta tsa gwada ta mnə ka ya,» ka sanlaha.

³³ Ka sli'afta Pwal mataba taŋ ka laghwi. ³⁴ Mataba va tsaya ná, mamu sanlaha ta zlglafta, ka laghu həŋ mistani. Mataba taŋ, mamu Deniz, ta nzakway tekw tsatsi mataba gwal ta dzra gwada ma Ariyupas, nda sana marakw Damaris hgani, nda sanlaha guli kawadaga nda həŋ.

Pwal ma luwa la Kwareŋt

18 Tahula tsa, ka sli'aftá Pwal ma luwa Atina, ka laghwi da luwa Kwareŋt. ² Hada, ka guyatá tsi nda sana mnda la Yahuda ta hgu lu ka Akilas, ya lu ta hadika Puŋ. Sli'aftani yeya ta hadika Italiya kawadaga nda markwa taŋ Priskila, kabga ka sli'apsli'a inda la Yahuda ta hadika Ruma ka mgham Klawdi mnata. Ka guyaftá Pwal ta vgha nda həŋ. ³ Ka skwa turtuk sina ta magə həŋ. Həga tumpul ta dadah həŋ. Tsaya kəl Pwal ka gwaftá vgha nda həŋ. ⁴ Inda fitika Sabat Pwal ta zlərdá gwada ma həga tagha skwa la Yahuda, nda la Yahuda nda ya nda la Grek, kabga ta kumay ta tdaktá həŋ ŋa zlglaftá gwada Lazglafta.

⁵ Manda zlaŋta i Silas nda Timute ta hadika Mekaduniya, ka lagha slanaghatá Pwal, ka vzatá Pwal ta ghəŋani ka mna gwada. Ka paslə tsi ŋa la Yahuda kazlay: Yesu ná, Kristi ya kə'a. ⁶ Ka grunťá la Yahuda ka rarazay. Mbada Pwal ka tukwanatá rgitika lgutani ta həŋ. Ka'a nda həŋ mantsa: «Ta ghəŋa ghuni ka skwa ghuni, daga ndana nda sli'a yu tvə gwal kul nzakway ka la Yahuda,» ka'a. ⁷ Ka sli'aftá tsi hada ka lagha da sana mndu, Tirtiyus Yustus hgani. Ta zləŋay tsa mndu ya ta Lazglafta. Tavata həga tagha skwa la Yahuda həga taŋ. ⁸ Ka zlglaftá Krispus ta nzakway ka mgham ta ghəŋa həga tagha skwa la Yahuda ta Mgham Yesu, mantsa ya la ga taŋ guli. Nda ndəgha gwal ma Kwareŋt guli ta snaŋťá gwada Pwal, ka zlglaftá həŋ, ka maganaftá lu ta batem ta həŋ.

⁹ Ta sana rvidik, ka gwadganatá Lazglafta ta Pwal nda ma suni. Ka'a mantsa: «Yaha zləŋ da ksafťá kagha da haftá ka ta wi Pwal, kdəŋ gwaday. ¹⁰ Kawadaga yu nda kagha, had mndu dza'a walaŋta faftá dzvu ta kagha ŋa ghuya daŋwa ŋa gha wa. Nda ndəgha mnduha da ta ma na luwa na,» ka'a. ¹¹ Ka zata pwal ta

vaku nda tili mku' ma tsa luwa ya, ta taghanaftá mnduha ta gwada Lazglafta.

¹² Ma fitika nzakwa Galiyuna ka ŋumna ta hadika Akaya tama, ka gwaftá la Yahuda ta wi ka grunťá Pwal. Ka kladaptá həŋ da vla tsa guma. ¹³ Ka həŋ mantsa: «Nana mndu na ta bara mnduha ŋa tsəlbə ta kəma Lazglafta, ka zluŋťá skwi mna zlahu,» ka həŋ. ¹⁴ Ta dza'a dza'a Pwal da gwada mantsa, ama ka gi tsu'aftá Galiyuna ta gwada nda la Yahuda. Ka'a mantsa: «Ka had mndu dza lu wu katsi, had sana dmaku ta bluta wu katsi, had yu ta snaghunata, a la Yahuda wa. ¹⁵ Ka si ta ghəŋa zwana gwadaha, nda ya ta ghəŋa hgu, nda ya ta ghəŋa zlahu ghuni ta zlərdá kuni ya, dzik nda kaghuni tsa. Va a yu ta tsa guma ta ghəŋa tsa skwiha ya wu,» ka'a. ¹⁶ Ka ghzlaftá tsi ta həŋ ma vla tsa guma. ¹⁷ Ka gwaftá həŋ ta wi ta Sustene, ta nzakway ka mgham ta ghəŋa tsa həga tagha skwa la Yahuda ya, ka ksafťá, ka dgapta ta wa tsa vla tsa guma ya, gvalaŋ a Galiyuna wa.

Vraghata Pwal da luwa Aŋtakiya

¹⁸ Ka nzdəglavatá Pwal tsəbakw fitik ma Kwareŋt. Tahula tsa, ka sli'aftá tsi kawadaga nda i Priskila nda Akilas, ka zlaŋťá zwanama, ka lami da kwambalu, ka laghwi ta hadika Siri. Ma kdə tsi ka lami da kwambalu, ka htsatá tsi ta ghəŋani ma luwa Saŋkre, si wadana tsi ta Lazglafta. ¹⁹ Ka bhadaghatá həŋ da luwa Afisus, ka zlanatá Pwal ta i Priskila nda Akilas. Ka sli'aftá tsi ka lami da həga tagha skwa la Yahuda, ka ghwa yiva nda la Yahuda hada. ²⁰ Ka ndəbə həŋ ta dzvu da tsi, má ŋa nzdəvatani da həŋ, ama d'vaf a Pwal wa. ²¹ «Ta dza'a vragaghavra yu ka ta d'vay Lazglafta,» ka'a nda həŋ.

Ka ŋlaftá tsi ta kwambalu ma Afisus ka laghwi. ²² Ka bhadaghatá tsi da luwa Sezare. Ka sli'aftá tsi hada guli ka laghwi da luwa Ursalima da ganaghatá zgu ta Igliz karaku, ma kdaku tsi ka laghwi da luwa Aŋtakiya.

²³ Tahula nzdəvatani gerger ma luwa Aŋtakiya ta hadika Siri, ka sli'aftá tsi ka laghwi da ranaftá hadika Galat, nda hadika Frizi, ka vla mbraku ŋa inda gwal zlglafta nda ŋuduf.

Apwalus ma luwa Afisus nda ya ma Kwareŋt

²⁴ Mamu sana mnda la Yahuda, Apwalus hgani, ma luwa Alegzandri yata lu. Ka lagha tsi da luwa Afisus. Mnda gwada ya, nda sna ta vindata skwiha ma defteri.

²⁵ Taghaf tagha ta skwi ta tva Mgham Yesu. Ká ka nda warakatani. Ta taghay ta skwi ta ghəŋa Yesu nda tvani ŋa mnduha. Aŋ mndani, maga batema Yuhwana yeya snaŋ tsi. ²⁶ Ka mnə tsi ta gwada nda tsafaratá vgha ma həga tagha skwa la Yahuda. Snay i Priskila nda Akilas ta skwi ta mnə tsi, ka hgaghatá həŋ ŋa sganaghata taghanaftá skwi nda tvani ta ghəŋa gwada Lazglafta.

²⁷ Tahula tsa, ka kumaftá Apwalus ta dza'a ta hadika Akaya †. Ka sganaghatá zwanama ta mbraku, ka vindanaftá həŋ ta delewer ta gwal ta tsa hadik ya ŋa tsu'afta taŋ nda rfu. Bhadaghatani da hada, ka katanťá

† *Ngha ta Sina gwal ghunay 18:12.*

tsi nda zdaku ya vlan Lazglafta ta gwal ta ghadatá zlglafta. ²⁸ Ka gwadé tsi ta gwada banluwa nda la Yahuda, ka traptá hən ta skwi ɲa ɲraptá. Ka maranantá tsi ta hən ta skwi nda vinda ma defteri kazlay: Yesu ná, Kristi ya kə'a.

Pwal ma luwa Afisus

19 Ma fitika nzakwa Apwalus ma luwa Kwarent, ka ranaftá Pwal ta vli ta ghwáha ta hadika Asiya, ka bhadaghatá tsi da luwa Afisus ka slaftá tsi ta sanlaha ma gwal zlglafta nda ɲuduf hada. ² Ka'a mantsa: «Mut-safmutsa kuni ta Sulkum nda ghuba ma zlglafta ghuni ra?» ka'a dawantá da hən. Ka hən nda tsi mantsa: «Ta sna a ɲni ta skwi ta hgə lu ka Sulkum nda ghuba wa,» ka hən. ³ «Mndərga wati batem magaghunaf lu na?» ka'a nda hən. «Mndərga ɲa Yuhwana maganaf lu,» ka hən nda tsi. ⁴ Ka Pwal mantsa: «Gwal ta tsu'af ta ka mbədanaftá nzakwa tan, maganaf Yuhwana ta batem ta hən. Ka Yuhwana nda hən na: Zlglafta ta tsa mndu ta sagha nda hula da ta nzakway ka Yesu ya,» ka'a. ⁵ Tahula snantá tan ta tsa gwada ya, ka maganaftá lu ta batem ta hən nda hga Mgham Yesu. ⁶ Ka fanaghatá Pwal ta dzvu ta hən, ka saha Sulkum nda ghuba ta ghəɲa tan. Ka gwadé hən ta gwada nda sanlaha ma gwada, ka klə hən ta lwa Lazglafta guli. ⁷ Ta magay gwagwa ta tsa mnduha ya ta ghwanpde his.

⁸ Tahula tsa, ka gdatá Pwal ta dza'a da həga tagha skwa la Yahuda. Hkən tilani ta mna gwada ta ga mghama Lazglafta, ka ɲavata ɲa tdaktá ghəɲa gwal ta sna skwi ta mnə tsi. ⁹ Ka tənanaftá sanlaha mataba tan ta ghəɲ, ka kwalaghatá hən ta zlglafta, ka ghubasə hən ta tsa tagha skwi ta ghəɲa tva Yesu ya ta kəma tskata mnduha. Tsaya tama, ka sli'af t Pwal ka zlan t hən, ka hlaghatá gwal zlglafta nda ɲuduf, ka laghu hən da həga dzanə Tiranus, ka taghə tsi ta skwi ɲa tan inda fitik hada. ¹⁰ His vakwa tan ta taghay. Ma tsaya snantá inda gwal ta nzakway ta hadika Asiya, daga la Yahuda, nda la Grek tani ta gwada Mgham Lazglafta.

Zwana Seva

¹¹ Ka magə Lazglafta ta mazəzməɲ ɲa ndərmimay nda ma Pwal. ¹² Tsaya ta kəl lu ka klaftá lgut nda salawar ya ta ksantá vgha Pwal tazlay, ka klan t gwal kul dughwanaku ɲa ksantá hən, ɲa saghwa tsa danwa nda ghwadaka sulkum ya tani ma hən. ¹³ Mamu sanlaha ma la Yahuda guli ta ra luwa, ɲa ghazligintá ghwadaka sulkum ma mnduha. Ka dzəghantá hahən guli ta ghzla ghwadaka sulkum nda həga Mgham Yesu ma gwal nda kasa da halaway. Ka hən mantsa: «Nda hga tsa Yesu ta mnə Pwal ya ta mnaghunata ɲni: Sab-wasa,» ka hən. ¹⁴ Ndəfán zwana sana mndu ta hgə lu ka Seva ta nzakway tekwa mataba la mali ta ghəɲa gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta la Zudiya, ta maga mndərga tsa skwi ya mantsa. ¹⁵ Ma sana fitik, ka tsa ghwadaka sulkum ya nda hən mantsa: «Wya nda sna yu ta Yesu, nda sna yu ta Pwal guli, wa kaghuni tama?» ka'a nda hən. ¹⁶ Ka valaftá tsa mndu ksu halaway ya ta hən ka

mbranaghatá hən demdem. Ka ndandagaptá hən ma tsa həga ya nda hwaya ka fərdi'u, nda babalatá vgha. ¹⁷ Ka snanaghatá tsa skwi ya ta inda la Yahuda nda la Grek tani ma luwa Afisus. Ka ksaf t zlan ta hən demdem, ka vlə hən ta glaku ɲa Mgham Yesu. ¹⁸ Ta traku gwal si ta zlglafta, ka sagha hən da mnay nda wa tan ta ghwadaka skwi ya mamaga hən. ¹⁹ Nda ndəgha gwal si ta mbadaku ta hlaktá defteriha tan ka dariŋta ta kəma mnduha demdem. Ka mbadaftá lu ta tseda tsa defteriha ya ná, ta klay ta tse di ka dəmbu' hutaf ²⁰ Mantsa ya kəl gwada Mgham Yesu ka ɲluta, ka zuta vli nda mbrakwa Mgham Lazglafta.

Gigdavafta vli ma Afisus

²¹ Tahula tsa, ka Pwal ndanata mantsa: Ka ranafra yu ta vli ta hadika Mekaduniya, nda vli ta hadika Akaya † katsi, ta dza'a da luwa Ursalima yu.

«Ka bhadaghabha yu da hada katsi guli, nda nza tkwe' ka bhadaghatá da da luwa Ruma guli,» ka'a. ²² Ka ghunaghatá tsi ta i Timute nda Irasta, his mataba gwal ta katan t ta hadika Mekaduniya. Ta nzatá vərda tsatsi ka nzdavata ta hadika Asiya. ²³ Ma tsa fitik ya, ka sli'avaftá gwada katakata ta ghəɲa Mgham Yesu.

²⁴ Tsaw mamu sana dəgha ta slru ta hgu lu ka Dametriyus, ta slara zwana həga ka kufur, ɲa wuyay, ta hgu lu ka Deyes Artimis. Kad ka skwi ta planata tsi ta gwal ta maganatá slna. ²⁵ Ka tskanatá tsi ta tsa mnduhani ya, kawadaga nda sanlaha ta maga mndərga tsa slnahani ya guli. Ka'a nda hən mantsa: «Graha! Nda sna kuni kazlay: Ta na skwi ta tsatsafta mu na nzafta mu kə'a. ²⁶ Nda ngha kuni, nda sna kuni guli ta skwi ta mnə Pwal. Ka'a na: Nza a skwi ta tsatsafta mnduha nda dzva tan ka Lazglafta wu, ka'a. Ka tdaghatá tsi ta ndəghata mnduha. Ma na luwa Afisus na kwəɲkwəɲ yeya a wu, nduk ma inda vli ta hadika Asiya tani.

²⁷ Wana na skwi na dza'a dzatá slna mu. Tsaya ya a wu, dza'a zləmbaku gwada ta ghəɲa həga skwa wuyay mu dagala ta nzakway ka Deyes Artimis. Vləgəltá a mnduha ta glaku ɲa Deyes ka tsəlbə ma ghuvani manda ya ta magə lu ma inda vli ta hadika Asiya nda ya ta ghəɲ hadik demdem ya wu,» ka'a. ²⁸ Snantá tan ta tsa gwada ya, ka gufaftá ɲudufa tan ka gugud hən ta gugudaku. «Ya dagala gwada ta Deyes Artimis la Afisus,» ka hən. ²⁹ Ka sli'avaftá vli kudukuts ma luwa demdem, ka hwaya da vla katskatsu, ka ksədanaghatá hən ta graha Pwal ta nzakway ka i Gayus nda Aristarkus, tsa hahən his ta nzakway ka mnduha la Mekaduniya ya. ³⁰ Si ka kumə Pwal ta dza'a slanaghatá hən, ama ka pyaftá gwal zlglafta nda ɲuduf. ³¹ Mamu sanlaha ma gwal ksa slna ɲumna ta hadika Asiya ta nzakway ka graha Pwal. «Yaha ka da dza'a da tsa vla katskatsu ya,» ka hən tsghadanaghatá lwi ta Pwal. ³² Ta tsa luwa ya, nda ghuya ghəɲa mnduha. Ka nu ɲa ya laha ta guguday, ka nu ɲa ya laha ta gugday. Mal gwal mataba tan kul snantá skwi ta tskanatá hən. ³³ Ka snanam t sana mnduha ta tsa gwada ya ta sana mndu ta hgu lu ka Alegzandra ta klə la Yahuda ta kəma. Ka Alegzandra

† Ngha ta Slna gwal ghunay 18:12.

tama mantsa: «Swidwa! Swidwa!» kə'a kapaŋtá dzvu, ka kuma gwada ŋa mnananŋtá mnduha. ³⁴ Manda snaŋta taŋ kazlay: Mnda la Yahuda na mndu na kə'a, ka hlaftá hən ta wi ka skwa turtuk ka zatá awa his. Ka hən mantsa: «Dagala gwada ta Dayes Artimis la Afisus!» ka hən hlaftá wi.

³⁵ Ka lbanatá mnda vindi ma tsa luwa ya ta mnduha zlahzlah. Ka'a mantsa: «Ari wa la Afisus, wa ya kul snaŋta kazlay: Luwa Afisus ta ŋanata tsa həga Dayes Artimis dagala ya, nda tsa tsatani ta saha ta luwa ya kə'a na? ³⁶ Had mndu dza'a zlerday wa. Lbanatá ŋduf ka dzatá ghən skwi ŋa magay. ³⁷ Na mnduha hlagagha kuni da hadna na ná, had sana rutsak vzaf hən ta həga skwa wuyay, ka razatá Diyesa mu wa. ³⁸ Ka mamu skwi mataba Dematriyus kawadaga nda gwal ksanatá slna nda sana mndu katsi, mamu vla tsa guma, ka kla hən da gwal tsa guma, ka dza'a hən dganata hada. ³⁹ Ka mamu sna gwada ta kumə kuni ta mnay katsi guli, dza'a dzray mu ta tsaya ma vla dzrəka mu. ⁴⁰ Ta ghəna na skwi ta magaku gita na ná, laviŋlava lu ta tsaftá badza ta amu ka gwal zlerdawi, kabga had skwi prək ka tskamata mandana ná, ŋa mnay mu kazlay: Ta ghəna ya skwi ya tskavata mu kə'a wa,» ka'a. Kdawkani ta gwada, «gazlawagazla,» ka'a nda mnduha.

Sli'a Pwal ta hadika Mekaduniya nda ya ta hadika Akaya

20 Tahula lbatá tsa sli'avafta sli'avaf lu ya, ka tskanata Pwal ta gwal zlgħay nda ŋduf, ka vlanŋtá mbraku ta hən. Ka dgatá tsi ta vgha nda hən, ka lagħwi ta hadika Mekaduniya. ² Tahula ranaftani ta tsa hadika ya, ka valanŋtá tsi ta mbraku katakata ta gwal zlgħay nda ŋduf, ka bhadagħatá tsi ta hadika Gres. ³ Ka zatá tsi ta tili hkən hada. Ta dza'a dza'a lami da kwambalu ŋa dza'a ta hadika Siri tama, ka snaŋtá tsi ta dzray ta dzrə la Yahuda ta wi ta ghənani ŋa pghanatá budukwa. Ka ksəglagħatá tsi ta tvi nda ta hadika Mekaduniya. ⁴ Ka sli'aftá i Supater zwanja Pirhus mnda luwa Beriya, nda Aristarkus nda Sekundus mnda la Tesalunik, nda Gayus mnda luwa Derba, nda Timute, nda Tisik, nda Trufim mnduha hadika Asiya, mistani. ⁵ Ka lagħu tsahaya ta kəma kzla aŋni ma luwa Truwas. ⁶ Aŋni ya, ka lamə ŋni da kwambalu ma luwa Filipiya, tahula zutá skala buradi kul had is mida ya. Ta mahutafa fitik, ka lagħa ŋni slanagħatá hən ma luwa Truwas, ka zatá ŋni ta luma hada.

Kwanaha lagħa Pwal da luwa Truwas

⁷ Gahawu badu luma gwasi, ka tskavatá ŋni ŋa za skwa zaya † Mgham Yesu, ka zraftá Pwal ta gwada ta kəma gwal zlgħay nda ŋduf, ka nzdavata tsi ta gwada ha ka lami da takala, kabga dza'a nda sli'a tsadakwər vli. ⁸ Ma dzuguvi ma həga ta ghəna həga tskavata ŋni. Mamu ndəghata pitirlaha ma tsa dzuguvi ta ghəna həga tskava ŋni ya. ⁹ Tsaw mamu sana zwan ta hgu lu ka Fewtikus ta nzunŋta tawa finitir. Ka dzinŋtá hani ma tsa

nzdavata Pwal ta mna gwada ya. Na tsa ghəbanafta hani ya, ka dədagatá tsi ta tsa mahkəna həga ta ghəna həga ya ta hadik. Kə'a ka lu ka sli'ay ná, nda mta. ¹⁰ Ka saha Pwal, ka ndadagħata tsukwafta. «Ma td ŋdufa ghuni, ta teke'a hafu mida,» ka'a. ¹¹ Ka vradaftá Pwal ka bla'atá tsi ta buradi ka zay. Ka kdə tsi ta gwada pet-suwed vli. Tahula tsa, ka sli'aftá tsi ka lagħwi. ¹² Nda hafu ma tsa galabay ya ta klagħatá lu dzagħa. Ka rfu hən ta rfu katakata.

Sli'a Pwal da luwa Truwas nda ya da luwa Mitelen

¹³ Ka sli'aftá ŋni ka lagħwi ta kəma ta kəma da ŋlaftá kwambalu ŋa kla aŋni da luwa Asus. ŋa dza'a ŋni kla Pwal hada, kabga ta dza'a nda səla i'i, ka'a. ¹⁴ Manda lagħani slanagħatá ma Asus, ka klamtá ŋni da kwambalu, ka lagħu ŋni da luwa Mitelen. ¹⁵ Ka sli'aftá ŋni hada nda kwambalu, ka bhadagħatá ŋni gamahtsi-mani mbəŋ nda luwa Kiyus. Gamahtsimani, ka bhadagħatá ŋni da luwa Samus, gamahtsima tsaya guli, ka bhadagħatá ŋni da luwa Miletus. ¹⁶ Ka Pwal mnuta na: «Had yu dza'a sladavata ma luwa Afisus wu, da zutá lu ta fitik ma hadika Asiya, ka má ta magaku tsi katsi ná, misimmisim ta kuma yu ta bhadagħata da Ursalima, ka ma kdə fitika skala Pentakwat †† ka sagħa a tsi,» ka'a.

Gwada Pwal nda la galata mndu ma Afisus

¹⁷ Ma tsa Miletus ya tama, ka ghunaftá Pwal ta mnduha da Afisus ŋa hgaktá gwal ngħa Igliz. ¹⁸ Manda bhadagħata taŋ da slanagħata, ka Pwal nda hən mantsa: «Daga badu lagħa da ta hadika Asiya ná, nda sna kuni ka yu nzata kawadaga nda kaghuni. ¹⁹ Nda lebtəkwa ta ghən mataba ghuya danwa da sanlaha ma la Yahuda ta pghihatá budukwa, ksanata yu ta slna ta Mgham Yesu. ²⁰ Nda sna kuni guli kazlay: Had sana skwi prək ka katá kaghuni difagħuna yu wu kə'a. Mnaghunamna yu ta indani, ka tagħaghunafta banluwa nda ya dzagħa dzagħa. ²¹ Ka gvalanŋtá yu ta la Yahuda nda la Grek, ŋa mbədavata tvə Lazglafta ŋa zlgħafta taŋ ta Mghama mu Yesu Kristi. ²² Ndanana, nda sli'a yu da Ursalima. Sulkum nda għuba ta tiŋwa i'i ŋa dza'a. Sna a yu ta skwi dza'a slidighata hada wa. ²³ Skwi ya ta mnidŋnta Sulkum nda għuba kwenkwen ná, dza'a sladighasla ghuya danwa, dza'a vzidimvza lu da gamak. ²⁴ I'i ná, ndana a yu ta gwada ta hafa da, dər má kinawu dŋnutani ka ŋa da wa. Dza'a kdanaktá tsa ŋərma slna vliha Mgham Yesu ŋa magay, ta nzakway ka mna Lfida Gwada ta ghəna zdakatahuda Lazglafta ya skwi ta zdəgihata.

²⁵ «Ndanana ná, nda sna yu kazlay: Nghəlanŋta a inda na kaghuni ragħunaf yu, ka mnaghunata gwada ta ga mghama Lazglafta ná, ta həga kuma da dekdek wa. ²⁶ Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata dar gita kazlay: Magagħunamaga yu ta inda skwi ya laviŋ yu ta magay nda

†† Pentakwat: Tsaya fitika skalu dagala ta fitika tska skwi ta vvah da la Yahuda. Ma tsa fitik ya saha Sulkum nda għuba ta ghəna duhwalha Yesu ta ma hutafmbsaka fitik tahula Pak. Ngħa Zlahu 23:16.

† Ngħa ta Slna gwal ghunay 2:42.

inda kdavakta mbrakwa da. Ka dza'a zluŋzla kuni ta skwi ya taghaghunaf yu, ta had i'i mida wu, ²⁷ kabga mnaghunamna yu ta inda skwi mna Lazglafta, had ya difanaghu yu wa. ²⁸ Nghawangha ta ghəŋa ghuni, ng-hawa ta inda bra ya vlaghuna Sulkum nda ghuba ŋa nghay guli. Nghawangha ta Igliza Lazglafta ya mut-sanak tsi ta ghəŋani nda usa zwanani. ²⁹ Tahula lagh-wa da ná, nda sna yu kazlay: Dza'a sli'adamsli'a mnduha ta sidi manda mandundiha da taba ghuni, had həŋ dza'a zlanťá tsa bra ya wu kə'a. ³⁰ Dər mataba kaghuni guli ná, dza'a sli'afslí'a sanlaha da tsakalawi, ŋa baraghata taŋ ta sanlaha ma duhwalha mista taŋ. ³¹ Ka nzata kuni hzleŋa. Havapwahava kazlay: Hkən vakwa da ta ŋavata nda ima taw ta iri, nda rvidik tani, nda fitik tani, ta vla hidaku ŋa inda kaghuni kə'a.

³² «Ndana tama, ma dzva Lazglafta nda gwada ta zdakatahudani tani ta famta yu ta kaghuni. Tsa gwada ya dza'a ŋla kaghuni, ŋa zay ghuni ta həga kawadaga nda inda gwal nda ghuba. ³³ Ma nzakwa da ná, gvalaŋ a yu ta dər tseada mndu, dər dzindara mndu, dər lguta mndu wa. ³⁴ Nda sna vərda kaghuni kazlay: Nda dzva da si ta maga yu ta slna ŋa kata ghəŋa da, nda ya ŋa kata gwal ta dza'a mista da tani kə'a. ³⁵ Inda tsa slnaha magə yu mantsa ya ná, ŋa maraghunata kazlay: Mantsa ya ta maga lu ta slna ŋa katanťá gwal ka pdu kə'a. ŋa havaghunakta guli ta gwada Mgham Yesu ta mnay kazlay: Mal mndu ta vlay ta rfu, ka mndu ta zlg-hay kə'a ya,» ka'a.

³⁶ Ta kdaku Pwal ta mna tsa gwada ya, ka tsəlbata tsi ka maga du'a nda hahəŋ tani demdem. ³⁷ Rəb həŋ demdem nda taw, ka lagha tekweŋ' ta Pwal. ³⁸ Tsa mnayni kazlay: Nghəglanťa a kuni ta həga kuma da wu kə'a ya na skwi ta ganaftá taw ta həŋ. Ka sli'aftá həŋ ka pghaghatá Pwal da vla kwambalu.

Lagha Pwal da luwa Ursalima

21 Tahula dgata ŋni ta vgha nda həŋ, ka lamə ŋni da kwambalu. Ka sli'afta ŋni ka laghwi tur da luwa Kus. Gamahtsimani, ka sli'afta ŋni ka laghwi da luwa Rudes. Ka gi sli'afta ŋni hada guli ka laghwi da luwa Patara. ² Hada, ka slafta ŋni ta sana kwambalu ta sli'i da luwa Finisi, ka lamə ŋni dida, ka laghu ŋni. ³ Ng-hay ŋni ta luwa Kiprus manda a, hadik ya ta tsavata ma drəf, ka zluŋťá ŋni nda ga zlaaba ŋni ka laghu ŋni nda tvə hadika Siri. Ka bhadaghatá ŋni da luwa Tir ma vla pghay kwambalu ta huzla. ⁴ Hada, ka slanaghatá ŋni ta gwal zlg-hay nda ŋuduf, ka zata ŋni ta fitik ndəfán da həŋ. «Ma laf ka da luwa Ursalima,» ka həŋ nda Pwal, manda kdakwa Sulkum nda ghuba ta mnananťá həŋ. ⁵ Ma kdavakta tsa mandəfánja fitik ya, ka sli'afta ŋni ka sli'i. Ka pghafta həŋ demdem ta aŋni, nda mi'a taŋ, nda zwana taŋ tani, ha ka zluŋťá huda luwa. Bhadaghata ŋni ta wa ghwa, ka tsəlbata ŋni, ka magatá du'a. ⁶ Manda dgata ŋni ta vgha nda həŋ, ka ŋlaftá aŋni ta kwambalu, ta vraghuta hahəŋ dzagha taŋ.

⁷ Ka kdinťá ŋni ta mbađa ŋni nda kwambalu. Sli'afta ma luwa Tir ka bhadaghata da luwa Tulemayis. Hada,

ka guguvta ŋni ta zgu nda zwanama. Ka zata ŋni ta fi-tik turtuk kawadaga nda həŋ. ⁸ Ka sli'afta ŋni gamaht-simani ka dza'a, ka bhadaghata ŋni da luwa Sezare. Ka sli'afta ŋni guli ka lagha da Filip ta hgə lu ka mnda mna gwada Lazglafta, ta nzakway ka mndu ya tekw mataba tsa gwal ndəfán ja kay †. Ka lamə ŋni da həga ga taŋ ka hanay ga taŋ. ⁹ Mamu kwaghani fwad ka daghali ka daghali ta klaktá lwa Lazglafta. ¹⁰ Nda za fitika ŋni ŋu-lum hada tama, ka sli'aftá sana anabi ta hgə lu ka Agabus daga ta hadika Zudiya, ¹¹ ka sagha da slaŋ-naghata. Ka klaftá tsi ta banava Pwal, ka habanató tsi ta səlahani nda dzvuhani. Ka'a mantsa: «Wya skwi mna Sulkum nda ghuba: Ka ŋa wa nana banava na ná, manda va yeya dza'a habafta la Yahuda ta tsa mndu ya ma Ursalima, ŋa klafta taŋ ka fanamta gwal kul nzak-way ka la Yahuda ma dzva taŋ,» ka'a.

¹² Na snaŋta ŋni ta tsa gwada ya, nda aŋni tani, nda gwal ma tsa vli ya tani, ka ndəbə ŋni ta dzvu ŋa Pwal ŋa kwalani kul lafi da Ursalima. ¹³ Ka Pwal nda aŋni mantsa: «Ta ghəŋa wu ta tawa kuni ta taw. Ta kumay kuni ta gidiftá zləŋ ra? I'i ta da ná, ŋa habaftá i'i yeya a wu, dər má ŋa dza ta i'i ma Ursalima ta ghəŋa hga Mgham Yesu tsi, nda fa vgha da,» ka'a. ¹⁴ Na tsa trapta ŋni mida ya ná, ŋəvglanťa a aŋni guli wa. «Ka maga Mgham Yesu ta skwi ya kumanť tsi,» ka aŋni ta ghəŋani.

¹⁵ Tahula luta tsa fitik ya tama, ka hbaftá ŋni ta vgha, ka ŋlaghatá da luwa Ursalima. ¹⁶ Ka sli'aftá sanlaha ma gwal zlg-hay nda ŋuduf ma luwa Sezare guli mista ŋni. Ka pghadaghata həŋ ta aŋni da vli ya dza'a hani ŋni ta hani ga sana mndu ta hgə lu ka Menasunť, mnda sana luwa ta tsavata ma drəf, ta hgə lu ka Kiprus. Nda kda fitika tsa mndu ya ma zlg-hay nda ŋuduf.

Nghanaghata Pwal ta Yakubu

¹⁷ Bhadaghata ŋni da Ursalima, ka tsu'afta zwanama ta aŋni nda rfu. ¹⁸ Ga mahtsimani, ka sli'aftá Pwal kawadaga nda aŋni ka lagha da Yakubu. Ka lagha gwal Igliz tskavata demdem hada. ¹⁹ Tahula ganaghata Pwal ta zgu ta həŋ, ka rusu tsi turtuk turtuk ta skwi maga Lazglafta mataba gwal kul nzakway ka la Yahuda nda ma slnani. ²⁰ Snanata taŋ ta tsa skwi rusanaf Pwal ta həŋ ya, ka zləzlvu həŋ ta Lazglafta. Ka həŋ nda tsi mantsa: «Zwanama, nda ngha ka ta dəmbu' a ta la Yahuda ta zlg-hafta ya ki'e, ta ŋavanja həŋ ka sna zlahá Musa. ²¹ Ka lu nda həŋ nda gwada ta kagha ná, ma snə kuni ta zlahá Musa, ma datsə kuni ta fafađa zwana ghuni, ma taghə kuni ta nzakwa la Yahuda, ká ka ta taghay ŋa inda la Yahuda ta nzaku ma səla hamata sanlaha ma mnduha, ka lu ta mnay. ²² Waka lu dza'a magay? Ya wya dza'a nda sna həŋ kahwathwata ka-zlay: Hadna ka kə'a, dza'a sli'agaghasli'a həŋ. ²³ Ka si mantsa tsi, ka maga ka ta na skwi dza'a ŋni mnaghata na. Mamu sana mnduha fwad mataba mu ta wadana ta wadu ta Lazglafta. ²⁴ Hla ta həŋ ka dza'a ka da tsalapta ghəŋa gha kawadaga nda həŋ. Ka plata ka ta skwi ma dza'a hahəŋ da play. Tahula tsa, ŋa htsinťa taŋ

† Ngha ta Slna gwal ghunay 6:5. Nda 8:5-40.

ta ghəŋa taŋ. Ka magamaga lu mantsa katsi, dza'a nda sna inda mnduha kazlay, tsa skwi ta snə mu ta mnay ta Pwal ya kay ná, tsakala wi ya kə'a. Ma tsaya dza'a kəl lu ka snaŋta kazlay: Ta snay kagha ta zlahu guli kə'a.

²⁵ Nja gwal kul had ka la Yahuda ya, tsinŋtsa mu ta ghəŋani ka vindanafta mu ta həŋ kazlay: Yaha həŋ da za slú'a skwa wuyay, yaha həŋ da za us, yaha həŋ da za skwi bərtá lu nda bərtá, yaha həŋ da maga slí'inslí'ing † kə'a,» ka həŋ.

²⁶ Mantsa tama, ka slí'afta Pwal kawadaga nda tsa mnduha fwad ya ka tsalapta tsi ta ghəŋani. Gamahtsimani, ka lamə tsi da həga Lazglafta, ŋa mnata fitika dzata ghəŋa tsa tsalatá ghəŋ, nda vlata skwa pla ghəŋ dza'a vlə lu ta həŋ ta həŋ ya.

Ksaftá Pwal ma həga Lazglafta

²⁷ Bađu kdavakta tsa mandəfáŋa fitik ya, ka nghanŋá la Yahuda ta sagha ta hadika Asiya ta Pwal ma həga Lazglafta. Ka gagaftá həŋ ta dəmga, ka ksafta həŋ ta Pwal. ²⁸ Ka dzata həŋ ta lawlaw: «Ari mnduha la Isra'ila! Kudidwa! Ya wana tsa mndu ta ra inda vli ka raraza mnduha mu, nda zlahu Musa, nda na həga Lazglafta na tani ya kay. Laghani guli ná, ka hładamtá la Grek da na həga Lazglafta na, ka ŋriŋtá na vli nda ghuba na,» ka həŋ. ²⁹ Tsaw si nghinŋgha həŋ ta sana mndu ta hge lu ka Trufim, mnda la Afisus kawadaga nda tsi ma luwa. Zlah si kladamkla Pwal ta tsa mndu ya da həga Lazglafta ka həŋ si ta gray.

³⁰ Kdukuts slí'avafslí'a vli ma luwa, ka gazladaghatá mnduha ma inda vli. Ka ksaftá həŋ ta Pwal ma həga Lazglafta, ka ksiginŋa dzibil, ka gi hahunŋtá tghaha. ³¹ Ta naghay naghay həŋ ta tva dzatá Pwal ta lagha lu da mnay ŋa mghama sludzi kazlay: ya nda badza vli ma luwa Ursalima kə'a. ³² Ka gi hlaftá tsi ta sludziha nda maliha ta ghəŋa la sludziha, ka slí'afta həŋ ka ndadaghata slanaghata həŋ. Nghay taŋ ta mghama la sludzi nda la sludzi tani, ka gi zlanŋta həŋ ta dza Pwal. ³³ Ka gavadaghatá mghama la sludzi ka ŋanatá Pwal, ka tsatsanaftá zidaha his. «Wa va kagha, nahgani maga ka?» ka'a nda tsi. ³⁴ Ka nu ŋa ya ta gwaday, ka nu ŋa ya ta gwaday, ka tsa tskata ghəŋa mnduha ya. Trid, trap ta mghama sludzi ta ksaftá ghəŋa gwada, ka'a mantsa: «Klawakla ta na Pwal na da vla nzakwa la sludzi,» ka'a. ³⁵ Ndusadaghata Pwal tavata dzatá tva ŋlu da həga, ka gi tsukwaghatá la sludzi, kabga nda ga sida mnduha. ³⁶ «Dzata! Dzata, dzata!» ka tsa ŋəddəma ta mnduha ta mbada mistani ya, ka dza'a nda hla wi.

Waday Pwal ta ghəŋani

³⁷ Ta ghwanŋ a lu ka kladamta Pwal da vla nzakwa la sludzi tama wu, «dza'a tsu'ay ka, ka mnaghanŋa yu ta gwada da ra?» Ka Pwal nda tsa mghama sludzi ya. «Nda sna ka ta gwada la Grek ra?» ³⁸ Ka gha a na mnda la Masar ta slí'anaftá zlərdawi ka ma taŋ, ka hlaghatá gəndaha dəmbu' fwad da mtak ya wu ra?» ka'a nda Pwal. ³⁹ Ka Pwal mantsa: «Mnda la Yahuda i'i, ya lu ma

luwa Tarsus ta hadika Silisi, zwanŋa sana luwa ta klu lu ya yu. Kdəkkdək, vlihavla ta tvi ka gwadganata yu ta mnduha,» ka'a. ⁴⁰ Ka vlanŋtá tsa mghama la sludzi ya ta tvi. Ka sladatá Pwal ta tsa dzatá tva dza'a da həga ya. Ma hlə kuni ta wi, ka'a nda dzvu nda mnduha. Sriw, nzanza mnduha. Ka zlaftá Pwal ta gwada nda həŋ nda gwada Hebru.

22 «Zwanama nda dadaha, snawasna ka mnaghunata yu ndanana ta skwi ta magaku, ŋa wadapŋta ghəŋa da,» ka'a. ² Na tsa snay taŋ ta zlaftani ta gwada nda gwada Hebru ya, ka sganaghata həŋ ta nzata sriw. Ka Pwal mantsa: ³ «I'i ná, la Yahuda yu, ya ma luwa Tarsus ta hadika Silisi lu ta i'i, ama ma na luwa na glafta yu. Gamaliyel ta dzanadiftá ta dzanŋa, ka taghadifta snaŋtá zlahu dzidziha mu nda tvani manda ya ta raku. Njanŋa i'i guli ka sna ŋa Lazglafta manda va na ta magə kaghuni demdem gita na. ⁴ Ganap ga yu ta iri ta gwal ta ksa na tvi na ha ka psalatá həŋ. Hahabaf hahaba yu ta zgwana nda mi'aha tani ka pghamtá həŋ da gamak. ⁵ Masləmŋtsəka da na la mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta, nda la galata mndu na guli. Da hahəŋ zlgħafta yu ta delewer ŋa klanŋtá zwanama mu la Yahuda ma luwa Damas, ŋa dza'a da kasa gwal zlgħay nda ŋuduf ma tsa luwa ya, ŋa hlaktá həŋ da luwa Ursalima, ŋa tsanaghata guma ta həŋ.»

Mnay Pwal ta tva zlgħaftani ta Yesu

Slg 9:1-19, 26:12-18

⁶ «Tata mbada yu ta tvi, wur ma ghəŋ fitik, ndusa yu nda luwa Damas tama, ka saha tsuwadak katakata daga ta luwa ka tsuwadakanafŋtá vli ta widifta. ⁷ Ka zləmbadata yu ta hadik. "Sawulu! Sawulu! Kabgawu ta kəl ka ka giri ŋa da na?" ka sana lwi nda i'i ta snə yu. ⁸ "Wa kagha ní Mghama da!" ka yu nda tsi. "I'i Yesu mnda la Nazaret, ta gə ka ta iri ŋani ya yu," ka'a nda i'i. ⁹ Nda ŋgha gwal kawadaga nda i'i ta tsa tsuwadak ya, ama sna a hahəŋ ta lwa tsa mndu ta gwada nda i'i ya wa. ¹⁰ "Nu skwi ŋa magay da ní Mghama da?" ka yu nda tsi. "Slí'afslí'a, la da tsa luwa Damas ya, dza'a mnagha mna lu ta inda skwi ŋa magay gha hada," ka Mgham Yesu nda i'i. ¹¹ Ghulpidghulpa wudakwa tsa tsuwadak ya kay, nghəgla a yu ta vli wa. Ka ksə tsa gwal kawadaga nda i'i ya ta i'i ta dzvu, ka bhididighata da luwa Damas.

¹² «Hada, mamu sana mndu ta hge lu ka Hananiya. Ta zlanŋay ta Lazglafta, ta snay guli ta zlahu Musa. Ta ghubay inda mnduha la Yahuda ma tsa luwa Damas ya. ¹³ Ka sagha tsi slidighata, ka'a nda i'i mantsa: "Zwanama da Sawulu, nghəglanŋgha ta vli," ka'a. Gi hadahada, gi ka gwanatá iriha da, ka nghanŋtá yu ta vli. ¹⁴ Ka Hananiya nda i'i guli mantsa: "Zbuzba Lazglafta dzidziha mu ta kagha daga ghalya ŋa snaŋtá skwi ta kumə tsi, ŋa nghanŋta gha ta tsa tdukwa mndu ya, ŋa snaŋta gha ta gwada vərda tsatsi nda wani. ¹⁵ Kagha dza'a nzakway ka masləmŋtsəkani da inda mnduha ta ghəŋa skwiha ya snaŋ ka da tsi. ¹⁶ Ndanana, had sana skwi ŋa kzləgəlta gha wa. Slí'afslí'a, sawi ka magaghaf-ta lu ta batem, ka ghubata dmakwa gha nda ma hganŋta gha ta Mgham Yesu,"» ka'a.

† Ngha ta Slna gwal ghunay 15:20.

Ya ka lu ghunaftá Pwal da sana mnduha

¹⁷ «Tahula tsa, ka vraghutá yu da Ursalima. Ma sana fitik ta maga du'a yu ma hëga Lazglafta, ka maridinjtá Mgham Yesu ta ghëjani. ¹⁸ Na tsa nghanja da ya, ka'a nda i'i mantsa: "Sli'apsli'a misimmisim ma luwa Ursalima, kabga tsu'afata a hëj ta skwi dza'a ka mnay ta i'i wu," ka'a. ¹⁹ "Mghama da, nda sna vërda hahëj kazlay: Si ta ray yu ta hëga tagha skwa la Yahuda ka hla gwal ta zlglaftá kagha, ka hla hëj da gamak, ka slëva hëj nda krupi ka'a. ²⁰ Ta dzatá lu ta Atiyen ta nzakway ka maslëmtsëka gha ya ná, hada vërda i'i. Dzigihazda tsa dzata dza hëj ya. I'i ta njanatá lguta tsa gwal ta dzata ya," ka yu nda tsi. ²¹ "Sli'afslí'a, la! Ta ghunë da vli di'ij yu ta kagha da gwal kul nzakway ka la Yahuda," ka'a.

Pwal nda mali ta ghëja sludza la Ruma

²² Ka fata hëj ta slëmëj ka sna gwada ta gwadagap-ta Pwal ha ka mnagaptani ta tsa gwadaha ya. Na gi snanja tanja ta tsa gwadaha ya, «zadinjtá mndërga nana ma mndu ta ghëja hadik, dzawa dza! Ra a ka zlanja nda hafu wu!» ka hëj hlaftá wi. ²³ Ka kwahu hëj ta wi ka vaza lguta tanja nda ta luwa, ka tsada hadik nda ta luwa. ²⁴ Tsaya kël mghama sludzi ka mnay kazlay: Klaghawakla ta Pwal da hëga, ka dawanapta kuni ta vli nda slëvu, kada snanja lu ta skwi ta kël na mnduha na ka hla wi mandana na ta ghëjani na, ka'a. ²⁵ Manda habafta lu na slëvay tama, ka Pwal nda mali ta ghëja la sludzi ta sladu hada mantsa: «Vlaghunavla lu ta tvi na slëva mnda la Ruma nda krupi ta kul tsanaghata lu ta guma katëk ra?» ka'a nda tsi. ²⁶ Snanja tsa la mali ta ghëja la sludzi ya ta tsa gwada ya, ka sli'afata tsi ka laghwi da mnanata mghama tanja. «Waka ka dza'a magay? Nana mndu na ná, mnda la Ruma ya,» ka'a nda tsi. ²⁷ Ka gi sli'afatá tsa mghama la sludzi ya ka lami slanaghatá Pwal. «Mnihamna, mnda la Ruma ka kahwathwata ra?» ka'a nda tsi. «Anji!» ka Pwal nda tsi. ²⁸ «I'i ná, nda tse di dagala skwata yu ta nzakwa da, kada nzata yu ka mnda la Ruma,» ka tsa mghama la sludzi ya nda tsi. «I'i na, ka mnda la Ruma yata lu ta i'i buzul,» ka Pwal nda tsi.

²⁹ Damkwál vraghuvra tsa gwal si dza'a slëva Pwal ya nda hul, na sagha nda sa dawanaptá vli. Na tsa snanja tsa mghama la sludzi ya kazlay: Mnda la Ruma Pwal ka'a ya, ka ksuta tsa habafta habaf tsi ya ka zlej.

Pwal ta këma gwal guma

³⁰ Gamahtsimani, ka zbë tsa mghama la sludzi ya ta vërdaka skwi kël la Yahuda ka ksafatá Pwal. Ka palinjtá tsi ta tsa habafta habaf tsi ta Pwal ya. Ka hagaktá tsi ta la mali ta ghëja gwal dra skwi na Lazglafta, nda gwal ta tsa guma, na tsavata. Ka kladaghata tsi ta Pwal ka sladanata ta këma tanja.

Pwal ta këma njumna Festus

23 Ka vazlanamtá Pwal ta iri ta gwal tsa guma. Ka'a mantsa: «Zwanama da, had sana skwi dëmanaf

yu ta Lazglafta ha gita wa. Had sana skwi guli na tsadivata wu,» ka'a. ² «Dzunwadza ta wubisim,» ka mali ta ghëja gwal dra skwi na Lazglafta ta nzakway ka Hananiya ya, nda gwal ndusa nda Pwal. ³ «Dza'a dzay Lazglafta ta kagha ghwadaka vata hëga bap lu nda ba† na. Nza na tsa guma ta ghëja i'i manda ya ta mnë zlahu kagha, ama ka zlanja ka ta zlahu, ka laghwi da mnay kazlay: Dzunwa dza ka'a,» ka Pwal nda tsi. ⁴ «Waka ka ta raza mali ta ghëja gwal dra skwi ta nzakway ka mnda Lazglafta na?» ka tsa gwal ndusa nda tsi ya. ⁵ «Sna a yu kazlay: Mali ta ghëja gwal dra skwi na Lazglafta ya ka'a zwanama wu, kabga nda vinda guli kazlay: Hadu ka dza'a raza mgham ta ghëja mnduha gha wu †† ka'a,» ka Pwal.

⁶ Tsaw nda sna kazlay: Nana gwal tsa guma na ná, labatani nda la Sadukiya, nda la Farisa ya ka'a, kël tsi ka gwadata nda lwi dagala dagala. Ka'a mantsa: «Zwanama da, i'i ná, mnda la Farisa i'i, zwanja mnda la Farisa yu guli. Ta ghëja fafta da ta ghëja da, nda ya ta ghëja sli'agapta dza'a sli'agapta gwal nda rwa ma mtaku, ta kël lu ka tsa guma ta ghëj i'i,» ka Pwal. ⁷ Na tsa mnanani ta tsaya, ka zlaftá zlerdutawi mataba la Farisa nda la Sadukiya. Ka dgavaptá tsa tsakata vgha ya his. ⁸ Had gwal nda rwa dza'a walanja sli'agapta wu, had duhwala Lazglafta wu, had Sulkum guli wu, ka la Sadukiya nda na tanja. Mamu tsahaya demdem, ka la Farisa nda na tanja. ⁹ Ka sli'afatá inda mnduha nda gugudaku. Ka sli'avata sanlaha mataba gwal ta tagha zlahu na mnduha ta nzakway mataba la Farisa gwadanta nda lwi dagala dagala: «Mutsaf a anja ta sana ghwadaka skwi maga na mndu na wa. Ka sana Sulkum tsi, ka sana duhwala Lazglafta tsi, ka kitsi ta gwadganata,» ka hëj. ¹⁰ Ka sgavaghata zlerduta wi katakata. Dunwa hëj da datsanaptá Pwal na! ka mghama sludzi zlanjaftá zlej kël tsi ka ghunaftá la sludzi na klaptá Pwal mataba tanja, ka klaghata da hëga la sludzi. ¹¹ Girvidikani, ka Mgham Yesu maravata da Pwal mantsa: «Tatá us ta iri! Manda va tsa ga maslëmtsëk gë ka ta ghëja i'i ma luwa Ursalima ya ná, manda va tsaya guli dza'a ga ka ta tsa maslëmtsëk ya ma luwa Ruma,» ka'a nda tsi.

Dzrawi ta ghëja Pwal

¹² Gamahtsimani, ka dzraftá sanlaha ma la Yahuda ta wi na dza'a dzatá Pwal. Ka wadatá hëj ka mnay kazlay: Had mu dza'a zanjá skwi nda za, nda sanjtá skwi nda sa, ka ta dza a mu ta Pwal wu, ka hëj. ¹³ Ta malay gwal ta dzraftá tsa wi ya ta fwad mbsak. ¹⁴ Ka sli'afatá hëj ka laghwi da slanaghatá la mali ta ghëja gwal dra skwi na Lazglafta, nda la galata mndu. Ka hëj mantsa: «Wadawada nni kahwathwata ta këma Lazglafta kazlay: Had nni dza'a walanja zanjá skwi nda za, ka ta dza a nni ta Pwal wu. ¹⁵ Ndanana tama, gwafwagwa kaghuni ta wi nda gwal ta tsa guma. Ta kumay nni ta dagapta hya ma na gwada na kahwathwata, ka kuni dazlay nda mghama sludzi ya ná, na klaghunakta lu ta

† Ngha ta Mata 23:27. †† Ngha ta Sabi 22:27.

Pwal ta kəma ghuni. Ta sagha tsi ya, nda paya vgha aŋni ŋa gi dzata,» ka həŋ.

¹⁶ Snaŋta zwaŋa mukumani ma Pwal ta tsa pghanatá budukwa dza'a pghanata lu ta Pwal ya, ka sli'áftá tsi ka laghwi mnanatá Pwal ma həga la sludzi. ¹⁷ Ka hgaftá Pwal ta sana mali ma la sludzi. «Kla ta na duhwal na da mghama la sludzi, ya mamu gwada dza'a mnanata tsi,» ka'a nda tsi.

¹⁸ Ka klaftá tsa mali ta ghəŋa la sludzi ya ta tsa duhwal ya, ka klaghata da tsa mghama la sludzi ya. Ka'a mantsa: «Tsa Pwal tsam lu ma gamak ya ta hgaftá i'i. Kdəkkdək, kla ta na duhwal na da tsi, mamu gwada dza'a tsi mnanata, ka'a nda i'i, kəl yu ka klakta,» ka'a nda tsi. ¹⁹ Ka ksaftá tsa mghama sludzi ya ta tsa duhwal ya ta dzvu, ka laghwi ta slərpa vli. «Nu ta kumə ka ta mniyata na?» ka'a nda tsi. ²⁰ Ka'a nda tsi mantsa: «Dzrafdzra sanlaha ma la Yahuda ta sagha da ndəbaghatá dzvu, ŋa kladaghatá Pwal ta kəma gwal ta tsa guma mahtsim. Ta kumay ŋni ta dagapta hya ma tsa gwada ya kahwathwata ka həŋ dza'azlay nda kagha. Tsaw mantsa ya nzakwani wa. ²¹ Yaha ka da snana ta həŋ. Ya mamu gwal ta malay ta fwad mbsak dza'a pghatá budukwa. Wada nda wada həŋ kazlay: Had ŋni dza'a walaŋta zaŋtá skwi nda za, had ŋni dza'a saŋtá skwi nda sa, ka ta dza a ŋni ta Pwal wu kə'a. Ndanana, nda paya vgha taŋ, ya gwada da kagha kwenkwen ta kzlə həŋ,» ka'a nda tsi. ²² Ka tsa mghama sludzi ya mantsa: «Nana gwada mnidŋ ka na ná, yaha ka walaŋta mnananta sana mndu,» ka'a, ka ghuniŋtá tsa duhwal ya.

Ghunaftá Pwal da ŋumna Feliks

²³ Tahula tsa, ka hgaftá mghama la sludzi ta maliha his ta ghəŋa sludziha. Ka'a nda həŋ mantsa: «Hbawa vgha, dza'a nda sli'a kuni da luwa Sezare ta nzemndi təmbay girvidik, kawadaga nda sludziha his dərmək, nda sludziha ndəfəŋ mbsak ta ŋla plis, nda sludziha his dərmək nda huzla vulu da həŋ. ²⁴ Mutsaf kuni guli ta plis ŋa kla Pwal, ŋa bhadanaghata dughwana da ŋumna ta nzakway ka Feliks,» ka'a. ²⁵ Wya ka tsa mghama sludzi ya vindanaftá delewer guli:

²⁶ «I'i Klawdi Lisiyas, ta ga zgu ŋa mghamani ŋumna ta nzakway ka Feliks. ²⁷ Ya mndu ta ghunədaghapta yu ya ná, la Yahuda ta ksafta ka dza'a dzata. Ka lagha yu nda la sludza da ka zlu'agapta ma dzva taŋ snaŋər yu kazlay: Mnda la Ruma ya kə'a. ²⁸ Ŋa zba snaŋtá ghəŋa skwi ya kəl həŋ ka razay ná, ka kladaghatá yu ta kəma gwal ta tsanatá guma ta həŋ. ²⁹ Ka slanaghatá yu ná, ta razu ta ghəŋ skwi ta ksaŋtá zlahá taŋ həŋ. Ama had skwi ga tsi prək ka dzata, dər prək ka hbamta ma gamak wa. ³⁰ Ka sagha lu snadimta kazlay: Ta pgha budukwa həŋ ŋani kə'a, kəl yu ka ghunədaghapta tsa mndu ya ŋa lagha hahəŋ ka ghəŋa taŋ da mna dmakuha ya maga tsa mndu ya ta kəma gha. Ləŋləŋ ká ka nzata mghama da,» ka'a.

³¹ Ka klaftá tsa la sludzi ya ta Pwal girvidik manda va ya mnanaf lu ta həŋ, ka klaghata da luwa Aŋtipatris.

³² Gamahtsimani, ka vragaghutá hamata la sludzi da

vla nzakwa taŋ, ka kdə gwal nda plis nda plis ta kla Pwal da luwa Kaysariya. ³³ Bhadaghata tsa la sludziha ta plis ya da luwa Sezare, ka klaftá həŋ ta tsa delewer ya ka vlaŋtá ŋumna, zlanəŋha həŋ guli ta Pwal ma dzvani. ³⁴ Tahula dzaŋaftá ŋumna ta tsa delewer ya, ka'a mantsa: «Ta wati hadik kagha na?» ka'a dawaŋta da Pwal. Snaŋtani kazlay: Mnda hadika Silisi ya kə'a, ³⁵ «ŋa sna yu ta gwada gha saghər tsa mnduha ta raza kagha ya,» ka'a nda tsi. Klaghawakla, ka dza'a kuni da nghay ma tsa həga baf Hiridus ya, ka tsa ŋumna ya nda mnduha.

Tsanavatá gwada ta Pwal

24 Tahula luta fitik hutaf, ka bhadaghatá i mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ta nzakway ka Hananiya, nda la galata mndu, nda sana mndu ta hgə lu ka Tertulus ya, nda vida ma gwada. Ka lagha həŋ da wlatá Pwal da ŋumna. ² Ka hgadaghata lu ta Pwal. Ka zlaftá Tertulus ta rusa skwi ya maga Pwal, kəl həŋ ka wlata. Ka'a mantsa: «Mghama da, əŋka'a ka kagha kəl ŋni ka nzata nda zdaku. Snaŋta gha ta dzra nzaku kəl mnduha ŋni ka nzakway dughwana. ³ Ta rfay mnduha ŋni dər ndigandiga ta kagha katakata Feliks. ⁴ Mghama da! Yaha ŋni da gərdaghata. Kdəkkdək, kabga zdakwa gha, faŋna fa ta zləməŋ ka sna ka ta zwaŋa gwada ŋni dza'a mnaghata ŋni. ⁵ Nana mndu na ná, ghwadaka mndu ya slanagha ŋni ta hwada ghəŋa la Yahuda dər ndigandiga ta ghəŋa hadik. Tsatsi mghama dina la Nazaret † ta nzakway ka gwal ta dza'a mista Yesu ya. ⁶ Ka kumə tsi ta maga sana skwiha dza'a kwal kul vlaŋtá sgit ta həga Lazglafta ŋni, kəl ŋni ka ksafta. [Ka kumə ŋni ta tsanaghatá guma manda ya ta mnə zlahá ŋni. ⁷ Ama ka lagha mghama la sludzi ta nzakway ka Lisiyas da zlu'aghuta ma dzva ŋni nda mbraku, ⁸ ŋa sagha ŋni da kuma gha da wlata, ka Lisiyas nda aŋni.] Ka dawaŋdawa vərda kagha da tsi, dza'a nda sna ka kazlay: Tsakalawi a na skwi ta mnə ŋni tida na wu kə'a,» ka'a. ⁹ «Manda va tsaya nzakwani,» ka la Yahuda ta ghəŋani.

Wadáy Pwal ta ghəŋani ta kəma Feliks

¹⁰ Manda mnanata ŋumna nda dzvu ta Pwal kazlay: Gwada ta gwada kə'a. Ka Pwal mantsa: «Nda sna yu kazlay: Gitagita a vakwa kagha ta tsa guma ta ghəŋa mnduha ŋni wu kə'a. Nda rfu dza'a wada yu ta ghəŋa da ta kəma gha. ¹¹ Ka psanpsa ka katsi ná, malapə a fitik ghwanpdə his manda lafa da da luwa Ursalima da tsəlbə ta kəma Lazglafta wa. ¹² Had mndu ta slidighata ta zlərdawi nda mndu, ta hwazlaba ghəŋa mnduha, dər ma həga Lazglafta, dər ma həga tagha skwa la Yahuda, dər ma luwa wa. ¹³ Nana skwi mnə hahəŋ ta i'i ndanana ná, graghata a vərda hahəŋ wa. ¹⁴ Skwi ya graf i'i ná, ta maganata slna yu ta Lazglafta dzidziha ŋni nda ta tsa tvi mnə hahəŋ kazlay: Dina ghwadaka tvi ya kə'a ya. Zlghafzlgħa yu ta inda skwi ya nda vinda ma zlahá Musa, nda ya ma deftera la anabi. ¹⁵ Faffa i'i

† Ngha ta Mata 2:23.

guli ta ghəj ta Lazglafta manda va ɲa hahəj ta mnay kazlay: Dza'a sli'aganapsli'a Lazglafta ta tdukwa mnduha nda ghwadaka mnduha tani kə'a ya. ¹⁶ Tsaya ta kəl yu ka ɲavata ka nzaku manda ya ta raku ta kəma Lazglafta nda ya ta kəma mnduha.

¹⁷ «Nda kda fitika da manda dgata da ta vgha nda Ursalima, kəl yu ka vradaghata, ka kladanaghata nda tse-di ɲa katarjta mnduha da, nda ya ɲa planatá ghəj ta Lazglafta. ¹⁸ Tsaya skwi ta magə yu ta sladighatá sanlaha ma la Yahuda si ta hadika Asiya. Kdakwa da ta tsala ghəjta da tsa, ta had tskata mnduha hada wu, hwa-zlabanaf a yu ta ghəjta mnduha guli wa. ¹⁹ Ka má mamu sana skwi gana yu ta həj katsi ná, má vərda la Yahuda ta hadika Asiya ta sagha wlatá i'i da kagha tama. ²⁰ Ka mantse a tsi wu, ma mnanmna nana mnduha na ta dmaku ya ksaf həj ta i'i nda tsi ma fitika lagha da ta kəma gwal ta tsa guma. ²¹ Ta kəma gwal ta tsa guma, gwadagwada yu nda mbraku kazlay: Graf-gra yu, "dza'a sli'aganapsli'a Lazglafta ta gwal nda rwa kə'a. Ta ghəjta tsaya ta tsa lu ta guma ta ghəjta da gita,"» ka'a.

²² Feliks ná, nda sna tsatsi ta skwiha katakata ta ghəjta tva Kristi kəl tsi ka dzanamtá wi ta həj. Ka'a mantse: «Sagha mghama la sludzi ta nzakway ka Lisiyas ya ná, nghay da ta na gwada ghuni na tsa,» ka'a nda həj. ²³ Ka mnanata tsi guli ta mali ta ghəjta la sludzi kazlay: Hamha ta Pwal ma gamak, yaha ka da hbanata nda hba. Ka ta saghasa grahani da katarjta katsi, yaha da pya həj, ka'a.

Pwal ta kəma i Feliks nda Drusil

²⁴ Tsəbakw fitik tahula tsa, ka sagha Feliks kawadaga nda markwa tarj Drusil, ta nzakway ka makwa la Yahuda. Ka hgagaptá tsi ta Pwal, ka snə tsi ta gwada ta ghəjta zlghaftá Yesu Kristi da tsi. ²⁵ Ka zlaftá Pwal ta zwa gwada ta ghəjta nzaku ya ta zdəganatá Lazglafta, nda gwada ta nghuta mndu ta ghəjani, nda gwada ta ghəjta ya ka Lazglafta dza'a tsa guma ta ghəjta mnduha. Ka Feliks ksur tsi ka zləj mantse: «La tama, badu mutsafər yu ta fitik ya guli ná, hgəgəlta da ta kagha tsa,» ka'a. ²⁶ Dza'a mutsay yu kasi'i ta tse-di da Pwal ka ɲumna Filiks sizlay, ta kəl tsi gdəta ta hgagaptá Pwal tazlay ka ghwa yiva nda tsi.

²⁷ Səd səd his ka vaku luta ta magay mantse. Tahula tsa vaku his ya, ka mbədapta Purkiyus Festus ta Filiks. Kambəl zdəganata tsi ta la Yahuda ka Feliks ná, ka zlanjta tsi ta Pwal ma gamak.

Lagha Pwal ta kəma Festus

25 Tahula fitik hkən manda klafta Festus ta slna nzanaghatá hadikani, ka sli'aftha tsi ma luwa Sezare ka lafi da luwa Ursalima. ² Ka sli'adaghata la mali ta ghəjta gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda la mali ta ghəjta la Yahuda slanaghata hada. Ka wlatá həj ta Pwal da tsi. ³ «Kdəkkdək, kləganagha kla ta Pwal da na luwa Ursalima na,» ka həj ndi'ata ka ɲdarjta nda tsi. Mataba tsaya ná, nda dzra wa tarj ɲa pghata

budukwa ɲa dzata ma tvi ta lafi tsi. ⁴ Ama ka Festus nda həj mantse: «Wa a Pwal ma gamak ma luwa Sezare. Vərda i'i guli ná, nzdavata a yu wa, dza'a gi vru yu. ⁵ Ka sli'afslia sanlaha mataba la maliha ghuni mista da ka dza'a ɲni da slanaghata hada ma luwa Kaysariya. Ka mamu skwi maga tsi kul dinaku katsi, ɲa wlata tarj,» ka Festus nda həj.

⁶ Ka tghas tsi, ka ghwanj a fitik za Festus ma luwa Ursalima, ka laha tsi da luwa Sezare. Gamahtsimani, ka sli'aftha tsi, ka lagha da vla tsa guma. «Klagapwakla ta Pwal ya,» ka'a. ⁷ Ka lagha Pwal. Ka sli'adaghatá tsa la maliha la Yahuda ta sli'adata ma Ursalima ya dlivis da wamtá Pwal. Ka mnə həj ta gwadaha ta kuzlaku ta kuzlaku, ka tsatsanavatá Pwal, ama had hya gwada kligij həj wa. ⁸ Ka Pwal mantse: «Had sana dmaku maga yu wu, dər tvə zlahə la Yahuda, dər tvə həga Lazglafta, dər tvə mgham Sezar wu,» ka'a wadapta ghəjani.

⁹ «Ta dvay ka ta dza'a da Ursalima ka dza'a lu tsatá na guma na ta kəma tarj ra?» Ka Festus nda Pwal ɲa zdənafta ɲuduf ta la maliha ta ghəjta la Yahuda. ¹⁰ Ka Pwal mantse: «Wana yu ma vla tsa guma mgham Sezar. Hadna guli rakwa tsadighatá guma. Had dmaku gana yu ta la Yahuda wu, nda sna vərda kagha ka ghəjta gha. ¹¹ Ka mamu dmaku gə yu, magamaga yu ta skwi prək ka dzata i'i katsi, ma dza lu ta i'i a ka yu wa. Ama ka had hyahya skwi ma na gwadaha ta mnə həj ta i'i na wu katsi, laviɲ a mndu ta vlanjta i'i ta həj wa. Ta ndəba dzvu yu da kagha, ka la na guma na ta kəma mghama Ruma,» ka'a. ¹² «Manda tsa zbanjta gha ta dza'a na guma na ta kəma mgham ya, dza'a dza'a ka ta kəma mgham Sezar,» ka Festus nda Pwal tahula gwaduvustani nda gwal ta vlanjta hidaku.

Lagha Pwal ta kəma i Agripa nda Beranis

¹³ Tsəbakw fitik tahula tsa, ka lagha mgham Agripa nda Beranis da luwa Sezare da nghanaghata ɲumna Festus. ¹⁴ Ka zata həj ta fitik tsəbakw hada. Ka rusanaftá ɲumna Festus ta gwada ta ghəjta Pwal ta tsa mgham ya. Ka'a mantse: «Mamu sana mndu zlidij Feliks hadna ma gamak. ¹⁵ Ma fitika laha da da luwa Ursalima, ka sli'adaghatá maliha ta ghəjta gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta, nda la galata mndu mataba la Yahuda slidighata. Ka wlata həj. Kdəkkdək, tsarjta tsa ta guma ta na mndu na, ka həj nda i'i. ¹⁶ Ta snu a arjni la Ruma ta gi tsanaghata guma ta mndu mantse ya wa. Tinjəl ta gyanata nda guya lu ta tsa mndu ya nda tsa gwal ta wlata ya, ɲa zlanarjta tvi ɲa wadayni ta ghəjani ta kəma tsa gwal ta wlata ya karaku, ka yu nda həj. ¹⁷ Ka saha həj da hadna mista da. Gərdava a yu guli wu, ka gi nzata ɲni ma vla tsa guma gamahtsimani. Hgagaghawa hga ta tsa mndu ya ka yu, ka hgaktá lu. ¹⁸ Ba va wana na mnduha ta wlata na dza'a mna ghwadaka skwi maga tsi, ka yu ná, sew had tdukwa skwi mna həj wa. ¹⁹ Ta ghəjta zlərdə gwada ta dina tarj nda gwada ta sana mndu ta hgə lu ka Yesu ta mtuta, ama ta nda hafu ka Pwal nda ɲani ta mnay yeya. ²⁰ Trapta da ta tsa ghəjta mndərga skwi mantse ya, ka yu nda Pwal mantse: Ta kumay ka ta dza'a da Ursalima

ka dza'a lu tsa na guma gha na hada ra? ka yu nda tsi. ²¹ Ama ka dawanta Pwal ta tsanata mgham Sezar ta gumani, kæl yu ka njanata ma gamak dasudasu ma kdæ yu ka ghunay da mgham Sezar,» ka'a. ²² Ka mgham Agripa nda n̄umna Festus mantša: «Ta kumay i'i ka ghæna da ta snanata gwada ma wa tsa mndu ya guli,» ka'a. Ka n̄umna Festus mantša: «Dza'a nda sna ka mahtsim,» ka'a nda tsi.

²³ Gamahtsimani tama, ka lagha i mgham Agripa nda Beranis nda hbatá vgha má mgham mgham ka lamæ hæj da hæga tsa guma kawadaga nda mghamha la sludzi, nda gwal dagaladagala ma tsa luwa ya. «Kla-gaghawakla ta Pwal,» ka n̄umna Festus. Ka kladaghatá lu. ²⁴ Ka n̄umna Festus mantša: «Mgham Agripa, nda inda gwal ta tskavata hadna ma na vlæ na kawadaga nda an̄ni. Wana na mndu sli'adagha inda la Yahuda da wlata da i'i ma luwa Ursalima, nduk hadna tani ya kay: "Ra a ka zlan̄ta na mndu na nda hafu wu," ka hæj hlaftá wi. ²⁵ Ama i'i, ngha a yu ta skwi præk ka dzata wa. Ka si klawakla ta guma da ta kæma Sezar ka'a ya, tsaya dza'a kæl yu ka ghunay. ²⁶ Nziya nza tsi ná, mutsaf a yu ta vërda gwada ya na vindanaftá mghama Ruma ta ghæjani wa. Tsaya kæl yu ka klagaghata na mndu na ta kæma ghuni, katkatatani ta kæma gha mgham Agripa, na dawanaftá vli, kada snan̄ta yu ta skwi na vinday. ²⁷ Mndu ya tsam lu ma gamak, ka klafta lu ka ghunay kul snan̄ta lu ta vërda skwi kæl lu ka ksaf̄ta ná, tsabaku tsaya ta nghadap̄ta yu,» ka'a.

Wad̄ay Pwal ta ghæjani ta kæma Agripa

26 «Nagha gwada tama Pwal, gwada ta gwada na wadap̄ta gha ta ghæna gha,» ka mgham Agripa nda tsi. Ka kapaftá Pwal ta dzvu, ka zlaftá tsi ta gwada. Ka'a mantša: ² «Ta rfu yu katakata gita, a mgham Agripa, nda mutsaf̄ta da ta tvi na mnan̄ta gwada ta kæma gha na wadap̄ta ghæna da ma inda skwiha ya tsatsad̄iva la Yahuda. ³ Kæl tsi ka vlihata rfu katakata ná, nda sna kagha tsidid ta nzakwa la Yahuda nda ghæna skwi ya ta zlærdæ hæj tani. Kdækkdæk, ka ksa ka ta n̄uduf, na fihata gha ta slæmæj ka sna na gwada da na.

⁴ «Daga ma ga zwan̄a da, nda sna la Yahuda ta nzakwa da. Nda sna hæj ka yu nzakwagap̄ta daga tan̄tan̄ mataba la ini nda ya ma Ursalima. ⁵ Nda sna hahæj ta i'i daga manda ghalya. Ka ta kumay hæj katsi, lavin̄lava hahæj ta mnay kazlay: Tekw i'i mataba gwal ta fik-aghuta si ta ghæna dina n̄ni ta nzakway ka na la Farisa kæ'a. ⁶ Ndanana, wana yu ma guma ta ghæna fafta da ta ghæna da ta tatá imi ta slæmæj ya tanaf Lazglafta ta dzidziha mu. ⁷ Tsa mndæra amu ghwan̄p̄dæ his ya guli ná, nda fa ghæna tan̄ na nghan̄ta magatá tsa tatá imi ta slæmæj ya. Tsaya ta kæl hæj ka n̄avata nda fitik tani, nda rvidik tani, ka tsælbu ta kæma Lazglafta ya. Ta ghæna tsa fafta da ta ghæna ya tama, ta kæl la Yahuda ka tsatsafta gwada ta i'i, a mgham Agripa. ⁸ Ari la Yahuda, kabgawu ta kæl kaghuni ka nghay manda skwi lavin̄ a Lazglafta ta sli'aganap̄ta gwal nda rwa wu kæ'a na? ⁹ Vërda i'i guli ná, si magan̄maga yu kahwathwata

ta kdavakta inda skwi na zadanatá na hga Yesu mnda la Nazaret na. ¹⁰ Tsaya skwi magæ yu ma Ursalima guli. Da la mali ta ghæna gwal ta gra skwi na Lazglafta mutsaf̄ta yu ta mbraku, kæl yu ka hla ndæghata gwal zlḡhay nda n̄uduf ka pghay da gamak. Tsaya dina, ka i'i guli ta pslu lu ta hæj. ¹¹ Ma fitika ray da ta hæga tagha skwa la Yahuda tazlay, si ta gay yu tiri na gwal zlḡhay nda n̄uduf katakata ka mbæl raza hæj ta hga Yesu. Tsa gatá sida da ya ná, nda nza na zbiñta hæj nduk ma sana luwaha ta sana hadik sizlay.»

Gwad̄ata zlḡhafta Pwal ta Yesu

Slg 9:1-19, 22:6-16

¹² «Tsaya tama, kæl yu ka sli'af̄ta ma sana fitik ka dza'a da luwa Damas nda tsa mbraku vliha gwal dra skwi na Lazglafta na dza'a kasa gwal zlḡhay nda n̄uduf ya. ¹³ Ta labla yu ta tvi, wær dæk fitik ma ghæj tama a mgham Agripa, ka nghan̄ta yu ta saha tsuwad̄ak daga ta luwa wamtá i'i, nda gwal ta dza'a mista da tani. Malaghu-mala wudakwa tsa tsuwad̄ak ya katakata ka na fitik. ¹⁴ Ka zlæmbutá n̄ni demdem ta hadik. Ka snan̄ta yu ta sana lwi ta gwad̄gihata nda gwada Hebru: "Sawulu! Sawulu! Kabgawu ta kæl ka ka giri na da na? Ghuya dan̄wa na ghæna gha na pgha ghæj ta pghæ ka nda i'i na," ka'a. ¹⁵ "Wa kagha ní mghama da," ka yu nda tsi. Ka Mgham Yesu nda i'i mantša: "I'i tsa Yesu ta gæ ka ta iri n̄ani ya. ¹⁶ Sli'af̄sli'a ka sladata ka. Kæl yu ka maraghan̄ta ghæna da ná, zbapzba yu ta kagha na magihata slna da, na nzakwa gha ka maslæmtsæka da, na mnay gha kinawu ká ka nghan̄ta i'i gita, na mnay gha ta skwi dza'a maraghan̄ta yu dza'azlay guli. ¹⁷ Da la ghuni nda ya da gwal kul nzakway ka la Yahuda ta ghuna yu ta kagha, dza'a katay yu ta kagha guli. ¹⁸ Na gwananata gha ta iri ta hæj, Na sli'agap̄ta tan̄ ma grusl ka lamæ da tsuwad̄ak, na kwala halaway ka gægelta mgham ta ghæna tan̄. Lazglafta ta dza'a ga mgham ta ghæna tan̄. Mantša ya dza'a kæl hæj ka mutsaf̄ta planata dmakwa tan̄, na mutsaf̄ta tan̄ ta vla nzaku kawadaga nda gwal ta zlḡhaftá Lazglafta,"» ka'a.

Mnay Pwal ta slnani

¹⁹ «Mantša ya tama a mgham Agripa, kwalaghu a yu ta sna gwada tsa mndu nghan̄ i'i ta saha daga da Lazglafta ya wa. ²⁰ Katæk ná, "mbædanaf wa mbæda ta nzakwa ghuni, ka mbædakta kuni ta vgha da Lazglafta. Magawamaga ta n̄erma slna na maran̄ta tsa mbædata nzakwa ghuni ya," ka yu zlafta mnay karku ma luwa Damas, nda ya ma luwa Ursalima. Tahula tsa, ka mnanata yu ta inda gwal ta hadika Zudiya, nda ya da gwal kul nzakway ka la Yahuda guli. ²¹ Ta ghæna tsaya kæl la Yahuda ka ksaf̄ta i'i ma nzakwa da ma hæga Lazglafta má na dzihata. ²² Ama ka katagadiptá Lazglafta. Ha gita, tata kdan̄kda yu ta nzakw ka maslæmtsækani ta kæma inda mnduha, nda zwan̄ tani, nda glata mndu tani. Had skwi dza'a mnæglata i'i ka malaghuta ya mnæ la anabi, nda i Musa ta ghæna skwi dza'a magaku, mna hæj kazlay: ²³ Dza'a ghuyæ ghuya Kristi ta dan̄wa, tsatsi ta nzakway ka tan̄tan̄a mndu ta

dza'a sli'agapta mataba gwal nda rwa ɲa mnananɲani ta tsuwadək ta mnduha mu, nda gwal kul nzakway ka la Yahuda tani.»

Zlghafzlgħa ta Yesu ka Pwal nda Agripa

²⁴ Tata mna tsa gwada ɲa wadapɲa ghəɲani ya Pwal, ka Festus nda tsi nda lwi dagaladagala mantša: «Pwal! Halaway ka ra? Tsagħis ka halaway na dzaɲa ta dzaɲa għa na ra?» ka'a nda tsi. ²⁵ Ka Pwal mantša: «Mghama da, halaway a i'i wa. Vərdaka gwada ɲa ndanay ta gwadə yu. ²⁶ Nda ghada snanɲa mgham Agripa ta inda tsa skwiha ya. Tsaya ta kəl yu ka gwada na gwada na kul had dzudzukway ta kəmani. Grafgra yu kazlay: Nda sna tsatsi ta inda tsa skwiha ya kə'a, kabga had ya magə lu ma dīfa ma dīfa wa. ²⁷ Mgham Agripa, grafgra ka kazlay: Mantša ya tsa gwada mana la anabi ya kə'a ra? Nda sna yu kazlay: Na, grafgra ka kə'a,» ka Pwal ²⁸ Ka mgham Agripa nda Pwal mantša: «Va gi ndukud dza'a nidista ka, ka krista ka kagħa ra?» ka'a. ²⁹ Ka Pwal mantša: «Dər ma ndukud fitikani, dər ma di'iq tsi, manda ya kumaɲ Lazglafta, kagħa nda ghəɲa għa yeya a wu, ɲa inda na kagħuni demdem hadna na nza-kwani, ka nuta kuni manda va i'i. Ama má ma tsam lu nda tsa ta kagħuni tani,» ka Pwal.

³⁰ Ka sli'afɲa i mgham Agripa nda ɲumna Festus, nda Beranis, nda gwal kawadaga nda həɲ. ³¹ Tahula sagħ-wa taɲ ma vla tsa guma, ka həɲ mantša: «Had sana skwi maga na mndu na prək ka dzata, dər ka tsamta ma gamak wu,» ka həɲ. ³² Ka mgham Agripa nda ɲum-na Festus guli mantša: «Ka má zbaɲ a na mndu na ta kla na gumani na ta kəma mgham Sezar wu katsi ná, ma dza'a zliɲzla lu ta na mndu na,» ka'a.

Klagħatá Pwal da luwa Ruma

27 Ka mnaftá lu kazlay: Dza'a sli'i mu ɲa dza'a ta hadika Italiya kə'a. Ka klaftá lu ta i Pwal, nda sanlaha ma vu'aha, ka fanamta ma dzvu ta sana mali ta ghəɲa la sludzi ta hgə lu ka Zuliyus. «Tekw tsatsi mataba maliha ta ghəɲa la sludza Agustus.» ² Ka lamə ɲni da kwambala luwa Adramit ta sli'i ka dza'a da sana luwaha nda ma slərpha hadika Asiya. Ta sli'afɲa ɲni, kawadaga Aristarkus, sana mnda la Tesalunik ta nzak-way ta hadika Mekaduniya nda aɲni. ³ Gamahtsimani, ka bħadaghata ɲni da luwa Siduɲ. Ka maganatá Zuliyus ta zdaku ta Pwal. Ka sliɲtá tsi ɲa dza'a naghanagħatá grahani, ɲa katarɲtá həɲ. ⁴ Tahula tsa, ka sli'afɲa ɲni hada nda kwambalu, ka vru falak ta aɲni. Ka mbədaghata ɲni ta vgha nda tahula Kiprus. ⁵ Manda tsughwadapta ɲni ta drəf ta nzakway ndusa nda hadika Silisi, nda ya nda hadika Pamfali, ka bħadagħatá ɲni da luwa Mira ta hadika Likiya. ⁶ Ka mutsaftá tsa mghama sludzi ya ta kwambala luwa Alegzandri ta sli'i ka dza'a nda ta hadika Italiya. Ka pghamta tsi ta aɲni mida. ⁷ Tsəbakw fitika ɲni ta ndəru dasuwa. Zlahzlah ka ɲni bħadaghata ndusa nda luwa Snida. Kulam nda tsa, ka pyaftá falak ta aɲni hada ta dza'a nda ta tsa, ka mbədaghata ɲni ta vgha nda ma

sana vli ta tsavata ma drəf ta hgə lu ka Kret ndusa nda luwa Salmune. ⁸ Zlahzlah ka ɲni labə hada, ka bħadaghata ɲni da sana vli ta hgə lu ka Nərma vla slada kwambalu ndusa nda luwa Laziya.

⁹ Zuza mu ta fitik katakata kay guli, his nda htsiɲ na mbada na guli, lula fitika suma guli. Tsaya tama kəl Pwal ka mnay ɲa taɲ: ¹⁰ Ka'a mantša: «Zwana amu, ta nghadapɲa yu ná, his nda htsiɲ na mbada mu na, dagala skwi dza'a zlamaghata. Dza'a badzaku huzlaha mu nda kwambalu tani. Tsahaya yeya a wu, nda htsiɲa mu tani,» ka'a. ¹¹ Ka kwalagħutá tsa mali ta ghəɲa la sludzi ya ta sna tsa gwada Pwal ya, ka lagħwi da sna ɲa dani ma Kwambalu, nda ɲa mndu ta sway. ¹² Tsaw hada ya guli ná, dīna a tsa vli ya ka slada kwambalu gufwak wu, kəl ndəghata gwal ma kwambalu ka mnay kazlay: Mbadma, ka wayaka skwi bħadaghaha mu da Finiks ma vla slada kwambalu ma luwa Kret, ka dza'a mu za fwak hada, ka həɲ. Tsa Finiks ya ná, zur nda zlabə dədakwa fitik nzakwani.

Mghama falak ta drəf

¹³ Fedfedfed ka falaka Sud vyavata. «Zlah dza'a mbadaku na mbada mu na, ka mnduha ma kwambalu.» Ka tsukwaftá həɲ ta kufur ta kəl lu ka slada kwambalu ya, ka kladapta həɲ vzadata nda tvə Kret, luwa ta tsavata ma drəf ya. ¹⁴ Ta nzdava a lu kay ná, ka vyagaftá falak nda mbraku nda mbraku nda ga «zegħwa safa fitik,» nda ma tsa luwa Kret ta tsavata ma drəf ya. ¹⁵ Ka zlaguɲta tsi ta tsa kwambalu ya, ka trapta tsi ta ɲafta, ka nzata aɲni tama ka kzla skwi dza'a magaku ta tiɲwu tsa falak ya ta aɲni. ¹⁶ Ka tiɲwagħata aɲni nda tahula sana zwaɲa vli ta tsavata ma drəf ta hgə lu ka Kawda. Ka hlaptá ɲni ta hafu hada. Zlahzlah ka ɲni katsakta sana zwaɲa kwambalu tavata ɲa ɲni. ¹⁷ Tahula tdakta taɲ ta tsa zwaɲa kwambalu ya ka famta ma tsa dagala ya, ka habafta həɲ nda tbaɲ ta tsa kwambalu dagala ya, ɲa katay yaha hwanzubta. Ka zliɲaftá həɲ ta traku dza'a trata həɲ ta daba wutak ndusa nda Libiya. Ka zliɲtá həɲ ta wupay ta tiɲwa kwambalu. Ma tsaya tama, ka tiɲwu falak. ¹⁸ Gamahtsimani, ka klambarə tsa falak ya ta aɲni katakata. Ka zli-raftá ɲni ta hlapta huzla ma tsa kwambalu ya ka pghay da drəf. ¹⁹ Bađu ma hkəna fitik, ka hlaptá hahəɲ nda dzva taɲ ta huzla ksa slna ma kwambalu ka pghaghata da drəf. ²⁰ Kidagħi fitika ɲni, nghava a fitik wu, nghava a tekwatsa wa. Fərtufərtə tsa falak ya katakata. Ta had mnay kazlay: Ta dza'a mbaku ɲni kə'a ma ghəɲa ɲni wa.

²¹ Nda kda fitika ɲni zaɲ a ɲni ta skwa zay wa. Ka sli'afɲa Pwal ma takataka taɲ, ka'a nda həɲ mantša: «Zwana amu, ka má ta snatá kuni ta gwada da ta mnay kazlay: Ma sli'af mu ma Kret kə'a kay ná, ma grumus a na falak na wa. ²² Skwi ta mnaghunata yu ndanana ná, drawa ɲuduf, had ya dza'a zadavaghuta dər turtuk mataba ghuni wu, kwambalu yeya dza'a zwaduta. ²³ Ta na rvidik gita ná, ghunigiha ghuna Lazglafta ta duhwalhani. Tsa Lazglafta nza yu ka ɲani, nda ya ta maganata yu ta slna ya. ²⁴ Ka'a nda i'i ná, "ma

zləŋ ka ta zləŋ Pwal, dza'a laghala ka sladata ta kəma mgham Sezar. Wya guli zdaghanzda Lazglafta ta hudi, dza'a zlanzla ta na gwal kawadaga nda kagha na nda hafu," ka'a. ²⁵ Drama ta njuduf zwanama, nda fa ghəŋa da ta Lazglafta. Tsa skwi mniha tsi ya, grafgra yu ka-zlay: Dza'a magaku manda va tsaya kə'a. ²⁶ Nziya nza tsi ná, dza'a zləmbatá tavata sana hadik ta tsavata ma drəf mu,» ka'a.

²⁷ Ta ma ghwanjpdə fwadā rvidik, ka va klambar tsa falak ya ta aŋni ta ghəŋa drəfa Madeterane. «Zlah ndusa mu nda hadik tama,» ka tsa gwal ta swa kwambalu ya lamər vli da takala. ²⁸ Ka hbafta hən ta skwi ta ndəgaku ta zu'i ka vzadata da tsa drəf ya ŋa dzəgha latani. Ka graftá hən ka mitir hkənmbsak ndəfán mida. Zadaptá lu dau' guli, ka vzəgladata hən, ka grəglaftá hən ka mitir hisamsak tghas mida. ²⁹ Ya-ha kwambalu da grunjtá palaha ka hən zləŋaftá zləŋ, ka vazadatá hən ta skwa sladanatá kwambalu fwad nda ga mahulhulani ŋa sladanatá tsa kwambalu ya. Ka kzlə hən ta tsadakwa vli nda mndər. ³⁰ Ka zbə tsa gwal swa kwambalu ya ta tva hwayaghuta, ka fagata hən ta tsa zwanja kwambalu ya, manda gwal ta zba dza'a pghadata skwa slada kwambalu nda ta kəma kwambalu, ka hən magay. ³¹ Ka Pwal nda tsa mali ta ghəŋa la sludzi, nda tsa la sludzi ya tani mantsa: «Ka nzamə a na mnduha na ma na kwambalu na wu katsi ná, katafta a kuni ta vgha wu,» ka'a. ³² Na tsa snanġta taŋ mantsa ya ná, ka ratsinġta hən ta tsa tbanġha tsa zwanja kwambalu ya ka zlidinġta ta drəf.

³³ Ta ghwanġ a vli ka tsadaku tama wu, ka Pwal mantsa: «Kdəkwalkdək, tsuwatsa ta skwa zay, ma ghwanjpdə fwadā fitika ghuni na ta fa ghən mazlay, ta đanġ a kuni ta skwa zay wa. ³⁴ Kdəkwalkdək, tsuwatsa ta skwa zay ŋa ŋaghunatá ta njuduf. Had ya ma kaghuni dza'a dədavaghuta swidani dər ka turtuk wu,» ka'a. ³⁵ Kđakwani ta tsa gwadā ya, ka klafta tsi ta buradi, ka rfanaghatá Lazglafta ta ghənġani ta kəma taŋ demdem, ka balanaptá tsi †, ka zay. ³⁶ Ka draftá sanlaha ta njuduf, ka zə hahən guli. ³⁷ His dərmaq nda ndəfán mbsak mku' mida ŋni ma tsa kwambalu ya. ³⁸ Manda baghaf-ta taŋ, ka hlaftá hən ta alkama ka pghaghata da drəf ŋa htanaghutá ndəgaku ma kwambalu.

Badzuta kwambalu

³⁹ Tsadakwa vli, sew tsatsafa a gwal swa kwambalu ta vli ka ga hən wu, ama ka nghanġta hən ta sana maslinġitsa vli ka wutak. Ka ma da magaku tsi ná, ka hən ka kla tsa kwambalu ya nda ta tsa wutak ya. ⁴⁰ Ka ratsidinġta hən da drəf ta tsa skwiha ta kəl lu ka sladanatá kwambalu ya. Ma va tsaya guli, ka palidinġta hən ta zu'a skwa swa kwambalu. Ka slí'anaftá hən ta wupay nda ta kəma kwambalu nda ta tvi ŋa tinġway falak, ka kla hən nda tvə sgam ya. ⁴¹ Ka lagha hən grunjtá duvruhwa ta wutak. Ka laghu ghəŋa tsa kwambalu ya tes dida, lavgliŋ a ta gigdavata ŋa sabə wa. Ka lagha gamtsa'uwakwa drəf blidinġta tsa kwambalu ya nda tvə mndərani. ⁴² Ka kumə la sludzi ta

† Ngha ta Slna gwal ghunay 2:42.

pslidinġta la vu'a, kabga yaha ya dər turtuk da ndapta mataba taŋ nda bibiŋa. ⁴³ Ka pyaftá tsa mali ta ghəŋa la sludzi ya ta hən ta dza'a magay, kabga va a ta slanaghata skwi ta Pwal wa. Ka'a mnata mantsa: «Inda gwal nda sna ta hlimi ya ná, ka vala hən ta drəf, ka dza'a hən ta blu. ⁴⁴ Sanlaha ya, ka la hən ta kataku, ka ta na slbahwa na kwambalu na a tsi,» ka'a. Mantsa ya magata hən, kəl hahən ka katagaptá vgha demdem ka labə ta bla ghwa.

Pwal ma Malta

28 Tahula katagapta ŋni ta vgha, Malta hga tsa vli ta tsavata ma drəf ya, ka ŋni zlra snanġta. ² Mnduha ma tsa luwa ya ná, ŋerma mnduha hən, ka tsu'aftá hən ta aŋni. Ka vanġnaghata hən ta vu gik, kabga ta nzaku imi, káka nda mtsal guli. ³ Ka hlafta Pwal ta nivi ka pghay ta ghəŋa tsa vu ya, tsaw mamu mupuha mida. Snayni ta hurfukwa vu, gi takwatsak lafi ta dzva Pwal. ⁴ Nghanġ gwal ma tsa luwa ya ta tsa mupuha ya kzəghəla ta dzva Pwal, ka hən mataba taŋ mantsa: «Ta psla mndu na mndu na kahwathwata. Zlahzlah katagapta tsi ta vgha ma drəf kay guli ná, ta zlighisa a yu wu, ba va ta dzaghata da ka guma Lazglafta nda tsi,» ka hən. ⁵ Ka wuslikidinġta Pwal ta tsa mupuha ya da vu. Had sana skwi ta ghunanġta dekdek wa. ⁶ Kzla ghuyanaftani ta Pwal ka gi zləmbatani ka mtutani a tsi, ŋa lamndu si ta kzlay. Ka nzakw hən ná, had sana skwi magana tsi wa. «Sana Lazglafta na mndu ná,» ka hən mbəđglavata.

⁷ Ndusa nda tsa vli ya, mamu vli sana mali ta ghəŋa tsa hadik ta tsavata ma drəf ya. Publijus hga tsa mndu ya. Tsatsi ta tsu'aftá aŋni, ka payanġnatá vli đina, ka zata ŋni ta fitik hkən ga taŋ. ⁸ Tsaw ta hani dani ma Publijus ta ghzləŋ ta basa njudidar nda klu tani. Ka lagha Pwal da nghanaghata, ka fanaghatá tsi ta dzvu, ka maga du'a da Lazglafta ta ghənġani, ka mbanaftá tsi. ⁹ Manda mbanafta Pwal ta tsa mndu ya, ka slí'adaghatá gwal kul dughwanaku ta tsa hadik ta tsavata ma drəf ya slanaghata, ka mbambanaftá tsi ta hən. ¹⁰ Ka va vlə hən ta skwi kavghakavgha ŋa ŋni. Ta slí'i ŋni ka dza'a da kwambalu guli, ka tsakanġafta hən ta inda skwi dza'a kata aŋni ma mbada ŋni.

Bhadaghata Pwal da luwa Ruma

¹¹ Tahula tili hkən, ka slí'aftá ŋni ka lami da kwambala luwa Alegzandri, ta hgə lu ka «lazglafta la mbuhwali,» ta zagaptá vyani ta tsa hadik ta tsavata ma drəf ya. ¹² Bhadaghata ŋni da luwa Sirikuz, ka zata ŋni ta fitik hkən hada. ¹³ Ka slí'aftá ŋni hada ka bhadaghata da luwa Regiyu. Gamahtsimani, ka saf falaka Sud, ka bhadaghata ŋni da luwa Puzul badu mahis. ¹⁴ Hada, ka slafta ŋni da zwanama ma zlgħay nda njuduf. Ka hən mantsa: «Kdəkwalkdək, zawaza ta luma kawadaga nda aŋni,» ka hən nda aŋni. Mantsa ya ka ŋni bhadaghata da luwa Ruma. ¹⁵ Ka snanġta zwanama ma zlgħay nda njuduf ta nzakway ma luwa Ruma kazlay: Wa'a hən ta sabi kə'a, ka slí'aftá hən ka sagha da guya aŋni ha ta

luma Apyus nda ya ma sana vli ta hgə lu ka vla hani hkən ya. Nghay Pwal ta həj, ka rfu tsi ta Lazglafta, ka ufəglavaf ta vghani. ¹⁶ Bhadaghata ɲni da luwa Ruma, ka zlanəntá lu ta tvi ta Pwal ɲa dza'ani nzaku ma ɲani dzuguvi nda ghəjani, kawadaga nda sludzi ta nghay.

Mna gwada Pwal ma luwa Ruma

¹⁷ Bađu mahkəna fitik, ka hagaftá Pwal ta gwal dagal-adagala mataba la Yahuda. Ka'a nda həj tskavar həj mantsa: «Zwanama da, had sana skwi magana yu ta la amu wa. Dmanaf a yu ta tva nzakwa dzidziha mu wu, ama ka ksafatá lu ta i'i ka vu'a ma luwa Ursalima. Daga hada, ka lamə yu da dzva la Ruma. ¹⁸ Dawadipta tsa-haya ta vli, ka kumə həj ta zlidista, kabga had sana skwi ksidif həj nda tsi prək ka dzatá i'i wa. ¹⁹ Tsaw va a aɲni ta zliɲta wu, ka la Yahuda. Ka si mantsa tsi ná, nda nza tkwe' tama ka kla na guma da na ta kəma mgham Sezar, ka yu. Aɲ mndani, ka wla yu ta la'ini a ka yu wa. ²⁰ Tsaya tama kəl yu ka zba nghanja kaghuni ka gwadaɲta mu ta tsa gwada ya. Ta ghəja tsa skwi faf la Isra'ila ta ghəj tida ya tsamta lu ta i'i ma zida,» ka'a. ²¹ Ka həj nda tsi mantsa: «Had sana delewer vindaf lu ta kagha mutsaf aɲni da la Zudiya wa. Had ya dər turtuk mataba zwana amu ta sagha da mnaftá gwada ta kagha dər ka vzaftá rutsak ta kagha wa. ²² Ta kumay aɲni ta snaɲtá skwi ta ndanu kagha ka ghəja gha nda ma wa gha. Skwi ya snaɲ aɲni ná, nda ndəgha gwal ta pgha rutsak ta na lfida dina ghuni na,» ka həj.

²³ Ka tsafatá həj ta sana fitik tama ɲa gwayavata taɲ. Bađu tsa fitik ya, ka sli'afatá ndəghata həj ka lagha slanaghatá Pwal ma vla nzakwani. Ka zraftá Pwal ta paslay, ka mnay ɲa taɲ ta gwada ta ga mgham Lazglafta, daga gasərdək, ha tekulemes fitik, ɲa tdakta

ghunislaka taɲ ta ghəja gwada ta Yesu. Ka mnə tsi ta gwada ma deftera zlahá Musa, nda ya ma deftera la anabi, ɲa taɲ. ²⁴ Ka ksafatá fəlma sanlaha ta tsa gwada ta mnə tsi ya, ta kwalaghutá sanlaha ta tsu'afatá dekdek. ²⁵ Ka traptá həj ta dzraftawi ka skwa turtuk, ka gazlə həj. Ka Pwal nda həj mantsa: «A ta ɲa Sulkum nda ghuba ta mnay ɲa dzidziha ghuni nda ma wa anabi Isaya kazlay:

²⁶ "La da slanaghatá na mnduha na, ka ka nda həj na: Dza'a nda sna kuni nda sləməja ghuni, ama tsatsafta a kuni dekdek wa.

Dza'a nda nghan kuni nda ira ghuni, ama tsəmafta a kuni dekdek guli wa.

²⁷ Nana mnduha na ná,

təjətəja ghəja taɲ.

Dərzliɲdərzi la həj ta sləməja taɲ,

hahafhaha həj ta ira taɲ,

kabga va'a həj ta nghanja nda ira taɲ wu,

va a həj ta snaɲta nda sləməja taɲ guli wu,

da lamə tsi da ɲudufa taɲ,

da mbədfaktá həj ta vgha tvə i'i,

da mbanafatá † yu ta həj kə'a ya kay."

²⁸ Ala wya tsi tama, ghunafghuna Lazglafta ta na Lfida Gwada na da gwal kul nzakway ka la Yahuda. Hahəj, dza'a snay həj,» ka'a.

[²⁹ Kɔakwa Pwal ta mnatá tsa gwada ya, ka galaghutá la Yahuda nda zlərdəy mataba taɲ.]

³⁰ Ka zatá Pwal ta vaku rəj rəj his ma tsa həga ta plə tsi nda pla ya. Ta tsu'ay ta inda mndu ta lagha slanaghata hada guli. ³¹ Pyaf a lu wu, ka mnə tsi ta gwada ta ghəja ga mghama Lazglafta. Ka taghə tsi ta skwi ta ghəja Mgham Yesu Kristi, had sana skwi ta gurtsaɲta wa.

† Ngha ta Isaya 6:9-10.

La Ruma

Ga zgwa Pwal

1 I'i Pwal ta nzakway ka kwalva Yesu Kristi ta vindaftá na delewer na. Lazglafta ta hgaftá i'i nza-kwa da ka mnda ghunayni. Tsatsi ta zbaptá i'i nza-dza'a da mna Lfida Gwadani nja mnduha.

² Tsa Lfida Gwada ya ná, nda kda fitika tamafta Lazglafta ta imi ta sləməŋ ta ghəŋani tvə la anabi ghalya, ka vindaftá həŋ ta gwada ta ghəŋani ma deftera Lazglafta. ³ Ta ghəŋa zwanjani ya ka mnda səla yaga lu ma zivra mgham Dawuda tsa gwada ya. ⁴ Ma slí'agaptani ma mtaku, ka kligintá Lazglafta ta ghəŋa nzakwani ka zwanjani nda mbrakwani ta tsa Yesu Kristi Mghama mu ya. Ka mutsaftá tsi ta inda mbrakwa Sulkum nda ghuba. ⁵ Nda ma Yesu Kristi zdidintá Lazglafta ta hudí, ka nidifta ka mnda ghunay nja dza'a da mna gwadani nja inda mndəra mnduha kavghakavgha, nja zlghafta taŋ ka snata taŋ. Mantsa dza'a kəl həŋ ka vlantá glaku ta Yesu Kristi. ⁶ Kaghuni guli ná, tekw kuni mataba tsa mnduha ya, kabga haghaga Yesu Kristi ta kaghuni nja nzakway ka nani.

⁷ Inda kaghuni ta nzakway ma luwa Ruma, dvudva Lazglafta ta kaghuni, ka hgaftá tsi ta kaghuni nja nzakway ka nani. Ka nza zɔakatahuda Da mu Lazglafta nda Mghama mu Yesu Kristi ta ghəŋa ghuni.

Mamay Pwal ta nghanaghatá gwal zlghay nda nɔduf ma luwa Ruma

⁸ Karku ná, ta rfanagharfa yu ta Lazglafta da nda ma Yesu Kristi ta ghəŋa kaghuni demdem, kabga ta kulay lu ta zlghay nda nɔdufa ghuni ma inda vli ta ghəŋa hadik. ⁹ Nda sna Lazglafta ya ta maganata yu ta slna nda nɔdufa da turtuk ma mnay da ta Lfida Gwada ta ghəŋa Zwanjani, ta skwi dza'a yu mnay. Nda sna kazlay: Ma inda fitika ndəbay da ta dzvu ná, ta kulay yu ta kaghuni kə'a. ¹⁰ Inda fitik yu ta maga du'a da Lazglafta nja gi vlihatani ta tvi ka ta kumay tsi nja bhadaghata da da kaghuni sizlay, ¹¹ kabga ta mamay yu katakata ta nghanjta kaghuni. Ta kumay yu ta dguvusta mu ta skwi ya vliha Sulkum nja sgaghunaghatá mbraku ta tva Lazglafta. ¹² Skwi ta ndanu yu ná, ta kumay yu ta vluvusta mu ta mbraku, ta vlaghunatá i'i ta mbraku nda nja da ma zlghay nda nɔduf, ta vlihatá kaghuni ta mbraku nda nja ghuni ma zlghay nda nɔduf.

¹³ Zwanama da, ta kumay yu ta snanja ghuni kazlay: Nda kda fitika da ta zba bhadaghata da kaghuni kə'a, ama kulam gita ta mutsaf a yu ta fitik wa. Ta kumay yu

ta bhadaghata da nja maga slna mataba ghuni, ya dza-'a kla kaghuni ta kəma ta kəma manda ya ta magə yu mataba sanlaha ma mnduha ta sana hadikha ya.

¹⁴ Dguvta ghəŋa da ka mnanata da ta Lfida Gwada ta inda mnduha, nja la Grek, nja gwal nda hida nda ya nja gwal kul hidaku tani. Nja gwal nda guna sləməŋa taŋ nda ya nja gwal kul gunaku sləməŋa taŋ tani. ¹⁵ Tsaya tama ta kəl yu ka kuma bhadaghata da da kaghuni ta nzakway ma luwa Ruma guli nja mnaghunatá Lfida Gwada.

Mbrakwa Lfida Gwada

¹⁶ Ksa a hula ta i'i ka mna Lfida Gwada nja mnduha wa. Tsa Lfida Gwada ya ná, mamu mbrakwa Lazglafta mida nja mba inda mndu ta zlghafta. Nja zlrafta nda la Yahuda karku, tahula tsa nja kdəy nda la Grek. ¹⁷ Tsa Lfida Gwada ya ta maray kinawu ká Lazglafta ta nanaftá mnduha ka gwal tdukwa tawa irani zlghafər həŋ. Had sana tvi wu, ta ghəŋa tsa zlghay nda nɔduf yu kwenkwen. Nda nza manda ya nda vinda ma deftera kazlay: Mndu ta zlghafta Lazglafta ná, tsaya mndu tdukwa tawa ira Lazglafta, tsa mndu ya guli dza-'a nzata nda hafu † kə'a.

Gwal dmaku mnduha ta ghəŋa hadik demdem

¹⁸ Daga ta luwa ta margamata Lazglafta kazlay: Nda basa nɔdufani ta ghəŋa inda dmakuha ta maga mnduha, nda kwala taŋ kul had ta vla glaku nani kə'a. Dza'a tsanaghatas ta guma ta həŋ, kabga ghwadaka skwi ya ta maga həŋ ná, ta hawuha ta kahwathwata.

¹⁹ Skwi má nja snanja ta ghəŋa Lazglafta ná, difaghu a wu, dəday ta dabi nzakwani, kabga maranəŋmara Lazglafta ta həŋ. ²⁰ Nzakwa Lazglafta kaghəŋani nda mbrakwani ya nja kdekedzer nja, skwi ya kul laviŋtá lu ta nghanja ya. Ama daga ka yawu zlrafta ghəŋa hadik, laviŋlava lu ta nghanja nda ta tva skwiha ya maga tsi. Ta had mndu nda psiftawi da tsi wa. ²¹ An mndani, nda sna mnduha kazlay: Mamu Lazglafta kə'a kulam nda tsa, had həŋ ta vla glaku nani wu, had həŋ ta rfanaghata guli wa. Katək ná, zwaduta zwadu həŋ ma ndanu. Ka nzamtá həŋ ma grusl, sna a həŋ ta skwi tdukwa wa. ²² Gwal nda hida anji ka hahəŋ ta gray, tsaw ka rgha həŋ. ²³ Má nja tsəlbay taŋ ta tsəlbə ka vla glaku nja Lazglafta ya ta nzaku nda hafu nja kdekedzer ya ná, ka laghu həŋ da tsəlbə nja skwa wuyay tsaf lu manda mndu kul had hafu mida. Sanlaha ma tsa skwa wuyay ya ná, manda tsatá zarak həŋ, manda nimtak

† Ngha ta Habakuk 2:4.

fwad səla mista tanj tsatá sanlaha, manda tsatá nahadik sanlaha.

²⁴ Tsaya kəl Lazglafta ka zliqtá mnduha ɲa maga skwi ya kumaɲ maya tanj. Mantsa tama ka magə hənɲ ta skwa hula nda vgha tanj mataba tanj. ²⁵ Ka zluqtá hənɲ ta kahwathwata Lazglafta ka laghwi sna tsakalawi. Ka laghwi hənɲ da tsəlbu ɲa skwiha ya tsatsaf Lazglafta, ka maga slna ɲa tanj, ka kwalaghutá tsəlbu ɲa Lazglafta ta tsatsaftá inda skwi. Tsatsi ya ranj zləzlvay ɲa kdekedenɲ. Amin.

²⁶ Tsaya kəl Lazglafta ka zliqtá hənɲ ɲa maga skwa hula. Zlanzla mi'aha ta guya vgha nda zgwana, ka laghwi da guya vgha nda mi'aha manda hahənɲ, skwi ya kul raku magay kadzenkadzenɲ. ²⁷ Manda tsaya zgwana guli, zlanzla hənɲ ta guya vgha nda mi'aha, ka kakə hara'uwa sani nda sani ta hənɲ, ka laghwi hənɲ guya vgha zgun nda zgun, skwi ya kul raku magay kadzenkadzenɲ. Ka tɔanaktá hənɲ ta ghənɲa tanj ta guma ya prək nda ghwadaka skwi ya maga hənɲ.

²⁸ Manda va ya kwalaghu hənɲ ta snanată Lazglafta ya, ka zliqtá Lazglafta guli ta hənɲ mista tsa ghwadaka ndana tanj ya. Ka magə hənɲ ta skwi kul raku.

²⁹ Ndəghundəgha ghwadaka skwiha kavghakavgha ta magə hənɲ: Ta ɲaslu hənɲ, ta tsagana hənɲ, ta sidi hənɲ, ta draku hənɲ, ta psla mndu hənɲ, ta zlərdawi hənɲ, ta tsaghutá mndu hənɲ, ka matsanwaslay hənɲ, ta tsa mndəra mndu hənɲ, ³⁰ ta vza rutsak hənɲ ta mndu, ghuma Lazglafta hənɲ, ta ghazenɲenɲ hənɲ, ta gla ghənɲ hənɲ, ta ghərbaku hənɲ. Me' ka hənɲ ta dzatá vgha ɲa maga ghwadaka skwi. Sna a hənɲ ta gwada da dadaha tanj wa. ³¹ Had' ghənɲ da hənɲ wu, maga a hənɲ ta skwi ta mnata hənɲ wu, d'va a hənɲ ta mndu wu, tawa a hənɲ ta hidahida ta mndu wa. ³² Mataba tsa guli ná, ta nda sna hənɲ kazlay: Inda gwal ta nzakwa mndərga tsa nzakuha ya ná, mtaku skwi ta ranjtá hənɲ kə'a. Magay ta magə hənɲ ta tsa skwiha ya kwenkwenɲ yeya a wu, ta ghubay hənɲ ta gwal ta maga tsa skwiha ya guli.

Guma Lazglafta

2 Kagha mndu ya ta nzakway ta tha mndu, dər wa ka, had' ka nda psłaftawi baɖu guma wu, kabga ma tsa tsay ta tsə kagha ta guma ta sanlaha ya ná, ta tsə ta ghənɲa gha ka. Tsa kagha ta tsanaghatá guma ta mndu ya ná, ta magay kagha ta va tsa skwiha ya. ² Nda sna amu kazlay: Ta tvani tsanaghata Lazglafta ta guma ta ghənɲa gwal ta maga skwiha mantsa ya kə'a. ³ Kagha mndu ya ta tsanaghatá guma ta ghənɲa gwal ta maga skwiha mantsaya, wya ta magaymagay kagha kay guli. Ta grə ka ná, dza'a ndapnda ka ma guma Lazglafta rki na? ⁴ Lazglafta ná, dagala zdaku da tsi, dagala ksa ɲuduf da tsi, ghudza a nda ghudza ta skwi wa. Ta gagə nda gaga kagha tama rki? Ari sna a wa kagha kazlay: Tsa zdakwa Lazglafta ya ta tinjwa kagha ɲa mbədanaf-ta gha ta nzakwa gha kə'a ka na? ⁵ Ma tsa tənɲatá ghənɲa gha ya, ka kwalaghutá ka ta mbədanaf-tá nzakwa gha ya ná, guma basatá ɲudufa Lazglafta ta tɔanakta ka ta ghənɲa gha. Dza'a ksafksa guma ta kagha, baɖu basaf-ta Lazglafta ta ɲuduf ta ghənɲa mn-

duha, ɲa tsanaghatani ta guma nda tvani ta inda mndu. ⁶ «ɲa vlarɲtani ta nisəla inda mndu tabta slani maga † tsi.» ⁷ ɲa gwal ta gdata ta maga skwiha dínadina ɲa mutsa glaku nda sgit, nda hafu ɲa kdekedenɲ ya, dza'a vlarɲvla Lazglafta ta nzaku nda hafu ɲa kdekedenɲ ta hənɲ. ⁸ ɲa gwal ta ga sidi nda Lazglafta, ka kwalaghutá sna kahwathwata ka laghwi da maga ghwadaka skwiha ya ná, dza'a ghuzlananghuzla Lazglafta tiri ta hənɲ. ⁹ Inda mndu ta maga ghwadaka skwi, dza'a ghuzlananghuzla Lazglafta tiri. ɲa zɲrafta ta la Yahuda karaku, ka da sagha ta la Grek. ¹⁰ Ama ɲa gwal ta maga skwiha dínadina ya, dza'a vlarɲvla Lazglafta ta glaku nda sgit nda zdaku ta hənɲ. ɲa zɲrafta ta la Yahuda karaku, kada sagha ta la Grek guli. ¹¹ Mantsa ya ná, had' Lazglafta ta gala mndu wa.

¹² Inda gwal ta maga dmaku kul had' zɲaha Musa da hənɲ, dza'a rwaku hənɲ dər má had' tsa zɲahu ya da hənɲ. Inda gwal ta maga dmaku, mamu tsa zɲahu ya da hənɲ guli, nda tsa zɲahu ya dza'a tsanaghata lu ta guma ta hənɲ. ¹³ Gwal ta snatá tsa zɲaha Musa ya a gwal ta nzakway tɖukwa da Lazglafta wu, ama gwal ta nzakway ta ksa slna manda ya kumə tsa zɲahu ya gwal ta nzakway tɖukwa da Lazglafta. ¹⁴ Gwal kul nzakway ka la Yahuda ná, sna a hənɲ ta zɲaha Musa wu, tsaw badu sani, ta magay hənɲ ta skwi manda ya ta kumə tsa zɲahu ya. Had' zɲahu da hənɲ wu, vərda hahənɲ ta nzakway ka tsa zɲahu ya. ¹⁵ Tsaya tama ná, slna tanj ta maranɲa kazlay: Tsa skwi ta kumə zɲahu ta magay lu ya ná, nda vinda ma ɲudufa tanj guli manda tsaya ɲa tanj. Ta ndanay hənɲ baɖu masani kazlay: Skwi dína maga yu, skwi dína a maga yu wu kə'a. ¹⁶ Tsaya tama, mandana Lfida Gwada ta mnə yu na, manda tsaya dza'a nzakwa tsi baɖu dza'a ghunagata Lazglafta ta Yesu Kristi ɲa tsanaghatá guma ta ghənɲa inda skwi nda difa ma ɲudufa mnduha ya.

Kwalaghuta la Yahuda ta snatá zɲahu

¹⁷ Kagha ta mnay kazlay: La Yahuda i'i kə'a ta dihaftá vgha ta zɲaha Musa, ta ghərbaku ta Lazglafta, ¹⁸ nda sna yu ta skwi ta kumə Lazglafta ka ka, nda sna yu ta skwi dína ma snanɲa da ta zɲaha Musa ka ka, ¹⁹ nda fa ghənɲa gha kazlay: Prək i'i ka dzugwa gwal nda ghulpa kə'a. Tsuwadaka gwal ma grusl yu ka ka ta ndanay, ²⁰ mnda tagha skwi ɲa gwal kul snanɲá skwi yu ka ka, mnda taghanaftá skwi ta zwani yu, kabga taghadif tagha Zɲaha Musa ta inda skwi nda kahwathwata tani ka ka. ²¹ Mantsa nzakwani, ta tagha skwi yu ɲa sanlaha ka ka, tagha a ka ɲa ghənɲa gha rki? Dína a ghali wu ka kagha ta mnay, tata ghali kagha kay guli. ²² Dína a hliri wu ka kagha ta mnay, tata hliri kagha kay guli. Husihahusa skwa wuyay ka ka, tata ghalay kagha ta skwi ma həga skwa wuyay. ²³ Ta ghərbaku kagha ta nzakwa zɲaha Musa mamu da kagha, ta maga a kagha ta tsa skwi ta kumə zɲahu ya kay guli wa. Razanaf a ka ta Lazglafta nda tsa ra? ²⁴ Tsaya kəl lu ka vindafta ma deftera Lazglafta kazlay: Ta gwada ta kaghuni ta kəl

† *Ngha ta Zabura 62:13, nda Mahdihdi 24:12.*

gwal kul nzakway ka la Yahuda ka raza Lazglafta kə'a †.

²⁵ Mantsa nzakwani, ka ta magay kuni ta skwi ta kumə zlahu katsi, ta tvani tsa tsatá fafada ghuni ya. Ala ka si nda tsa fafada gha, ta maga a ka ta skwi ta kumə zlahu wu katsi, nda nza ka manda mndu kul tsaku fafadani. ²⁶ Lagha mndu kul tsaku fafadani ka maga skwi ta kumə zlahu Lazglafta ní, had Lazglafta dza'a ngha tsa mndu ya manda mndu nda tsa fafadani ra? ²⁷ Ya wya tsa mndu ya ná, had lu ta tsa fafad ma nzakwa mndəra tarj wu, ama ta magay ta skwi ta kumə zlahu. Had tsa mndu ya dza'a tsaghaghatá guma ta kagha mndu ta kwalaghutá maga skwi ta kumə zlahu ya ra? Ta wya kay guli, mamu vindatá zlahu Musa da kagha, nda tsa fafada gha guli. ²⁸ Vərda mnda la Yahuda ná, tsa ta nghaku tsakwam ya a wa. Vərda tsatá fafad guli ná, tsa tsa lu ta nghaku mividani ya a wa. ²⁹ Vərda mnda la Yahuda ná, ma njuduf nzakwani. Vərda tsatá fafad guli ná, ma njuduf. Skwi ta vlata Sulkum ná, zlahu ya vindaf lu nda vinda a wa. Vərda mnda la Yahuda ná, da Lazglafta ta mutsa tsatsi ta ghubaku, da mndu a wa.

Had mndu ta nzakway tdukwa wa

3 Ndaw malaghuta la Yahuda ka lamndu? Nu hay-haya tsatá fafad na? ² Ndaa a nzakwani ta ng-hadaptá lu ta nghayngay wu, kabga tinjəl ja tarj vlagata Lazglafta ta gwadani. ³ Ka si kwalaghukwala sanlaha ma hən ja zlglafta ná, dza'a pyafpya tsa slna palamapalama tarj ya ta nzakwa Lazglafta ka nərma ra? ⁴ Pyaf a wu! Dər má ta tsakalawi inda mnduha ná, kahwathwata ja Lazglafta ta mnay, manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay:

«kagha Lazglafta,
ka gwadagwada ka ta gwada ná, nda sna lu kazlay:
tdukwa tsa gwada gha ya kə'a.
Dər má tsafha lu ta rutsak ta kagha,
fləwəd dza'a saba ka ma gumani.» ††

⁵ Ka si tsa ghwadaka skwi ta magə amu ya dza'a marantá nzakwa Lazglafta tdukwa katsi ná, nu ka mu dza'a mnay tama? Dza'a mnay mu kazlay: Tudukwa a Lazglafta wu kə'a tsamaghar tsi ta guma rki? Ma tsa vli ya ná, manda va ya gwadə lamndu gwadata yu ta tsa gwada ya. ⁶ Mantsa a wu! Ka tdukwa a Lazglafta wu katsi ná, wa kə'a dza'a tsa guma ta ghəja mnduha na?

⁷ Ka si tsa tsakalawa da ya ta malaghutá klingenja kahwathwata Lazglafta, ka nzaku tsi ja vlanjá glaku katsi, kabgawu dza'a kəl lu ka tsadighatá guma kazlay: Mnda dmaku ka kə'a tama? ⁸ Ka si mantsa ya tsi ní, nu kwal lu kul mnay kazlay: Magama dmaku kada saba skwi dina kə'a? Nu kul magə lu manda ya ta tsanavata sanlaha ta gwada kazlay: Mantsa ya ta mna hən kə'a nda anji ya na? Nda ra ka tsanaghata Lazglafta ta guma ta tsa mnduha ya.

Gaga inda mnduha ta dmaku

⁹ Kinawu nzakwani tama! Malaghumala amu la Yahuda ka hamata gwal kul nzakway ka la Yahuda rki? Malaghumala a amu wa. Ka yu mnata kay ná, nda la Yahuda tani, nda la Grek tani, hahən demdem nzanaghanza dmaku ta hən. ¹⁰ Nda nza manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay:

«had mndu tdukwa ta wa ira Lazglafta wu, dər turtuk had wa.

¹¹ Had mndu nda sna ta skwi wu, had ya ta psa Lazglafta wa.

¹² Inda tarj mbədanambəda hən ta hul ta Lazglafta, nda zada hən demdem. Had ya dər turtuk ta maga skwi dina wu,

dər turtuk had wa.

¹³ Wa tarj ná, manda gunatá kulu nzakwani.

Nda ghanika tarj ta nana hən ta mnduha.

Ghwana mupuhwa ma huta ta wa tarj.

¹⁴ Dagala ksi'i nda njaslu ma wa tarj.

¹⁵ Nda tsəra səla tarj ja dza'a dzata mndu.

¹⁶ Inda tvi labə hahən ná, nda hwanzaba inda vli, ta wahu inda mnduha.

¹⁷ Sna a hən ta tva zdaku wa.

¹⁸ Had zljəja Lazglafta ‡ da hən dekdek wa.»

¹⁹ An mndani, nda sna amu ka kazlay: Inda skwi ta gwadə zlahu ná, ja gwal vli Lazglafta ta tsa zlahu ya ja tarj ta gwada tsi kə'a. Tsaya tama ná, had mndu nda psiftawi ta kəma Lazglafta wu, kada sanja inda mndu kazlay: Gaga hən ta dmaku ta kəmani kə'a. ²⁰ Tsaya tama, had mndu dza'a nzakway ka mndu tdukwa ta kəma Lazglafta ta ghəja vəl magatani ta skwi ta kumə zlahu wa. Zlahu ná, nda nza ja snanamtá mnduha kazlay: Gaga kuni ta dmaku kə'a.

Zlgħay nda njuduf ta nanaftá mndu ka mndu tdukwa

²¹ Ndana tama, maranəmarə Lazglafta ta tvi ta mnduha dza'a kəl hən ka nzakway ka tdukwa mnduha ta kəmani. Tsa nzaku tdukwa ya ná, nda ma zlahu a ta nzakwa lu wa. Mnəmnə zlahu Musa nda la anabi guli ta gwada ta ghəjani. ²² Tsaya tvi dza'a kəl Lazglafta ka nanaftá mnduha ka gwal tdukwa ta kəmani ya nda nza nda ma zlgħafta dər wa ta Yesu Kristi. Had ya galap Lazglafta, dər la Yahuda dər gwal kul nzakway ka la Yahuda wa. ²³ Inda tarj gaga hən ta dmaku traptra hən ma sanjá sgita Lazglafta. ²⁴ Ka zdanəja Lazglafta ta hudi ta hən ka mbalay, ka nanaftá hən ka gwal tdukwa ta kəmani nda ma Yesu Kristi ta pligenjá hən ma dmaku. ²⁵ Tsa Yesu Kristi ya vli Lazglafta ja mtutani ta ghəja inda mnduha ka planatá dmakwa tarj nda usani nda ma zlgħafta tarj ta Yesu Kristi ja maranja kazlay: Tudukwa tsatsi kə'a. Tsa dmaku si ta magə mnduha ghalya ya ná, ka nzata Lazglafta manda skwi kul ng-hanja, ²⁶ ksana ksa ta njudufani. Manda va tsaya ta mara Lazglafta ndana guli kazlay: Tudukwa tsatsi kə'a.

† Ngha ta Izekiyel 36:20, Isaya 52:5. †† Ngha ta Zabura 51:6.

‡ Ngha ta Zabura 14:1-3 nda 53:2-4 nda 5:10 nda 140:4 nda 10:7 nda Isaya 59:8 nda Zabura 36 2.

Tsatsi, tdukwa tsatsi. Ta kumay guli ta nanafta ka gwal tdukwa ta gwal ta zlgħaftá Yesu.

²⁷ Ka si mantsa tsi tama ní, ta mamu skwa ghuba ghəŋ nda tsa tama rki? Had wa. Kabgawu? Kabga zlgħay nda ŋuduf ŋərma skwi, snanatá skwi ta kumə zlahu a wa. ²⁸ Nda sna amu kazlay: Nda ma zlgħay nda ŋuduf mutsafta mnduha ta nzata ka gwal tdukwa ta kəma Lazglafta kə'a, nda ma snatá skwi ta kumə zlahu a wa. ²⁹ Lazglafta ná, ŋa la Yahuda nda ghəŋa taŋ ra? Lazglafta gwal kul nzakway ka la Yahuda a guli ra? Mantsa nzakwani, Lazglafta gwal kul nzakway ka la Yahuda ya guli, ³⁰ kabga turtuktuk Lazglafta. Tsatsi dza'a nanafta ka gwal tdukwa ta gwal nda tsa fafada taŋ nda ma zlgħay nda ŋudufa taŋ. Tsatsi dza'a nanafta ka gwal tdukwa ta gwal kul nzakway ka la Yahuda nda ma zlgħay nda ŋudufa taŋ guli. ³¹ Ma tsa zlgħafta zlgħaf mu ya tama guli ná, hərdiŋhərdá mu ta zlahu ra? Hərdiŋ amu wu, katək ná, ŋlanaf taŋ mu ta zlahu.

Grafta nda nzakwa Abraham

4 Ndana tama, nu dza'a mu mnay taghəŋa Abraham ta nzakway ka dzidza mu? Nahgani mutsafta Abraham ta nzakway ka mndu tdukwa ta wa ira Lazglafta katsi ná, ma ranra ghubayni ta ghəŋani, ama ta wa ira Lazglafta a tama wa. ³ Waka deftera Lazglafta ta mnay na? Ka lu ta mnay ma deftera Lazglafta na: «Zlgħafzlgħa Abraham ta Lazglafta, tsaya † kəl Lazglafta ka klafta ka mndu tdukwa ta wa irani» kə'a.

⁴ Ka magamaga mndu ta slna ná, ta planapla lu ta nisəlani. Tsa skwi plana lu ya ná, mbəhay a mbəha lu wu, skwi ta ranra ya. ⁵ Ama ka lagha mndu ka zlgħaftá Lazglafta nda ŋudufani klaf a ta ghəŋani ka mndu tdukwa ta kəma Lazglafta ta ghəŋa tsa slnani ta maga tsi ya wu katsi, dza'a klafkla Lazglafta ta tsa mndu ya ka mndu tdukwa ta wa irani. Mndərga tsa mndu ya guli ná, nda sna kazlay: Mamu tvi dza'a kəl Lazglafta ka nanaftá gwal dmaku ka gwal tdukwa ta wa irani kə'a. ⁶ Manda va tsaya ka mgham Dawuda guli ta fay ma lahani ta ghəŋa gwal ya klaf Lazglafta ka gwal tdukwa ta wa irani dər má maga a həŋ ta skwi dina. Tsa mnduha ya ná, mamu rfu da həŋ, ka'a.

⁷ «Rfu da gwal plana Lazglafta ta dmakuha taŋ, ga həŋ.

Rfu da gwal hərdiŋ Lazglafta ta dmakuha taŋ

⁸ Rfu da mndu kul had Mgham Lazglafta ta mbəda dmakwani ††.»

⁹ Tsa rfu mnə mgham Dawuda ya ná, ta ghəŋa gwal nda datsa fafada taŋ re, ari nda gwal kul datsaku fafada taŋ guli a na? Ka mu kay na: «Zlgħafzlgħa Abraham ta Lazglafta kəl Lazglafta ka klafta ka mndu tdukwa ta wa irani, ka mu.» ¹⁰ Yawu mutsafta Abraham ta nzakway ka mndu tdukwa ta wa ira Lazglafta na? Daga ta kul tsaku fafadani re, ari tahula tsanatá fafad a na? Daga ta kul tsaku fafadani. ¹¹ Ma fitika nzakwani ta kul tsaku fafadani, ka klaftá Lazglafta ka mndu tdukwa ta

wa irani, kabga vəl zlgħaftani. Tahula tsa ka tsatá tsi ta fafad. Ka nzaku tsa tsatá fafadani ya, ka ŋizla maranťá nzakwani tdukwa ta wa ira Lazglafta. Abraham ná, dani ma inda gwal kul tsaku fafadani ya, ama ka zlgħaftá həŋ ta Lazglafta, ka klaftá Lazglafta ta həŋ ka gwal tdukwa ta wa irani, manda ŋa Abraham ya. ¹² Nda nza ka dani ma gwal nda tsa fafada taŋ guli, ka ksafk-sa həŋ ta sada zlgħay nda ŋudufa da mu Abraham ta zlgħaftá Lazglafta daga ta kul tsaku fafadani ya.

Tanafta Lazglafta ta imi ta sləməŋ ta gwal ta zlgħafta

¹³ Tanafta Lazglafta ta imi ta sləməŋ ta Abraham nda zivrani tani kazlay: Dza'a vlagħavla yu ta ghəŋa hadik ‡ kə'a. Tanaf a Lazglafta ta imi ta sləməŋ kabga vəl magayni ta skwi ta kumə zlahu wu, ama kabga vəl klafta Lazglafta ka mndu tdukwa ma zlgħaftani. ¹⁴ Ka si gwal ta maga skwi ta kumə zlahu dza'a mutsa tsa skwi tanaf Lazglafta ta imi ta sləməŋ ta mndu ya katsi ná, bətbət tsa zlgħafta zlgħaf lu ya, had hayhaya tsa skwi tanaf tsi ta imi ta sləməŋ ta mndu ya nda tsa tama wa. ¹⁵ Zlahu ná, ta klakla ta basa ŋudufa Lazglafta, ama ka had zlahu wu katsi, had sana skwi ŋa blanapta wa.

¹⁶ Tsaya tama ná, ma zlgħafta nda ŋuduf kəl Lazglafta ka vlatá tsa skwi tanaf tsi ta imi ta sləməŋ ta mndu ya. Ka mbalay vlata tsi guli. Nda nza tsa skwi taf tsi ta imi ta sləməŋ ya ŋa inda zivra Abraham. Nza a ka ŋa gwal ta sna skwi ta kumə zlahu kweŋkweŋ wu. Nda nza guli ka ŋa inda gwal ta zlgħafta nda ŋuduf manda ŋa Abraham ta nzakway ka Da mu demdem ya. ¹⁷ Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Fafa yu ta kagha ka dani ma inda mndəra mndu †† kə'a. Nda nza Abraham ka Da mu da Lazglafta ya zlgħaf tsi nda ŋuduf. Tsa Lazglafta ya ta vranamťá hafu ma gwal nda rwa. Tsatsi nda mbrakwa hgagaptá skwi kul had ŋa nzakwani mamu. ¹⁸ Fəglaf a lu ta ghəŋ sizlay wu, tsaw mataba tsaya ná, nda fa ghəŋa Abraham, zlgħafzlgħa ta Lazglafta kəl tsi ka nzata ka dani ma inda mndəra mnduha ††, manda ya mnana Lazglafta kazlay: Dza'a nda ndəgha zivra gha kə'a ya. ¹⁹ Ta mnanatá Lazglafta ta tsa gwada ya ta Abraham ná, ta ghwan a imani ka hda dərmək wa. Nda sna guli kazlay: Nda ghada halata i'i kə'a. Guli ná, lula fitika yay markwa taŋ ta nzakway ka Sara ta zwan. ²⁰ Dgan a ta ghəŋ dekdek ta ghəŋa skwi ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləməŋ wu. Katək ná, zlgħay nda ŋudufani ta vlanťá mbraku, ka zləzlvu tsi ta Lazglafta. ²¹ Grafgra guli kazlay: Tsa skwi tidif Lazglafta ta imi ta sləməŋ ya ná, mamu nda mbraku ŋa magata guli kə'a. ²² Tsaya tama kəl Lazglafta ka klafta ka mndu tdukwa ††† tawa irani. ²³ Ka klafkla Lazglafta ka mndu tdukwa ta wa irani ka deftera Lazglafta mnata ya ná, ta ghəŋa Abraham ndaghəŋani a nzakwa tsa gwada ya wu, ²⁴ nda nza guli ta ghəŋa amu, ka zlgħafzlgħa mu ta Lazglafta ta slí'aganaptá mghama mu Yesu ma mtaku ya. Dza'a klafkla ta amu guli ka gwal tdukwa ta wa irani. ²⁵ Lazglafta ta vlatá tsa Yesu ya ma dzva mnduha

† Ngha ta Zlrafta 15:6. †† Ngha ta Zabura 32:1-2.

‡ Ngha ta Zlrafta 12:2-3, 17:4-6, 22:15-18. †† Zlrafta 17:5.
††† Zlrafta 15:5. ††† Ngha ta Zlrafta 15:6.

ña dzata ta ghəŋa dmakwa mu. Ka sli'aganaptá tsi guli ma mtaku ña nzakwa mu ka gwal tdukwa ta wa irani.

Slərbaptá ta zughu nda Lazglafta

5 Ndana tama, nda nza mu ka gwal tdukwa ta wa ira Lazglafta ma zlgħafta mu nda ñuduf. Mamu zdaku mataba mu nda tsi nda ma Mghama mu Yesu Kristi. ² Nda ma tsa Yesu Kristi ya mutsafta mu ta zďakatahuda Lazglafta nda ma zlgħafta mu nda ñuduf. Ta tsa zďakatahudi ya sladafta amu ka rfu, kabga nda fa ghəŋa mu ta gwata Lazglafta nda amu ma glakwani. ³ Ta ghəŋa tsaya guli ná, ta rfu mu nda ghuya ďarŋwa ta ghuyə mu, kabga nda sna amu kazlay: Ta taghay ghuya ďarŋwa ta ksa ñuduf kə'a. ⁴ Ksa ñuduf ta klaktá ghubasaptá ghuya ďarŋwa. Tsa ghubasaptá ghuya ďarŋwa ya guli ta klaktá faftá ghəŋ ta Lazglafta. ⁵ Ka faffa mu ta ghəŋ ta Lazglafta ná, nzata a ka bətbəw, kabga maramanmara Lazglafta ma ñudufa mu kə'a dvtutá amu nda ma Sulkumani ya vlama tsi.

⁶ Mantsa nzakwani, ta ma fitika nzakwa mu kul had mbrakwa mu ná, ka saha Yesu Kristi mtuta ta ghəŋa gwal dmaku ma fitik ya kumarj Lazglafta. ⁷ Nda bla ka fata mndu ta ghəŋani ña mtuta ta ghəŋa mndu ta nza-kway tdukwa. Ka waya ka skwi ba dza'a laviŋlava ta fa-ta ghəŋani ña mtuta ta ghəŋa mndu ta maga skwi ya ďina. ⁸ Ka Lazglafta maramanťa dvtutani ta amu na: Ta ma fitika nzakwa mu ta ma dmaku ta saha Yesu Kristi mtuta ta ghəŋa amu. ⁹ Ma tsa mtuta mtu Yesu Kristi ta ghəŋa amu ya, ka klaftá Lazglafta ta amu ka gwal tdukwa ta wa irani. Mantsa tama ná, nda fa ghəŋa amu kazlay: Dza'a mbamafmba Yesu Kristi ma basa ñudufa Lazglafta kə'a. ¹⁰ Ma fitika nzakwa mu ka ghuma Lazglafta ná, ka slərbaptá tsi ta zughu mataba mu nda tsi nda ma mtuta mtu zwanjani. Mantsa tama guli ná, ya nda slərbá zughu mataba mu nda tsi ya, nda fa ghəŋa mu guli kazlay: Dza'a mbamafmba nda ma hafa zwanjani kə'a. ¹¹ Tsaya kwenkwenj yeya a wu, ta ghərbaku mu ta Lazglafta nda ma Yesu Kristi ta slərbaptá zughu ndanana mataba mu nda Lazglafta ya.

Gwada ta ghəŋa i Adamu nda Kristi

¹² Samsa dmaku da ghəŋa hadik nda ma mndu turtuk ta nzakway ka Adamu. Ka klaktá dmaku ta mtaku, kəl mtaku ka lanagħatá inda mndu, kabga gaga inda mndu ta dmaku. ¹³ Ma kďaku Lazglafta ka vlanťa zlahu ta Musa ná, mamu dmaku ma ghəŋa hadik. Ma fitika nzakwani ta kul had zlahu ná, had lu ta kulaftá dmaku wa. ¹⁴ Kulam nda tsa, daga ta Adamu ka sagha ta Musa ná, ta ga mghamani mtaku ta ghəŋa mndu, nduk ta ghəŋa gwal kul gatá dmaku manda ña Adamu.

Adamu ná, ta grə nda tsa mndu dza'a sagha nda sa ya lu. ¹⁵ Nda dga katakata na nzakwa mbalay vla Lazglafta nda nzakwa Adamu. Mantsa nzakwani, ta ghəŋa dmakwa mndu turtuk ta nzakway ka Adamu ná, dagala mnduha ta rwuta. Ama malaghumala tsa mbalaya Lazglafta ta vlata ya. Tsa mbalayani vla tsi nda ma

mndu turtuk ta nzakway ka Yesu Kristi ya ná, klanakkla ta zďaku ta ndəghata mnduha katakata guli. ¹⁶ Tsa mbalay vla Lazglafta ya ná, skwi ďina ñani ta magata ka ña tsa mndu turtuk ta gatá dmaku ya. Manda gatá tsa mndu turtuk ya ta dmaku ná, ka ksutá guma Lazglafta ta inda mnda səla. Ama tahula vlanťa Lazglafta ta zďakatahudi ta mnduha dər má dagala dmaku maga həŋ mndani, ka klaftá tsi ta həŋ ka gwal tdukwa ta wa irani. ¹⁷ Nda ma dmaku ga mndu turtuk lanagħata mtaku ta inda mndu. Ama nda ma mndu turtuk ta nzakway ka Yesu Kristi mutsafta mnduha ta zďakatahudi katakata da Lazglafta. Ka mbalay vlanťa tsi ta tsa zďakatahudi ya ta həŋ, ka klaftá tsi ta həŋ ka gwal tdukwa ta wa irani nda ma Yesu Kristi, ña mutsafta tanj ta hafu ña kdekedzenj, ña zay tanj ta mgham kawadaga nda tsi guli.

¹⁸ Mantsa tama, manda va nzakwa dmakwa mndu turtuk ta klakta kəl guma ka hbutá inda mndu ya, manda va tsaya guli ná, slna tdukwa maga mndu turtuk ta nanaftá inda mndu ka gwal tdukwa guli, ka plinťa tsi ta inda mndu ma guma, ka mutsaftá həŋ ta hafu ña kdekedzenj. ¹⁹ Manda va nzakwa mndu turtuk ta kwalagħutá snanató gwada Lazglafta kəl ndəghata mnduha ka nuta ka gwal dmaku ya, manda va tsaya guli ná, mndu turtuk ta snanató gwada Lazglafta kəl ndəghata mnduha ka nzakway ka tdukwa mnduha ta wa ira Lazglafta.

²⁰ Ma sagha zlahu Musa, ka sgavaghata saba dmaku ta dabi. Ma vli sgavagħa dmaku ya ná, malaghumala sgəglavaghata zďakatahudi Lazglafta guli. ²¹ Manda va nzakwa gay dmaku ta mgham nda ma mtaku ya ná, manda va tsaya ta ga zďakatahudi Lazglafta ta mgham nda ma nzaku tdukwa ña mutsa hafu ña kdekedzenj nda ma Yesu Kristi Mghama mu.

Gwal nda ndi'a vgha tanj nda Yesu ná, mamu hafu da həŋ

6 Nu ka mu dza'a magay tama ndana? Ka gďavata mu ma dmaku kada sgavaghata zďakatahudi Lazglafta re, ari ki? ² Mantsa a dekdek wa! Mtugudunj mta amu ta dmaku, wa ka amu dza'a gďəglamta ma dmaku na? ³ Sna a kuni kazlay: Ma magamatá batem ná, nda ndi'a mu nda Yesu Kristi, mtumta mu kawadaga nda tsi nda tsa kə'a ra? ⁴ Ma magamatá batem ná, nda gwa mu nda tsi ma mtakwani, padampada lu ta amu kawadaga nda tsi. Ka sli'aganaptá mbrakwa glakwa Da ta Yesu Kristi ña nzakwa amu guli nda lfida hafu.

⁵ Anji, nda ndi'a amu kahwathwata nda tsi ma fitika mtuta mtu mu kawadaga nda tsi. Manda va tsaya guli ná, sli'agapsli'a mu ma mtaku manda va ya sli'agap tsatsi ña nzakwa mu nda lfida hafu. ⁶ Dina ka snanťa mu kazlay: Tsa nzaku si ta nzaku mu ghalya ya ná, zlanťaf zlanťa lu ta udza zlanťay kawadaga nda Kristi kə'a, kabga ña zadanató tsa mbrakwa dmaku ma vgha mu ya. Yaha mu kďanťa nzaku ka vu'a dmaku ka lu, kəl lu ka magata manda tsaya. ⁷ Mndu ya ta mtuta ná, falau' vghani da dmaku. ⁸ Ka lagħa mu ka mtuta

kawadaga nda Kristi katsi ná, nda fa ghəŋa mu guli kazlay: Dza'a nzaku mu nda hafu kawadaga nda tsi kə'a.

⁹ Nda sna amu kazlay: Sli'agapsli'a Kristi ma mtaku, mtugəлта a guli wu kə'a. Ta had mtaku nda mbraku ta ghəŋani wa. ¹⁰ Tsa mtuta mtu tsi ya ná, turtuktuk mtuta tsi ta ghəŋa dmakwa mnduha. Ndanana ná, nda hafu tsatsi. Ka ŋa Lazglafta ta nzakwa tsi ta nzakwani.

¹¹ Manda tsaya kaghuni guli, dina ka sŋaŋta ghuni kazlay: Nda mta kuni, nda dga vgha ghuni nda dmaku kə'a. Ta nzaku kuni nda hafu ŋa Lazglafta, kabga nda ndi'a vgha ghuni nda Yesu Kristi.

¹² Mantsa tama, yaha dmaku gəgəлтá mgham ta ghəŋa na slu'uvgha ghuni ta mtaku na. Yaha kuni snanata skwi ya ta kumə tsi. ¹³ Ma zlanəŋ kuni ta dmaku ta fawayha ghuni ŋa maga dmaku. Katək ná, vlanəwavl ta ghəŋa ghuni ta Lazglafta, kabga nda nza kuni ka gwal nda hafu ta sli'agapta ma mtaku. Zlanəŋwa fawayha ghuni ta Lazglafta, ka maga tsi ta skwiha ya tdukwa nda həŋ. ¹⁴ Mantsa tama, ta had dmaku nda ga mgham ta ghəŋa kaghuni wu, kabga ta mista zlahu a kuni wu, mista zdakatahuda Lazglafta kuni.

Vu'a dmaku mu re, vu'a Lazglafta a mu na?

¹⁵ Kinawu nzakwani tama! Ka maga mu ta dmaku kabga kwala mu ta kul had mista zlahu, laghula mu dista zdakatahuda Lazglafta rki? Mantsa a dekdek wa!

¹⁶ Sna a kuni kazlay: Ka fafa kuni ta ghəŋa ghuni manda vu'a mndu ka snanata gwadani ná, nda nza kuni ka vu'a tsa mndu ta snu kuni ta gwadani ya kə'a ra? Lavijlava ka ta nzakway ka vu'a dmaku, ŋa klay dmaku ta kagha da mtaku. Lavijlava ka ta snanata ŋa Lazglafta, ŋa naghaf ta Lazglafta ka mndu tdukwa ta ghəŋa vəl snanata gha ta gwadani. ¹⁷ Rfama ta Lazglafta! Ghalya si nda nza kuni ka vu'a dmaku. Ndanana, snasna kuni nda inda ŋudufa ghuni ta dughwana skwi ya ta taghu lu ŋa inda mnduha demdem, ka taghaftá kuni. ¹⁸ Manda pligighunista ma dmaku, ka nutá kuni ka vu'a maga skwi tdukwa. ¹⁹ Manda va ya ta gwadə mnda səla ta gwadaghunata yu ta na gwada na, kabga pərdaf a kuni ta sŋaŋta wa. Ghalya ná, si zliŋzla kuni ta fawayha ghuni ka vu'a maga ŋəđaka skwiha, nda dmakuha ŋa kwal kul sna gwada da Lazglafta. Ndanana tama ná, zlanəwazla ta fawayha ghuni ka vu'a maga skwi tdukwa ŋa nzakway ka gwal ta snanata ŋa Lazglafta.

²⁰ Ma nzakwa ghuni ka vu'a dmaku ná, Zdəgaghuna a maga skwi tdukwa wa. ²¹ Slənawu tsa maga kuni tama? Wya ka skwa hula tsa skwiha ya ndana, kabga mtaku kdavakta tsa skwiha ya. ²² Ndana tama guli ná, pligighunispla lu ma dmaku ka nutá kuni ka kwalva Lazglafta ka mutsaftá kuni ta nzata nda ghuba ma nzakwa ghuni, ŋa mutsay ghuni ta hafu ŋa kdekedzen ma kdavaktani. ²³ Manda va tsaya ná, ka ta ga dmaku mndu, nisəlani ná mtaku ya. Ama skwi ka mbalay ta mutsu lu da Lazglafta ná, hafu ŋa kdekedzen ya ma ndi'atá vgha mu nda Yesu Kristi Mghama mu.

Grafta nda nzakwa i marakw nda zə'al

⁷ Zwanama da, nda sna kaghuni ta zlahu. ŋa kaghuni nda sna ta zlahu ya, ta mna yu ta na gwada na kazlay: Ta ma nzakwa mndu ta ndiri ta ga zlahu ta mgham ta ghəŋa mndu kə'a. ² Ka graghunaf gra yu ba! Marakw ga mndu ná, hbafhba zlahu ta zə'ala taŋ ka ta ndiri zə'ala taŋ. Ala, ka mtumta zə'ala taŋ katsi, falau' vghani ma tsa zlahu ta hbafta ta zə'ala taŋ ya. ³ Ka ta ndiri zə'ala taŋ, ka sli'af ta tsi ka laghwi da sana mndu katsi, hliri ta magə tsa marakw ya nda tsa. Ala ka mtumta zə'ala taŋ katsi, falau' vghani ma tsa zlahu ya, dər sli'afha tsi ka laghu wuma ta sana mndu ná, hla a ta iri nda tsa wa. ⁴ Manda va tsaya nza kwani nda kaghuni guli zwanama. Ma mtuta Kristi ta udza zləŋay ná, mtumta kaghuni guli kawadaga nda tsi, nda dga vgha ghuni nda zlahu. Nda nza kuni ka ŋa sana mndu, ka ŋa tsa mndu ta sli'agapta ma mtaku ya, ŋa magay mu ta skwi dina ŋa Lazglafta. ⁵ Ghalya, ma fitika nzakwa mu ta maga skwi ta kumə maya mu ná, dmaku tsa skwi ya ka zlahu ta mnay ŋa mu. Na tsa sŋaŋta mu mantsaya, ka mamaftá mu ta maga tsa skwi lmaf lu ya. Ka ksə tsa ghwadaka skwiha ya ta slna ma amu, ka kla amu da mtaku. ⁶ Ndanana tama ná, falau' vgha mu da zlahu, mtuguduŋmta mu ta tsa zlahu ya si ta hbamata ya. Lavijlava mu ta maganata slna ta Lazglafta ma lfida nzaku ta maramaŋta Sulkum. Manda tsa vindaf lu ma zlahu ghalya ya a ta magəgəлта mu wa.

Nzakwa zlahu nda dmaku

⁷ Nu ŋa mnay tama? Zlahu ná, dmaku ya ra? Dmaku a wa. Ama ka má had ka zlahu wu ná, ma sna a yu ta dmaku wa. Ka má mniha a zlahu kazlay: Ma hara'u ka ta iri ta skwa mndu kə'a ná, ma sna a yu kazlay: Dmaku † ya kə'a wa. ⁸ Mantsa ya tama, ka mutsaftá dmaku ta gaganaf ta inda hara'uwa skwiha ma i'i nda ma zlahu. Ka má had ka zlahu wu ná, gratá skwi nda mta na dmaku. ⁹ Ghalya, ma kwala da ta kul sŋaŋta zlahu ná, ta nzutá nzakwa da yu. Manda sŋaŋta da ta zlahu, ka nzatá dmaku nda hafu, ¹⁰ ta mtutá i'i. Lazglaf ta ná, vlvla tsatsi ta zlahu ŋa mutsa hafu, ama ka klaghatá tsi ta i'i da dmaku. ¹¹ Mutsafmutsa dmaku ta tvi, ka klaftá tsi ta zlahu ŋa nana i'i ka ga dmaku, ka dzihatá.

¹² Tsaw zlahu ná, sagha daga da Lazglafta. Inda gwada ya mna tsi ná, nda ghuba, tdukwa nzakwani, dina guli. ¹³ Tsaya tama ní, lavijlava skwi dina ta dzihata ra? Lavij a wu, dmaku katək ta dzihata. Tsa dmaku ya ta klaftá tsa ŋərma skwi ya, ka dzihata nda tsi, kabga ŋa sŋaŋta kdavakta nzakwa dmaku. Nda ma zlahu saba dmaku dəđay ta dabi, nda kdavakta badzatani tani.

Mnda səla ná, ŋurdika dmaku ya

¹⁴ Nda sna amu kazlay: Sagha daga da Lazglafta na zlahu kə'a. Tsaw i'i ná, mnda səla yu habu dmaku.

† Ngha ta Sabi 20:17 nda Vrafta ta Zlahu 5:21.

¹⁵ Kahwathwata ná, sna a yu ta skwi ta magə yu wu, hađ yu ta maga skwi ta kumə yu wu, tsa skwi ta husi-hata ya katək ta magə yu. ¹⁶ Tsaw ka tsa skwi kul kumə yu ya ta magə yu katsi, tsaya kəl yu ka grafta kazlay: Skwi dina zlahu kə'a. ¹⁷ Tsa ghwadaka skwi ta magə yu ya ná, i'i a ta gay wa, tsa dmaku ma i'i ya ta gay. ¹⁸ Nda sna yu kazlay: Hađ skwi dina ma i'i, ma na slu'uvgha i'i na wu kə'a, na skwi ta kumə yu ta mnay. Ta kumay yu má ta maga skwi dina, trid laviŋ a yu wa. ¹⁹ Hađ yu ta maga skwi dina má ta kumə yu wu, skwi kul dinaku kul kumə yu, ta magə yu. ²⁰ Ka ta magay yu ta skwi kul kumə yu katsi ná, i'i a ta gay wu, tsa dmaku ma i'i ya ta gay.

²¹ Wya skwi ta tapaf ta tazlay ma vgha da: Ka maga yu ta skwi dina ka yu ya ná, gi ka ghwadaka skwi kə'a ta nuta. ²² Ma hyahya ŋuđufa da ya ná, zđigihazda zlah Lazglafta. ²³ Ama ma vgha da, ta tapaf tapa yu ta sana ghwadaka skwi ta lmu nda vərda skwi dina ya ta ndanu yu. Tsa ghwadaka skwi ma i'i ya, ta na i'i ka vu'a dmaku. ²⁴ Daŋwa da ŋa da gra! Wa dza'a dgihata nda na vgha ta kla i'i da dmaku na na? ²⁵ Ta rfay yu katakata ta Lazglafta ta mbidifta nda ma Yesu Kristi.

Tsaya tama ná, ma ghəŋa da ya ná, ta kumay yu ta sna zlah Lazglafta, ama ma vgha da ya, zlah dmaku ta laghu yu da snay.

Nzakway nda mbrakwa Sulkum nda ghuba

8 Ndanana tama, tsanaghata a Lazglafta ta guma ta gwal nda ndi'a vgha taŋ nda Yesu Kristi wu, ² kabga mbrakwa Sulkum nda ghuba ta vlamatá hafu nda ma Yesu Kristi ta ga mgham ta ghəŋa i'i. Mbrakwa tsa Sulkum nda ghuba ya ta klaptá i'i ma mbrakwa dmaku nda ŋa mtaku tani. ³ Traptra zlah Musa ta maga tsa slna ya, kabga hta ta mbrakwa mnda səla ta pyafta ka magata. Ama ka magatá Lazglafta ma ghunagatani ta zwanjani turtuktuk ma slu'uvgha manda ŋa gwal dmaku, ŋa klagamapta ma dmaku. Nda tsaya tsanaghata Lazglafta ta guma ta dmaku ta magə mnda səla. ⁴ Kada laviŋta mu ta nzaku manda ya ta kumə zlahu kə'a kəl tsi ka magata mantsa ya, ŋa nzay mu ta nzaku manda ya ta kumay Sulkum, manda ya ta kumə slu'uvgha a wa. ⁵ Gwal ta nzaku manda ya ta zdəganatá slu'uvgha ná, tsa ŋa slu'uvgha ya ta laghu həŋ da snay. Gwal ta nzaku manda ya ta zdəganatá Sulkum nda ghuba ya guli, tsa ŋa Sulkum nda ghuba ya ta laghu hahəŋ da snay. ⁶ Ka laghula lu da snanatá ta ŋa skwi ta zdəganatá slu'uvgha katsi ná, kla ghəŋ da mtaku tsa. Ka laghula lu da sna skwi ta zdəganatá Sulkum nda ghuba katsi guli ná, kla ghəŋ da hafu nda ya da zdaku tsa guli. ⁷ Gwal ta laghwi da snanatá ŋa skwi ta zdəganatá slu'uvgha ná, ghuma Lazglafta həŋ, kabga hađ həŋ ta sna zlah Lazglafta wu, traptra həŋ ta snata. ⁸ Gwal ta maga skwi ta zdəganatá slu'uvgha ná, laviŋ a həŋ ta maga skwi ta zdəganatá Lazglafta wa.

⁹ Ama kaghuni, hađ kuni ta maga skwi manda ya ta zdəganatá slu'uvgha wa, manda ya ta zdəganatá Sulkuma Lazglafta ta nzaku ma kaghuni ta nzakwa ku-

ni ta nzaku. Ka hađ Sulkuma Kristi ma mndu wu ná, ŋa Kristi a tsa mndu ya wa. ¹⁰ Ka si mamu Kristi ma kaghuni katsi, ta vlaghunavla Sulkumani ta hafu, kabga naghunafna Lazglafta ka gwal tdukwə ta wa irani. Aŋ mndani dza'a mtumta kuni ta ghəŋa vəl magata ghuni ta dmaku. ¹¹ Ka si ta nzaku Sulkuma tsa mndu ta sli'aganaptá Yesu ma mtaku ya ma kaghuni katsi, va tsa mndu ta sli'aganaptá Kristi ma mtaku ya, dza'a vranamtá hafu ma tsa slu'uvgha ghuni ta mtuta nda ma tsa Sulkumani ta nzaku ma kaghuni ya.

¹² Ka si mantsa tsi tama zwanama, ka dməŋ tsa naku ya ta amu. Dəməŋa nzaku manda ya ta zdəganatá slu'uvgha a wa. Hađ amu ta nzay manda ya ta zdəganatá slu'uvgha wa. ¹³ Ka manda ya ta zdəganatá slu'uvgha ka kuni nzaku katsi ná, dza'a mtaku kuni. Ala, ka zlanəŋzla kuni ta ghəŋa ghuni ta Sulkum ka dzata tsi ta skwiha ta zdəganatá slu'uvgha ghuni katsi, dza'a nzakway kuni nda hafu. ¹⁴ Inda gwal ta pghə Sulkuma Lazglafta ná, nda nza həŋ ka zwana Lazglafta. ¹⁵ Tsa Sulkum vlaghuna Lazglafta ya ná, hađ ta nighunista ka vu'a ŋa zləŋglay ghuni ta zləŋ wa. Tsa Sulkum ya ná, naghunafna ka zwana Lazglafta. Nda ma tsa Sulkum ya ta hga mu ta Lazglafta ka «Aba, Da!» kə'a. ¹⁶ Tsa Sulkuma Lazglafta ya ta mnay ŋa sulkuma vgha mu kazlay: Zwana Lazglafta amu kə'a. ¹⁷ Ka si nda nza mu ka zwanani, dza'a mutsay mu ta skwi ya payamaf tsi. Nda amu tani, nda Yesu Kristi tani, kawadaga mu dza'a mutsa tsa skwi payamaf tsi ya, kabga kawadaga mu ta ghuya daŋwa, kawadaga mu guli nda tsi dza'a mutsa tsa glaku ya.

Njərma skwi ya faf mu ta ghəŋ tida

¹⁸ Grafgra yu kazlay: Nana ghuya daŋwa ta ghuyə mu na ná, hađ lu dza'a walaŋta gray nda tsa glaku dza'a maramaŋta Lazglafta ya wu kə'a. ¹⁹ Inda skwi zlagəŋiŋ Lazglafta ná, nda mndəŋ ta kzla həŋ ta tsa fitik dza'a maraŋta Lazglafta ta zwanani ya. ²⁰ Tsaw tsa skwiha zlagəŋiŋ Lazglafta ya ná, nuna həŋ ka skwa bətbət, nda dvay taŋ a nuta həŋ mantsaya guli wu, Lazglafta ta dvaftá nzata taŋ mantsa † ya. Tsaw ta nda fa ghəŋani ta skwi dza'a tsi magay dazlay, ²¹ kabga mamu fitik ya dza'a plinŋta tsi ta inda skwi ya zlagiginiŋ tsi, ma ga vu'a rwaku. ŋa mutsay taŋ ta glaku manda ŋa zwana Lazglafta, ŋa nzakwa taŋ flau' vgha taŋ. ²² Nda sna amu kulam gwatna, ta ŋizi inda skwiha zlagiginiŋ Lazglafta, ta basa vgha həŋ manda marakw ta basa yaku. ²³ Hahəŋ ndaghəŋa taŋ yeya a wu, nda amu tinlaghu Lazglafta ta vlamatá Sulkumani ya tani, ta basay basay amu guli ma vgha mu, ka kzla fitika vərda nzakwa mu ka zwana Lazglafta, ŋa nzata mu nda vərda falau'wa ta vgha mu. ²⁴ Ma fatá ghəŋa mu mbamafta Lazglafta. Ka nda ghada nghanŋa skwi ya faf lu ta ghəŋ tida ná, fəŋla a lu ta ghəŋ tida wa. Tata fay lu ta ghəŋ ta skwi ya ghada lu ta nghanŋa ra? ²⁵ Ala, ka nda fa ghəŋa mu ta skwi ta kul nghanŋa mu katsi ná, nda ksata ŋuđuf ta kzla mu ta tsa skwi ya.

† *Ngha ta Zlrafta 3:17.*

²⁶ Manda tsaya guli ná, ta katay Sulkum nda ghuba ta amu guli ma hta ta mbrakwa mu. Sna a amu ta maga du'a manda ya ta raku wu, ama ka ndəbu Sulkum kaghəjani ta dzvu da Lazglafta da manaka amu nda njizi, kul lavinjta lu ta mnay nda wi. ²⁷ Lazglafta ná, nda sna tsatsi ta kdavakta skwi ma njudufa mndu. Nda sna ta skwi ta kumə Sulkum ta daway, kabga manda ya ta kumə Lazglafta ta dawa Sulkum da tsi ta skwi ɲa gwal ta nzakway ka ɲani.

²⁸ Nda sna amu guli kazlay: ɲa dinakwa taɲ mida ta maga Lazglafta ta inda skwi ɲa gwal ta dvuta, tsa gwal ghadu tsi ta zabuta daga taɲtaɲ ya. ²⁹ Tsa gwal ghadu tsi ta zabuta daga taɲtaɲ ya, ghadughada ta nanafta həɲ ɲa gara vgha nda zwanjani, ɲa nzakwa tsa zwanjani ya ka zumali mataba ndəghata zwanama. ³⁰ Tsa gwal ghadu tsi ta zabuta ya, tsa hahəɲ ya hagaf tsi guli. Tsa gwal hagaf tsi ya guli, hahəɲ nanaf tsi ka gwal tdukwa ta wa irani. Tsa hahəɲ nanaf tsi ka gwal tdukwa ta wa irani ya, tsa hahəɲ ya vlanj tsi ta glaku ta həɲ.

Dvudva Lazglafta ta amu

³¹ Ka si mantse tsi, nu ta ɲa mnay mu ta ghəɲa tsaya tama? Ka si ɲa mu Lazglafta ya ní, wa dza'a dzaɲta kəma nda amu na? ³² Lazglafta ná, pyaghu a ta zwanjani wa. Vlagavla ka mtuta tsi da manaka amu demdem. Wa kə'a dza'a kwal kul vlamata inda skwi kawadaga nda tsatsi tama? ³³ Wa dza'a tsafta skwi ta gwal zabap Lazglafta na? Had mndu wa. Lazglafta ta hlafta həɲ ka gwal tdukwa ta wa irani. ³⁴ Wa ya dza'a lavinjta ksutá həɲ ma guma na? Yesu Kristi ná, mtumta. Ta nzaku nda ga zeghwa Lazglafta, ta maga du'a da manaka amu.

³⁵ Wa dza'a dgamata nda dvuta ya dvu Kristi ta amu na? Ghuya danwa re, skwi ta malaghutá mbrakwa mu re, giri re, maya re, pda lgut re, nzaku ta wa hdak re, budugwa a dza'a dgamata na? ³⁶ Manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta na:

«Ta ghəɲa gwada ta kagha ta kəl ɲni ka nzakway ta wa hdak inda fitik.

«Ta kəl lu ka ngha aɲni manda tuwakha ta klə lu ta tumbala † kə'a.»

³⁷ Ma inda tsa skwiha ya ná, fərtapfərtə amu ma zata ghwa, nda ma mndu ya ta dvutá amu. ³⁸ Manda va tsaya nzakwani, nda sna yu kazlay: Dər má mtaku tsi, dər má nzata nda hafu tsi, dər má duhwalha Lazglafta tsi, dər má sana skwiha nda mbra nda mbra ta luwa tsi, dər má nzaku ndanana tsi, dər má nzaku ta kəma a tsi, ³⁹ dər má sana skwiha nda mbra nda mbra ta ghəɲa hadik a tsi, dər má skwi kighkigh zaghutani ta ghudzifa luwa tsi, dər ma skwi kighkigh zaghutani da ghuvata hadik tsi, had sana skwi zlaganap Lazglafta nda zlaga dza'a dgamata nda tsa dvu ya dvu Lazglafta ta amu, maramaɲ tsi nda ma Yesu Kristi Mghama mu ya wu kə'a.

Lazglafta ta zbaptá la Isra'ila

⁹ Kahwathwata na gwada dza'a yu mnay na, ma hga Yesu Kristi, tsakalawa da a wa. Manda tsaya ka nzakwani ka ndana da guli ta mnihata Sulkum nda ghuba. ² Ta kuzliha kuzla ta njudufa da katakata, nda ɲra njudufa da inda fitik, ³ ta ghəɲa zwanama da ta nzakway ka mndəra ini. Ta dər ma Ksi'aftha Lazglafta ta i'i, ka dgihata nda Kristi, ta mbanaftha tsi ta hahəɲ, ka yu. ⁴ La Isra'ila həɲ. Hahəɲ nanaf Lazglafta ka zwanani, hahəɲ maranaɲ tsi ta sgitani, nda hahəɲ dzrafta tsi ta wi, hahəɲ vlanj tsi ta zlahu, hahəɲ maranaɲ tsi ta tvi ká həɲ da tsəlbə ta kəmani, hahəɲ tanaf lu ta imi ta sləməɲ, ⁵ dzidziha taɲ gwal kulaɲ lu, nda tvi sluvgha guli ná, ma mndəra taɲ saba Kristi. Tsatsi ta hemanatá inda skwi demdem. Zləzlvama ɲa dekdek ta Lazglafta. Ka nza tsi mantse.

⁶ Vraghu nda wani a tsa gwada Lazglafta ta mnata ya wu, kabga inda gwal ta nzakway yagap lu ma la Isra'ila a ta nzakway ka vərda la Isra'ila wa. ⁷ Guli ná, inda gwal ta nzakway yagap lu ma mndəra Abraham a ta nzakway ka vərda zivirha Abraham wa. Ka Lazglafta nda Abraham na: «Nda ma Izak †† dza'a yagapta zivra gha,» ka'a. ⁸ Ghəɲa tsa gwada ya na: Zivir ya yagap lu nda ma sluvgha a gwal ta nzakway ka zwana Lazglafta wa. Ama zwani ya yagap lu nda ta tva dzratawa Lazglafta nda Abraham, zwana zivir. ⁹ Wya tsa gwada ta ta ta imi ta sləməɲ mnə Lazglafta ya: «Ta vraktá yu kdəghalam mandana luwa ná, nda zwanj † ta ghuva Sara,» ka'a.

¹⁰ Manda va tsaya luta tsi nda Rabika markwa dzidza mu Izak, ka yanatá tsi ta mbuhwali. ¹¹ Ma kdə lu ka yatá tsa zwaniha ya, ka Lazglafta nda Rabika mantse: «Mali dza'a ndəba dzvu da sagəɲ,» ka'a. Ta la a tsa zwaniha ya saha ta hadik, ka snarjta taɲ ta skwi dina nda ya kul dinaku nda tsa ta luta tsa gwada ya wa. Nzanza tsa skwi ya mantse kada nzakwa skwi ta kumə Lazglafta manda ya tha tsi. Tsa zbaɲ lu ya ná, ɲa nzakwani manda ya ta kumə Lazglafta hgafta lu, ta vəl magatani ta slna a wa. ¹³ Manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta na:

«Zbuzba yu ta Yakubu ka zlanjta Isuwa ††,» ka'a

¹⁴ Kinawu ka mu dza'a mnay tama? Tudukwa a Lazglafta nda tsa tama wu rki na? Mantse ya a dekdek wa.

¹⁵ Ka Lazglafta nda Musa na: «Ta maganamaga yu ta skwi dina ta mndu ya ta kumə yu ta maganatá skwi dina. Ta taway yu ta hidahida ta mndu ya ta kumə yu ta tawatá hidahida tida †† guli,» ka'a. ¹⁶ Tsaya tama, ka zbaɲ zba Lazglafta ta mndu ná, ta vəl kumafta maya tsa mndu ya a wu, ta vəl magatani ta slna a guli wa. Lazglafta tani ta dvafta maganatá skwi dina, ka'a.

¹⁷ Wya ka Lazglafta mnanatá Fir'awna, ka vindaftha lu ma defteri: «Faffa yu ta kagha ka mgham ɲa maravata mbrakwa da ta kagha, nda ya ɲa tinjta hga da ta ghəɲa hadik ††† demdem.» ¹⁸ Mantse ya tama ná, ta magay

† Ngha ta Zabura 44:23.

†† Ngha ta Zlrafta 21:12. ‡ Ngha ta Zlrafta 18:10-14. †† Ngha ta Zlrafta 25:23, nda Malatsi 1:2-3. †† Ngha ta Sabi 33:19. ††† Ngha ta Sabi 9:16.

Lazglafta ta skwi dina ña mndu ya kumañ tsi, ta təñay ta ñudufa mndu ya kumañ tsi guli.

Manda ya kumañ tsi ta maga Lazglafta ta slnani

¹⁹ Ka waya ka skwi dza'a mnay ka ña ða kazlay: Ka si mantsa ya tsi, kabgawu ta kəl Lazglafta ka mnay, mag-amaga kuni ta dmaku kə'a nda mnduha tama ba? Tsaw waya dza'a lavinťa kwalaghutá skwi ya kumañ Lazglafta na? ²⁰ Kagha mnda səla, wa hga gha ña zlerda ya kumañ Lazglafta na? Ta mnay skwi tsaf lu nda rbisl ña mndu ya ta tsaf ta kazlay: Kabgawu kəl ka ka tsafťa i'i mandana na kə'a ra? ²¹ Tsa mnda tsafťa hu-zla ya a ta lavinťa maga skwi ya kumañ tsi nda tsa rbisl ya ra? Nda va tsa rbisla turtuk ya, lavinťlava ta tsatsafťa hu-zla ya ña maga slna nda tsi bađu gwada, nda ya ña maga slnaha bađu walaya fitikha.

²² Ka manda tsaya kumañta Lazglafta ta marañťa basata ñudufani, nda marañťani ta mbrakwani ma su'ayni nda ksatá ñuduf katakata ta ghəña gwal nda fa ña zwaduta ma basata ñudufani ya ní, nu ña gha mida tama na? ²³ Mantsa ya kumañta Lazglafta ta srañťa mnduha ta glakwa sgitani ña gwal tawa tsi ta hidahida ta həñ, tsa gwal ya thanaf tsi ña lami da sgitani ya.

²⁴ Ama tsa gwal hagaf tsi ya, mataba la Yahuda yeya a wu, kulam mataba gwal kul nzakway ka la Yahuda tani.

²⁵ Tsaya skwi ya mna tsi ma deftera Huseya: «Mnduha ða kuni, ka yu dza'a hga gwal kul hađ ka mnduha ða. Gwal ðvu yu kuni, dza'a hga yu ta gwal si kul ðvuta yu.

²⁶ Ma vli ya mnana lu ta həñ, "mnduha ða a kuni wu" kə'a ya, ma tsa vli ya dza'a hga lu ta həñ ka Zwana Lazglafta nda hafu †.»

²⁷ Ka Isaya nda ñani klanťa lwi nda zwana la Isra'ila guli na: «Dər manda wutak ta wa ghwa yatá zwana la Isra'ila ná, mtsel yeya gwal dza'a mba'ata mataba tañ.

²⁸ Dza'a sasa Mgham Lazglafta tsanaghatá guma ta ghəña hadik demdem, hađ dza'a laghwi da gərđaku wu ††,» ka'a. ²⁹ Manda ya mna Isaya ghalya guli na:

«Ka má pđama a Lazglafta ta Mbruta ta zivir wu katsi ná,

má nda nza mu manda luwa Suduma, má nuna mu manda luwa Gwamura ‡ guli,» ka'a.

La Isra'ila nda tva mbaku ma zlgħay nda ñuduf

³⁰ Kinawu tsa tama? Gwal kul nzakway ka la Yahuda ná, zbañ a hahəñ ta nzakway ka gwal tđukwa ta wa ira Lazglafta wu, ka mutsafťa həñ ta nzakway ka gwal tđukwa ta wa ira Lazglafta nda ma zlgħay nda ñuduf.

³¹ La Isra'ila ya guli ná, zbañzba hahəñ ta magatá skwi ta kumə zlahu, ña nzakway ka gwal tđukwa ta wa ira Lazglafta, trid traptra həñ ta magatá tsa skwi kumañ zlahu ya. ³² Kabgawu kəl la Isra'ila ka trapta na? Kabga zbañ a həñ nda ma zlgħay nda ñuduf wu, nda ma magatá skwi kumañ zlahu dza'a mutsakwa tsi ka hahəñ.

† Ngha ta Huseya 2:1-3 nda 2:25. †† Ngha ta Isaya 10:22-23.
‡ Ngha ta Isaya 1:9 nda 19:23-28.

Ka dzunťa tuthun ta həñ «ta palaka tuthun.» ³³ Manda ya nda vinda ma defteri kazlay:

Wana yu ta fatá palaka tuthun ma luwa Siyuna, pala ya dza'a zlabanaptá mnduha.

Mndu dza'a zlgħafta ná, hađ dza'a pghanaghatá hula wu †† kə'a ya.

Turtuktuk Lazglafta ña inda mndu

10 Zwanama ða, skwi ta kumə yu ma ñudufa ða ná, ta kumay yu ta mutsafťa la Isra'ila ta mbaku. Tsaya skwi ta magə yu ta du'a ta ghəña tañ da Lazglafta. ² Nda sna yu kazlay: Ta zbay həñ ta Lazglafta nda ñudufa tañ kə'a, ama sna a həñ ta vərđa tvi wa. ³ Sna a həñ ta tvi ká Lazglafta ta nanafťa mnduha ka gwal tđukwa ta wa irani wa. Ña tañ ña tañ ma zba tva nzaku tđukwa ta wa ira Lazglafta ta magə həñ, ka kwalaghutá həñ ta tsu'afťa tsa tvi ta kəl Lazglafta ka nanafťa mnduha ka gwal tđukwa ta wa irani ya. ⁴ Tsaya tama ná, kđanakkđa Kristi ta zlahu. Inda gwal ta zlgħaftá Yesu Kristi ná, nanaf na Lazglafta ta həñ ka gwal tđukwa ta wa irani.

Inda mndu ta zlgħafta nda mba

⁵ Ka vərđa Musa vindafta ta ghəña tva nzaku ka mndu tđukwa nda ma zlahu na: «Inda mndu ta kđanaktá inda skwi manda ya ta kumə zlahu †† ná, dza'a mbaku nda mida» ka'a. ⁶ Ama wya ka gwada Lazglafta ta mnay ta ghəña tva nzaku tđukwa ta wa ira Lazglafta nda ma zlgħay nda ñuduf: «Wa dza'a lafi ta luwa da klagatá Kristi na?» ka ka mndu ná, ghadaghada Kristi ta saha! ⁷ Ma mnə ka guli kazlay: «Wa dza'a laha da ghuvata hadik da klagafťa Kristi na kə'a guli,» ghadaghada Kristi ta sl'agapta. ⁸ Tsaw wya ka Musa mnata ma deftera Lazglafta ta ghəña tva nzakw tđukwa ta wa ira Lazglafta: Tavata kagha gwada Lazglafta, ma wubisima gha nzakwani, nda ya ma ñudufa gha ††† guli. Tsa gwada ya ná, gwada ta zlgħay nda ñuduf ya ta mnə ñni ña mnduha. ⁹ Ka mnañmna ka nda wa gha kazlay: Yesu ná, Mgham ya kə'a, zlgħafzlgħa ka guli ma ñudufa gha kazlay: Sl'aganapsli'a Lazglafta ma mtaku kə'a, dza'a mbaku ka. ¹⁰ Ma zlgħafta nda ñuduf ta nuta lu ka mndu tđukwa ta wa ira Lazglafta. Ma mniginjta nda ma wubisim guli ta mutsafťa lu ta mbaku. ¹¹ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na: «Inda mndu ta zlgħafta ná, ta hađ hula ta ghəñani wu †††» ka'a. ¹² Tsaya tama ná, ta hađ dgəvgha mndu kazlay: La Yahuda yeya, la Grek yeya kə'a wa. Inda tañ demdem, Mgham turtuk Mghama tañ, ta vla zđaku katakata ña inda gwal ta hwayanavata. ¹³ Nda vinda guli ma deftera Lazglafta kazlay: Inda mndu ta hwayanavatá Mgham ná, dza'a mbaku † kə'a.

¹⁴ Ka zlgħaf a həñ wu, kinawu ka həñ dza'a hwayanavata tama, kinawu ka həñ dza'a zlgħaftá mndu kul srañťa həñ ta gwada ta ghəñani? Kinawu ka həñ dza'a srañťa gwada ta ghəñani guli ka hađ mndu ta

†† Ngha ta Isaya 28:16. ††† Levitik 18:5. †††† Vrafta ta Zlahu 30:12-14. †††† Isaya 28:16. § Yuwel 3:5.

mnanaŋtá hənǵ? ¹⁵ Kinawu ka gwal ta mnay dza'a mnanaŋta ka ghunaf a lu ta hənǵ guli? Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Ngha ba ta wadaha vgha mndu ta ghənǵa gwal ta klədanaghatá Lfida Gwada † ta hənǵ kə'a. ¹⁶ Tsaw inda taŋ a ta snatá tsa Lfida Gwada ya wa. Ka Isaya mnata guli na: Mghama da! Wa ta zlglaftá tsa gwada mna ħni †† ya? ka'a. ¹⁷ Mantsa ya ná, ma snanǵtá gwada ta kəl lu ka nuta ka mnda zlgħay nda ħduf. Tsa gwada snanǵ lu ya guli ná, gwada Kristi ya.

¹⁸ Tsaw snanǵ a tama rki ba? ka yu. Mantsa ya a guli wa. Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta guli na: «Snavaŋa hga taŋ ta inda ghənǵa hadik, bhabha lwa taŋ guli ta slrənǵa luwa ‡,» ka'a.

¹⁹ Ta sna a la Isra'ila rki? ka yu guli. Ka Musa ghadata mnata guli na:

«Dza'a famfa yu ta kaghuni da dra gwal kul nzakway ka la Yahuda,

dza'a famfa yu ta kaghuni da basa ħduf nda gwal kul nzakway ka la Yahuda kul snanǵtá sana skwi †† ya,» ka'a.

²⁰ Ka Isaya mnatá sana gwada kul raku ka mnayni guli na:

«Slafsla gwal kul psanǵtá i'i, ta i'i, maravamara yu da gwal kul dawanaŋtá i'i guli, ka Lazglafta †,» ka'a.

²¹ Tsaw ka'a mnata ta ghənǵa la Isra'ila guli na:

«Pghapgha yu ta dzva da ħa tsu'a gwal kwisa ghənǵa taŋ,

sna a hənǵ ta gwada da mndu ya wu †††,» ka'a.

11 Vziŋvza Lazglafta ta mnduhani tama rki na? ka yu guli. Mantsa ya a guli wa. I'i guli ná, la Isra'ila yu, zivra Abraham. Sabə nda ma mndəra la Benzameŋ yu guli. ² Vziŋ a Lazglafta ta mnduhani ya zbu tsi daga ghalya wa. Havakwahava ta skwi ya vindaf lu ma deftera Lazglafta ta ghənǵa Iliya, ma fitika tawayni ta taw da Lazglafta ta ghənǵa la Isra'ila, ka'a na:

³ «Mghama da! Pslapsla hənǵ ta la anabi, ka zlazliŋtá hənǵ ta gwirha gha. I'i turtukwa da ta pdata, ta psa i'i hənǵ guli ħa dzata †††,» ka'a ya. ⁴ Ama waka Lazglafta zlgħanaftawani? «Ta teke'a mnduha da dəmbu' ndəfán pghagħu yu, gwal kul walaŋta tsəlbata ta kəma ba'al §,» ka'a. ⁵ Ndanana guli ná, teke'a pđakwa mnduha hut-sekw zabap Lazglafta ma zđakataħudani. ⁶ Ka si nda ma zđakataħudi tsi, nda ma magatá slna a tsa tama wa. Ka má mantsa a tsi wu, ma nza a tsa zđakataħudi ya, ka zđakataħudi wa.

⁷ Nu klatá ghənǵa tsa gwada ya tama? Tsa ta psə la Isra'ila ya ná, mutsaf a hənǵ wu, ama gwal đagap Lazglafta ná, mutsafmutsa hahənǵ. Təŋanaftəŋa sanlaha ta ghənǵa taŋ. ⁸ Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Niŋŋa Lazglafta ta hənǵ dlufur, ka razliŋtá ira taŋ, ka dərziŋtá sləmənǵa †† taŋ kulam gitana kə'a. ⁹ Ka mgham Dawuda guli mantsa:

† Isaya 52:7. †† Isaya 53:1. ‡ Zabura 19:5. †† Vrafta ta Zlahu 32:21. †† Isaya 65:1. ††† Isaya 65:2. ††† 1 Mghamha 19:10, 14. § Aya 3-4: Ngha ta 1 Mghamha 19:10, 18. †† Ngha ta Vrafta ta Zlahu 29:3 nda Isaya 6:10.

«Ka nza skwa zaya magwalgwalaya taŋ ka dəbla taŋ, ka kadənǵ ħa taŋ, ka tuthun ħa taŋ nda ya ħa ghuzla iri ħa taŋ.

¹⁰ Ka ghulpgħulpa ira taŋ ħa kwala taŋ nghanǵtá vli, ka gdavata hənǵ nda ħatá hul †††,» ka'a.

¹¹ ħa dekdek zlambuta hənǵ tama rki? ka yu guli.

Mantsa ya a wa. Ma tsa zlambuta zlambuta hənǵ ya kəl gwal kul nzakway ka la Yahuda ka mutsafatá mbaku, ħa gagafatá hənǵ da draku. ¹² Ka si klanakkla tsa zlambuta taŋ ya ta skwi đina ta ghənǵa hadik, klanakkla tsa hta ta hənǵ ya guli ta skwi đina ta gwal kul nzakway ka la Yahuda katsi, kighkigh dza'a nzakwa tsi bađu vrvakəŋ inda la Isra'ila tama?

Tva mbakwa gwal kul had ka la Yahuda

¹³ Ndanana, nda kaghuni gwal kul nzakway ka la Yahuda ta gwada yu. Lazglafta ta ghunaftá i'i da kaghuni gwal kul nzakway ka la Yahuda. Ta ghərbaku yu ta tsa slna da ya, ¹⁴ ħa sl'anaftá ħdufa zwanama da ħa draku ka má ta magaku tsi ħa mbanafatá sanlaha mataba taŋ. ¹⁵ Ma tsa wuđiŋta Lazglafta ta hənǵ ya, slərbapta Lazglafta ta zughu matabani nda hamata mnduha ta ghənǵa hadik. Ka si mantsa ya tsi, kinawu kə'a dza'a magaku bađu tsu'uglafta Lazglafta ta hənǵ? Sabə ma mtaku ka nzata nda hafu a tsa ra?

¹⁶ Ka taŋtaŋa tsa'atá skwa zay, vlanǵtá Lazglafta lu ná, pđakwani guli †† ná, ħani ya. Ka ħa Lazglafta slrənǵa fu ná, ħani zligimaha tsa fu ya guli. ¹⁷ Ka đatsanagħutá lu ta zligimaha fwa zaytuŋ ya ta hvə lu nda hva, ka tsaktá ya ma mtak ndi'af ta tida. Kaghuni mndu kul nzakway ka la Yahuda ná, manda fwa zaytuŋ ma mtak ka. Kaghuni tsa ndi'af lu ta dughwanani ta nzakway ka la Yahuda ya. Ndanana tama ná, ima slrənǵa tsa fu ya ta mutsə kaghuni. ¹⁸ Ka si mantsa tsi tama, ma ghərbə kaghuni ta ghərbaku ta ghənǵa tsa zligimaha ya. Ka ta ghərbaku ka katsi, đina ka snanǵa għa ta kaghuni a slrənǵani wu, ta tsa slrənǵ ya nzafta kaghuni kə'a.

¹⁹ Ka waya ka skwi dza'a mnay ka kazlay: Đatsiŋ nda đatsa a lu ta zligimahani, ka ndi'af i'i ra kə'a? ²⁰ An mndani, manda tsaya nzakwani. Ta ghənǵa kwala taŋ kul zlgħafta nda ħduf, đatsiŋta lu ta hahənǵ, ama kaghuni, ma zlgħay nda ħduf għa nzafta kaghuni nda ndi'atá vgha tida. Ma lagħu ka da ghərbaku, zləŋa ta Lazglafta. ²¹ Ka si zлана a Lazglafta ta zligimaha fu ya ta hvə lu nda hva ya wu katsi ní, kaghuni yeya dza'a zlagħa-tsi ka zlgħaf a ka rki? ²² Hada tama ná, grafgra kazlay: Đagala zđaku da Lazglafta, đagala sidi da tsi guli kə'a. Ta sidi nda gwal ta zlambuta, ama nda kaghuni ná, mamu zđakwani ka diħavadiħa ka ma tsa zđakwani ya. Ka mantsa ya a tsi wu, dza'a tsiŋtsa lu ta kaghuni guli.

²³ Manda va tsaya hahənǵ guli, ka gdava a hənǵ ma tsa kwala taŋ kul zlgħafta nda ħduf ya wu ná, mamu Lazglafta nda mbrakwa ndi'iglanafatá hənǵ ta vla taŋ.

²⁴ Ka si kaghuni, nzakwa fwa zaytuŋ ma mtak ta tsagaghata lu ka ndi'anafta ta fwa zaytuŋ ya ta hvə lu nda hva ka katsi ya ní, hahənǵ ta nzakway ka fwa zay-

††† Zabura 69:23-24. †† Ngha ta Mbsak 15:19-21.

tunj ta hvə lu nda hva nzakwa tanj yeya, dza'a kwal lu kul ndi'iglanafita ta va tsa dughwanjani ya rki?

Dza'a mbaku inda la Isra'ila

²⁵ Zwanama da, va a yu ta nzakwa ghuni kul snanjta difata skwa Lazglafta wu, da klafta kuni ta ghəja ghuni ka gwal nda difil ma ghəja tanj. Gdavgda sanlaha ma la Isra'ila nda tənata ghəj, ha ka sli'adaghata nek-wata gwal kul nzakway ka la Yahuda da Lazglafta.

²⁶ Manda va tsaya ná, dza'a mbanafmba lu ta inda la Isra'ila. Manda ya nda vinda na:

«Dza'a saghasa mnda mba mndu daga ma Siyuna, ɲa hliɲtani ta kwal kul sna gwada ma ɲudufa mndəra la Yakubu.

²⁷ Dza'a klaghukla yu ta dmakwa tanj, tsaya dza'a nzakway ka dzratawa da nda həj †,» ka'a.

²⁸ Ta ghəja skwi ta nghanata Lfida Gwada, nda nza həj ka ghuma ta gwada ta kaghuni. Ama ta ghəja gwada ta zabatani, dɲudɲa lu ta həj ta gwada ta dzidziha tanj. ²⁹ Skwi ya vla Lazglafta, nda hgu ya hgaf tsi ná, had ta mbədglanafita wa. ³⁰ Ghalya ná, manda va tsaya kaghuni guli. Si kwalaghukwala kuni ta sna gwada da Lazglafta. Ndana ná, tawa tawa Lazglafta ta hidahida ta kaghuni nda ma kwalaghuta tanj ta snata gwada Lazglafta. ³¹ Manda va tsaya ndana ná, kwalaghukwala hahəj ta snata gwada, ka nzaku tsi ka skwi ɲa mutsafta tanj ta tawa hidahida nda ma tsa tawa hidahida Lazglafta ta tawata ta kaghuni ya.

³² Hamha Lazglafta ta inda mnduha ma kwal kul sna gwada, kada tawata tsi ta hidahida ta həj demdem.

Di'ij gwada ta Lazglafta

³³ Di'ij gwada ta Lazglafta! La ta difilani nda snanjta skwani ná, laviɲ a lu ta sliɲta wa. Wa dza'a laviɲta tsi-laptá skwi ya kura Lazglafta na? Malaghumala skwi ya ta magə tsi ta mbraku. Ka deftera Lazglafta ta mnay na:

³⁴ «Wa ya ta laviɲta snanjta ndana Lazglafta na? Wati ma mndu ya ta vla hidaku ɲani na †?»

³⁵ Wati ma mndu ya ta vlanjta skwi ta Lazglafta, ɲa faftani ta ghəj ta vranamta na ‡?» ka'a.

³⁶ Sagha da tsatsi inda skwi, nda ma tsatsi nzata inda skwi, ka ɲani inda skwi. ɲa Lazglafta glaku ɲa kdekedzerj. Amin!

Lfida hafu ma Kristi

12 Zwanama da, dagala tawa hidahida Lazglafta ta amu. Tsaya tama ta kəl yu ka ndəba ghunata dzvu. Vlanjwawla ta ghəja ghuni tsuhtsuh ta Lazglafta manda skwa pla ghəj nda hafu mida, nda ghuba ta zdəganata. Tsaya vərdaka tva tsəlbay ghuni ta tsəlbə ɲani. ² Ma ksə kuni ta sada mnduha ma na ghəja hadik na, zlanjwa Lazglafta ka mbədaghunafita tsi ta ndana ghuni ka lfid, kada laviɲta kuni ta tsatsaftá skwi ta kumə Lazglafta, skwi ya ta dɲnuta, ta zdəganata, ta payuta.

³ Nda ma tsa zɲakatahudi zɲidiɲ Lazglafta ka fimta ma slnani ya, ka yu ta mnay ɲa inda kaghuni ná, ma klaft dər wa ta ghəjani ka sana skwi. Manda ya ta raku, ka dər wa ka klafta tsi ta ghəjani, ka gray nda slna zlg-hay nda ɲuduf ya vlanj Lazglafta. ⁴ Inda mndu ná, tsuhmbura vgha turtuk nzakwani, tsa vgha ya guli ná, nda ndəgha fawayha tida. Ka skwa turtuk a slna tsa fawayha ya guli wa. ⁵ Manda tsaya guli ná, nana ndəghata amu na ná, tsuhmbura vgha turtuk mu ma Kristi. Ka faway ka faway nzakwa inda na amu na guli. ⁶ Zɲazda Lazglafta ta hudi ka dagamaftá slna ɲa magay mu manda ya kumanj tsi. Ka kla lwa gwada Lazglafta vlanj Lazglafta ta mndu ya, ka kla tsi ta tsa lwi ya manda ya vlanj Lazglafta ta mbrakwa magay. ⁷ Ka hgaf ɲa maganata slna ta mndu Lazglafta ta mndu ya, ka ndi'andi'a tsi ka magay. Ka tagha skwi ɲa mndu vlanj Lazglafta ta mbrakwa magay ta mndu ya, ka tagha tsi ɲa tanj. ⁸ Ka vla mbraku ɲa mnduha vlanj Lazglafta ta mbrakwani ta sani ya, ka vla tsi ta tsa mbraku ya ɲa tanj. Ka muvla vlanj Lazglafta ta mndu ya, ka vla tsi nda kwal kul tha madər mistani. Ka nzaku ka mali ta ghəja sanlaha vlanj Lazglafta ta mndu ya, ka nza tsi kwatskwats ma slnani. Ka tawa hidahida ta mndu vlanj Lazglafta ta sani ya, ka maga tsi nda rfu.

⁹ Hmətət ka kuni dɲuvustá vgha ghuni, ma magə kuni ta madgwirmadgwir. Ka husaghunahusa inda gh-wadaka skwi. ɲafwa vgha ta skwi dɲina. ¹⁰ Manda zwanama ka kuni dɲuvustá vgha ghuni mataba ghuni. ɲavawana ta tiɲlaghuta vlanjta glaku ta sani ta ghəja ghuni. ¹¹ Kwatskwats ka kuni, ma yadi kuni ta yadi, ufa ka vgha ghuni ka maga slna Mgham Yesu. ¹² Nzawanza nda rfu ma fata ghəja ghuni. Ksawaksa ta ɲuduf ma ghuya danjwa. Ndi'awandi'a ka maga du'a ma zlanj kuni. ¹³ Dguvuswa dga ta skwa ghuni nda gwal zlg-hay nda ɲuduf ta pɲay. Tsu'awatsu'a ta matbay.

¹⁴ Dawawa tfawi ta ghəja gwal ta giri ɲa ghuni. Dawawa tfawi ta ghəja tanj, ma ksi'i kuni ta həj.

¹⁵ Rfawarfa ta rfu kawadaga nda gwal ta rfu.

Tawawatawa ta taw kawadaga nda gwal ta taw guli.

¹⁶ Hmətət ka kuni nzaku mataba ghuni sani nda sani.

Ma zbə kuni ta gla ghəj. Magawamaga ta skwi ya ta nghə lu kul had hayhayani. Ma klaft kuni ta ghəja ghuni ka gwal nda sna ta inda skwi.

¹⁷ Ma vranam kuni ta ɲaslu nda ɲaslu ta mndu.

Zbawa maga skwi dɲina ta wa ira inda mnduha. ¹⁸ Ka ta magaku tsi ɲa nzata nda zɲaku nda inda mndu ná, magawamaga ta kdavakta mbrakwa ghuni. ¹⁹ Zwanama da, ma planam kaghuni ka ghəja ghuni ta ɲasla mndu, zlananjwazla ta basa ɲudufa Lazglafta. Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na: «I'i dza'a planamta mndu, i'i dza'a vranamta †,» ka Mgham Lazglafta mnata.

²⁰ Katək na, «ka ta kuzlanjuzla maya ta ghuma gha katsi, vlanjvla ta skwi ɲa zay, vlanjvla ta imi ɲa say. Ma tsa maganata gha mantša ya ná, nda nza manda skwi ta hanzanaghatá lanzəɲa vu ka ta bəmani ‡.» ²¹ Ma zlanə ka ta ghəja gha ka gay ɲaslu ta mgham ta

† Isaya 59:20-21. †† Isaya 40:13. ‡ Ngha ta Ayuba 41:3.

†† Vrafta ta Zlahu 32:35. ‡‡ Ngha ta Mahdihdi 25:21-22.

ghənjani. Katək ná, maga kagha ta skwi dīna ɲa ɲraptá ɲaslu.

Sna gwada da ɲumna

13 Ka haninɲhana inda mndu ta ghəɲ mista ɲumna, kabga inda mndu ta ga mgham ná, Lazglafta ta vlaɲtá həɲ, Lazglafta ta fata ɲumna. ² Tsaya tama, mndu ta pgha ghəɲ nda ɲumna ná, təɲanaftəɲa ta ghəɲ ta ghəɲa zlahu ya fa Lazglafta. Mndu ta təɲanaftá ghənjani guli ná, dza'a klanakkla ta daɲwa ta ghənjani. ³ Haɗ gwal ta maga skwi dīna ta zləɲa ɲumna wu, gwal ta maga ghwadaka skwi yeya ta zləɲay. Ta kumay ka ta kwal kul zləɲa ɲumna kí'e? Ala maga ta skwi dīna, dza'a rfaghagha rfa. ⁴ Nda nza mnda ɲumna ka mnda maganata sīna ta Lazglafta ɲa kata kagha. Ala, ka ghwadaka skwi ta magə ka katsi, zləɲa, kabga ka bətbət a ta kla tsi ta budgwani wa. Ma tsa nzakwani ka mnda ksanatá sīna ta Lazglafta ya ná, nda nza tsatsi ɲa maraɲtá basa ɲudufa Lazglafta ɲa planamtá inda gwal ta maga ghwadaka skwi. ⁵ Tsaya tama ná, nda ra ka hanaganatá ghəɲ mistani. Ta ghəɲa zləɲa ghuya daɲwa yeya a wu, ta daslay dər amu ma ghəɲa mu. ⁶ Tsaya ta kəl dər kaghuni ka pla dzumna. Tsa gwal ta tskay ya guli ná, Lazglafta ta pghatá həɲ ɲa magay taɲ ta tsa sīna ya dīna. ⁷ Vlaɲwawla ta inda tsa mnduha ya ta skwi ta raɲta həɲ: Plawa dzumna ɲa gwal ta tska dzumna, plawa dzumna huzla ɲa gwal ta tska dzumna huzla. Zləɲawazləɲa ta gwal ta raku ka zləɲay ghuni, vlaɲwawla ta glaku ta gwal ta raku ka vlaɲta ghuni ta glaku ta həɲ.

Dva mnda səla

⁸ Ma nzaf dməɲa mndu ta kaghuni. Ba dməɲa dʋutá sani nda sani yeya katsi gɗavata. Mndu ta dʋutá mnduha ná, snasna ta inda zlahu. ⁹ Tsa zlahuha ya na: Yaha da hliri, yaha ka da dzatá mndu, yaha ka da ghali, yaha ka da hara'utiri, nda inda pɗakwa sanlaha ya ná, nda gwagwa həɲ ma tsa gwada ta mnay kazlay: Dʋudva ta mnda səla manda va ghəɲa gha † kə'a ya. ¹⁰ Haɗ dʋu ta maga ghwadaka skwi ɲa mndu wa. Dʋu ta dzanaghata ghəɲa zlahu.

Nzata hzleɲa ka kzla sagha Kristi

¹¹ ɲavawaɲa, kabga nda sna kaghuni ta na fitik mida lu gitana na. Fitika sli'afɗa ghuni ta hani nana. Kəl yu ka mnay mantša ya na: Mal ndanana ndusavamata mbaku, ka ya ma fitika zlgħafta mu. ¹² Nda dga rvidik, ndusa tsadakwa vli. Slurɲinmaslurta ta sīna grusl, ka pghavata mu ta huzla vulu ta nghanatá tsuwadək. ¹³ Nzamanza ta nzaku ya ta raku manda skwi gifitik. Zluɲmazla ta mblitá skwi nda ghuyaku. Zluɲmazla ta sli'ɲsli'ɲɲ nda hliri. Zluɲmazla ta zləɲdawi nda draku. ¹⁴ Sudavawa suda ta Mgham Yesu Kristi. Ma laghu kuni hamta ghəɲ ka maga skwi ta zɗəganata slu'uvgha.

† *Ngha ta Sabi 20:13-17 nda Vrafta ta Zlahu 5:17-21 nda Zlahu 19:18.*

Ma laghu kuni tsa guma ta mndu

14 Tsu'awatsu'a ta mndu ya nda hta mbrakwani ma zlgħay nda ɲuduf, ma vzə kuni ta rutsak ta skwi ya ta ndanu tsi. ² Inda skwi, ta zay yu, ka sani ma ɲani ma zlgħay nda ɲuduf. Ama mndu ya nda hta zlgħay nda ɲudufani ya guli ná, masu'ata yeya ɲani ta zay. ³ Ma thə mndu ta za inda skwi kazlay: Wa kagha na kə'a nda mndu kul haɗ ta zay. Ma tsə mndu kul zay ta guma ta ghəɲa mndu ta zay guli, kabga tsu'afɗu'a Lazglafta. ⁴ Wa kagha ɲa tsay kagha ta guma ta kwalva sana mndu? Ka nda slada tsa mndu ya, ka nda zləmba a tsi, nghanatá daɲahəgani tsaya. Zləmbuta a wu, kabga mamu Mgham Yesu nda mbrakwa hinistá dzvu.

⁵ Mal ya fitik ya ka hamata sana fitikha, ka sani ta ndanay. Ka skwa turtuk həɲ, ka sani nda ɲani. Dina ka sraɲta dər wa ta graftá skwi ya ta ndanu tsi. ⁶ Ma tsa mndu ta daganaptá ya má, ɲa Mgham Yesu ta maga tsi. Tsa mndu ta za inda skwi ya, ɲa Mgham Yesu ta maga tsi, kabga ta rfanagħarfa ta Lazglafta ta ghənjani. Mndu kul za inda tsa skwiha ya, ɲa Mgham Yesu ta maga tsatsi guli, ta rfay tsatsi guli ta Lazglafta. ⁷ Haɗ mndu mataba amu ta nzaku nda hafu ka ɲa ghənjani wa, haɗ mndu ta mtaku ka ɲa ghənjani guli wa. ⁸ Ka ta nzaku mu nda hafu ná, ka ɲa Mgham Yesu ta nzakwa mu. Ka ta mtaku mu, ka ɲa Mgham Yesu ta mtakwa mu. Dər tata nzaku mu nda hafu, dər mtumta mu, ɲa Mgham Yesu mu. ⁹ Kristi ná, mtumta ka vragaptá tsi nda hafu ɲa nzanaghata ta ghəɲa gwal nda rwa nda gwal nda hafu tani. ¹⁰ Kagha tama, kabgawu ta kəl kagha ka tsa guma ta ghəɲa zwaɲama gha? Kagha guli! Kabgawu ta kəl kagha ka mnay i wa kagha na, ka'a nda zwaɲama gha na? Wya dza'a lagħala inda amu demdem ta kəma Lazglafta ɲa tsamagħatani ta guma. ¹¹ Manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta na: «Ka i'i Lazglafta hafu ta mnaghunata, dza'a sagħasa inda mndu tsəlbata ta kəma da. Inda taɲ dza'a mnay həɲ nda wa taɲ kazlay: I'i Lazglafta †† ka'a.» ¹² Mantša ya tama ná, inda amu dza'a mnay mu nda wa mu ta skwi ya maga mu ɲa Lazglafta.

Dina a zləmbiɲtá zwaɲama wa

¹³ Ma tsəglə mu ta guma ta ghəɲa sani nda sani mataba mu. Katək ná, dīna ka ndanay dər wa kazlay: Yaha yu da nzakway ka skwa tuthun da zləmbiɲtá yu ta zwaɲama da kə'a. ¹⁴ Ma ndi'atá vgha da nda Yesu Kristi ná, nda sna yu tsidid kazlay: Haɗ sana skwi kul ghubaku wu kə'a. Ama nda nza tsa skwi ya kul ghubaku ka ɲa mndu ta klafta ka skwi kul ghubaku. ¹⁵ Ala, ka ma skwa zay ta zə ka dəmanafta ka ta ɲudufa zwaɲama gha katsi, dʋu a ka nda tsa wa. Ma zləmbiɲ ka ta zwaɲama gha nda ma skwa zay ya ta zə ka, kabga mtumta Kristi ta ghəɲa tsatsi guli. ¹⁶ Yaha tsa skwi klaf kagha ka skwi dīna da kagha ya da nzakway ka skwi ɲa raza kagha. ¹⁷ Tsaya ná, nza a ga mghama

†† *Ngha ta Isaya 45:23.*

Lazglafta ka gwada ta skwi na zay nda za, nda gwada ta skwi na say nda sa wa. Nda nza na gwada ta nzaku tdukwa, nda zdaku, nda ya nda nzaku nda rfu nda ma Sulkum nda ghuba. ¹⁸ Ka mantsa ya ka mndu maga slna Yesu Kristi katsi ná, dza'a zdəganazda ta Lazglafta, dza'a rfay mnduha guli.

¹⁹ Mantsa ya tama ná, navamaña ka zba skwi ya dza'a klaktá zdaku nda ya na nla guyatá ghəña mu. ²⁰ Ma badziñ ka ta magatá slna Lazglafta nda gwada ta skwa zay. Kahwathwatani ná, had sana skwi na zay nda za kul ghubaku wa. Ala, ka si dza'a zləmbiñzləmba tsa skwa zay ya ta zwanama gha katsi, Zlanzla, ma zə ka. ²¹ Skwi ta raku ná, zlanzla ta maga skwi ya dza'a zləmbiñtá zwanama gha. Dər za slu'i tsi, dər sa ima inabi tsi, ka dər nahgani tsi. ²² Inda skwi ya graf kagha, namña gha ma ghəña gha, mataba kagha nda Lazglafta gha tsa. Mndu ya ta kuratá maga skwi dina kul dganťá ghəñ ta ghəñani ná, rfu da tsa mndu ya. ²³ Ama mndu ta dga ghəñ ta ghəña skwi ya ta zə tsi ná, ksuxsa guma Lazglafta ta tsa mndu ya, kabga sladaf a ta skwi ya snañ tsi wa. Inda skwi ya ta magə lu nda dga ghəñ ná, dmaku ta magə lu.

Ksa sada Kristi

15 Na amu nda mbra ma zlghay nda njuduf na ná, katanma kata ta gwal nda hta mbrakwa tañ. Ma laghu mu da zba skwi ta zdəgamata. ² Magamamaga ta skwi ta zdəganatá mnda səla na katanťá həñ na nla kwa tañ ma zlghay nda njuduf. ³ Kristi ná, zban a tsatsi ta skwi ya ta zdəganata wa. Ama manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta na: «Tsa razu ta razu mnduha ta kagha ya ná, ta i'i dədəfta tsi †,» ka'a. ⁴ Tsaw inda skwi ya vindaf lu ma deftera Lazglafta manda ghalya ná, vindafvinda lu na gunamatá sləməñ, kada nzakwa mu nda fata ghəñ ta Lazglafta, ma lba njuduf nda ksa njuduf ya ta mnamata gwada Lazglafta. ⁵ Ka vlaghunavla Lazglafta lba njuduf na mndu nda ksa njuduf na mndu ta nzaku nda dzratawi mataba ghuni nda ma ksay ghuni ta sada Yesu Kristi. ⁶ Mantsa ya, na zləzlvay ghuni nda njuduf turtuk, nda lwi turtuk guli, ta Lazglafta Dani ma Mghama mu Yesu Kristi.

Na inda mndu na Lfida Gwada

⁷ Kasuvuswakasa ta vgha tama sani nda sani, na vlanťá glaku ta Lazglafta, manda ya kasuvə Kristi ta vgha nda kaghuni ya. ⁸ Ka yu ta mnaghunata ná, sasa Yesu Kristi maganatá slna ta la Yahuda na maranantá həñ kazlay: Tdukwa Lazglafta ka'a, na dzanaghatá ghəña skwi ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləməñ ta dzidziha tañ. ⁹ Sasa guli na zləzlvay gwal kul nzakway ka la Yahuda ta Lazglafta ta ghəña tawa hidahidani manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: tsaya dza'a kəl yu ka zləzlvay hga gha mataba gwal kul nzakway ka la Yahuda, na fay da ta laha vla glaku na hga gha †† ka'a ya.

† Ngha ta Zabura 69:10. †† Ngha ta 2 Samuyel 22:50 nda Zabura 18:50.

¹⁰ Ka gwada Lazglafta mnata guli na: «Kaghuni gwal kul nzakway ka la Yahuda, gwafwagwa ta rfu kawadaga nda mnduha Lazglafta ‡,» ka'a.

¹¹ Ka'a mnata guli na: «Inda kaghuni gwal kul nzakway ka la Yahuda, zləzlvawa Mgham Lazglafta. Ka zləzlvay inda mndəra mndu ta Lazglafta ††,» ka'a.

¹² Ka anabi Isaya nda nani guli na: «Dza'a sabsa zivir ma mndəra Yesay, na gayni ta Mgham ta ghəña la Grek, na nzakwa la Grek nda fatá ghəñ tida ‡,» ka'a.

¹³ Lazglafta ná, Lazglafta ta vla faftá ghəñ ya. Ka vlaghunavla tsi ta rfu nda zdaku ma zlghay ghuni nda njuduf, kada nzata kuni nda fata ghəñ nda ma mbrakwa Sulkum nda ghuba.

Pwal ná, kwalva Kristi ya

¹⁴ Zwanama da, grafgra i'i kaghəña da kazlay: Nda fa vgha ghuni na maga skwi dina, nda sna kuni ta inda skwi ya nda ra ka snañta, nda sna kuni ta tva vlutá hidaku ka'a. ¹⁵ An mndani, ma na defteri vindaghunaf yu na ná, dvaghunagha dva yu ma sana vliha taghəña sana skwiha na havakta ghuni. Kəl yu ka mnaghunata mantsa ya ná, kabga zdidiñzda Lazglafta ta huđi, ¹⁶ ka faftá i'i ka kwalva Yesu Kristi mataba gwal kul nzakway ka la Yahuda. Ka faghutá tsi ta i'i na mna Lfida Gwadani, na nuta gwal kul nzakway ka la Yahuda ka skwi vlan lu ta zdəganatá Lazglafta. Sulkum nda ghuba ta nanafťá tsa skwi ya vla lu ya ka skwi ta ranťa Lazglafta. ¹⁷ Tsaya tama ná, ta ghubay yu ta ghəña da ma Yesu Kristi, ta ghəña slna Lazglafta ya maga yu. ¹⁸ Had yu ta walanťá mna sana skwi, ka ya maga Kristi nda ma i'i a tsi wa. Nda ma i'i hlakta tsi ta gwal kul nzakway ka la Yahuda na nzakwa tañ ka gwal snanatá gwada ta Lazglafta. Nda nza nda ma gwada da, nda nza nda ma slnaha da. ¹⁹ Nda ya nda ma mazəmzəmha nda mandərmimiha, nda mbrakwa Sulkuma Lazglafta magata tsi. Zlraf ma luwa Ursalima yu ta tuza tsa Lfida Gwada ta Kristi ya ka laghwı dikw ta hadika Iliri. ²⁰ Ma vli ya ta kul snañťá mnduha ta gwada ta Kristi yeya kumta maya da ta mna Lfida Gwada kada kwala yu ta magay ta thatá na sana mndu ta magata. ²¹ Mantsa ya vindaf lu ma deftera Lazglafta kazlay:

«Dza'a nghanngaha gwal ta kul walanťa lu ta mnananťá gwada tida ta həñ. Dza'a snañsna gwal ta kul walanťa lu ta snanamťá †† həñ guli ka'a.»

Gwada Pwal ta ghəña sli'ani da Ruma

²² Tsaya skwi ta pyaftá i'i ka labə da kaghuni. ²³ Ndanana tama ná, kdiñkda yu ta slna da ma tsa luwaha ya. Nda kda fitika dvafta da ta lagha da kaghuni. ²⁴ Ta labə yu ka dza'a ta hadika Ispay ya ná, dza'a laghala yu da nzdavata da kaghuni, na sli'afťa da hada

‡ Ngha ta Vrafta ta Zlahu 32:43. †† Ngha ta Zabura 117:1. ††† Ngha ta Isaya 11:10. †††† Ngha ta Isaya 52:15.

ka dza'a, ɲa katihata ghuni. ²⁵ Ndanana karaku ná, nda slí'a yu da luwa Ursalima. Ta klanɗá katu ya katanɗ lu ta mnduha Lazglafta hada yu, ²⁶ kabga gwal zlgħay nda ɲuduf ta hadika Mekaduniya nda ya ta hadika Akaya ná, kurakura hahəɲ kaghəɲa taɲ ta tskafɗá skwi ɲa katanɗá gwal ka pɗu mataba mnduha Lazglafta ma luwa Ursalima. ²⁷ Hahəɲ kaghəɲa taɲ ta kurata katanɗá həɲ. Anɲ mndani, ka dməɲ nzakwani má ta həɲ kabga katanɗkata la Yahuda ta gwal kul nzakway ka la Yahuda nda mutsaftá tfawi ma Sulkuma Lazglafta. Mantsa ya guli ná, nda ra ka katanɗta gwal kul nzakway ka la Yahuda ta hahəɲ nda skwiha ma ghəɲa hadik ta htaghuta da həɲ. ²⁸ Dgata da ta vgha nda tsa skwi ya, grafgra yu kazlay: Lamla tsa skwi tsghanaf lu ta həɲ ya da dzva taɲ kə'a ya, slí'afta da tsa ka dza'a ta hadika Ispay, ɲa lagha da nda da kaghuni. ²⁹ Nda sna yu kazlay: Ma tsa lagha dza'a lagha yu da kaghuni ya ná, dza'a lagha nda tfatawa Kristi katakata yu da kaghuni kə'a.

³⁰ Zwanama da, ma nzakwa ndí'atá vgha mu ma Yesu Kristi nda ya ma dɗu ya ta vlamata Sulkum ná, ta ndəba dzvu yu da kaghuni ɲavawa ɲa kawadaga nda í'i ma maga du'a da Lazglafta ɲa katihata. ³¹ Magawa du'a da Lazglafta kada ndapta yu ma dzva gwal kul snanɗá Yesu ta hadika Zudiya, nda ya ɲa tsu'afta mnduha ma Ursalima nda rfu ta na katu ta klə yu ɲa taɲ na. ³² Mantsa ya tama, kata kumay Lazglafta, dza'a bhadaghabha yu nda rfu da kaghuni, ɲa mbi'afta da ta vgha da kaghuni. ³³ Ka nza Lazglafta ta vla zdaku kawadaga nda kaghuni demdem. Ka nza tsi mantsa ya.

Ga zgwa Pwal

16 Ta kumay yu ta snanɗa ghuni ta mukuma mu Fabe. Slna Lazglafta ta magə tsi ma luwa Sanɗkre. ² Ka bhadaghabha tsi da kaghuni, ka tsu'afta kuni manda ya ta ranɗa mnduha Lazglafta. Ka katanɗta kuni ma skwi ya zbanɗ tsi ta katanɗta ghuni. Tsatsi guli ná, da-gala mnduha katana tsi, katihakata ta vərda í'i kaghəɲa da guli.

³ Ka ganaghata kuni ta zgu ta i Priskila nda Akilas ta nzakway ka gwal ta ksə ɲni ta slna Yesu Kristi kawadaga nda həɲ ya. ⁴ Kərdakərda htsiɲa taɲ mista da, ɲa mbadiftá í'i. Í'i nda ghəɲa da yeya a ta rfa həɲ wu, nduk nda inda gwal kul nzakway ka la Yahuda ta nzakway ka Igliz ta rfa həɲ. ⁵ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Igliz ta tska vgha ga taɲ ka maga du'a ya. Ka ganaghata kuni ta zgu ta Ipayneta gra da tegeɗ tegeɗ. Tsatsi taɲtaɲa mndu ta zlgħaftá Kristi ta hadika Asiya. ⁶ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Mari ta dzata vghani ka maga slna ɲa ghuni ya. ⁷ Ka ganaghata kuni ta zgu ta i Adranikus nda Zuniyas, ta nzakway ka la ini. Si kawadaga ɲni nda həɲ ma gamak. Mal tsa hahəɲ ya snaɲ lu mataba gwal ghunay. Tiɲəl hahəɲ ta zlgħaftá Kristi ka í'i.

⁸ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Ampliyas, gra da tegeɗtegeɗ ma ndí'atá vgha nda Mghama mu. ⁹ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Urbenɗ gratá ksa slna mu ma Kristi nda Stasis gra da tegeɗtegeɗ guli. ¹⁰ Ka

ganaghata kuni ta zgu ta Apeles ta maranɗá ndí'ata vghani ta Kristi. Ka ganaghata kuni ta zgu ta gwal ma həga ga Aristabul. ¹¹ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Hirudiyaɲ la ini, ganagha kuni guli ta zgu ta mnduha Lazglafta ga Narsis. ¹² Ka ganaghata kuni ta zgu ta i Trifene nda Trifwaz, ta fata ghəɲa taɲ tərdehw ka maga slna Lazglafta ya. Ka ganaghata kuni ta zgu ta Persida magra da tegeɗ tegeɗ, ta ɲavata tərdehw ka maga slna Lazglafta guli ya. ¹³ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Rufus ta nzakway ka mndu snava hgani ma gwada Lazglafta ya. Ganagha kuni guli ta zgu ta mani ta klaftá í'i manda zwanani ya. ¹⁴ Ka ganaghata kuni ta zgu ta i Asinɗkriya nda Fligwana, nda Hermes, nda Patrubas, nda Hermas, nda pɗakwa zwanama kawadaga nda həɲ ya. ¹⁵ Ka ganaghata kuni ta zgu ta i Faluluka nda Zuliya, nda i Nere nda mukumani, nda Ulimpa, nda inda mnduha Lazglafta kawadaga nda həɲ ya.

¹⁶ Ka gaguvta kuni ta zgu va huɗkuhuɗku ta həɲ. Ta ga zgu inda Igliz ma Kristi ɲa ghuni guli.

Dasuwa ka kuni, ka Pwal

¹⁷ Zwanama da, wyawa dzvu, dəswa ka kuni nda gwal ta kladamtá daga vgha da taba ghuni ya, nda nza həɲ ka tuthun, ta irna həɲ nda tsa tagha skwi taghaf kuni ya, tsaghwa vgha nda həɲ. ¹⁸ Mndərga tsa mnduha ya ná, maganatá slna ta Kristi Mghama mu a ta magə həɲ dekdek wu, ɲa huɗa taɲ ta maga həɲ ta slna. Hle-mem ka həɲ ta magaku. Ta gatutawi, ka nana gwal kul snanɗá dgata skwi dīna nda ya kul dīnaku həɲ.

¹⁹ Kaghuni ná, nda sna inda gwal zlgħay nda ɲuduf ya ka kuni snatá gwada Mghama mu. Ta rfu yu katakata ta ghəɲa kaghuni nda tsaya. Ta kumay yu ta nzakwa ghuni nda dīfla maga skwi dīna. Ka nzata kuni sudek kul maga ghwadaka skwi. ²⁰ Lazglafta ná, tsatsi ta vla zdaku, dza'a gi hu'anaphu'a ta halaway, ɲa vlaghunanatani ta mbraku ta ghəɲani. Ka nza zdakatahuda Mghama mu Yesu kawadaga nda kaghuni.

²¹ Ta ga zgu Timute gra ta ksa slna da guli ɲa ghuni. Ta ga zgu la ini, i Lukiyus nda Yasuɲ nda Susipata guli ɲa ghuni.

²² Ta ga zgu í'i Tirtiyus ta vindaftá na defteri na guli ɲa ghuni ma hga Mghama mu.

²³ Ta ga zgu Gayus ta nzaku yu ga taɲ ya ɲa ghuni. Ta tskə ga taɲ inda Igliz guli ta vgha. Ta ga zgu Irasta mnda ɲanatá tseda luwa ɲa ghuni. Ta gay zwanama mu Kartus guli ta zgu ɲa ghuni.

[²⁴ Ka nza zdakatahuda Mghama mu Yesu Kristi nda inda kaghuni demdem.]

Na Lazglafta turtukwani glaku

²⁵ Na Lazglafta glaku! Lavinɗlava ta dihaghunata manda va ya ta mnə Lfida Gwada, ya ta mnə yu ta ghəɲa Yesu Kristi ya. Tsa Lfida Gwada ya ná, skwi si nda dīfa ya daga ghalya, zlagigiɲ lu. ²⁶ Ndanana ná, sabsa ta dabi nda ma vindi ya vindaf la anabi, manda va ya mna Lazglafta ɲa kdekederɲ guli, ka snanamtá lu ta inda

mndəra mndu ɲa snata taɲ ta gwadani ma zlglafta taɲ.

²⁷ ɲa Lazglafta glaku! Da tsatsi turtukwani difil nda ma Yesu Kristi, ɲa kdekedzeɲ! Amin.

1 Kwarentj

Ga zgu

1 I'i Pwal, hgaf Lazglafta manda ya kumaf tsi ɲa nzakway ka mnda ghunay Yesu Kristi. Kawadaga ɲni nda zwanama mu Sustene, ² ta vindi yu ta na delewer na ɲa mnduha Lazglafta ma luwa Kwarentj, kaghuni ta nzakway ka ɲa Lazglafta nda zɗakatahuda Yesu Kristi, hagafhaga ta kaghuni ɲa nzakwa ghuni ka ɲani. Hagafhaga guli ta inda gwal ta nzakway ma sana vliha kavghakavgha ta maga du'a da Mghama mu Yesu Kristi. Tsatsi ná, Mghama mu ya demdem. ³ Ka nza zɗakatahuda i Da mu Lazglafta nda Mghama mu Yesu Kristi kawadaga nda kaghuni. Mista ghuni ka zɗakwa taɲ guli.

Vlamavla Lazglafta ta zɗakwani nda ma Yesu Kristi

⁴ Ta va rfay yu ta Lazglafta ɗa ta ghəɲa kaghuni ma vəl zɗaɲtani ta huɗi ma guyaghunaftani nda Yesu Kristi, Zwanə Lazglafta. ⁵ Manda va tsaya nzakwani. Ma tsa guyatá vgha ghuni nda tsi ya ná, vlaghunavla ta inda skwiha. Tsaya kəl kuni ka laviɲtá gwada nda sɲaɲta mnigɲtá vərɗa skwiha guli. ⁶ Ma mnaghunata ɲni ta gwada Yesu Kristi ná, ka dihavatá tsa gwada ya ma ɲudufa ghuni. ⁷ Tsaya kwal kuni pɗatá inda skwiha ta vlə Lazglafta ɲa mnduhani, na tsa kaghuni ta kzla fitika nghəɲlaɲta mu ta Mghama mu Yesu Kristi ya. ⁸ Lazglafta dza'a vla mbraku ɲa ghuni ha ka sagha tsa fitik ya, ɲa kwala lu vzaftá rutsak ta kaghuni baɗu tsa sagha Mghama mu Yesu Kristi ya. ⁹ Tsa Lazglafta ta ha-gaftá kaghuni ka guyaghunafta nda Yesu Kristi ta nza-kway ka Mghama mu ya ná, haɗ ta tsakalawi wa.

Daga vgha ma Igliz ma Kwarentj

¹⁰ Zwanama ɗa! Kɗəkwəɗəɗə, ta ndəbay yu ta dzvu ɲa ghuni nda hga Mghama mu Yesu Kristi. Dzərawadzəra ta wi, ma dagə kuni ta vgha ghuni, ka skwa turtuk ka kuni nzaku. ¹¹ Kəl yu ka mnay mantsa zwanama ɗa ná, sl'i'afsl'i'a gwal ga Kluwe ka sagha da mniyata kazlay: Ta zləɗawi kuni ma vgha ghuni kə'a. ¹² Dagavapdaga kuni mataba ghuni. Wya tsa skwi ta mnə kuni ya: «Nja Pwal aɲni» ka sanlaha, «ɲa Apwalus aɲni» ka sanlaha, «ɲa Kefas aɲni» ka sanlaha, «ɲa Kristi aɲni» ka sanlaha guli, na skwi ta mnə kuni. ¹³ Kidaghi gamndər daga ta Kristi na? Pwal ta mtuta ta udza zləɲay ta ghəɲa kaghuni ra? Ari nda hga Pwal a magaghunafta lu ta batem na? ¹⁴ Ta rfay yu ta Lazglafta ɗa kabga haɗ ya maganafta yu ta batem mataba ghuni, ka nza a tsi ka i Krispus nda Gayus wa. ¹⁵ Mantsa

tama, haɗ ya dza'a mnay kazlay: Nda hga Pwal mag-idifta lu ta batem kə'a wa. ¹⁶ Aya! Si zanapta ɗa tsa: Maganafta yu ta batem ta la ga Stefanas. Ta graftá yu ná, haɗ sana mndu magəɲlanaf yu ta batem ta ghəɲa tsaha ya wa. ¹⁷ La ka dza'a ka maga batem ɲa mnduha a ka Kristi nda i'i wu, la ka dza'a ka da mna Lfiɗa Gwada ɲa mnduha, ka'a nda i'i. Ka dza'a ka kla'atá ɗifla ghəɲa gha ka mnay a ka'a nda i'i guli wa. Ka má si skwi ma ghəɲa ɗa ka yu kla'ata ka mnay katsi ná, má dza'a nzakway mtatá Kristi ta udza zləɲay ka skwa bətbət.

Yesu Kristi ná, mbraku nda ɗifla Lazglafta ya

¹⁸ Aɲ mndani, gwada ta mtatá Kristi ta udza zləɲay ná, nda nza ka tsabaku da gwal ta zadaku. Tsaw da amu gwal ta tva mbaku ya, nda sna amu kazlay: Mamu mbrakwa Lazglafta mida kə'a.

¹⁹ Wya skwi nda vinda ma ɗeftera Lazglafta:

«Dza'a zɗanazada yu ta ɗifla ghəɲa mnda səla, dza'a həɗɲiɲhəɗɲa yu ta mahizla ghəɲa mnda səla,» ka'a.

²⁰ Ka si mantsa ka Lazglafta mnata ya ní, ga gwada ta ɗifla mnda səla tama? Ga gwada ta gwal ta mnay kazlay: Nda sna aɲni ta zlahu kə'a tama? Ga gwada ta gwal ta zləɗutawi ma na ghəɲa haɗik na guli? Haɗ gwada ta həɲ ɗəkɗək wa. Niɲna Lazglafta ta ɗifla mnduha ma na ghəɲa haɗik ná, ka skwi ka bətbət.

²¹ Nda ɲa taɲ ma ɗifil ná, traptra mnduha ma ghəɲa haɗik ta tsatsaftá skwi maga Lazglafta nda ɲani ma ɗifil. Ka klaftá Lazglafta ta tsa gwada ta mnə mu, niɲ hahəɲ ka gwada tsabaku ya, ɲa mbanaftá mnduha ta zlglafta. ²² Má maraɲnamara lu ta skwi ka mazəməzəm, kada grafta ɲni ka la Yahuda nda ɲa taɲ. Tsa skwi mnaɲna ɗifla ɲni ya ɲa aɲni ta snay, ka la Grek nda ɲa taɲ. ²³ Aɲni, gwada ta zləɲatá Yesu Kristi ta udza zləɲay ɲa aɲni ta mnay. Ka zadiɲtá tsa gwada ya ta la Yahuda. Tsabaku tsa gwada ya ka hamata gwal kul nzakway ka la Yahuda guli ta mnay. ²⁴ Ka gwal hagaf Lazglafta ɲa nzakway ka ɲani, ɗər má la Yahuda tsi, ɗər má hamata Grek a tsi ta mnay na: Kristi mbrakwa Lazglafta nda ɗifla Lazglafta ya, ka hahəɲ. ²⁵ Tsaw tsa skwi maga Lazglafta ta nghə mnduha manda tsabaku ya ná, malaghumala ta ɗifla mnduha. Ka ka mbegi Lazglafta ká mnduha ta gray ya guli ná, tsa nzakwani ka mbegi ta grə mnduha ya guli ná, malaghumala ta mbrakwa taɲ.

²⁶ Zwanama ɗa ɗaslawa nzakwa ghuni na tsa kaghuni hagaf Lazglafta ya, ka mndəra wati ma mnduha kuni? Sira a gwal nda sna ta skwi mataba ghuni ta nghə mnduha ma ghəɲa haɗik wa. Sira a gwal dagaladagala

mataba ghuni wa. Sira a gwal ta za mgham mataba ghuni guli wa. ²⁷ Lazglafta ka ghəŋani ta zabaftá tsa gwal ta nghə mnduha ma ghəŋa hadik ka rgha ya, ɲa pghanaghatá hula ta tsa gwal nda difla ghəŋa hadik ma ghəŋa taŋ ya. Tsatsi ta zabaftá gwal ka mbegi ta nghə mnduha ma ghəŋa hadik ya ɲa pghanaghatá hula ta gwal nda mbra. ²⁸ Tsatsi ta zabaptá gwal ta nghə lu ka mnduha tsa lu, htuha həŋ katakata ta nghə mnduha ma ghəŋa hadik ya, ɲa ɲwisaganatá deghre' ta gwal dagala dagala. ²⁹ Zabapzaba Lazglafta ta mnduha mantsa ya, kada kwala mndu ta ghərbaku ta kəmani. ³⁰ Lazglafta ta ndi'aghunaftá nda Yesu Kristi, ka famatá tsi ta Yesu Kristi ka mnda vlamatá difil. Nda ma Yesu namafta Lazglafta ka mndu tdukwa ta wa irani, ka fatá amu ka mnduhani, ka varagaptá tsi ta amu ma dmaku. ³¹ Tsaya tama, «ka ta kumay mndu ta ghərbaku katsi, ka ghərba tsi ta ghəŋa skwi kdīŋ Mgham † ta magata,» manda ya nda vinda ma defteri.

Mnay Pwal ta gwada ta zləŋatá Kristi ta udza zləŋgay

2 Vərdá i'i ná, ma fitika lagha da da kaghuni da mna difatá skwa Lazglafta ta zlagamapta ná, had gwada nda la mnaghuna yu wa, nda sna yu ta skwi a ka yu guli wa. ² Ta sli'aftá yu ka lagha da kaghuni ná, had sana skwi ta ndanə yu ma ghəŋa da ɲa mnaghunata ka ta ghəŋa Yesu Kristi, tsa Yesu zləŋaf lu ta udza zləŋgay ya tsi wa. ³ Ma tsa nzakwa da da kaghuni ya ná, kulembet nzakwa da, ta zləŋ yu, ta ghudzaku yu. ⁴ Ma tsa fitika mnay da ta gwada Lazglafta ka tagha skwi ɲa ghuni ya ná, maraghunanɲa hidaku ka ghubaptá kaghuni a si ta magə yu wa. Sulkuma Lazglafta nda mbrakwani ta maraghunata kazlay: Kahwathwata tsa gwada mnə yu ya kə'a. ⁵ Tsaya tama, ta mbrakwa Lazglafta dihafta kaghuni ta zlgħay nda ɲudufa ghuni ta hidakwa mnduha a wa.

Difila Lazglafta

⁶ Ta mnə ɲni ta gwada ɲa gwal nda sifa ma zlgħay nda ɲuduf ná, vərda difil taghə ɲni, hidakwa gwal dagaladagala ma na ghəŋa hadik ta dza'a zwaduta na a wa. ⁷ Tsa difil mnə yu ya ná, difla Lazglafta ya ta nzakway ka skwi si nda difa kul nghanɲá mnduha si ghalya ya. Ma kdaku lu ka zlagəŋɲá ghəŋa hadik ná, fafa Lazglafta ɲa mba amu, ɲa ɲlamafta. ⁸ Had ya dər turtuk ma gwal dagaladagala ma na ghəŋa hadik na, nda sna ta tsa difil ya wa. Ka má nda sna həŋ katsi, má zləŋaf a həŋ ka dzata ta udza zləŋgay ta Mghama glaku wa. ⁹ Tsaw tsa skwi maga Lazglafta ya ná, nda nza manda ya nda vinda ma defteri ta mnay kazlay:

Skwi ya ta kul nghanɲá ira mnduha,
nda ya ta kul snaɲtá mnduha nda sləməŋa taŋ,
nda ya ta kul ndanəntá mnduha ma ghəŋa taŋ ya,
skwi payaf Lazglafta ɲa gwal ta dʋuta †† kə'a.

¹⁰ ɲa aŋni maraŋnaɲta Lazglafta ta tsa skwi ya nda ma Sulkumani. Sulkum ná, nda sna ta inda skwi, nduk nda kdavakta skwi ma ndana Lazglafta. ¹¹ Mnda səla ná,

sulkumani yeya nda sna ta kdavakta skwi ma tsatsi. Manda tsaya Sulkuma Lazglafta guli ná, tsatsi yeya nda sna ta kdavakta skwi ta nghanatá Lazglafta.

¹² Amu ná, Sulkuma na ghəŋa hadik na a mutsaf amu wu, Sulkum daga da Lazglafta ɲa amu ta mutsafta. Vlamavla Lazglafta ɲa snaɲta mu ta inda skwiha vlama tsi nda zdakatahudani. ¹³ Ta mnə aŋni ta tsa skwiha ya ɲa mnduha ná, nda difla mnduha ma ghəŋa hadik a wu, nda difil ya ta taghə Sulkuma Lazglafta ta tagha aŋni. Mantsa ya kəl ɲni ka tsislanaptá inda skwiha ta sagha da Sulkum ɲa gwal nda tsa Sulkum ya.

¹⁴ Mndu ya kul had Sulkuma Lazglafta ma tsatsi ná, tsu'a a ta skwiha ya ta taghə tsa Sulkum ya wa. Manda tsabaku ta sna tsatsi ta tsaha ya, laviŋ a vani ta snaɲta wu kabga nda Sulkuma Lazglafta ta laviŋta lu ta galay. ¹⁵ Mndu nda Sulkuma Lazglafta ma tsatsi ná, laviŋlava ta gala inda skwi. Tsatsi ya tama, had sana mnduha dza'a laviŋta galaptá tsatsi wa. ¹⁶ Manda va ya nda vinda ma defteri ta mnay kazlay:

Waya nda sna ta ndana Mgham na?

Waya ta laviŋta vlanɲá hidaku ‡ na kə'a ya.

Ama aŋni, ndanu manda ɲa Kristi ɲa aŋni ta ndanay.

Kwalva Lazglafta aŋni

3 Ka vərđani ka lu mnay katsi zwanama da ná, ma tsa fitika nzakwa da da kaghuni ya ná, manda mna gwada ɲa gwal nda Sulkuma Lazglafta ma həŋ a mna yu ta gwada ɲa ghuni wu, manda mna gwada ɲa mnduha ma ghəŋa hadik mna yu, kabga si ta ka zwani kuni ma zlgħafta ghuni ta Kristi nda ɲuduf. ² U'a ya vlagħuna yu, dafa a wu, kabga laviŋ a kuni ta ɲafta wa. Dər ndanana na ná, laviŋ a kuni ta ɲafta wu, ³ kabga manda nzakwa mnduha ma ghəŋa hadik tata nzakwa kuni ta nzaku. Ka si tata draku kuni, tata zlərdawi kuni mataba ghuni katsi ya ní, nzaku manda ɲa mnduha ma ghəŋa hadik a ta nzaku kuni nda tsa ra? Manda ɲa taŋ tata nzakwa kuni. ⁴ Ka si «ɲa Pwal aŋni,» ka sanlaha, «ɲa Apwalus aŋni,» ka sanlaha ka kuni ta mnay mataba ghuni ya ní, ta manda nzakwa hamata mnduha a kuni nda tsa ra?

⁵ Wa Apwalus, wa Pwal na? gwal ksanatá slna ta Lazglafta ɲni his his, ghunaf tsi ɲa mnaghunatá gwada ɲa zlgħafta ghuni ta Kristi. Ta magay dər wati ma aŋni ta slna Mgham Yesu manda ya vlanɲa tsi. ⁶ Sləgafsləga i'i, ka tiŋtá Apwalus ta imi distani. Lazglafta ta dyay ka gəlay. ⁷ Daga mndu ta sləgay tani, daga mndu ta ta imi distani tani, sana skwi a hahəŋ wa. Lazglafta turtukwani ta dyay ka gəlay. ⁸ Ka skwa turtuk mndu ta sləgafna nda mndu ta tatiŋtá imi. Dər wa dza'a mutsay ta nisəlani tabta slna ya maga tsi da Lazglafta. ⁹ Nda gwa aŋni ma slna Lazglafta. Nda nza kaghuni manda waha Lazglafta.

Manda həga Lazglafta nzakwa ghuni guli.

¹⁰ Zdiđiŋzda Lazglafta ta hudi ka thatá yu ta tughwani manda vərda mnda ba həga, ka lagha sani bay ta ghəŋani. Daswa ka mndu dza'a bay ta ghəŋani tama.

¹¹ Ya nda ghada thatá tughwani ya. Tsa dughwanani ya

† Ngha ta Irmija 9:22-23. †† Ngha ta Isaya 64:3.

‡ Ngha ta Isaya 40:13.

ná, Yesu Kristi ya, haɗ sana tughwa hēga dza'a thēglaf-ta lu wa. ¹² Ta tsa tughwa hēga ya ná, ta bē nda dzin-dar sanlaha, nda kufur ŋa sanlaha, nda pala ŋa sanlaha, nda udzu ŋa sanlaha, nda slēka ŋa sanlaha, nda dzuma ŋa sanlaha. ¹³ Baɗu tsay Lazglafta ta guma dza'a saba dēr wa ta dabi kabga vu dza'a galay. ¹⁴ Ka driŋ a vu ta slna tsa mndu ta tughwani ya wu katsi, dza'a mutsay ta nisəlani. ¹⁵ Ka driŋdra vu ta slna tsa mndu ya, mutsafta a ta nisēla wa. Tsatsi, dza'a mbafmba ŋa nzakwani manda sumbun.

¹⁶ Sna a kuni ka mnay kazlay: Hēga Lazglafta ta nza-ku Sulkuma Lazglafta mida kuni kē'a ra? ¹⁷ Ka baɗz-iŋbadza mndu ta hēga Lazglafta ná, dza'a baɗziŋ badza Lazglafta ta tsatsi guli, kabga nda ghuba hēga Lazglafta. Tsa hēga ya ná, kaghuni ya.

¹⁸ Ma nanē mndu ta ghējani. Ka mamu difil ma ghēja da manda ɗaslakwa ŋa ghēja haɗik ka mndu, ka niŋna tsi ta ghējani ka rgha kada nzata tsi ka vērɗa mndu nda difla daga da Lazglafta. ¹⁹ Kəl yu ka mna tsaya ná, na difla mnduha ma ghēja haɗik na ná, ga rgha ya ta kēma Lazglafta. Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Nda tsa ŋa taŋ ma hiɗaku † ya ta ksa Lazglafta ta hēj, ²⁰ Ka'a guli na: «Nda sna Mgham Lazglafta ta ndana gwal nda hiɗa, nda sna kazlay: Haɗ hayhayani wu» kē'a ††. ²¹ Mantsa ya, ma ghubu kuni ta mnduha. Indani demdem ka ŋa ghuni nzakwani. ²² Dēr Pwal, dēr Apwalus, dēr Kefas, dēr ghēja haɗik, dēr ha-fu, dēr mtaku, dēr skwiha ndanana, dēr skwiha dza'a sagha nda sa, ka ŋa ghuni nzakwani. ²³ Kaghuni ya, ka ŋa Kristi kuni, Kristi guli, ŋa Lazglafta ya.

Ghunata mnduha Kristi aŋni

4 Mantsa tama, nghawa aŋni ka gwal ksanatá slna ta Kristi. Nghawa aŋni guli ka gwal fanam Lazglaf-ta ta difatá skwani ma dzvu. ² Vērɗa skwi ya ta psē lu da mndu ya fanam lu ta skwi ma dzvu ná, nzakwani ka ŋərma mndu. ³ Da i'i tafa, dēr má ta tsa mndēra ɗa kuni, dēr má tsadiŋhaha mnda sēla ta guma, haɗ gwada ɗa wa. I'i ná, tsa a yu ta guma ta ghēja ɗa wa. ⁴ Haɗ sana skwi maga yu ta grē yu wa. Ŋərma mndu yu a ka yu guli wu, Mgham Lazglafta dza'a tsadiŋhatá guma, mndu a wa. ⁵ Tsa tama ná, ma gi tsē kuni ta gu-ma ta ghēja mndu ta kul sagha fitikani. Kzlawa, ta hway da wa kuni na! Baɗu sagha Mgham ná, dza'a kligiŋkla ta dabi ta skwi nda ɗifa. Ŋa kligiŋtani duway ta dabi ta skwi ta ndanē mnduha. Baɗu tsa tama, dēr wa dza'a mutsa rfani da Lazglafta manda ya ta raŋta.

⁶ Zwanama ɗa, tsa skwiha garaghunaf yu ta ghēja aŋni nda Apwalus ya ná, ka tagha kuni ta skwi mida nzakwani: «Da zwaɗutá kuni ma tvi ka zluŋtá skwi nda vinda.» Da laghu kuni da ghērbaku kazlay: Mal tsa ŋa ɗa mndu ya ka ŋa sani kē'a. ⁷ Wa ta mnay ŋa gha ka-zlay: Mal kagha ka sanlaha kē'a na? Lazglafta a ta vlaghatá inda skwi ra? Ka si Lazglafta ta vlaghata ya ní, kabgawu ta kəl ka ka ghērbaku manda skwi vlagha nda vla a lu wu ba?

⁸ Mantsa a nzakwani wu ki! Nya pɗa kuni na? Wya nda na kuni ka gadghəl katək, ta za mghama ghuni kaghuni, ta ghuya ɗaŋwa ŋni aŋni. Ta kumay yu má ta zay ghuni ta tsa mgham ya katək, má ka gwa mu ta vgha ka skwa turtuk nda kaghuni. ⁹ Ta grē yu ná, nana aŋni gwal ghunay na ná, nda hul faghuta Lazglafta ta aŋni. Manda gwal tsanagha lu ta guma, pgha lu ŋa ps-latá hēj ya aŋni. Nda nza ŋni ka skwa katskatsu, ŋa nghay mnduha ma ghēja haɗik nda duhwalha Lazglafta tani. ¹⁰ Nda nza aŋni ka rgha, ta ghēja gwada ta Kristi. Kaghuni ya, nda hiɗa aŋni ka kaghuni, kabga nzugwatá kaghuni nda Kristi. Kaghuni yeya nda mbra, mbra a aŋni wa. Kaghuni yeya gwal ka mndu, haɗ mndu ta kulafatá aŋni ka mndu wa. ¹¹ Dēr nda va nana ná, ta dzay dzay maya nda ndala tani ta aŋni. Lgut tɗukwa a ta vgha ŋni wu, ta gɗata ta dga aŋni lu. Ta tvi ta tvi sēla ŋni. ¹² Aŋni ta hērfaku ka maga ‡ skwi ŋa fadamta ŋni da wa ŋni. Razaŋnafha mndu, má tahula gha ka Lazglafta, ka ŋni. Dēr ki lu ta dula aŋni ya ná, mērsu' ká ŋni ta su'ay guli. ¹³ Dēr kinawu ká mnduha ta raraza aŋni ya ná, sledēfa ka aŋni ta gwada nda hēj. Ka maghdzēka taŋ ká mnduha ma na ghēja haɗik na fatá aŋni. Manda ŋəɗak ká hēj ta ngha aŋni.

Zwana ɗa ta ɗvu yu katakata kaghuni

¹⁴ Na pghaghunaghatá hula a ta vindaghunafta yu ta na skwi na wu, ŋa hurzlaghunaptá slēmēj ta vin-daghunafta yu, kabga zwana ta ɗvu yu kuni. ¹⁵ Dēr má ɗēmbu' kidaghi mnduha ta tagha skwi ta ghēja Yesu Kristi ŋa ghuni, turtuktuk da ghuni. I'i tsa da ghuni ya kabga tiŋəl i'i ta mnaghunatá Lfiɗa Gwada, ka zlghaftá kuni ta Yesu Kristi. ¹⁶ Kɗəkwakɗək! Ksawaksa ta ghēza-ma ɗa. ¹⁷ Tsaya tama, ghunafghuna yu ta Timute ta nzakway ka zwaŋa ɗa ya ɗvu yu. Ŋərma mndu ya ta tva Mgham Yesu. Ta tvi səlani ŋa lagha havglaghunak-tá tva nzakwa ɗa ma Yesu Kristi, nda ya ka yu ta taghay ŋa Iglizha ma inda vli.

¹⁸ Səglaghata a Pwal wu ka sanlaha ta gray mataba ghuni, ka ghērbaku. ¹⁹ Ka ta ɗvay Lazglafta katsi ná, ndusa yu ka labē da kaghuni. Ka mamu sana skwi laviŋ tsa gwal ta ghērbaku ya ta magatá tsi, ka gwadiŋta nda wi a tsi ya, dza'a snay yu baɗu tsa. ²⁰ Gwada ta ga mghama Lazglafta ná, gwadiŋta nda wi yeya a wu, ta maravamara mbrakwani. ²¹ Ka lagha yu slaghunagha-ta nda sarak re, ari ka lagha yu slaghunaghata nda zɗakwa ghēja ɗa, nda ya nda ɗva kaghuni a na? Zba a wa zba ta ya ta kumē kuni mida.

Dēr nu tsi ka gwal zlghay nda ŋuɗuf ta magay nda vgha taŋ

5 Ka lu ta mnay ta snē yu ma luwa ná, mamu hliri mataba ghuni. Dēr gwal kul snaŋtá Lazglafta ná, haɗ hēj ta nzaku manda tsaya wa. Ta hani sana mndu nda markwa dani, ka lu. ² Ma ŋa dzata ghuni ta ghēj ka taw, ka ghziŋtá tsa mndu ya mataba ghuni ná, ghērbaku ŋa ghuni ta ghērbay ta ghēja tsa. ³ Dēr má

† Ayuba 5:23, 13. †† Zabura 94:11.

‡ Ngha ta Slna gwal ghunay 18:3.

di'ij nizatanzakwa da nda kaghuni ná, kawadaga yu nda kaghuni ma sulkuma vgha da. Nda ghada tsanaghata da ta guma ta mndərga mndu ta magatá skwi manda tsaya, manda skwi hada yu kawadaga nda kaghuni. ⁴ Tsatsa yu ta tsa guma ya nda hga Mghama mu Yesu. Skwi ta mnaghunata yu ná, ts kavawatska. Ka ts kavatska kuni katsi, ya kawadaga sulkuma vgha da nda kaghuni. Kawadaga mbrakwa Mghama mu Yesu guli nda kaghuni. ⁵ Ka vlan̄ta kuni ta tsa mndu ya ta halaway, ŋa badziŋtá slu'uvghani, kada mbanaf̄ta Lazglafta ta hafani badu vragata Mghama mu Yesu.

⁶ Ngha a i'i ta skwi ŋa ghərbay kaghuni ta ghərbaku wa. Sna a kuni kazlay: Kuseta ta is ná, ta ŋlanaf̄ŋla ta inda hwadatá hupa buradi kə'a ra? ⁷ Kliŋwa kla ta tsa dmaku ta nzakway manda is ya mataba ghuni, dza'a kəl kuni ka nzata hezle' manda hwadatá hupa buradi kul hađ is mida. Aŋ mndani, nda sna yu kazlay: Ghubighunis ghuba Lazglafta hezle' nda ma mta ta Yesu Kristi kə'a. Tsatsi ná, nda nza manda Zwan̄a Tuwak ta hnə lu ŋa za skala Pak † ya. ⁸ Ma zə mu ta tsa skala Pak nda buradi nda is ŋa ghalya mida ya. Tsa is ya ná, maga ghwadaka skwi ya. Zama za nda buradi kul hađ is mida ta nzakway ka vərdani dze'dze' ya. Nda ŋuduf ya nda ghuba, tdukwa ††.

⁹ Ma tsa delewera da vindaghunaf yu ghalya ya ná, mnaghunamna yu kazlay: Yaha kuni da ksa nzaku nda gwal ta hliri kə'a. ¹⁰ Tsa mnay mnə yu ya ná, ta mnə ta ghəŋa gwal ma ghəŋa hađik, ta hliri, ta tsagana, ta ghali, ta wuya skwi a yu wa. Ka má mant̄sa tsi katsi ná, má sli'agapsli'a kuni tkwe' ma ghəŋa hađik. ¹¹ Skwi mnə yu ŋa ghuni ná, ma ksə kuni ta nzaku nda mndu ta mnay kazlay: Krista i'i kə'a ta mataba tsa ná, ta hliri, ta tsagana, ta wuya skwi, ta kuslemeraku, ta ghuyaku, ta ghali. Yaha kuni walan̄tá tsghə da hliba turtuk kawadaga nda mndərga tsa mndu ya.

¹² Nu gwada i'i nda gwal kul sagha zlglaftá Kristi ná, Lazglafta a dza'a tsa guma ta ghəŋa tsaha ya ra. Gwal mataba kaghuni ŋa ghuni dza'a tsa guma ta ghəŋa taŋ. Ka defteri na: «Ghzlapwaghzlap ta mndu ta maga ghwadaka skwi mataba ghuni ‡,» ka'a.

Tsaptá guma mataba gwal zlgħay nda ŋuduf

6 Ka sli'af̄sli'a skwi mataba sani nda sani mataba ghuni katsi, waka sani dza'a walan̄tá dza'a kla tsa gwada ya da gwal guma kul snan̄tá Lazglafta, ka zlan̄tá mnduha Lazglafta na? ² Sna a kaghuni kazlay: Mnduha Lazglafta dza'a tsa guma ta ghəŋa mnduha ghəŋa hađik kə'a ra? Ka si kaghuni dza'a tsa guma ta ghəŋa mnduha ghəŋa hađik ya ní, slaghu a kaghuni ka tsatá guma zwana skwiha ki'a ki'a ra? ³ Sna a kaghuni kazlay: Amu dza'a tsa guma ta ghəŋa duhwalha Lazglafta kə'a ra? Skwi mataba nzakwa mu yeya dza'a trapta mu tama rki! ⁴ Ka mamu skwiha mant̄sa ya ta slata mataba ghuni katsi, ka klafta kuni ka klagħata da gwal guma kul hađ ghziwa taŋ da Igliza Lazglafta ná, ⁵ aya hula! Ka i'i nda kaghuni. Nwaya ki mndu dər tur-

† Ngha ta Sabi 13:7, 12:21. †† Ngha ta Sabi 12:15-20, Vrafta ta zlahu 16:3. ‡ Vrafta ta zlahu 17:7.

tuk nda difil ma ghəŋani prək ka dzragħunaftá skwi mataba ghuni na? ⁶ Ra a ka klay ghuni ta gwada mataba kaghuni gwal zlgħay nda ŋuduf ha ka klay ghuni da gwal guma kul snan̄tá Lazglafta wa.

⁷ Nda nza tsa wluvusta ta wluvusta kuni ta vgha mataba ghuni ya ka badzaku. Ka gagħa ga mndu ta gwada, ksay għa ta ŋuduf. Ka ghala ghala mndu ta kagħa, zlanata għa. ⁸ Nda va tsaya ya ná, tsa kaghuni ya ta ganatá sani. Va tsa kaghuni ya ta ghwalgudun̄tá skwa sani, kulam nda va tsa nzakwa ghuni ka zwana-ma ya. ⁹ Sna a kaghuni kazlay: Hađ vla gwal ta ga dmaku ma ga mghama Lazglafta wu kə'a ra? Ma nanə kuni ta ghəŋa ghuni. Dina ka snan̄ta ghuni kazlay: Gwal ta ga sli'ij̄sli'ij̄, nda gwal ta wuya skwi, nda gwal ta hliri, nda gwal ta hani zgun nda zgun, marakw nda marakw, ¹⁰ Nda gwal ta ghali, nda gwal ta hara'u ta iri nda gwal ghuyaku, nda gwal ta kuslemeraku, nda gwal ta zla'uwa mndu ná, hađ həŋ dza'a lami da ga mghama Lazglafta wu kə'a ra? ¹¹ Manda tsaya si nzatá nzakwa sanlaha mataba ghuni ghalya. Ndana tama, Sulkuma Lazglafta mu ta ghubaghunata, ka nzatá kuni hezle', ka naghunafta ka ŋərma mndu kabga zlgħafta ghuni ta Mghama mu Yesu Kristi.

Vlan̄wa glaku ta Lazglafta nda vgha ghuni

¹² «Hađ skwi piydif lu ta ghəŋani wu,» ka sanlaha mataba ghuni ta ndanay. Tsaw inda skwi a nda ra wu. «Lavin̄lava yu ta maga inda skwi guli,» ka sanlaha. Tsaw hađ i'i dza'a ga vu'a sana skwi wa. ¹³ «Skwa zay ná, ŋa huđi a ra? Huđi guli ná, ŋa skwa zay a ra?» ka kuni ta mnay guli. Tsaw nda skwa zay tani, nda huđi tani, dza'a badziŋbadza Lazglafta ta həŋ his his. Slu'uvgha ná, magaf a Lazglafta ŋa maga sli'ij̄sli'ij̄ nda tsi wa. Nda nza slu'uvgha ŋa Mgham Yesu, ta nzata Mgham Yesu ka ŋa slu'uvgha. ¹⁴ Ma mtuta Mghama mu Yesu ná, Lazglafta ta sli'aganapta ma mtaku. Tsatsi dza'a sli'agamapta ma mtaku nda mbrakwani guli.

¹⁵ Sna a kuni kazlay: Slu'uvgha ghuni ná, fawaya vgha Kristi ya kə'a ra? Dza'a nda ra ka klafta da ta fawaya vgha Kristi ka ndi'anafta nda slu'uvgha karwa rki? Magava a wu! ¹⁶ Sna a kuni kazlay: Mndu ta ndi'aftá vghani nda karwa ná, ka skwa turtuk vgha taŋ nda tsi kə'a ra? Tsa mnduha his ya dza'a nzata ka slu'uvgha turtuk ††, ka defteri ta ghəŋani. ¹⁷ Mndu ta zlan̄tá ghəŋani ta Mgham Yesu ná, ka skwa turtuk ndana taŋ nda Mgham Yesu.

¹⁸ Tsaya tama, zlan̄wa sli'ij̄sli'ij̄. Hamata dmakuha ta magə lu ná, ta bla vgha ta maga'ata lu. Mndu ta fatá sli'ij̄sli'ij̄ ka slnani, ŋa vərda slu'uvghani ta ga tsi ta dmaku. ¹⁹ Sna a kuni kazlay: Slu'uvgha ghuni ná, həga Sulkum nda ghuba ya kə'a ra? Lazglafta ta vlagħunata ŋa nzaku ma kaghuni, ta ka ŋa ghuni a vgha ghuni tama wa. ²⁰ Vara vara Lazglafta ta kaghuni nda skwi nda bla. Tsaya tama, vlan̄wa glaku ta Lazglafta ma skwi ta magə kuni nda slu'uvgha ghuni.

‡† Ngha ta Zlrafta 2:24.

Zlgha wa Pwal ta ghəŋa gwada ta kluvustá vgha

7 Ndanana tama, wana yu ta zlghaghunaftá wa skwiha ya vindidif kuni: 'Dina ka nzata mndu kul kla marakw. ² Tsaw tama ná, ŋa wara hliri ná, dina ka klafta mndu ta marakw, ta dza'a marakw guli da zə'al. ³ Ka vla zə'al ta vghani ŋa markwa taŋ. Ka vla marakw guli ta vghani ŋa zə'ala taŋ. ⁴ Vgha marakw ná, ŋani a wu ŋa zə'ala taŋ ya. Vgha zə'al guli ná, ŋani a wu ŋa markwa taŋ ya. ⁵ Ka dzraf nda dzra a kuni ŋa fitik rets kabga ŋa maga du'a wu katsi ná, yaha sani da kwalaghutá vla vghani ŋa sani. Tahula tsaya, ka vrəglanafta kuni ta guya vgha ghuni manda va ya snu kuni, da traptá kuni ta ŋafta ghudzaku ma vgha ghuni, da mutsaftá halaway ta ghurum ŋa ŋraptá kaghuni.

⁶ Hidaku ŋa i'i ta vlaghunata, ka nzata tsi ka tkwe'a ka yu nda kaghuni wa. ⁷ Ka má manda ndana i'i tsi ná, má manda ŋa da ka mnduha nzata, ka i'i. Tsaw dər wa nda ŋani ma zďakatahudi vlarŋ Lazglafta. Yeya ŋa gha, ka'a nda ya, yeya ŋa gha ka'a nda sani.

⁸ Skwi mnə i'i ná, ta mnay yu ŋa gwal kul haď markwa taŋ nda mi'a wadguha ná, dina ka kďay ghuni ta nzakwa ghuni turtukwa ghuni manda i'i na. ⁹ Ala ka si laviŋ a kuni ta ŋafta wu katsi, kluvwakla ta vgha. Dər kluvtá vgha ka nzata ka su'ay.

¹⁰ Wya zlahu ta mnanata yu ta gwal ta kluvtá vgha taŋ, i'i a ta mnay guli wu, mgham ta mnata kazlay: Yaha marakw da dgata vgha nda zə'ala taŋ kə'a. ¹¹ Ala ka dgadga tsi ta vgha nda zə'ala taŋ ya, nzatani mantsa, yaha tsi kləgəltá sana zə'al. Ka mantsa a tsi wu dzrəglaftani nda zə'ala taŋ. Yaha zə'al da ghzliŋtá markwa taŋ guli.

¹² Wya skwi ta mnə i'i ka ghəŋa da ŋa sanlaha, Mgham a ta mnay wa. Ka mamu mnda zlghay nda ŋuduf kul zlghaftá markwa taŋ ta Yesu Kristi katsi, tsaw ta kumay tsa marakw ya ta kďa nzakwani nda tsa zə'ala taŋ ya katsi, yaha tsa mndu ya da ghzliŋtá tsa markwa ya. ¹³ Manda va tsaya guli, ka mamu marakw ta zlghaftá Yesu Kristi nda zə'ala taŋ kul zlghaftá Yesu katsi, tsaw ta kumay tsa mndu ya ta kďa nzakwani nda tsa marakw ya katsi, yaha tsa marakw ya laghu ga taŋ. ¹⁴ Kəl yu ka mnay manda tsaya ná, kabga nda ghuba tsa guyatá vgha tsa mndu kul zlghaftá Kristi ya nda markwa taŋ ta zlghafta ya. Mantsa ya guli, nda ghuba tsa guyata vgha marakw kul zlghaftá Kristi nda zə'ala taŋ ta zlghafta ya. Ka má nza a tsi mantsa ná, má dza'a nzaku zwana taŋ manda zwana gwal kul snarŋtá Lazglafta. Wya kahwathwata guli ná, nda ghuba nzakwa taŋ da Lazglafta. ¹⁵ Ka ta haď yu nda kagha wu, ka tsa kul zlghafta Kristi ya ná, dgaghutani ta vghani. Ma tsaya tama, dər zə'al tsi, ka dər marakw a tsi ma zlghay nda ŋuduf, flau' nzakwani kabga hgarŋ hga Lazglafta ta kaghuni ŋa nzaku nda zďaku. ¹⁶ Kagha marakw ta zlghaftá Yesu, nda sna kagha kazlay: Dza'a mbanafmba yu ta zə'ala ini kə'a ra? Kagha zə'al ta zlghaftá Yesu, nda sna kagha kazlay: Dza'a mbanafmba yu ta markwa ini kə'a guli ra?

Mndərga nzaku ta zďəganatá Lazglafta

¹⁷ Ka mantsa a tsi wu ná, ka nza dər wa ta nzaku manda ya vlarŋ Lazglafta. Ka nza dər wa ta nzaku manda ya hgarŋ Lazglafta guli. Tsaya ta mnə yu ŋa inda Igliz. ¹⁸ Ka nda tsa fafaďa mndu ta hgafta Lazglafta kati, ma thəgəl tsi kazlay: Madər teke'a fafaďa da kə'a. Ka ta nda fafaďani mndu ta hgafta Lazglafta guli, ma thə tsi guli kazlay: Ka tsinŋtsa yu kə'a. ¹⁹ Dər tsanaghuha lu, haď skwi tsanagha tsi wu, dər tsanaghu a lu wu, haď skwi tsanagha tsi wu, snata zlahu Lazglafta malani. ²⁰ Ka kinawu nzakwa mndu ta hgafta Lazglafta ya ná, nzakwani manda va tsaya. ²¹ Ka si ka vu'a ka ta hgafta Lazglafta ta kagha, ma ndanu ka. Ala ka mamu tva mutsafta gha ta nzaku falau' vgha katsi ya, mutsumut-sa katək. ²² Ka dər ka vu'a mndu ta hgafta mgham Lazglafta katsi, nda pla vgha tsa mndu ya da Mgham Lazglafta. Manda tsaya, mndu kul haď ka vu'a ta hgafta Lazglafta ná, ka vu'a Kristi tsatsi guli. ²³ Nda bla varata lu ta kaghuni, ma niŋ kuni ta ghəŋa ghuni ka vu'a mnda səla. ²⁴ Ka kinawu nzakwa mndu ta hgafta lu ya zwanama, nzakwani mantsa ta kəma Lazglafta.

Gwada ta ghəŋa gwal ta kul klaftá marakw

²⁵ Ta ghəŋa gwal kul kluvtá vgha taŋ ya, skwi ta ndanu yu dza'a yu mnay, ya snarŋ yu da Mgham Yesu a wa. Dza'a snay kuni ta gwada da kabga mndu ta fə lu ta ghəŋ tida yu.

²⁶ Ta ghəŋa na blakwa nzaku na ná, wya skwi ta ndanu yu: 'Dina ka nzakwa mndu mantsa. ²⁷ Ka klafkla ka ta marakw katsi, ma zbəgəl ka ta dgatá vgha nda tsi. Ka klaf a ka ta marakw wu, ma zbə ka ta marakw. ²⁸ Ka klafkla ka ta marakw, ga a ka ta dmaku wa. Ka laghula makwa da mndu guli, ga a ta dmaku wa. Nziya nza tsi ná, dza'a ghuyay ta dərŋwa ma slu'uvgha. Ta kumay yu ta klaghunapta ma tsa ghuya dərŋwa ya.

²⁹ Wya skwi ta kumə yu ta mnay zwanama: Ta sira a fitik wu, daga ndanana, ka nza gwal nda marakw mista taŋ, manda gwal kul haď nda marakw. ³⁰ Ka nza gwal ta taw, manda gwal kul haď ta taw. Gwal ta rfu guli, manda gwal kul haď ta rfu. Gwal ta dzawatá skwiha guli, manda gwal kul haď skwi da həŋ. ³¹ Ka nza gwal ta za mgham ma ghəŋa haďik, manda gwal kul haď ta za mgham, kabga ndusa na ghəŋa haďik na ka kďaku.

³² Ta kumay yu ta nzakwa ghuni kul haď ma ndanu. Mndu kul klafta marakw ná, ta ghəŋa tva skwiha ta zďəganata Lazglafta yeya ta ndanə tsi. ³³ Ama mndu ta klaftá marakw, ta ndanay ta skwiha ma ghəŋa haďik ŋa zba tva zďəganatani ta markwa taŋ. ³⁴ Tsaya tama, his skwi ta ndanə tsi. Mantsa marakw kul haď zə'alani nda makwa ta həga guli. Ta ghəŋa tva skwiha ta zďəganata Mgham Yesu yeya ta ndanə həŋ. Tva skwiha ta zďəganatá Mgham Yesu yeya ta ndanə həŋ, kabga fafa həŋ ta ŋudufa taŋ, nda ghəŋa taŋ tani, ŋa Lazglafta. Marakw ga zə'al ná, ta ndanay ta skwiha ma ghəŋa haďik ŋa zba tva zďəganatani ta zə'ala taŋ.

³⁵ Nja kata kaghuni tsa skwi ta mnə yu ya, ɲa tsaghu-namtá matsavada a wa. Ta kumay yu ta magay ghuni ta skwiha ta raku, ka ndi'afata kuni ta vgha nda Mgham Yesu kul had sana ndanu.

³⁶ Ka lagha duhwal nda makumidzani mantša: Kla a yu ta kagha wu ka'a, tahula tsa, ka ndanuglaptá tsi kazlay: Dmaku tsa skwi ya magana yu ka'a, tsaw tata tdu ɲudufani tida ta kumay ta klay katsi, ka kla tsi. Maga a ta dmaku wa. ³⁷ Ka lagha duhwal ka kurata kazlay: Kla a yu ta marakw wu ka'a, grafgra guli kazlay: Mantša ya nzakwani ka'a ma ɲudufani mndu a ta pyafta wu ka'a katsi, dina tsaya. ³⁸ Tsaya tama, ka klafkla mndu ta marakw ná, dina tsaya. Ka kla a yu ta marakw wu, ka mndu guli ná, mal tsaya dinakwani.

³⁹ Ka ta ndiri zə'ala marakw katsi ná, yaha walaŋta dza'a mista sana zə'al. Ala ka nda mta zə'ala taŋ katsi, laviŋlava ta dza'a mista sana zə'al ta kumə tsi. Nziya nza tsi, mista mnda zlgħay nda ɲuduf katsi. ⁴⁰ Ka má manda ndana i'i tsi, mal ma nzatani mantša ya dza'a mutsafta tsi ta rfu, ka ya dza'a laghu tsi mista sana zə'al. Nda sna yu guli kazlay: Mamu Sulkuma Lazglafta da i'i ka'a.

Za slu'a skwa wuyay

8 Skwi ya dza'a yu gwaday ndana, dza'a gwaday yu ta ghəŋa slu'a skwa wuyay. Manda va ya mnə kuni kazlay: Nda sna mu ta inda skwi ka'a ya ná, manda va tsaya nzakwani. Ama tsa snaŋta skwa mu ya ná, ta vlamata gla ghəŋ. Dvuvusta vgha skwi dza'a kla amu ta kəma ta kəma. ² Ka nda sna i'i ta skwi ka mndu ta ndanay katsi ná, ta sna a tsa mndu ya ta skwi manda ya ta raku ka snaŋtani wa. ³ Ka dvudva mndu ta Lazglafta katsi, tsa mndu ya ná, nda sna Lazglafta ta tsatsi.

⁴ Taghəŋa skwi ta nghanatá za slu'a skwa wuyay, wya tsi: nda sna amu skwi ka bətbət na skwa wuyay ma ghəŋa hadik ka'a. Turtuktuk Lazglafta guli. ⁵ Aŋ mndani, mamu skwiha ta garə mnduha nda Lazglafta. Manda va tsaya ná, nda ndəgha «lazglaftaha» nda ndəgha «mghamha» guli. ⁶ Dər ma mantša tsi, ɲa amu ná, turtuktuk Lazglafta ta nzakway ka Da mu, ta zlaganapta inda skwi ma ghəŋa hadik. Njani amu guli. Turtuktuk mghama mu guli, tsaya Yesu Kristi zlaganap Lazglafta ta inda skwiha nda ma tsatsi ya, ma tsatsi nzata amu nda hafu guli.

⁷ Dər nda sna amu kazlay: Had hafu ma skwa wuyay wu ka'a ná, sna a sanlaha mantša ya wa. Ta zə həŋ ta slu'a skwa wuyay ná, manda va skwi mamu hafu ma tsa skwa wuyay ya ka həŋ ta ndanay, kabga snusna həŋ nda skwa wuyay. Ta mutsa a mbrakwa taŋ ma zlgħay nda ɲuduf wu, ɲriŋnisŋra na slu'i zu ɲni na ka həŋ ta ndanay. ⁸ Skwa zay a dza'a kladamaghata da Lazglafta wa. Dər má ta zay mu, dər má za a mu wu, had skwi tsamagha tsi wu, had skwi htamaghu tsi guli wa.

⁹ Aŋ mndani, laviŋlava kuni ta za inda skwi ta kumə kuni, ama dasuwa ka kuni da nzaku kuni ka skwa tuthun da gwal nda hta mbrakwa taŋ ma zlgħay nda

ɲuduf nghər həŋ ta kaghuni. ¹⁰ Tsa lagha mndu kul mbraku ma zlgħay nda ɲuduf ka nghanatá kagha nda «sna ta skwi» ya kay, ta nzaku ma həga skwa wuyay ta za slu'a skwa wuyay katsi ní, had tsatsi dza'a mnay: Ka za i'i guli ka'a ra? ¹¹ Tsaya tama, tsa skwi maga kagha ta mnay kazlay: Nda «sna i'i ta skwi» ka'a ya ta zadintá tsa zwanama kul had mbrakwani mtu Kristi ta ghəŋa tsatsi ya guli. ¹² Ma tsa magay ghuni ta dmaku ka zlabiŋtá zwanama ma ndanu kul had mbrakwa taŋ ya, maganatá vərda Kristi kaghuni ta tsa dmaku ya. ¹³ Tsaya tama, ka si skwa zay dza'a zləmbiŋta zwanama da katsi ná, had yu dza'a walglanŋta za slu'i dekdek wu, kada kwala yu zləmbiŋtá zwanama da.

Mnay Pwal ta Lfida Gwada

9 Laviŋ a yu ta maga inda skwi wu ra? Ghunata mnda Yesu Kristi a yu wu ra? Ngha a yu ta Mgham Yesu nda ira da wu ra? Pəghatá ghəŋa slna da ma Mgham Yesu a kaghuni ra? ² Dər má fa a sanlaha ta i'i ka ghunatá mnda Mgham Yesu wu ná, ka ɲa kaghuni ná, nda nza yu kabga i'i ta mnaghunata Lfida Gwada kəl kuni ka nzakway ka gwal zlgħay nda ɲuduf.

³ Wya skwi ta kəl yu ka huzla gwada da gwal ta mana i'i: ⁴ Má ra a ka mutsay ɲni ta skwi ɲa zay, nda ya ɲa say ɲni ma slna ta magə ɲni ra? ⁵ Laviŋ a aŋni guli má ta kliŋtá mukuma ma zlgħay nda ɲuduf ta nzakway ka markwa ɲni manda ɲa sanlaha ma gwal ghunay, nda i zwanamani ma Mgham Yesu, nda Kefas wu ra? ⁶ Ari aŋni nda Barnabas yeya a ɲa maga slna ka mbalay na? ⁷ Ta kdə snaŋta kaghuni ta sludzi ta maga slna, tsatsi guli ta zunŋtá ghəŋani ra? Mamu mndu ta ɲəbata fu ná, kul za yakwani ra? Ari mamu a mndu ta ngha rini ná, kul sa u'a tsa rini ya na?

⁸ Mnda səla yeya ta ndana tsa skwiha mnə yu ya ra? Dər zlahu Lazglafta guli ná, ta mnay mantša. ⁹ Wya ka Musa vindafta ma zlahu Lazglafta: «Ma fanam ka ta budzaŋ ma wi ta sla. Ta dgə tsi ta hya †,» ka'a. Ta ghəŋa sla yeya ta ndana Lazglafta ta tsaya ra? ¹⁰ Ari ta ghəŋa amu a ta gwada Lazglafta kahwathwata katək na? Mantša ya nzakwani, ta ghəŋa amu vindafta tsi ta tsa mnay kazlay: Ta hvə mndu ta hva ná, nda fata ghəŋani ɲa mutsa nisəlani katsi, ta dgə mndu ta hya guli ná, nda fa ta ghəŋani ɲa mutsa nisəlani katsi ka'a ya. ¹¹ Ka si aŋni ta sləgamtá hulfa Sulkum ma kaghuni ya ní, ra a ka tsu'ay ɲni ta skwa wa dzvu da kaghuni guli ra? ¹² Ka ta zayzay sanlaha ta kaghuni ya ní, mal aŋni a má dza'a zay katək wu ra?

Ta dawəŋ a aŋni ta skwi da kaghuni wa. Ta su'ay aŋni ta inda ghuya daŋwa ta slanŋaghata, kabga yaha ɲni nzata ka gwal ta pyaftá slí'a gwada ta ghəŋa Kristi ta kəma ta kəma. ¹³ Sna a kuni kazlay: Gwal ta ksa slna ma həga Lazglafta ná, hada ta za həŋ ta skwa zaya taŋ ka'a ra? Gwal ta vla skwi ta gwir guli ná, mida ta mutsa hahəŋ ta ɲa taŋ guli ka'a ra? ¹⁴ Ta ghəŋa gwal ta mna Lfida Gwada guli ná, mnamna Mgham Yesu kazlay: Ma tsa mna Lfida Gwada ya dza'a za hahəŋ ta ɲa taŋ guli †† ka'a.

† Vrafta ta zlahu. 25:4. †† Ngha ta Mata 10:10, Lukwa 10:7.

¹⁵ I'i ná, dawañ a yu ta skwi da kaghuni wa. Ka vlihata kuni a ka yu kəl yu ka vindaghunafta guli wa. Ta dər mtakwa da, ka ya dza'a kləgədədusta lu ta skwa ghərbakwa da. ¹⁶ Tsa mna Lfida Gwada ta mnə yu ya guli ná, nza a ka skwa ghərbay da ta ghərbaku nda tsi wu, kabga tkwe' fidaghata lu ta mnay. Ka mnañ a yu wu ná, dāñwa ña da. ¹⁷ Ka má i'i ta kuratá magay katsi ná, ma dza'a play lu ña da. Tsaw i'i a ta kurata wu, ta magay yu kabga tkwe' fidaghata lu ta magay. ¹⁸ Nu ta mutsə yu mida tama? Skwi ta mutsə yu mida ná, mnay da ka mbalay ta Lfida Gwada kul dawā nisəla vəl mnay da ta tsa Lfida Gwada yeya.

¹⁹ I'i ta kwara ghəña da, tsaw ka niñtá yu ta ghəña da ka vu'a inda mnduha ña katanťá inda mnduha kada mutsanakta yu ta Mgham Yesu ta ndəghata mnduha. ²⁰ Ka mataba la Yahuda yu, manda hahəñ ka yu ta nza-ku, kada mutsakta yu ta həñ. Ka mataba gwal ta ksa zlahā Musa yu ya, manda hahəñ ka yu ta nzaku, kada mutsakta yu ta həñ, dər má nğhadigha a gwada ta zlahu. ²¹ Ka mataba gwal kul sñanťá zlahā Musa yu ya, manda hahəñ ka yu ta nzaku kada mutsanakta yu ta həñ. Va a tsaya ta mnay kazlay: Sna a yu ta zlahā Lazglafta wu kə'a wu, ta snay yu ta zlahā Kristi. ²² Ka mataba gwal nda hta mbrakwa tan ma zlgħay nda ñuduf yu ya, manda hahəñ ka yu ta nzaku, kada mbranafta yu ta həñ. Mantsa ya fata i'i ta ghəña da, ka nzaku tavata dər wati ma mndu tsi ka maga inda kđavakta hidakwa da ña mba'atá sanlaha. ²³ Kada dza-'a Lfida Gwada ta kəma ta kəma, nda ya ña nzakwa i'i tekwa mida guli, ka yu ta kəl yu ka maga tsa skwiha ya.

Dzəgha vgha nda hwaya

²⁴ Sna a kuni kazlay: pđa' pghatá vgha mnduha ta hwaya ta dabi ná, turtuk ya dza'a zata kə'a ra? Hwayawahwaya ta vərđa hwaya kada zata kuni. ²⁵ Inda mndu ta tsa hwaya ya ná, ta zlahafzlahā ta vghani ma tagħayni, ña zatani. Tsa skwi dza'a zata tsi ya ná, dza'a bwadzu bwadza misimmisim. Ña amu ya, had ta badzaku dekdek wa. ²⁶ Hwayiñtahwaya ka bətbət a ta hway yu wa. Dzidiñťá dembi ka dakwal a ta dzə yu guli wa. ²⁷ Ta zlahay yu ta ghəña da ka ghuya dāñwa ñani, kada kwala vərđa i'i ta dəđaghuta nda hul tahula mnanata i'i ta Lfida Gwada ta sanlaha.

Yaha kuni nda skwa wuyay

10 Zwanama da, ta kumay yu ta havaghunaktá skwi ta slanaghata dzidziha mu ta fitika Musa. Demdem həñ nda bukwa ma ghwayak. Demdem həñ ta tsughwadaptá drəfa dva †. ² Demdem həñ ta magaftá batem ma drəf ma nzakwa tan ma ghwayak ma guyatá vgha tan nda Musa. ³ Demdem həñ ta zutá skwa zay ta saha daga ta luwa. ⁴ Demdem həñ ta sutá imi ta sabi ma kutumba. Lazglafta ta vlanťá tsa kutumba ya ta həñ. Tsa kutumba ya ná, Kristi ya ta mbađa †† kawadaga nda həñ. ⁵ Tsaw tama ná, mal gwal ta maga

† Ngha ta Sabi 13:21-22, 14:22-29. †† Ngha ta Sabi 16:4-35, Vrafta ta Zlahu 8:3, Mbsak 20:8-11.

skwi kul zdəganatá Lazglafta ndəghatani mataba tan kəl həñ ka rwuta ma mtak ‡.

⁶ Tsa skwiha ta luta ya ná, nda nza ña snamamta ña kwala amu kul maga ghwadaka skwiha manda tsa maga hahəñ †† ya. ⁷ Ma nza kuni ka gwal ta wuya skwi manda sanlaha mataba tan, vindaf lu ta ghəña tan kazlay: Ka nzatá mnduha ka za skwi ka sa skwi, ka sli'áfta həñ ka gatsuwa † kə'a ya. ⁸ Ma hlə kuni tiri manda ya magə sanlaha mataba tan, kəl həñ ka rwuta dəmbu' hisamsak hkən mida ta fitika turtuk ††† ya. ⁹ Ma dzəghə mu ta Kristi manda ya dzəghəñ sanlaha mataba tan, kəl nahadikha ka zadanatá həñ ya. ¹⁰ Ma rurunwaku kuni ta rurunwaku manda ya magə sanlaha mataba tan, kəl duhwalha Lazglafta ya ta rwa mndu ka zadanatá həñ ya.

¹¹ Magumaga tsa skwiha ya nda həñ ña snanamťá sanlaha. Ka vindaftá lu ma defteri ña gunamanťá sləmənñ ta amu gwal ta ndusakta nda kđakwa na ghəña hadik na. ¹² Tsaya tama, ka nda sladaslada da, ka mndu ná, đaswa katsi tama da zləmbutá tsi. ¹³ Inda tsa dzəghuha ta grughunusta ya ná, dzəghuha ta ranťá mnda səla ya. Lazglafta ná, ñərma mndu ya. Had dza'a zlanťá dzəghə ña dzəghaghunata ka malagħutá mbrakwa ghuni, da traptá kuni ta spafta wa.

Ma lə kuni da vla skala vla glaku ña skwa wuyay

¹⁴ Zwanama da gwal ta dvu yu, ka si mantsa tsi, dgaghwa vgha nda skwa wuyay. ¹⁵ Nda sna yu kazlay: Ta mnə ña kaghuni nda guna ghəña ghuni ya yu kə'a. Ka gala kaghuni ka ghəña ghuni ta na skwi ta mnə yu na. ¹⁶ Tsa leghwa tfawi ta sə mu, ka rfa Lazglafta ta ghəñani ya ní, nza a ka guyatá amu nda Kristi nda ma usani ra? Tsa buradi ta dguvusta †† mu ya guli ní, nza'a ka guyatá amu nda Kristi nda ma slu'uvghani guli ra? ¹⁷ Turtuktuk buradi mndani, ama nda ndəgha amu ta zay. Tsaya a ta maranťa kazlay: Nda guya mu ma slu'uvgha turtuk nda ma dguvusta mu ta tsa buradi turtuk ya kə'a ra?

¹⁸ Ngha wa zwana la Isra'ila ba. Tsa gwal ta za skwi vla lu ña pla ghəñ ta gwir ya ní, guya a həñ nda Lazglafta mida ra? ¹⁹ Nu ta kumə yu ta mnay? Ta kumay yu ta mnay sana skwi tsa slu'i plana lu ta ghəñ ta skwa wuyay ya kə'a ra? Ari sana skwi a na tsa skwa wuyay ya na? Sana skwi a dekdek wa. ²⁰ Skwi kumə yu ta mnay ná, pla ghəñ ta plə gwal kul sñanťa Lazglafta ná, ña duhwalha halaway ta planata həñ ta ghəñ, ña Lazglafta a wa. Va a yu ta guyatá vgha ghuni nda duhwalha halaway wa. ²¹ Laviñ a kuni ta sa skwi ta leghwa Mgham Yesu, ta saysay kuni ta leghwa duhwalha halaway wa. Laviñ a kuni ta za skwa Mgham Yesu, ta zayzay kuni guli ta ña duhwalha halaway wa. ²² Ta kumay mu ta ganafťá sidi ta Mgham Yesu ra? Ari mal amu a mbratani ka tsatsi na?

‡ Mbsak 14:16, 23, 29-30. †† Mbsak 11:4, 34. †† Sabi 32:6. ††† Mbsak 25:1-9. ††† Ngha ta Lukwa 22:19, nda 1 La Kwareŋt 11:23-26.

Magawa inda skwi ña vla glaku ña Lazglafta

²³ Lavinjlava mndu ta «maga inda skwi,» ka kuni. Manda tsaya nzakwani, tsaw inda skwi a ðina wa. Lavinjlava mndu ta «maga inda skwi,» tsaw inda skwi a ta ñla mndu guli wa. ²⁴ Ma laghu kuni ngha skwi ta dza'a kata kaghuni, nghawa skwi ta dza'a katarjta sana mndu.

²⁵ Zawaza ta inda skwi ta skwapta lu ta luma, ma dawu kuni ta vli ta ghəñani, ma lagha sana ndanu ta wa ghəña ghuni, ²⁶ kabga ka gwaða Lazglafta na: «Ña Mgham Lazglafta hadik nda inda skwi mida † dem-dem,» ka'a.

²⁷ Ka hgaghunahga mndu kul sñarjta Lazglafta ña za skwi, ka snata kuni katsi, zawaza ta inda skwi dza'a vlaghunata tsi, ma walañ kuni ta dawutá vli ta ghəñani, ma ndananahga kuni ta sana ndanu ta ghəñani. ²⁸ Ka «slu'a pla ghəñ ña skwa wuyay ya,» ka ka mndu nda kaghuni katsi, yaha kuni da zay da famta kuni ta tsa mndu ta mnaghunata ya ma ndanu.

²⁹ Ndana kaghuni a mnə yu wu, ndana tsa sana mndu ya.

I'i ná, lavinjlava yu ta za inda skwiha. «Kabgawu tama ña mnay kazlay: Ma zə ka, yaha ka famtá sana mndu ma ndanu kə'a?» ³⁰ Ka si rfanagharfa yu ta Lazglafta ta ghəña skwi zu yu ya ní, nu dza'a kəl lu ka mana i'i ta ghəña skwa zay rfanahga yu ta Lazglafta ta ghəñani na?

³¹ Dər nu ta zə kuni, dər nu ta sə kuni, dər nu sana skwi ta magə kuni, magawa indani ña vlarjta glaku ta Lazglafta. ³² Ma nza kuni ka tuthun dər ka ña la Yahuda, dər ka ña la Grek, dər ka ña Igliza Lazglafta. ³³ Magawamaga manda ña ða ta maga inda skwi ña zdə-ganata inda mndu ya. Zba a i'i ta maga skwiha dza'a katihatá wu, skwiha ya dza'a katarjta ndəghata sanlaha ta magə yu, ña mutsafta tarj ta mbaku.

11 Ksawaksa ta sada ða, manda ya ta ksə i'i ta sada Kristi ya.

Nzakwa zgwana nda mi'aha, ma həga Lazglafta

² Ta rfay yu ta kaghuni nda havapta ta havapta kuni ka i'i ma inda skwi, nda ya ka kuni ta ñanata skwiha ta taghaghunafu yu ya. ³ Ndana tama, ta kumay yu ta sñarjta ghuni kazlay: Ghəñ ta ghəña inda zgun ná, Kristi ya. Ghəñ ta ghəña inda marakw ná, zgun ya. Ghəñ ta ghəña Kristi guli ná, Lazglafta ya kə'a. ⁴ Ka ta maga du'a inda zgun da Lazglafta nda ya ka ta mna gwada sñarj tsi da Lazglafta a tsi katsi nda bukwatá ghəñ ná, tsatsa ta ghəña Mghamani. ⁵ Ka ta maga du'a inda marakw da Lazglafta nda ya ka ta mna gwada sñarj tsi da Lazglafta a tsi katsi kul bukwatá ghəñ ná, tsatsa ta ghəña mghamani. Nda nza manda skwi nda htsa ghəñani nda tsa. ⁶ Ka si bukwa a yu ta ghəñ wu ka marakw ya ná, htsarjani guli ba! Ala ka si nda nza tsi ka skwa hula da marakw na gatsatani ta ghəñani, ka htsarjani a tsi ya, bukwatani tama!

† Ngha ta Zabura 24:1.

⁷ Ma bukw zgun ta ghəñ, kabga tsatsi ta gara vgha nda Lazglafta nda glakwani tani. Marakw ya ná, maravata glakwa zgun tsatsi, ⁸ kabga zgun ná, tsagap ma marakw a lu wu, marakw ya tsagap lu ma zgun. ⁹ Zlaganap a lu ta zgun ña marakw wu, marakw yeya zlaganap lu ña zgun. ¹⁰ Tsaya dza'a kəl marakw ka kla ñi-zla mghamani ta ghəñani, kabga gwada ta duhwalha Lazglafta. ¹¹ Dər má mantse nzakwani ma guyatá vgha nda Mgham Yesu ná, lava a ma marakw ka had zgun wu, lava a ma zgun guli ka had marakw wa. ¹² Manda va ya tsagap lu ta marakw ma zgun ya, marakw ta ya zgun guli. Da Lazglafta sagha indani ††.

¹³ Galawa kaghuni ba! Nda ra ka ndəbay marakw ta dzvu da Lazglafta kul bukwana tsi ta ghəñani ra?

¹⁴ Daga nzakwagapta ná, nda sna mnduha kazlay: Skwa hula zlarjta zgun ta swida ghəñani zəmbək kə'a.

¹⁵ Marakw ya ná, ka skwa rka nzakwani da tsatsi, kabga vlarjla lu ta swidi zəmbək manda skwi ña bukwa ghəñani ta tsatsi. ¹⁶ Ka mamu mndu dza'a zlərday katsi, ðina ka sñarjani kazlay: Sñəgla a arjni, nda Iglizha Lazglafta ta sana tva nzaku ta ghəña tsaya wa kə'a.

Guya vgha ña zay nda sa usa Mgham Yesu

Mat 26:26-29, Mak 14:22-25, Luk 22:15-20

¹⁷ Wya sana skwi ta magaku da kaghuni kul had yu ta rfa kaghuni. Ta tskavatá kuni má ña magay ghuni ta skwi ña dza'a ta kəma ta kəma ya ná, vər nda hul ña kaghuni. ¹⁸ Karaku ná, ta tskavata kuni, kaghuni gwal zlgħay nda ñuduf tazlay ná, mamu daga vgha mataba ghuni ka lu ta snə yu. Zlah mantse ya nzakwani ka yu ta gray. ¹⁹ Dina va tsa daga vgha ya mantse mataba ghuni katək, kada grafta lu ta vərda ñərma mnduha mataba ghuni. ²⁰ Tsa tskavata ta tskavata kuni ya ná, ña za skwa zaya Mgham † Yesu a ta tskavata kuni wa. ²¹ Ta tskavata kuni ka za skwa zay ná, dər wa ta ñavata ka za ñani, ka kuni ta magay. Ta dzə maya ta sanlaha, nda ghwaya nda ghwaya sanlaha. ²² Ari had wa a həga ghuni, ña zay ghuni nda ya ña say ghuni ta skwa ghuni na? Ta kumay kuni ta ghubasa Igliza Lazglafta ra? Ari hula a ta pghə kuni ña gwal kul had skwa tarj na? Nu dza'a yu mnay ña ghuni? Dza'a rfay yu ta kaghuni ka kaghuni ra? Ta ghəña tsaya ná, rfa a yu ta kaghuni wa.

²³ Wya skwi tsu'af yu da Mgham Yesu, ka taghaghunafu yu: Ta tsa rvidik kəl lu ka vlatá Mgham Yesu ya ná, ka klaftá tsi ta buradi, ²⁴ ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta ta ghəñani, ka blanaptá tsi, ka'a mantse: «Nanana ná, slu'uvgha ða ya ña ghuni, ka maga kuni ta na skwi na ña havay ghuni ta i'i,» ka'a. ²⁵ Mantse guli kđakwa tarj ta zutá skwa zay, ka klaftá tsi ta leghwa, ka'a mantse: «Nana leghwa na ná, lfida slərba ta zughu ya zlərbap Lazglafta nda usa ða. Inda say dza'a sə kuni dazlay ya ná, ka maga kuni ña havay ghuni ta i'i,» ka'a. ²⁶ Tsaya tama, inda nzata ghuni ka za na buradi na, ka sa skwi ma na leghwa na ná, mna nzakwa Mgham Yesu ha ka saghani ta mnə kuni nda tsa.

†† Ngha ta Zlrafta 1:26-27 nda 2:18-23. ‡ Skwa zaya Mgham: Ngha ta aya 23-26 nda 1 La Kwarentj 10:16.

²⁷ Mantsa ya, ta zə mndu ta na buradi ná, ta sə mndu ta skwi ma na leghwa ná, ngha a ka sana skwi wu kati, gaga ta dmaku, kabga ngha a ta slu'uvgha Mgham Yesu ka sana skwi wa. ²⁸ Ka gala mndu ma ghəŋani ta nzakwani karaku ma kdə tsi ka za na buradi na, nda ya ma kdə tsi ka sa skwi ma na laghwa na. ²⁹ Mndu ta zay, ta say kul snaŋtá guyata vgha taŋ nda Mgham Yesu ná, tđanaktđa ta ghəŋani ta guma Lazglafta, ma tsa zay ta zə tsi nda tsa say ta sə tsi ya. ³⁰ Tsaya kəl ndəghata sanlaha ka nzata kul dughwanaku mataba ghuni, nda raghwa sanlaha, ta rwutá sanlaha. ³¹ Ka si amu kaghəŋa mu ta galaptá nzakwa mu kati ná, hađ Lazglafta dza'a tsa guma ta ghəŋa amu wa. ³² Ala ka tsamagha tsa Lazglafta ta guma ka zlahá amu nda tsi ya, nda nza ŋa kwalani kul tsamaghatá guma kawadaga nda gwal ma ghəŋa hađik.

³³ Tsaya tama zwanama, ka tsakavatsaka kuni ka za skwi kati, kazlafwa vgha ghuni karaku. ³⁴ Ka si maya ta kuzlaŋtá mndu kati, zutani ta skwa zayni mintghani, da nzaku tsa tska vgha ghuni ya ka kla ghəŋa ghuni da guma Lazglafta. Pđakwa hamata skwiha ya ná, dza'a payafta bađu laba đa da kaghuni yu.

Skwi ta vlə Sulkum nda ghuba

12 Zwanama da, ta ghəŋa mbraku ta vlə Sulkum nda ghuba ná, va a yu ta nzakwa ghuni kul tsalaku mida wa.

² Nda sna kuni kazlay: Ma fitika nzakwa ghuni ta kul snaŋta kuni ta gwada Lazglafta ná, ta tsəlbú ta kəma skwa wuyayha ta nzaku duduguma kuni ta tsəlbú, hahəŋ ta tiŋwa kaghuni guli. ³ Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Hađ mndu ta mna gwada nda mbrakwa Sulkuma Lazglafta kazlay: Nda ksi'a Yesu kə'a wa. Ka nda mbrakwa Sulkum nda ghuba a tsi wu kati, hađ mndu dza'a laviŋtá mnay kazlay: Yesu ná, Mgham ya kə'a guli wa.

⁴ Ta traku mbaku kavghakavgha ta dgə Sulkum, ama va tsa Sulkum turtuk ya ta dgay. ⁵ Ta traku slnaha kavghakavgha ta magə lu, ama ŋa va tsa mgham turtuk ya ta maga lu. ⁶ Ta traku tva magay mnduha ta slnaha kavghakavgha, ama va tsa Lazglafta turtuk ta maga indani ma inda mndu. ⁷ Nda tvi kavghakavgha ta mara Lazglafta ta mbrakwa Sulkumani nda ghuba ma inda mndani, ŋa katuvtá vgha nda tsi. ⁸ Mbrakwa gwada nda difil vlaŋ Sulkum ta sani. Midala gwada vlaŋ va tsa Sulkum ya ta sani. ⁹ Mbrakwa zlgay nda ŋuduf vlaŋ tsa Sulkum ya ta sani. Mbrakwa mbamba mnduha vlaŋ va tsa Sulkum ya ta sani. ¹⁰ Mbrakwa maga mazəməzəma vlaŋ tsi ta sani. Mbrakwa kla lwa Lazglafta vlaŋ tsi ta sani. Mbrakwa galaptá sulkumha vlaŋ tsi ta sani. Mbrakwa laviŋtá gwada nda sana gwadaha vlaŋ tsi ta sani. Mbrakwa snaŋtá tva mbəđiŋtá tsa gwadaha ya vlaŋ tsi ta sani. ¹¹ Indani ná, tsa Sulkum turtuk ya ta magay. Tsatsi turtukwani ta dgay ŋa inda mndu manda ya ta kumə tsi.

Gwata kaghuni demdem, vgha Kristi kuni

¹² Nghama tsatá vgha mu ya ba: Manda nzakwa tsuhmbura vgha mndu nda ndəgha fawayha tida dər ma kinawu ndəghatani ya, vgha turtuk ya, mantsa ya nzakwa Kristi guli. ¹³ Amu demdem, dər la Yahuda tsi, dər la Grek a tsi, dər mndu ka vu'a tsi, dər mndu kul hađ ka vu'a a tsi, magamafmaga lu ta batem ŋa nzaku ka slu'uvgha turtuk ma Sulkum turtuk. Ka mutsaftá mu demdem ta va tsa Sulkum turtuk ya, manda skwi sava mu nda sa.

¹⁴ Tsaya tama ná, nza a tsuhmbura vgha ka faway turtuk wu, gwagwatá fawayha ya. ¹⁵ Ka «dzvu a i'i wu, nza a yu ka fawayha vgha wu,» ka ka səla kati ná, dza'a pyafpya ta nzatani ka fawayha vgha ra? ¹⁶ «Iri a i'i wu, nza a yu ka vgha wu,» ka ka sləməŋ kati ná, dza'a pyafpya ta nzatani ka fawayha vgha ra? ¹⁷ Ka má iri vgha demdem kati, ma ndaw dza'a snaŋta lu ta sləməŋ? Ka má sləməŋ tsi demdem, ma ndaw dza'a zi'a lu ta skwi? ¹⁸ Tsatsaf tsatsa Lazglafta ta inda fawayha ta vgha, ka fafata ma vlani ma vlani manda ya ta kumə tsi. ¹⁹ Ka má faway turtuk yeya vgha kati ná, ma mamu vgha ra? ²⁰ Tsaw nda ndəgha fawayha ta vgha ta gwaftá vgha ka vgha turtuk.

²¹ Laviŋ a iri ta mnay ŋa dzvu kazlay: Hađ gwada da nda kagha wu kə'a wa. Mna a ghəŋ guli ŋa səlaha kazlay: Hađ gwada da nda kaghuni wu kə'a wa. ²² Katek na: Tsa fawayha má ta nghə lu kul hađ rga taŋ ya ná, tsahaya ŋərmani. ²³ Tsaha má ta ndanu amu kazlay: Hađ ghzliwa taŋ wu kə'a ya ná, tsahaya ta vlə mu ta glaku ŋa taŋ. Tsa fawayha kul dínaku nghay ya, mal tsaha ya ta laghu mu da payay. ²⁴ Tsaha dínadina ngha ya katək na, hađ lu ta payay wa. Magafmaga Lazglafta ta vgha ka nanaftá tsa fawayha kul hađ ghzliwa taŋ ya, ka ŋərmani, ²⁵ kada kwala daga vgha kul hađ ma vgha, ŋa nghapta fawayha ka skwa turtuk ka sani nda sani. ²⁶ Ka ta ghuya đanwa faway turtuk ná, inda fawayha ta ghuyay kawadaga nda tsi. Ka ta rfu faway turtuk ná, inda fawayha ta rfu kawadaga nda tsi.

²⁷ Kaghuni ná, vgha Kristi kuni, ka fawayhani nzakwa ghuni turtuk turtuk. ²⁸ Mataba guyatá ghəŋa gwal zlgay nda ŋuduf ná, taŋ gwal ghunay pgha Lazglafta, ka fiŋtá la anabi kamahis, ka fiŋtá gwal tagha gwadani ka mahkən. Tahula tsa ka pghatá tsi ta gwal valaŋ lu ta mbrakwa maga mazəməzəma, nda gwal nda mbrakwa mbamba mnduha, nda gwal katá mnduha, nda gwal ta nghapta ka slna mnduha, nda gwal ta gwada sanlaha ma gwada. ²⁹ Ka gwal ghunay həŋ demdem ra? Ka la anabi həŋ demdem ra? Ka gwal ta tagha gwadani həŋ demdem ra? Inda taŋ demdem ta maga mazəməzəma ra? ³⁰ Inda taŋ demdem ta mbamba mnduha ra? Inda taŋ demdem ta gwada sanlaha ma gwadaha ra? Inda taŋ demdem ta mbəđiŋtá gwada ra? ³¹ Hmətət ka kuni dvuta mbrakuha ya ta vlata lu ta malaghuta.

Wana yu dza'a maraghunata guli ta tvi ya ta hemanata.

Dvu ta hemanatá inda skwi

13 Dər má nda sna yu ta gwada inda gwada sanlaha ma gwada ta gwadə mnduha nda duhwalha Lazglafta tani, ka had yu ta dvutá mndu wu katsi, nda nza yu manda ghudzaga gwanjwanj, ka manda ghudzaga hutsan a tsi. ² Dər má mutsafmutsa yu ta mbrakwa kla lwa Lazglafta, dər má nda sna yu ta inda skwi nda difatá skwa Lazglafta tani, dər má mamu zighay nda njuduf da i'i ŋa sli'anaftá ghwáha, ka had yu ta dvutá mndu wu katsi, skwi bətbət yu. ³ Dər má hlafta yu ta inda skwa da ka daganafatá gwal ka pdu, dər má vlaha yu ta ghəŋa da ŋa pla ghəŋ, ka had yu ta dvutá mndu wu katsi, had sana skwi dza'a katadifta tsaya wa.

⁴ Mamu ksa njuduf da mndu ta dvutá mndu, dagala zdaku da tsi. Had mndu ta dvutá mndu ta draku wu, had mndu ta dvutá mndu ta ghərbaku wu, had ta gla ghəŋ wa. ⁵ Had ta maga skwa hula wu, had ta tsagana wa. Had ta basa njuduf wu, had ta zlanjtá dugun ma njudufani wa. ⁶ Had ta rfu ta ghəŋa magatá ghwadaka skwi wu, ta ghəŋa magatá vərda skwi ta rfa tsi ta rfu. ⁷ Njaw lu, ka'a nda inda skwi. Ta Lazglafta fatá ghəŋani ma inda skwi. Nda fa njudufani ta payakwa inda skwi. Ta su'ay ta inda skwi.

⁸ Had dvutá mndu ta kdaghuta dekdek wa. Dza'a kdaghukda kla lwa Lazglafta, dza'a kdaghukda gwada sanlaha ma gwada, dza'a kdaghukda snantá skwi guli. ⁹ Ki'a nda ki'a skwi snan mu, ki'a nda ki'a lwa Lazglafta mna a mu. ¹⁰ Ama badu zlagapta tsa vėrdani ya ná, dza'a kdaghukda tsaha kul kdaku ya.

¹¹ Ma ga zwanja da ná, ka zwanzwani ka yu ta gwada, ka zwanzwani ka yu ta ndanu, ka zwanzwani ka yu ta magaku. Ma glata i'i, ka pghinjta yu ta má zwanzwani. ¹² Ndanana ná, manda ngha vli ma dalagar zwətwət ya ta ngha mu, ta kəma dazlay, mbəŋ ya mbəŋ ya dza'a nghanja mu. Ndanana ná, ki'aki'a snanja yu ta skwi, ta kəma dazlay, dza'a nda sna yu ta inda skwi nek-wnekw manda snanja Lazglafta ta i'i ya.

¹³ Ndanana ná, mamu skwiha hkən ta gdavata: Mamu zighay nda njuduf, nda faftá ghəŋ, nda dvu, ama ya ta hemanatá tsa skwiha ya ná, dvu ya.

Ŋa dgay nda inda mndu, skwi ta vlə Sulkum

14 Njavawəŋa ka zba dvutá mndu, mamawa mbraku ya ta vlə Sulkum guli. Katkatani ta ghəŋa kla lwa Lazglafta. ² Mndu ta mna gwada nda sanlaha ma gwadaha ná, ŋa mnduha a ta mna tsi wu, ŋa Lazglafta. Had mndu nda sna wu, kabga nda mbrakwa Sulkum ta mna tsi ta tsa difatá skwiha Lazglafta ya. ³ Mndu ya ta kla lwa Lazglafta ná, nda mnduha ta gwada tsatsi, ka vla mbraku ŋa tanj, ka ksa njuduf ŋa tanj, ka ŋla həŋ. ⁴ Mndu ta mna gwada nda sanlaha ma gwadaha ná, ŋla ghəŋani ta ŋlə tsatsi, ama mndu ta kla lwa Lazglafta, Igliz ŋani ta ŋlay.

⁵ Ta kumay i'i ta gwaday kaghuni demdem ta sanlaha ma gwadaha, ama malaghumala kumay da ta klay

ghuni ta lwa Lazglafta. Malaghumala mndu ta kla lwa Lazglafta ka mndu ta mna gwada nda sanlaha ma gwadaha, ka mantsa a tsi wu, ba mamu ka mndu ta mbəday dza'a kəl Igliz ka mutsaftá ŋlaku. ⁶ Zwanama da, ka sna a kuni ta skwi snaghunam yu, ka sna a kuni ka lwa Lazglafta klədaghunagha yu, ka sna a kuni ta skwi taghaghunaf yu wu, nu dza'a kataghunafta lagha da da kaghuni, ka mnay da ta gwada nda kaghuni nda sanlaha ma gwadaha, ka sna a kuni ta kliginjta da ta difatá skwa Lazglafta na?

⁷ Ka gragra nzakwani nda hamata skwiha ta kəl lu ka skalu: Manda sinjak nda htimbil. Ka sabə a lwani nda tvani ná, waka lu dza'a snanja kazlay: Mndərga ya skwi ya tsa vyagap lu, ka dzagap lu a tsi kə'a na? ⁸ Ka vya a mndu ta duli ŋa dza'a da vla vulu nda tvani ná, wa dza'a sli'afat na? ⁹ Manda tsaya kaghuni guli, ka nda sana gwada kul snantá lu ka kuni gwada katsi, waka lu dza'a snantá skwi ta mnə kuni na? Walaya gwada tsa gwadiŋ kuni. ¹⁰ Ta traku gwadaha kavghakavgha ma ghəŋa hadik, inda tanj ná, mamu klatá ghəŋani. ¹¹ Ama, ka sna a yu ta tsa gwada ta gwadə lu ya wu katsi, ka matbay yu ma tsa mndu ta gwada tsa gwada ya, ka matbay tsa mndu ta gwada tsa gwada ya ma i'i guli.

¹² Kaghuni, ya ta mama mutsaftá mbraku ta vlə Sulkum kuni ya, ŋavawəŋa ka zba mutsaftá ya dza'a malaghuta ŋlanafatá Igliz.

¹³ Tsaya tama, mndu ya ta gwada nda sana gwada ná, ka maga tsi ta du'a da Lazglafta ŋa mutsanaftá mbrakwa mbədiginjta. ¹⁴ Ka ta magay yu ta du'a nda sanlaha ma gwadaha kul snantá lu katsi, ta magə ma sulkuma vgha da yu ma ghunislaka da a wa. ¹⁵ Kinawu ka yu dza'a magay tama? Dza'a magay yu ta du'a ma sulkuma vgha da, dza'a ndəbay yu nduk ma ghunisla-ka da guli. Dza'a fay yu ta laha ma sulkuma da, dza'a fay yu nduk ma sulkuma da guli. ¹⁶ Ka mantsa a tsi wu, ka ta rfay ka ta Lazglafta ma sulkuma gha kwəŋkwəŋ, waka hamata mndu ta snay kul snantá tsa gwada ya, dza'a mna «amin» ta ghəŋa tsa rfu rfa ka ya, ka sna a tsi ta tsa skwi mna ka ya na? ¹⁷ Anj mndani rfanagharfa kagha ta Lazglafta kahwathwata, ama ŋlanaf a ta tsa mndu ta snay ya wa.

¹⁸ Ta rfay yu ta Lazglafta, kabga mal i'i ta mna gwada nda sanlaha ma gwadaha ka kaghuni demdem. ¹⁹ Ama malaghumala dvafta da ta mnatá gwada hutaf ma ghunislaka da mataba Igliz ŋa ŋlanafatá sanlaha, ka ya da mnata yu ta gwada dəmbu' ghwanj nda sanlaha ma gwadaha kul snantá lu.

²⁰ Zwanama da, ma nza ndana ghuni manda ŋa zwani. Ka tvə ghwadaka skwi tsi katsi, manda zwani kwitikwkwitikw ka kuni nzata, ama ndana mndərha ka kuni ndanay. ²¹ Wya skwi nda vinda ma deftera Lazglafta:

«Nda ma mndəra sana mnduha ta gwada sana gwada, nda ya nda ma huta wa la mayəm dza'a gwad-ganata yu ta na mnduha na,

tsaw kulam nda tsa snanja a həŋ ta gwada † da wu,» ka Mgham Lazglafta.

† *Ngha ta Isaya 28:11-12.*

²² Mna gwada nda sanlaha ma gwadaha ná, njizla gu-ma ya ŋa gwal kul zlgħafta, mantsa ya a da gwal zlgħay nda ŋuduf wa. Kla lwa Lazglafta ná, njizla zdaku ya ŋa gwal zlgħay nda ŋuduf, mantsa ya a da gwal kul zlgħafta wa.

²³ Ka lagha Iglizha ka tskavata demdem ka mna gwadaha, ta gwadā ya ta ŋani, ta gwadā ya ta ŋani, ka hēŋ nda sanlaha ma gwada katsi, ka sli'af̄ta hamata mnduha, ka gwal kul zlgħafta a tsi, ka lami da taba taŋ, hađ hēŋ dza'a mnay kazlay: Nda ksa kuni da hal-away kə'a ra? ²⁴ Ala ka lagha taŋ demdem ka kla lwa Lazglafta katsi, ka sli'af̄ta mndu kul zlgħafta, ka hama-ta mndu a tsi ka lami da taba taŋ, hađ tsa gwada ya dza'a ksaŋta ŋa zbayni ta pla dmaku ra? ²⁵ Dza'a sabsa skwi ma ŋudufani ta dabi ŋa zlēmbatani zlumbruh ka tsēbu ta kēma Lazglafta ŋa mnayni kazlay: Mataba ghuni Lazglafta kahwathwata kə'a.

Gwada ta ghēŋa tska vgha ma guyata ghēŋ

²⁶ Zwanama da, nu ta raku ŋa magay tama? Ka ta ts-ka vgha kuni, ta falaha sanlaha, ta tagha skwi ŋa mndu sanlaha, klīgiŋtá dífata skwa Lazglafta ŋa sanlaha, mna gwada nda sanlaha ma gwadaha ŋa sanlaha, mbēdíŋtá ŋa sanlaha, ŋa ŋlaku ká indani demdem. ²⁷ Ka mamu mndu ta mna gwadaha nda sanlaha ma gwadaha katsi, ma malaghumala hēŋ ta mndu his ka hkēn a tsi ta gwada, mnaha ya ta ŋani, mnaha ya ta ŋani ka hēŋ da gwaday, mamu ka mndu ŋa mbēday katsi guli. ²⁸ Ka hađ mndu ŋa mbēday wu katsi, haftā tsa ya ta wani mataba Igliz, ka gwadayni maghēŋ-maghēŋ nda ya ŋa Lazglafta. ²⁹ ŋa gwal ta kla lwa Lazglafta ya ná, his nda hkēn ka mndu ŋa gwada. Psaptá tsa gwada ya ŋa sanlaha. ³⁰ Ka vlanŋya Lazglafta ta sana mndu ta nzaku ta klīgiŋtá dífatá skwa Lazglaf-ta katsi, nzaghuta tsa mndu taŋtaŋ ya tsērid. ³¹ Inda kaghuni, turtukturtuk ná, laviŋlava kuni ta kla lwa Lazglafta, ŋa tagħafta inda kaghuni ta skwi, ŋa mutsaf-ta inda kaghuni ta mbraku. ³² Tsa gwal ta kla lwa Lazglafta ya ná, ma dzva taŋ tsa mbraku vlanŋ Lazglafta ta hēŋ ya. ³³ Nza a Lazglafta ka Lazglafta hwazlabaku wa, Lazglafta zdaku ya.

Manda va ya ta magē mi'aha ma Igliz nda ghuba ya, ³⁴ Seftekw ka mi'a ghuni nzata ma tskatá vgha, kabga vlanŋ a lu ta tvi ta hēŋ ŋa gwada wa. Nda hanatá ghēŋ ka hēŋ nzata manda ya ta mnē deftera Lazglafta guli. ³⁵ Ka mamu sana skwi ta kumē hēŋ ta snaŋta katsi, daway taŋ da zə'alha taŋ mintgha taŋ. Ka skwa hula gwaday marakw ta gwada mataba Igliz †.

³⁶ Da kaghuni saba gwada Lazglafta re, ari ŋa ghuni ndaghēŋa ghuni a vlaghunata lu katək na? ³⁷ I'i ná, an-abi yu, mamu Sulkuma Lazglafta ma i'i ka ka mndu katsi, dína ka snaŋtani kazlay: Nana skwi vindaghunaf yu na ná, Mgham Lazglafta ta mnata kə'a. ³⁸ Ka sna a yu ta tsa skwi ya wu, ka mndu katsi, sna a Lazglafta ta tsatsi guli wa.

³⁹ Mantsa ya tama zwanama, ŋavawa ŋa ka zba mbrakwa kla lwa Lazglafta. Mndu ta mna gwada nda

sanlaha ma gwadaha ná, ma pyu kuni. ⁴⁰ Manda ya ta raku ka kuni maga inda skwi, nda tvani katsi guli.

Sli'agapta Kristi ma mtaku

15 Zwanama da, ka havaghunak hava yu ta tsa Lfida Gwada mnaghuna yu, ka tsu'af̄ta kuni, ka ŋavatá kuni mida ya. ² Tsa Lfida Gwada ya ta mbaghu-nafta, ka ŋanaŋa kuni manda va ya mnaghuna yu. Ka mantsa a tsi wu, ka bētbēt tsa zlgħafta zlgħaf kuni ya.

³ Tsa ŋerma skwi tiŋlaghu yu ta taghaghunafta ya, tsaya zlgħaf i'i kazlay: Mtumta Kristi ta ghēŋa dmakwa mu kə'a, manda ya mnē deftera Lazglafta. ⁴ Ka pađamta lu, ka sli'agaptá tsi nda hafu bađu mahkēn, manda ya mnē deftera Lazglafta. ⁵ Ka maranaŋtá tsi ta ghēŋani ta Kefas, tahula tsa ka maranaŋtá tsi ta ghēŋani ta gwal ghwanŋpđē his. ⁶ Tahula tsa guli, ka maranaŋtá tsi ta ghēŋani ta zwanama ta malagħutá hutaf dērmək ta fitik turtuk. Ta mal gwal ta ndiri ndanana mataba taŋ, rwavaghu rwa sanlaha. ⁷ Maranaŋmara guli ta ghēŋani ta Yakubu, maranaŋha ta inda gwal ghunay.

⁸ Tahula maranaŋtani ta ghēŋani ta tsaha ya dem-dem, ka maridíŋtá tsi ta ghēŋani ta i'i guli, i'i ta nzak-way manda bazaku ma tsa fitik ya. ⁹ Manda va tsaya ná, i'i sagēŋ gudzekw mataba gwal ghunay. Ra a yu má ka hgay ka mnda ghunay wu, kabga ganapga yu tiri ta mnduha ta zlgħaftá Lazglafta. ¹⁰ Nda zdakatahuda Lazglafta ná, nda nza yu manda va na nzakwa da na. Nza a tsa zdakatahudani ŋa da ya ka skwi bētbēt wa. Katək ná, mal i'i ta magatá slna ka hahēŋ demdem. Nziya nza tsi, i'i a ta magata wu, tsa zdakatahuda Lazglafta ma i'i ya ta magata. ¹¹ Tsaya tama, dər má i'i tsi, dər má hahēŋ a tsi ná, tsaya skwi ta mnē ŋni, tsaya skwi zlgħaf kaghuni guli.

Dza'a sli'agamap sli'a Kristi ma mtaku

¹² Ka si ta mnay lu kazlay: Sli'agapsli'a Kristi kə'a ya ní, kabgawu ta kəl sanlaha mataba ghuni ka mnay kazlay: Hađ sli'agapta ma mtaku wu kə'a na? ¹³ Ka si hađ sli'a-gapta ma mtaku ya ná, ba va sli'agap a Kristi guli wa.

¹⁴ Ka si sli'agap a Kristi ya guli wu, ka bētbēt na gwada ta mnē ŋni na nda tsa tama, ba ka bētbēt zlgħay nda ŋudufa kaghuni guli. ¹⁵ Ta tsakalawi kuni ta Lazglafta ka lu nda aŋni nda tsa mnay ŋni kazlay: Sli'aganapsli'a Lazglafta ta Kristi ma mtaku kə'a ya. Ka si hađ sli'agap-ta mnduha ma mtaku ya wu, walaŋ a ta sli'agapta nda tsaya wa. ¹⁶ Ka si walaŋta a gwal nda rwa ta sli'agapta wu katsi, ba sli'agap a Kristi nda tsa guli wa. ¹⁷ Ka si sli'agap a Kristi ya wu, ka bētbēt tsa slēghafta zlgħaf kuni ya. Ta ma dmakwa ghuni kaghuni ha gita. ¹⁸ Ka mantsa ya tsi guli, gwal ta rwuta ma Kristi ná, nda za-đā hēŋ. ¹⁹ Ka ŋa na nzakwa amu ndanana kwenkwen fata mu ta ghēŋ ma Kristi katsi ná, nda nza mu ka gwal ta ksaku ka hidahida katakata mataba inda mnduha.

²⁰ Na ŋa kahwathwata ná, sli'agapsli'a Kristi mataba gwal nda rwa, tsatsi taŋtaŋa mndu ta sli'agapta. Tsaya ta maraŋta kazlay: Dza'a sli'agapsli'a gwal nda rwa guli

† *Ngha ta 1 La Kwareŋt 11:5.*

kə'a. ²¹ Manda ya sagha mtaku nda ma mndu turtuk ya, manda tsaya guli ná, nda ma mndu turtuk sagha slí'agapta ma mtaku. ²² Ta mtay inda mndu ta mtaku, kabga sabə ma zivra Adamu həŋ. Manda tsaya guli ná, dza'a vramvra hafu da inda gwal ta ndí'afá vgha nda Kristi. ²³ Nda fitikani nda fitikani ta magakwa tsa fitika slí'agapta ya. Kristi taŋtaŋani, ŋa sagha fitika ŋa gwal ta nzakway ka ŋa Kristi badu sagha dza'a sagha tsi. ²⁴ Ŋa zadanata Kristi ta mbrakwa inda ghwadaka sulkumha nda mghamha taŋ tani, nda ŋa inda gwal dagaladagala ma ghəŋa hadik. Tahula kdiŋtani ta zadanata, ŋa vranavatani ta ga mgham ta Lazglafta ta nzakway ka Da. ²⁵ Nda nza tkwe' ka gay Kristi ta mgham ha ka sagha fitik dza'a kəl Lazglafta ka nanaftá ghumahani ka skwa ta diŋlay səlani. ²⁶ Ghuma dza'a lu zadanata ŋa dza ghəŋani ná, mtaku ya. ²⁷ Wya ka lu vindafta ma deftera Lazglafta: «Dza'a niŋna Lazglafta ta inda skwi ka skwa ta diŋlay səlani †.» Tsa mnay mnə lu kazlay: Dza'a niŋna ta «inda skwi» ka skwa ta diŋlay səlani kə'a ya ná, nda tsala. Had' tsa mndu ta vlanťá mbraku ta ghəŋa inda skwi ya mida wa. ²⁸ Tahula niŋta Lazglafta Da ta inda skwi ka skwa ta diŋlay səlani, hanaganata zwaŋ ta ghəŋ mista tsa mndu ta vlanťá tsa mbraku ta ghəŋa inda skwi ya, kada nzakwa Lazglafta Da ta ghəŋa inda skwi nekwnekw, nda mndu tani.

²⁹ Ka mantša a tsi wu, nu ta psə gwal ta magaftá batem da mnaka gwal nda rwa na? Ka si walaŋta a gwal nda rwa ta slí'agapta ya wu katsi, ŋaw ta maga həŋ ta batem da mnaka taŋ na? ³⁰ Ka slí'agapta a mnduha ma mtaku wu katsi ní, ŋaw ta dza'a aŋni tawa hdak inda fitik? ³¹ Gita re mahtsim a na, mtaku ta kzla i'i. Kahwathwata ta mnaghunata yu zwanama, ta ghərbaku yu ta kaghuni ta ghəŋa slna maga mghama mu Yesu Kristi. ³² Ka tsa wudawudə yu nda nimtakha ma luwa Afisus ya, ka nghanatá mnda səla tsi kwerkwerŋ katsi ní, nahgani kataf tsi ta i'i na? Ka si had' slí'agapta ma mtaku wu katsi, manda va ya ta mnə sanlaha ná, «zamaza, samasa, ya wya dza'a rwurwa †† mu mahtsim ya,» ka həŋ. ³³ Dasuwa ka kuni, ma nanə kuni ta ghəŋa ghuni, ya «ksa nzaku nda ghwadaka mnduha ná, ta badzay ta mndu.» ³⁴ Vraganaghawa vra ta ghəŋa ghuni manda ya ta raku. Ma walaŋ kuni ta maga dmaku, ya sna a sanlaha mataba ghuni ta Lazglafta wa. Aya hula ka i'i tada!

Kinawu ka gwal nda rwa dza'a slí'agapta?

³⁵ «Ka waya ka skwi dza'a daway sani ma mndu kazlay: Waka gwal ta rwuta dza'a slí'agapta na? Nda wani ma slú'uvgha dza'a slí'agapta həŋ na kə'a?»

³⁶ Rghargha vgha na! Sna a ka kazlay: Had' skwi ta sləgadata ka ta dyafta ka ta rwa a tsi wu kə'a ra? ³⁷ Skwi ta sləgadata ka ná, kuzuŋani a wa, hyani ya, dər má hya tsi dər má sana hulfa a tsi. ³⁸ Ŋa vlanťa Lazglafta manda ya ta kumay tsi ta kuzuŋ ŋa dər wati ma skwi sləgada ka. Kuzuŋ ya ta ksanavata ta vlanťa tsi.

† Ngha ta Zabura 110:1. †† Ngha ta Isaya 22:13.

³⁹ Inda skwi ta hafu ná, ndaghəŋani ndaghəŋani slú'u vgha taŋ: Ndaghəŋani slú'u vgha mndu, ndaghəŋani slú'u vgha skwiha fwad fwad səla mista taŋ. Ndaghəŋani ŋa zarakha, ndaghəŋani ŋa klipiha.

⁴⁰ Ndaghəŋani tsatsatá skwiha ta luwa, ndaghəŋani tsatsatá skwiha ta hadik. Ndaghəŋani wdakwa skwiha ta luwa, ndaghəŋani wdakwa skwiha ta hadik.

⁴¹ Ndaghəŋani wdakwa fitik, ndaghəŋani wdakwa tili. Ndaghəŋani wdakwa tekwatsa. Ta dgavadga wdakwa sana tekwatsa nda sani guli.

⁴² Manda va tsaya dza'a nzakwa tsi nda gwal dza'a slí'agapta ma mtaku guli. Slú'uvgha lamə lu da hadik ná, ŋa rwutani. Slú'uvgha dza'a slí'agapta ná rwavata a wa. ⁴³ Ka ghwadaka skwi vzadata lu da hadik, slí'agaptani ya ná, nda glaku tida. Nda raghwa ta vzadatá lu, ta slí'agaptá tsi ná, mbrumbra katakata. ⁴⁴ Ka slú'uvgha mnda səla nzakwani ta lamťá lu, ma slí'agaptani mbədanafmbəda Sulkum ta vghani. Ka si mamu slú'uvgha mnda səla ya ná, mamu slú'uvgha ta vlə Sulkum ya guli. ⁴⁵ Manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta na: «Adamu taŋtaŋa mnda səla vuslanam Lazglafta ta hafu». Mahisa Adamu ta nzakway ka Kristi ya ná, ta luwa saha tsatsi, tsatsi ta vla hafu ‡ ŋa mnduha. ⁴⁶ Tsa ka Sulkum ya a taŋtaŋani wu, tsa ka mnda səla yeya, kada saha tsa ka Sulkum ya. ⁴⁷ Tsa taŋtaŋa mndu tsagap lu ma hadik ya ná, ŋa hadik tsa, sa ta luwa tsa ka mahis ya. ⁴⁸ Manda nzakwa tsaya ka hadik ya ná, ŋa hadik tsaha ya guli. Manda nzakwa tsaya ka ŋa luwa ya ná, ŋa luwa tsaha ya guli. ⁴⁹ Manda tsa klafta mu ta yakwa tsa ŋa hadik ya ná, manda va tsaya dza'a klafta mu ta yakwa tsa ta luwa ya guli.

⁵⁰ Zwanama dā, nana skwi ta mnə yu na ná, had' slú'uvgha nda us dza'a lavinťá lami da ga Mgham Lazglafta wa. Had' ya ta rwuta dza'a za həga ya kul rwuta guli wa.

⁵¹ Wana yu dza'a maraghunatá difatá skwi maridin Lazglafta. Demdem a mu dza'a rwuta wu, ama demdem mu dza'a mbədavafta. ⁵² Gi hadahada dza'a mbədavafta mu manda kulitsa iri vyar lu ta kdavakta vyatá duli. Vyata lu ta tsa duli ya ná, gi slí'agapta gwal nda rwa tsa nda slú'uvgha ya kul rwavata, ta mbədavaftá amu guli. ⁵³ Manda va tsaya ná, nda nza tkwe' ka mbədapta na slú'uvgha mu ta rwaku na, nda ya kul rwavata, ŋa mbədaptá na ta mtaku na, nda ya kul mtavata. ⁵⁴ Tahula mbədapta lu ta na vgha ta rwaku na nda ya kul rwavata, mbədapha lu ta na ta mtaku na nda ya kul mtavata ya, tsaya dzatá ghəŋa skwi nda vinda ma gwada Lazglafta ta mnay kazlay: Ndunda lu ta mtaku, zaza lu ta ghwa tida kə'a ya.

⁵⁵ «Wura! Ga zatá ghwa gha kay tama mtaku? Wura! Ga gurma gha kay tama mtaku †?»

⁵⁶ Dmaku ná, gurma mtaku ya. Fatá zlahu ta vlanťá mbraku ta dmaku. ⁵⁷ Rfamarfa ta Lazglafta ta vlamatá za ghwa nda ma Mghama mu Yesu Kristi!

⁵⁸ Mantša tama zwanama dā gwal ta dvu yu, dihavawa diha, ma gigdava kuni, lawala ta kəma ta kə-

‡ Ngha ta Zlrafta 2:7. †† Ngha ta Isaya 25:8, Huseya 13:14.

ma nda slna Mgham Lazglafta, ya had visa ghuni dza'a nzata ka mbalay da Mgham Lazglafta wa.

Tskaftá tsemi ŋa zwanama ma Ursalima

16 Taghəŋa skwi ta nghaghanaghatá tska skwi ŋa vlay ŋa mnduha Lazglafta ma luwa Ursalima ya, magawamaga kaghuni guli manda va ya mnanaf yu ta Igliz ta hadika Galat. ²Inda dēmas, ka faghuta inda kaghuni ta tsemi mintgħa ghuni tabta skwi ya ta mutsafta kuni, da laghu lu kzla i'i kada tsKay. ³Lagħa da dazlay ya, ŋa vivindafta da ta delewer ŋa ghunafta da ta mnduha dza'a zabapta kaghuni ŋa kla tsa skwi dza'a tskafta kuni ya da luwa Ursalima. ⁴Ala ka nda nza tsi ŋa dza'a vərda i'i katək má, gway taŋ ta vgha tsa kawadaga nda i'i.

Skwi ta kumə Pwal ta magay

⁵Dza'a labla yu ta hadika Mekaduniya, hada dza'a slí'afra yu ka labə da nghaghunaghata. ⁶Kawaka skwi ná, dza'a hanavahana yu da kaghuni, ka dza'a zə hada a yu ta fwak, ŋa pghay ghuni ta i'i da inda vli ta dza'a yu. ⁷Va a yu ta nghadaghata zekw da kaghuni dazlay wa. Ta kumay yu ta hanavata tsəbakw da kaghuni ta graftá yu, ka nda dvay Mgham Lazglafta tsi.

⁸Ama dza'a nzata hadna yu ma luwa Afisus har ka sagħa fitika Pentekwat †, ⁹kabga gunihaguna Lazglafta ta watgħa buwaŋ ŋa magatá ŋərma slna, aŋ mndani nda ndəgha ghumaha ta lmu nda i'i.

¹⁰Ka bhadagħabħa Timute da kaghuni katsi, ka tsafaranafta kuni ta vgha yaha nzata nda zləŋ mataba ghuni, kabga ta magay ta slna Mgham Lazglafta manda ŋa da. ¹¹Yaha dər wa da hərtətata, ka pghafta kuni nda zdaku ka sagħa tsi da i'i, kabga ta kzlaykzlay ŋni hadna nda zwanama.

¹²Ya manda zwanama mu Apwalus ya ná, ndəbanandəba yu ta dzvu katakata má ŋa laba taŋ nda zwanama da nghaghunaghata, ama ndanana a

† *Ngha ta Slna gwal ghunay 2:1.*

kumafta maya tsatsi ta labə wu, dza'a labla ma fitik ya da mutsafta tsi.

Vlatá hidaku nda ga zgu

¹³Nzawanza hzleŋa, ka dihavata kuni ma zlghay nda ŋuduf, yaha kuni da zləŋ, ka mbra kuni ta vgha. ¹⁴Ma inda skwi ta magə kuni, ka maga kuni nda dvutá mndu.

¹⁵Zwanama da, nda sna kaghuni ta Stefanas nda gwal ga taŋ tani, hahəŋ taŋtaŋa gwal ta zlghaftá Yesu Kristi ta hadika Akaya, ka fata həŋ ta ghəŋa taŋ ŋa maganatá slna ta mnduha Lazglafta. Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: ¹⁶Snawasna ta gwada da mndərga tsa mnduha ya, nda ya da inda gwal ta maga mndərga tsa ŋani slna ya kə'a.

¹⁷Ta rfu yu katakata nda sagħa i Stefanas nda Fwartunatus nda Akaykus da nghadighata. Nghay da ta həŋ ná, manda skwi kaghuni demdem ya ka yu ta nghay, ¹⁸kabga lbihalba həŋ ta ŋudufa da nda ŋa ghuni tani. Mndərga tsahaya ma mnduha ná, dīna vla glaku ŋa taŋ.

¹⁹Ta ga zgu Igliz ta hadika Asiya ŋa ghuni. Ta ga zgu i Akilas nda Priskila nda Igliz ma həga ga taŋ tani ŋa ghuni katakata, ma hga Mgham Yesu. ²⁰Ta ga zgu inda zwanama ŋa ghuni.

Ka gaguvta kuni ta zgu hmətət mataba ghuni sani nda sani.

²¹I'i Pwal ta vindaghunaftá na ga zgu na nda dzva da.

²²Inda mndu kul dva Mgham Yesu ná, ka nza tsi ka mndu nda ksi'a.

Maranata! †† (Mghama ŋni ta sagħa!)

²³Ka nza zdakatahuda Mgham Yesu nda kaghuni.

²⁴Dvuđva yu ta kaghuni demdem nda ŋudufa da ma ndi'atá vgha mu nda Yesu Kristi.

†† *Maranata: Manda mnay kazlay: Mghama ŋni ta sagħa kə'a ya, nda gwada Grek.*

2 Kwarent

Ga zgu

1 I'i Pwal zbap Lazglafta ɲa nzaku ka mnda ghunay Yesu Kristi ta vindaghunaftá na delewer na. Kawadaga ɲni nda zwanama Timute. Ta ga zgu ɲni ɲa kaghuni Igliza Lazglafta ma luwa Kwarent, nda ya ɲa inda gwal zlgħay nda ɲuduf ta kuraghuta kwakwara hadika Akaya tani.

² Ka vlaghunavla Lazglafta nda Mghama mu Yesu Kristi ta zɗakatahudani nda zɗakwani.

Rfay Pwal ta Lazglafta

³ Rfamarfa ta Lazglafta Dani ma Mghama mu Yesu Kristi. Dagala tawa hidahida da tsa Lazglafta ya. Tsa Lazglafta ta gdata † ta lba ɲuduf ɲa mu ya. ⁴ Tsatsi ta lba ɲuduf ɲaɲni ma inda ghuya ɗaɲwa ɲni. Nda tsa lba ɲuduf ta vlaɲnata tsi ya, ta laviɲta aɲni ta lbanatá ɲuduf ta sanlaha ta ghuya ɗaɲwa guli.

⁵ Manda va tsa ghuyta Kristi ta ɗaɲwa katakata ya ta ghuya aɲni guli. Lazglafta guli ná, ta lbaɲna lba ta ɲuduf katakata nda ma Kristi. ⁶ Ka ta ghuyay aɲni ta ɗaɲwa katsi ná, ɲa lbaɲhunatá ɲuduf, nda ya ɲa mbakwa ghuni nzakwani. Ka si vlaɲnavla Lazglafta ta lba ɲuduf ta aɲni ná, nda nza ɲa lbaɲhunatá ɲuduf ta kaghuni guli, dza'a kəl kuni ka mutsaftá mbrakwa su'a ghuya ɗaɲwa mndərga va tsa ɲa aɲni ta ghuyay ya ⁷ Grafgra aɲni kazlay: Nda diha kuni ta tva Lazglafta kə'a. Nda gwa mu ma ghuya ɗaɲwaha. Ka lbaɲhuna lba Lazglafta ta ɲuduf manda ya ta lbaɲnata tsi ta ɲa aɲni ya guli.

⁸ Aɲi zwanama, va a aɲni ta kwalaghuni kul snaɲtá ghuya ɗaɲwa ghuyə ɲni katakata ta hadika Asiya wa. Fərtufərtə tsa ghuya ɗaɲwa ya ka malaghuta mbrakwa ɲni. Graf a aɲni kazlay: Si ta dza'a nzanza ɲni da hafu kə'a wa. ^{†9} Manda va tsaya ná, nda fa aɲni ɲa rwiɲta ka aɲni sizlay. Tsaw Lazglafta ta fata mantsa ɲa maraɲta kazlay: Ta mbrakwa ɲni a fafta ɲni ta ghəɲa ɲni wu kə'a. Ta Lazglafta ta sli'aganaptá mndu ma mtaku fafta ɲni ta ghəɲ. ¹⁰ Tsatsi ta klaptá aɲni ma mndərga tsa ghwadaka mtaku ya. Tsatsi dza'a klaɲnapta mida guli. Ta tsatsi fatá ghəɲa ɲni ɲa klaptá aɲni dazlay guli. ¹¹ Ka kata kuni ta aɲni nda maga du'a. Ka nda ndəgha gwal ta maga du'a da Lazglafta ta ghəɲa aɲni katsi ná, dza'a nda ndəgha gwal dza'a rfu ta ghəɲani guli tsu'afəɾ Lazglafta ta tsa du'a taɲ ya.

Mbədapta Pwal ta vli si dza'a sli'i tsi

¹² Skwi ya ta vlaɲnatá tsafara vgha ná, nzuvusnza ɲni ta nzaku dina nda inda mnduha ka ɲni ta ɗaslay ma ghəɲa ɲni. Katkatani mataba nzaku ya nzuvus mu nda kaghuni. Nzunza ɲni ta tsa nzaku ya ndə'ets nda hanatá ghəɲ manda ya vlaɲna Lazglafta. Manda ya ta kumə difla slu'uvgha a nza ɲni ta tsa nzaku ya wu, ama Lazglafta ta katanata nda zɗakatahudani. ¹³ Skwi ta vindaghunafta aɲni ná, skwi ya ɲa dzaɲafta ghuni ɲa snaɲta ghuni ya. Ki'a nda ki'a yeya skwi snaɲ kuni ndanana mndani, ta graftá ɲni ná, dza'a nda sna kuni ta inda skwi dazlay. Skwa tsafarakwa ghuni aɲni, manda ya dza'a nzaku kaghuni ka skwa tsafarakwa aɲni baɗu vragata dza'a vragata Mgham Yesu.

¹⁵ Grafgra yu mantsa ya nzakwani kə'a, kəl yu ka kuma si lagha da kaghuni karaku, ɲa mutsaghunaftá zɗaku his səla. ¹⁶ Nda da kaghuni má dza'a laba yu ta sli'i yu ka dza'a ta hadika Mekaduniya, má ɲa vragapta ɗa nda da kaghuni guli ta sabə yu ‡. Má ɲa katihata nda dza'a ta hadika Zudiya, sew labə a yu wa. ¹⁷ Mataba tsaya ná, sna a yu ta skwi ta ndanu yu wu ka kaghuni ra? Ari tsa ndanə ndana yu ya ná, ndana slu'uvgha ya a ka kaghuni ta gray, ɲa mnay ɗa kazlay: Aɲi, a' mantsa a kay guli wu kə'a nda va tsa skwa turtuk ya na? ¹⁸ Manda va tsa nzakwa Lazglafta ka mndu tɗukwa ya ná, manda va tsaya tsa gwada mnaghuna aɲni ya. Nza a tsa gwada mna ghuna aɲni ya ka «aɲi,» a' «mantsa a kay guli wu» kə'a ta va tsa skwa turtuk ya wu, ¹⁹ kabga ma mnaghunata ɲni, i Silas nda Timute nda vərɗa i'i ta gwada ta Yesu Kristi Zwanja Lazglafta ná, mnay kazlay: Aɲi, a' mantsa a kay guli wu kə'a ta va tsa skwa turtuk ya a mnə aɲni wa. Aɲi, ɲa tsatsi ta mnay inda fitik. ²⁰ Nda ma tsatsi ta mna Lazglafta ta «aɲi» nda inda skwi tamaf tsi ta imi ta sləməɲ. Tsaya ta kəl amu ka mnay nda ma Yesu Kristi kazlay: Mantsa ya nzakwani kə'a, ɲa vlaɲtá glaku ta Lazglafta. ²¹ Tsatsi ta dihaɲnata nda kaghuni tani ma Yesu Kristi, tsatsi ta zabaptá amu, ²² ka tahamaftá tsi ta ɲizla ɲa maraɲtá kazlay: ɲani amu kə'a. Tsaya ta nzakway ka Sulkum nda ghuba famam tsi ma ɲudufa mu ɲa gramaftá skwiha dinadina dza'a tsi magay ɲa mu dazlay.

²³ Takma Lazglafta ta mnaghunata yu. Yaha yu da gurdaghunaftá ɲudufa ghuni ka yu kwal yu kul vrəgladapta da luwa Kwarent. ²⁴ Kumay ɲni ta faghunaghata zɗambak ta ghəɲa zlgħay nda ɲudufa ghuni a wu, ta maga sina mu ka skwa turtuk, ɲa zɗavafta ɲud-

† Isaya 40:1 nda Zabura 94:19. †† Gray nda 1 La Kwarent 15:32.

‡ Ngha ta Sina gwal ghunay 19:21.

ufa ghuni, kabga nda diha kuni ma zlgħay nda ŋuduf.

2 Skwi kura yu ná, hađ yu dza'a vrəgladapta da kaghuni, da gurdəglaghunaftá yu ta ŋudufa ghuni wa. ² Ka gurdaghunafgurda yu ta ŋudufa ghuni ya ní, wa dza'a zdidiftá ŋuduf ta i'i tama, tsa kaghuni má dza'a ŋraghunafta yu ta ŋuduf ya a wu ra? ³ Skwi kəl yu ka vindaghunaftá tsa delewer ya ná, va a yu ta laba da slanaghatá mnduha má dza'a zdidiftá ŋuduf mazlay ná, ŋa ŋəridiftá ŋuduf wa. Grafgra yu kazlay: Ka ta rfu yu ná, dza'a rfu inda kaghuni guli kə'a. ⁴ Ta vində yu ta tsa delewer ya ŋa ghuni ná, nda ghuya ghəŋa da, gurdə gurda ŋudufa da katakata, ima taw ta ira da. Ŋa ŋraghunaftá ŋudufa ghuni a vindaghunafta yu wa. Di-na ka snaŋta ghuni ta dva kaghuni ya dvaf yu kahwathwata.

Plinista Pwal ta dmakwa mndu ya ta razanafta

⁵ Ŋranafta mndu ta ŋuduf ta mnduha ná, i'i a ŋridif tsi wu, kaghuni demdem ya, dər má kaghuni demdem a tsi. Tsaw va a yu ta fərtiŋtá gwada ta ghəŋani wa. ⁶ Tsa dvanaghata dvanagha ndəghata sanlaha mataba ghuni ta tsa mndu ya ná, prək tsaya. ⁷ Ndanana, plin-iswapla ta dmakwani, ka vla kuni ta mbraku ŋani, yaha ŋudufani da ŋruta ka malagħutá mbrakwani. ⁸ Wyawa dzvu maranaŋwamara ta dvu kahwathwata. ⁹ Ŋa dzəgha kaghuni vindaghunafta yu ta na delewer na guli, kabga ta kumay yu ta snaŋta, ka ta snərsna a kuni ta inda skwi ta mnaghunata yu. ¹⁰ Ka plinispla kuni ta dmakwa mndu ná, i'i guli ná, plinispla yu. Dəmakwa mndu ya plinis yu, ka si mamu dmaku ŋa play ná, plinispla yu kabga kaghuni, nda ngha Kristi guli, ¹¹ kada kwala halaway zata ghwa ta amu, kabga nda sna amu dinadina ta hidakwani.

Nzakwa Pwal ma luwa Truwas

¹² Sli'afslia' a yu ka lagħwi da luwa Truwas da mna Lfida Gwada ta ghəŋa Yesu Kristi. Manda bhadaghata da, kə'a ka yu ná, məd tadipta Mgham Yesu ta tvi dinadina ŋa mna gwada hada. ¹³ Nziya nza tsi, tsə'amma ghəŋa da, kabga slanagha a yu ta zwanama da Titus hada wu, kəl yu ka mnay ka nzata kuni dughwana kə'a nda həŋ, ka sli'afsta ka zlanťá gwal ma luwa Truwas ka lagħu yu ta hadika Mekaduniya.

Zatá ghwa Yesu Kristi

¹⁴ Rfu da Lazglafta! Tsatsi ta vlarŋnatá za ghwa inda fitik ma Kristi. Klafkla ta aŋni ŋa mnanťá Kristi ma inda vli. Nda nza aŋni manda urdi zďa vėrtiktika ta pusata lu. ¹⁵ Manda va tsaya, nda nza aŋni manda urdi zďa vėrtikatani klaf Kristi ka vlarŋťá Lazglafta. Tsa urdi ya ná, nda nza ka ŋa gwal ta mutsa mbaku, nda gwal ta zadĩŋťá ghəŋa taŋ tani. ¹⁶ Ka ŋa gwal ta mutsa mbaku ná, zďa tsa vėrtikatani ya, ta vlarŋvla Lazglafta ta hafu ta həŋ. Ka ŋa gwal ta zadĩŋťá ghəŋa taŋ guli ná, zďa a tsa vėrtikatani ya wu, ta klanakkla ta mtaku ta həŋ. Wa ya prək ka magaftá tsa slna ya tama? ¹⁷ Aŋni ná, nza a aŋni manda hamata sanlaha ta za huđa taŋ ta gwada

Lazglafta wa. Lazglafta ta ghunaftá aŋni, kahwathwata ta mnə aŋni ma Kristi ta kəma Lazglafta.

Gwal maga slna ma lfida dzratawi

3 Ta dza'a zlrə nda zlrə ŋni ta ghuba ghəŋa ŋni ra? ¹ Delewera lagħa maranťa ghəŋa ŋni da kaghuni ta zbə ŋni re, ari mamu a delewer ta zbə ŋni da kaghuni ŋa mara ghəŋa ŋni manda ya ta magə sanlaha na? ² Vərďa kaghuni tsa delewer maranťá ghəŋa ŋni ya vindam Kristi ma ŋudufa ŋni, snaŋ lu, ta dzaŋə inda mnduha. ³ Manda va tsaya nzakwani, kaghuni tsa delewer vindam Kristi ka tsghafta nda ma dzva ŋni ya. Nda ima vindi a vindafta tsi wu, nda Sulkuma Lazglafta nda hafu mida vindafta tsi. Ta klam † a vindafta tsi guli wu, ma ŋudufa mnda səla vindamta tsi.

⁴ Kəl ŋni ka mnay kazlay: Vindata delewera Kristi kuni kə'a ná, kabga Yesu Kristi ta gramafsta mantsa ya nzakwani kə'a ta kəma Lazglafta. ⁵ Nda sna aŋni kazlay: Slagħu a aŋni ka ghəŋa ŋni ka maga tsa slna ya wu kə'a. Lazglafta ta vlarŋnatá mbrakwa magay. ⁶ Tsatsi ta vlarŋnatá mbrakwa nzaku ka gwal maganató slna ŋa mnay ŋa mnduha ta Lfida dzratawi dzraf tsi. Tsa lfida dzratawi ya ná, sladaf a ta zlahu vindaf lu ghalya ya wa. Ta Sulkum nda ghuba sladafta tsi. Tsa vindata zlahu ghalya ya ná, ta hla mnduha da mtaku. Sulkum nda ghuba ya ná, ta hla mnduha da hafu.

⁷ Ghalya, ta klam vindafta lu ta tsa zlahu ya, ka maga Musa ta slna tsa zlahu ta kla mndu da mtaku ya. Kulam nda tsaya ná, ta vlarŋvla tsa slna ya ta glaku. Laviŋ a la Isra'ila ta nghu †† da kumani wu, kabga ta wudaku kumani katakata. Tsaw, ŋa nzdavata a tsa wudakwani ya wa. ⁸ Hađ slna Sulkum nda ghuba dza'a malagħutá glaku ka tsaya tama rki? ⁹ Ka si tsa slna zlahu ta hla mnduha da mtaku ya, mamu glakwani ya ní, tsa slna Sulkum ta nanaftá mndu tdukwa ya guli, malagħu-mala ŋani glaku piyw! ¹⁰ Tsaya tama ná, da na glaku ta malagħuta piyw ndanana ná, hađ tsa glaku ghalya ya ta mnaku wa. ¹¹ Ka si tsa dza'a kwal kul nzdavata ya mamu glakwani ya, malagħumala ŋa na dza'a nzaku ŋa kdekedzerŋ na tama.

¹² Hađ sana skwi dza'a ŋni difay ma tsa gwadaha ya wu, kabga nda sna aŋni kazlay: Manda tsaya nzakwa tsa skwiha ya kə'a. ¹³ Manda Musa ta bukwanagħutá kuma nda lgut yaha la Isra'ila nghanťá htakwa tsa glaku ya ma kumani ya a aŋni wa. ¹⁴ Tuŋtuŋwa ghəŋa la Isra'ila. Ha gita, laviŋ a həŋ ta snaŋta tsa kahwathwata ya ta dzaŋə həŋ ta tsa dzratawi ŋa ghalya ya wa. Ta kliŋ a lu ta tsa lgut ya wu kabga laviŋ a lu wu, ba mndu nda ndi'atá vghani nda Kristi kwenkwen. ¹⁵ Kulam gita, ta dzaŋə həŋ ta tsa zlahu Musa ya ná, manda skwi bukwanaf tsa lgut ya ta ŋuduf ta həŋ ya həŋ. ¹⁶ Ama manda skwi ya nda vinda: «Inda mbədaghuta mndu ta vgha tvə Mgham Yesu ya ná, dədagħuta tsa lgut ‡ ya.»

¹⁷ Mgham Yesu ná, Sulkum ya. Ma vəl hada Sulkuma Mgham Yesu guli ná, nda pla vgha mnduha. ¹⁸ Amu

† Ngha ta Sabi 24:12. Ngha ta Irmija 31:33, nda Izekiyel 11:19, 36:26-27. †† Ngha ta Sabi 34:29-35. ‡ Ngha ta Sabi 34:34.

demdem, bukwa a kuma mu wa. Manda dalagar ya ta wudakwa glakwa Mgham Yesu ta amu. Mgham Yesu ta nzakway ka Sulkum ya ta mbədanafata ka nanafata manda va tsatsi, ka kla amu ta kəma ta kəma ma tsa glakwani ta malaghuta ya.

Ghuyama dafwa kawadaga nda Kristi

4 Lazglafta ta faŋnamtá tsa slna ya ma zďakwani, tsaya ta kwal rni kul rwa malandugu. ² Had ta rana vgha nda ghwadaka skwiha ta magə lu ma difa ma difa, ta pgha hula rna mndu wa. Nana a arni ta mndu wu, had arni ta mbadanaftá gwada Lazglafta wa. Katek ná, kahwathwatani rna arni ta mnigirnta banluwa. Mantsa ya dza'a kəl inda mndu ka dasla kahwathwata rni ma rjudufani ta kəma Lazglafta. ³ Ka nda difa na Lfida Gwada ta mnə rni na katsi ná, da gwal ta zadirntá ghəra tar nzakwa tsi nda difa. ⁴ Sna a həj ta na Lfida Gwada ta mnə arni na wu, kabga hanafha Lazglafta na ghəra hadik na ta rjudufa tar, rna kwala tar kul nghanntá tsa tsuwadək ta tsuwadaka həj, ta sabi ma Lfida Gwada ta ghəra glakwa Yesu Kristi ya. Tsa Yesu Kristi ya ná, ka guram nda Lazglafta. ⁵ Ta mnə arni ta tsa Lfida Gwada ya ná, gwada ta ghəra arni a ta mnə rni wa. Gwada ta Kristi ta nzakway ka Mgham rna arni ta mnay. Arni, gwal ksaghunata slna arni, kabga nzakwa rni mista Yesu. ⁶ Ka Lazglafta mnata ma fitika zlaganaptani ta ghəra hadik na: «Ka tsuwadaka tsuwadək ta vli ma grusl †,» ka'a. Va tsa Lazglafta ya ta tsuwadəkanaftá vli ma rjudufa rni rna tsuwadaka mnduha, rna snarnta tar ta glakwa Lazglafta nda ma kuma Yesu Kristi.

⁷ Bəzleghwa tsaf lu nda rbisl arni, ta kla tsa rərma skwa gadghəl ya. Kəl tsi ka nzakway mantsa ya ná, Lazglafta ta mbranaghatá maga inda skwi, arni a wa. ⁸ Dagala dafwa ta ghuyarnta lu, kulam nda tsaya, kdafna a wa. Dəgarnta rni ta ghəj badu masani, ta hla a ghəra rni tida wa. ⁹ Garnta lu ta iri, ta zlarnta a Lazglafta wa. Rurntusha lu ta ima zgi, ta klap a lu ta hafu ma arni wa. ¹⁰ Ta wa hdak rni inda fitik manda va tsa maganata Yesu ya, kada maravata nzakwa Yesu guli ma vgha rni. ¹¹ Ma inda rna arni ma nzaku ná, ta wa hdak rni ta ghəra gwada ta Yesu, kada maravata nzakwa Yesu ma na rnarnta ma sluvgha ta mtaku na. ¹² Mantsa ya ná, nzaku ta wa hdak rna arni, nzakwa ghuni nda hafu rna kaghuni.

¹³ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na: «Zghafzgha yu ta gwada ta ghəra Lazglafta kəl yu ka gwaday ††.» Arni guli na, zghafzgha arni ta Lazglafta manda va tsaya, ta kəl arni guli ka mna gwadani. ¹⁴ Nda sna arni kazlay: Sli'aganapsli'a Lazglafta ta Mgham Yesu ma mtaku kə'a. Tsatsi guli dza'a sli'aganapta ma mtaku, kabga nda ndi'a vgha rni nda Yesu. Rna hlamaghatani demdem ta kəmani. ¹⁵ Inda tsa skwiha ta magaku ya ná, rna kata kaghuni nzakwani, rna sga sli'adamta mnduha mutsaftá zďakatahuda Lazglafta. Mantsa tama, dza'a nda ndəgha mnduha rna rfa Lazglafta nda ya rna zləzlvay guli.

Faftá ghəj yeya skwi ma ghəra mu

¹⁶ Tsaya ta kwal malandugwa rni rwavata. Dər má ta htaku nda hta vgha mu ma ki'a ma ki'a mndani ná, ta lfidaku nda lfida vgha mu inda fitik ma Sulkum. ¹⁷ Skwi ta kumə yu ta mnay ná, ki'a yeya na ghuya dafwa ta ghuyə mu ndanana ka tsa glaku dagala rna kdekedzer ta payamata tsa ghuya dafwa ya ta tvi rna mutsay ya. ¹⁸ Fafta skwi kul nghanntá iri amu ta ghəj, ta skwi ya nghan iri a wu. Skwi ya ta nghan iri ná, had ta gdavata wu, skwi kul nghanntá iri yeya ta gdavata rna kdekedzer.

5 Nda sna mu kazlay: Ka zlinzla lu ta na dumbi ta nzaku mu mida na katsi ná, dza'a bamaf ba Lazglafta ta sana həga ta luwa kə'a. Ta ghəra vgha mu dza'a vlamata Lazglafta rna kdekedzer ta luwa ya ta gwada yu ta tsa gwada ya. ² Ta na ghəra hadik ná, ta ksamata ka mamay katakata na tsa həga mu ta luwa, ka vgha mu dza'a nzakway ka lfid ya. Ta gama ta rjada ghəj nda taw nda taw. Ta dər má sudidiva Lazglafta ba, ka mu ta mnay. ³ Ka sudavamasuda lu katsi ná, had sulkuma vgha mu dza'a nzaku manda skwi ka fərdu wa. ⁴ Ka tata nzaku mu ma na dumbi mida mu ta na ghəra hadik na katsi ná, tata rjada ghəj mu manda skwi famagha lu ta skwa ndəgaku. Kumay mu ta dgamata nda na vgha mu ta ghəra hadik na a wu, ama ka sudavamata lu nda tsa ta luwa ya, ka bukwamta tsa nda hafu rna kdekedzer ya ta tsa ta mtaku ya. ⁵ Lazglafta kaghərani ta payaftá amu rna mbədamafata mantsa ya. Vlamavla ta Sulkumani guli rna gramafntá skwiha dza'a tsi magay ta kəma.

⁶ Tsaya tama, ta kəl mu ka nzata nda fata ghəj inda fitik. Ar mndani nda sna mu kazlay: Ka ta ma na vgha mu ta na ghəra hadik na mu katsi ná, ta di'ir mu nda həga mu ya da Mgham Yesu kə'a. ⁷ Ta nghan a mu nda iri karaku wa, nzakwa zlgħay nda rjuduf ta nze mu. ⁸ Manda va tsaya ná, nda fa ghəra mu dar. Ta kumay mu ta sli'apta ma na sluvgha na ka nzata kawadaga nda Mgham Yesu. ⁹ Dər má tata ghəra hadik mu, dər má ta luwa a mu ná, zďəganata mu skwi kumaf maya amu. ¹⁰ Inda amu demdem ná, dza'a lagħala mu ta kəma Kristi rna tsamaghatá guma, rna zlgħay inda mndu ta nisəla slnani ya maga tsi ma nzakwani ta ghəra hadik. Ka dina slnani maga tsi, dza'a zlgħay ta nisəlani, ka dina a slnani maga tsi wu dza'a zlgħay ta nisəlani guli.

Nda ma Kristi slərbapta Lazglafta ta zughu nda amu

¹¹ Ya wya nda sna amu ta skwi ta hgə lu ka zlarnta Mgham Yesu ya, tsaya ta kəl arni ka rjavata ka kasaktá ghəra mnduha. Nda sna Lazglafta ta arni dar, ta grafta arni guli ná, nda sna kaghuni ma rjudufa ghuni ta arni. ¹² Ghubargəltá ghəra rni a rna arni ta ghubargəltá da kaghuni wa. Maraghunata tvi dza'a kəl kuni ka ghuba arni rna arni ta maraghunata, rna snarnta ghuni ta hanafawi ta gwal ghubaku nda skwa wa iri, ka zlarnta ya ma rjuduf. ¹³ Rgha həj ka kaghuni

† Zrafta 1:3. †† Nghan ta Zabura 116:10.

mantsa ta mnə sanlaha ya ra? Dər má mantsa tsi, ɲa vla glaku ɲa Lazglafta nzakwani. Ka mantsa a tsi katək wu má, ɲa kata kaghuni nzakwani. ¹⁴Inda skwi ta magə aɲni ná, ta magay aɲni kabga nda sna aɲni ta d̥vu ya d̥vu Kristi ta aɲni. Tsaya ta tiɲwa aɲni guli ta kəma ta kəma. Grafgra aɲni guli kazlay: Mtumta Kristi ta ghəɲa inda mndu kə'a. Inda mndu guli mtumta kawadaga nda tsatsi. ¹⁵Mtumta ta ghəɲa inda mndu, kabga yaha gwal ta nda hafu da nzaku gaghəɲ-gaghəɲa taɲ, ɲa nzay taɲ ta nzaku ya ta zdəganata. Ka ɲa taɲ mtuta tsi, ka sli'aganaptá Lazglafta.

¹⁶Ndanana tama ná, nghəɲla a amu ta mndu manda hamata mnda səla wa. Dər má manda hamata mnda səla si ta ngha mu ta Kristi mndani ná, ndanana tama, nghəɲla a amu manda tsaya wa. ¹⁷Tsaya tama, ka si nda ndi'a vgha mndu nda Kristi katsi, nda nza ka lfiɖa mndu. Lula tva nzaku ya si ta nzaku tsi ghalya, mbəɖavafmbəɖa ka lfiɖani. ¹⁸Inda tsahaya ná, Lazglafta ta magata. Ka ghunagatá tsi ta Kristi mtuta ɲa slərbaptá zughu mataba mu nda tsatsi. Ka vlaɲnatá tsi ta slna dza'a mnanatá mnduha ɲa sagha taɲ slərbaptá zughu mataba taɲ nda tsatsi. ¹⁹Skwi ta mnə aɲni ná, Lazglafta ta magatá slnani nda ma Kristi ɲa slərbaptá zughu matabani nda inda mndu. ɲəvɲla a ta dmakwa mnduha wa. Kəl tsi ka ghunaftá aɲni ɲa dza'a mnay ɲa mnduha kazlay: Ta kumay yu ta slərbapta ɖa ta zughu nda həɲ kə'a.

²⁰Kristi ta ghunaftá aɲni ɲa kla lwa gwadani. Lazglafta kaghəɲani ta haga mnduha nda ma wa ɲni. Ma hga Kristi, ta ndəba dzvu yu ɲni ɲa ghuni, slərbapwa slərbəba ta zughu nda Lazglafta. ²¹Walaɲ a Yesu Kristi ta gatá dmaku wu, ka nanaftá Lazglafta ka dmaku ta ghəɲa gwadata amu, ɲa nzakwa mu ma ndi'atá vgha mu nda tsi, ka gwal tɖukwa ta wa irani.

6 Ndanana ná, ta ksa slna aɲni nda Lazglafta. Kdək-wakdək ta ndəba dzvu ɲni ɲa ghuni, ma ganava kuni ta masfa ta zdakatahuda Lazglafta ya zlghaf kuni.

² Ka Lazglafta nda mnduhani na:

«Ma fitikani snagkata yu ta tawa gha.

Ma fitik ɲa mbaghafta, kataghakata yu †,» ka'a. Wana tsa fitik ya tama ndanana, wana tsa fitika mbaku ya tama guli ndanana.

³Va a ɲni ta ksafata mndu ta aɲni nda dmaku ma slna ta magə ɲni wu, tsaya ta kəl ɲni ka ɲavata ka maga skwi ɲa kwal kul zləmbiɲtá mndu. ⁴Katək ná, ta maray ɲni ta nzakwa ɲni ka gwal maganatá slna ta Lazglafta ma inda skwi ta magə ɲni. Dər ta gay lu ta iri ɲaɲni, dər ta ghuyay lu ta ɖaɲwa ɲaɲni, dər ta gigray lu ta aɲni, ta ksay ɲni ta ɲuduf mida. ⁵Ta dɲay lu ta aɲni, ta pghay lu ta aɲni da gamak, ta sli'anafslí'a lu ta zlərdawí ka gi dza aɲni, ta ghuyay ɲni ta ɖaɲwa ta maga slna, haɖ ɲni ta faftá hani ta iri baɖu ma sani wu, haɖ ɲni ta ɖaɲtá skwa zay guli wa. ⁶Ta maray ɲni ta nzakwa ɲni ka gwal kul haɖ sana skwi ɲa tsanavata, ka gwal nda sna ta skwa Lazglafta, ka gwal ksa ɲuduf, ka gwal maga zdaku, ka gwal nda Sulkum nda ghuba ma həɲ, ka gwal ta dvutá mndu nda ɲuduf turtuk. ⁷Ka gwal ta

mna vərda gwada, ka gwal nda mbakwa Lazglafta ma həɲ. Huzla vula ɲni ma zlabə nda zəghwi ná, tsaya kahwathwata. ⁸Vlaɲnatá glaku ɲa sanlaha, hərtətətá aɲni ɲa sanlaha. Zləzləva aɲni ɲa sanlaha, raza aɲni ɲa sanlaha. Ka gwal tsakalawi ta fata mnduha ta aɲni, tsaw kahwathwata ɲa aɲni ta mnay. ⁹Manda gwal kul snaɲtá lu ta həɲ ka lu ta ngha aɲni, tsaw va nda sna lu ta aɲni d̥inadina. Mbli a yaha ya ra, ka lu ta ngha aɲni, tsaw ta ndiri aɲni d̥inadina. Gaɲnapha lu tiri, klap a lu nda kla ta hafu ma aɲni wa. ¹⁰Ma skwi má ɲa basay ɲni ta ɲuduf ya ná, rfu ɲa aɲni ta rfay. Ka p̥du həɲ, ka lu nda aɲni, tsaw nda ndəgha mnduha ta nanaftá aɲni ka gadghəl. Mamu skwa taɲ ra, ka lu nda aɲni, tsaw ɲa ɲni inda skwi demdem.

¹¹Kaghuni gwal ma Kwareŋt, haɖ sana skwi difaghu-na aɲni wa, d̥vuɖva aɲni ta kaghuni katakata. ¹²Aɲni a ta kwal kul d̥vafatá kaghuni wu, kaghuni ta tsuk-waghutá vgha ghuni tavata aɲni. ¹³Manda gwada da ɲa zwanani ya gwada yu ta na gwada na ɲa ghuni, maraɲnawamara ta d̥vafata kaghuni ta aɲni ma ɲudufa ghuni guli.

Haɖ skwi ta gyanafatá tsuwadak nda gurusl wa

¹⁴Ma guyə kuni ta ghəɲ kawadaga nda gwal kul zlghaftá Lazglafta. Nu ta gyanafata mndu tɖukwa nda mndu ta maga ghwadaka skwi na? Nu ta gyanafatá tsuwadak nda grusl na? ¹⁵Ta ghəɲa wu dza'a dzrafta i Kristi nda Halaway na? Nu ta gyanafatá mnda zlghay nda ɲuduf nda mndu kul zlghafta na? ¹⁶Nu ta gyanafatá həga Lazglafta nda həga skwa wuyay na? Amu ná, həga Lazglafta nda hafu amu, manda ya mna tsi kazlay:

Mataba taɲ dza'a nzamta yu ka wawaku kawadaga nda həɲ.

Ka Lazglafta taɲ ta dza'a nzata yu, ka mnduha ɖa hahəɲ guli kə'a.

¹⁷Tsaya kəl Lazglafta ka mnay ɲa mnduhani kazlay: Sli'apwa sli'a mataba taɲ, ka dgaghuta kuni ta vgha nda həɲ,

ma ksəɲ kuni ta skwi kul raku, tsaya dza'a kəl yu ka dzrafta nda kaghuni.

¹⁸Dza'a nzakway yu ka Da ghuni, ɲa nzakwa kaghuni ka zwana ɖa nda kwagha ɖa †† guli, ka Mgham Lazglafta nda mbra kə'a ya.

7 Zwanama ɖa, ya mantsa ya ka lu tamaftá imi ta sləməɲ ya ná, sudapma ghəɲa mu ma skwi dza'a ɲriɲtá vgha mu nda ɲudufa mu. Ka kdanakta mu ta nzakwa mu hezle' ma zləɲa Lazglafta.

Rfay Pwal ta rfu

²Gunəɲnawa guna ta ɲudufa ghuni. Haɖ ya mataba ghuni magana ɲni ta ghwadaka skwi wu, haɖ ya hləghu ɲni ta səlani wu, haɖ ya tsaghu ɲni guli wa.

³Tsaghunaghatá guma a ta tsaghunaghata ɲni wa. Manda va tsa mnə ɲni ya ná, d̥vuɖva aɲni ta kaghuni.

† Isaya 49:8.

†† Ngha ta Zlahu 26:12, nda Izekiyel 37:27, Isaya 52:11, Irmiya 31:9 nda Izekiyel 20:34, 2 Samuyel 7:14, Isaya 43:6 nda Huseya 2:1.

Dər má ŋa mtuta tsi, dər má ŋa nzaku nda hafu a tsi ná, hađ skwi dza'a dgamata wa. ⁴ Hađ yu nda mahulhula ndanu ta ghəŋa kaghuni wa. Ta ghərbaku yu ta kaghuni. Dər má ghuyghuya yu ta daŋwa ná, nda lba ŋudufa da, ta rfu yu.

⁵ Dər ma fitika bhadaghata ŋni da luwa Mekaduniya ná, hađ vgha mbi'aŋni wa. Ghuya daŋwa dər ndiga ndiga yeya ta slaŋnaghata. Grunus gra mnduha, ta zləŋ ŋni ma ŋuduf. ⁶ Mbada Lazglafta ya ta lba ŋudufa gwal nda kba ka lbaŋnatá ŋudufa ŋni ma bhadaghata Titus. ⁷ Tsa bhakta Titus yeya a ta lbaŋnatá ŋudufa ŋni wu, mnaŋnamna guli ká kuni lbanatá ŋudufani. Rusaŋnaf rusa ká kuni ta kuma nghəglaŋtá i'i, ká kuni ta ha-ga madər, ká kuni ta lmiha ta lmu kəl yu ka va rfu katakata.

⁸ Nda sna yu kazlay: Nda gurda ŋudufa ghuni ta ghəŋa tsa delewer vindaghunaf yu ya kə'a mndani, ha-ga a yu ta madər ta ghəŋani wa †. Aŋ mndani, ha-gaŋhaga yu ta madər ma fitik rets, nghadapər yu ta gurdatá ŋudufa ghuni ta ghəŋa tsa delewer ya.

⁹ Ndanana ná, ta rfu yu ta ghəŋa tsa delewer vindaghunaf yu ya. Taghəŋa vəl gurdaghunafá ŋuduf a ta rfa yu ta rfu wa. Ta rfu yu, kabga tsa gurdatá ŋudufa ghuni ya ta klaghunaktá mbədanafá ŋudufa ghuni ka paya tva ghuni. Har tsa gurdatá ŋudufa ghuni ya ma ghəŋa Lazglafta. Tsaya tama, hađ sana dmaku magaghuna ŋni dekdek wa. ¹⁰ Gurdatá ŋuduf manda ya ta kumə Lazglafta ná, ta mbədanafmbəda ta ŋuduf ŋa mbafta, ŋa kwala lu kul haga madər. Gurdatá ŋuduf manda ŋa gwal ma ghəŋa hađik ná, mtaku ta klakta tsi. ¹¹ Nghawangha ta skwi klaghunak tsa gurdatá ŋuduf manda ya ta zdəganatá Lazglafta ya ba, ng-hawangha ká kuni ta ŋavata ka payanata nzaku, ka tsalaptá ghəŋa ghuni mida kə'a ta husaghunata, ká kuni ta zləŋay, ká kuni ta mama nghaná i'i, ká kuni ta kuma maga skwi ta zdəganatá Lazglafta, ká kuni ta fa-ta ghəŋa ghuni ka zlahá mnda dmaku. Ma maga inda tsa skwiha ya maraŋta kuni kazlay: Ta hađ kuni ma tsa skwiha ya wu kə'a.

¹² Tsa delewer vindaghunaf yu ya ná, vindaghunaf a yu ta ghəŋa mndu ta gatá dmaku dər ta ghəŋa ya gana lu ta dmaku wa. Kəl yu ka vindaghunaf ná, vindaghunafvinda yu, kabga ŋa maraŋta ghuni kahwathwata ta kəma Lazglafta kazlay: Nda fa vgha ghuni ka ŋaŋni kə'a. Tsaya skwi ta ksaŋnamtá ŋuduf. ¹³ Ta ghəŋa tsa skwi ta lbaŋnatá ŋuduf ya guli ná, ta rfu ŋni katakata nghər ŋni ta rfa Titus, kabga zdanafá kaghuni demdem ta ŋuduf. ¹⁴ Ghubaŋghuba yu ta ghubakwa da ta kaghuni ta kəmani. Ndanana tama ná, sabsa yu ma hula má dza'a ksutá i'i. Gwada ta gdata aŋni ta mnaghunata ná, kahwathwata nzakwani. Manda va tsaya guli ná, tsa ghubay ghubu ŋni ta kaghuni ta kəma Titus ya guli ná, kahwathwata nzakwani. ¹⁵ Havap-tani ka tsa zləŋata zləŋa kuni, ka slavaptá kuni ka tsu'afta nda ya ka kuni fata ghəŋa ghuni ka snanata gwadani ya ná, ta sganaghasga ta yifatá kaghuni ma

ŋudufani. ¹⁶ Ta rfu yu, nda fa ghəŋa da ta kaghuni ma inda skwi.

Kataŋtá gwal zlgħay nda ŋuduf ma Ursalima

8 Zwanama da, ta kumay ŋni ta mnaghunatá skwi maga zdakatahuda Lazglafta mataba Igliz ta hađi-ka Mekaduniya. ² Ma ghuya daŋwa ya ta ghuyə həŋ katakata, ka rfu həŋ ta rfu katakata, kulam nda nzak-wa taŋ dgər ka pđu, ka vlatá həŋ ta skwi dagala ŋa kataŋtá sanlaha. ³ Ka i'i ta mnaghunata ná, vlavla həŋ ka ghəŋa taŋ ta skwi manda ya klaf mbrakwa taŋ. Ka vlatá həŋ ha ka malaghuta. Ka ghəŋa taŋ sagha həŋ ⁴ da daway da aŋni ka ŋdaŋda kazlay: Ta kumay aŋni ta nzakway tekwa mataba gwal ta kataŋtá gwal zlgħay nda ŋuduf ta hađika Yahuda kə'a. ⁵ Tsa skwi vla həŋ ya ná, vlavla həŋ ka malaghutá skwi ya má si ta ndanu aŋni. Tiŋəl ghəŋa taŋ vlar həŋ ta Mgham Yesu karaku, tahula tsa guli ka tsu'aftá həŋ ta maga skwi ya ta mnanata ŋni ta həŋ, manda ya ta kumə Lazglafta. ⁶ Tsaya kəl ŋni ka ndəbanatá dzvu ta Titus ŋa labə da kđiŋtá tska tsa skwi ya da kaghuni kabga tsatsi ta zl-rafta. ⁷ Ma inda skwi ná, galipi kaghuni ka sanlaha. Galipi kuni ma zlgħay nda ŋuduf, ma mna gwada Lazglafta nda tvani, ma snaŋtá kahwathwata, ma ŋa-vata ghuni ka maga slna Lazglafta, ma dvtutá ya dvtu kuni ta aŋni. Ya mantsa ya tsi ya tama, magawamaga ta tsa ŋərma slna ya nda ŋuduf turtuk.

⁸ Mbla kaghuni a ta mbi yu wu, snaghunamta snaghunam yu ya ka sanlaha ta ŋavata ka vlay. Ma tsaya guli dza'a kəl kaghuni ka maraŋta kazlay: Dvud-va kaghuni kahwathwata guli ta kataŋtá sanlaha kə'a. ⁹ Nda sna kaghuni ta zdakatahuda Mgham Yesu Kristi. Tsatsi ná, galipi ya, ka niŋtá tsi ta ghəŋani ka pđu ŋa naghunafá kaghuni ka gadghəl nda ma tsa pđani ya.

¹⁰ Wya skwi ta raghunata ta ndanu yu: Kda ná, tiŋəl kaghuni ta kuratá kataŋtá gwal zlgħay nda ŋuduf ta hađika Yahuda, gi ka vlatá kuni. ¹¹ Ndanana guli ná, dī-na ka kđiŋta ghuni ta tsa zdakwa ghuni ya kura kuni ta vlay daga taŋtaŋ ya. Ka vla kuni manda ya klaf mbrak-wa ghuni. ¹² Ka nda ŋuduf turtuk klafta ka ta skwi klaf mbrakwa gha ka vlata katsi ná, zdəganazda ta Lazglaf-ta. Dawa a ta skwi kul hađ da kagha wa.

¹³ Nza a kazlay: Ka klaghuta kaghuni ta ndəgaku ta ghəŋa sanlaha, ta ghuyə kaghuni ta daŋwa kə'a wa. Ka guram ka lu, ka i'i. ¹⁴ Ndanana ná, ta mamu skwi ma dzvu da kaghuni, dīna ka kataŋta ghuni ta gwal kul hađ skwi ma dzvu da həŋ. Bađu pđay kaghuni ya guli, ka mamu tsi da hahəŋ ya, ŋa katay taŋ ta kaghuni. Mantsa tama, ka guram kuni. ¹⁵ Ka gwada Lazglafta na:

«Fərtu a ŋa mndu ta tskanata dagala wu, htu a ŋa mndu ta tskanata kwitikw guli wu ††,» ka'a.

I Titus nda grahani

¹⁶ Ta rfay ŋni ta Lazglafta ta vlará ndanu ta Titus, ka fatá tsi ta ghəŋani ŋa kataghunata manda va ŋaŋni.

† Ngha ta 2 La Kwareŋt 2:3.

†† Ngha ta: Sabi 16:18.

¹⁷ Tsu'aftsua Titus ta ndəba dzva ŋni ya ndəbana ŋni ŋa labə da kaghuni. Makdaku aŋni ka gwadganata ná, fufa tsatsi ta ghəŋani, yifuyifa ma ŋudufani, kabga dvudva ta kataghunata. ¹⁸ Wya ŋni ta ghunadaptá sana zwanama kawadaga nda tsi. Tsa mndu ya ná, ta ghubay inda Igliz, kabga snanŋani ta mnay nda tvani ta Lfida Gwada. ¹⁹ Tsaya yeya a ta kəl ŋni ka ghunay wu, ghunafghuna Igliz guli mista ŋni, ŋa magəgaŋnatá na slna ŋa kata mnduha Lazglafta na. Tsəna slna ná, ta vlay ta glaku ŋa Mghama mu Yesu. Ta maray guli kazlay: Ta kumay ŋni ta katanŋá mnduha kə'a.

²⁰ Nana katu dagala ta vlata mnduha na ná, ta kumay ŋni ta ŋanata dina ŋa wara hlawa mnduha ta ghəŋa aŋni ta ksa slna nda tsi. ²¹ Skwi dina ta kumə aŋni ta magay. Ta wa ira Mgham Yesu yeya a wu, nduk nda ya ta wa ira mnduha tani.

²² Wana ŋni ta ghunaptá sana zwanama guli kawadaga nda həŋ. Nda kda fitika ŋni ta dzəghaŋta ma slnaha kavghakavgha. Ka nghadaptá ŋni ná nda fa ghəŋani ŋa maga slna. Ndanana manda snanŋani ta ghuba kaghuni ta ghubu lu ná, ka fəglatá tsi ta ghəŋani. ²³ Titus ná, gratá ksa slna da ya. Kawadaga nda tsi ta maga ŋni ta slna kata kaghuni. Yeya zwanamaha his kawadaga nda Titus ya guli, Igliz ta zabaptá həŋ, ka ghunaptá həŋ da kaghuni. Ta vlay slna taŋ ta glaku ŋa Kristi. ²⁴ Maranəwa mara ta həŋ ká kuni dvutá həŋ kahwathwata, ŋa snanaghatani ta inda Igliz, dza'a kəl həŋ ka snanŋa kazlay: Kahwathwata tsa ghubay ta ghubu ŋni ta kaghuni ya kə'a.

Ta dvay Lazglafta ta mndu ta vla skwi nda rfu

9 Ta ghəŋa gwada ta katu ŋa gwal zlgħay nda ŋuduf ná, ² Dər má vindaghunaf a yu wu ná, nda sna yu nda fa ghəŋa ghuni kə'a. «Daga kda ta fata gwal zlgħay nda ŋuduf ta hadika Akaya † ta vgha taŋ ka vla tsa katu ya,» ka i'i ghubutá ghubakwa da ta kaghuni da gwal ta hadika Mekaduniya. Na tsa kulanŋa da mantša ta gwada ta kaghuni ya ná, ka sli'anaptá tsi ta wər inda taŋ, ka vlay. ³ Dər má mantša tsi, wya yu ta ghunadaptá tsa zwanamaha ya ŋa kataghunata. Ka tskanata kuni ta tsa ŋa ghuni katu ya manda ya mna yu, yaha tsa ghubughuba ŋni ta kaghuni ta ghəŋani ya da nzata ka bətbət. ⁴ Ka waya ka skwi ka bhadaghata ŋni da kaghuni kawadaga nda la Mekaduniya, ta tska a ŋa ghuni wu katsi, dza'a ksuxsa ta aŋni ka hula, kabga nda ghada mnanata ŋni ta həŋ kazlay: Nda fa vgha kaghuni kə'a. Mal kaghuni dza'a basa hulani guli. ⁵ Tsaya kəl yu ka ndanapta kazlay: dina ka ghunadapta da ta tsa zwanamaha ya ta kəma ta kəma da kaghuni makdaku yu labə kə'a, ŋa kataghunata ka tsakanatá tsa ŋa ghuni katu ghada kuni ta taftá imi ta sləməŋ ya, ŋa slanaghata da ta tskatani. Tsaya dza'a maranŋa kazlay: Nda ŋuduf turtuk vlata kuni, mblaf nda mbla a lu ta kaghuni wu kə'a.

⁶ Wya skwi ŋa havapta ghuni: Ka sira a pghamta mndu ta hulfa ma vwah wu ná, sira a dza'a tskata tsi ta skwi ma tsa vwah ya guli wa. Ka dagala pghamta mn-

du ta hulfa ma vwah ná, dagala dza'a tskata tsi ta skwi ma tsa vwah ya guli. ⁷ Tsa katu ya ná, ka vla mndu manda ya ndanap tsi ma ŋudufani. Nda mtsiri'u' a wu, tkwe' a guli wa. Lazglafta ná, ta dvay ta mndu ta vlay nda rfu. ⁸ Mamu Lazglafta nda mbrakwa faghunaghatá gasifa ŋa gdata ghuni ta mutsa inda skwiha ŋa maga ŋa ghuni ma slna, ŋa pdakwani ŋa maga inda ŋərma slnaha guli nda tsi. ⁹ Nda vinda ma gwada Lazglafta kazlay:

«Ta vlidinŋ vla ta skwiha ŋa gwal ka pdu, ta gdavagda zdakwani †† kə'a.»

¹⁰ Lazglafta ta vlanŋá hulfa ta mndu ŋa sləgay, tsatsi guli ta vlanŋá skwi ŋa zay. Tsatsi guli dza'a vlaghunatá inda hulfa ta kumə kuni, ŋa tfaghunaghatani ta wi ta ghəŋani ŋa sgakwa dza'a ghuni ta kəma ta kəma ma maga zdaku. ¹¹ Na gdatani ta tfaghunaghatani ma inda skwi, ŋa nzakwa ghuni ka gwal ta muvla inda fitik. Na rfaŋ ndəghata mnduha ta Lazglafta ta ghəŋa katuha ya ta vlata həŋ nda ma dzva ŋni. ¹² Tsəna katu ta vlata kuni na ná, katanŋá gwal zlgħay nda ŋuduf yeya a ta magu tsi wu, ta sli'anafslí'a ta mnduha ŋa va rfay taŋ ta Lazglafta. ¹³ Tsa slna dza'a kuni magata ya dza'a maranŋá nzakwa ghuni, ŋa zləzlvay taŋ ta Lazglafta ta ghəŋa snata ghuni ta Lfida Gwada Kristi. Dza'a zləzlvay həŋ guli kabga vəl dgay ghuni ta skwa ghuni nda həŋ, ta vlay kuni guli ŋa sanlaha. ¹⁴ Dza'a magay həŋ ta du'a da Lazglafta ta ghəŋa kaghuni, ŋa mamay taŋ ta kaghuni kabga tsa zdaku ta malagħutá mbraku magaghuna Lazglafta ya. ¹⁵ Rfamara ta Lazglafta ta ghəŋa mbəhu ya mbəhama tsi kul mnava-ta nda wi ya.

Katay Pwal ta ghəŋani da gwal ta tsaftá gwada tida

10 I'i Pwal kaghəŋa da, ta ndəba dzvu yu da kaghuni, nda hanatá ghəŋ nda zdaku manda ŋa Kristi. Ka lu ta mnay ta i'i ná, ka mataba ghuni yu ya ná, lebtekwa yu, ka had yu mataba ghuni ya guli ná, ta sidi yu, ka lu. ² Ta ndəbagħunandəba yu ta dzvu, yaha kuni gidiftá sidi bhadagħar yu da kaghuni, kabga dza'a gay yu kahwathwata ta sidi nda tsa gwal ta ngha aŋni kazlay: Slna slu'uvgha ta magə həŋ kə'a ya.

³ Aŋ mndani, mnda səla aŋni, tsaw vulu manda ŋa mnda səla a ta vulu aŋni wa. ⁴ Huzla ta kəl aŋni ka vula tsa vulu ya ná, huzla ta kəl mnda səla ka vulu a wa. Lazglafta ta vlanŋatá tsa ŋaŋni huzla nda mbra ta zadananatá vla difa ghumaha Lazglafta ya. Ta zadananatá ŋni ta ghwadaka ndanu ta ndanu mnduha. ⁵ Ta ŋarapŋara ŋni ta inda ghwadaka ndanu ta ndanata gwal ta gla ghəŋ ta pya snanŋá Lazglafta. Ta gwaday aŋni ta gwada ŋa ksanaktá ndana mnduha ŋa sna gwada Kristi. ⁶ Ka snasna kaghuni katsi ná, nda fa vgha aŋni ŋa dvanaghatá gwal kul snay mataba ghuni.

⁷ Nghawangħa ta skwi ta magaku ba! I'i ná, ŋa Kristi yu, ka ká mndu, ka vrinŋra tsi ta ndanu katsi ná, dza'a nda ngha kazlay: ŋa Kristi aŋni guli kə'a. ⁸ Vlihavla Mgham Yesu ta glaku ŋa sladaghunafta, ŋa zlam-bighunista a wa. Ghubanŋ ghuba yu ta ghubakwa da

† Ngha ta 2 La Kwareŋt 1:1.

†† Ngha ta Zabura 112:9.

nda tsaya, had tsaya dza'a ksa i'i ka hula wa. ⁹ Ma ndana da ná, zba gagaghunaftá zlēŋ a ta zbu yu nda tsa delewera da ya wa. ¹⁰ Aŋ mndani, ka sanlaha ta mnay na: «Vinday Pwal ta delewer ŋa mu ya ná, tsəna skwi nda bla magay na kə'a ta vinday, nda sidi nda sidi kay guli. Saghani da taba mu kay guli ná, had ta gwada nda mbraku wu, had hayhaya gwada ta gwada-ta tsi kay guli wu,» ka həŋ. ¹¹ Dina ka snaŋta tsa mndu ta mnay mantsa ya kazlay: Ka nu vindam ŋni ma delewer ŋni ma nzakwa ŋni di'iŋ nda kaghuni ya ná, manda va tsaya dza'a maga ŋni ta slna ŋni laghar ŋni da kaghuni kə'a.

¹² Blubla aŋni ka hahəŋ! Si wa aŋni ŋa gara vgha nda həŋ na! Hahəŋ ka ghəŋa taŋ ta klaftá ghəŋa taŋ ka gara ghəŋa taŋ. La rghaha! ¹³ Ghuba a aŋni ta ghəŋa ŋni ka malaghutá ya ta raku wa. Ma kuraghuta vli graŋnaf Lazglafta ta maga aŋni ta slna ŋni. Kuraghwa tsa vli graŋnaf Lazglafta ya tsa kəl aŋni ka labə da kaghuni ya. ¹⁴ Ma laba ŋni da kaghuni ná, tsugh-wadaghu a ŋni ta kuraghuta tsa vliha kuraŋna tsi ya wa. Tiŋəl aŋni ta klədaghunaghatá gwada Kristi. ¹⁵ Had aŋni ta Pak kuraghuta vli vlaŋna lu, ka ghərbaku ta ghəŋa magatá slna sanlaha wa. Skwi faf aŋni ta ghəŋ tida ná, má ka sgavaghasga zlgħay nda ŋudufa ghuni, ka sgavaghata slna ŋni mataba ghuni manda ya kuraŋna † Lazglafta, ¹⁶ ŋa dza'a ŋni mna Lfida Gwada ma sana hadikha di'iŋ nda kaghuni. Va a ŋni ta dza'a maga slna ma vla ksa slna sanlaha, ŋa ghərbay ŋni ta ghərbaku ta ghəŋa slnaha ghada hahəŋ ta magata wa.

¹⁷ «Ka ta kumay mndu ta ghərbaku katsi ná, ka ghərbə tsi ta ghərbakwani ta Mgham Yesu †» ka lu ta mnay. ¹⁸ Mndu ta ghuba ghəŋani a ta rfu lu wa, mndu ta ghubu Lazglafta ya.

I Pwal nda ghwadaka gwal ghunay

11 Ka ksa kuni ta ŋuduf nda i'i, wana yu dza'a gwada ka rghargha. Manda va tsaya ná, ka ksa kuni ta ŋuduf. ² Ta draku yu ta ghəŋa kaghuni manda ŋa Lazglafta. Kristi zə'ala dzugwa ghuni, ka yu ka vlaghunata. Ta kumay yu tama ta nzata ghuni nda ghuba, ŋa vlata da ta kaghuni manda ya ta vlə lu ta makwata patsapatsa ŋa zə'al dzugwani ya. ³ Skwi ta zlēŋ yu kwenkwen ná, duŋwa lu da baraghatá kaghuni, da tsaghutá kuni ta tsa vərda ndi'atá vgha ghuni nda Kristi ya, da nzaku tsi manda ŋa Hawa lagha nahadik da barafta nda hidakwani ya na, ka yu. ⁴ Zlēŋa da guli ná, kabga dər wati ma mndu ta lagha tagha skwi ta ghəŋa Yesu tskəm nda tsa ŋaŋni taghaghunaf ŋni ya ná, gi ta tsu'ay kuni. Mnaghunaha ta gwada ta ghəŋa Sulkum tskəm nda ya zlgħaf kuni, ta tsu'ay kuni. Mnaghunaha ta gwada tskəm nda Lfida Gwada ya zlgħaf kuni guli, ta tsu'ay kuni.

⁵ Ka mghama gwal ghunay ta ngha kaghuni ta tsa mnduha ya, ama grafgra i'i kazlay: Walaŋ a həŋ ta malaghutá i'i wu kə'a. ⁶ Aŋ mndani, pərdaf a yu ta

† *Ngha ta Ruma 15:17-21.* †† *Ngha ta Irmija 9:23, 1 La Kwareŋt. 1:31.*

snaŋtá gwada wu, ama nda sna yu ta skwi ta gwadə yu. Ma inda skwi magə ŋni ná, maraghunamara ŋni dər nda ta tva wati ma skwi tsi.

⁷ Ma fitika mnay da ta Lfida Gwada Lazglafta ŋa ghuni ná, ka mbalay si ta mnaghunata yu. Ka vraganata yu ta ghəŋ, kabga ŋa ŋlaghunafta. Nda nza tsa ka dmaku ra? ⁸ Ma tsa fitika magay da ta slna ŋa ghuni ya ná, sanlaha ma Igliz si ta nghapta ka i'i. Na taŋ ma skwi tskəgudunus yu ta həŋ ka maga slna ŋa ghuni. ⁹ Ma tsa nzakwa da da kaghuni ya, ta pdatá yu ta skwi ná, had yu ta daway da kaghuni wa. Zwanama ta sabi ta hadika Mekaduniya ta klidikta skwi ta pdata yu. Ma tsa fitik ya, faghunagha a yu ta ndəgaku wa. Manda va tsaya guli dza'a kdaŋta yu ta kwal kul dawutá vli da kaghuni. ¹⁰ Ta ghubakwa da yu nda tsaya, had mndu ta inda hadika Akaya † dza'a pyaftá i'i wa. Na skwi ta mnə yu na ná, kahwathwata da ta mna yu ma hga Kristi ta nzakway ma i'i. ¹¹ Kabgawu kəl yu ka mnay mantsa na? Kwala da kul dvtutá kaghuni ra? Nda sna Lazglafta kazlay: Dvudva yu ta kaghuni kə'a.

¹² Manda va na kwala da kul tsu'aftá skwi da kaghuni na ná, manda va tsaya dza'a kdaŋta yu, kabga yaha tsa ghwadaka gwal ghunay ya da mutsaftá ghurum ŋa ghərbaku kazlay: Manda va ŋaŋni ta maga tsi ta slna kə'a. ¹³ Vərda gwal ghunay a tsa mnduha ya wa. Slna nana mndu ta magə həŋ. Manda gwal ghunay Kristi ka həŋ ta klaftá ghəŋa taŋ. ¹⁴ Skwa ndərmimay a tsaya wa! Halaway ka ghəŋani guli ná, ta klafla ta ghəŋani ka niŋta manda duhwala Lazglafta ta wudaku. ¹⁵ Skwa ndərmimay a klafta tsa gwal ta maganatá slna ya ta ghəŋa taŋ ka niŋta manda gwal ta tagha vərda skwi ŋa mnduha wa. Ma kdavaktani ná, dza'a mutsay həŋ ta nisəla taŋ ka gragra nda slna taŋ ya maga həŋ.

Ghuya daŋwa Pwal

¹⁶ Ka yu ta vrəgliŋtá mnay ná, ma fa kuni ta i'i manda rgha. Ka si fafa kuni ta i'i manda tsaya, ka nza yu ka tsa rgha ya, ŋa laviŋta i'i ta ghərbəŋta ghərbakwa da guli. ¹⁷ Na gwada dza'a yu mnay na ná, dza'a gwadə manda ya ta zdəganatá Mgham Yesu a yu wu, manda va ŋa mndu ka rgha dza'a gwada yu. Grafgra yu ta skwi dza'a ghərbə yu ta ghərbaku tida guli. ¹⁸ Tsəhala nda ndəgha mnduha ta ghərbaku manda ŋa slu'uvgha ya ní, i'i guli ná, dza'a ghərbay yu mantsa ya. ¹⁹ Nda hida kaghuni kahwata, ta ksanatá ŋuduf ka tsu'aftá la ka rgha nda rfu. ²⁰ Ta rfu kuni nda fata mndu ta kaghuni ka vu'a taŋ. Ta rfu kuni nda zata mndu ta kaghuni. Ta rfu kuni nda ksamta taŋ ta kaghuni ma dzva taŋ. Ta rfu kuni nda nzaghunaghata taŋ. Ta rfu kuni nda dzubaghunata taŋ. Ta ksay kuni ta ŋuduf ta ghəŋa indani. ²¹ Ta ksə ka hula mnay ta aŋni, traptra aŋni ta magay manda tsaya. Ndanana ná, dza'a gwaday yu ta gwada manda ŋa rgha.

Ka si ta ghərbaku sanlaha ya ná, dza'a ghərbay i'i guli ta ghərbaku. ²² Ka la Hebru hahəŋ, mantsa ya i'i guli. Ka la Isra'ila hahəŋ, mantsa ya i'i guli. Ka zivra Abraham hahəŋ, mantsa ya i'i guli. ²³ Ka gwal ksanatá slna

‡ *Akaya: Ngha ta 2 La Kwareŋt 1:1.*

ta Kristi hahəŋ, wana yu dza'a gwada mnda mndu nda ksa da halaway: Malaghumala yu ta hahəŋ dekdek. Ma vəl hərfaku tsi, ndada a hərfuta yu wa. Ma lamə da gamak tsi, ndada a lama yu wa. Ma mutsaftá dzu tsi, malghumala ŋa da ka ŋa taŋ. Lagha ta wa hdak tsi, mbədava a ŋa da wa. ²⁴ Hutaf səla da ta mutsaftá sləvu † fwadmbusak had turtuk wu, da la Yahuda. ²⁵ Hkən səla lu ta dgaptá i'i, turtuk səla lu ta zləzlərt-satá i'i, hkən dədaghata da drəf nda kwambalu. Vagha vagha yu turtuk nda hani tani ta mghama drəf. ²⁶ Ma wawakwa da nda səla tazlay ná, dagala ghuya daŋwa su'u yu ma zalaha, dagala ghuya daŋwa su'u yu da la gənda, dagala ghuya daŋwa su'u yu da la ini, dagala ghuya daŋwa su'u yu da gwal kul snaŋtá Lazglafta. Dagala ghuya daŋwa su'u yu ma luwaha nda ya tahula luwaha. Dagala ghuya daŋwa su'u yu, ta drəf. Dagala ghuya daŋwa su'u yu da zwanamaha ka ghwadak.

²⁷ Tazlay ná, ta hərfuhərfa yu, ta duda vgha da ta maga slna, had yu ta faftá hani ta iri badu ma sani wu, badu ma sani ta dzay maya nda ndala ta i'i, had yu ta mutsaftá skwa zay badu ma sani wu, ta dzay mtsal ta i'i, ta pdapda yu ta lgut ŋa fafta ta vgha. ²⁸ Zlanha lu ta hamatani, mala skwi ma ghəŋa da ná, ta ndanay yu ta inda Igliz inda fitik. ²⁹ Htuta mbrakwa mndu ya ná, manda skwi i'i ya kaghəŋa da. Zləmbamtá mndu ma dmaku, ndada a kə'a ta dra i'i ta wa ŋuduf wa.

³⁰ Ka skwi ŋa ghərbay da tsi katsi ná, hta ta mbrakwa da skwi ŋa ghərbay da. ³¹ Nda sna Lazglafta Dani ma Mghama mu Yesu ta zləzlvu lu ŋa kdekedzerŋ ya kazlay: Tsakala a yu ta wi wu kə'a. ³² Ma fitika nzakwa da ma luwa Damas ná, mbaɖaka ŋumna ya ta ksa slna mista mgham dagala ta hgu lu ka Aritas, ka pghatá mnduha ta watgha luwa Damas ŋa ɖakwatsa i'i.

³³ Ama, ka habaftá lu ta tbarŋ ta tughuba ka famta i'i mida, ka fagihata nda ta sana ghurum ta muhula luwa. Mantsa ya ndapta †† yu ma dzvani.

Ta rfu Pwal nda ghuyayni ta daŋwa ta ghəŋa Kristi

12 Nda nza tkwe' ka ghərbay da ta ghərbaku dər ra a tsi. Ndanana tama, dza'a gwada yu ta ghəŋa skwi maridiŋ Mgham ka snadimta. ² Mamu sana mnda zlgħay nda ŋuduf klagha Lazglafta ta mahkəna luwa. Ta magay na ta ghwanpɖə fwada vakwani. Ka va klagha tsakwam tsi tama, sna a yu wa. Ka va maranaŋ nda mara tsi, sna a yu wu, Lazglafta yeya nda sna. ³ Manda va tsaya ná, klaghakla Lazglafta ta tsa mndu ya da luwani. Ka va klagha tsakwam tsi tama sna a yu wu, ka va maranaŋ nda mara tsi, sna a yu wu, Lazglafta yeya nda sna. ⁴ Ma tsa lafani da hada ya, ka snaŋtá tsi ta gwadaha ya kul laviŋtá lu ta rusay. Vlan a lu ta tvi ta mnda səla ŋa vriŋta mnay guli wa. ⁵ Tsa mndu ya ŋa da má dza'a ghubay. I'i taɖa, htatá i'i ŋa da ta dza'a ghubay kwenkwenj. ⁶ Ka má ta kumay yu ta ghuba ghəŋa da ná, ma nza a yu ka rgha wu, kahwathwata má dza'a yu mnay. Ta warə nda wara yu ta ghuba ghəŋa da kabga yaha lu da klaftá i'i ka malaghuta ka

† *Ngha ta Vrafta ta Zlahu 25:3.* †† *Ngha ta Slna gwal ghunay 9:23-25.*

skwi ya ta nghanŋa lu ta i'i ta magay, ka skwi ta snaŋta lu ta sabi ma wa da a tsi.

⁷ Kada kwala yu ta ghərbaku ta ghəŋa tsa skwa ndər-mimay katakata mariha Lazglafta ya ná, ka fadimta lu ta mbraz ma vgha ta nzakway manda duhwala hal-away ghunaf lu ŋa dzadzudusta, ŋa pyaftá i'i ka ghərbaku. ⁸ Hkən səla da ta maga du'a má ŋa klinŋa Lazglafta ta tsa daŋwa ya. ⁹ «Vlaghavla yu ta zɖakatahuda da, prək ka nda tsa, ma hta ta ŋa gha ma mbraku ta maravata ŋa da ma mbraku,» ka'a nda i'i. Mantsa tama, mal ghərbay da ta ghərbaku ta ghəŋa hta ta mbrakwa da kada bukwamta mbrakwa Kristi ta i'i. ¹⁰ Tsaya tama ta kəl yu ka rfu nda hta ta mbrakwa da, nda raraza i'i ta rarazə lu, nda giri ta gə lu ŋa da, nda ghuya daŋwa ta ghuyə lu ŋa da, nda skwiha ya ta dza i'i ma vgha ta gwada ta Kristi. Ma tsa hta ta i'i ya ta mutsafta yu ta mbraku.

Ndana Pwal ta ghəŋa gwal zlgħay nda ŋuduf ma Kwareŋt

¹¹ Manda mndu nda ksa da halaway gwadata yu ta tsa gwada ya. Kaghuni ta mblaftá i'i guli. Kaghuni a ma dza'a ghuba i'i ra? Had skwi htap i'i ka tsa gwal ghunay ghuni dagaladagala ma kaghuni ya, dər má had hay-haya da wa. ¹² Nizla ta maraŋtá nzakwa da ka mnda ghunay ná, nda ngha kuni ta ksa ŋuduf ksə yu, nda ngha kuni ta mandərmimi nda mazəzməzə nda ndəghata sanlaha ma skwi ma fitika nzakwa da da kaghuni. ¹³ Nahgani laghu yu maganatá sanlaha ma Igliz, kul magaghunata yu ta kaghuni na? Aya! Mamu skwi kul magaghunata yu, dawarŋ a yu ta katihata ghuni wa. Plihawapla ta dmakwa da ta ghəŋa tsaya.

¹⁴ Nda fa vgha da ŋa labə da kaghuni ŋa mahkəna səla. Ka labla yu, skwa ghuni a ta psə yu wa, vərɖa kaghuni ta psə yu. Tazlay ná, zwani a ta tsakanatá skwi ta dadaha wu, dadaha ta tsakanatá zwani. ¹⁵ I'i ná, nda rfu dza'a vlaghunata yu ta inda skwa da nda ghəŋa da tani ŋa kata kaghuni. Dza'a htanaghuta nda hta kaghuni ta ɖvutá i'i kabga ɖvuta da ta kaghuni ra?

¹⁶ Nda sna kaghuni kazlay: Dawa a yu ta katihata ghuni wu kə'a. Ama ka sanlaha mataba ghuni ta mnay ná, hiduhida Pwal, nənbarənənba ta amu, ka həŋ. ¹⁷ Kinawu nənbarpta yu ta kaghuni tama? Ari mamu ya mataba tsa mnduha ghunadap yu da kaghuni ya, ta gataftá skwa ghuni ka kladiŋta na? ¹⁸ Ndəbana ndəba yu ta dzvu ta Titus ka labə da kaghuni, ka ghunaftá yu ta sana zwanjama guli mistani ‡. Ma tsa laba Titus da kaghuni ya ná, mamu skwa ghuni gatugadughunus tsi ra? Ta tva turtuk a mbada ŋni ta mbada nda Titus ra?

¹⁹ Ka waya ka skwi nda kɖa fitika ghuni ta ndanay kazlay: Ta zba wadapta ghəŋa ŋni da kaghuni ŋni kə'a. Mantsa a wu! Ta kəma Lazglafta ta gwada ŋni ta gwada manda ya ta kumə Kristi. Graha da ya ta ɖvu yu, inda tsa skwiha ta magə ŋni ya ná, ŋa ŋla kaghuni ta kəma ta kəma, ta maga ŋni. ²⁰ Skwi ta zləŋ yu ma tsa labə dza'a labə yu da kaghuni ná, duŋwa yu da kw-al kul slafta ta kaghuni mantsa ta kumə yu ya, ta slaftá

‡ *Ngha ta 2 La Kwareŋt 8:22.*

kaghuni ta i'i mantsa kul kumə kaghuni ya ná, ka yu. Ta zləŋay yu ta slanaghata da mataba ghuni ta zlərdə wi, nda draku, nda gufwatá ɲuɖuf, nda ɖvutá ghəŋ, nda tsanavatá gwada ta mndu, nda tsa mndəra mndu, nda gla ghəŋ, nda hwazlabaku. ²¹ Sana skwi ta zləŋə yu ma tsa labə dza'a labə yu da kaghuni ya guli ná, duŋwa yu da nzata ma hula ta kaghuni, ta kəma Lazglafta da ná, ka yu. Zləŋə da ná, da slanaghatá yu ta gwal ta maga dmaku manda va ya snu həŋ ta kwalaghutá paya tva taŋ ta ghəŋə hliri ta hlə həŋ, nda maga slí'ɲslí'ɲ ta magə həŋ, nda sanlaha ma mndərga tsa ghwadaka skwiha ya.

Kɖavakta vlata Pwal ta hidaku

13 Mahkəna səla da na ta dza'a labə yu da kaghuni na. Ka labla yu, dza'a tsanaghatə mu ta guma ta gwal ta magata ghwadaka skwi. «Kada laba skwi nda tvani, mamu ka masləmstəkha his ka hkən † a tsi,» manda ya nda vinda. ² Ma mahisa səla da ta labə da kaghuni, zlahanaghazlaha yu ta gwal ta magatá dmaku nda pɖakwa inda sanlaha. Ndanana, dər má di'ɲ yu nda kaghuni ná, ta vrafvra yu ta va tsa gwada da mnə yu ma tsa fitik ya kazlay: Ka vradapvra yu da kaghuni, haɖ ya dza'a zlaŋta yu dər turtuk wa. ³ Tsəhala ta kuma graftá skwi kuni kazlay: Ta gwada Kristi nda ma wa da kuni ya, dza'a nda sna kuni. Hətu a mbrakwa Kristi mataba ghuni wa, ta maraŋmara ta mbrakwani mataba ghuni. ⁴ Aŋ mndani, ma fitika zləŋaftá Kristi ta udza zləŋay, htu hta mbrakwani, ama ka nzatá tsi nda hafu nda mbrakwa Lazglafta. Aŋni guli, nda hta mbrakwa aŋni ma guyata vgha ɲni nda tsatsi. Ama

† Ngha ta Vrafta ta Zlahu 19:15, Mata 18:16, 1 Timute 5:19, Hebru 10:28.

dza'a maraghunaŋ mara ɲni kazlay: Nda hafu ɲni kawadaga nda tsatsi ma mbrakwa Lazglafta kə'a.

⁵ Ndanawandana kaghuni ka ghəŋə ghuni ta ghəŋə ghuni, ɲa grafta ghuni ka ma zlgəŋay nda ɲuɖuf kuni tsi, ka kitsi. Ndanawandana kaghuni ba ka ghəŋə ghuni, tsatsaf a kuni kazlay: Mamu Yesu Kristi ma kaghuni kə'a ra? Ba tsatsaf a kuni tɖukwa kasi'i wa. ⁶ Aŋni tani, tsatsafatsa aŋni, ta graftá ɲni guli ná, dza'a nda sna kaghuni. ⁷ Ta maga du'a ɲni da Lazglafta yaha kuni magəgəltá ghwadaka skwi. Va a ɲni ta mnay kazlay, kɖanakkda aŋni ta inda skwi kə'a wa. Skwi dina kweŋkweŋ maga kuni, ka aŋni nda kaghuni dər má nda hta aŋni ká mnduha ta nghay. ⁸ Haɖ sana skwi laviŋ aŋni ta maganavatá kahwathwata wu, slna tsa kahwathwata ya ɲa aŋni ta magay. ⁹ Ka nda mbra kaghuni ta tva Lazglafta dər nda hta mbrakwa aŋni, ta rfu aŋni. Du'a aŋni da Lazglafta ná, má tsidid ká kuni nzatá, ɲa aŋni. ¹⁰ Skwi kəl yu ka vindaghunaftá na ɖelewer na, ta di'ɲ yu nda kaghuni na na, kabga va a yu ta dava kaghuni bhadaghar yu da kaghuni wa. Vlihavla Mgham ta mbraku ɲa ɲla kaghuni ta kəma ta kəma, ɲa bɖazighunista a wa.

¹¹ Zwanama da, dughwana ka kuni nzata, ka nzata kuni nda rfu, zbawazba ta nzata tsidid, brusuvuswa vgha ghuni, nda dzratawi ka kuni nzata, nzawanza nda zɖaku mataba ghuni. Mantsa ya ná, dza'a nzanza Lazglafta ya ta ɖvutá mnduha, ta vla zɖaku ɲa mnduha nda kaghuni.

¹² Gaguvuswa zgu nda brusa vgha.

Ta ga zgu inda gwal zlgəŋay nda ɲuɖuf ɲa ghuni.

¹³ Ka nza zɖakatahuɖa Mgham Yesu Kristi, nda ɖvutá mnda Lazglafta, nda guyata vgha ma Sulkum nda ghuba nda kaghuni demdem.

Galat

Ga zgu

1 Nana delewer na ná, i'i Pwal ta nzakway ka mnda ghunay ta vindaghunafta. Daga da mnduha a sagha tsa nzakwa da ka mnda ghunay ya wu, sana mndu a guli ta kladiktá lwani wa. I Yesu Kristi nda Lazglafta Da ta sli'aganaptá Yesu ma mtaku ya, ta ghunaftá i'i. ² Ta ga zgu inda zwanama ta nzaku kawadaga nda i'i hadna, na inda kaghuni gwal zlg hay nda njuduf ta hadika Galat †. ³ Ka nza zdakatahudi nda zdakwa i Da mu Lazglafta nda Yesu Kristi kawadaga nda kaghuni. ⁴ Vərda Yesu kaghənjani ta vlatá ghənjani na mba-mafta ma dmakwa mu. Ka hlagamaptá ma na ghwadaka nzaku ta na zamana ná, manda ya kumarj Da mu Lazglafta. ⁵ Na Lazglafta glaku na kdekedzen. Amin.

Turtuktuk Lfida Gwada

⁶ Ta ndərmim nda ndərmima yu, ka kuni gi mbədanatá hul ta Lazglafta ya ta hganťá kaghuni ma zdakatahuda Yesu Kristi, ka laghwi da sna sana gwada. ⁷ Ka kahwathwatani ka lu gwadaŋ na, had sana Lfida Gwada wa. Kəl yu ka mna tsaya ná, mamu sanlaha ma mnduha ta mbađa ghənj ghuni, ta kuma mbədanaftá Lfida Gwada †† Kristi. ⁸ Ka i'i nda kaghuni wa! Ka lagha sana mndu, dər va na aŋni na tsi, dər duhwala Lazglaf-ta ta luwa tsi, ka mna sana gwada tskəm nda ya mnaghuna aŋni katsi ná, ka nza tsa mndu ya nda ksí'a. ⁹ Mnumna yu má mndani, wana yu ta vrəglintá mnəglaghunata ndanana. Ka mnaghunamna sana mndu ta sana gwada tskəm nda ya snənj kuni da aŋni katsi ná, ka nza tsa mndu ya nda ksí'a.

¹⁰ Vani tama ná, ka zdəganata yu ta mnduha ka yu ta kəl yu ka mnay manda nana re, ari ka zdəganata yu ta Lazglafta a na? Zdəganata da ta mnduha ta psə yu ra? Ka zdəganata da ta mnduha ta psə yu katsi ná, nza a yu ka mnda ksanatá slna ta Kristi nda tsa wa.

Zbapzba Lazglafta ta Pwal ka mnda ghunay

¹¹ Zwanama da, ta snaghunamsna yu kazlay: Nana Lfida Gwada ta mnaghunata yu na ná, sabi da mnda səla a wu kə'a. ¹² Manda va tsaya ná, snənj da mndu a yu wu, mndu a guli ta taghadífta wa. Yesu Kristi ka ghənjani ta gunidínta.

¹³ Nda sna kaghuni ta nzakwa da ghalya ma nzakwa da ma dina la Yahuda. Ma tsa fitik ya ná, si ta gay yu

† *Ngha ta Slna gwal ghunay* 16:6. †† *Ngha ta* 2:3-5, aya 12-14.

tiri na Igliza Lazglafta, si ta kumay yu ta zadanatá hən. ¹⁴ Mataba kamtaghuha da ná, mal i'i si ta njavata ka ksa dina la Yahuda. Hamha yu ta ghənja da ka ksa dina dzidziha ‡ da.

¹⁵ Kulam nda tsa, zbuzba Lazglafta ta i'i daga ma nza-kwa da ma huda ma da. Ka zdidíntá tsi ta hudi ka hgaftá i'i, na ksa slnani. ¹⁶ Ka snidímtá tsi ta zwanani na dza'a da mna gwada ta ghənjani na gwal kul nzakway ka la Yahuda. Ma tsa fitika snidímtani ya, gi sli'af a yu ka laghwi dawantá hidaku da mndu †† wa. ¹⁷ Sli'af a yu guli ka lafi da luwa Ursalima da guyaftá vgha nda gwal ta tinlaghutá nzakway ka gwal ghunay, ka i'i wa. Ka sli'af a yu ka laghwi ta hadika Arabiya. Tahula tsa, ka vragaptá yu ka laghwi da luwa Damas. ¹⁸ Tahula vaku hkən tama, ka sli'af a yu ka lafi da Ursalima na snantá Kefas, ka magatá yu ta fitik ghwanpda hutaf †† ga tan. ¹⁹ Had sanlaha ma gwal ghunay guyaf yu ta vgha nda hən wu, ta ghənja Yakubu zwanamani ma Mgham ††† Yesu yeya guyaf nni ta vgha nda tsi. ²⁰ Nana skwi ta vindi yu na ghuni ná, tsakalawi a wu, kahwathwata ya, ta kəma Lazglafta ta gwada yu.

²¹ Manda sli'af a da ma luwa Ursalima, ka laghu yu ta hadika Siri nda ya ta hadika Silisi. ²² Ma tsa fitik ya, had ya nda sna ta i'i mataba Igliz ta hadika Zudiya wa. ²³ Gwada ta mnə lu ta ghənja da yeya snənj hən kazlay: Tsa mndu si ta giri na amu ghalya ya kay ta mbədavaf-ta ndana, ka mna gwada ta ghənja tsa Lfida Gwada si ta kumə tsi ta zadanata ya, ka hən. ²⁴ Manda snənja tan kazlay: Nda mbəđa nzakwa da kə'a, ka zləzlvu hən ta Lazglafta ta ghənja da.

Pwal ma Ursalima

2 Vaku ghwanpda fwad tahula tsa, ka vrəgladaftá yu da luwa Ursalima kawadaga nda Barnabas, ka kladanaftá Titus ta səla da ††. ² Kəl yu ka vrəgladafta ná, Lazglafta ta gunidíntá tvi kazlay: La kə'a. Manda lafa da, ka nzata yu kawadaga nda gwal ta nghə lu ka la mali ta ghənja gwal zlg hay nda njuduf. Ka mnanantá yu ta hən ta gwada ta ghənja Lfida Gwada ya ta mnə yu na gwal kul nzakway ka la Yahuda, kada kwala tsafaratá vgha da, nda njavata ya ta njavata yu ma tsa slna ya nzata ka bətbət. ³ Titus gratá wawakwa da ná, mnda la Grek ya. Had mndu ta walanťá mnanata kazlay: Ba tsaghatá fafad kə'a nda tsi wa. ⁴ Sabsa gwada ta tsa

‡ *Slna gwal ghunay* 8:3, 22:3-5, 26:9-11. †† *Ngha ta Slna gwal ghunay* 9:3-6, 22:6-10, 26:13-18. Aya 15: gray nda Isaya 49:1, Irmiya 1:5. ††† *Ngha ta Slna gwal ghunay* 9:26-30, nda Yuhwana 1:42. †††† *Ngha ta Slna gwal ghunay* 2:9, nda 15:13. †††† *Slna gwal ghunay* 11:30, 15:2.

fafad kabga mamu sanlaha ma zwanama † ka gh-wadak ta kdikadamta nzamta mataba r̄ni, r̄a badza tsa fala'uwata vgha r̄ni ma Yesu Kristi ya. Ta kumay h̄eŋ ta niŋnista ka vu'a zlahu Musa. 5 Walaŋ a r̄ni ta zlanar̄tá tvi d̄er ka ki'a ta h̄eŋ wu, kada r̄aghunata r̄ni ta kahwathwata Lfida Gwada.

6 Ama tsa gwal ta ngh̄e lu ka la mali ta gh̄eŋa gwal zlḡhay nda r̄uduf ya ná, had sana skwi sganagha h̄eŋ ta gh̄eŋa tsa skwi ta taghu yu ya wa. Da i'i tada, d̄er má wa h̄eŋ, kaskwa turtuk h̄eŋ da i'i, kabga had Lazglafta ta gala mndu †† wa. 7 Nziya nza tsi ná, grafgra hah̄eŋ kazlay: Vlihavla Lazglafta ta slna dza'a mna Lfida Gwada r̄a gwal kul nzakway ka la Yahuda, manda va ya mnana tsi ta Piyer r̄a dza'a da mnay r̄a la Yahuda ya k̄'a. 8 Tsa Lazglafta ta ksa slna ma Piyer ta ghunafta da la Yahuda ya ná, va tsa Lazglafta ya ta ksa slna ma i'i, ta ghunaftá i'i guli da gwal kul nzakway ka la Yahuda. 9 Grafta i Yakubu nda Kefas nda Yuhwana ta nzakway ka gugudi mataba Igliz ta tsa zďakatahudi zďid̄iŋ Lazglafta ya, ka zgwanar̄atá h̄eŋ nda Barnabas r̄a marar̄tá guyatá wa tar̄ nda ar̄ni. Na dza'a ar̄ni tv̄e la Grek, ta dza'a hah̄eŋ tv̄e la Yahuda. 10 Ka havapta kuni ka gwal ka p̄du, ka h̄eŋ yeya skwi mnar̄na h̄eŋ. Ka maḡe ‡ yu guli ta tsa slna ya.

Dvanaghata Pwal ta Kefas

11 Manda lagha Kefas da luwa Ar̄takiya ††, ka dvanaghatá yu ta k̄ema mnduha ta gh̄eŋa b̄edzaku ya maga tsi. 12 Skwi ta magay ná, ta tar̄tar̄, ta zay Piyer ta skwi kawadaga nda gwal zlḡhay nda r̄uduf ka gwal kul nzakway ka la Yahuda. Ma sana fitik tama, ka ghunadaptá Yakubu ta sana mnduha da ar̄ni. Manda bhadaghata tsa mnduha ya, ka tsaghutá Piyer ta vgha, kabga zl̄eŋa gwada da la Yahuda. 13 Ka tsaghutá sanlaha ma la Yahuda ta nzakway ka gwal zlḡhay nda r̄uduf ta vgha guli manda tsa r̄a Piyer ya. Ka d̄adamtá Barnabas guli da tsa ghwadaka ndana tar̄ ya. 14 Nghay da ná, had tsa magakwa tar̄ ya ta gra vgha nda Lfida Gwada wu, k̄el yu ka dvanaghatá Kefas ta k̄ema mnduha kazlay: Ka si kagha ta nzakway ka la Yahuda, manda r̄a gwal kul nzakway ka la Yahuda ka ka ta nza-ku, nzakwa a ka manda r̄a la Yahuda wu, kabgawu ta k̄el ka ka mbla gwal kul nzakway ka la Yahuda r̄a nza-ku manda r̄a la Yahuda na? ka yu.

Nda mba d̄er wa ta zlḡhafta

15 Ar̄ni ná, la Yahuda b̄uzul r̄ni. Nza a ar̄ni ka gwal kul nzakway ka la Yahuda kul snar̄tá Lazglafta wa. 16 D̄er má mantsa tsi, nda sna amu kazlay: Mndu ya ta nzakway t̄dukwa ta wa ira Lazglafta ná, tsaya mndu ta zlḡhaftá Yesu Kristi, mndu ta maga skwi ta kum̄e zlahu Musa a wu k̄'a. Tsaya tama k̄el ar̄ni ka zlḡhaftá Yesu Kristi r̄a nzakwa r̄ni ka gwal t̄dukwa ta wa ira Lazglafta ††. Tagh̄eŋa v̄el magay r̄ni ta skwi ta kum̄e zlahu

† Ngha ta Slna gwal ghunay 1:7. Gray nda 1:6. †† Gray nda Vrafta ta Zlahu 10:17. ‡ Slna gwal ghunay 11:29-30. †† Ngha ta Slna gwal ghunay 11:19-26. †† Ngha ta Ruma 1:17, Zabura 143:2, Ruma 3:20, 22.

Musa a wu, kabga had mndu dza'a nzata ka mndu t̄dukwa ta wa ira Lazglafta ma magayni ta skwi ta kum̄e zlahu Musa wa. 17 Ar̄ni ta nzakway ka la Yahuda, ta zbay r̄ni ta nzakway ka gwal t̄dukwa ta wa ira Lazglafta nda ma zlḡhafta r̄ni ta Kristi. Tsa slar̄nagha lu ka gwal dmaku ní, nu ká lu dza'a mnay? Dza'a maray tsaya kazlay: Ta vla mbraku r̄a dmaku Kristi nda tsa k̄'a ra? D̄er nekw, had tsaya mantsa wa. 18 Wya tsi, ka mb̄edglavamb̄e da yu ka vrafta ta zlahuha ya si zlanava yu ghalya katsi ná, ksuxsa yu ta gh̄eŋa da nda tsa. 19 Zlahu ta dzatá i'i, k̄el yu ka zlar̄tá zlahu r̄a nzakwa da nda hafu da Lazglafta. Ma zlar̄naghtá Kristi ta udza zlar̄nag ná, kawadaga mtuta yu nda tsi. 20 I'i, kata hafay yu ta hafu katsi, i'i a ta hafay wa. Tsa Kristi ta nzakway ma i'i yeya. Ka ta nzaku yu nda hafu ma slú'uvgha da ndanana guli katsi, ta nzaku yu nda hafu ma zlḡhay nda r̄uduf ma Zwan̄a Lazglafta ta d̄vutá i'i ka vlatá tsi ta gh̄eŋani ta gwada ta i'i. 21 Va a yu ta vz̄iŋtá zďakatahuda Lazglafta wa. Ala ka laviŋlava lu ta nzakway ka mndu t̄dukwa tawa ira Lazglafta nda ma maga skwi ta kum̄e zlahu Musa ya katsi, had hayhaya mtuta mtu Kristi nda tsa tama wa.

Ka maga skwi ta kum̄e zlahu tsi, ka zlḡhafta nda r̄uduf a tsi

3 Aya la Galat ksu skwi! Nya sughunus lu na? Ya wya maraghunamara yu tsid̄id̄ ta Yesu Kristi ta mtuta ta udza zlar̄nag. 2 Ndanana ná, turtuk skwi ta d̄awan̄ta yu da kaghuni: Nda ma magata ghuni ta skwi ta kum̄e zlahu Musa mutsafta kuni ta Sulkum nda ghuba re, ari ma snar̄ta ghuni, ka zlḡhaftá kuni ta Lfida Gwada ta mn̄e lu a na? 3 Nu ta ksutá kaghuni! Wya tiŋ̄el nda Sulkum nda ghuba zlrafta kuni, ndanana tama ná, ta kumay kuni ta k̄diŋta nda slna slú'uvgha rki? 4 Tsaw inda tsa skwiha ta slaghunaghata ya ná, ka b̄etb̄et nzakwa tsi ra? Graf a yu kazlay: Ka b̄etb̄et nzakwani k̄'a wa. 5 Tsa Lazglafta ta vlaghunatá Sulkum ta maga maz̄emz̄emha mataba ghuni ya ná, v̄el magata ghuni ta skwi ta kum̄e zlahu Musa k̄el tsi ka magaghunata re, ari v̄el snar̄ta ghuni ka zlḡhaftá kuni ta Lfida Gwada a na?

Abraham ná, mndu ta zlḡhafta nda r̄uduf ya

6 Havakwahava ta nzakwa Abraham ba! Nda vinda ma gwada Lazglafta kazlay: Ta Lazglafta fafta Abraham ta gh̄eŋ k̄el tsi ka nzakw ka mndu t̄dukwa ta k̄ema Lazglafta k̄'a. 7 Nda tsaya tama na, d̄ina ka snar̄ta ghuni kazlay: Tsa gwal ta zlḡhaftá Lazglafta kahwathwata ya ta nzakway ka zwana Abraham k̄'a. 8 Ka gwada Lazglafta ghada ta mnata ná, Lazglafta dza'a nanafatá gwal kul nzakway ka la Yahuda ka gwal t̄dukwa ta wa irani ma zlḡhafta tar̄ nda r̄uduf, k̄'a. Ka Lazglafta ghada ta mnanatá Abraham guli na: «Dza'a tfanaghatfa yu ta wi ta inda mnd̄era mndu nda ma kagha †††,» k̄'a. 9 Mantsa tama, tfanaghatfa Lazglafta

††† Ngha ta Zlrafta 15:6, Ruma 4:3, aya 7: Ruma 4:16, aya 8: Zlrafta 12:3.

ta wi ta gwal ta zlgħaftá Lazglafta manda Abraham ta zlgħafta ya.

¹⁰ Inda gwal ta faftá ghəŋja taŋ ta maga skwi mna zlahu ná, nda ksi'a həŋ. Mantsa ya ná, nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Nda ksi'a inda mndu kul kđanaftá inda skwiha ya nda vinda ma deftera zlahu kə'a. ¹¹ Nda tsala kazlay: Hađ mndu dza'a nzata ka mndu tđukwa ta wa ira Lazglafta kabga vəl magayni ta skwi ta kumə zlahu wu kə'a. Mantsa ya guli ná, nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Mndu ta nzakway ka mndu tđukwa ma zlgħay nda ŋuđufani, dza'a nzata nda hafu kə'a. ¹² Hađ skwi ta guyanaftá zlahu nda zlgħay nda ŋuđuf wa. Ka zlahu katək na: «Inda mndu ta ksatá inda tsa zlahuha ya ná, nda tsi dza'a nzata tsi nda hafu †» ka'a.

¹³ Kristi ta varagamapta ma tsa ksi'a zlahu ya, kabga niŋna lu ka ksi'atá mndu ŋa da manaka amu. Ka lu vindafta ma gwađa Lazglafta na: «Inda mndu zlgħaf lu ta udzu †† ná, nda ksi'a,» ka'a. ¹⁴ Mantsa ya maguta tsi, kada mutsafta gwal kul nzakway ka la Yahuda ta tsa tfawi tfanava lu ta Abraham ya nda ma Yesu Kristi. Tsaya tama dza'a kəl amu ka mutsafta nda ma zlgħay nda ŋuđuf ta Sulkum tanaf Lazglafta ta imi ta sləməŋ ya.

Ta ta imi ta sləməŋ nda zlahu

¹⁵ Zwanama đa, ka graghunaf gra yu nda va skwi ta magaku da mnduha ba: Ka lagha mnduha his ka dzraftawi ka thaftá dzvu taŋ tida katsi ná, hađ wa sana mndu ka badziŋta dər ka sganaghata ta ghəŋja tsa dzratawa taŋ ya guli wa. ¹⁶ Manda va tsaya nzakwani da Lazglafta guli. Ŋa Abraham nda zivrani tanafta Lazglafta ta imi ta sləməŋ. Vindafta lu kazlay: Ŋa Abraham nda zivirhani ‡ kə'a manda skwi nda ndəgha həŋ wa. «Nda zivrani ka lu,» tsaya ta nzakway turtuk, ka Kristi. ¹⁷ Skwi ta kumə yu ta mnay ná, dzrafdzra Lazglafta ta wi nda Abraham. Ka zatá lu ta vaku fwađ dərmək nda hkən mbsak. Tahula †† tsa kada sabi gwađa ta zlahu. Tsaya tama na, laviŋ a tsa zlahu ya ta badziŋtá tsa dzratawi dzraf Lazglafta nda Abraham ya wa. Laviŋ a ta badziŋtá tsa imi tanaf Lazglafta ta sləməŋ ya guli wa. ¹⁸ Ka si dza'a vlay Lazglafta ta za həga ŋa mndu, kabga vəl magatani ta skwi ta kumə zlahu katsi ná, mutsuglavata a ma ta ta imi ta sləməŋ ŋa mndu wa. Tsaw tama ná, ma tsa tanafta tanaf Lazglafta ta imi ta sləməŋ ta Abraham ya mutsafta tsi ta tfa wi.

¹⁹ Ka si mantsa tsi tama, kabgawu kəl Lazglafta ka vlatá zlahu? Vlanavla, kabga ŋa snanəta ŋni ta skwiha ya kul zđəganata. Ŋa fitik kwitikw vlanəta tsi ha ka sagha tsa fitik dza'a kəl tsa zivir dza'a sabi ma Abraham, tanaf tsi ta imi ta sləməŋ ya ka sagha. Duhwalha Lazglafta ta klaktá tsa zlahuha ya nda ma sana mndu ta nzakway mataba †† mnduha nda Lazglafta. ²⁰ Mata-

† *Ngha ta Vrafta ta zlahu 27:26, Habakuk 2:4, gray nda Ruma 1:17, aya 12: ngha ta Zlahu 18:5, Ruma 10:5.* †† *Ngha ta vrafta ta Zlahu 21:23.* ‡ *Ngha ta Zrafta 12:7.* †† *Ngha ta Sabi 12:40.* †† *Ngha ta Slna gwal ghunay 7:53.*

ba mnduha his ta nzakwa mndu matabu tazlay, ama hađ mndu ta nzakway matabu ma fitika tanafta Lazglafta ta imi ta sləməŋ ††† ta Abraham wa.

Nu ta magə lu nda zlahu

²¹ Tsa ta ta imi tanaf Lazglafta ta sləməŋ ya ná, zđəgana a ta zlahu nda tsa tama rki na? Mantsa ya a dekdek wa! Ka si má mamu zlahu ta laviŋta vlanəta hafu ta mnduha katsi ná, ma laviŋlava ta nanaftá mnduha ka gwal tđukwa ta wa ira Lazglafta guli. ²² Má ŋa nzakwani mantsaya na: «ksamksa dmaku ta inda mnduha ma dzvani,» ka lu vindafta ma gwađa Lazglafta. Nda nza mantsa ya, kada vlata Lazglafta ta tsa ta ta imi ta sləməŋ taf tsi ta sləməŋ ya ŋa gwal ta zlgħaftá Yesu Kristi. Ta ghəŋja vəl zlgħafta taŋ kwerjkwerj dza'a kəl tsi ka vlanəta həŋ.

²³ Ta kul sagha gwađa ta zlgħay nda ŋuđuf ná, nda nza zlahuha manda gwal ta ngha aŋni tsam tsi. Zlahu ta ngha aŋni ha ka sagha fitika gunanəŋta Lazglafta ta tva gwađata zlgħay nda ŋuđuf. ²⁴ Mantsa ya ná, zlahu ta nzakway ta ngha aŋni ha ka sagha Kristi, kada nzakwa ŋni ka gwal tđukwa ta wa ira Lazglafta nda ma zlgħay nda ŋuđuf. ²⁵ Ndanana manda sagha gwađa ta zlgħay nda ŋuđuf, ta hađ walglanəta ŋni ta nzata mista zlahu wa.

²⁶ Kaghuni demdem, nda nza kuni ka zwana Lazglafta ma zlgħafta ghuni ta Yesu Kristi. ²⁷ Kaghuni demdem, magaghunafmaga lu ta batem ma ndi'atá vgha ghuni nda Kristi, kada klaftá kuni ta sadani. ²⁸ Ma tsaya tama, ta hađ skwi ta dganatá la Yahuda nda la Grek wu, hađ skwi ta dganatá vu'a nda mndu kul nzakway ka vu'a wu, hađ skwi ta dganatá zgun nda marakw wa. Kaghuni demdem, kaskwa turtuk kuni ma ndi'atá vgha ghuni nda Yesu Kristi. ²⁹ Kaghuni, ka si nda ndi'a vgha ghuni nda Kristi, nda nza kuni ka zivra Abraham nda tsa, mutsafmutsa kuni ta za həga ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləməŋ †††.

Vu'a a wu, Zwanəta Lazglafta ya

4 Wya skwi ta kumə yu ta mnay: Ka ta ka zwanə mndu dza'a za tsa həga ya, hađ skwi ta dganata nda vu'a dər má ŋani inda skwi wa. ² Ma tsa nzakwani ta ka zwanə ya ná, ta snanasna ta ŋa gwal ta nghapta ka tsatsi, nda ŋa gwal ta nghapta ka tsa huzlahani ya tani, ha ka lagha ta tsa fitik tsaf dani ya. ³ Manda va tsaya nzakwani da amu guli. Ma fitika nzakwa amu ka zwani ta kul sagha gwađa ta Kristi ná, ta ga vu'a skwiha ta ga mgham ma na ghəŋja hadik § na amu. ⁴ Ama magatá tsa fitik ya, ka ghunagata Lazglafta ta zwanəni. Marakw ta yagata ma saghani, ka nziŋtá tsi mista zlahu Musa, ⁵ kada varagapta tsi ta gwal ta ga vu'a mista tsa zlahu ya, kada nuta ŋni ka zwana Lazglafta.

⁶ Ŋa maranəta kazlay: Zwanani kuni kə'a, ka ghunagatá Lazglafta ta Sulkuma zwanəni da ŋuđufa mu. Tsa Sulkum ya ta mnay kazlay: Aba! Da §†! kə'a. ⁷ Tsaya

††† *Gray nda Vrafta ta Zlahu 6:4.* ††† *Gray nda Ruma 4:13.* § *Ngha ta 4:9, Kwalasuha 2:8, 20.* §† *Ngha ta Markus 14:36, Ruma 8:15, gray nda aya 5-7 Ruma 8:15-17.*

tama ná, nza a ka ka vu'a wu, zwanjani ka. Ka nda nza ka ka zwanjani, nda nza ka ka mnda za hëga ma zðakatahuda Lazglafta.

Dasuwa ka la Galat da nzëglaku hëj ka vu'a

⁸ Ghalya ma fitika kwala ghuni kul snanjta Lazglafta, vu'a skwa wuyay kul nzakway ka vërda [†] Lazglafta si ta gë kuni. ⁹ Ndanana tama, manda snanjta ghuni ta Lazglafta, ta snanjta Lazglafta ta kaghuni ná, waka kuni ta vrëglaghuta mista sana skwiha kul had mbrakwa ^{††} tanj, kul had rëga tanj, kul had hayhaya ta na? ¹⁰ Ta fafa kuni ta ghëja ghuni ka wara sana vaghuha, nda sana tilihya, nda sana fitikha, nda sana vakuha [‡] ¹¹ Ta vlihatá zlëj skwi ta magë kuni. Manda skwi ka bët bët tsa slna ða magaghuna yu ya, ka yu.

¹² Zwanama ða, wyawa dzvu, nzawanza manda i'i, manda ya nza i'i manda kaghuni ya. Had dmaku giha kuni wa. ¹³ Nda sna kaghuni, ma zrafta ða ta mnaghunata Lfida Gwada ná, ma ðanjwa yu. ¹⁴ Anj mndani, tsa ðanjwa ða ya ná, ghwadaka ðanjwa ya. Nduk nda tsa, mbida a kuni ta i'i wu, vzid a kuni wa. Katëk ná, manda tsu'a duhwala Lazglafta tsu'afta kuni ta i'i, manda tsu'a Yesu Kristi ka kuni tsu'afta i'i. ¹⁵ Ga tsa rfu si ta rfu kuni ghalya ya? Nu ta magay ndanana kul had kuni ta rfu? Grafgra yu kazlay: Ma tsa fitik ya, ka má si ta magaku tsi ná, má tsatsakwaslap tsakwasla kuni ta ira ghuni ka vlihata kë'a. ¹⁶ Nda nza yu ka ghuma ghuni ndana, kabga vël mnaghunata ða ta kahwathwata rki?

¹⁷ Tsa mnduha ya ná, ta njavaja hëj ka njaghunata, ama nda tvani a wa. Ta kumay hëj ta dgaghunata nda i'i, kabga njavata ghuni mista tanj. ¹⁸ Dina njavata, ka nda tvani tsi. Inda fitik katsi tama guli, ma kzlë lu ta nzakwa ða mataba ghuni kada magay.

¹⁹ Zwana ða, ta basëgëltá vgha yu ta ghëja kaghuni manda marakw ta basa yaku, ha ka nghavata Kristi dar ma kaghuni. ²⁰ Ndanana ná, ta kumay yu ta nzavaghunata kada snanjta yu ta skwi njavata mnaghunata, kabga kbidifkba kuni katakata.

Nzakwa i Hadzara nda Sara

²¹ Na kaghuni ta kuma nzaku mista zlahu ná, mni-hawa mna, sna a kuni ta skwi ta mnë tsa deftera zlahu ya rki na? ²² Ká lu vindafta ta ghëja Abraham na: Mut-safmutsa ta zwani his, pal nda marakw ka vu'a, pal nda marakw kul had ka vu'a. ²³ Tsa zwanja tsa marakw ka vu'a ya ná, nda ndana slu'uvgha tsaya. Tsa zwanj ya tsa marakw kul had ka vu'a ya guli ná, manda ya tanaf Lazglafta ^{‡†} ta imi ta slëmëj tsaya. ²⁴ Ma tsa skwi ta lu-ta ya ná, mamu klatá ghëja skwiha his mida, kabga tsa mi'aha his ya ná, dzratawi his ya. Tanjanja dzratawi ná, ta ghwá Sinay. Ka vu'a ta ya tsatsi ta zwani. Tsaya ta nzakway ka Hadzara. ²⁵ Tsa Hadzara ya ta nzakway ka ghwá Sinay ta hadika Arabiya. Nda luwa Ursalima ^{‡†} gitana ta gra lu, kabga tsatsi nda zwanani tani vu'a hëj. ²⁶ Ursalima ya ta luwa ná, nza a ka vu'a wu, tsaya

[†] Ngha ta 1 La Kwarejnt 8:4-6. ^{††} Ngha ta 4:3. [‡] Ruma 14:5, Kwalasuha 2:16-23. ^{‡†} Zrafta 16:15, 21:2. Aya 23: Zrafta 17:16, Ruma 9:7-9. ^{‡‡} Gray nda Mata 23:37, Lukwa 13:34.

ta nzakway ka mamu ta amu. ²⁷ Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay:

Rfa ta rfu, kagha dzëghëj ta kul yanaghutá zwanj!

Rfa ta rfu, ka hayaya ka ta hayayë, kagha ta kul walanja basa yaku ya,

kabga mal ndëghata zwana marakw vziñ zë'ala ^{‡††} tanj, ka njavata ya ta nzaku nda zë'ala tanj kë'a ya.

²⁸ Zwanama ða, kaghuni zwana ta ta imi ta slëmëj manda nzakwa Izak ya. ²⁹ Ma tsa fitik ya, tsa zwanj ya lu ma ndana slu'uvgha ya si ta giri njavata tsa zwanj ya lu manda ya kumaf Sulkum ya. Ta manda tsaya nzakwani kulam gita. ³⁰ Tsaw ká lu vindafta ma deftera Lazglafta na: Ghzlinghzla ta tsa marakw ka vu'a ya nda zwanjani tani, kabga had zwanja marakw ka vu'a dza'a za hëga nda zwanja marakw kul nzakway ka vu'a ^{‡††} wu kë'a.

³¹ Mantsa tama zwanama, nza a amu ka zwana marakw ka vu'a wu, zwana marakw kul nzakway ka vu'a amu.

Plimispla Kristi

5 Plimispla Kristi, njavata kwala mu nzëglaku ka vu'a mista zlahu Musa. Mantsa tama, dihavawadiha, yaha lu nglighunista ka vu'a. ² Ka i'i Pwal ta mnaghunata ná, ka tsanantá fafad ta kumë njavata kuni katsi ná, had sana skwi ghzlaghuna Kristi nda tsaya tama wa. ³ Ka yu tata mnëgëltá njavata inda mndu ta kuma tsanata lu ná, nda fa vghani njavata maga inda skwi ta kumë zlahu guli nda tsa. ⁴ Inda tsa kaghuni ta zba nzaku tdukwa ta wa ira Lazglafta nda ma zlahu ya, tsaghu tsa kuni ta vgha nda Kristi, bëghapbëgha kuni ma zðakatahuda Lazglafta. ⁵ Anjani ná, nda fa ghëja anjani kazlay: Namaf-na Lazglafta ka mndu tdukwa ta wa irani, kabga vël zlglafta mu ta Kristi nda njuduf kë'a. Tsaya skwi ta kzlë amu nda ma mbrakwa Sulkum. ⁶ Ka nda ndi'a mndu nda Yesu Kristi katsi, ðar nda tsa fafadani, ðar tsa a tsi wu, had ghzliwani wa. Zlglafta nda njuduf, ka mara tsa zlglay ya nda ma ðvutá sanlaha vërda skwi.

⁷ Ya si ta dza'a ta këma ta këma kuni ní, wa ta pyaftá kaghuni ka snatá njavata kahwathwata na? ⁸ Tsa nana kaghuni nanaf lu ya ná, da Lazglafta ta hgaftá kaghuni a sagha tsi wa. ⁹ «Ksita ta is ta njanaftá hupu [§] dem-dem.» ¹⁰ Nda sna yu kazlay: Had fitik dza'a dganata kaghuni ta njavata ghuni ndanu nda njavata wu kë'a, kabga nda guya mu ma Kristi. Nda sna yu guli kazlay: Tsa mndu ta kladamtá hwazlabaku da taba ghuni ya, ðar má kinawu nzakwa tsa mndu ya, dza'a tsanaghatsa Lazglafta ta guma kë'a.

¹¹ Zwanama ða, i'i, ka si tata gdata ta mnay kazlay: dina tsatá fafad kë'a yu katsi ya ní, kabgawu ta kël mnduha ka giri njavata tama? Had tsa mtuta mtu Kristi ta udza zlanj ya dza'a nzakway ka tuthun wa. ¹² Inda tsa gwal ta hwazlaba kaghuni ya ná, ka hërdinjhërda hëj ta vgha tanj, ka nzakwa hëj daghëra'!

¹³ Zwanama ða, hgaghunahga Lazglafta njavata kwala ghuni nzakway ka vu'a zlahu. Ala ka si mantsa tsi, ma klaf kuni ta tsa plata vgha ghuni ya ka skwi njavata dza'a

^{‡††} Isaya 54:1. ^{‡‡‡} Aya 29: gray nda Zrafta 21:9, aya 30: Ngha ta Zrafta 21:10. [§] Gray nda 1 La Kwarejnt 5:6.

ghuni maga skwi ta kumə slu'uvgha. Katək ná, dñu-vuswadva ta vgha ghuni, ka katuvusta kuni ta vgha ghuni mataba ghuni. ¹⁴Inda zlahu ná, ma gwada tur-tuk gwamta tsi ta vgha, ta mnə lu kazlay: 'Dvudva ta mnda səla manda va ya ta dvuta ka ta ghəŋa gha †kə'a ya. ¹⁵Ama ka si ta hih'i'itudvtá vgha, ka kwahuvustá vgha kuni mataba ghuni manda ŋa nimtak katsi ná, daswa ká kuni da zadánata kuni ta ghəŋa ghuni.

Zlanawa Sulkum ka pgha tsi ta kaghuni ma nzakwa ghuni

¹⁶Skwi ta mnaghunata yu ná, nzawanza ta nzaku manda ya ta kumə Sulkum. Ka mantša ka kuni nzaku, haď kuni dza'a walglanťa laghu maga skwi ta kumə slu'uvgha wu, ¹⁷kagba va a slu'uvgha ta skwi ta kumə Sulkum ta magay wu, va a Sulkum ta skwi ta kumə slu'uvgha ta magay guli wa. Ta zlerďawi həŋ ma vgha taŋ. Tsaya kwal kuni kul lavinťa maga skwi ya ta kumə †† kuni ta magay. ¹⁸Ka Sulkum ta pgha kaghuni katsi, ta haď kuni mista zlahu Musa wa.

¹⁹Ma d'ifa a skwiha zdəgana magay ta slu'uvgha wu, wya həŋ: Maga sli'iŋsli'iŋ, hliri, maga skwa hula, ²⁰wuya skwi, maga mndu nda ghwani, nzaku ka ghuma, zlerďawi, draku, basa ŋuduf, d'va ghəŋ, daga vgha, kwal kul guya ghəŋ, ²¹hara'utiri, ghuyaku, nda hambala vgha ŋa ghuyaku ka maga sli'iŋsli'iŋ, nda pdakwa sanlaha ma skwiha manda tsaha ya. Ka yu ta mnəglaghunata manda va ya ghada yu ta mnuta ná, haď mndərga gwal ta maga tsa skwiha ya dza'a lami da ga mghama Lazglafta wa.

²²Ama, wya skwiha ta yaganapta Sulkum nda ghuba: 'Dvutá mndu, nzata nda rfu, nzata nda zdaku, nzata nda ksa ŋuduf, nzaku ka ŋərma mndu, maga skwi d'ina, nzaku tdukwa, ²³nzaku lebtekwa, wara ghəŋ. Haď zlahu nda gwada ta ghəŋa tsaha ya wa. ²⁴Gwal ta nza-kway ka ŋa Yesu Kristi ná, dzadza hahəŋ ta udza zləŋay ta skwiha ta kumə slu'uvgha, nda ghwadaka skwiha kavghakavgha ta mamə həŋ. ²⁵Ka si Sulkum ta vlamata hafu katsi, zlanama Sulkum ka pgha tsi ta amu guli. ²⁶Ma glə mu ta ghəŋ! Ma zbə mu ta gwada da mndu, ma drə mu ta draku guli.

Skwi sləgaf mndu, tsaya dza'a tsi tskay ta vwah

6 Zwanama da, ka nda ŋgha kuni ta mndu ta maga skwi kul d'ina ku katsi, kaghuni ta pghu Sulkum ya, vranakwavra ta vərda tvi, ama dasuwa ka kuni magay. Dasuwa ka vərda kagha guli da ksutá tsi ta kagha.

† Zlahu 19:18. †† Gray nda Ruma 7:14-23.

²Katuvuswa vgha ma kərta ndəgaku sani nda sani. Ma magay ghuni mantša ya, dza'a nzakwa kuni ka gwal snatá zlahu Kristi. ³Ka haď mndu tabta i'i wu, ka mndu tsaw ta slaf a ka sana skwi kay guli wu ná, nana ghəŋani ta nanə tsi. ⁴Kinawu nzakwa ŋa da ma slna ná, ká inda mndu ŋgha slnani. Tsaya dza'a kəl tsa mndu ya ka rfa ghəŋani, nda sanlaha a dza'a laghwa tsi gray wa. ⁵Ŋa ghəŋani ta maga mndu ta inda skwi.

⁶Ka kla a kla mndu ta taghanata lu ta gwada Lazglafta, ta skwi mataba inda skwihani, ka vlay ŋa mndu ta taghanata.

⁷Yaha kuni nanətá ghəŋa ghuni. Haď Lazglafta ta zlanťa mndu ta nənbay wa. Ka nu sləga ‡ mndu ya ná, tsaya dza'a tsi tskay guli. ⁸Ka ŋa slu'uvgha sləga mndu katsi, ŋa slu'uvgha dza'a tskə tsi, ŋa zadamtani mida. Ala ka ŋa Sulkum sləga mndu, ŋa Sulkum dza'a tsi tskay, ta nzakway ka hafu ŋa kdekedzen. ⁹Ma zlan mu ta maga skwi d'ina, ma rwu mu ta vgha, kabga dza'a tskay mu saghar fitikani. ¹⁰Mantša tama, ta tseke'luwa ná, magama maga ta skwi d'ina d'ina ŋa inda mndu. Katkatatani ŋa zwanama mu ma zlgħay nda ŋuduf.

Ga zgu

¹¹Ŋghawa ndandaghula'atá na vindi na ba! Nda dzva da vindafta yu. ¹²Tsa mnduha ta kuma mblafťa kaghuni ka tsa fafad ya ná, ta kumay həŋ ta ghubay mnduha ta həŋ. Skwi kəl həŋ ka magay mantša ya ná, wara ghuyay taŋ ta d'anjwa ta gwada ta udza zləŋay Kristi ya. ¹³Vərda tsa gwal nda d'atsa fafada taŋ ya ná, haď həŋ ta maga skwi ta kumə zlahu wa. Ta kumay həŋ ta d'atsa sata ghuni ta fafad, ŋa ghubay taŋ ta ghubakwa taŋ ta ghəŋa datsatá fafada ghuni. ¹⁴I'i tada, ta ghəŋa mtuta mtu Mgham Yesu Kristi ta udza zləŋay yeya ta ghubə yu ta ghubakwa da. Ma tsa mtutani ta udza zləŋay ya, mtuta skwi ta kumə slu'uvgha ma i'i, ta mtugudunťa i'i guli ta skwi ta kumə slu'uvgha. ¹⁵Tsatá fafad ná, sana skwi a wu, kwal kul tsatá guli ná, sana skwi a wa. Nzata mndu nda hafu vlama Lazglafta, na mali ma skwi. ¹⁶Ka nza zdakwa Lazglafta nda tawa hidahidani ta ghəŋa inda gwal ta snatá na skwi ta taghə yu na. Mantša ya guli ta ghəŋa gwal ta nzakway ka vərda Isra'ila Lazglafta.

¹⁷Ta hula tsa tama, yaha mndu walglanťa didiptá vgha, kabga mivid ya ta vgha da ta maray kazlay: Ŋa Yesu Kristi yu kə'a.

¹⁸Zwanama da, ka nza zdakatahuda Mghama mu Yesu Kristi kawadaga nda kaghuni! Amin.

‡ Ŋgha ta Ayuba 4:8, Mahdihdi 22:8, Huseya 8:7.

Afisus

Ga zgu

1 I'i Pwal, zbap Lazglafta ña nzaku ka mnda ghunay Yesu Kristi, ta vinda na ðelewer na ña kaghuni gw-al ma luwa Afisus ta nzakway ka ña Lazglafta, ña kaghuni ta zlglaftá Yesu Kristi ka nzaku kuni ka ñani ya, ta vindaghunafta yu.

² Ka vlaghunavla Da mu Lazglafta nda Mghama mu Yesu Kristi ta zðakatahudani nda zðakwani tani.

Vlamavla Lazglafta ta zðakwani ma Yesu Kristi

³ Zlæzlvama Lazglafta ta nzakway ka Dani ma Mgham Yesu Kristi. Tsatsi ta tfamaghatawi ma vlamatani ta inda skwi ðinaðina daga ta luwa ña katarjtá sulkuma mu. Nda ma ndi'atá vgha mu nda Yesu Kristi magamata tsi. ⁴ Ma kdaku Lazglafta zlaganaptá ghøña hadik, zabapzaba ta amu ña nzaku ka mnduhani, ka guya-mafta nda Yesu, kada nzakwa mu hezle' ña nzakwa mu kul hað ghwadaka skwi ta amu. ⁵ Dvuðva ta amu daga manda ghalya, ka psaptá tsi ta amu ka nimista ka zwanani nda ma Yesu Kristi. Manda tsaya ðvuta tsi ma zðakwani. ⁶ Manda tsaya magata tsi ña zlæzlvay mu ta glakwa zðakatahudani. Katakata vlamata tsi ta zðakatahudani ya nda ma slna Zwanani ðvu tsi.

⁷ Nda usani varata tsi ta amu, amu gwal nda ndi'a nda tsi, ka plimistá † tsi ta dmakuha mu. Mantsa ya maramanña Lazglafta ta glakwa zðakatahudani. ⁸ Ka ndøghamaftá tsi nda tsa zðakatahudani ya, ka vlamatá inda ðifil nda mahizl ya ta ramata. ⁹ Ka maramanña tsi ta skwi ña magay ya nda ðifa daga manda ghalya si kul snanña mnduha. Tsa skwi kumaf tsi ta magay ya ná, nda nza nda ma slna Yesu Kristi. ¹⁰ Wya tsa skwi ya: Ka nda maga fitik, dza'a tskanatska ta inda skwiha nda ya ta luwa tani, nda ya ta hadik tani, ña nzanaghata Yesu Kristi ka mgham ta ghøña tan demdem.

¹¹ Zabapzaba Lazglafta ta amu ña nzakway ka mnduhani ma guya-maftani nda Kristi. Magamaga manda tsaya, kabga tamafta ta imi ta slømøn †† daga manda ghalya. Ka mnaftá tsi ta magakwa inda skwi manda ya kumanñ tsi, ¹² kada zlæzlvama mnduha ta glakwani ma anñi ta faftá ghøña ñni ta Yesu Kristi daga tanñanñ ya.

¹³ Mantsa ya kaghuni guli nda ndi'a kuni nda tsi ma snanña ghuni ta vørða gwada ya kæl Lazglafta ka mbaghunafta, ma vlata ghuni ta ghøña ghuni ña Yesu Kristi. Ma tsa ndi'atá kaghuni nda Kristi ya, ka vlaghunatá Lazglafta ta Sulkum nda ghuba ya tamaf tsi ta imi ta slømøn ya. Tsa Sulkum ya ná, ñizla nzakwa mu ka

† Gra nda vli ma Kwalasuha 1:14. †† Ngha ta Yesuwa 13:19.

mnduha Lazglafta ya. ¹⁴ Ña ðasudasu vlamata tsi ta tsa Sulkum ya, ña maranña ká Lazglafta dza'a vlamatá inda pðakwa skwiha ðinaðina dazlay, manda ya mna tsi. Ma tsa fitik dza'a mbamafta Lazglafta ña ðekðek ya dza'a tsa' a mu. Zlæzlvama glakwa Lazglafta.

Nðøba dzva Pwal ta ghøña gwal zlglafta nda ñuduf ma Afisus

¹⁵ Tsaya ta kæl yu ka rfa Lazglafta ta ghøña kaghuni. Manda snanña ða kazlay: Zlglafta kuni ta Yesu Kristi, ðvuðva kuni ta mnduha Lazglafta guli kə'a, ¹⁶ hað yu ta zlanatá maga ðu'a ta ghøña kaghuni wu, ta rfanagharfa yu ta Lazglafta. ¹⁷ Tsatsi ná, Da dagala ya. Ñani ta maganata Mghama mu Yesu Kristi ta slna. Da tsi ta ndøba yu ta dzvu ka vlaghunata tsi ta ðifil dza'a kæl kuni ka laviñtá snanña vørða tsatsi. ¹⁸ Ta ndøbay yu ta dzvu ða tsi guli ka tsalaghunapta tsi ta ndana ghuni ðina, kada snanña kuni ta tsa ñørma skwi kæl tsi ka hgaghunata kazlay: Dza'a mutsay kuni kə'a ya. Ta ndøbay yu ta dzvu guli dza'a kæl kuni ka snanña glakwa tsa skwa za høga faghuna tsi nda inda gwal ta nzakway ka ñani ya tani. ¹⁹ Ta kumay yu ta snanña ghuni kazlay: Malaghumala mbrakwani ta inda skwi, nda ya kə'a ta kata amu gwal ta zlglafta kə'a. Katakata tsa mbrakwani ya. ²⁰ Nda tsa mbrakwani ya sl'aganapta tsi ta Kristi ma mtaku ka nzanata nda ga zeghwani ta luwa ‡ ña vlanña glaku. ²¹ Hada ta ga Kristi ta mgham ta ghøña inda sulkumha dagaladagala, kabga malaghumala ta mbrakwa tanñ. Malaghumala mbrakwani ta inda mbraku ya vlanñ lu ta mndu ña ga mgham ††. Ta ghøña gwal vlanñ lu ta ga mgham ndanana yeya a wu, nda gwal dza'a gay ta kəma tani. ²² Ka vlanña †† Lazglafta ta ga mgham ta ghøña inda skwi. Ma tsa nzakwani ka mali ta ghøña inda skwiha ya, ka fata tsi guli ña nza-ku ka ghøñ ta ghøña Igliz. ²³ Kristi ná, ghøñ ta ghøña Igliz ya, ta nzakway ka vghani. Ma tsa guyatá vgha mnduhani ya nzamta Kristi. Ma tsatsi nza'tá nzakwa Lazglafta ka mara vgha nda ma tsatsi guli.

Sl'agamapsli'a Lazglafta ma mtaku kawadaga nda Yesu Kristi

2 Ghalya si nda rwa kaghuni ta wa ira Lazglafta, kabga ghwadaka skwiha si ta magø kuni. ² Si ta gðata ta ksa sada mnduha ma na ghøña hadik na kuni. Gwada halaway ta ga mgham ta ghøña ghwadaka sulkumha, ta nzaku ma ghuvanata luwa si sna kuni.

‡ Ngha ta Zabura 110:1. †† Ngha ta Kwalasuha 1:16 nda skwi ya vindiñ lu mistani ña ñanata. †† Ngha ta Zabura 8:7.

Kulam ndana tsa ghwadaka sulkum ya ta gdata ta ksa slna ma ndufu mnduha ta kwalaghuta sna gwada Lazglafta. ³ Amu demdem guli, manda tsa nzakwa hahəŋ ya si amu ghalya. Ghwadaka skwiha ta kumə ndufu mu, nda ghwadaka ndanuha ta ndanu mu, si ta magə mu. Ma tsa nzatá nzakwa mu manda tsaya ná, ma dza'a dədamdəda amu guli da basa ndufu Lazglafta, ka guram nda va ŋa tsa mnduha ta maga ghwadaka skwiha ya.

⁴ Tsaw Lazglafta ná, dagala tawa hidahidani, dvudva ta amu. ⁵ Kulam nda va tsa rwatá amu, kabga vəl magata mu ta ghwadaka skwiha ya ná, ka dvaftá tsi ta amu ka vramamta nda hafu kawadaga nda Kristi.

Zdakatahuda Lazglafta kəl kuni ka mbafta. ⁶ Ma tsa ndi'atá amu nda Kristi ya, ka sli'agamaptá Lazglafta mataba gwal nda rwa kawadaga nda Yesu Kristi ka pghatá amu ta luwa, ka nzamata ka ga mgham kawadaga nda Yesu Kristi. ⁷ Mantsa ya maramanŋa tsi ta zdakatahudani nda ma Yesu Kristi, ŋa nghanŋa mnduha dza'a yayə lu ta kəma ta nzakwa glakwa tsa zdakatahudani ta malaghutá inda skwi ya.

⁸ Zdakatahudani tani kəl Lazglafta ka mbaghunafta nda ma zlgħafta ghuni ta Kristi. Mbaghunaf a ta ghəŋa vəl magata ghuni ta skwiha dīnadina wu, ka mbalay mbaghunafta tsi. ⁹ Mbaghunaf a Lazglafta ta ghəŋa vəl magata ghuni ta sana slna wu, da ghərbə mndu ta ghərbaku. ¹⁰ Magatá slna Lazglafta na amu na. Vlamavla ta hafu ka lfid ma ndi'atá amu nda Yesu Kristi ŋa gdata mu ta maga slnaha dīnadina. Nda ghada payaf-ta Lazglafta manda tsaya, ŋa magay mu.

Ka mndu turtuk lu ma Kristi

¹¹ Ka yu ta mnaghunata wa, mndəra la Yahuda a kaghuni wa. Havakwahava ba ta nzakwa ghuni ghalya ta kul zlgħaftá kuni ta Kristi. Gwal kul tsaku fafada taŋ ka həŋ ta hga kaghuni. Kəl həŋ ka hga kaghuni manda tsaya na: Mnduha Lazglafta aŋni ka hahəŋ, kabga dat-satá fafada taŋ. Tsaw tsa tsatá fafada taŋ ya ná, skwi ta nghananŋá slu'uvgha ya datsa mnduha nda dzva taŋ. ¹² Havakwahava kazlay: Ma tsa fitik ya ná, sna a kuni ta Kristi wu kə'a. Nza a kuni tekwa mataba mnduha ta hadika Isra'ila wa. Tekw a kaghuni mataba gwal dzraf Lazglafta ta wi nda həŋ ka tanaftá imi ta sləməŋ ta həŋ ya wa. Ma nzakwa ghuni ma na ghəŋa hadik na ná, had skwi faf kuni ta ghəŋ tida wu, sna a kuni ta Lazglafta guli wa. ¹³ Ghalya, si dī'ŋ kuni nda Lazglafta. Ndana tama, nda ndi'a kuni nda Yesu Kristi ma pghin-tani ta usani ta gwada ta kaghuni ma mtutani. Tsaya ta ndusaghunakta nda Lazglafta. ¹⁴ Manda bata dzugur si nzatá nzakwa ghuma mataba mu, ka sagha tsi psliŋta, ka namafta ka mndəra mndu turtuk. Əŋka'a ka tsatsi ta famta zdaku mataba mu. ¹⁵ Ka hliŋtá tsi ta inda tsa zlahuha ta mnə la Yahuda ya nda ma mtutani, kabga ŋa gyanafatá mndəra la Yahuda nda sanlaha ma mndəra mndu ŋa nzakwa taŋ ka sana lfida mndəra mndu turtuk. Ma tsa magatani mantsa ya famta tsi ta zdaku mataba taŋ. ¹⁶ Ma tsa mtutani ta udza zləŋay ya gyanafatá tsi ta tsa mndəra mnduha his ya ka mndəra

mndu turtuk, ka slərbaptá zughu mataba taŋ nda Lazglafta. Ma tsa mtutani ya kwala sani kul husanŋá sani nda sani mataba taŋ. ¹⁷ Sasa Kristi ta ghəŋa hadik da mna Lfida Gwada ta ghəŋa zdaku ŋa kaghuni gwal si dī'ŋ nda Lazglafta, nda ya ŋa aŋni gwal si ta ndu-sanavatá † Lazglafta ya. ¹⁸ Əŋka'a ka Kristi kəl amu demdem, kaghuni nda aŋni tani, ka laviŋta ndusana-vatá Lazglafta ta nzakway ka Da, nda ma tsa Sulkum nda ghuba turtuk ya.

¹⁹ Tsaya tama ná, nza a kuni ka mayəm wu, nza a kuni ka matbay guli tama wa. Nda nza kuni ndanana tama ka mnda luwa kawadaga nda sanlaha ma mnduha Lazglafta. Nda nza kuni ka mnda huda həga.

²⁰ Nda nza kuni manda palaha ta bə lu ta həga nda tsi. Gwal ghunay nda la anabi na tughwa tsa həga ya.

Yesu Kristi tsa pala dihaf tsa həga ya ta vgha tida ya.

²¹ Əŋka'a ka tsatsi kəl tsa həga ya ka sladata, ka ŋlaku, ka nuta ka həga nda ghuba ka ŋa Lazglafta ya. ²² Ma tsa ndi'atá kaghuni nda Kristi ya, guyaghunafguya nda sanlaha ma gwal zlgħay nda ndufu guli, kada nuta mu ka tsa həga ta nzaku Lazglafta nda ma Sulkum ya.

Mnay Pwal ta difatá skwa Lazglafta

3 Tsaya kəl i'i Pwal hbam lu ma gamak ka maga du'a ta ghəŋa kaghuni. Hbamhba lu ta i'i ta ghəŋa vəl maganata da ta slna ta Yesu Kristi ŋa kata kaghuni gwal kul nzakway ka la Yahuda ya. ² Nda sna kuni kah-wathwata kazlay: Zdzada Lazglafta ta hudi ka vlihatá slna ŋa magay da ŋa ghuni kə'a. ³ Tsatsi ta gunidintá ghunislaka da, kəl yu ka snanŋá difata skwani manda ya vindaghunaf yu ned ya kay. ⁴ Ka dzanafdzanŋa kuni katsi ná, dza'a nda sna kuni kazlay: Nda sna yu ta difatá skwa Lazglafta ta nzakway ka Kristi kə'a. ⁵ Tsa difatá skwani ya ná, maranəŋ a Lazglafta ta mnduha ghalya wa. Ndanana tama, ka mariganŋá tsi nda ma Sulkum nda ghuba, ka maranəŋtá tsi ta mnduhani zabap tsi ŋa nzakway ka gwal ghunay nda la anabi. ⁶ Wya tsa skwa Lazglafta ta difanata ya: Dza'a zay gwal kul had ka mndəra la Yahuda ta zlgħafta ta za mgham ta vəl Lazglafta kawadaga nda mndəra la Yahuda gwal ta zlgħafta. Nda kaghuni tani, nda vərda la Yahuda tani, nda na kuni ka mndəra mndu turtuk. Tsa imi tanaf Lazglafta ta sləməŋ ta gwal ta ndi'afatá vgha nda Yesu Kristi ya ná, dza'a vlamavla, ka Lfida Gwada ta mnay.

⁷ Zdidinŋzda Lazglafta ta hudi ka nidifta ka Kwalvani ŋa mna tsa Lfida Gwada ya ŋa mnduha nda ma mbrakwani ya vliha tsi. ⁸ Mal i'i hta tani mataba mnduha † Lazglafta mndani, kulam nda va tsa, ka dzanŋtá tsi ta hudi ka vlihatá tsa slna mnanəŋtá gwal kul nzakway ka la Yahuda ya, ta tsa zdaku ta mutsu lu da Kristi ya. Tsa zdaku ya ná, dagala katakata, laviŋ a mnduha ta kdanaktá snanŋa wa. ⁹ Ka zdidinŋtá Lazglafta ta hudi guli ŋa tsislanapta da ta inda mndu, ká Lazglafta fata daga manda ghalya ta tsa difatá skwi dza'a tsi magay ya. Zlaganapzłaga Lazglafta ta inda skwiha. Si nda difa da Lazglafta ta wa ira mnduha daga ghalya ‡. Ndana

† Gray nda Isaya 57:19. †† Gray nda 1 La Kwareŋt 15:9.

tama, ka kliginjá tsi ta dabi. ¹⁰ Ndanana ka zlaganaptá Lazglafta nda ma mnduhani ña nghanja gwal dagal-adagala nda gwal nda mbra nda mbra † ta luwa ta guy-atá vgha mnduhani, ña snañta tarj ta nzakwa difla Lazglafta kavghakavgha. ¹¹ Nda kda fitika fata Lazglaf-ta daga ta kul magaftá tsi ta ghəña hadik. Ndanana ka magatá tsi nda ma Yesu Kristi Mghama mu. ¹² Nda ma zlgħafta mu ta Yesu Kristi ka ndi'áftá vgha nda tsi, kəl mu ka ndusanavata Lazglafta kul had zləñ. ¹³ Tsaya tama ta kəl yu ka ndəba dzvu ña ghuni, ma rwaghuna tsi ta vgha, kabga snañta ghuni ta ghuya ðañwa ða ta ghəña vəl mnaghunata ða ta Lfida Gwada. Ka ufa tsa ghuya ðañwa ða ta ghəña ghuni ya, ta vgha ña ghuni.

Dva mnda Kristi

¹⁴ Ta ghəña tsaya ta kəl yu ka tsəlbata ka maga du'a ta ghəña kaghuni da Lazglafta ta nzakway ka Da. ¹⁵ Tsatsi vərda ka Da ta tsaftá hgu ta mndəra gwal ta hadik nda gwal ta luwa tani. ¹⁶ Tsaya ta kəl yu ka ndəba dzvu da tsi ka ksa tsi ta slna nda tsa mbrakwani dagala ya ma ñudufa ghuni, ka vlaghunata tsi ta mbraku kah-wathwata nda ma Sulkumani. ¹⁷ Ta ðaway yu da tsi guli ta gđavata Kristi ma ñudufa ghuni ma zlgħafta ya zlgħaf kuni. Ta ndəbay yu ta dzvu da tsi guli, ka ñavata kuni ka đvuvustá vgha ghuni sani nda sani. Ka ta đvu-vusđva kuni ta vgha ghuni kahwathwata katsi ná, dza'a nzakway kuni manda dihatá fu laghu slrəñhani da ghuvata hadik. Dza'a nzakway kuni guli manda dihata həga thaf lu ta mndərani ta vəl təñtəña. ¹⁸ Ma tsaya dza'a kəl kaghuni nda inda sanlaha ma mnduha Lazglafta ka snañtá kdavakta đvu ya đvu Kristi ta amu. Had vərvra kdavakta đvuta ta đvuta tsi ta amu wa. ¹⁹ Anj mndani, had mndu ta laviñtá snañtá vərvəra đvu-ta đvu Kristi ta amu mndani wu, dər má mantša tsi, ta ðaway yu da Lazglafta ña laviñta ghuni ta snañta, kada ksafata nzakwa ghuni ta sada Lazglafta. ²⁰ Lazglafta ta laviñtá maga inda skwi demdem. Nda tsa mbrakwani ta maga slna ma amu ya, ta laviñta tsi ta maga inda skwiha ka malagħutá skwiha ya ta đawu mu nda skwiha ta ndanu mu tani. ²¹ Zləzlvama Lazglaf-ta ta ghəña ñərma skwiha maga tsi nda ma mnduha ta zlgħafta, nda ya nda ma Yesu Kristi. Zləzlvama zləzlv-ña ña kđekedzeñ! Mantša ya katsi.

Nzaku turtuk ma Kristi

4 Ta ghəña tsaya tama ta kəl i'i tsam lu ma gamak ta ghəña vəl maganata ða ta slna ta Mgham Yesu Kristi, ka ndəba dzvu da kaghuni kazlay: Nzawanza ta nzaku tđukwa manda ya ta ranťá mnduha Lazglafta, kabga hgaghunahga Lazglafta ña nzaku ka ñani kə'a ya. ² Ma inda skwi ta magə kuni, nda hana ka ghəña ghuni, lebtəkwa ka nzakwa ghuni, ta ksay ka kuni ta ñuduf. Su'uwawa ta skwi ta magaghunata sanlaha, ka đvuta kuni ta həñ. ³ Sulkum nda ghuba ta guyaghunata, ñavawəña ka nzakwa kuni ta nzaku nda zđaku, ka-

‡ Gray nda Ruma 16:25. 26. † Ngha ta Kwalasuha 1:16 nda skwi ya vindij lu mistani ña ñanata.

da nzakwa kuni ka gwal nda guya ghəña tarj. ⁴ Gwal zlgħay nda ñuduf ná, manda slu'uvgha †† Kristi turtuktuk ya nzakwani. Turtuktuk Sulkum nda ghuba guli, turtuktuk skwi ya faf kuni ta ghəñ tida hga ghuna Lazglaf-ta ña zlgħay. ⁵ Turtuktuk Mghama mu, turtuktuk tva zlgħay nda ñudufa mu, nda hga mndu turtuktuk magamaf-ta lu ta batem. ⁶ Turtuktuk Lazglafta ta nzakway ka dani ma inda mndu, ta ga mgham ta ghəña inda mndu, ta ksa slna nda inda mndu, ta nzaku ma inda mndu.

⁷ Inda amu dagamaf daga Kristi ta zđakatahudani prək nda amu ña maga slnani, kabga mantša ya ku-mafta tsi ta dagamafata. ⁸ Wya ka deftera Lazglafta mnata:

«Tahula ghubasaptani ta ghumahani, ka ñlagħatá tsi ta luwa,

ka hliñtá tsi ta kasatá vu'ahani,» ka'a.

Ka daganafatá tsi ta slna kavghakavgha ‡ ta mnduha ta ghəña hadik.

⁹ «Ka ñlagħatá tsi ta luwa,» ka defteri ya ní, nu klatá ghəña tsa gwada ya na? Kəl tsi ka mna tsaya ná, kabga tinəł ta na ghəña hadik na saha tsi karaku. ¹⁰ Tsa mndu ta saha ta ghəña hadik ya ná, va tsa mndu ya tsa ta ñlagħatá ta luwa ka zagħuta trezekw, ña gayni ta mgham ta ghəña inda skwi nda Sulkumani. ¹¹ Tsatsi ta daganafatá slnaha kavghakavgha ta mnduha. Ka gwal ghunay sanlaha, ka la anabi sanlaha, Ka gwal mna Lfida Gwada sanlaha, Ka gwal ngha gwal zlgħay nda ñuduf ka tagħa skwiha †† ña tarj sanlaha. ¹² Manda tsaya kə'a daganata ña katay tarj ta mnduha Lazglafta ña maganatá slnani, kada mutsafta mnduha Lazglafta ta nzakway ka slu'uvgha Kristi ta ñlaku ta kəma ta kəma. ¹³ Manda tsaya dza'a nzagwafata mu demdem ta vgha ña nzaku ka mndu turtuk nda ma fafta mu ta ghəñ ta Zwanja Lazglafta, ña snañta mu, ña nzakwa mu ka gwal nda ndəha manda Kristi kul had sana skwi tida ya. ¹⁴ Nda tsaya tama ná, nzata a mu manda zwani wa. Nanglafta a gwal tsakalawi ta amu nda tsa gh-wadaka skwa tarj ta tagħə həñ ya ña zadimista ma tvi, manda kwambalu ta klambaraku ta ghəña drəf wa. ¹⁵ Nzata a mantša ya wu, kahwathwata skwi ta ngħanatá Lazglafta dza'a mnuvusta mu ma đvuvusta mu ta vgha mu, ña glakwa mu ma inda skwi ma ndi'atá amu nda Kristi ta nzakway ka ghəñ ta ghəña gwal zlgħay nda ñuduf ya. ¹⁶ Manda mala ta nzagwanatá vgha mndu ya ná, manda tsaya nzagwanata Kristi ta mnduhani. Ka ta ksa slna inda fawayha ta vgha mndu manda ya ta raku katsi, dina ta glakwa tsa mndu ya ta glaku. Manda tsaya nzakwa gwal zlgħay nda ñuduf guli. Ka ta đvuvusđva mnduha Lazglafta ta vgha tarj, ta magay dər wa ta slnani ya vlan lu katsi, dza'a glaku həñ ta kəma ta kəma nda mbrakwa Kristi.

†† Slu'uvgha turtuk: Gray nda sura 2:16, Ruma 12:5, 1 La Kwareñt 12:12. ‡ Ngha ta Zabura 68:19. †† Gray nda 1 La Kwareñt 12:28.

Nzawanza ta nzaku ka Ifid ma Kristi

¹⁷ Wya skwi ta mnaghunata yu. Ka ndannda ta mnaghunata yu guli ma hga Mgham. Yaha kuni nza-kugeltá nzaku manda gwal kul snantá Lazglafta, ta ndana skwi dza'a kwal kul katantá hən̄ ya. ¹⁸ Nda dər-zla sləmən̄ja tan̄, had̄ Ifida hafu ta vlə Lazglafta ya da hən̄ wu, kabga tən̄tən̄ja ghən̄ja tan̄, sna a hən̄ ta Lazglafta wa. ¹⁹ Ksa a hula ta hən̄ dər kinawu magata hən̄ ta ghwadaka skwi wa. Skwi ta kumə slu'uvgha ta magay fa hahən̄ ta ghən̄ja tan̄ n̄a magay. Sli'insli'ing yeya n̄a tan̄ ta magay, zla a hən̄ guli wa.

²⁰ Kaghuni, manda zlglafta ghuni ta Kristi ná, manda tsaya a taghaghunaf lu ta tva nzaku wa. ²¹ Grafgra yu kazlay: Nda sna kuni ta gwadani ka zlglaftá kuni kə'a. Ma ndi'afsta ghuni ta vgha nda tsi, taghaghunaf tagha lu ta kahwathwata ma Yesu. ²² Skwi taghaghunaf lu ná, zlan̄ta ghuni ta tsa tva nzaku si ta nzakw kuni ghalya ya. Tsa tva nzaku si ta nzaku kuni ghalya ya si ta badza kaghuni, kabga si ta hara'away kuni ta inda ghwadaka skwi ta nana kaghuni. ²³ Zlan̄an̄wa tvi ta Lazglafta ka mbədanafstá tsi ta n̄udufa ghuni, ka ndana kuni ta vərda ndanu. ²⁴ Vlaghunavla Lazglafta ta Ifida nzaku ta gara vgha nda n̄ani †. Favawa fa tama ta tsa Ifida nzaku ta zdəganata ya. Tudukwa tsa tva nzaku ta zdəganata ya, nda ghuba nzakwani guli manda ya ta taghə kahwathwata Lazglafta.

²⁵ Mantsa tama, yaha kuni tsakalgeltawi, mnuvuswa kahwathwata mataba ghuni ††, kabga nda guya mu demdem ma slu'uvgha turtuk. ²⁶ Ka gafga kuni ta sidi, dasuwa ká kuni da magata kuni ta ghwadaka skwi ‡. Ma dədaghunagha fitik nda basatá n̄uduf, ²⁷ da mutsaftá halaway ta tvi n̄a klamtá kaghuni da ga dmaku. ²⁸ Ka si ta ghali mndu katsi, yaha tsi da ghalgeltá ghali, ka maga tsi ta slna nda dzvani n̄a kata ghən̄jani, nda ya n̄a mutsaftani ta skwi n̄a katantá la ka pdu. ²⁹ Yaha n̄aslu da sabi ma wa ghuni. Gwada vla mbraku ma zlgghay nda n̄uduf n̄a sanlaha katsi sabi ma wa ghuni. Gwada ksay sləmən̄ja ka kuni gwaday, n̄a katantá sanlaha. ³⁰ Yaha kuni n̄ranafstá n̄uduf ta Sulkum †† nda ghuba ya vlaghuna Lazglafta. Tsa Sulkum nda ghuba ya ná, n̄izla nzakwa ghuni ka n̄a Lazglafta ya. Ta nzata tavata kaghuni tsa Sulkum ya ha ka sagha tsa fitik dza'a kəl Lazglafta ka varatá kaghuni dekdek ya. ³¹ Hliŋwa dgun ma n̄udufa ghuni, zlan̄wa basa n̄uduf, zlan̄wa sidi, ma zlerdə kuni ta wi nda mndu, ma razə kuni ta mndu, yaha kuni da maga dər mndəra wati ma ghwadaka skwi. ³² Nərma skwi ká kuni magay mataba ghuni, nzawanza nda tawa hidahida, pluvuswa dmakuha ghuni, manda va ya plaghuna Lazglafta ta dmakuha ghuni nda ma Kristi †† ya.

Nzaku ma tsuwadək

⁵ Ndana tama, zwana Lazglafta ya d̄vu tsi katakata kuni, ksawaksa ta sadani ††. ² Ma slnaha ghuni ta magə kuni inda fitik, maran̄wamara ta d̄vu n̄a sanlaha. Mantsa ya d̄vuta Kristi ta amu ma mtutani n̄a mbamafsta. Tsa skwi maga tsi ya ná, zdəganazda ta Lazglafta †† manda skwa pla ghən̄ ta vlan̄ta lu.

³ Ya nda nza kuni ka n̄a Lazglafta ya, yaha kuni walan̄ta hliri, yaha kuni maga skwa hula, yaha kuni tsagana, yaha mndu da razaghunafsta ta ghən̄ja tsa skwiha ya. ⁴ Ra a guli ka saba skwa hula, nda tsabaku, nda bla vgha ma wa ghuni wa. Skwi ta raku ka sabi ma wa ghuni ná, rfay ghuni ta Lazglafta ta ghən̄ja inda skwiha magaghuna tsi. ⁵ Wya skwi n̄a snantá ghuni: Had̄ gwal ta hliri, nda gwal ta maga skwa hula, nda gwal ta tsagana, dza'a mutsaftá skwa za mgham ma luwa ga mghama i Lazglafta nda Kristi wa. Tsa gwal malaghumala d̄vafta tan̄ ta tsagana ka Lazglafta ya ná, ka guram nda wuya skwi tsaya.

⁶ Yaha mnduha da nanaghatá kaghuni nda tsakalawa tan̄. Ta ghən̄ja tsa ghwadaka skwiha ya ta basa Lazglafta ta n̄uduf dza'a kəl tsi ka tsanaghatá gu-ma ta gwal ta maga tsa ghwadaka skwiha ya. ⁷ Ma guye kuni ta vgha nda tsa gwal ta maga mndərga tsa ghwadaka skwiha ya. ⁸ Si ma grusl n̄zatá nzakwa ghuni ghalya. Ndana tama, nda ndi'a kuni nda Mgham Yesu, ma tsuwadək § n̄zatá nzakwa ghuni, nzawanza tama ta nzakwa ghuni manda gwal ta nzaku ma tsuwadək. ⁹ Kəl yu ka mnay mantsa ya ná, ta sli'agapta ma tsuwadək §† na skwiha dinadina, nda skwiha tduk-watdukwa, nda kahwathwata. ¹⁰ N̄javawən̄ja ka tsəmapstá skwi ta zdəganatá Mgham, ka maga kuni. ¹¹ Ma fam kuni ta ghən̄ja ghuni da ghwadaka skwiha ta magə gw-al ma grusl §††, had̄ hayhayani wa. «Na skwi ta magə kuni na ná,» dina a wu, ka kuni mnanan̄tá hən̄ ban̄luwa katək. ¹² Ta ksaku ka hula dər gwaday ma wi ta tsa skwi ta magə hən̄ ma difa madifa ya. ¹³ Ka kligiŋkla lu ta ghən̄ja tsa skwiha ya ta dabi katsi ná, dza'a nzakway tsuwadaka. ¹⁴ Ka nda ghada saba skwi ta dabi katsi ná, gi tsuwadək nzakwani. Tsaya ta kəl lu ka mnay kazlay:

«Kagha mndu ta hani, sli'afslia ta hani.

Sli'afslia mataba gwal nda rwa,

ka tsuwadəkaghafta Kristi» kə'a ya.

¹⁵ Mantsa tama, dasuwa ka kuni nda nzaku ta nzaku kuni. Ma nzaku kuni manda la rgha, nzawanza manda gwal nda mahizl ma ghən̄ja tan̄. ¹⁶ Inda fitika mutsafta ghuni ta maga skwi dina ya ná, gi magawamaga, kabga ndada a ghwadaka skwiha ta magə mnduha ta na fitik na wa. ¹⁷ Tsaya tama ná, ma nza kuni manda la rgha, n̄javawən̄ja ka sna skwi ta mnaghunata Mgham n̄a magay ghuni.

† Gray nda Zlrafta 1:26. 27. †† Ngha ta Zakari 8:16. ‡ Ta gra vgha nda Zabura 4:5 ka ta nghay lu ta gwada Grek n̄a ghalya. †† Gray nda Isaya 63:10. †† Gray nda Mata 6:12, 14. Ka plaghunata tsi, ma sanlaha ná, ka plamatá hən̄.

††† Gray nda Levitik 19:2, Mata 5:48. ††† Gray nda Sabi 29:18. Ta d̄vaftá amu: Ta d̄vaftá kaghuni, ka sanlaha. § Gray nda Isaya 60:1. 3. §† Tsuwadək: Sulkum, ka sanlaha (gray nda Galat. 5:22). §†† Gray nda Ruma. 13:12.

¹⁸ Ma ghuyaf kuni nda ima inabi, ya ta badzay ta nza-kwa mndu, Sulkum nda ghuba katsi mbutá kaghuni. ¹⁹ Wadahana fwa vgha sani nda sani mataba ghuni, nda inda mndéra lahaha ya ta vlaghunata Sulkum. Zlázlvawa Lazglafta ma hyahya njudufa † ghuni nda lahaha. ²⁰ Rfawarfa ta Lazglafta ta nzakway ka Da inda fitik ta ghəŋa inda skwi ta maga ghunata tsi nda ma Yesu Kristi.

Nzakwa i zə'al nda marakw

²¹ Hanaganawa hana ta ghəŋa ghuni mista sani nda sani, kabga ta zləŋay kaghuni ta Kristi.

²² Kaghuni mi'aha, ka hanaganahana dər wati ma marakw ta ghəŋ mista zə'ala taŋ. Manda tsaya dza'a maraŋta kuni ta hanatá ghəŋa ghuni mista Mgham Yesu. ²³ Zə'al ná, ghəŋa markwa taŋ ya, manda nzakwa Kristi ka ghəŋ ta ghəŋa Igliz ya. Kristi ta mba tsa gwal zlgħay nda njuduf ta nzakway ka slu'uvghani ya guli. ²⁴ Mantsa ya guli, inda mi'aha, ka hanaganahana dər wati ta ghəŋani mista zə'ala taŋ ma inda skwi, manda ya ta hanaganata Igliz ta ghəŋ mista Kristi ya.

²⁵ Kaghuni zə'alha, ka d̄vuta dər wati ma zgun ta markwa taŋ manda ya ta d̄vu Kristi ta Igliz, ka mtutá tsi kabgani ya. ²⁶ Mtumta ta ghəŋani, ka ghubiŋtá tsi nda imi †† nda ma gwadani kada nzakwa tsi hezle'. ²⁷ Ta kumay ta fatá Igliz ka makwatarka ta wa irani. Va a ta nzatani nda rdak wu, va a ta razu tida wu, va a ta dər wati ma bədzaku tida wa. Ta kumay ta nzakwani d̄na kul had sana skwi tida. ²⁸ Manda tsaya guli, ka d̄vuta zə'al ta markwa taŋ, manda va ya ta d̄vuta tsi ta slu'uvghani. Mndu ta d̄va markwa taŋ ná, ghəŋani ta d̄vu tsi. ²⁹ Had mndu ta husaŋta slu'uvghani wu, ta zurj za ta skwa zay, kelkelkel kə'a ta nghay, manda ya ta zə Kristi ta skwi ŋa Igliz, ka nghay kelkelkel ya, ³⁰ kabga inda amu slu'uvghani mu. ³¹ «Tsaya ta kəl zgun ka zlaŋtá dani nda mani, ka laghwi ndi'aftá vgha nda markwa taŋ, ka nzakwa taŋ ka slu'uvgha turtuktuk ‡,» ka defteri mnata. ³² Tsa gwada ya ná, nda la skwi mida. Ka i'i ta mnaghunata ná, ta ghəŋa i Kristi nda Igliz ta mna tsi ta tsa gwada ya. ³³ Tsaw nghaghunagha nga tsa gwada ya ta kaghuni guli. Inda mndu ka d̄vuta tsi ta markwa taŋ manda ya ta d̄vuta tsi ta ghəŋani. Inda marakw guli, ka sna tsi ta gwada da zə'ala taŋ.

Nzakwa zwani nda dadaha taŋ

6 Kaghuni zwani, snawasna ta gwada da dadaha ghuni, kabga tsaya skwi ta zdəganatá Mghama mu, tsaya skwi tdukwa guli. ² «Sna ta gwada da i da gha nda ma gha,» ka lu vindafta ma deftera Lazglafta. Tsaya taŋtaŋa zlahu fanava Lazglafta nda tatá imi ta sləməŋ tavatani. ³ Wya tsa tatá imi ta sləməŋ ya: Ka ta snay ka ta gwada da dadaha gha, «dza'a zda nzakwa gha, dza'a slraku hafa gha ta ghəŋa hadik ††,» ka'a. ⁴ Kaghuni dadaha, ma ganaf kuni ta basa njuduf ta zwana ghuni. Galawagala ta həŋ, taghawatagħa ta

† Gray nda Zabura 33:1. 3. †† Nda imi: Tsaya ima batem (Gray nda Titus 3:5.). ‡ Zlrafta 2:24. †† Aya 2:3. Sabi 20:12, Vrafta ta zlahu 5:16.

skwiha ŋa taŋ, zlahawazlaha ta həŋ manda ya ta kumə Mghama mu.

Nzakwa kwalvaha nda danjahəga taŋ

⁵ Kaghuni la kwalva, snawasna ta gwada da danjahəga ghuni ma na ghəŋa hadik na. Zlənəawa zlənəa ta həŋ, ka vla kuni ta glaku ŋa taŋ nda njudufa ghuni turtuk, manda skwi ŋa Kristi ta maga kuni. ⁶ Ta wa ira taŋ kwenkwen yeya a dza'a maga kuni manda gwal ta zba rfanaghata mnduha ta həŋ wa. Magawamaga ta inda slna ghuni nda njuduf turtuk manda ya ta kumə Lazglafta, kabga kwalva Kristi kaghuni. ⁷ Maganawamaga ta slna ta həŋ nda zdakwa njudufa ghuni manda skwi ta magə kuni ŋa Kristi, ŋa mnduha yeya a wa. ⁸ Dər má ka Kwalva ka, dər má ka kwalva a ka wu, ka magamaga ka ta slna d̄na, dza'a mutsay ka ta nisəla gha da Mgham.

⁹ Kaghuni danjahəgaha guli, manda tsaya ka kaghuni magay ŋa kwalvaha ghuni. Ma ŋruhə kuni ta həŋ. D̄na ka snəŋta ghuni kazlay: Nda kaghuni tani nda hahəŋ tani, danjahəga turtuk ta nzakway ta luwa danjahəga ghuni kə'a. Had tsatsi ta gala mndu †† wa.

Huzla vulu ya ta vlə Lazglafta

¹⁰ Wya kdavakta gwada da ta mnaghunata yu: Mbrawa vgha ma guyatá vgha ghuni nda Kristi, nda tsa mbrakwani dagala ya. ¹¹ Vlaghunavla Lazglafta ta inda huzla vulu ŋa vulu nda halaway. Hlawahla demdem, ŋa dihavata ghuni ta lagha halaway da dzəgha kaghuni. ¹² Ta vulu nda mnda səla a amu ta vulu wa. Ta vulu nda ghwadaka sulkumha nda mghamha taŋ ta ga mgham ta maga ghwadaka skwi ta na ghəŋa hadik na amu, nda ya nda ghwadaka sulkumha nda mbra nda mbra ma ghuvanata luwa mu guli. ¹³ Tsaya tama, hlawahla ta inda tsa huzla vulu ta vlaghunata Lazglafta ya, da hwayaftá kuni sagħar ghuya danjwa, ŋa dihavata ghuni ka ŋdanjda ka ghzlafta, ta darra kaghuni.

¹⁴ Hbafwa vgha! Ka nza kahwathwata da kaghuni manda hbatá huđi nda banava. Magawa tdukwa skwi, kabga maga skwi tdukwa ná, manda suđa ta gudum ŋa kata vgha ya nzakwani. ¹⁵ Dza'a da mna Lfida Gwada ta vla zdaku ná, nda nza manda suđatá babah ma səla ŋa dza'a da vulu. ¹⁶ Ma inda skwi demdem ta magə kuni ná, fafwa ghəŋa ghuni ta Yesu Kristi. Zlgħay nda njudufa ghuni ná, nda nza manda zalam ŋa huzla hava ka vu ghandand ta pghu halaway ta kaghuni. ¹⁷ Grafwa gra kazlay: Mbaghunaf mba Lazglafta kə'a, tsaya dza'a nzakway manda takazak ta famta kuni ma ghəŋ ŋa kata ghəŋa ghuni ya. Njanawaŋa ta gwada Lazglafta, tsaya ta nzakway manda budugwa faghunam Sulkum nda ghuba ††† ma dzvu. ¹⁸ Ma inda tsa skwiha ta magə kuni ya, magawamaga ta du'a da Lazglafta, d̄awawadawa ta kataghunatani inda fitik

†† Gray nda Vrafta ta zlahu 10:17. ††† Vliha ŋa gra aya 14 ka labə ta 17: Aya 14: ŋa gray nda Isaya 11:5, 59:17. Aya 15: Na gray nda Isaya 52:7. Aya 16: Ghwadak tsaya nzakw ka mnda maga ghwadaka skwi, (Mata 6:13, Yuhwana 17:15). Aya 17: Gray nda Isaya 59:17, 49:2.

manda ya dza'a pghə Sulkum nda ghuba ta kaghuni. Nzawanza ndiri, yaha kuni walaŋta zlaŋtá maga du'a. Magawa du'a inda fitik ta ghəŋa mnduha Lazglafta. ¹⁹ Magawa du'a ta ghəŋa i'i guli, ka saba gwada tduk-wa ma wa da ta gnaftá yu ta wi ka mna gwada Kristi, kada nzata yu wadāh ŋa tsislanaptá mnduha ta skwi nda dífa ma Lfida Gwada. ²⁰ Yesu Kristi ta zbaptá i'i ŋa ghunayni da mna Lfida Gwada. Ta ghəŋa tsaya kəl lu ka tsamtá i'i ma gamak ndanana. Magawa du'a da Lazglafta ta ghəŋa i'i ka nzata yu wahwah ka mna gwadani manda ya ta raku.

Ga zgu

²¹ Ta kumay yu guli ta snaŋta kaghuni ta nzakwa da nda skwi ta magə yu tani. Dza'a mnaghunamna Tisik †

ta inda skwi ta ghəŋa da. Tsatsi ná, zwanama mu ma zlgħay nda ŋuduf ya ta dvu mu ta maganatani ta slna ta Mghama mu ya. ²² Wya yu ta ghunadapta da kaghuni ŋa mnaghunaŋtá nzakwa ŋni, ŋa ksaghunamtá ŋuduf.

²³ Inda kaghuni zwanama, ka vlaghunavla Lazglafta ta nzakway ka Da, nda Mghama mu Yesu Kristi ta zdaku, nda tva dvuvustá vgha sani nda sani, ka dza'a kuni ta kəma ta kəma nda zlgħay ya zlgħaf kuni ta Kristi. ²⁴ Ka vlarvla Lazglafta ta zdkatahudani ta inda gwal ta dvutá Mghama mu Yesu Kristi nda dvu ya kul hađ ta kdaku.

---

† *Tisik: gha ta Slna gwal ghunay 20:4.*

Filip

Ga zgu

1 I'i Pwal kawadaga nda Timute, kwalva Yesu Kristi rni. Ta ga zgu rni na ghuni inda mnduha Lazglafta ma Yesu Kristi, ma luwa Filipiya. Nda gwal ta nga kaghuni, nda gwal ta ksaghunata slna tani.

² Ka vlaghunavla Da mu Lazglafta nda Mghama mu Yesu Kristi ta zdkatahudani nda zdkwani.

Rfay Pwal ta Lazglafta

³ Inda fitika ndananta da ta kaghuni ya na, ta rfanagharfa yu ta Da da Lazglafta. ⁴ Inda fitika magay da ta du'a da Lazglafta ta ghona kaghuni ya na, wadaha nudufa da. ⁵ Ta rfay yu ta Lazglafta, kabga daga ma fitika zlafta † ghuni ta nzaku ka gwal ta zlghafta Yesu Kristi nda nuduf, ha ka sagha ta gita, nda guya kuni kawadaga nda i'i ma slna mna gwada Lazglafta. ⁶ Grafgra yu kazlay: Zlrafzla Lazglafta ta maga narma slna ma nudufa ghuni ka'a. Dza'a kdarnda ta magay na kdintani badu vragata Yesu Kristi ††. ⁷ Tsa ndanu ta ndanu yu ta ghona ghuni ya na, tdukwa nzakwani, grafgra yu, kabga laghula kuni da nudufa da. Kaghuni demdem kawadaga kuni nda i'i. Nda guya mu ma zdkatahuda Lazglafta, ma na nzakwa da ma gamak na, nda ya ma navata ta navata yu ka mnigintata gwada Lazglafta kahwathwata ka dihavata ka zlerdatata Lfida Gwada. ⁸ Nda sna Lazglafta kazlay: Ta dvudva yu ta kaghuni katakata ka'a. Dvudva yu ta kaghuni ma kdavakta hyahya nudufa da ma Yesu Kristi.

⁹ Wya skwi ta mago yu ta du'a da Lazglafta ta ghona ghuni: Ka dza'a kuni ta koma ta koma nda dvutata sani nda sani. Tsaya dza'a kel kuni ka snanta skwi dina, na snanta ghuni ta dganata narma skwi nda skwi kul dinaku, ¹⁰ na snanta ghuni ta zbaptata skwi dina na magay ghuni ta slna nda tsi. Kada nzakwa kuni ka gwal tdukwa kul had rutsak ta kaghuni ha badu vragata Kristi. ¹¹ Na nzakwa ghuni ka gwal maga skwi tdukwa nda mbrakwa Yesu Kristi. Na nganta mnduha ta tsa narma skwi ta mago kuni ya, na zlzlway tar ta Lazglafta, na vlay tar ta glaku nani guli.

Takwa Lfida gwada ma luwaha

¹² Zwanama da, wya skwi ta koma yu ta snanta ghuni: Nana ghuya danwa ta slidighata hadna na na, hlana a ta mna gwada Lazglafta wa. Katok na, ta koma ta koma ta kla tsi. ¹³ Skwi kel yu ka mnay mantasa na:

† *Ngha ta Slna gwal ghunay 16:13-15.* †† *Gray nda 1:10, 1 La Kwarent 1:8.*

Inda gwal ta nga hoga numna la Ruma, nda inda hamata sanlaha ma mnduha na, nda sna her kazlay: Nda tsa yu ma gamak ka'a ta ghona magay da ta slna na Kristi ‡. ¹⁴ Sana skwi guli na, nana nzakwa tsata i'i ma gamak na na, zagher gwal sganagha tsi ta mbrakwa fafta ghona ta Mgham Yesu na her mataba gwal zlghay nda nuduf. Nda ta us tira tar ka dza'a ta koma ta koma ma mna gwada Lazglafta na mnduha.

¹⁵ An mndani! Ka draku ta mna sanlaha ta gwada ta Kristi. Sanlaha ya, nda nuduf turtuk ta mna haher.

¹⁶ Tsa haher ya, ta mnay her kabga dvudva her ta i'i. Nda sna haher kazlay: Lazglafta ta ghunaktata i'i da hadna na dihavata da ka zlerdatata Lfida Gwada na mnduha ka'a. ¹⁷ Tsa gwal draku ya na, ta mnay haher ta gwada ta Kristi, kabga ta kumay haher ta malaghuta ka i'i. Nda nudufa tar a ta mna her ta tsa gwada ya wa. Ta kumay her ta sgidighata ghuya danwa ma na gamak na.

¹⁸ Kuzliha a tsaya ta i'i wa! Der maklawmaklaw ta mna her, mnamna her ta gwada Kristi, ta rfu yu ta ghonani tada. Manda va tsaya, ta koma ta koma ta dza'a i'i nda rfay. ¹⁹ Nda sna i'i kazlay: Dza'a mbaku yu ma tsa ghuya danwaha ya, kabga du'a ghuni. Ta katay Sulkum nda ghuba ma Yesu Kristi ya ta i'i guli ka'a.

²⁰ Skwi ya ma nudufa da faf i'i ta ghona da tida na, had yu dza'a walanta magata skwi dza'a pghidaghatata hula wa. Ma vlihata skwi ta mbrakwa su'ay yeya katsi. Skwi kumaf maya da ndanana, der ma yawu tsi, ka der ta ndiri yu, ka der mtaku a ta slidighata, ka zlzlva mnduha ta Yesu Kristi nda ma nzakwa da, na da. ²¹ Na i'i tada, ka tata hafu yu na, Yesu Kristi na narma skwa da. Ala ka nda mta yu ya guli, ndela da tsa. ²² Ka tata naku yu nda hafu katsi, dza'a magay yu ta slna na kataranta mnduha. Ka mantasa tsi katsi tama na, sna a yu ta skwi na psa'ata da wa. ²³ Ta tada i'i tsa skwiha ya his his. Mtuta da ma si ta zdighata na dza'a da nganta Yesu Kristi, si ma mal tsaya yu. ²⁴ Na kataghunata guli ya, dina nzata da nda hafu. ²⁵ Mantasa ya nzakwani grafgra yu. Ta dza'a nanza yu nda hafu, na nzata da kawadaga nda inda kaghuni, na kataghunata ma dza'a ta koma ta koma nda rfu ta tva Lazglafta ma zlghay ghuni nda nuduf. ²⁶ Mantasa, dza'a sgavaghasga ghubaray ghuni ta Yesu Kristi, kabga nganta ghuni ta i'i, vrəgladaghar yu da kaghuni dza'azlay.

‡ *Gray nda Slna gwal ghunay 28:30, Afsus 3:1, 4:1.*

Navata ka ɲa Lfida gwada

²⁷ Skwi ná, nzawanza ta nzaku ya ta raku ɲa nghanɲa mnduha kazlay: Gwal ta maga skwi manda ya ta mnə gwada Kristi kuni kə'a. Skwi ta kumə yu ta snanɲa ná, ta nzaku ka kuni manda ya ta raku. Dər má labla yu da kaghuni, dər má labə a yu da kaghuni wu, nda guya ka ghəɲa ghuni. Ta ɲavanɲa ka kuni nda ɲuduf turtuk ka dza'a ta kəma ta kəma nda mna gwada Lazglafta. ²⁸ Ya ha kuni zləɲa ghumaha ghuni. Ka zləɲaf a kuni ta hənɲ wu katsi, tsaya dza'a kəl hənɲ ka snanɲa kazlay: Dza'a tsanaghatsa Lazglafta ta guma ta hənɲ kə'a, ta mbaghunaftá tsi ta kaghuni. Da Lazglafta tsaya. ²⁹ Zdaghunanzda Lazglafta ta hudi nda ma Yesu Kristi kəl kuni ka zlglafta. Zlglafta ghuni kwenkwenɲ yeya a wu, ta ghuyay kuni ta dənɲwa ka ɲani guli. ³⁰ Nda ngha kuni ta wdawdə † yu. Ndanana, nda sna kuni kazlay: Tata wdaywday yu kə'a, ka lamə kaghuni guli dida.

Nzaku nda dzratawi

2 Tsa ndi'atá vgha ghuni nda Kristi ya a ta vlaghunatá dra ɲuduf ra? Tsa dɲudɲaf tsi ta kaghuni ya a ta mbra kaghuni ra? Nda sulkum nda ghuba a guyatá vgha ghuni ra? Ta dɲuvustá vgha a kuni sani nda sani mataba ghuni ra? Ta tawa hidahida a kuni sani nda sani mataba ghuni guli ra? ² Ka si mantsa tsi, kada zdidifta kuni ta ɲudufa da ná, nzawanza nda dzratawi. Ka dɲa kuni ta sani nda sani. Ka skwa turtuk ka ɲudufa ghuni, ka ndana turtuk ka ndana ghuni guli. ³ Ma daga kuni ta vgha ka gla ghənɲ, lebtakwa ka kuni nzata. Ka mali ta ghəɲa kaghuni ka kuni ngha mnduha. ⁴ Inda kaghuni, ma laghu kuni nghutá ghəɲa ghuni, nghapwa ngha ka sanlaha. Mantsa ya dza'a kəl kuni ka zdidiftá ɲudufa da.

Nzakwa Yesu ka kwalva

⁵ Magawamaga ta skwi ya nda ra, ma ndi'atá vgha ghuni nda Yesu Kristi.

⁶ Kulam nda nzakwa tsatsi ka mnda turtuk nda Lazglafta, zbanɲ a ta nzaku ka guram nda Lazglafta †† wa.

⁷ Ka zlanɲá tsi ta tsa vli ya ka niɲtá ghənɲani ka kwalva ‡, ka nzaku tsi manda mndu. Ma tsa nzakwani manda mndu ya,

⁸ ka hanaganatá tsi ta ghənɲani, ka snatá tsi ta ɲa Lazglafta, ka mtutá tsi. Tsa mtakwani ya ná, ta udza zləɲay mtakwa tsi.

⁹ Tsaya kəl Lazglafta ka kapanafta ka vlanɲtá glaku, ka vlanɲtá hgu ya ta malaghutá hga inda skwi demdem.

¹⁰ Na hganɲtá hga Yesu ya, inda gwal ta luwa, nda gwal ta hadik, nda gwal ma hadik, ta tsəlbu ta kəmani.

¹¹ Inda mndu dza'a mnay nda wani kazlay: Yesu Kristi Mgham †† kə'a, ɲa zləzlvay tanɲ ta Lazglafta ta nzakway ka Da.

† Ngha ta Slna gwal ghunay 16:19-40. †† Gray nda Zlrafta 3:5.
‡ Gray nda Isaya 52:13-53, Mata 20:28. †† Aya 10-11: Ta gray ta vgha nda Isaya 45:23.

Nzakway ka tsuwadak ma ghəɲa hadik

¹² Zwanama da gwal ta dɲu yu nda ɲudufa da, ya wya nda sna kuni ka Yesu hanaganatá ghənɲani mista Lazglafta ya, hanaganawahana kaghuni guli ta ghəɲa ghuni mistani. Ma fitika nzakwa mu kawadaga ná, si ta snay kuni ta gwadani. Magawamaga manda va tsaya daga ndanana dər had yu kawadaga nda kaghuni. Kawadaga nda zləɲa Lazglafta, magawamaga kaghuni guli ta slna nda tsa mbaku vlaghuna lu ya. ¹³ Lazglafta kaghənɲani ta maga slnani ma kaghuni, dza'a kəl kuni ka dɲaftá skwi ya ta zdəganata ɲa magay ghuni ta slna nda tsi guli.

¹⁴ Ma inda skwi ta magə kuni ya, ma ruruɲwaku kuni ta ruruɲwaku, ma zlərdə kuni ta wi. ¹⁵ Kada nzakwa kuni kul had rutsak ta kaghuni, nda ghuba. Kada nzakwa kuni ka vərda zwana Lazglafta kul had maslivinza ta kaghuni mataba mnduha nda badza ta maga bədzaku ta na ghəɲa hadik †† na. Nzawanza ta wdaku mataba tanɲ manda gumbəzla, ¹⁶ ka vlanɲta kuni ta gwada hafu ta hənɲ. Ka magamaga kuni mantsa, dza'a rfu yu badu vragata Yesu Kristi, kabga nzata a tsa slna ɲava yu ta magata ya ka bətbət wa.

¹⁷ Tsa zlgħay zlgħaf kuni ta Yesu ya ná, nda nza mandanana ghəɲ ta Lazglafta †††. Ka waya ka skwi dza'a dzadza hənɲ ta i'i, dza'a nzakway usa da ka skwi dza'a tdanaghata yu ta ghəɲa ɲa ghuni. Ka mantsa tsi katsi, dza'a mamu yu nda rfu, dza'a rfay yu ta rfu kawadaga nda kaghuni. ¹⁸ Kaghuni guli ka nzata kuni nda rfu. Ka rfa kuni ta rfu kawadaga nda i'i.

I Timute nda Ipafrudita

¹⁹ Nda mbrakwa Mghama mu Yesu, nda fa ghəɲa da ta ghunadaptá Timute da kaghuni dazlay ɲa vlaghunatá mbraku, ɲa vragaptani da rusidiftá tva nzakwa ghuni, ɲa vlihatá mbraku ta i'i guli. ²⁰ Tsatsi yeya nda ndanu manda ɲa da mana vəl na, Ndaɲa a ta ndana tsi ta kaghuni wa. ²¹ Inda hamata sanlaha ná, skwi ta zdəganatá ghəɲa tanɲ yeya ta ndanu hənɲ, had hənɲ ta ndana skwi ta zdəganatá Yesu Kristi wa. ²² Kaghuni, nda sna kuni kazlay: Njərma mndu Timute kə'a, ksagapksa ɲni ta slna mna gwada Lazglafta kawadaga nda tsi. Katihakata ma slna manda zwanɲ ta kata dani ma slna. ²³ Tama ná, kdinɲa tanɲ ta dginɲtá gwada ta i'i ya, dza'a gi ghunadapghuna yu da kaghuni. ²⁴ I'i guli nda fa ghəɲa da ta Mghama mu, dza'a gi labla yu da kaghuni dazlay.

²⁵ Dina ka ghunadaghunapta da ta zwanɲama da Ipafrudita †††, gra ta ksa slna da ta wudə ɲni ta slna kawadaga nda tsi. Tsatsi mndu ya si ghunagap kuni nda skwi ɲa katihata. ²⁶ Si ta ndanay ta labə da ngħaghunaghata manda snanɲani kazlay: Snagħunaghatsa si kwalani kul dughwanaku kə'a. Nda slí'a ghənɲani ɲa labə. ²⁷ Kahwathwata, si nda ksa da tsa dənɲwa ya, wər ghatalakw ta psaghutá hadik ta

†† Ta gra vgha nda Vrafta ta zlahu 32:5, ka ta nghay lu ta gwada Grek ɲa ghalya. ††† Gray nda Timute 4:6. ††† Ngha ta 4:18.

ghənjani, əŋka'a ka Lazglafta ta tawatá hidahida tida. Tsatsi nda ghənjani yeya a tawa tsi ta hidahida tida wu, nda i'i tani. Yaha ŋuduf dzaghata kə'a nda i'i kəl tsi ka mbanaftha. ²⁸ Zdigihazda tsa ghunədaghunapta da ya, ŋa nghanŋa kaghuni nda ira ghuni, ŋa rfay ghuni ta rfu, wutsaŋ ndana i'i dza'azlay guli. ²⁹ Ka bhadapbha tsi ya, ka zlglafta kuni dina, ka rfa kuni ta rfu, kabga zwanama kuni ta tva Mghama mu Yesu. Vlanŋwa glaku ta mndərga tsaha ya ma mndu. ³⁰ Pərda ka mtuta ta ghəŋa slna Kristi, fafa ta ghənjani ŋa kata i'i da manaka kaghuni.

Fafta Pwal ta ghənjani ta Yesu

3 Kdavakta gwada da zwanama ná, rfawarfa ta rfu kabga ndi'atá vgha ghuni nda Mgham Yesu. Va tsa gwada si vindaghunaf yu ya tata vrafta yu tida, hərəfava a yu ma vəl vindgəлта wu, dina tsaya ŋa haghunamta ma ghəŋ ŋa kata kaghuni. ² Mantsa tama, dasuwa ka kuni nda gwal ta maga ghwadaka slna, tsa la kriha † ta ndana datsiŋtá fafad ya. ³ Katək ná, amu vərda gwal ta tsa fafad, ta maga du'a da Lazglafta nda mbrakwa Sulkum nda ghuba, ta ghərbaku ta Yesu Kristi. Had amu ta walaŋta faftá ghəŋa mu ta skwi ta maga'ata mnda səla wa.

⁴ Ka si ŋərma skwi, skwi ta maga'ata mnda səla katsi ná, ma dihafdiha i'i guli ta vgha da tida. Ka si mamu mndu ta mnay kazlay: Ta skwi ta maga'ata mnda səla ta fafta yu ta ghəŋa da kə'a katsi ná, má mal i'i tama. ⁵ Kəl yu ka mnay mantsa na: 'Buzula la Hebru i'i, zivra la Isra'ila, mndəra la Benzamen. Ta má tghasa fitik manda yata lu ta i'i tsihata lu ta fafada da. Tvə zlahla la Yahuda guli ná, tekw i'i mataba la Farisa. ⁶ His his dzvu ŋanata yu ta tva nzakwa la Yahuda ha ka ghuyay da ta dāŋwa ŋa gwal zlgħay nda ŋuduf ††. Had zlahla la Yahuda zlanaghu yu dər turtuk wa. Had sana skwi dza'a tsadivata lu wa. ⁷ Mamu ndela da mida ka yu sizlay, tsaw nda nza tsa skwiha ya ka skwi bətbət, kada ŋat-safta yu ta Kristi katək. ⁸ Mantsa ya nzakwani, ka skwi bətbət inda tsa skwiha ya da i'i, kabga nda sna yu ta Yesu Kristi Mghama da. Malaghumala tsatsi ta ghəŋa inda skwi, kəl yu ka pghiŋtá inda hamata skwi. Manda ŋədak ta nghan yu ta tsa skwiha ya, kada ndi'aftha yu ta vgha nda Yesu Kristi, ⁹ ŋa nzakwa da dekdek ka ŋani. Walglanŋa a i'i ta mnay kazlay: Tudukwa mndu yu kə'a ta kəma Lazglafta, kabga snata da ta zlahla la Yahuda wa. Skwi ta nidiftha ka mndu tdukwa ta kəmani ná, vəl zlgħafta da ta Yesu Kristi ya. Lazglafta ta nidiftha ka mndu tdukwa, kabga zlgħafta da. ¹⁰ Skwi turtuk ta kumə i'i ná, snanŋa da ta Kristi nda mbrakwani ya kəl tsi ka slí'agapta ma mtaku. Ta kumay i'i guli ta ghuzlanŋa da ta iri manda ŋani, ŋa nuta da manda tsatsi ma fitika mtakwani ya, ¹¹ ŋa laviŋta i'i guli ta slí'agapta ma mtaku manda ŋani.

Hwaya ŋa kdanakta

¹² Mna a i'i kazlay: Nda ghada kdanakta da kə'a wa. Mna a i'i kazlay: Slafsla i'i kə'a guli wa. Ta ghəŋa ŋavata ka dza'a ta kəma ta kəma kada kdanakta yu ta ksamta da dzva da yeya ŋa da ta magay, kabga nda na yu ka ŋa Yesu Kristi. ¹³ Mantsa ya nzakwani zwanama, mna a i'i kazlay: Ksamksa yu ta tsa skwiha ya ma dzva da kə'a wa. Kdavakta skwi ta magə i'i ná, zanaptá skwiha ta lu-ta, ka ŋavata ka dza'a ta kəma ta kəma ŋa ksaktá tsa skwi ta kəma ya ŋa da. ¹⁴ ŋavata ka dza'a ta kəma ta kəma ŋa kdanakta, ŋa mutsa nisəla vəl hgafta hgaf Lazglafta ta amu, ŋa da. Tsa nisəla ya ná, nzata da ta luwa kawadaga nda tsi nda ma Yesu Kristi ya.

¹⁵ Mantsa ya skwi ŋa ndanay amu gwal nda ndəha ta tva Lazglafta. Ka had kuni ta nzaku manda tsaya wu, dza'a tsalaghunaptsala Lazglafta. ¹⁶ Mali ma skwi na kdāŋta mu ta ksa na tvi ksaf mu na nzakwani.

¹⁷ Kaghuni demdem zwanama da, ksawaksa ta sada da, fafwa ira ghuni ta gwal dina mbađa taŋ manda ya ta nghan kuni ta mbađa aŋni ya. ¹⁸ Nda ndəgha gwal ta nzakway ka ghuma mtatá Kristi ta udza zlgħay, ka yu si ta gdāta ta mnay ŋa ghuni. Tata kdāŋkda yu ta mnay guli ŋa ghuni ta nda va nana nda taw nda taw.

¹⁹ Kdavaktani ná, dza'a zwađu zwađa həŋ, kabga fafa həŋ ta huda taŋ ka Lazglafta taŋ. Dər skwa hula † ta magə həŋ ná, rfa taŋ ŋa taŋ. Ta ghəŋa skwa ghəŋa hadik yeya ŋa taŋ ta ndanay. ²⁰ Amu ná, ta luwa vla nzakwa mu. Mghama mu Yesu Kristi mnda mba amu dza'a saha ta luwa da slamaghatá ŋa amu ŋa kzlay. ²¹ Sahani dza'azlay ná, ŋa mbədanaftani ta na vgha mu kul had hayhayani na, ka ŋlanaftha manda ŋani, nda mbraku ya kəl tsi ka nzanaghatá inda skwi, dza'a maga tsi.

Vla hidaku

4 Zwanama da gwal dvu yu nda ŋudufa da, mamaya ghuni ta ksihata, ta kumay yu ta nghanəlanŋa kaghuni. Ta kaghuni ta ghərba yu ta ghərbaku, ta kaghuni ta rka yu ta rka. Ka si mantsa tsi tama zwanama, nzafwanza ta Mgham manda va ya taghaghunaf yu.

² I Ivudi nda Siŋtika, wyawa dzvu, nzawanza nda dzratá ghəŋ, kabga nda guya kuni ta Mgham turtuk. ³ Ka yu ta mnaghatá kagha guli gra ta ksa slna da ná, wya dzvu, katanŋkata ta tsa mi'aha ya. Nda tsa mi'aha ya, nda Kliman, nda hamata gwal ta ksa slna kawadaga nda i'i, dagala slna maga həŋ kawadaga nda i'i, ghuyghuya ŋni ta dāŋwa nda həŋ ta mna gwada Lazglafta ŋa mnduha. Hahəŋ ná, vindafvinda Lazglafta ta hga taŋ ma defteri ta vindi tsi ta hga gwal ta mutsa hafu †.

⁴ Rfawa ta rfu ma nzatá nzakwa ghuni ma Mgham Yesu. Rfawa ta rfu ka yu ta vrəgliŋtá mnaghunata.

† Ngha ta Mata 7:6. †† Ngha ta Slna gwal ghunay 8:3, 22:4, 26:9-11.

‡ Huda taŋ: (gray nda Ruma 16:18, Kwalasuha 2:16, 20-21.) Pəghanaghatá hula ta həŋ: Nghanaghatá tsa fafad (gray nda Galat 6:13, 15). †† Gray nda Suna Yuhwana 3:5.

⁵ Nda zdaku ka kuni nzata nda inda mnda sɛla, ndusa Mgham Yesu ka saha. ⁶ Yaha kuni ndana sana skwi †. Ka mamu skwi ta ndanə kuni ya, dawawadawa da Lazglafta nda maga du'a, nda rfanaghata guli. ⁷ Ka mantse ya ka kuni magay katsi, dza'a vlaghunavla Lazglafta ta zdaku, zdaku ya ta malaghutá mbrakwa mnda sɛla, ɲa ksaghunamtani ta ɲudufa ghuni nda ndana ghuni guli ma Yesu Kristi.

⁸ Zwanama da, wya kdavakta gwada da: Skwi ɲa ɲanata ghuni ná, ɲanawa ɲa ta inda kahwathwata, nda inda skwi dina ta ghubu lu, nda inda skwi tdukwa, nda inda skwi nda tsala, nda inda skwi ta raku ka mamay, nda inda skwi ta raku, nda inda skwi ta dinuta, nda inda skwi ta raku ka zləzlvay. Tsaha ya skwiha ɲa ɲanata ghuni ma ghəɲa ghuni. ⁹ Magawamaga ta skwiha taghaghunaf yu, nda skwiha mutsaf kuni ta sɲaɲta da i'i, nda skwiha ya nghan kuni ta i'i ta magay guli. Tsaha ya skwi ɲa magay ghuni, dza'a nzanza Lazglafta ta vla zdaku kawadaga nda kaghuni.

Rfanaghata la Filip ta ghəɲa skwi vla həɲ

¹⁰ Yaw, ta rfu yu katakata da Mgham Yesu kabga ta nghapngaha kuni ka i'i. Kahwathwata ta ndanay kuni ta i'i, fitika ghuni kul had ya kəl tsi ka zagaptá fitik.

¹¹ Htaghuta skwi da i'i a kəl yu ka mnay mantse guli wa. Dər má kinawu nzakwa da, mamu skwi da i'i, had skwi da i'i katək wu, taghaftagha yu ta tva nzaku nda rfu. ¹² Ka had skwi ya ná, nda sna yu ka yu ta zay. Badu mutsatani ya guli, nda sna yu ka yu ta zay. Dər nda bagha yu dər nda maya yu, dər mamu skwi, dər had

† Gray nda Mata 6:25-34.

tsi katək wu, taghaf tagha yu, nda sna yu ka yu ta nza-ku mida. ¹³ Laviɲlava yu ta ɲaftá tsa skwiha ya nda mbrakwa Yesu Kristi ta vlihata. ¹⁴ Dər má mantse ya nzakwani mndani, dina na skwi maga kuni, ka katihata ma ghuya daɲwa da na.

¹⁵ Nda sna kaghuni ka ghəɲa ghuni la Filipiya kazlay: Ma fitika zlrafta da ta mna gwada Lazglafta ma hadika Mekaduniya ná, had sana Igliz vluvus †† ɲni ta skwi nda həɲ wu kə'a. Kaghuni yeya ta katihata ta sli'aftá yu ma Mekaduniya. ¹⁶ Ma fitika nzakwa da ma Tesalunik guli, si ta taghay kuni ta skwi ‡ ɲa da. ¹⁷ Gatá skwa ghuni a ta gatə yu wu, ta rfu yu katək kabga nda sna yu ta dza'a tfaghunaghatfa Lazglafta ta wi ta ghəɲa skwi vla kuni kə'a. ¹⁸ Zlghafzlgaha yu ta tsa zɲakatahuda ghuni tsghaf kuni ta Ipafrudita ya. Had skwi ta pəɲəgelta yu wu, hwaslu hwasla katakata. Tsa skwi vla kuni ya ná, manda skwi dranaf lu ta Lazglafta ta zɲəganata †† katakata ya nzakwani. ¹⁹ Ma inda skwi htaghu kuni ya ná, Lazglafta da dza'a hdaghunamta, dza'a magay nda glakwa gadghəlani ma Yesu Kristi. ²⁰ ɲa Lazglafta glaku ɲa kdəkedzeɲ. Amin!

Ga zgu

²¹ Ka ganaghata kuni ta zgu ta inda mnduha Lazglaf-ta ma Yesu Kristi. Ta ga zgu gwal kawadaga nda i'i guli ɲa ghuni. ²² Ta ga zgu pɲakwa mnduha Lazglafta ɲa ghuni, katkatatani gwal ma həga ga Sezar ‡ la Ruma.

²³ Ka tfaghunaghatfa Mgham Yesu Kristi ta wi.

†† Mekaduniya: Ngha ta 2 La Kwareɲt 1:16. ‡ Aya 15-16: Ngha ta Slna gwal ghunay 17:1, 2 La Kwareɲt 11:9. †† Gray nda Sabi 29:18, Afisus 5:2. ‡ Gray nda 1:13.

Kwalus

Ga zgu

1 I'i Pwal, ta nzakway ka ghunata mnda Yesu Kristi nda dvafta Lazglafta, kawadaga r̄ni nda Timute zwanama mu ta vinday r̄a ghuni.

² Mnduha Lazglafta ma luwa Kwalus, ta nzakway ka r̄erma zwanama r̄ni ma Kristi. Ka vlaghunavla Lazglafta ta nzakway ka Da mu ta zdakatahudi nda zdaku.

Rfanaghata Pwal ta Lazglafta

³ Ta rfay yu ta Lazglafta ta nzakway ka Dani ma Mghama mu Yesu Kristi, ta magə yu ta du'a da tsi ta ghəra kaghuni inda fitik. ⁴ Snaŋnagha sna ya ká kuni zlgħafta Yesu Kristi, nda ya ká kuni ta dvtutá inda mnduha Lazglafta. ⁵ Kəl kuni ka maga tsaha ya ná, nda fa ghəra ghuni ta r̄erma skwi payaghunaf Lazglafta ta luwa. Tsaya zdakwa gwada ya mna ghuna lu daga taŋtaŋ, ta nzakway ka Lfida Gwada kahwathwata snaŋ kuni, ka faftá kuni ta ghəŋ tida †. ⁶ Manda va ya bhadaŋa tsa Lfida Gwada ya da kaghuni ya ná, mantsa ya tata tsi ta ghəra hadik demdem. Ndada a tfawi ta klakta tsi wa. Mantsa ya nzakwani guli da kaghuni daga badu tsu'aftha ghuni ka snaŋtá kuni ta zdakatahuda Lazglafta kahwathwata. ⁷ Ipafras ta nzakway ka r̄erma gra ta ksa slna r̄ni, ta taghaghunaftá tsaya. Tsatsi ná, r̄erma mnda ksanatá slna ta Kristi †† ya tavata kaghuni. ⁸ Tsatsi ta mnaŋnaŋtá gwada ta dvtu faghunamə Sulkuma Lazglafta ya.

⁹ Tsaya tama, manda kdakwa r̄ni ta snaŋtá gwada ta kaghuni, zlana a r̄ni ta maga du'a ta ghəra kaghuni, r̄a ndəghaghunaftani nda hidaku, nda difil ya ta vlə Sulkum wa. Tsaya dza'a kəl kuni ka snaŋta ta skwi ya ta kumə tsatsi, ¹⁰ r̄a nzay ghuni ta nzaku manda ya ta kumə Mgham Yesu, ka maga skwi ya ta zdəganata, r̄a gdata ghuni ta maga skwi dīnadina, r̄a sgakwa snaŋta ghuni ta Lazglafta. ¹¹ Dza'a mbray Lazglafta ta kaghuni nda mbrakwani dagala dər ma wati ma skwi, r̄a laviŋta ghuni ta sladata his his səla ka su'a inda skwi nda rfu. ¹² Rfawarfa ta Dada. Tsatsi ta vlaghunatá mbrakwa mutsa skwiha dīnadina ya payanaf tsi ta mnduhani ma ga mghama tsuwadak. ¹³ Tsatsi ta hlaptá amu ma dzva mbrakwa grusl ‡, ka hladamamta da ga mghama zwanani ya dvtu tsi. ¹⁴ Ma ndi'atá vgha mu nda tsa Zwaŋ ya mutsafta mu ta fala'uwatá vgha, kabga mutsafmutsa mu ta platá dmakwa mu ††.

† Gray nda 1 La Kwareŋt 13:13. †† Ipafras: Gray nda 4:12. R̄a ghuni: r̄a amu, ka sanlaha. ‡ Mbrakwa grusl: Gray nda Lukwa 22:53. †† Gray nda Ifesus 1:7.

¹⁵ Tsa Kristi ta maramaŋtá Lazglafta kul nghaná lu ya, tsatsi taŋtaŋa yaku ta ghəra inda skwi zlaganap †† lu. ¹⁶ Ma tsatsi zlaganapta Lazglafta ta inda skwi ta luwa nda ya ta hadik, skwiha nghan lu nda ya kul nghaná lu, gwal nda mbra nda mbra nda gwal ga mgham ††, nda gwal dagala dagala. Inda tsahaya ná, nda tsatsi tsaftha lu, r̄ani tsaftha lu guli. ¹⁷ Ma kdə inda skwi demdem ná, mamu Kristi. Nda nza inda skwi demdem, nda ma tsatsi. ¹⁸ Tsatsi ghəŋ ta ghəra Igliz. Tsatsi zlaftani, ta nzakway ka taŋtaŋa sli'agapta ma mtaku, r̄a nzakwani ka taŋtaŋani ma inda skwi demdem, ¹⁹ kabga kurakura Lazglafta ta nzamta dar ma tsatsi. ²⁰ Tsatsi ta kuratá slərbaptá zughu nda inda skwi nda usa zwanani. Ka famtá tsi ta zdaku matabani nda inda skwiha ta hadik, nda ya ta luwa nda ma pghuta usa zwanani ta udzu.

²¹ Kaghuni ghalya ná, ka mayəm, nda ghuma Lazglafta si nzakwa ghuni, ta tva ndana ghuni, nda ghwadaka slna ta magə kuni. ²² Ndana, slərbapslərbə Lazglafta ta zughu nda kaghuni, nda ma mtakwa zwanani ya ta ghuyaptá dāŋwa ma slu'uvgha. Mantsa ya magata tsi r̄a ghubaghunata hezle', r̄a hladaghunaghata ta kəma Lazglafta, kul had sana rutsak, nda ghwadaka skwi ta kaghuni. ²³ Gdāvawagda ma zlgħay nda r̄uduf, dihavawadiha ma gīgdava kuni. Ma dgaghuni kuni ta vgha nda Lfida Gwada. Tida fatá ghəra mu, ka lu mnamata. Tsa Lfida Gwada ya ná, r̄a inda mndu ta ghəra hadik ta mna lu. Nana i'i Pwal na ná, mna tsa Lfida Gwada ya slna da.

Ghuya dāŋwa Pwal ta ghəra slna Lazglafta

²⁴ Ndanana, ta rfu yu nda ghuya dāŋwa ta ghuyə yu ta ghəra kaghuni. Ghuya dāŋwa Kristi ma slu'uvghani ta nzakway ta ghəra Igliz ya ta kdāŋta yu ta ghuyay ma slu'uvgha da. ²⁵ R̄a Igliz ta ksanata yu ta slna, manda ya fidigha Lazglafta r̄a magaghunata. Fidighafa ta tsa slna ya, r̄a mnaghunata vərda gwada Lazglafta. ²⁶ Tsa gwada ya ná, difatá gwada ya ta difaghuta daga manda ghalya ya. Ndanana tama, ka zlaganaptá Lazglafta ta mnduhani. ²⁷ Ta kumay ta snaŋta taŋ ta glakwa tsa gadghəlani nda dīfa ta wudaku, ya payana tsi r̄a inda gwal kul nzakway ka la Yahuda ya. Tsa difatá skwi ya ná, Kristi ya ma r̄udufa ghuni. Nda ma tsatsi fafta kuni ta ghəra nzata kawadaga nda tsi ma glakwa Lazglafta. ²⁸ Tsa Kristi ya ta mnə r̄ni ta gwada ta ghəŋani, ka vla hidaku r̄a inda mndu, nda tagha

†† Gray nda Mahdihdi 8:32-36, Yuhwana 1:1-3. ††† Gray nda Galat 4:3.

skwi nda difil ya laviŋ lu ya, ŋa nuta inda mndu ka mndəra mnduha ma Kristi. ²⁹ Tsaya ta kəl yu ka wuda maga slna nda mbrakwa Kristi, ya ta maga slna nda mbraku ma i'i ya.

2 Ta kumay yu ta snaghunamta kazlay: Nda bla na slna ta magə yu ŋa ghuni, nda ya ŋa gwal ma luwa Lawdikiya †, nda sanlaha ta kul pghaftá ira taŋ ta i'i na kə'a. ² Ta kumay yu ta nzata taŋ nda hbatá ŋuduf, ka nzəvuvusta həŋ ta vgha ma đvu, ka ndəghafta həŋ nda vərda hidaku ŋa snəŋta difatá skwa Lazglafta, ta nzakway ka snəŋtá Kristi ya. ³ Inda gadghəla difil nda ghunizlak ná, ma Yesu Kristi difaghuta həŋ. ⁴ Kəl yu ka mna tsaya ná, yaha mndu da nanaghunafta nda gwadaha ka bətbət. ⁵ Dər má di'iŋ yu ma sluvvgha nda kaghuni má mndani, kawadaga yu nda kaghuni ma ndana da. Zda ŋudufa da ka nda sna yu ta dza'a inda skwi nda tvani da kaghuni, nda diha zlgħay nda ŋudufa ghuni ta Kristi kə'a.

Kristi turtukwani ta vla hafu

⁶ Zlgħafzlgħa kuni ta Yesu Kristi ka nzakw tsi ka Mghama ghuni. Ndi'anavawandi'a tavatani ndi'ets. ⁷ Dihavawadiha tida manda dihatá fu ta hadik nda slrəŋhani ya. Mbranafta zlgħay nda ŋuduf manda va ya taghaghunaf lu. Ka rfa kuni ta Lazglafta kahwathwata.

⁸ Daswa ka kuni, da nanaghata mnduha ta kaghuni nda ndana ghəŋa hadik, ka nda baru ta sabi ma ndana ghəŋa mnduha ta sladafta ta mbrakwa ghəŋa hadik ††, kul had Kristi ya a tsi. ⁹ Inda glakwa Lazglafta ná, nza-mə ma Kristi. ¹⁰ Nda ndi'a vgha kaghuni guli dardar nda Kristi, tsatsi ta nzakway ka Mghama mbraku ta ghəŋa inda mbrakuha nda gwal ta nzanaghata mnduha ya.

¹¹ Ma tsatsi mutsafta kaghuni ta tsatá fafađ. Nda dzva mnda səla a tsata lu wu, Kristi kaghəŋani ta tsata. Nda nza tsa tsatá fafađ ya, manda kliŋta dmaku ta ga mgham ta ghəŋa ghuni ya. ¹² Ma magaghunaftá batem fadata lu ta kaghuni kawadaga nda Kristi da ku-lu, ka sli'agaptá kuni kawadaga nda tsi guli nda ma zlgħafta ghuni ta mbrakwa Lazglafta ta sli'aganaptá Kristi ma mtaku ‡ya. ¹³ Kaghuni, si nda rwa kuni ta kəma Lazglafta, kabga dmakwa ghuni, nda kwala fafađa ghuni kul tsaku guli. Ka vraghunamtá Lazglafta nda hafu kawadaga nda tsi, ka plamatá inda dmakwa mu. ¹⁴ Ka hərdiŋtá tsi ta batá dməŋ ya ta hbutá amu, ta ragħwa amu ya. Ka hərdiŋta tsi ma zlgħafta ta udza zlgħay. ¹⁵ Mantsa ya hləgadanaghuta Lazglafta ta mbraku ta ghwadaka sulkum ta nzanaghata mnduha nda ga mgham ta ghəŋa taŋ. Ka pghanaghata tsi ta hula ta həŋ ta kəma inda mnduha, ma hlaftá həŋ ka vu'a zatá ghwa zwanani ta udza zlgħay.

¹⁶ Tsaya tama, yaha mndu da kba kaghuni ta ghəŋa skwi ŋa zay nda za, nda ya ŋa say nda sa, ka ta ghəŋa sanlaha ma fitika skalu a tsi, nda ya ta ghəŋa ngħakwa tili, nda ya ta ghəŋa fitika Sabat ††. ¹⁷ Inda tsahaya ná,

† Ngha ta 4:13. †† Ngha ta Galat 4:3 nda skwi ya vindin lu mistani ŋa ŋanata. ‡ Gray nda Ruma 6:4.

nda nza ka sulkuma skwi dza'a sagħa nda sa. Vərdani tama ná, Kristi ya. ¹⁸ Yaha kuni zlanəŋtá ghəŋa ghuni ta sanlaha ma mnduha, tsa gwal ta tsəlbə ta kəma duhwalha Lazglafta ta mna gwada ta ghəŋa mazəməzəma ngħəŋ həŋ manda skwi ma suni ya, da ŋraptá həŋ ta kaghuni. Tsa mnduha ya ná, ndana mnda səla ma ghəŋa taŋ, ¹⁹ ndi'a a vgha taŋ nda Kristi ta nzakway ka ghəŋ ya wa. Əŋka'a ka Kristi ta kəl vgha ka bagħaku. Tsatsi ta gwayanaftá vla nzugu nda malaha tani ta kəl tsi ka glaku manda ya ta kumə Lazglafta ya.

Mtuta ŋa nzakw kawadaga nda Kristi

²⁰ Wya mtumta kuni kawadaga nda Kristi, ta had mbrakwa na ghəŋa hadik † na ta ga mgham ta ghəŋa kaghuni wa. Kabgawu tama ta kəl kuni ka gdata ta magaku manda ŋa gwal ma ghəŋa hadik na? Kabgawu ta kəl kuni ka sna na zlahuha taŋ ta mnay kazlay: ²¹ «Ma kapaŋ ka ta yeya, ma tapana ka ta yeya, ma ksaŋ ka ta yeya,» kə'a ya na. ²² Had sana skwi ta magata tsa zlahuha ya ksaŋəŋ lu wa. Mnda səla tani ta tsa'ata fatá tsa zlahuha ya ka tagħay mantsa ya. ²³ Ka nda ghada klafta mndu ta tsa zlahuha ya ka sana skwi ná, ta dzadza ta vghani ka tsəlbə ŋa tsa mbrakuha ta nzanaghata ya, ka va magayni ta tsa slnaha ya, ka va zlahafta vghani. Kulam nda tsa, had dza'a katanəŋta ŋa dzatá ghudzaku ma vghani wa.

3 Kawadaga nda Kristi sli'agapta kuni ma mtaku. Zabawazaba tama ta skwiha ya ta luwa, ma vli ya nza Kristi nda ga zəghwa Lazglafta ††† ya. ² Ta luwa ká fatá ghəŋa ghuni, ma nza tsi ta hadik, ³ kabga mtumta kuni, nda nzula hafa ghuni kawadaga nda Kristi da Lazglafta. ⁴ Vərdə hafa ghuni ná, Kristi ya. Bađu da zlagapəŋ tsi, dza'a zlagaku kaghuni guli kawadaga nda tsi. Tekw kaghuni ma glakwani dza'azlay.

Halata hafu nda lfidani

⁵ Zadanawa zađa ta ŋa ghəŋa hadik ma kaghuni ta nzakway ka: Sli'insli'iŋ, ghurdubaku, hliri, hara'utiri, tsagana, ka guram tsa tsagana ya nda wuya skwi. ⁶ Ta ghəŋa tsa skwiha ya dza'a kəl basa ŋudufa Lazglafta ka lanaghata gwal ta kwalaghuta snanata gwadani. ⁷ Mantsa ya si nzakwa kaghuni guli si ghalya ma fitika nzakwa ghuni ta ma dmaku.

⁸ Ndanana tama, zlanwazla ta inda tsahaya: Daga dugun, basa ŋuduf, sidi, yaha razu nda ŋruhu tani sabi ma wa ghuni. ⁹ Ma tsanava kuni ta gwada ta mndu, kabga sabsa kaghuni sudək ma halata nzaku, sudin-suda kuni ta ghwadaka nzaku. ¹⁰ Sudava suda kuni ta lfiđa nzaku, ka nuta kuni ka lfiđa mndu, ta naku ka lfiđ ka lfiđ vgha ghuni ka gra vgha nda mndu ta tsafat †††. Mantsa ya dza'a kəl kuni ka snəŋta Lazglafta dardar.

¹¹ Ndanana tama, ta had mnay kazlay: La Grek yehaya, la Yahuda yehaya, gwal nda tsa fafađa taŋ yehaya, gwal kul tsaku fafađa taŋ yehaya, gwal ma mtak yehaya, gwal kul gunaku ghəŋa taŋ yehaya, la vu'a yeya, gwal

†† Gray nda Ruma 14:1-6. ††† Ngha ta Galat 4:3 nda skwi ya vindin lu mistani ŋa ŋanata. ††† Ngha ta Zabura 110:1. †††† Gray nda Zlrafta 1:26.

falau' vgha tarj yehaya ya kə'a wa. Mamu Kristi ta nzakway ka hdatani ma inda tarj.

¹² Mantsa ya tama, Lazglafta ta psapta kaghuni na nzakwa ghuni ka mnduhani, ta d'vay ta kaghuni. Kaghuni guli, nzawanza nda tawa hidahida ta mndu, nda zdaku, nda hanata ghəŋ, nda nzakw lebtekwa, nda ksanata ŋuduf. ¹³ Katuvuswa vgha, pluvuswa dmaku ka mamu skwi gana sani ta sani. Manda va ya plighunis † Kristi ta dmakuha ghuni ya ná, pluvuswa dmakwa ghuni guli. ¹⁴ Ya ta malapta katək ná, d'vuvus-ta ghuni ta vgha ghuni. Tsa d'vuvustá vgha ya ta nzakway ka tbarj ta ŋəzrlaghunata. ¹⁵ Ka pgha zdakwa Kristi ta ŋudufa ghuni. Guyaghuna guya Lazglafta ka vgha turtuk na nzakwa ghuni ma tsa zdaku ya. Rfawarfa. ¹⁶ Ka nzamza gwada Kristi mataba ghuni gerger. Mnuvuswa mna ta gwada mataba ghuni, vluvuswava ta hidaku sani na sani nda kd'avakta hidaku. Fawa laha na Lazglafta ma hyahya ŋudufa ghuni nda rfu, ka zləzlv kuni, ka ghuba kuni nda inda laha ta vlaghunata Sulkum ††. ¹⁷ Dər nahgani ta magə kuni, dər nahgani ta mnə kuni, magawamaga ma hga Mghama mu Yesu, ka rfa kuni ta Lazglafta Da mu nda ma tsatsi.

Gwata vgha ma Ifida hafu

¹⁸ Mi'aha, hanaganawa hana ta ghəŋa ghuni mista zə'alha ghuni manda ya ta raku ka magay ta kəma Mgham Yesu.

¹⁹ Zgwana, d'vuwadva ta mi'a ghuni. Ma ŋruhə kuni ta həŋ.

²⁰ Zwani, snawa gwada da dadaha ghuni ma inda skwi demdem. Tsaya skwi ta zdəganatá Mgham Yesu.

²¹ Dadaha, ma ganaf kuni ta basa ŋuduf ta zwana ghuni, da kulistá ghəŋa tarj.

²² Kwalvaha, snawa gwada ma inda skwi da danahəga ghuni ta na ghəŋa hadik na. Ta wa ira tarj yeya a dza'a maga kuni ta skwi dina manda skwi na zdəganata ghuni ta həŋ wa. Magawamaga na tarj nda vərda ŋudufa ghuni, kabga zləŋafta ghuni ta Mgham Yesu.

²³ Inda skwi ta magə kuni ná, magawamaga nda vərda ŋudufa ghuni manda skwi ta magə kuni na Mgham Yesu, nza a ka na mnduha wa. ²⁴ Dina ka snarjta ghuni kazlay: Dza'a plaghunapla Mgham Yesu nda skwi ya payana tsi ta mnduhani ‡ kə'a. Vərda danahəga ná, Kristi ya. Tsatsi mndu ta maganata kuni ta slna. ²⁵ Mndu ta maga ghwadaka skwi ná, va tsa ghwadakani ya ŋani dza'a mutsay, kabga had Lazglafta ta gala mndu nda gala †† wa.

4 Kaghuni danahəgaha, ŋanawaŋa ta kwalvaha ghuni ta tdukwani nda rakwani. Dina ka snarjta ghuni guli kazlay: Mamu danahəga kaghuni guli ta luwa kə'a.

Vla hidaku

² Gədwawa gda ta maga du'a, mantsa ya dza'a kəl kuni ka nzata hzlenə nda rfanaghatá Lazglafta. ³ Magawa

† Gray nda Mata 6:12, 14. †† Gray nda Ifisuha 5:19-20. ‡ Gray nda Galat 4:1-2. †† Gray nda Vrafta ta zlahu 10:17.

du'a guli ta ghəŋa aŋni, kada gunanarjta Lazglafta ta watgha na mnanarjta gwadani ta mnduha, mnanarjha ŋni ta difata skwa Kristi guli ta həŋ. Tsa vəl magay da ta difata skwa Kristi ya kəl lu ka hbamtá i'i. ⁴ Magawa du'a ta ghəŋa da na laviŋta da ta mnanarjta gwada ta ghəŋani dardar manda ya ta raku.

⁵ Nzawanza nda difil tavata gwal kul zlghafta Kristi. Dər yawu mutsafta kuni ta katsaftá maga ŋərma skwi ya, ma zlidiŋ kuni ta tsa fitik ya. ⁶ Ma gwada ta gwadə kuni, gwada tdukwa katsi sabi ma wubisima ghuni, hmətət ka tsi nzata. Nda tvani ka kuni zlghawi na mndu.

Ga zgu

⁷ Tisik †† ta nzakway ka zwanama, hamha ta ghəŋani ma slna Kristi. Kawadaga ŋni nda tsi ta ksa slna Mgham Yesu. Dza'a mnaghunamna ta gwada ta ghəŋa da. ⁸ Ta ghunadapghuna yu padak da kaghuni na snarjta ghuni ta nzakwa ŋni, na vlaghunatani ta mbraku guli. ⁹ Kawadaga həŋ ta labə da kaghuni nda Unesima †††, ta nzakway ka zwanama mu. Tsatsi guli, ŋərma mndu ya, zwanə ghuni ya guli. Dza'a mnaghunamna həŋ ta skwi ta magaku hadna.

¹⁰ Ta ga zgu Aristarkus ††† na ghuni hbam lu kawadaga nda i'i. Ta ga zgu Markus ta nzakway ka zbughuma Barnabas ya na ghuni guli. Ka bhadaghabha tsi da kaghuni, ka tsu'afra kuni. Nda ghada snarjta ghuni ta gwada ta ghəŋani. ¹¹ Ta ga zgu Yustus, ta hgə lu ka Yestus ya na ghuni guli. Tsa hahəŋ yeya la Yahuda ta ksa slna ga mgham Lazglafta kawadaga nda i'i hadna. Ndada a ksidimta həŋ ta ŋuduf wa.

¹² Ta ga zgu Ipafra § ta nzakway ka mnda ghuni ya, na ghuni guli. Kwalva Yesu Kristi ya. Had ta zlanjta magadu'a da Lazglafta ta ghəŋa kaghuni wa. Ta magay ta du'a na dihavata ghuni, na sifaghunafta ta tva Lazglaf-ta. ¹³ Nda ngra yu ka ghəŋa da kə'a ta va ŋavata ka ksa slna ta ghəŋa kaghuni, nda ya ta ghəŋa gwal ma luwa Lawdikiya, nda luwa Hiyerapolis. ¹⁴ Ta ga zgu Lukwa §† vərda mnda mu ta nzakway ka duhtura ŋni ya guli na ghuni. Mantsa ya Demaska guli.

¹⁵ Ka ganaghata kuni ta zgu ta zwanama ta nzakway ma luwa Lawdikiya, nda Nimfa, nda Igliz ta guyavata ga tarj ya. ¹⁶ Manda kdinjta ghuni ta dzanajta na delewer na ná, ka tsghanafta kuni ta Igliz ma luwa Lawdikiya na dzanajta hahəŋ guli. Na dzanajta kaghuni guli ta ya dza'a tsghəgaghunapta gwal ma luwa Lawdikiya.

¹⁷ Mnanawamna ta Artipus §†† «ka ŋavata tsi ma slna ya vlanj Mgham Yesu Kristi, na kdanaftani.»

¹⁸ Nda dzva da vindaghunafta yu kazlay: Ta ga zgu i'i Pwal na ghuni kə'a. Havapwahava ta hbatá i'i ma gamak. Ka nza zdakatahudí nda kaghuni!

†† Ngra ta Slna gwal ghunay 20:4 Afisus 6:21-22. ††† Ngra ta Filimurj 10-15. †††† Aristarkus: Ngra ta Slna gwal ghunay 19:29, 27:2. Markus: Ngra ta Slna gwal ghunay 12:12, 25, 13:13, 15:37-39. Barnabas: Ngra ta Slna gwal ghunay 9:27, 11:22, 30, nda pdakwani. § Ipafra: Ngra ta 1:7. §† Lukwa: Ngra ta 2 Timute 4:11, Filimurj 24. Demaska: Ngra ta 2 Timute 4:10, Filimurj 24. §†† Artipus: Ngra ta Filimurj 2.

1 Tesalunik

1 I'i Pwal ta vindaghunafta, kawadaga ñni nda i Silas nda Timute, ña kaghuni Igliz, mnduha Lazglafta Da nda Mgham Yesu Kristi ma luwa Tesalunik. Ka vlaghunavla Lazglafta ta zɔakatahudi, nda zɔakwani.

Zlghay nda ñudufa la Tesalunik

² Ta gɔagɔa ñni ta rfa Lazglafta ta ghəña kaghuni demdem. Ta kulay ñni ta kaghuni ma du'a ñni. ³ Ta gɔagɔa ñni guli ta havakta ta kəma Lazglafta Da ñni ta slna zlghay nda ñudufa ghuni, nda yifatá slna ta magə kuni, kabga dvafta ya dvaf kuni nda dihata fatá ghəña ghuni ta Mgham Yesu Kristi. ⁴ Zwanama da, nda sna mu kazlay: Dvudva Lazglafta ta kaghuni ka zbaftá tsi ta kaghuni ña nzakway ka ñani kə'a. ⁵ Ma mnaghunata ñni ta Lfida Gwada ná, gwada nda wubisim kwenkwen yeya a mnaghuna ñni wu, nda mbrakwa Sulkum nda ghuba guli mnaghunata ñni. Nda sna aṅni kazlay: Vərda gwada tsa gwada ta gwadə ñni ya kə'a. Nda sna kaghuni ka aṅni nzakwagaptá nzaku da kaghuni ña kata kaghuni. ⁶ Kaghuni, ksafksa kaghuni ta sada ñni, nda ña Mgham Yesu. Dər má ta ghuya dāṅwa kuni katakata, tsu'aftsu'a kuni ta gwadani nda rfu ma mbrakwa Sulkum nda ghuba †. ⁷ Mantsa ya maranāṅta kuni ta ñərmata nzakwa ghuni ta mnduha Lazglafta ta hadika Mekaduniya nda ya ta hadika Akaya. ⁸ Əṅka'a ka kaghuni kəl ndəghatá mnduha ka snanṅtá gwada Mgham Yesu ma inda vli. Ta hadika Mekaduniya nda Akaya yeya a kuraghuta tsi wu, snanaghastna ta mnduha dər ndigandiga ká kuni zlghaftá Lazglafta. Had gwada ña mnəgəltə ñni ña taṅ ta ghəña ghuni wa. ⁹ Nda wa taṅ ta rusa mnduha ña ñni, ká kuni tsu'aftá aṅni ma lagha ñni da kaghuni, nda ya ká kuni zlanṅtá skwa wuyay ka mbədavata tsəlbə ta kəma vərda Lazglafta ya ta vla hafu, ¹⁰ ña kzla zwanani Yesu, ta saha ta luwa. Tsa zwanani sl'aganap Lazglafta ma mtaku, ta klaptá amu ma guma Lazglafta ta sagha ya.

Slna Pwal ma luwa Tesalunik

2 Zwanama da, nda sna kaghuni kazlay: Nza a tsa lagha lagha ñni da kaghuni ya ka bətbət wu kə'a. ² Nda sna kaghuni guli ka ñni ghuyə ta dāṅwa ma luwa Filipiya, nda ya ká həṅ razanṅata. Ama ka taftá ñni ta us tiri nda mbrakwa Lazglafta ka mnaghunatá Lfida Gwada ta sagha da Lazglafta mataba ndəghata ghuya dāṅwa. ³ Gwada ya mnə ñni ná, had tsakalawi mida wu, had nənba kaghuni mida wu, had bara kaghuni

† Ngha ta Slna gwal ghunay 17:5-9.

mida guli wa. ⁴ Katək ná, manda va ya klaf Lazglafta ta aṅni kazlay: Nda ra kuni ka mna Lfida Gwada kə'a ka vlagṅnata ya, manda va tsaya ta mna aṅni. Mna a aṅni ña zdanafatá ñuduf ta mnduha wu, ña zdanafatá ñuduf ta Lazglafta ta mna aṅni. Nda sna tsatsi ta skwi ma ñudufa mu. ⁵ Nda sna kaghuni kazlay: Ta walaṅ a aṅni ta hihināṅtá hihinaku da mndu wu kə'a. Had gwada ña hahatá mndu gwada ñni wa. Nda sna Lazglafta kazlay: Mantsa ya nzakwani kə'a. ⁶ Nəvanṅ a aṅni ta rfanṅagha-ta mnduha, dər kaghuni, dər sanlaha ma mnduha wa. ⁷ Dər má dza'a maray ñni ta glakwa nzakwa ñni ka ghunata mnda Kristi mndani ná, maranṅ a aṅni wa. Katək ná, lebtəkw hanaganata ñni ta ghəña ñni manda ya ta nghə marakw †† ta zwanani ya. ⁸ Ma tsa fatá ghəña ñni ñaghuni ya ná, mnaghunatá Lfida Gwada ta sabi da Lazglafta kwenkwen yeya a mnaghuna ñni wa. Kumanṅkuma ñni ta vlaghunata nda hafa ñni tani, kabga lamla kuni da ñudufa ñni kahwathwata. ⁹ Zwanama da, ta havakhava kuni ta datá vgha ñni ka maga slna da kaghuni. Si ta ksay ñni ta slna nda rvidik tani, nda fitik tani, kada kwala ñni da ghuyanaptá dāṅwa ta dər wati mataba ghuni, nda skwi ña zay ñni ta mnə ñni ta Lfida Gwada ta sagha da Lazglafta ña ghuni.

¹⁰ Nda sna kaghuni kazlay: Nda nza kaghuni ka masləmtsəka ñni kə'a. Mantsa ya nzakwani da Lazglaf-ta guli. Ka ñəрма mnduha nzata ñni da kaghuni, ka mnduha Lazglafta, ka gwal tdukwa nzakwa ñni, had sana skwi ña tsanṅavata wa. ¹¹ Nda sna kaghuni guli kazlay: Manda nzatá nzakwa i da nda zwanani ya nzata ñni nda inda kaghuni, ¹² ka vla hidaku nda mbraku ña ghuni. Vlaghunavla ñni ta hidaku, ña nzay ghuni ta nzaku manda ya ta kumə Lazglafta ya ta hgaftá kaghuni ña lama ghuni da ga Mghamani nda glakwani ya.

¹³ Ta gɔagɔa ñni ta rfa Lazglafta guli, kabga ma fitika mnaghunata ñni ta gwada Lazglafta ná, tsu'aftsu'a kuni, ka zlghafta manda va gwada gwadagap Lazglafta, manda va gwadagap mnduha a wa. Manda va tsaya nzakwani kahwathwata, sagha da Lazglafta tsa gwada ya, ka ksə tsi ta slna ma kaghuni ta zlghafta ya.

¹⁴ Zwanama da, nuna kaghuni manda Igliza Lazglafta ta nzakway ma Yesu Kristi ta hadika Zudiya ‡ ya. Ghuyə ghuya kaghuni ta dāṅwa da gwal ta hadika ghuni, manda ya ghuyanap la Yahuda ta hahəṅ ya. ¹⁵ Tsa la Yahuda ya ta psalatá la anabi, ka dzatá həṅ ta Mgham Yesu, ka limistá həṅ ka giri †† ña mu guli. Zdəgana a tsa

†† Mamu dzəghu ma lebtəkwaku: Nzanza ñni lebtəkw. Ka nzatá ñni manda zwani kwitəkw kwitəkw, ka sanlaha ta mnay. ‡ Ngha ta Slna gwal ghunay 17:5-6. †† Ngha ta Slna gwal ghunay 9:23, 29, 13:45, 50, 14:2, 5, 19, 17:5, 13, 18:12.

skwi ta magə həŋ ya ta Lazglafta wu, nda nza həŋ ka ghuma inda mnduha. ¹⁶ Ta kumay həŋ ta pyaftá aŋni ta mna gwada Lazglafta ŋa gwal kul nzakway ka la Yahuda, yaha həŋ da mbafta. Ndanana, hđanamhđa həŋ ta dmakwa taŋ, ka kdavakta tsi nda basafta Lazglafta ta ŋuduf ta ghəŋa taŋ †.

¹⁷ Aŋni zwana ma, tahula dgata mu ta vgha labla fitik mida, kuma mu yeya kul guyafta. Nziya nza tsi ná, kawadaga mu ma ŋuduf. Ta ksaŋnaksamamaya ghuni katakata. Ta kumay ŋni ta nghaghunaghata. ¹⁸ Mantsa ya ná, kumafkuma ŋni ta vradaghata da kaghuni. Nda kđa fitika i'i Pwal ka ghəŋa da ta fatá fitikani, ama ka pyaftá halaway ta aŋni. ¹⁹ Ta wa fatá ghəŋa ŋni, nda haratá ghəŋa ŋni, nda ghərba zewazewa glaku dza'a ŋni mutsay badu fitik dza'a sagha Mgham Yesu Kristi ya katak na? Ta kaghuni ya a katak tsa wa? ²⁰ Manda va tsaya nzakwani, kaghuni glakwa ŋni, kaghuni haratá ghəŋa ŋni.

3 Sana skwi guli ná, ma trapta ŋni ta kzlay, mal nza-ghu mu hadna ma luwa Atina ††, ka ŋni ² ka ghunadapta da kaghuni ta Timute ta nzakway ka zwanama ŋni, ta ksa slna Lazglafta ya guli. Kawadaga ŋni nda tsi ta mna Lfida Gwada ta ghəŋa Yesu Kristi. Ghunadap ghuna ŋni da kaghuni ŋa sghaghunaghata mbraku, ŋa dihavata ghuni ma zlgħay nda ŋuduf, ³ ka da kwala ŋudufa dər wa da tđu ma na ghuya đarŋwa ndanana, kabga nda sna kaghuni kazlay: Favamafa Lazglafta ta tsaya kə'a. ⁴ Ma fitika nzakwa ŋni da kaghuni ná, ghadaghada ŋni ta mnaghunata kazlay: Dza'a mamu ghuya đarŋwa katakata kə'a. Tsaya tama ta slaku manda va ya sraŋ kuni. ⁵ Ma trapta đa ta hbanatá ŋudufa đa, kəl yu ka ghunadaptá Timute da kaghuni, ŋa sraŋtá nzakwa zlgħay nda ŋudufa ghuni. Ta zləŋay yu ta baraghata halaway ta kaghuni, da nza-tá tsa slna maga ŋni ya ka bətbət.

⁶ Ndanana tama, slí'afslí'a Timute da kaghuni ‡ ka vragaghuta da aŋni, ka rusaŋnaftá tsi ta gwada ta zlgħay nda ŋudufa ghuni, nda ya ká kuni ta đvutá mndu. Ka mnaŋnaftá tsi guli ya ká kuni ta famtá aŋni ma du'a ghuni dardar, nda ya ka kuni ta kuma nghəglarŋta aŋni, manda ya ta kumə aŋni ta nghanŋtá kaghuni ya guli. ⁷ Tsaya tama zwanama, lbaŋnalba zlgħay nda ŋudufa ghuni ta ŋuduf, ma tsa ghuyata đarŋwa ŋni basu ŋni ya. ⁸ Ndanana tama ná, ta hafu ŋni, kabga dihatá vgha ghuni ma ndi'atá vgha ghuni ta Mgham Yesu. ⁹ Ndaw dza'a rfa ŋni ta Lazglafta ŋni ta ghəŋa kaghuni ma na zđarŋnafta zđarŋnaf kuni ta ŋuduf ta kəmani na? ¹⁰ Nda rvidikani tani, nda fitikani tani ŋni ta ndi'ata ka maga du'a da tsi, ŋa vlarŋnatani ta tvi, ŋa lagha ŋni da nghaghunaghata, nda ya ŋa kdighunistá skwi ya ta pđaghuta ma zlgħay nda ŋudufa ghuni.

¹¹ Má ka bhadaŋnaghahba Lazglafta tsatsi ka ghəŋani ta nzakway ka Da mu, nda Mghama mu Yesu, da kaghuni. ¹² Kaghuni ya guli, má ka sghaghunagha

† Ta ghəŋa aya 15-16 ná, grawa gra nda Ruma 11, ma vla mnay Pwal ta gwada ta ghəŋa kđanaktani kahwathwata ta mna gwada ta mbaku, ŋa la Yahuda. †† Ngha ta Slna gwal ghunay 17:15-16. ‡ Ngha ta Slna gwal ghunay 18:5.

sga Mgham Yesu ta tsa đvu mataba ghuni ya, nda ya ta magə kuni ŋa inda sanlaha ma mnduha ya guli, ka nzakwa tsi manda va ya ta đvu aŋni ta kaghuni ya. ¹³ Má ka sladanafslada Lazglafta ta ŋudufa ghuni ŋa nzakwa ghuni nda ghuba kul had gwada ta ghəŋa ghuni ta kəma Lazglafta Da mu, badu sagha dza'a sagha Mghama mu Yesu Kristi kawadaga nda inda duhwalhani ya.

Nzaku ta zđəganatá Lazglafta

4 Zwanama đa, nu skwi ta pđaku ŋa mnay, ya nda ghada taghaghunafta ŋni ka kuni da magay ŋa zđəganatá Lazglafta. Ya manda va tsaya ta nzakwa kuni ta tsa nzaku na. Ta ndəba ghuna ndəba ŋni ta dzvu katakata, ta vlaghunavla ŋni ta hidaku manda va tsaya. Ma hga Mghama mu Yesu Kristi, ka kđarŋta kuni ta dza'a ta kəma ta kəma. ² Nda sna kuni ta nzaku ya taghaghunaf ŋni nda ma mbrakwa Mghama mu Yesu. ³ Skwi ya kumə Lazglafta ná, nzata ghuni hezle' a ta kəmani kul had hliri. ⁴ Sraŋta dər wa ta nzaku nda markwa taŋ, ka vlarŋtá glaku manda ya ta kumə Lazglafta, ⁵ ŋa ghudzaku tida manda ŋa gwal kul sraŋta Lazglafta ya a guli wa. ⁶ Ma tsa skwiha ya tama ná, ma tsaghu sani ta sani ka nənabapta, kabga dza'a ghuzlanap ghuzla Lazglafta tiri ta gwal ta maga mndərga tsaya, manda ya ghada ŋni ta mnuta ya. ⁷ Hgaf a Lazglafta ta amu ŋa maga slí'ŋslí'ŋ wa. Hgaf ŋa nzata mu hezle' a ta amu. ⁸ Tsaya tama, ka va a yu ta tsa gwada ya wu ka mndu katsi, mndu a vziŋ tsi wu, Lazglafta ta vlaghunatá Sulkumani nda ghuba ya vziŋ tsi.

⁹ Ta ghəŋa đvuvusta ghuni ta ghəŋa ghuni ná, ta dza'a vindaghunafta nda vinda a lu wu, kabga ghadaghada Lazglafta ka ghəŋani ta taghaghunafta. ¹⁰ Tsaya skwi ta magə kuni ŋa inda †† mnduha Lazglafta ta hadika Mekaduniya demdem. Ta ndəba dzva yu da kaghuni zwanama, ka kđarŋta kuni ta magay ta kəma ta kəma. ¹¹ Nvawarŋa ka nzata kuni nda zdaku, ma tsatsafaku kuni ta tsatsafaku, magawamaga ta slna nda dzva ghuni ŋa kata ghəŋa ghuni, manda ya ghada ŋni ta mnaghunata ya. ¹² Ka mantsa ka kuni magay katsi, dza'a vlay gwal ta kul zlgħafta ta glaku ŋa ghuni, had kuni dza'a slaslamaku guli wa.

Gwada ta sagha Mgham Yesu

¹³ Zwanama đa, ta kumay yu ta sraŋta ghuni ta skwi ta ghəŋa gwal nda rwa, da nza-tá kuni sasu'anaka manda gwal ta kul faftá ghəŋa taŋ ta Yesu. ¹⁴ Tsəhala grafgra amu kazlay: Mtumta Yesu ka slí'agaptá tsi kə'a ya, mantsa ya guli ná, grafma gra guli kazlay: Dza'a slí'aganapslí'a nda ma Yesu ta inda gwal ta rwuta kawadaga nda Yesu ma zlgħay nda ŋuduf guli kə'a.

¹⁵ Na gwada dza'a ŋni mnay ndanana ná, gwada ya mna Mgham Yesu ya. Badu tsa fitik dza'a vragata tsi ya ná, tinlaghuta a amu ta ndiri ya ta gwal nda rwa wa.

¹⁶ Badu tsaya, dza'a ghudzaga ghudzaga lwa Lazglafta, ŋa kapaŋta mali ta ghəŋa duhwalhani ta lwi, ka vyatá

†† Ngha ta 2 La Kwareŋt 1:16.

dula Lazglafta, ɲa saha Mghama mu Yesu ka ghəɲani ta luwa, ɲa sli'agapta gwal nda rwa ma Kristi karaku taɲtaɲ, ¹⁷ ɲa hla amu ta ndiri ya kawadaga nda həɲ ma ghwayak, ɲa dza'a guyaku nda Mgham Yesu ma ghuvanata luwa. Mantsa ya tama, ɲa nzakwa mu ɲa dekdek kawadaga nda Mgham † Lazglafta. ¹⁸ Tsaya tama lbuvuswa ɲuduf nda tsa gwadaha ya.

Sna a lu ta fitik dza'a vragata Yesu wa

5 Zwanama da, pahəgla a kuni ta vindaghunafta ka ta wati fitik, nda ya ka ta wati luwa dza'a magakwa tsa skwiha ya wa. ² Nda sna kaghuni ka ghəɲa ghuni kazlay: Manda ghali ta sagha girvidik †† ya dza'a sagha fitika Mgham Yesu kə'a. ³ Ma fitika mnay mnduha kazlay: Zda nzaku, ta had hwazlabaku ‡ wu kə'a ya, gi ma tsaya dza'a slakwa badzaku, manda va ya ta sagha fitika dgakwa marakw nda huɖi dluk ya. Had həɲ dza'a ndapta mida wa. ⁴ Kaghuni zwanama da, ma grum a nzatá nzakwa kaghuni, ɲa sagha tsa fitik ya ksaghunaghata manda ghali wa. ⁵ Kaghuni demdem ná, zwana tsuwadaka fitik kaghuni. Nza a amu manda gw-al ma grum girvidik ya wa. ⁶ Ka si mantsa tsi katsi, ma ksu hani ta amu manda ɲa sanlaha ya. Katək ná, nza-manza hzleɲa ndiri ka zlahá vgha mu. ⁷ Gwal ta hani ná, girvidik ta hana həɲ ta hani, girvidik ta ghuyakwa həɲ ta ghuyaku guli. ⁸ Amu ya, gifitik ta mbada amu ta mbada. Zlahá ma vgha mu. Klafma zlghay nda ɲuduf nda dvu ka nzakwa həɲ manda sudatá lguta kufur ɲa wara nda tsi. Fafma ghəɲa mu ta mbaku manda fatá takazak †† ma ghəɲ. ⁹ Pəgha a Lazglafta ta amu ɲa ghuzlamap tiri wa. Hgafhga ta amu ɲa mbamafta nda ma Mghama mu Yesu Kristi. ¹⁰ Ta ghəɲa amu mtuta Yesu, ɲa nzakwa mu kawadaga nda tsi. Dər má ta nda iri mu, dər má nda rwa mu, kawadaga nzatá nzakwa mu nda tsi. ¹¹ Tsaya tama, mbruvuswambra ta vgha ghuni, katuvuswa kata ta vgha ghuni manda ya ta magə kuni ndanana ya.

† Aya 15-17: Gray nda 1 La Kwareɲt 15:51-52. †† Gray nda Mata 24:43, Lukwa 12:39, 2 Piyer 3:10. ‡ Gray nda Irimiya 6:14, 8:11. †† Gray nda Isaya 59:17, Afisus 6:11-17.

Dzatá ghəɲa gwada Pwal

¹² Zwanama da, ta ndəba dzvu yu da kaghuni, vlawa glaku ɲa gwal ta ksa slna Lazglafta mataba ghuni, gw-al zbap Lazglafta ka fata ta ghəɲa kaghuni ɲa taghaghunaftá tvani ya. ¹³ Vlawa glaku ɲa taɲ dar ka dvtuta kuni ta həɲ katakata ta ghəɲa slna taɲ. Nzuvuswanza nda zdaku mataba ghuni, nda ya nda sanlaha guli.

¹⁴ Zwanama da, ta ndəba dzvu yu da kaghuni, dvawadva ta gwal ta yaɖi, tsafarawa gwal hulebhuleba, vlawa mbraku ɲa gwal htu mbrakwa taɲ, ka ksa kuni ta ɲuduf nda inda mndu. ¹⁵ Daswa ka kuni, da vranamtá mndu ta ɲaslu ta mndu nda ɲaslu. ɲavawaɲa katək, ka maga skwi ya dına mataba ghuni, nda ya ɲa hamata sanlaha tani.

¹⁶ Nda rfu ka kuni nzakwa ghuni. ¹⁷ Ma zlanap kuni ta maga du'a. ¹⁸ Rfanaghawa Lazglafta dər ta ghəɲa wati ma skwi tsi, kabga tsaya skwi ɲa magay ghuni ta zdəganatá Lazglafta, na tsa kaghuni gwal nda ndi'a nda Yesu Kristi ya.

¹⁹ Ma su'ufiɲ kuni ta Sulkum nda ghuba, ²⁰ Ma mnə kuni ta mtsiriu' nda gwada la anabi. ²¹ Ama kwatsadapwa inda skwi demdem, ka zbapta kuni ta ya dına, ²² ka tsaghuta kuni ta vgha nda inda bədzaku.

²³ Ka ghubaghunaghuba Lazglafta ya ta vlatá zdaku kaghəɲani, ka naghunaftá tsi ka ɲani dardar. Ka ngha tsatsi ta kaghuni tsuhtsuh, nda sulkuma ghuni tani, nda hafa ghuni tani, nda slu'uvgha ghuni tani. Tsaya dza'a kwal rutsak kul nzafta ta kaghuni ma fitika sagha Mghama mu Yesu Kristi. ²⁴ Dza'a magay tsa Lazglafta ta hgaftá kaghuni ya, kabga ta magay ta inda skwi ya mna tsi.

²⁵ Zwanama da, ndəbawa dzvu ta ghəɲa aɲni.

²⁶ Ka ganaghata kuni ta zgu ta zwanama nda dvaftá vgha hmətət.

²⁷ Ta ndəba ghunatá dzvu yu ma hga Mgham Yesu. Ka dzananafta kuni ta na delewer na ta inda zwanama.

²⁸ Ka nza zdakatahuda Mghama mu Yesu Kristi kawadaga nda kaghuni.

2 Tesalunik

Ga zgu

1 I'i Pwal, kawadaga nda i Silas nda Timute, ta vinda na delewer na ɲa kaghuni Igliza Lazglafta ma luwa Tesalunik, kaghuni ta nzakway ka ɲa Da mu Lazglafta, nda Mghama mu Yesu Kristi ya. ² Ka nza zɔakatahudi nda zɔakwa i Da mu Lazglafta nda Yesu Kristi ta ghɛɲa kaghuni.

Dza'a sasa Yesu da tsa guma

³ Zwanama ɗa, haɗ ɲni ta zlanɲa rfanaghatá Lazglafta ta ghɛɲa kaghuni wa. Nda nza tsaya tɗukwa, kabga ta dza'a ta kɛma ta kɛma zlgɛɲa nda ɲuɗufa ghuni, nda ɗvu ta dza'a ta kɛma ta kɛma ta magɛ inda kaghuni ɲa sanlaha ya. ⁴ Tsaya ta kɛl ɲni ka ghubakwa ɲni ta ghɛɲa kaghuni da sanlaha ma Igliza Lazglafta. Kaghuni ná, ɲanaɲa kuni ta zlgɛɲa nda ɲuɗuf, ka su'a ghuya ɗaɲwa nda giri ta gɛ lu ɲa ghuni.

⁵ Tsa ghuya ɗaɲwa ya ta maray kazlay: Tufukwa guma Lazglafta kɛ'a, ɲa klaftani ta kaghuni ka gwal nda ra ɲa da ga mghama Lazglafta, ya ta ghuyɛ kuni ta ɗaɲwa ta ghɛɲani ya. ⁶ Skwi tɗukwa dza'a magata Lazglafta, na tsa ghuyanaptá ɗaɲwa dza'a ghuyanapta tsi ta tsa gwal ta ghuyaghunaptá ɗaɲwa ya guli. ⁷ Ma zlagapta dza'a zlagapta Mgham Yesu Kristi ná, dza'a vlaghunavla ta mbi'a vgha ta kaghuni ta ghuytá ɗaɲwa ya, nda aɲni tani. Ta luwa dza'a saha tsi kawadaga nda duhwalha Lazglafta gwal nda mbra ya. ⁸ Ma takataka vu ta zlgɛɲa dza'a saha hɛɲ ɲa ghuzlanaptá iri ta gwal kul snanɲá Lazglafta †, ta kwalaghutá snatá Lfida Gwada Mghama mu Yesu Kristi ya. ⁹ Tsa ghuzla iri dza'a ghuzlanapta lu ta hɛɲ ya ná, tsaya zaɗanata hɛɲ dza'a zaɗanata lu di'ir ɲa wa ira Mgham Yesu, nda glakwa mbrakwani †† tani. ¹⁰ Ma sahani dza'a magakwa tsaya, ɲa zlzlvay inda gwal ta zlgɛɲa, ɲa ndɛrmimay inda taɲ nda ndɛrmima. Tekw kaghuni mataba taɲ, kabga zlgɛɲa kaghuni guli ta gwada ya mnaghuni ɲni.

¹¹ Tsaya ta kɛl ɲni ka gɗata ta maga du'a da Lazglafta ta ghɛɲa ghuni, kada nzata kuni ka guram nda skwi ya hgaf tsi ta kaghuni, ka zlgɛɲa kuni ya. Ka katá tsi ta kaghuni nda mbrakwani, ɲa magay ghuni ta skwi di-nadina, nda ya ɲa yifanaftani ta zlgɛɲa nda ɲuɗufa ghuni. ¹² Mantsa ya tama, dza'a mutsay hga Mghama mu Yesu Kristi ta glaku nda ma kaghuni, ɲa vlaghunatani guli ta glaku. Nda nza tsaya ka zɔakatahuda Lazglafta mu nda Mghama mu Yesu Kristi.

† Grawa nda Isaya 66:15. †† Gray nda Isaya 2:10, 19, 21.

Skwi dza'a magaku ta saha Yesu

2 Zwanama ɗa ‡, ta kumay ɲni ta mnaghunatá gwada ta fitika sagha dza'a sagha Mghama mu Yesu Kristi, nda gwada ta fitika tskavata dza'a tskavata mu ta kɛmani ya. Wya skwi ta ndɛbu ɲni ta dzvu da kaghuni: ² Ka mamu mndu ta mnaghunata kazlay: Saghasa fitika sagha Mgham Yesu kɛ'a, yaha kuni da zlanɲa ka ghuya ghɛɲa ghuni. ɗɛr má la anabi tsi, ɗɛr má snanɲa nda sna a kuni ta gwaday, ɗɛr i'i a ta vindaghunafata ká lu má mnaghunata. ³ Yahayaha mndu da nanaftá kaghuni ɗɛr nda wati ma tsakalawi. Gi banjalaɲ a dza'a sagha tsa fitik ya wa. Makɛɗ tsaya ná, nda ndɛgha gwal dza'a gaftá sidi nda Lazglafta, ɲa saba tsa ghwadaka mndu ya ɗɛɗay ta dabi. Tsatsi mndu ta nzakway ka ghuma. ⁴ Dza'a sli'avafslí'a ta ghɛɲa inda skwi nda ghuba, nda ya ta ghɛɲa inda skwi ta tsɛlbu lu ta tsɛlbu ta kɛmani. ɲa nzamtani ma hɛga Lazglafta, ɲa mnayni kazlay: I'i Lazglafta †† kɛ'a. ⁵ Mnaghunamna yu ta inda tsa skwiha ya ma fitika nzakwa ɗa da kaghuni. Zaghunapza ra? ⁶ Ndanana ná, nda sna kuni ta skwi ta ɲaghutá tsa ghwadak ya. Ka saghasa tsa fitikani ya ná, dza'a zlagapzлага. ⁷ An mndani, nda ghada ta magakumagaku sɛnahani. Ma tsanaɲta tsa mndu ta ɲaghuta ya ta tvi dza'azlay ná, kɛkkɛk a dza'a maga tsi ta sɛnani wa. ⁸ Dza'a sabsa ta dabi. Ma sagha dza'a sagha † Mghama mu Yesu ma glakwani, ɲa za-danatanani nda hafu dza'a vuslagapta tsi ma wani. ⁹ Nda mbrakwa halaway dza'a saba tsa ghwadaka mndu ya, ɲa magayni ta inda mazɛmzɛmha, nda inda skwi ya ta ndrakawu lu nda ndrakawa, nda inda mandɛrmimi ɲa nana †† mnduha. ¹⁰ Dza'a magay ta inda ghwadaka skwiha ɲa nanaghatá gwal ta zaɗa ghɛɲa taɲ, kabga kwalaghuta taɲ ta tsu'afata, ɗvaf a hɛɲ ta kahwathwata má dza'a mbanafatá hɛɲ ya wa. ¹¹ Tsaya kɛl Lazglafta ka ghunagatá mbrakwa zaɗaku ta ghɛɲa taɲ ɲa zlgɛɲa taɲ ta tsakalawi, ¹² kada tsanaghata Lazglafta ta guma ta inda tsa gwal ta kwalaghuta zlgɛɲa kahwathwata, zɗɛgana maga ghwadaka skwi ta hɛɲ ya.

Nzaku ka mnda zlgɛɲa nda ɲuɗuf nda diha

¹³ Anɲni, nda ra ka rfay ɲni ta Lazglafta ta ghɛɲa kaghuni zwanama. ɗvuɗva Mgham Yesu ta kaghuni kabga Lazglafta ta zbaptá kaghuni daga ta taɲtaɲ, ɲa mbaghunafata nda ma sɛna Sulkum, ka faghutá kaghuni nda ghuba, ma zlgɛɲa ghuni nda ɲuɗufa ghuni ta

‡ Gray nda 1 Tesalunik 4:15-17. †† Gray nda Daniyel 11:36, Izekiyel 28:2. †† Gray nda Isaya 11:4. ††† Gray nda Mata 24:24.

tša kahwathwata ya. ¹⁴ Nja tsaya kəl tsi ka hgaftá kaghuni nda ma Lfida Gwada ya mnaghuna r̄ni, r̄a mutsafta ghuni guli ta glakwa hga Mghama mu Yesu Kristi. ¹⁵ Tsaya tama zwanama dā ná, dihavawa diha, ka r̄anata kuni ta inda tša skwiha taghaghunaf r̄ni ya, dər ya mnaghuna lu nda mna, dər ya vindaghunafta lu nda vinda a tsi.

¹⁶ Ta maga du'a yu da Mghama mu Yesu Kristi tsatsi ka ghərjani, nda ya da Da mu Lazglafta ya ta d̄vutá amu, ya ta zdan̄tá hudi ka lbamatá r̄uduf r̄a kdekeden, nda skwi faf mu ta ghərj tida. ¹⁷ Ka lbaghunatá tsi ta r̄uduf, ka vlaghunatá tsi ta mbrakwa gdata ta maga skwi d̄inadina ma slna nda ya ma gwada.

Magawa du'a ta ghərja ar̄ni

3 Skwi ya ta p̄daku tama zwanama dā, magawa du'a ta ghərja ar̄ni, kada dza'a gwada Mgham Yesu ta kəma ta kəma misimmisim, nda ya r̄a ghubaray mnduha manda ya ta magaku da kaghuni ya. ² Magawa du'a guli ta ghərja ar̄ni r̄a katar̄natani da mnduha ta sidi, kabga inda mndu a ta tsu'a na gwada ta mnə r̄ni na wa.

³ Mgham Yesu ná, vərda mndu ya, dza'a mbraghunafmbra, r̄a nghayni ta kaghuni da halaway †. ⁴ Wya skwi graf r̄ni ta ghərja kaghuni ma ndi'atá vgha r̄ni nda Mgham Yesu: Ta r̄anar̄a kuni ta hidaku ya ta vlaghunata r̄ni, nda gdata ta gdata kuni ta magay nda ya dza'a kuni magay manda tsaya.

⁵ Ka maraghunamara Mgham Yesu ta tvi r̄a d̄vuta ghuni ta Lazglafta, nda ya r̄a hbar̄ ghuni ta r̄uduf manda r̄a Kristi.

Maga slna manda va r̄a Pwal

⁶ Zwanama dā, ma hga Mghama mu Yesu Kristi ta mna r̄ni ta na gwada na r̄a ghuni, tsaghwa vgha tava-

† Gray nda Mata 6:13, Yuhwana 17:15.

ta mnda zlḡhay nda r̄uduf ta yadi, kul had ta maga skwi taghaghunaf r̄ni. ⁷ Kaghuni, nda sna kaghuni ta skwi r̄a magay, r̄a ksay ghuni ta sada r̄ni. Ma nzakwa r̄ni da kaghuni ná, nza a r̄ni ka gwal ta yadi wa. ⁸ Zan̄ a r̄ni ta skwa zaya mndu ka mbalay wa. Ar̄ni ka ghərja r̄ni ta slavapta nda r̄vidik tani, nda fitik tani ka maga slna r̄a zay r̄ni, kabga va a r̄ni ta ghuyaghunaptá d̄ar̄wa †† ta ghərja skwa zay r̄ni wa. ⁹ Nza a vəl magay r̄ni mantša ya kazlay, ra a ka mutsay r̄ni ta skwi da kaghuni wu kə'a wa. Nda nza tša slna magə r̄ni ya r̄a tagha skwi r̄a ghuni. ¹⁰ Ma tša fitika nzakwa r̄ni da kaghuni ya ná, wya ka r̄ni si ta mnaghunata: «Ka va a mndu ta maga slna ya wu ná, ma vlar̄ kuni ta skwa zay guli,» ka r̄ni.

¹¹ Tša nzakwani ya, snar̄naghasna kazlay mamu sanlaha ta yadi mataba ghuni, kul had ta maga slna kə'a. Ta ghərja valu da kiwa ghatalakw yeya skwi ta magə hərj. ¹² Skwi ta mnə r̄ni r̄a tša mnduha ya, nda hga Mgham Yesu Kristi na: Magawamaga ta slna nda tvani, ka mutsa kaghuni ka ghərja ghuni ta skwi r̄a zay ghuni, ka r̄ni.

¹³ Kaghuni ya zwanama ná, ma hər̄faku kuni ta maga skwi d̄ina. ¹⁴ Ka had yu ta sna tša gwada vindaf lu ya wu, ka mndu katsi, mnanar̄wa mnduha demdem, ka dgaghuta kuni ta vgha nda tsi, r̄a ksaf̄tani ka hula.

¹⁵ Nziya nza tsi, yaha kuni da klaftá hərj ka ghuma ghuni. Zlahawazlaha nda tvani, kabga zwanama ghuni ya.

¹⁶ Ka vlaghunavla Mgham Yesu tsatsi ka ghərjani ta vla zdaku ya, ta zdaku dər ta wati luwa tsi. Ka nza Mgham Yesu kawadaga nda kaghuni demdem.

¹⁷ I'i Pwal ta vindaghunafta nda dzva dā, ta ga zgu yu r̄a ghuni. Tsaya thatá dzva dā ta inda delewerha ta vindafta yu. Mantša ya ta vinda yu.

¹⁸ Ka nza zdakatahuda Mghama mu Yesu Kristi kawadaga nda kaghuni demdem!

†† Gray nda Slna gwal ghunay 20:34, 1 Tesalunik 2:9.

1 Timute

Ga zgu

1 I'i Pwal, ghunatá mnda Yesu Kristi, manda ya mnaf Lazglafta mnda mba amu nda Yesu Kristi ya faf mu ta ghəŋ tida ta vinda na delewer na.

² Nja kagha Timute †, vərda zwaŋa da ma zlgħay nda ŋuduf ta vinda yu. Ka vlagħavla Lazglafta ta nzakway ka Da, nda Mghama mu Yesu Kristi ta zďakatahudani, nda tawa hidahidani, nda zďakwani.

Dasuwa ka kuni nda gwal ta taghanatá ghwadaka skwi ta mndu

³ Manda ya si ta mnə yu ŋa għa ma slí'a da da luwa Mekaduniya ya kay, ka nzata ka ma luwa Afisus, kabga mamu gwal ta tagħa tsakalawi ŋa mnduha. Ka dvanaghata ka ta həŋ ŋa zlanġa taŋ. ⁴ Ka mnanata ka ta həŋ, yaha həŋ da lagħwi da hamtá ghəŋ ma gwada ta prukutunzum, nda mbəda mndəra mndu kul haď lu dza'a kďanakta. Ta klaktá hwazlabaku, ka zlanġa ŋlaku ta kəma ta kəma ma slna Lazglafta ma zlgħay nda ŋuduf tsaha ya. ⁵ Klatá ghəŋa tsa gwada ta mnaghata yu ya ná, tsaya slí'anaftá đvu ya ta sabi ma ŋuduf ya nda għubá, nda vərda ndanu kul haď sana dga ghəŋ, nda vərda zlgħay nda ŋuduf. ⁶ Tsughwadagħu tsughwada sanlaha ta tvi, ka lagħwi zadamta ma tsa hwa-zlabakuha dza'a kwal katanaftá həŋ ya. ⁷ Ta kumay həŋ ta nzakway ka gwal ta taghanaftá zlahá Lazglafta ta mnduha, ama sna a vərda hahəŋ ta skwi ta mnə həŋ wa. Sna a həŋ ta vərda skwi ya sladaf həŋ tida guli wa.

⁸ Nda sna amu kazlay: Dina zlahu kə'a, ka nda tvani ksa mndu ta slna nda tsi. ⁹ Nda sna amu guli kazlay: Fa a lu ta zlahu ka ŋa gwal tďukwa wu kə'a, ama fafa lu ta zlahu ŋa gwal kul sna gwada da mndu, nda gwal ta maga mbrəs, nda gwal ta sidi, nda gwal dmaku, nda gwal kul zləŋa Lazglafta, nda gwal kul snanġá dzahay', nda gwal ta pslatá dadaha taŋ, nda gwal ta pslatá mndu, ¹⁰ nda gwal ta hliri, nda gwal ta hahanaku zgun nda zgun, nda gwal ta dzawaptá mndu ka vu'a, nda gwal tsakalawi, nda gwal ta wada a ta wađu ka bətbət, nda ya ŋa gwal ta maga sanlaha ma ghwadaka skwiha, ka zlanġa vərda tagħa skwi. ¹¹ Tsa vərda tagħa skwi ya ná, ta slanaghata ma Lfida Gwada fadim lu ŋa mnay ta ghəŋa glakwa Lazglafta lu.

Rfanagħatá Kristi

¹² Ta rfay yu ta Yesu Kristi Mghama mu, ta vlihatá mbraku prək maga slna da. Ta rfay yu ta ghəŋa vəl

† *Ngha ta slna gwal ghunay 16:1.*

klaftani ta i'i ka mndu nda ra ŋa faftá ghəŋ tida, ŋa maganatá slna. ¹³ An mndani, nda nza yu ka mndu si ta pgha rutsak tida ghalya, ka mnda giri ŋani, ta balanata, ama ka tawatá Lazglafta ta hidahida ta i'i, kabga ma kwala da kul snanġa si ta maga †† yu ta tsa skwiha ya. Si haď zlgħay nda ŋuduf da i'i wa. ¹⁴ Ka zďidintá Mghama mu ta huďi katakata, ka vlihatá zlgħay nda ŋuduf, nda đvu ya ta mutsu lu ma guyatá vgha nda Yesu Kristi.

¹⁵ Wya tsa vərda gwada nda ra ka tsu'afta inda mndu ya: Sasa Yesu Kristi ta ghəŋa hadik ŋa mbanaftá gwal dmaku. I'i mali mataba taŋ. ¹⁶ Tsaya kəl Lazglafta ka tawatá hidahida ta i'i. Kumankuma Yesu Kristi ta maravata ma i'i ta nzakway ka mali mataba gwal dmaku ya, ta glakwa ksa ŋudufani. Nda nza ka gray ŋa gwal dza'a zlgħaftá tsatsi, ŋa nzakwa taŋ nda rfu ŋa kďekedzeŋ. ¹⁷ Ka nza sgit nda glaku ŋa đekđek ŋa Mgham kul haď ta mtavata, kul haď ta nghavata, tsatsi turtuktuk Lazglafta ŋa kďekedzeŋ. Amin!

¹⁸ Timute zwaŋa da, na gwada ta mnaghata yu ná, manda va ya mna la anabi ta gwada ta ghəŋa għa ghalya ya, ŋa nzakwa na gwada na ŋa vlagħatá mbraku, kada laviŋta ka ta vulaftá vərda ksa vulu.

¹⁹ Njananġa ta zlgħay nda ŋudufa għa nda fatá ndana għa kul haď sana dga ghəŋ. Vzinqza sanlaha ta tsa fata ndanu kul haď dga ghəŋ ya, ka dzatá zlgħay nda ŋudufa taŋ. ²⁰ Mataba tsa mnduha ya na i Himene nda Alegzandra. Vlanġla yu ta həŋ ta halaway ‡, kada kwala həŋ razəgəltá Lazglafta.

Nja wa rakwa tsəlbay mu ta tsəlbə na?

2 Skwi ya vli yu ta mbraku taŋtaŋ ta ghəŋani karaku ná, tsaya dawa skwiha da Lazglafta nda maga du'a, nda taw ma ghuvani, nda rfanaghata ta ghəŋa inda mnduha. ² Dina ka maga du'a ta ghəŋa mghamha nda inda gwal ta ŋanatá ga mgham, kada mutsafta mu ta nzaku lebtekw, ma zďaku, ma zləŋa Lazglafta nda tvani, ŋa nzay mu ta nzaku manda ya ta raku đər ta wati ma tvi tsi. ³ Tsaya skwi dina ta zďəganatá Lazglafta mnda mba amu. ⁴ Ta kumay tsatsi ta mbafta †† inda mndu, ka mutsafta taŋ ta snanġá kahwathwata. ⁵ Na nzakwani ná, turtuktuk Lazglafta. Turtuktuk mndu ta gyanaftá mndu nda Lazglafta guli. Tsa mndu ya ná, Yesu Kristi ya ⁶ ta vlatá ghəŋani ŋa varatá inda mnduha demdem ††. Tsaya skwi ya maga tsi ma fitik ya fa Lazglafta. ⁷ Nja tsaya kəl lu ka fatá i'i ka mnda mnay, ka mnda ghunay ††† guli. Nda nza yu ka

†† *Ngha ta slna gwal ghunay 8:3, 9:4-5. ‡ Gray nda 1 La Kwareŋt 5:5, 2 Timute 2:17, 2 Timute 4:14. †† Gray nda Izekiyel 18:23. ††† Gray nda Mata 20:28. ††† Gray nda 2 Timute 1:11.*

mnda taghanaftá gwal kul nzakway ka la Yahuda † ta gwada ta zlgħay nda ɲuɖuf, nda kahwathwata. Tsakalawa ɗa a wu, kahwathwata ta mnə yu.

I mi'aha nda zgwana

⁸ Ta kumay yu tama ta magay zgwana ma inda vli ta du'a nda kapatá dzvu ya nda ghuba hezle' nda ta luwa, nda gatá sidi a wu, nda zlerɗawi a guli wa.

⁹ Ɗa mi'aha ya guli ná, ka nzakwa hahəɲ nda hba vgha manda ya ta raku. Ma laghu həɲ da rka nda ɗatá ghəɲ ya nda bla. Ma laghu həɲ da rka nda dasu, ɗər nda mizidikw, ɗər nda lɗut ya nda bla dzvani †† a tsi.

¹⁰ Ka rka həɲ ta rka nda ɲərmata slaha taɲ, manda ya ta raɲta mi'aha ta maraɲtá zləɲay taɲ ta Lazglafta.

¹¹ Ma fitika tagha skwi ya guli, seftekwa ka marakw nzata, nda hanatá ghəɲ. ¹² Vlan a yu ta tvi ta marakw ɲa taghanaftá skwi, ɗər ɲa ga mgham ta ghəɲa zgun wa. Seftekwa katsi nzata. ¹³ Adamu na taɲtaɲa mndu zlaganap Lazglafta, kada magaftá tsi ta Hawa.

¹⁴ Adamu a nanaf halaway guli wa, marakw ya nanaf tsi, ka kwalaghutá marakw ta snatá gwada Lazglafta ‡.

¹⁵ Ɗər má mantsa tsi, dza'a mbanafmba Lazglafta ta marakw nda ma yayni ta zwani, ka gɗavagɗa tsi ta ɲa-vata ma zlgħay nda ɲuɖufani, nda ɗvutá mndu, nda nzaku nda ghuba.

Gwal ngha Igliz

3 Nana gwada dza'a yu mnay na ná, gwada ɲa faftá ghəɲ tida ya. Ka ɗvafɗva mndu ta slna nzakw ka mali ta ghəɲa Igliz katsi ná, ɲərma skwi ya ɗvaɲ tsi.

² Ɗina ka nzakwa mali ta ghəɲa Igliz, ka mndu kul haɗ rutsak tida, turtuk ka markwani, zlahafzlaha katsi ta ghəɲani, ta ndanay katsi ta ndanu tɗukwa, ɗina ka nzakwani, ta tsu'ay katsi ta matbay ga taɲ, nda sna katsi ta taghanaftá skwi ta mndu, ³ ma nza tsi ka mndu ta sa ima inabi, ma nza tsi ka mndu ta sidi, ama leɓtekw ka nzakwani. Ma nza tsi ka mndu ta ghazeɲɲeɲ, ma nza tsi ka mndu ɗvutá ta tsemi. ⁴ Nda sna katsi ta ɲanatá həɲani, nda sna katsi ta zlaha zwanani ɲa nzakwa taɲ ka zwani ta sna gwada nda hanata ghəɲ guli. ⁵ Ka si sna a mndu ta ɲanatá həɲani wu katsi, wa kə'a dza'a laviɲtá nghaftá Igliza Lazglafta na? ⁶ Ma nza tsa mndu ya ka lfiɗa mndu ma zlgħay nda ɲuɖuf, da glə tsi ta ghəɲ, da zləmbamtá tsi ma mndərga tsa guma tsanagha lu ta halaway ya. ⁷ Ɗina ka nzakwani ka mndu ya ta ghubu ɗər gwal kul snatá Lazglafta, kada nzakwa tsi ka mndu kul haɗ lu ta gagay nda gaga, da zləmbamtá tsi da ɗəɓla halaway ††.

Gwal ksa slna ma səla mnduha

⁸ Gwal ta ksa slna ma səla mnduha ya guli, ɗina ka nzakwa taɲ. Yaha həɲ pgha wirak his ma vu, yaha həɲ nzakway ka gwal ta sasaku, ka gwal ta zba tsemi nda ta ghwadaka tvi. ⁹ Ɗina ka nzakway taɲ ka gwal ta ɲanatá

kahwathwata ya marigiɲ lu ma zlgħay nda ɲuɖuf nda fata ndanu kul haɗ sana dga ghəɲ. ¹⁰ Ɗina ka dzəghaɲtá həɲ karaku. Tahula tsa, ka haɗ sana skwi ɲa mnafta ta həɲ wu katsi, laviɲlava həɲ ta nzakway ka gwal dza'a ksa slna ma səla mnduha. ¹¹ Mantsa ya mi'aha ta ksa slna ma səla mnduha guli. Ɗina ka nzakway taɲ. Haɗ wu ka həɲ ta kusleɓberaku, zlahafzlaha ka həɲ ta ghəɲa taɲ, ka ɲərmani ka həɲ nzakway ma inda skwi. ¹² Mndu ta ksa slna ma səla mnduha ná, turtuk ka markwani, pərdafpərdá katsi ta zlaha zwanani nda gwal ga taɲ tani. ¹³ Ka nda tvani ta ksa gwal ta ksa slna ma səla mnduha ta slna katsi ná, ta vlanɲla lu ta glaku ta həɲ ma inda vli. Laviɲlava həɲ ta gwada taɲ kul haɗ zləɲ ma fatá ghəɲa taɲ ma zlgħay nda ɲuɖuf ma Yesu Kristi.

Hya skwi ta vlamata zlgħay nda ɲuɖuf

¹⁴ Ta vindi yu ta na ɗelewer na ɲa gha ná, nda fa ɲuɖufa ɗa ta labə da nghaghaghata. ¹⁵ Ala, ka gərdugərdá yu katsi, dza'a nda sna ka káka dza'a nzaku ma həga Lazglafta ta nzakway ka Igliz, hahəɲ gugudi ta dihanatá kahwathwata. ¹⁶ Manda va tsaya ná, dagala nzakwa skwi ya nda ɗifa payaf Lazglafta, ta nzakway ka Kristi ya zlgħaf mu.

Marigiɲ mara Lazglafta ka mnda səla. Tuɗukwa nzakwani,

ka Sulkum nda ghuba †† maraɲta.

Nda ngha duhwalha Lazglafta, ka mnə lu ta gwada tida, ɲa inda gwal kul nzakway ka la Yahuda.

Ka zlgħaftá mnduha ma inda vli ta ghəɲa haɗik.

Ka klaghatá Lazglafta ta luwa da vla glakwani.

Tagha skwa gwal tsakalawi

4 Tsaliɲtsala Sulkum nda ghuba kazlay: Ma kɗavak-ta fitik ná, dza'a zlanavazla sanlaha ta zlgħay nda ɲuɖufa taɲ, ka laghwi da sna ɲa sulkumha ta nana mndu, nda tagha skwi ya ta klagapta ghwadaka sulkumha kə'a. ² Ɗa nanaghata gwal ta maga maɗg-wirmaɗgwir, ta mna tsakalawi, ta həɲ. Vli ma ndana tsa mnduha ya ná, manda ɗatá kufur ghandand ma vu ya nzakwani. ³ Dza'a lmay həɲ ta kla marakw, dza'a lmay həɲ ta zay lu ta sanlaha ma skwa zay. Wya Lazglafta ta zlagigiɲtá tsa skwiha ya ɲa zay gwal zlgħay nda ɲuɖuf, gwal nda sna ta kahwathwata. Ta zə həɲ ya, ɲa rfay taɲ ta Lazglafta ta ghəɲani. ⁴ Manda va tsaya, inda skwi zlagigiɲ Lazglafta ná, ɗina ††† nzakwani. Ka ta rfanagharfa lu ta Lazglafta ta ghəɲa skwi ta zə lu, haɗ sana skwi ɲa wudanaghuta wu, ⁵ kabga ghubiɲ ghuba Lazglafta nda gwadani nda ya nda ma maga du'a guli.

Nzakway ka vərdá mnda maganatá slna ta Yesu Kristi

⁶ Ka taghanaftagha ka ta inda tsa skwiha ya ta zwanama katsi, dza'a nzakway ka ka ɲərma kwalva Yesu Kristi. Dza'a maraɲmara ka kazlay: Nda bagha ka nda gwada zlgħay nda ɲuɖuf, nda ya nda vərdaka

† Gwal kul snatá Lazglafta Da mu ta Luwa. †† Gray nda 1 Piyer 3:3. ‡ Aya 13-14: Ngha ta Zlrafta 2:7, 21-22, 3:1-6. †† Aya 2-7: Gray nda Titus 1:6-9.

†† Gray nda Ruma 1:4. ††† Gray nda Zlrafta 1:31.

tagha skwi ya taghaf ka kə'a. ⁷ Zlunzla ta gwada pruku-tunzumha ta gwadē halata mi'aha. Njavanja kagha, ka nza ka ta nzaku ma ndi'ata vgha gha nda Lazglafta. ⁸ Skwi dina zavzava ŋa hwaya us ma vgha, ama sira a katu mida wa. Ndi'atá vgha nda Lazglafta katək na vərda skwi ta kata mndu ma inda skwi, kabga da tsatsi na ta ta imi ta sləmənŋ ta ghənŋ nzaku ya ndanana, nda nzaku ya ta kəma. ⁹ Nana gwada na ná, vərda gwada ya, nda ra ka tsu'af ta inda mndu kul had sana dzudzukway. ¹⁰ Taghənŋ tsaya ta kəl mu ka dzatá vgha ka ŋavata ka maga slna, kabga nda fa ghənŋ mu ta Lazglafta ya nda hafu mida. Tsatsi ta nzakway ka mnda mba inda mndu, katkatatani gwal zlghay nda ŋuduf. ¹¹ Tsaya skwi dza'a ka sladanata, ka taghay.

Nzanza ka mndu ŋa ksa sadani

¹² Yaha mndu da hertətátá nzakwa gha ta ka zwanŋ. Katək ná, nzanza ka ŋa gwal zlghay nda ŋuduf, ka mndu ŋa kla sadani ma tva gwada, ma tva nzaku, nda ya ma tva nzaku nda ghuba. ¹³ Ma kdaku yu ka labə ya, ka gdata ka ta dzananaftá gwada † Lazglafta ta mnduha, ka vla ka ta mbraku ŋa tanŋ, ka tagha ka ta skwi ŋa tanŋ. ¹⁴ Yaha ka da ganavatá masfa ta skwi ya vlagha Sulkum ma kagha, ya vlagha lu ma fitika mnata la anabi, ka faghaghatá la galata mndu ta dzvu ya. ¹⁵ Nafŋa ta vgha ta tsa skwiha ya, ka maga ka nda kdavakta ŋudufa gha, ŋa nghanŋa inda mnduha káka ta dza'a ta kəma ta kəma. ¹⁶ Dasuwa ka ka nda nzakwa gha, dasuwa ka ka nda skwi ta taghə ka guli. Ndi'amndi'a mida. Ma tsa magay gha mantša ya, dza'a mbanaf ta ka ghənŋa gha, nda gwal ta fata sləmənŋ ka snay tani.

Vla ta hidaku ŋa inda gwal zlghay nda ŋuduf

5 Ma davə ka ta glata mndu. Nda dasuwa ká ka gwada nda tsi, manda skwi nda da gha ††. Manda mna gwada ŋa zwanjama gha ka ka gwada nda zwana duhwalha. ² Galata mi'aha ya guli ná, manda mamaha gha, káka nghanŋa hənŋ. Nghanŋa ta daghala mi'aha manda kwagha ma gha kul had ndananŋtá sana skwi nda hənŋ.

Mi'a wadgu

³ Vla ta glaku ŋa vərđaka mi'aha ka wadgu, ka matunulum. ⁴ Ka si mamu zwana tsa wadgu ya, ka zighihani a tsi katsi, tinəl hahənŋ dza'a zrafta katanŋtá gwal ga tanŋ, ŋa planamtá dzva tanŋ. Tsaya skwi ta zdəganatá Lazglafta. ⁵ Tsa vərda wadgu ta nzakway ka matunulum kul had mndu ŋa katanŋa ya ná, ta Lazglaf ta fafta tsatsi ta ghənŋani. Had ta zlanŋtá maga du'a, ka tawa ghənŋ da Lazglafta nda fitik tani, nda rvidik tani, ŋa dawa katu da tsi wa. ⁶ Ama wadgu ya ta nzaku ta daghayakwani ná, nda mta tsaya dər má ta ndiri tsi. ⁷ Tsaya skwi dza'a ka havanaktá hənŋ, kada nzakwa hənŋ kul had rutsak ta hənŋ. ⁸ Ka had mndu ta nghapta ka la tanŋ, katkatatani la ma həga ga tanŋ wu katsi, bliŋbla tsa mndu ya ta zlghay nda ŋuduf, mal tsatsi badzatani ka mndu kul zlghaftá Yesu.

⁹ Marakw ya mtu zə'ala tanŋ ná, ta magay ka imani ta mku' mbsak, kada mbədamtá lu mataba mi'a wadgu. Tsa si turtuktuk yeya ka zə'al snanŋ tsi guli. ¹⁰ Ta ghubay ka lu ma ŋərma slnahani ta magə tsi. Va galanafgala katsi dina ta zwani, ta tsu'ay katsi ta matbay ga tanŋ, ta mbazay katsi ta səla gwal zlghay nda ŋuduf, ta katay katsi ta gwal ta sa duni, fafa katsi ta ghənŋani ka maga inda ŋərma slna. ¹¹ Yaha ka mbədamtá mi'a wadgu ta ka daghali ma tsa mbsak ya, kabga badu sli'avafta dva zgun ma vgha tanŋ, ka dganatá hənŋ nda Kristi ná, zbay tanŋ ta dza'agəlta da zə'al. ¹² Dza'a ksay guma ta hənŋ kabga blanapbla hənŋ ta skwi ya si kura hənŋ tanŋtanŋ. ¹³ Taghənŋa tsa guli, had sana skwi ta magə tsi ta ghənŋa sli'ani da ra watgha həga ga mndu wa. Dza'a ra watgha həga ga mndu yeya a guli wu, dagala va yawa tanŋ. Gwada kul nghanatá hənŋ ná, tsaghuzlaram ka hənŋ dida. ¹⁴ Tsaya tama, ta kumay yu ta sli'a mi'a wadgu ta ka daghali ya da zə'alha tanŋ, ka yaya hənŋ ta zwani, ka nghan hənŋ ta həga tanŋ, kada kwala ghumaha mu ta mna gwada kul raku ta amu. ¹⁵ Mamu sanlaha ta gi ghadata mbədaghutá vgha, ka zlunŋtá vərda tvi, ka laghwi mista halaway. ¹⁶ Ka mamu sana marakw ta zlghaftá Yesu, nda mi'a wadgu ma mndəra tanŋ katsi, ka kata tsi ta hənŋ, yaha tsi zlananŋtá Igliz, kada laviŋta Igliz ta katanŋtá vərda wadguha ya ta dunlunŋwaku.

Gwal nghan Igliz

¹⁷ La galata mndu ta ksa slna dina mataba Igliz ná, dina ka vla glaku dagala ŋa tanŋ. Katkatatani gwal ta mna gwada, nda gwal ta tagha skwi ŋa mnduha. ¹⁸ Ka lu vindaf ta ma gwada Lazglafta na: «Had kuni dza'a hbunustá budzanŋ ta wi ta sla ta dga hya wu,» ka'a. Mantša ya ka'a guli na: «Ranŋra vlanŋtá nisəlani † ta mndu ta ksa slna,» ka'a. ¹⁹ Ma gi tsu'af ka ta gwada ta mnafta lu ta sani ma glata mndu ta ksa slna mataba Igliz. Ba mamu ka masləm tsək tab his ka hkən a tsi ta snanaghata. ²⁰ Gwal ta ga dmaku ya, dvanaghadvá ta hənŋ ta kəma inda mnduha, kada ganaf ta tsi ta zlənŋ ta sanlaha.

²¹ Ta ndəba dzvu yu ŋa gha ta kəma Lazglafta, nda Yesu Kristi, nda ya ta kəma duhwalhani zabap Lazglaf ta. Snasna ta tsa gwada ya, yaha ka da laghwi da dva ghənŋ. Yaha ka da gala mndu nda gala. ²² Yaha ka da gi hwaya fanaghatá dzvu ta ghənŋa mndu ŋa vlanŋtá slna mataba Igliza Lazglafta. Yaha ka da hba huta mista mndu ta gatá dmaku. Nghanŋa ta ghənŋa gha, yaha ka faftá rutsak ta vgha gha.

²³ Yaha ka gdata ta sa imi kwenkwenŋ, ama ka sa ka ki'a ta ima inabi, ŋa ghzla skwi ma huđa gha, nda ya ŋa ghzla tsa gdata ta gdata ka kul dughwanaku ya.

²⁴ Sanlaha ma mnduha ná, ta dabi dmakwa tanŋ, dər ta la a lu tsanaghatá guma ta hənŋ. Ama tahula tsanaghatá guma ta hənŋ ta nghavata ŋa sanlaha.

²⁵ Manda va tsaya guli, ta nghaku ŋərma slna ta dabi, dər má sabə a tsi ta dabi gi hadahada wu, difaghuta a wa.

† Nghan ta Lukwa 4:16-21. †† Gray nda Levitik 19:32.

‡ Nghan ta Vrafta ta zlahu 25:4 nda 1 La Kwareŋt 9:9, Mata 10:10, Lukwa 10:7.

La vu'aha

6 Inda gwal ta ga vu'a, ka vla hən̄j ta glaku ɲa daɲahəgaha taɲ, kada kwala mnduha ta raza Lazglafta, nda skwiha ya ta taghə mu. ² Ka gwal zlgħay nda ɲuduf na daɲahəgaha taɲ katsi, yaha hən̄j da kwal kul sna gwada da hən̄j, kabga nzakwa taɲ ka zwanama ma zlgħay nda ɲuduf. Ka ɲavaɲa hən̄j katak ka maganata sɪna taɲ nda tvani, kabga tsa daɲahəgaha taɲ ta maganata hən̄j ta sɪna ya ná, gwal zlgħay nda ɲuduf ta d̄vu Lazglafta hən̄j.

Ma tsemi ta saba inda ghwadaka skwi

Tsaya skwiha ɲa tagħay għa ɲa mnduha. Ka vla ka ta mbraku ɲa taɲ. ³ Ka lagħa mndu ka tagħa sana skwi tskəm, ka zluɲtá vərđaka gwada Mghama mu Yesu Kristi, nda skwi ya ta taghə mu ta ran̄tá zlgħay nda ɲudufa amu katsi, ⁴ tsa mndu ya ná, gla ghən̄j ta glə tsi, hađ sana skwi snaɲ tsi wa. Dughwana a ma ndanani wa, zlərdutawi nda mbađa gwada yeya snaɲ tsi. Ma tsaya ta saba drakuha, nda zlərdutawi, nda razuha, nda ghwadaka uwa'uwalakuha ⁵ nda zlərdutawi kul kdavakta mataba gwal kul hađ ghunislak ma ghəɲa taɲ. Snəgla a hən̄j ta kahwathwata wa. Dina ná, skwi ɲa mutsa gadghəl ya ka hahən̄j ta ndanay.

⁶ Manda va tsaya nzakwani, dina ná, mghama gadghəl ya, ka ta rfu mndu nda kuraghuta skwi ya da tsi. ⁷ Aɲ mndani, hađ sana skwi ya klaganam mu da ghəɲa hađik wa. Manda va tsaya guli ná, hađ sana skwi ya dza'a kɪɲta mu guli wa. ⁸ Tsaya tama, ka mamu mu nda skwi ɲa zay, nda skwi ɲa suday ta vgha ya ná, prək mu nda tsa. ⁹ Ama gwal ta zba nzaku ka gadghəl ná, ta dədamdəda hən̄j da skwi ta dzəgha mndu. ɲa dədamta taɲ da dəbla ghwadaka mnduha ta badza mndu, nda ya ta zadanatá mndu ɲa dekdek. ¹⁰ Dvutá tsemi ná, ta klakkla ta slrəɲa inda ghwadaka skwi. Ma tsa dvuta taɲ ta tsemi ya, ka zlanavatá hən̄j ta zlgħay nda ɲudufa taɲ, ka garab tsi ta hən̄j katakata.

Vərđaka vula zlgħay nda ɲuduf

¹¹ Ama kagħa mnda Lazglafta, wara ta tsa skwiha ya. Ka zba ka ta tva nzaku tdukwa, nda tva ndi'navatá vgha ta Lazglafta, nda tva zlgħay nda ɲuduf, nda tva dvutá mndu, nda tva ksa ɲuduf, nda tva nzaku lebtek-wa guli. ¹² Lma ta vərđa lma zlgħay nda ɲuduf. Zak za

ta hafu ɲa kdekedzen, kabga hgafgha Lazglafta ta kagħa ta ghəɲani ma mnan̄ta għa ta ɲərmata zlgħay nda ɲudufa għa ta kəma ndəghata masləmtsəkha. ¹³ Ka yu ta mnaghata ta kəma Lazglafta ta vla hafu ɲa inda skwi, nda ya ta kəma Yesu Kristi ta mnigintá vərđa gwada ta kəma Pwanəs Pilat † ná, ¹⁴ ka ɲanata ka ta na gwada ta mnaghata yu na. Ka nzata ka kul hađ sana skwi ta kagħa, kul hađ rutsak, ha ka sagħa fitik dza'a kəl Mghama mu Yesu Kristi ka maravata. ¹⁵ Dza'a maravamara badu fitik ya tsaf Lazglafta. Da tsa Lazglafta ya inda mbraku. Tsatsi Lazglafta turtuktuk. Tsatsi dzubaya zdaku. Tsatsi ta ga Mgham ta ghəɲa mghamha ††. Tsatsi mgham ta malaptá mghamha. ¹⁶ Tsatsi turtukwani kul hađ ta mtavata, ta nzaku ma tsuwadak kul lavintá mndu ta bhanavata. Hađ mndu ta kdə nghan̄ta wa. Hađ mndu dza'a lavintá nghan̄ta ‡ guli wa. ɲani glaku, nda mbraku, ɲa kdekedzen. Amin!

Vlan̄tá hidaku ta gwal ka gadghəl

¹⁷ Mnanamna ta gwal ka gadghəl ma na ghəɲa hađik na, yaha hən̄j da ghərbaku, yaha hən̄j da lagħwi da faftá ghəɲa taɲ ta gadghəla †† taɲ ya dza'a kwal kul nzdavata. Ta Lazglafta ya ta vlamatá inda skwi ka haslay ɲa nzakwa mu nda rfu ka hən̄j faftá ghəɲa taɲ. ¹⁸ Mnanamna ta hən̄j ka maga hən̄j ta zdaku. Ka sganaghata hən̄j ta maga skwiha dɪnadina. Mnanamna ta hən̄j ka muvla hən̄j ta muvla, ka vla hən̄j ta skwi ɲa katan̄tá sanlaha nda tsi. ¹⁹ Ka mantsa ya ka hən̄j magay, dza'a tskanatska hən̄j ma ɲəрма vli ta skwiha taɲ, ɲa slafta taɲ tida badu mahtsim ††, kada mutsafta hən̄j ta vərđa hafu.

Dzatá ghəɲa gwada

²⁰ Timute dā, dasuwa ka ka ɲanatá skwi ya fagħam Lazglafta ma dzvu. Ma fam ka ta wa għa da gwadaha ka bətbət kul gra vgha nda zlgħay nda ɲuduf, nda tagħa skwi ya ta mnə lu kazlay: Snaɲtá skwi kə'a ya, tsaw tsakalawi ya. ²¹ Ma famtá ghəɲa ka tagħa tsa skwiha ya, kəl sanlaha ka Pak zlgħay nda ɲuduf. Ka nza zdakatahuda Lazglafta nda kaghuni!

† Ngha ta Yuhwana 18:36-37, 19:11. †† Gray nda Vrafta ta zlahu 10:17, Zabura 136:3. ‡ Gray nda Zabura 104:2, Sabi 33:20, Yuhwana 1:18. †† Gray nda Lukwa 12:20. †† Gray nda Mata 6:20.

2 Timute

Ga zgu

1 I'i Pwal ta vindaftá na defteri na. Nda nza yu ka mnda ghunay Yesu Kristi, manda ya kumaf Lazglafta. Nda fa yu na mna gwada na mnduha ta ghəŋa gwada ta hafu, ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləmənġ ta gwal ta ndi'aftá vgha nda Yesu Kristi.

² Na kagha Timute † zwaŋa da, ya ta dŋu yu ta vindaghafta yu. Ka vlaghavla Da mu Lazglafta nda Yesu Kristi Mghama mu ta zdakatahudani, nda tawa hidahidani, nda zdakwani tani.

Rfay Pwal ta Lazglafta

³ Ta rfay yu ta Lazglafta ta ghəŋa kagha. Nani ta maganata yu ta slna nda nŋudufa da turtuk, manda ya si ta maganata †† dzidziha da. Inda fitika magay da ta du'a da Lazglafta nda fitik tani nda rvidik tani ya ná, ta havay yu ta kagha. ⁴ Havakta da ta fitika mbəzay gha ta ima taw ná, ta mamay yu katakata ta nghəglanġta kagha, kada ndəghafta nŋudufa da nda rfu. ⁵ Ta havay yu, ya káka zlglafta kahwathwata nda nŋudufa gha ta Yesu Kristi. Tsa zlglafta nda nŋuduf ya ná, tiŋəl midza gha Luwis ta zlglafta, ka fiŋtá ma gha Unis. Grafgra yu kazlay: Zlglafta kagha guli kə'a. ⁶ Tsaya ta kəl yu ka havglaghakta, yaha ka da wudŋntá skwi ya vlagha Lazglafta, ma fitika faghaghata da ta dzvu ya. ⁷ Sulkum ya vlama Lazglafta ná, na zbukwa vgha a wa. Katək ná, ta mbrə nda mbra ta amu. Ta vlamavla ta dŋu nda ksanatá ghəŋ.

⁸ Yaha ka da hula mna gwada ta Mghama mu. Yaha ka da hula mna gwada ta i'i tsam lu ma gamak ta gwada ta tsatsi ya guli. Katək ná, zlglafta ta ghuya danwa kawadaga nda i'i ta ghəŋa Lfida Gwada, nda fa-ta ghəŋ ta mbraku ya ta vlə Lazglafta. ⁹ Tsatsi ta mba-mafta. Ka hgaftá tsi ta amu na nzakwa mu ka mnduhani. Nza a kabga vəl magata mu ta skwi dina wu, ama mantsa ya kurata tsi nda zdakatahudani. Tsa zdakatahudani ya, vlamavla lu nda ma Yesu Kristi ma kdaku lu ka fatá ghəŋa hadik. ¹⁰ Ka maravatá tsi ndana tama nda ma zlagapta Yesu Kristi, mnda mba amu. Tsatsi ta kliŋtá mbrakwa mtaku, ka maramata nda ma Lfida Gwada ta tva nzaku nda hafu na kdekedenġ.

¹¹ Na mna tsa Lfida Gwada ya na gwal kul nzakway ka la Yahuda fata Lazglafta ta i'i ka mnda ghunay, ka taghay ‡ da na tanġ. ¹² Ta ghəŋa tsaya ta kəl yu ka ghuya na danwa na. Ama ksa a hulani ta i'i wu, kabga nda

† Ngha ta Slna gwal ghunay 16:1. †† Ngha ta Filipiya 3:4-5.
‡ Gray nda 1 Timute 2:7.

sna yu ta mndu ya faf yu ta ghəŋ tida. Grafgra yu guli kazlay: Mamu tsatsi nda mbraku, na njanatá tsa Lfida Gwada fadim tsi ma dzvu ya ha ka sagha fitika tsa guma kə'a.

¹³ Ka nza kahwathwata gwada ya snanġ ka da i'i ka skwi na klay gha ta sadani. Ka nzamta ka ma zlglafta nda nŋuduf, nda ya ma dŋu ya vlama Yesu Kristi.

¹⁴ Njananġa ta nġerma tagha skwi ya faghama lu ma dzvu, nda mbrakwa Sulkum nda ghuba, ya ta nzaku ma amu ya.

¹⁵ Nda sna ka kazlay: Zlidivazla inda gwal ta hadika Asiya kə'a. Tekw i Fazel nda Hermuzena mataba tanġ.

¹⁶ Ka marananġmara Lazglafta ta tawa hidahidani ta ghəŋa həga ga Unesifura, kabga si ta gdagda ta ksidimtá nŋuduf. Ksaf a na tsatá i'i ma gamak na ka hula wa. ¹⁷ Katək ná, ma bhagaghatani da luwa Ruma, ka zbə tsi ta i'i ka nġdanġa, ka slaftá tsi ta i'i. ¹⁸ Má ka vlanġvla Mghama Yesu Kristi ta mutsaftani ta tawa hidahida Lazglafta badu fitika tsa guma. Mal kagha guli nda sna ta katu ya katiha tsi ma nzakwa da ma luwa Afisus.

Nzanza ka vərđaka sludza Yesu Kristi

2 Kagha tama zwaŋa da, mbra ta vgha ma zdakatahudi vlama lu ma Yesu Kristi. ² Skwi na snanġ ka da i'i ta kəma ndəghata masləmtsəkha ya, taghanaftagha ta nġerma mnduha ta lavinġtá taghanaftá sanlaha guli.

³ Su'a ta ghuya danwa ta slaghaghata ta ghəŋa gwada ta Yesu Kristi, manda ya ta su'u vərđa sludzi.

⁴ Ka ta ga sludzi mndu katsi, had ta laghwida famtá ghəŋani manda ya ta magə hamata mnduha, ka ta kumay tsi ta zdanaftá nŋudufa malani wa. ⁵ Manda tsaya mndu ta hwaya guli. Ka hwaya a tsi ta tsa hwaya ya nda tvani ‡ wu katsi ná, mutsaf a ta nisəlani wa. ⁶ Mndu ta nġavata ka hva guli ná, tiŋəl tsatsi ta za yakwani. ⁷ Ndana ta skwi ta mnaghata yu. Ka ta ndanay ka katsi, dza'a vlaghavla Lazglafta ta tva snatá inda skwi.

⁸ Havakhava ta Yesu Kristi, tsatsi ta nzakway ka zivra Dawuda, tsatsi ta sl'agapta nda hafu mataba gwal nda rwa, manda ya ta taghə na Lfida Gwada ya ta mnə yu na. ⁹ Taghəŋa tsa Lfida Gwada ya ta ghuya yu ta danwa ha ka tsamtá i'i ma gamak manda mndu ta magatá ghwadaka skwi. Ama dər má mantsa tsi, hbam a lu ta gwada Lazglafta wa. ¹⁰ Tsaya ta kəl yu ka su'a inda skwi, na mutsafta gwal zabap Lazglafta ta dakwa tanġ, kada mutsafta hahəŋ guli ta mbaku ta nzakway ma

‡† Gray nda 1 La Kwareŋt 9:24-27.

Yesu Kristi, ña nzakwa tañ ma glaku kul had kdavak-tani ya. ¹¹ Nana gwada dza'a yu mnay na ná, gwada nda ra ya.

Ka mtumta mu kawadaga nda tsi, dza'a nzakway mu nda hafu kawadaga nda tsi guli.

¹² Ka ta su'ay mu ta ghuya ñañwa kawadaga nda tsi, dza'a gay mu ta Mgham kawadaga nda tsi guli.

Ka sna a ñni ta kagha wu ka mu nda tsi, sna a yu ta kaghuni guli wu, ka'a dza'azlay nda amu.

¹³ Ka ñer nza a mu ka ñerma mndu tawa irani wu, tsatsi tani, ta nzakwani tsatsi † ka ñerma mndu, kabga laviñ a tsatsi ta mnay kazlay: Sna a yu ta kagha wu ka'a nda ghəñani wa.

Mna ta vərda gwada Lazglafta

¹⁴ Havanakhava ta tsa skwiha ta mnaghata yu ya ta sanlaha. Mnanamna ta hən ta kəma Lazglafta, ka zlañ ta hən ta zlərdawi ta ghəña gwadaha. Had sana skwi ta katarña tsa zlərdawi ya ta mndu wu, ta ghəña zadĩntá gwal ta snay yeya katək ta zadĩnta tsi. ¹⁵ Kagha, ñavaña ka nzakwa ka ta kəma Lazglafta ka mndu nda ndəha, ka mnda maga slna kul had hula ta ksafu ma slnani, ta mna vərda gwada nda tvani. ¹⁶ Ma fə ka ta wa gha da gwadaha ka bətbət kul ksa vgha nda zlgħay nda ñuduf, kabga gwal ta famtá ghəña tañ da mndərga tsa gwadaha ya ná, ta sgaku nda sga di'ñaghuta tañ nda Lazglafta. ¹⁷ Gwada ma wa tañ guli ná, manda tsakwa gurdza nzakwani. Tekw i Himene †† nda Fileta mataba tsa mnduha ya. ¹⁸ Zlañzla hən ta tva kahwathwata. «Nda ghada luta slí'agapta ma mtaku,» ka hən ta mnay. Mantša ya ka hən ta zlambiñtá sanlaha ma zlgħay nda ñudufa tañ. ¹⁹ Tsaw tsa dihatá dughwaña skwi thaf Lazglafta ya ná, gigidavaf a wa. Wya ka lu vindafta ta tsa dughwañ ya: «Nda sna Mgham Lazglaf-ta ta gwal ta nzakway ka ñani ‡.» Ka lu guli na: «Inda mndu ta mnay kazlay: Ña Mgham Lazglafta yu kə'a ná, ka mbədanambəda tsi ta hul ta maga ghwadaka skwi,» ka'a.

²⁰ Huzla tsatsaf lu nda dasu nda ya nda ghuva tili yeya a ta slanaghata lu ma həga dagala wa. Fidatá fu sanlaha, tsatsaf nda rbisil lu ta sanlaha. Ña maga slna bađu gwada dagala sanlaha, ña maga slna nda hama-ta fitik sanlaha guli. ²¹ Ka Zlañzla mndu ta maga tsa ghwadaka skwiha mnə yu ya katsi, dza'a nzakway tsa mndu ya ka guram nda huzla ta kəl lu ka ksa slna nda tsi bađu gwada dagala, ya faghu lu nda paya ña maga inda slna ñina.

Nzanza ka vərda mnda ksa slna Mgham Yesu

²² Tsaghutsa ta vgha nda ghwadaka ndanu ya ta kumə duhwal ta magay. Zba ta tva maga skwi tdukwa, nda tva zlgħay nda ñuduf, nda tva dvu, nda tva zdku kawadaga nda gwal nda ghuba ñudufa tañ, ta hga hga Mgham Lazglafta. ²³ Ma fam kagha ta wa gha da zlərdutawiha ka bətbət, kul had hayhayani, kabga ta

† Aya 11-13: Gray nda Ruma 6:8, Mata 10:33 nda Lukwa 12:9, Mbsak 23:19. †† Himene: Ngha ta 1 Timute 1:20. ‡ Gray nda Mbsak. 16:5.

sabsa zlərdawi mida. ²⁴ Vani ná, had mndu ta ksa slna Mgham Lazglafta ta zlərdawi wa. Katək ná, ta mamay ká inda mnduha ta tsa mndu ya, laviñlava katsi ta taghanaftá skwi ta mnduha. Ta ksay katsi ta ñuduf ma skwi ta mnə mnduha tida. ²⁵ Nda hanatá ghəñ katsi gwada nda gwal ta mbadanaftá gwadani. Ka waya ka skwi dza'a vlañvla Lazglafta ta tvi ta hən ña mbədanaf-ta tañ ta nzakwa tañ, ña sñarña tañ ta kahwathwata. ²⁶ Ña vrakta ghəña tañ, ña ndapta tañ ma dəbla hal-away ya si ta ksaghutá hən ña sñanatá skwi ta kumə tsi.

Kdavakta fitik

3 Wya skwi ña sñarña gha: Ma kdavakta fitik ná, dza'a mamu ghuya ñañwa, ² kabga dza'a nzakway mnduha ka gwal ta dvtutá ghəña tañ, ka gwal ta dvtutá tseidi, ka gwal ta ghərbaku, ta gla ghəñ, ka gwal ta kwarakwara ta ghəña Lazglafta, ka gwal kul had nzi'ñña tañ ta dadaha tañ, ka gwal kul had ta rfa mndu, ka gw-al kul had ta zləña Lazglafta. ³ Dza'a nzakway hən ka gwal təñtəña ghəña tañ, ka gwal kul had ta tawa hidahidá ta mndu, ka gwal ta tsanavatá gwada ta mndu, ka gwal kul zlahavata, ka gwal ta sidi, ka gwal ka ghuma skwi ñina. ⁴ Dza'a nzakway hən ka gwal ta dza-waptá mndu, ka gwal ta valafta ta mndu, ka gwal ta ghərbuta ma vəl gla ghəñ. Mal skwi ta zdfəganatá hən dvtu hən ka Lazglafta. ⁵ Manda va gwal ta tsəlbə ña Lazglafta ka hən ta nghə lu, ama va a hən ta sñarñtá mbrakwa Lazglafta wa. Ma guyə ka ta vgha nda mndərga tsa mnduha ya guli. ⁶ Mamu sanlaha mataba tañ ta ra watgha, ka dza'a da həga da həga ga mndu da gataftá mi'aha kul had mbrakwa tañ, hbu dmaku ta hən, ta zawataku hara'utiri kavghakavgha ma ghəña tañ. ⁷ Inda fitik hən ta tagha skwi mndani, ama trid, laviñ a hən ta sñarñtá kahwathwata wa. ⁸ Manda va pghay pghə i Zanes nda Yambres ta ghəñ ghəñaghəñña nda Musa ghalya ya ná, manda va tsaya ta pgha sanlaha ma tsa mnduha ya ta ghəñ ghəñaghəñña nda kahwathwata. Gwal nda hwada gh-winzlak tañ hən. Had hayhaya zlgħay nda ñudufa tañ wa. ⁹ Ama had hən dza'a zaptá mtak wa. Gi dza'a nda ngha inda mnduha ta tsa tsabakwa tañ ya, manda va tsa ña i Zanes nda Yambres ya.

Vla hidaku

¹⁰ Ama kagha, ksafksa kagha ta skwi ta taghə yu, nda tva nzakwa ña, nda klatá ghəña slna ta magə yu, nda tva zlgħay nda ñudufa ña, nda ksa ñuduf ta ksə yu, nda ya ka yu ta dvtutá mnduha, nda ya ka yu ta gdavata. Nda sna kagha guli ¹¹ ta tsa giri ya gidip lu, nda ghuya ñañwa ya ghuydip lu ma luwa Añtakiya, nda ya ma luwa Ikwaniya, nda ya ma luwa Listra ya. Wati ma giri ya kul gidiptá lu na? Nduk nda tsaya ná, Lazglafta ta katagidipta ma indani ††. ¹² Nziya nza tsi, inda gwal ta kuma nzaku manda ya ta kumə Lazglafta ma ndi'atá

†† Añtakiya (ma Pisidi,) Ikwaniya, Listra: Ngha ta Slna gwal ghunay 13-14. Mgham ma indani: Gray nda Zabura 34:20.

vgha nda Yesu Kristi ná, dza'a ganapga lu ta iri ta həŋ.
¹³ Ama ghwadaka mnduha nda gwal nənba mnduha ná, ta kəma ta kəma ta badzakwa nzakwa taŋ. Dza'a nənbarpnənba həŋ ta sanlaha, dza'a nənbarpnənba həŋ ta ghəŋa taŋ guli. ¹⁴ Ama kagha, ma skwi ya taghaf ka, káka gdavata. Ka fafta ka ta ghəŋa gha dar tida, kabga nda sna ka ta mndu ta taghaghafta †. ¹⁵ Daga ma ga zwanja gha, nda sna ka ta skwi ma vindatá gwada nda ghuba ta nzakway ka gwada Lazglafta. Dza'a vlaghavlá ta dífil ta kla mndu da mbaku nda ma zlgħaftá Yesu nda ŋuduf. ¹⁶ Inda skwi nda vinda ka gwada Lazglafta ná, Lazglafta ta mnafta. Dina ŋa tagha kahwathwata, ŋa dagiŋtá krughuvi, ŋa payaftá mndu, ŋa taghanaftá nzaku tdukwa ta mndu, ¹⁷ kada nzakwa mnda Lazglaf-ta nda payatá vgha prək ŋa maga inda skwi ŋa maga skwi dina.

Mna ta gwada Lazglafta

4 Ka yu ta mnaghata ta kəma Lazglafta nda ya ta kəma Yesu Kristi, ya ta dza'a da tsa guma ta ghəŋa gwal nda hafu nda ya ta ghəŋa gwal nda rwa. Ka yu ta mnaghata nda ma hga sagha ya dza'a sagha Kristi, nda ya nda ma ga mghamani ná, ² mna ta gwada Lazglafta, ka gdáta ka ta vrafta tida, dər ma fitikani tsi, dər ma fitikani a tsi wu. Zlaha ta gwal ta maga ghwadaka skwi, dva ta həŋ, vla ta mbraku ŋa taŋ, hbatá ŋuduf ka tagha ka ta skwi ŋa taŋ, ³ kabga mamu sana fitik dza'a sagha ŋa kwala mnduha kul snəgəltá vərdaka tagha skwi. Ŋa laghwa taŋ sna skwi ya ta kumə ghəŋ taŋ. Ŋa laghwa taŋ da mbala ghwadaka gwal tagha skwi ŋa taghanatá skwi ya ta kumə həŋ. ⁴ Dza'a nu'afnu'a həŋ ta sləməŋa taŋ yaha həŋ snəŋtá kahwathwata, ka mbədaghutá vgha da sna tsakalawi. ⁵ Ama kagha ya, gdavagda gha ma ghunislaka gha, su'a ta ghuya dərwa, magatá kahwathwata slna mndu ta mna Lfida Gwada. Kdanafkda ta slna nzakwa gha ka mnda maganatá slna ta Lazglafta. ⁶ I'i, nda maga fitika da, taghwaŋ a yu ka mtaku wa. Ndusak ndusa fitika sli'a da. ⁷ Vulavula yu ta vərdaka vulu, kdanakkda yu ta vərdaka hwaya da, ŋanaŋa yu ta zlgħay nda ŋudufa da. ⁸ Ndanana, ta kzlaykzlay nisəla vəl zaktá da ta ghwa ta i'i. Tsa nisəla ya ná, zewzewa mbaku ya dza'a vlihata mnda tsa guma tdukwa, badu fitika tsa guma. Ŋa da ndaghəŋa da yeya a wu, nduk nda inda gwal ta kzla dvaftá saghani.

† Ngha ta 1:5, 2:2.

Skwi nghadap Pwal kaghəŋani

⁹ Ka ŋavata ka ka sabi slidighata misimmisim. ¹⁰ Wana zlidivazla na Demaska ††, kabga laghula dvtú skwa ghəŋa hadik, ka sli'aftá tsi ka laghwi da luwa Tesalunik. Laghula na Kresəŋ ta hadika Galat, ta laghu Titus ta hadika Dalmatiya guli. ¹¹ Lukwa turtukwani yeya tavatá i'i. Ta sabə ka ya, ka klaganapta ka nda Markus, dza'a katay ta i'i katakata ma slna ‡ da. ¹² Ghunaghaghuna yu ta Tisik da luwa Afisus ††. ¹³ Ta sabə ka ya, ka laba ka nda ma luwa Truwas, ka klagidipta ka ta lguta ghzla mtaŋla da ga Karpus ya. Ka klaganapta ka nda defteriha, katkatatani, tsa ka huta †† ya.

¹⁴ Dagala ghwadaka skwi magiha Alegzandra ta nza-kway ka dəgha. Mgham Lazglafta dza'a planamtá skwi maga ††† tsi. ¹⁵ Kagha guli, dasuwa káka nda tsi, kabga nzanza ghəŋəghəŋəŋə nda skwi ya ta mnə mu.

¹⁶ Badu taŋtaŋa lagha da da guma da mbəda gwada ta ghəŋa da ná, had sana mndu ta katihata wu, zlidiva-zla həŋ demdem. Ma tsunus Lazglafta ta gumani ta həŋ. ¹⁷ Tsaw nzanza Mgham Lazglafta kawadaga nda i'i, ka vlihatá tsi ta mbraku, kəl yu ka kdanaktá mna gwadani, ka snəŋtá inda gwal kul nzakway ka la Yahu-da. Katigipkata Lazglafta guli ma wa rveri. ¹⁸ Nda sna yu guli ná, dza'a katigipkata Lazglafta ma inda ghwadaka skwi. Dza'a katay ta i'i ŋa lafa da ta luwa da vla ga mghamani. Ŋani glaku ŋa kdekedzer. Amin!

Ga zgu

¹⁹ Ka ganaghata ka ta zgu ta i Priskila, nda Akilas, nda gwal ga Unesifura ††† tani guli. ²⁰ Ta ma luwa Kwareŋt na Irasta. Ma luwa Miletus zlanata yu ta Trufim kul dughwanaku §. ²¹ Ka ŋavata ka, ka sabi misim-misim ma kdaku fitika mazlam.

Ta ga zgu i Yubulus, nda Pudəŋsa nda Linusa, nda Klawdiya, nda inda zwanama, ŋa gha.

²² Ka nza Mgham Lazglafta nda kagha.

Ka nza zdakatahuda Lazglafta guli nda kaghuni dem-dem!

†† Demaska: Ngha ta Kwalasuha 4:14, Filimur 24. Tit, ngha ta 2 La Kwareŋt 8:23, Galat 2:3, Tit 1:4. ‡ Lukwa: Ngha ta Kwalasuha 4:14, Filimur 24. Markus: Ngha ta Slna gwal ghunay 12:12, 25, Kwalasuha 4:10 Filimur 24. †† Tesik: Ngha ta Slna gwal ghunay 20:4, Afisus 6:21. 22, Kwalasuha 4:7. 8. ††† Tesik: Ngha ta Slna gwal ghunay 20:6. Delewera: Huta rini, katkatatani ŋa tuwak, ka ŋa gu a tsi ta payafta lu ŋa vindi tida. †††† Alegzandra: Ngha ta 1 Timute 1:20. Mgham, skwi ya maga tsi: Grafgra nda Zabura 62:13, Mahdihdi 24:12, Ruma 2:6. †††† I Priskila nda Akila: Ngha ta Slna gwal ghunay 19:22, Ruma 16:23. Trufim: Ngha ta Slna gwal ghunay 20:4, 21:29.

Titus

Ga zgu

1 I'i Pwal ta nzakway ka kwalva Lazglafta, ghunatá mnda Yesu Kristi, ña katanjá mnduha dagap Lazglafta ña nzakway ka ñani, ña snanamtá hēj ta vėrdaka tagha skwi ta maramatá tva nzaku ta zdėganatá Lazglafta ya. ² Ña nzakwa tanj nda fatá ghēj ta mutsa hafu ña kđekedzenj, kabga ghadaghada Lazglaf-ta kul had ta tsakalawi ta tamaftá imi ta slėmėnj, ma kdaku tsi ka tsaftá ghėja hadik. ³ Ka kliginjá Lazglafta ta gwadani ña mnduha ma fitik ya kumanj tsi nda ma mna gwadani. Tsatsi Lazglafta mnda mba mndu ta ghunaftá i'i ña magay.

⁴ Ña kagha Titus †, vėrda zwanja da ma zlghay nda ñuduf ta vinda yu. Ka nza zdakatahudi nda zdakwa Da mu Lazglafta nda Yesu Kristi mnda mba amu kawada-ga nda kagha.

Mndėrga nzaku ta ranjá mnda mali mataba guyata ghěj

⁵ Zlaghazla yu ma luwa Kret ña payanata gha ta skwi-ha ta padaku. Ka zabapta ka ta gwal ngha Igliz ma in-da luwa manda ya taghaghaf yu. ⁶ Tsa gwal dza'a zabapta ka ya ná, gwal kul had gwada ta ghėja tanj katsi, gwal turtuk turtuk markwa tanj, zlghafzlgħa ka zwana tanj ta Yesu, ksu a slı'ınj ta hēj wu, had hēj ta mbrės wu, katsi. ⁷ Mndu kul had gwada ta ghėjani katsi, kabga slna Lazglafta ta magė tsi. Má ma nza tsi ka mndu tsu'aslanjanja, ka mndu ta gufwaku ñudufani, ka mndu ta ghuyaku, ka mnda ghazenzenj, ma nza tsi ka mndu ta nėnbaptá mndu ma tsemi. ⁸ Ta tsu'ay katsi ta mndu ga tanj, ta đvay katsi ta maga skwi đina, mndu nda hanata ghěj katsi, tđukwa mndu kati-si. ⁹ Mndu ta laviñta ñanatá gwada Lazglafta tabta skwi manda va ya taghanaf lu katsi. Tsaya dza'a kəl tsi ka pėrđafta katanjá sanlaha nda taghanaftá skwi tđukwa manda va ya ta raku ta hēj, ña marananjá krughuva tanj ta gwal ta mbėđanaftá †† gwada.

¹⁰ Kəl yu ka mna tsaya ná, kabga nda ndėgha gwal kul had ta sna gwada da mndu, ta tsabaku, ta babara mnduha. Wya mal mataba gwal nda tsatsa fafada tanj na tsa gwal ta maga tsa skwiha ya. ¹¹ Ka hanafu lu ta wi ta hēj, kabga ta badza nzaku ma hėga ga mndu hēj nda tagha skwiha kul raku ña mndu, ña mutsa skwi ta tvi kul đinaku. ¹² Ka sana slayanj mataba la Kret

† Tit: Ngha ta 2 La Kwarentj 8:23, Galat 2:3, 2 Timute 4:10. †† Aya 6-9: Gray nda Timute 3:2-7.

ta mnay na: «Tsakalawi slna la Kret, la tsuday hēj, la yadi, la mahahau' hēj,» ka'a. ¹³ Ta ña tsa mndu ya tsa gwada ya. Mantsa tama, dvanaghadvā ta hēj ka ñđanđā, ka ksa hēj ta tva Lazglafta đina. ¹⁴ Đėvanagħa dva ta hēj ka zlanja hēj ta sna tsa garaku ta garė la Yahuda, nda tsa zlahuha mnduha ta mbėđanatá hul ta kahwathwata ya. ¹⁵ Nda għuba inda skwi demdem ña gwal nda għuba. Had skwi nda għuba da gwal kul għubaku kul zlghaftá gwada Lazglafta wu, đina a ndana tanj wu, đina a ghunisłaka tanj wa. ¹⁶ Nda sna ñni ta Lazglafta ka hēj ta mnay, nda ta tva skwi ta magė hēj ya ná, sna a hēj ta Lazglafta wu, nda nza hēj ka skwa mbiday ka gwal mbrės, laviñ a hēj ta magatá skwi đina đer ka ki'a wa.

Tva nzakwa mnda zlghay nda ñuduf

2 Wya skwi dza'a kagha magay: Ñavanja ka tagha ka ña mnduha ta hyahya skwi ta ghėja đina. ² Ka mna ka ña la galata mndu, ka nzata hēj nda hanatá ghěj ka gwal nda ra vla glaku ña tanj, ka gwal nda vėrda ghunisłak da hēj, nda zlghay nda ñuduf tđuk-wa, nda vėrda đvu, ka nzata hēj ka gwal ksa ñuduf guli. ³ Mantsa ka ka da mnanatá la galata mi'aha guli, ña magay tanj ta ñėrma skwi manda ya ta zdėganatá Lazglafta. Yaha hēj da tsa mndėra mndu, yaha hēj da ghuyaku, ka tagha hēj ta skwi đinadina ña sanlaha. ⁴ Mantsa ya tama dza'a kəl hēj ka taghanaftá dagħala mi'aha ta đva zė'alha tanj nda zwana tanj, ⁵ nda tva ndanu tđukwa, ta hēj. Ka nzakwa hēj ka gwal nda għuba. Ka ñanata hēj ta hėga tanj đina. Ka nzakwa hēj ka ñėrma mi'aha. Ka sna hēj ta gwada da zė'alha tanj. Mantsa ya ka hēj da magay kada kwala lu ta vza rutsak ta gwada Lazglafta.

⁶ Ka mnanata ka ta zwana duhwalha guli, ka hanana-ta hēj ta hēj ⁷ ma inda skwi. Kagha guli, ka maga ka ta skwi đina ña nghay tanj ta kagha, ña ksay tanj ta sada gha. Nda ñuduf turtuk káka tagha skwi ta tagħe ka ña tanj. Yaha ka da tsabaku. ⁸ Hyahya gwada káka mnay, ña ksutani ta gwal mbadanaftá gwada ka hula kada kwala hēj mutsaftá vzaftá rutsak ta amu.

⁹ Ka mnanata ka ta la vu'aha guli, ka sna hēj ta gwada da danjahėga tanj ma inda skwi. Ka maganata hēj ta skwi dza'a zđanaftá ñuduf ta hēj. Yaha hēj da mbadawi nda hēj guli. ¹⁰ Yaha hēj da kasanjá skwiha tanj. Ñėrma skwi ka hēj da magay katėk, kada grafta danjahėga tanj kazlay: Tđukwa mnduha hēj kė'a. Mantsa dza'a kəl mnduha ka għuba tsa skwiha ta tagħe mu ta ghėja Lazglafta mnda mba amu ya.

Mbanafta Lazglafta ta mnduha ma dmakwa taŋ

¹¹ Dina ka magay mnduha Lazglafta ta tsa skwiha mnə yu ya, kabga maraŋmara Lazglafta ta zdakatahudani ta nzakway ka dzubaya mbaku ŋa inda mnduha demdem, ŋa mutsay taŋ ta mbaku. ¹² Tsa zdakatahudi vlama Lazglafta ya, ta taghamatá kwal kul mbədglanatá hul, ŋa kwal kul maməgəltá skwa ghəŋa hadik, ŋa nzay mu ta nzakwa mu ma na ghəŋa hadik na nda hanatá ghəŋ, nda maga skwi tdukwa, nda sna gwada Lazglafta, ¹³ ma na nzakwa mu ta kzla nərma fitik faf mu ta ghəŋ tida dza'a maravata glakwa Lazglafta dagala, ta nzakway ka Yesu Kristi mnda mba amu ya, ¹⁴ ta vlatá ghəŋani ka mtuta ma vla mu ŋa varagamapta ma dmakwa mu, ŋa nzakwa mu ka gwal nda ghuba ta kəmani, kada nuta mu ka mnduhani ta mama maga nərma † slnaha inda fitik.

¹⁵ Mantsa ya káka da taghanaftá həŋ. Ka vlarŋta ka ta mbraku ta həŋ. Ka dvanaghata ka ta gwal kul sna gwada nda inda mbraku ya vlagha Lazglafta. Yaha mnduha da hərtəta ta kagha.

Nzaku ta raŋtá mnda zlghay nda njuduf

3 Havanakhava ta gwal zlghay nda njuduf, ka hanaganata həŋ ta ghəŋ mista mghamha †† nda ya da la ŋumna ka maga həŋ ta skwi ta mnanata lu ta həŋ. ² Mnanamna ta həŋ, yaha həŋ da mna ghwadaka skwi ta mndu, nda zdaku ka həŋ nzaku nda mndu. Ka gwal dzra nzaku ka həŋ, lebtakwa ka həŋ nzata nda inda mndu, ³ kabga si ka rgha dər amu ghalya, had mu si ta sna gwada da mndu wa. Si nda zada mu, ka nzaku mu ka vu'a maga ghwadaka skwi nda hara'u ta iri. Ta nzaku nda sidi kawadaga nda ghudzaku mu ta nzaku, prək má ka mbida amu. Ta husaŋhusa amu ta mnduha, ta husamahusa mnduha guli. ⁴ Ama, manda maraŋta Lazglafta mnda mba amu ta zdakwani nda dva mndani katakata, ⁵ ka mbamaftá tsi. Vəl magata mu ta skwiha tdukwa a wu, hidahida tawa tsi ta amu, ka ghubimistá mbrakwa Sulkum nda ghuba, ‡ kəl mu

† Gray nda Zabura 130:8, Izekiyel 37:23, Sabi 19:5, Vrafta ta zlahu 14:2, 1 Piyer 2:9 Ifesuha 2:10. †† Gray nda Ruma 13:1, 1 Piyer 2:13. ‡ Gray nda Yuhwana 3:5.

ka mutsaftá lfida yaku. ⁶ Tsa Sulkum nda ghuba ghuba Lazglafta nda ma Yesu Kristi ya ta ndəghanaftá njudufa mu. ⁷ Mantsa ya kə'a zdan tahudi ka namafta ka nərma mnduha ŋa mutsay mu ta hafu ŋa kdekedzen ya faf mu ta ghəŋ tida. ⁸ Vərda skwi na gwada ta mnə yu na.

Ka gdata ka ta mna tsa gwada ya ka nđanđa ŋa mnduha, kada maga gwal zlghay nda njuduf ta nərma skwiha inda fitik. Tsa ya vərda skwi ta kata mnduha. ⁹ Tsaghutsa ta vgha nda zlərdutawi ka bətbət ta ghəŋa gwada ta mbəda mndəra mndu †† nda ya nda gwada ta ghəŋa zlahu Musa. Had hayhaya tsa skwiha ya wu, kata a ta mndu wa. ¹⁰ Ka mamu mndu ta kladamtá daga vgha da taba gwal zlghay nda njuduf katsi, ka dvanaghata ka karaku. Ka ta zlarŋ a tsi tahula dvəglanaghata gha ka mahis †† wu, ka zliŋta ka ta tvani. ¹¹ Mndərga tsa mndu ta daga mndu mantsa ya ná, nda sna kazlay: Nda zada yu ma tvi kə'a. Ta kəma ta kəma ta dza'a tsi nda maga dmaku, nda má dzvudzvani ksuvuta tsi ta ŋani.

Hidaku vlarŋ lu ta Titus

¹² Ka ghunadapghuna yu ta Artimas ka Tisik a tsi kati, ka saba ka misimmisim slidighata ma Nikwapwalis, kabga hada dza'a za yu ta fwaka da, ka yu ndanapta. ¹³ Ma fitik dza'a sli'ifta i Zenas mnda tsa guma nda Apwalus ma Kret ka sli'i ya, ka katarŋta ka ta həŋ, da htuguduŋtá skwi ta həŋ ma tvi. ¹⁴ Dina ka taghanaftá gwal zlghay nda njuduf manda amu ta nāvata ka maga skwiha dīnadīna, ŋa katarŋta taŋ ta gwal htaghū skwi da həŋ, kabga dza'a mutsay həŋ ta nisəla taŋ.

Ga zgu ŋa kdīŋta

¹⁵ Ta ga zgu inda gwal kawadaga nda i'i ŋa gha, ka ganaghata kagha guli ta zgu ta inda graha u ma zlghay nda njuduf.

Ka nza zdakatahuda Lazglafta kawadaga nda kaghuni demdem.

†† Ngha ta 1 Timute 1:4. †† Gray nda Mata 18:15-17.

Filimuj

Ga zgu

1 I'i Pwal Tsam lu ma gamak ta ghəŋa vəl magana-ta da ta slna ta Yesu Kristi †, kawadaga nda zwanjama mu Timute ŋni ta vindaghafta, a gra Filimuj ta nzakway ta gwa ghəŋ nda aŋni ma mndərga na slna na.

² Ta ga zgu ŋni ŋa mukuma mu Apiya nda Artipus †† ya ta wda slna Lazglafta manda aŋni guli. Ta ga zgu ŋni guli ŋa pđakwa sanlaha ma Igliz ta tska vgha ma həga ga ghuni ka maga du'a. ³ Ka nza zđakatahuda Lazglafta Da nda Mghama mu Yesu Kristi ta ghəŋa ghuni. Ka vlaghunata həŋ ta zđaku.

Rfay Pwal ta Lazglafta ta ghəŋa Filimuj

⁴ Inda fitika magay da ta du'a, ta kulay yu ta hga gha, ka rfa Lazglafta ta ghəŋa kagha, ⁵ kabga snidighasna na zlghay ya zlghaf ka ta Mghama mu Yesu Kristi, nda đvuta ya đvu ka kahwathwata ta gwal zlghay nda ŋuduf. ⁶ Ta maga du'a yu da Lazglafta ka maravata pghatá ghəŋa na zlghay nda ŋuduf nda gwa u mida na, nda ma slna u. Mantsa, ka zlagapta ŋərma skwi ta kumə ŋni ta magata gha ŋa Kristi bđanay ta dabi. ⁷ Zwanjama da, mndərga tsa đvu ta đvu ka ta gwal zlghay nda ŋuduf ya ná, vlihavla ta rfu, ta ufiha ta vgha guli, kabga đvuđva ka ta gwal zlghay nda ŋuduf, ka mbanaftá həŋ.

Ndəba dzva Pwal da Filimuj ŋa tsu'aftá Unesima

⁸ Aŋ mndani, má si slaghusla yu ma nzakwa da ka ghunatá mnda Kristi, má ŋa mnaghatá tva skwi ma ŋa magay gha dina. ⁹ Ama dzvu ta ndəbu yu da kagha nda ma đvu. I'i Pwal ya, glata mndu yu guli, wana ndanana tsamtsa lu ta i'i ma gamak, kabga maganata da ta slna ta Yesu Kristi. ¹⁰ Ta ndəba dzvu yu da kagha ta ghəŋa zwanjama da Unesima ya mutsaf yu ma Kristi, ma na nzakwa da ma gamak na. ¹¹ Wya si had hayhayani da kagha ghalya wa. Ndana tama, dza'a katay ta kagha nda i'i tani.

¹² Wya yu ta ghunədaghafta, ya hara da ya. ¹³ Si má ta kumay yu ta ŋaghuta tavata i'i hadna ma na nzakwa da tsam lu ma gamak ta ghəŋa Lfida Gwada, má ŋa magihatá slna ma vla gha, ya má da dawu yu ta magihata gha. ¹⁴ Tsaw tama ná, laviŋ a yu ta magay ga ghəŋ ga ghəŋa da kul snanatá yu da kagha wu, ba má da kagha katsi sabi da nzakw tsa zđakwa gha ya ka mbla kagha.

¹⁵ Ba kada vrəglavafta nzakwa ghuni ŋa kđekedzeŋ ká skwi nda Unesima kəl tsi ka dgata vgha nda kagha ŋa fitik kwitikw. ¹⁶ Ndanana ná, ta ka vu'a a nzakwani wu, mal tsatsi ka vu'a, nda nza ka zwanjama mu tegedteged. Đvuđva i'i, kagha yeya dza'a kwal kul đvaf-ta rki. Mnda səla ya, zwanjama gha ya guli ma Kristi.

¹⁷ Ka si klafkla ka ta i'i ka gra gha katsi ná, ka zlghafta ka manda skwi vərda i'i ta zlghə ka. ¹⁸ Ka si mamu dmaku mataba ghuni, nda ya ka mamu skwa gha da tsi, da i'i dawa ka. ¹⁹ I'i Pwal, ta vindafta nda dzva da yu, dza'a play yu, dməŋa da kagha ma zlgha nda ŋuduf a skwi ta kumə yu ta mnay guli wa. ²⁰ Mantsa zwanjama da, ta ndəba dzvu yu da kagha ma hga Mghama mu, ka lbihata ka ta ŋudufa da ma guyatá vgha u ma Kristi.

²¹ Ta vindi yu ta na delewer na ná, nda sna yu kazlay: Dza'a magihamaga ka ta skwi ta dawu yu da kagha, nda sna yu guli dza'a magamaga ka ka malaghutá ya mna yu kə'a.

²² Mantsa, ta daway yu ta payidifta gha ta dzuguvi guli. Ta grafta yu ná, dza'a tsu'aftsu'a Lazglafta ta du'a ghuni ŋa vlihatani ta tvi ŋa bhadaghata da da kaghuni.

Ga zgu ŋa dza ghəŋa gwada

²³ Ta ga zgu Ipafra ‡ ŋa gha, ya tsam lu ma gamak kawadaga nda i'i ta ghəŋa maganatani ta slna ta Yesu Kristi. ²⁴ Ta ga zgu i Markus nda Aristarkus nda Demaska nda Lukwa, gwal ta ksə ŋni ta slna †† kawadaga da həŋ, ŋa gha guli.

²⁵ Ka nza zđakatahuda Mghama mu Yesu Kristi nda kaghuni.

---

‡ Ipafra: *Ngha ta Kwalasuha 1:7, 4:12.* †† Markus: *Ngha ta 2 Timute 4:11, Aristarkus: Ngha ta Slna gwal ghunay 19:29, 27:2, Kwalasuha 4:10. Demas: Ngha ta Kwalasuha 4:14, 2 Timute 4:10. Lukwa Ngha ta Kwalasuha 4:14, 2 Timute 4:11.*

---

† *Ngha ta ayaha 13, 22 nda 23.* †† *Ngha ta Ruma. 16:5.*

Hebru

Gwadgamata Lazglafta nda ma Zwanjani

1 Manda ghalya ná, nda kda fitika Lazglafta ta gwadganatá dzidziha mu nda ta tvi kavghakavgha nda ma wa la anabi. ² Ama ndanana, nda ma Zwanjani ta gwada Lazglafta ta gwada nda amu. Ma fitika zlagigijta Lazglafta ta ghəŋa hadik † ná, nda tsa Zwanjani ya zlagigij tsi. Tsa Zwanjani ya guli fanagha tsi ta ga mgham ta ghəŋa inda skwi. ³ Tsa Zwanjani ya mara glakwa Lazglafta. Manda va nzakwa Lazglafta ya ná, manda va tsaya nzakwa tsatsi guli. Nda ma mbrakwa gwadani ŋanata tsi ta inda skwi ta ghəŋa hadik. Tahula kdiŋtani ta magatá slna ghubiŋtá dmakwa mnduha, ka nzatá tsi ta luwa nda ga zeghwa Lazglafta †† ya ta ga mgham ta ghəŋa inda skwi.

Mal Yesu ka inda duhwalha Lazglafta

⁴ Mantsa ya kəl tsa Zwanjani ya ka malaghutá duhwalha Lazglafta, manda va hgu ya vlarj tsi ka malaghutá ŋa tarj ya. ⁵ Had duhwala Lazglafta ya ta kdə walarjta Lazglafta ta mnanata kazlay:

«Kagha ná, Zwanjani da ka, nda nza yu ka Da gha daga gita» kə'a wa.

Had ya guli ta kdə walarjta tsi ta mnanata kazlay: Dza'a nzakway yu ka Da gha,

dza'a nzakway kagha ka Zwanjani da ‡ kə'a guli wa.

⁶ Sana skwi guli, ma fitika dza'a Lazglafta ghunagatá kdakwa Zwanjani da ghəŋa hadik, ka'a mantsa:

«Ka tsəlba inda duhwalha Lazglafta ta tsəlbu ŋani,» ka'a.

⁷ Ama wya ka'a mnata ta ghəŋa duhwalani:

«Gwal kshatá slna hahəŋ, ŋa nanaftá həŋ manda falak,

ŋa nzakwa tarj manda ghanika vu,» †† ka'a.

⁸ Ŋa Zwanjani ya, wya ka Lazglafta mnata ta ghəŋani:

«Dughurukwa ga mghama gha Lazglafta ná, nda nza ŋa kdekedzerj. Dafa ga mghama gha ná, nda nza ŋa ga mgham ta ghəŋa mnduha nda tvi tdukwa.

⁹ Skwiha tdukwatdukwa ta zdəgaghatá kagha, dfa a kagha ta ghwadaka skwiha wa.

Tsaya kəl Da gha Lazglafta ka pghaghaghatá rda zdaghaftá ŋuduf,

ka dvutá tsi ta kagha ka malaghutá graha †† gha,» ka'a.

¹⁰ Ka'a guli:

«Kagha ná, Mgham ka.

Ma zraftani, kagha ta magaftá ghəŋa hadik.

Luwa guli ná, magatá slna dzva gha ya.

¹¹ Inda tsa skwi ya ná, dza'a hərdu hərdá həŋ.

Ama kagha ná, nda nza kagha ŋa kdekedzerj.

Tsa hadik ya nda luwa tani ná,

dza'a haluhala həŋ manda halakwa lgut.

¹² Manda ya ta mbsafta lu ta lgut ya,

manda tsaya dza'a mbsafta ka ta həŋ.

Dza'a mbədavafmbəda həŋ, manda ya ta mbədavafm lgut.

Ama kagha, manda va tsa nzakwa gha ya ná,

manda va tsaya ka, had kdavakta ††† nzakwa gha wa.»

¹³ Ta walarjta Lazglafta ta mnanatá ya dər turtuk mata-ba duhwalhani kazlay:

«Sawi nzata nda ga zeghwa da,

dza'a pghapgha yu ta ghumaha gha

ŋa nzakwa tarj ka skwata pgha səlaha ††† gha» kə'a

wa.

¹⁴ Duhwalha Lazglafta ná, sulkumha ta maganatá slna ta Lazglafta, ta ghwanu lu ta həŋ ŋa katarjta gwal ta nzakway ŋa mutsa mbaku ya.

Mbaku ta fərtuta katakata

2 Tsaya tama ná, nda ra ka sganaghata mu ta maga dasuwa nda skwi ya snarj mu, kada kwala mu ta zwađuta ma tvi. ² Tsa gwada si ta mnə duhwalha Lazglafta ³ ghalya ya ná, nda mbra nzakwani. Inda gwal ta kwal kul klaftá tsa gwada ya ka gwada, ka kwalaghutá snata ná, mutsafmutsa həŋ ta guma ya ta ranjta həŋ. ³ Ka si mantsa ya tsi, waka amu dza'a ndapta ma tsa guma ya, ka si kwalaghukwala mu ta tsa glakwa glakwa mbaku ya tama? Wya tijəl Mgham Yesu ta mna tsa gwada ta mbaku ya tama, ka sganaghatá gwal ta snarjta tsa gwada ya guli kazlay: Kahwathwata tsa gwada ya kə'a. ⁴ Ka ŋlanaghatá Lazglafta kaghəŋani guli ta tsa gwada tarj ya, nda ma maga ŋizlaha, nda ma skwiha ka mandərmimi, ⁵††† nda mazəzməzəma kavghakavgha. Dəganafha Sulkum nda ghuba ta slna ta mnduha ŋa maga skwiha kavghakavgha manda ya kumarj tsi guli.

† Ngha ta Yuh. 1:3. †† Ngha ta Zab 110:1. ‡ Ngha ta Zab 2:7 nda 2 Sam. 7:14. ††† Aya. 6:7. Vrafta ta zlahu 32:43 nda Zab 104:4. ††† Aya. 8:9. Ngha ta Zab 45:7-8.

††† Aya. 10:12. Zab 102:26-28. †††† Ngha ta Zab 110:1. † Duhwala Lazglafta si ta kla lwa Lazglafta ghalya slna gwal ghunay 7:53. †† Ngha ta Markus 16:17-18, 20, 5:12.

Mndu ya ta hla mnduha da mbaku

⁵ Mantsa ya ná, duhwalhani a vlarj Lazglafta ta ga mgham ta ghəŋa zamana ta sagha ta mnə mu ya wa.

⁶ Katak ná, wya ka sana mndu vindafta ma deftera Lazglafta:

«Sanawu mndu ka ka ní Lazglafta kəl ka ka havapta ka tsatsi.

Sanawu mnda səla kəl ka ka nghapta ka tsatsi na?

⁷ Aŋ mndani, vraganavgha ka gudzekw ŋa fitik kwitikw mista duhwalha Lazglafta.

Tahula tsa, ka fanaghatá ka ta glaku nda sgít.

⁸ Ka vlarjtá ka ta ga mgham † ta ghəŋa inda skwi dem-dem,» ka'a.

Ka vlarjtá Lazglafta ta ga mgham ta ghəŋa inda skwi, ka lu ya ná, haɗ sana skwi kul haɗ tsi ta ga mgham ta ghəŋani nda tsaya wa. Aŋ mndani, ta ngha a mu karaku kazlay: Ta gay mndu ta mgham ta ghəŋa inda skwi ka'a wa. ⁹ Tsa mndu vragana lu ŋa fitik kwitikw mista duhwalha Lazglafta ta nzakway ka Yesu ya ng-haŋ amu. Ka vlarjtá Lazglafta ta glaku, nda sgít ta ghəŋa vəl mtutani, ka ghuytá ɗaŋwa. Mantsa ya tama, ma zɗakatahuda Lazglafta ná, ka ŋa inda mndu ɗaŋta tsi ta mtaku.

¹⁰ Inda skwi ná, Lazglafta ta magafta. Ka ŋani nzakwani guli. Mantsa, ka ɗvaftá Lazglafta ta payaftá Yesu nda ma ghuya ɗaŋwa ya ghuyə tsi, kada mutsafta ndəghata mnduha ta nzaku ka zwanani, ŋa hlayni ta həŋ da glakwani. Yesu tsa mndu dza'a hla həŋ da mbaku ya.

¹¹ Tsa mndu ta ghuba mndu ya nda tsa gwal ghubin lu ya tani ná, ma da turtuk həŋ. Tsaya tsa kwal hula ksantá Yesu ka hga həŋ ka zwanamani ya. Ka'a nda Lazglafta mantsa:

¹² «Dza'a mnaŋmna yu ta hga gha da zwanama ɗa. Dza'a zləzlvay yu ta hga gha mataba tskata mnduha, ††» ka'a.

¹³ Ka'a guli mantsa:

«I'i ná, nda fa ghəŋa ɗa dar ka ŋa Lazglafta,» ka'a.

Ka'a guli na:

«Wana yu kawadaga nda zwaniha ya vliha ‡ Lazglafta,» ka'a.

¹⁴ Tsa zwaniha mnə tsi ya ná, mnda səla həŋ dem-dem. Ka nutá Yesu ka ghəŋani guli ka mnda səla manda va hahəŋ, kada lavinŋta tsi ta mtuta, ŋa nanatá hal-away ta ŋanatá mbrakwa mtaku ya, ka mbegi.

¹⁵ Mantsa ya magata Yesu, ŋa zlu'agaptá həŋ ta gɗata ta nzaku ma zləŋa mtaku ya ta niŋtá həŋ ka vu'ani ya.

¹⁶ Mantsa ya nzakwani, duhwalha Lazglafta a sa tsi da katarŋta wa. Zivra Abraham †† ya sa tsi da katarŋta.

¹⁷ Tsaya tama kəl tsi ka nzakway ka skwi nda ra ka nutani ka gra vgha nda zwanamani, kada nzakwa tsi ka mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta. Tsatsi ná, ɗagala tawa hidahida da tsi, ŋərma ya ma slna Lazglafta, ŋa platá dmakwa mnduha. ††¹⁸ Ndanana tama, lav-

injlava ta katarŋtá gwal ta dzəghu halaway, kabga dzghaŋdzgha lu ta tsatsi ka ghəŋani, ka ghuyanaptá ɗaŋwa.

Yesu mali ta ghəŋa Musa

3 Mantsa tama zwanama, kaghuni gwal hgaŋ Lazglafta ŋa nzakw ka ŋani, fafwa ndana ghuni ta Yesu ghunatá mnda Lazglafta, ka mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta ya. Tsatsi tsa zlg haf mu ta mnə mu banluwa ya. ² Yesu ná, Lazglafta ta zbafta ŋa maga tsa slna ya. «Ka nzaku tsi ka ŋərma mndu ma tsa slna ya, ma nzakwani da Lazglafta manda va ŋa Musa, ma magayni ta slnani ŋa inda gwal ma həga Lazglafta ††† ya.» ³ Mal mndu ta ba həga ta vlarŋta lu ta sgít ŋani, ka vərɗa tsa həga ya. Mantsa ya ná, ɗina ka vlarjtá glaku ta Yesu ka malaghutá ŋa Musa. ⁴ Inda həga ná, mndu ta bafta. Mndu ta baftá inda skwi guli ná, Lazglafta ya. ⁵ Musa ná, ŋərma mndu ya ma slna si ta magə tsi ma inda həga Lazglafta. Slənani ná, mnanarŋtá mnduha ta skwiha má dza'a mnə Lazglafta ya. ⁶ Kristi ná, zwaŋ ta nzanaghata ta ghəŋa həga ya. Amu tsa həgani ya, ka gɗanagɗa mu ta ŋanatá zlg hay nda ŋuɗufa mu, ka ghərbay mu ta ghərbaku ma fatá ghəŋa mu.

Mbi'a vgha fana Lazglafta ta mnduhani

⁷ Tsaya tama kəl Sulkum nda ghuba ka mnay kazlay: «Gita, ka nda sna kuni ta lwani,

⁸ yaha kuni tənanaftá ghəŋa ghuni manda ŋa dzidziha ghuni,

ta sl'i'anaftá gwada ma fitika dzəghaŋta taŋ ta Lazglafta ma mtak ya.

⁹ Ka Lazglafta ná, kulam nda ngahaŋta taŋ ta ŋərma skwi magə yu ŋa taŋ ma vaku fwaɗ mbsak ná, ka dzəghihatá həŋ.

¹⁰ Tsaya tama kəl yu ka gaftá sidi nda həŋ.

Ka yu mantsa:

«Ta dza'a ta kəma ta kəma həŋ nda ghwaɗaka ndanu, sna a həŋ ta skwi ta kumə yu da həŋ wa.»

¹¹ Ma tsa gatá sida ɗa ya ná, waɗawaɗa yu, haɗ həŋ dza'a walarŋtá lami da tsa vla mbi'a ††† vgha payanaf yu ta həŋ ya wa,» ka'a.

¹² Dasuwa ka kuni zwanama ɗa, yaha ya ɗər turtuk mataba ghuni da nzata nda ghwaɗaka ŋuɗuf ka zlanavata Lazglafta ta vla hafu ya. ¹³ Ta hgaŋ Lazglafta ta kaghuni «gita» guli. Mbruvuswa vgha ghuni inda fitik, kada kwala dmaku nanaghatá kaghuni, da tənanaftá ya ɗər turtuk ma kaghuni ta ghəŋ. ¹⁴ Amu ná, graha Yesu Kristi mu ka ŋanaŋa mu his his dzvu ta kahwath-wata fatá ghəŋ ya mutsaf mu daga taŋtaŋ ya.

¹⁵ Wya ka lu mnata daga ghalya:

«Gita, ka nda sna kuni ta lwani, yaha kuni tənanaftá ghəŋa ghuni, manda ŋa dzidziha ghuni ta sl'i'anaftá gwada nda tsi § ya.»

¹⁶ I wa tsa mnduha ta snarŋtá lwa Lazglafta ka sl'i'anaftá həŋ ta gwada nda tsi ya na? Tsa gwal ta sabə ta haɗika

† Aya. 6:8. Ngha ta Zabura 8:5-7. †† Ngha ta Zabura 22:23.

‡ Ngha ta Isaya 8:17, 18. †† Ngha ta Isaya 41:8-9. †† Ngha ta Iovitik. 4:20, 26, 35 nda 16:6, 10, 11.

††† Ngha ta Mbsak 12:7 nda skwi ya vindin lu mistani ŋa ŋana-ta. ††† Aya 7-11, Zabura 95:7-1. § Zabura 95:7-8, manda ya mnaɗ gwada Grek ŋa ghalya mnafta lu.

Masar hlagap Musa ta hən̄ ya a ra? ¹⁷ Ta ghə̄nja i wa ta ga Lazglafta ta sidi ma tsa vaku fwađ mbsak ya guli na? Ta ghə̄nja tsa gwal ta gatá dmaku ka rwutá hən̄ ma mtak ya a ra? ¹⁸ Nja i wa wađata tsi kazlay: Had hən̄ dza'a walaŋta lami da tsa vla mbi'a vgha payanaf tsi ta hən̄ ya wu kə'a ya na? Nja tsa gwal ta sli'anaftá [†] gwada ya a ra? ¹⁹ Nda ngha mu ná, traptra ta hən̄ ta lami da tsa vla mbi'a vgha payanaf lu ta hən̄ ya, kabga kwalaghuta taŋ ta zlgħafta.

4 Tshala tamafta Lazglafta ta imi ta sləmən̄ kazlay: Dza'a laviŋlava kuni ta lami da vla mbi'a vgha ya payaghunaf yu kə'a ya, dasuwa ka kuni tama, da pđaghutá sani dər turtuk mataba ghuni ka kwal lami. ² Guli ná, mnamamna lu ta Lfida Gwada manda va ya mnana lu ta dzidziha mu ghalya. Ama katar̄ a tsa gwada mnana lu ta hən̄ ya dekdek wa. Manda snaŋta taŋ ta tsa gwada ya, ka kwalaghutá hən̄ ta zlgħafta nda n̄dufa taŋ. ³ Amu gwal ta zlgħaftá tsa gwada ya dza'a lami da tsa vla mbi'a vgha ya. Ka Lazglafta mnata na:

«Wadawada yu ma gatá sida da:
Dza'a nghay yu ka waka hən̄ dza'a lami da tsa vla mbi'a vgha ^{††} si payanaf yu ta hən̄ ya,» ka'a.
An̄ mndani, kd̄iŋkda ta magatá slna daga ma zrafta ghə̄nja hadik. ⁴ Ka lu mnata ma sana vli ma deftera Lazglafta ta ghə̄nja mandəfáŋa fitik na: «Badu mandəfáŋa fitik mbi'apta Lazglafta ta vghani ma inda slnani [‡],» ka'a. ⁵ Ka'a guli manda va ya ghada tsi ta mnata na: «Had hən̄ dza'a walaŋtá lami da tsa vla mbi'a vgha ^{†††} ya si payanaf yu ta hən̄ ya wu,» ka'a. ⁶ Tsa gwal ta snaŋta taŋtaŋ ta tsa Lfida Gwada ya ná, lamə a hən̄ wu, kabga kwalaghuta taŋ ta snanatá gwada Lazglafta. Tsaw nda ghada fata Lazglafta kazlay: Dza'a lamla sanlaha kə'a guli. ⁷ Tsaya tama kəl tsi ka tsəglafatá sana fitik ta nzakway ka «gita». Di'ŋ fitik tahula tsa, ka mnigintá tsi ta tsa gwada ya nda ma wa Dawuda, ta slanaghata lu ta vindatani:

Gita, ka snaŋsna kuni ta lwani,
yaha kuni da tən̄anaftá ghə̄nja ^{††} ghuni kə'a ya.
⁸ Ka si má va bhadanam bha Dzesuwa ta hən̄ da tsa vla mbi'a vgha ^{†††} ya ná, má mnəgla a Lazglafta ta gwada ta tsa sana fitik ya wa. ⁹ Tsaya tama ná, ta mamu tsa mbi'a vgha ya n̄a mnduha Lazglafta manda va tsa fitika mbi'a vgha badu mandəfáŋ ya. ¹⁰ Mndu ya ta lami da vla mbi'a vgha ya payaf Lazglafta ya ná, ta mbi'a vgha tsatsi guli ma n̄ani ma slna manda mbi'ap-ta mbi'ap Lazglafta ma n̄ani ya guli. ¹¹ Tsaya tama ná, n̄avamaŋa ka lama mu da tsa vla mbi'a vgha ya. Da-suwa ka mu da kwalaghutá mu ta snanatá gwada Lazglafta, manda tsa n̄a dzidziha mu ya.

¹² Gwada Lazglafta ná, nda hafu mida, mbrumbra katakata guli. Zuza ka malaghutá wa limay his his. Lav-iŋlava ta zlagadamta da n̄duf, nda vla nzugu tani dikw da d̄udzi. Nda sna ta dgaptá skwi ta daslu mndu,

[†] Aya 16-18: Ngha ta Mbsak 14:1-35. Aya 18: Zabura 95:11. ^{††} Ngha ta Zabura 95:11. [‡] Zrafta 2:2. ^{††} Zabura 95:11. ^{†††} Zabura 95:7-8, manda n̄a gwada Grek n̄a ghalya mnaf ta lu. ^{††††} Ngha ta Vrafta ta zlahu 31:7, Dzesuwa 22:4.

nda skwi ta ndanu tsi tani. ¹³ Had sana skwi ta d̄ifaghuta ta wa ira Lazglafta wa. Nzidid hən̄ demdem ta wa irani. Nda ngha irani ta inda skwi demdem. Dza'a mnay mu ta inda skwi ta kəmani.

Yesu mali ta ghə̄nja gwal dra skwi n̄a Lazglafta

¹⁴ Tsəhala mamu mu nda mali ta ghə̄nja gwal ta dra skwi n̄a Lazglafta ta hemanata, ta nzakway ka Yesu Zwaŋa Lazglafta, ta bhadafta ta luwa da Lazglafta ya, sladafmaslada dar ta zlgħay nda n̄dufa mu. ¹⁵ Mali ta ghə̄nja gwal ta dra skwi n̄a Lazglafta ya nda hta mbrakwani ka su'a skwi kawadaga nda amu ma hta ta mbrakwa mu a n̄a amu wa. Katək ná, dzghaŋdzgha lu ta mala mu ta ghə̄nja gwal ksa slna Lazglafta manda va amu, ama ga a tsatsi ta dmaku wa. ¹⁶ Ka si mantsa tsi tama, gavanamavagava nda fatá ghə̄n̄ ta Lazglafta, tsatsi ta vla zđakatahudi, n̄a tawatani ta hidahida ta amu, n̄a vlamatani ta zđakatahudani n̄a katamata ma fitik ya nda ra.

5 Inda mali ta ghə̄nja gwal ksa slna Lazglafta ná, mataba mnduha zabapta lu. Slna taŋ ná, n̄a mag-anatá slna ta Lazglafta da manaka taŋ ya, n̄a vla skwi nda pla ghə̄n̄ n̄a Lazglafta ta ghə̄nja dmakwa mnduha. ² Tsa la mali ta ghə̄nja gwal ta dra skwi n̄a Lazglafta ya ná, nda sna hahə̄n̄ ká hən̄ dza'a maga skwi d̄ina n̄a gwal kul snaŋtá maga skwi d̄ina, ta maga dmaku, kabga wanafwa skwiha ta hta mbraku ta tsatsi guli. ³ Tsaya tama dza'a kəl tsatsi ka pla ghə̄n̄ n̄a Lazglafta, ta ghə̄nja dmakuhani ^{†††}, ta ghə̄nja dmakuha mnduha yeya a wa. ⁴ Had mndu ta klaftá tsa glaku n̄a nzaku ka mali ta ghə̄nja gwal maga slna Lazglafta ya ka fanaghatá ghə̄n̄ani wa. Lazglafta ta hgan̄ta manda ya hgan̄ tsi ta Haruna.

⁵ Manda va tsaya Kristi guli, tsatsi a ta fanaghatá ghə̄n̄ani ta nzaku ka mali ta ghə̄nja gwal ksa slna Lazglafta wu, ama Lazglafta ta nzakway ka Da ta mnay n̄ani kazlay:

Kagha ná, Zwaŋa da ka,
nda nza yu ka Da gha gita kə'a.
⁶ Ka'a ta mnay ma sana vli guli na:
«Kagha mali n̄a kdekedzen̄ ta ghə̄nja gwal ta ksa slna Lazglafta,
manda n̄a Melkisedek [§] ya,» ka'a.

⁷ Ma fitika nzakwa Yesu ma ghə̄nja hadik ná, ka magə̄ tsi ta du'a ka taw ka n̄d̄an̄da da Lazglafta ta laviŋtá mbanafata ma mtaku ^{§†}. Ka snanatá Lazglafta ta ghə̄nja vəl hananatani ta ghə̄n̄ani. ⁸ Kulam nda nzakwani ka Zwaŋa Lazglafta ná, ka sutá tsi ta duni, kəl tsi ka snaŋ-ta kazlay: Snatá gwada ná, skwi nda bla ya kə'a. ⁹ Manda kd̄iŋta Lazglafta ta dzanaghatá ghə̄nja skwi ya kumaŋ tsi nda ma tsatsi, ka nzaku tsi ka mndu ya ta mba inda gwal ta snanatá gwadani, n̄a nzakwa taŋ nda hafu n̄a kdekedzen̄. ¹⁰ Ka fatá Lazglafta ka mali ta ghə̄nja gwal ta dra skwi n̄a Lazglafta manda n̄a Melkisedek.

^{†††} Ngha ta Levitik 9:7. [§] Aya 5-6: Zabura 2:7. Zabura 110:4. ^{§†} Ngha ta Mata 26:36-46, Markus 14:32-42, Lukwa 22:39-46.

Dasuwa ka kuni da zlanṭá kuni ta zlgḥay nda ḡuduf

¹¹ Mamu skwi dagala ḡa mnay ta ghəḡani, tsaw nda bla tsiḡlay ḡa ghuni, kabga la a da sləməḡa ghuni wa. ¹² Nda kḡa fitik má prək ka nzakwa ghuni ka gwal taghanatá skwi ta sanlaha, kabga nda kḡa fitika ghuni ta tagha skwi, ama ta sna a kuni wa. ḡa sləḡlavapta nda sla vgha ka taghəḡelta ḡa ghuni ta va tsa skwiha ma gwada Lazglafta taghu kuni daga tanṭanṭa ya. Ta sna a kuni karaku ta za skwa zay ta zə la galata mndu wu, manda zwanṭa ta ghuva tata sa u'a ya kuni. ¹³ Mndu tata zba sa u'a ná, ta ka zwanṭa ta ghuva tsaya ma mndu. Ta sna a tsa mndu ya ta skwi tḡukwa † wa. ¹⁴ ḡa galata mndu na skwa zay tanṭəḡa ta gḡata hənṭa ta zay, ka slavaptá hənṭa ka tagha dganatá skwi dīna, nda ya kul dīnaku, ḡa magay tanṭa ta skwi dīna.

6 Mantsa ya tama, zluḡmazla ta hamata zwana tagha skwi ya ta taghə mu ta ghəḡa Kristi, mbaḡma ta ghəḡa tagha skwa gwal nda ndəha. Ma laghu mu vrəḡlafta ta ghəḡa dughwanṭa skwi ta nzakway ka: Gwada ta ghəḡa pla dmaku, ḡa zlanṭa mnduha ta maga slnaha ya ta kla hənṭa da Zadaḡu, nda gwada ta zlgḥaftá Lazglafta nda ḡuduf, ² nda gwada ta batemha, nda gwada ta fa dzvu ta ghəḡa mndu, nda gwada ta slī'agapta ma mtaku, nda gwada ta tsatá ghəḡa guma ḡa dekdek ya. ³ Zluḡmazla ta tsahaya, mbaḡma ta kəma ta kəma. Wya skwi ḡa magay mu nda kumay Lazglafta.

⁴ Skwi ḡa snanṭa mu na: Nda bla ma mnduha ya si tsuwadakanaf tsuwadaka Lazglafta, gwal ya ta tapanatá skwi ya vla Lazglafta, gwal ya si ta mutsaftá Sulkum nda ghuba ma ḡudufa tanṭa, ⁵ gwal ya si ta danṭá zdakwa gwada Lazglafta, gwal ya si ta mutsaftá mbraku ya ta nzakway ka ḡa zamana ta sagha, ⁶ ta zləmbuta ka vrəḡlamta da nzakwani ghalya ná, nda bla ka vrəḡlakta tanṭa da pləḡeltá dmakwa tanṭa. Zlənḡḡlafzlanṭa hənṭa ta Zwanṭa Lazglafta ta udza zlanṭay, ka razay †† banluwa.

⁷ Lagha imi ka gḡata ta nzaku ta vwah, ka magafta skwi tida ḡa katanṭá gwal ya ta hvay ná, nda tfawa tsa hadik ya da Lazglafta nda tsa. ⁸ Ka laghani, teki nda hiwir yeya ka tsa vwah ya dyanafṭa ná, kataf a tsa ta mndu tama wu, dza'a ksil'afkisi'a Lazglafta, dza'a driḡdra ‡ lu.

⁹ Zwanama da, anṭa mndani dər má mantsa mnata ḡni ná, da sna anṭa kazlay: Ta ḡərma tvi ta nzakway ka tva mbaku ya kaghuni kə'a. ¹⁰ Lazglafta ná, tḡukwa tsatsi, had dza'a zanaptá slna ghuni ya maga kuni, ḡa katanṭá zwanama ghuni gwal zlgḥay nda ḡuduf, ya ta gḡata kuni ta kata hənṭa ndanana guli ya wa. ¹¹ Ndanana ná, ta kumay ḡni ta ḡavata inda kaghuni nda fata ghəḡa ta skwi ya faf kuni ta ghəḡa tida ha ka kdavaktani. ¹² Ma ksu yadi ta kaghuni. Ksawaksa ta sadā gwal ta ḡavata ma zlgḥay nda ḡuduf, gwal ta faftá ghəḡa tanṭa ta Lazglafta ka mutsaftá hənṭa ta skwi ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləməḡa ta mndu.

† Aya 12-13: Gray nda 1 La Kwareḡt 3:2. †† Aya 4-6 gray nda 10:26. ‡ Gray nda Zlrafta 3:17-18.

Kahwathwata tanafta Lazglafta ta imi ta sləməḡa ta Abraham

¹³ Ma fitika tanafta Lazglafta ta imi ta sləməḡa ta Abraham ná, ka wadanatá tsi nda vərda htsinṭani, kabga had sana mndu ta malagḡutá tsatsi ḡa wadanatani nda tsi wa. ¹⁴ Ka'a nda Abraham mantsa: «Dza'a tfaghaghatfa yu ta wi. Kahwathwata dza'a yanaf ya yu ta zivra † gha tusak,» ka'a. ¹⁵ Mantsa ya, ka ḡavatá Abraham, ka mutsaftá tsi ta tsa skwi tanaf Lazglafta ta imi ta sləməḡa ya. ¹⁶ Ta waḡu mndu ta waḡu ná, nda skwi ta malagḡutá htsinṭa vərda tsatsi ta wada tsi. Tsa waḡu ya guli dza'a hlanatá inda tsa skwi ta zlərdə lu ta ghəḡani ya. ¹⁷ Nda tsaya ná, kumanṭkuma Lazglafta ta tsalanaptá tsa gwal dza'a tsu'a tsa skwi tanaf tsi ta imi ta sləməḡa ta mndu ya kazlay: Had yu dza'a mbədanafṭá skwi mna yu wu kə'a, kəl tsi ka sganagḡata nda waḡu. ¹⁸ Mantsa ya ná, his skwiha ya dza'a kwal lu kul lavinṭá mbədanafṭa. Skwiha ya tanaf tsi ta imi ta sləməḡa ta mndu nda waḡu ya wada tsi nda tsi. Had dza'a walanṭá tsakalatawi †† mida wa. Mantsa ya guli ná, ta vlamavla ta mbraku ta amu gwal ta hwayamta da ghuva Lazglafta, ḡa ḡavata mu nda fatá ghəḡa ta skwi ya tamaf Lazglafta ta imi ta sləməḡa ya. ¹⁹ Tsa skwi faf mu ta ghəḡa tida ya ná, nda nza manda skwa sladanatá kwambalu ma nzakwa mu. Kahwathwata dihatani had skwi ta gigdanṭa wa. Zlaganapzлага ta zlala ka bhadamta ††† da vla nzakwa Lazglafta. ²⁰ Da hada tinṭlaghuta Yesu ta lami ka amu, ḡa nzaku ḡa kdəkedzerṭa ka mali ta ghəḡa gwal dra skwi ḡa Lazglafta manda ḡa Melkisedek ya.

Melkisedek Mgham ta ghəḡa ksa slna Lazglafta

7 Tsa Melkisedek ya ná, si mghama luwa Salem ya. Mali ta ghəḡa gwal ksa slna Lazglafta ta nzakway ta luwa ya guli. Ka slī'afṭá tsi ka lagḡwi da guya Abraham ta vrakta ta kwarafṭa sana mghamha nda vulu. Ka tfanagḡatá tsi ta wi. ² ḡa tsa Melkisedek ya hlanafṭa Abraham ta Zaka inda skwi zagagḡa tsi ma vla tsa vulu ya. Klatá ghəḡa tsa Melkisedek ya ná, «mgham tḡukwa ya.» Guli na: Mghama luwa Salem ya. Tsa mghama luwa Salem ya guli ná, «mghama zdaku» ya. ³ Tsatsi ná, had dani wu, had mani wu, had dzidzani wa. Had vəl mnay kazlay: Baḡu yeya yata lu, baḡu yeya mtuta tsi kə'a guli wa. Manda Zwanṭa Lazglafta nzakwani. Nda nza ḡa kdəkedzerṭa ka mnda ksa slna Lazglafta.

⁴ Tsa Melkisedek ya ná, mndu dagala ya, ka klaftá Abraham ta nzakway ka dzidzi ya ta zaka ma inda skwi zagagḡa tsi, ka vlanṭa. ⁵ Skwi ḡa snanṭa ná, mndəra la Levi ta nzakway ka gwal ta ksa slna Lazglafta ná, zlahu Musa ta mnanatá hahənṭa, ḡa dza'a tanṭa da dāwa zaka da inda la Isra'ila. Zwanama tanṭa tsa gwal ta dāwu hənṭa da hənṭa ya. Anṭa mndani, zivra Abraham hahənṭa guli.

⁶ Melkisedek ná, tekwa tsatsi mataba mndəra la Levi wu, ama ka klaftá Abraham ta zaka ma skwi zagagḡa

†† Zlrafta 22:16-17. ††† Gray nda Mbsak 23:2. ††† Gray nda Livitik 16:2.

tsi, ka vlan̄ta. Ta ghə̄nja tsa guli ná, ka tfanaghatá Melkisedek ta wi ta mndu ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləmə̄j. ⁷ Had sana zlə̄rday wu ná, tsa mndu ka mali ya ta tfanaghatawi ta tsa mndu ka sagə̄j ya. ⁸ Mndə̄ra la Levi ta zlḡha zaka ma skwi mutsaf lu ya ná, ta mtay hə̄j ta mtaku. Ama tsə̄na Melkisedek ta zlḡhafta zaka da Abraham na ná, mndu ta nzaku nda hafu ɲa kdekedzə̄j ya, manda ya nda vinda ma defteri. ⁹ ɲa tsiŋtá ghə̄jani, tsa Levi ta tsu'a zaka da sanlaha ya ná, klafkla tsatsi guli ta zaka ka vlan̄tá Melkisedek nda ma dzidza tan̄ Abraham. ¹⁰ An̄ mndani, ta ya a Abraham ta Levi, ta lagha Melkisedek da guyaku nda Abraham wu, ama mamu tsatsi ma vgha dzidzani.

¹¹ ɲa mndə̄ra la Levi ta nzakway ka gwal ta ksa slna Lazglafta, vlan̄ta Lazglafta ta zlahu ta la Isra'ila †. Ama tsa slna tan̄ ya ná, slaghwa a ɲa dzanaghatá ghə̄nja skwi ya kuman̄ Lazglafta, ta vlan̄tá tsi ta zlahu ta hə̄j wa. Ka má si slaghwa tsi katsi ná, má zbə̄gla a lu ta sana mali ta ghə̄nja gwal ksa slna Lazglafta, manda Melkisedek ya wu, má gi kla'atá mndu mataba mndə̄ra la Levi manda Haruna má dza'a nzakwa tsi. ¹² Ka si mbə̄darpmbə̄da Lazglafta ta mndə̄rga mali ta ghə̄nja gwal ta ksa slnani mantsa katsi ná, nda nza tkwe' ka mbə̄daptá zlahu guli. ¹³ Tsə̄na mghama mu ta gwadə̄ lu ta na gwadə̄ na ta ghə̄jani na ná, Yesu ya. Mataba mndə̄ra sana mndu ta kul walan̄ta ksa slna Lazglafta ta gwir tsatsi. ¹⁴ Nda sna lu guli ta tsatsi kazlay: Sabi ma mndə̄ra la Yuda †† kə'a. Nziya ya nza tsi ná, gwadə̄n a Musa ta gwadə̄ ta ghə̄nja tsa mndə̄ra tan̄ ya ma fitika gwadə̄yini ta gwadə̄ ta ghə̄nja gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta wa.

Sana mali ta gara vgha nda Melkisedek

¹⁵ Skwi ta kdə̄glin̄tá tsalin̄ta ná, zlagapzłaga sana mnda ksa slna Lazglafta. Manda va Melkisedek tsatsi guli. ¹⁶ Nza a tsa mndu ya ka mndu ta ksa slna Lazglafta manda ya ta mnata zlahu ta fata mndu wa. Tsatsi ná, nzan̄a tsatsi nda mbrakwa hafu ya kul kdə̄vakta. ¹⁷ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na:

«Nda nza ka ɲa kdekedzə̄j ka mnda ksa slna Lazglafta, manda Melkisedek ‡ ya» kə'a.

¹⁸ Mantsa ya ná, nda hə̄rdə̄ zlahu ɲa ghalya, kabga nda hta mbrakwani, had hayhayani wa. ¹⁹ Złaha Musa ná, laviŋ a ta nanaftá mndu ka mndu tdukwa ta wa ira Lazglafta wa. Ama ndanana ná, mutsafmutsa mu ta fata ghə̄j ta malaghuta. Tsaya dza'a bhadamaghata da Lazglafta.

²⁰ Ta ghə̄nja tsa guli ná, ma fitika dza'a Lazglafta fata Yesu ka mali ta ghə̄nja gwal ksa slnani ná, ka wadatá tsi ta wadu. Ama ma fitika pghatani ta la Levi, wada a ta wadu wa. ²¹ Yesu ná, nda wadu fata Lazglafta ka mnda ksa slnani, ma fitika mnatani kazlay: I'i Lazglafta na:

«Wadawada yu,

† Vła skwi ɲa Lazglafta, la Isra'ila, mnana nda mna lu ta la Isra'ila ta zlahu ta ghə̄nja vła skwi ɲa Lazglafta, ka mbə̄datani ma sana vli. †† Ngha ta Mata 1:1-2, Lukwa 3:33. ‡ Zabura 110:4.

had yu dza'a vrə̄glafta tida wu:

“Nda nza ka ka mnda ksa slna ɲa kdekedzə̄j ††” » kə'a.

²² Ma tsa wadu wada Lazglafta ya ná, grafgra amu ma Yesu kazlay: Mamu mu nda slə̄rbatá zughu ya ta malaghuta kə'a.

²³ Guli ná, tsa sanlaha ma gwal ksa slna Lazglafta ya ná, nda tska hahə̄j, kabga ta mtay hahə̄j ta mtaku had hə̄j ta gdə̄vata wa. ²⁴ Yesu ná, ɲa kdekedzə̄j nzatá nzakwa tsatsi. Slna tsa nzakwani ka mnda dra skwi ɲa Lazglafta ya guli, had dza'a tsavapta wa. ²⁵ Tsaya guli kəl tsi ka slaghuta ka mnda mbanaf̄ta ɲa kdekedzə̄j ta inda gwal dza'a bhaku da Lazglafta nda ma tsatsi. Yesu ná, ɲa kdekedzə̄j nzatá nzakwani ka maga du'a da Lazglafta ta ghə̄nja tan̄.

²⁶ Tsaya tama ná, nda nza Yesu ka mali ta ghə̄nja gwal ksa slna Lazglafta ya pahan̄ mu. Tsatsi ná, nda ghuba nzatá nzakwani, had rutsak tida wa. Had dmaku tida guli wa. Nza a tsatsi manda gwal dmaku wa. Klagha kla lu ta luwa. ²⁷ Nza a tsatsi manda hamata sanlaha ma la mali ta ghə̄nja gwal ksa slna Lazglafta wa. Zba a tsatsi ta pla ghə̄j inda fitik ɲa ghə̄jani, nda ya ɲa hamata mnduha guli wa. Turtuktuk plata tsatsi ta ghə̄j ma vlatani ta ghə̄jani. ²⁸ La mali ta ghə̄nja slna Lazglafta ya ta zbapta złaha Musa ná, gwal nda hta nzakwa tan̄ ya. Ma fitika wadata Lazglafta ta tsa wadu wada tsi ya, mbə̄dapta tsa gwadə̄ ya ta złaha Musa. Ka fatá tsi ta zwan̄jani ɲa kdekedzə̄j ka mali ta ghə̄nja gwal ksa slna Lazglafta, ɲa dzanaghatá ghə̄nja skwi kuman̄ tsi.

Yesu mali ta ghə̄nja gwal ksa slna Lazglafta

8 Wya mala dughwan̄a skwi ta mnə̄ ɲni: Mamu mu nda mali ta ghə̄nja gwal dra skwi ɲa Lazglafta. Tsatsi ná, ta luwa ta nzakwa tsatsi nda ga zə̄ghwa dughurukwa Lazglafta ††. ² Ta ksa slna tsatsi ma vərda hə̄ga tumpul ya magaf Mgham Lazglafta ta luwa ma vła nzakwa Lazglafta, ya magaf dzva mndu a wa.

³ Inda mali ta ghə̄nja gwal ksa slna Lazglafta ná, fafa lu ɲa vła skwi ta vlata lu, nda skwa pla ghə̄j tani. Nda ra ka mutsafta ɲa amu ma mali ta ghə̄nja gwal ksa slna Lazglafta guli ta skwi ɲa vlayni. ⁴ Ka má si ta hadik na Kristi katsi ná, ma had fitik dza'a nzata tsi ka mnda dra skwi ɲa Lazglafta wu, kabga nda ghada kluta gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta ta vli manda ya mnaf zlahu. ⁵ Tsa slna ta magə̄ tsa gwal ta maga slna Lazglafta ya ná, fwata skwi ta magaku ta luwa ya, sulkuma skwi ta magaku ta luwa ya guli. Ma fitika dza'a Musa ba hə̄ga tumpul ná, wya ka Lazglafta nda tsi: «Dasuwa káka, manda va tsa nzakwani maragha yu ta ghwá ††† ya ná, manda va tsaya káka da bafta,» kə'a. ⁶ Kahwathwata ná, slna dagala vlan̄ lu ta Yesu. Tsatsi ta nzamta ma takataka slə̄rbatá zughu dına ta malaghuta, thaf lu ta tatá imi ta sləmə̄j dına ta malaghuta ya guli.

⁷ Ka si ma had rutsak ta tsa tan̄tan̄a dzratawi ya wu katsi, ma zbə̄gla a lu ta mahisani wa. ⁸ Manda tsaya ná,

†† Zabura 110:4. ††† Ngha ta Zabura 110:1. †††† Ngha ta Sabi 25:40.

mamu rutsak kəl Lazglafta ka mnay nja tanj. Ka'a mantša:

«Dza'a saghasa fitik,
dza'a dzrəglafdza yu ta wi ka lfidani mataba da nda la Isra'ila,
nda ya nda la Yuda,

⁹ nzata a manda tsa dzratawi dzraf yu
nda dzidziha tanj ma tsa fitika hlagapta da ta hən
nda dzva da ma hadika Masar ya wa.

Hahən ka ghənja tanj ta badziŋtá tsa si dzratawa da
nda hən ya, ka zliŋtá i'i ta hən guli,

¹⁰ Mantša tama, wya tsa dzratawi dza'a dzrafta yu nda
la Isra'ila tahula tsa fitik ya.

Dza'a taghanaftagha yu ta zlahuha da ta hən, nja
hanamta da ta hən ma ndana tanj,
thanamha yu ta hən ma njudufa tanj. Dza'a nzanza yu
ka Lazglafta tanj, nja nzakwa hahən ka mnduha da guli.

¹¹ Had' mndu dər turtuk dza'a taghəglanaftá mndəra
tanj, dər zwanamani kazlay: Snaŋsna ta Lazglafta kə'a
wa.

Inda tanj dza'a nda sna hən ta i'i, nda zwani tani, nda
glata mndu tani.

¹² Dza'a planapla yu ta krughuva tanj,
havglakta a yu dekdek ta dmakuha tanj wu,» ka'a.

¹³ Ma tsa mna gwada ta dzratawi ka lfid ya, niŋna
Lazglafta ka halatani ta tsa tanjanani ya. Tsa nja ghalya
ta halaku ya, ta ghwanj a ka hluta wa.

Tsəlbə nja Lazglafta ta hadik, nda ya ta luwa

9 Ma tsa tanjanja dzratawi ya, mamu tvi ya ta raku
nja magay ka lu dza'a tsəlbə nja Lazglafta. Mamu
həga guli ya banaf lu ta Lazglafta ta hadik, ² nda
tumpul bafta lu ta tsa həga ya. Tanjanja huda tsa həga
ya ná, vli nda ghuba ta hga lu. Mida famta lu ta pitirla,
nda tabəl, nda buradi nja Lazglafta. ³ Tahula mahisa
zlala, mamu sana hudi ta hgu lu ka vli nda ghuba
katakata. ⁴ Mida famta lu ta skwi ya tsaf lu ka dasu ta
kəl lu ka dra urdi, nda blukum dzratawi maganava lu
ta dasu. Ma tsa blukum ya guli mamu siga ka dasu
ndəgham lu ta mana mida, nda dafa Haruna si ta
dzuslafta dzuslu ya, nda klamha his nda vinda ta
gwada dzratawi tida. ⁵ Ka tsatsaftá lu ta Kerubuha his
ta mara glakwa Lazglafta ta nzəganaghatá tsa blukum
ya ka pghəganaghatá zlbak ta vli ya ta vlə lu ta us
nja Lazglafta nja pla dmaku. Ama had' lu dza'a pasla
gwada † ta tsaya ndana wa.

⁶ Mantša ya gwagwatá nzakwa tsa həga nja gdata
gwal ta dra skwi nja Lazglafta ta lami da maga slna tanj
ma tanjanja hudani ya. ⁷ Ama ma tsa mahisa hudi ya,
mali ta ghənja gwal ta dra skwi nja Lazglafta turtukwani
ta lami dida, turtuk ma vaku, nja kladanamtani nda usa
rini, nja vlanjtá Lazglafta nja plinistá krughuvani ††, nda
ya nja plinistá nja hamata mnduha guli. ⁸ Mantša ya ku-
manja Sulkum nda ghuba ta mnamanta kazlay: Had'

† Ayaha ta gara vgha nda aya 2-5: Aya 2: Sabi 26:1-30, 25:31-40,
25:23-30. Aya 3: Sabi 26:31-33. Aya 4: sabi 30:1-6, 25:10-16, 16:33,
Mbsak 17:16-26, Sabi 25:16, Vrafta ta zlahu 10:3-5. Aya 5: Sabi
25:17-22. †† Aya 6: Mbsak 18:2-6. Aya 7: Ngha ta Livitik 16:2-34.

tvi nja lami da tsa hudi nda ghuba katakata ya, ka ta
gdavagda tsa tanjanja hudi ya wa. ⁹ Tsaya skwa gray
nda skwi ta magaku gitana. Ta maray kazlay: Vla skwi
ta vlə lu, nda pla ghən ta plə lu nja Lazglafta ná, slaghu
a nja dzanaghatá ghənja ghubatá dmakwa gwal ta
tsəlbə njan wu kə'a. ¹⁰ Gwada ta skwa zay, nda skwa
say, nda tva ghubaku kavghakavgha kwenkwenj ta
taghamafta tsahaya. Tsa skwiha fafa lu laviŋ mnduha
ta magay ya ná, nda nza tsahaya nja kzla mbədanafta
Lazglafta ta inda skwi.

¹¹ Ndanana ná, saghasa Kristi ta nzakway ka mali ta
ghənja gwal dra skwi nja Lazglafta famatá vərda skwiha
ya ta tsu'u mu. Ka lami tsi nda ma həga tumpul dagala
ta dīnuta katakata, ya kul baftá mnda səla. Ta ghənja
na hadik na a bafta Lazglafta guli wa. ¹² Ma tsa lami
lamə Yesu turtukuk da tsa hudi nda ghuba katakata
ya ná, lamə a nda klatá usa duguzumha nda zwanja
lghən wa. Vərda njan ma us vla tsi, ka mbamafta nja
dekdek ma dmakuha mu. ¹³ Ghalya, ta pslapsla lu ta
duguzumha, nda lghənha ka wutsika usani ta gwal ta
gatá krughuvi manda ya ta mnə zlahu ya. Ta ksafksa lu
ta vlək guli ka drata nda dra ‡, nja faďaftá hutidifani ka
dzay ta mnduha guli. Tsaya dza'a kəl tsa krughuva tanj
ya ka saha ta hən manda ya ta mnə zlahu. ¹⁴ Ka si
mantša ya tsi, malaghumala usa Kristi pyu ka tsahaya.
Ga a Kristi ta dmaku wu, ama ka klaftá tsi ta ghənani
ka vlanjtá Lazglafta nda mbrakwa Sulkum nda ghuba.
Nja kdekedenj tsa Sulkum ya. Tsa usa Kristi ya ta
ghubinjá njudufa mu, nja zlanja mu ta maga ghwadaka
skwiha ya ta kla mndu da mtaku, ka magay mu ta slna
Lazglafta ya ta vla hafu.

¹⁵ Tsaya kəl Kristi ka sladamta matakataka i Lazglafta
nda mnduha, nja dzrəglafawani ka lfid nda hən, nja zli-
ghay gwal hagaf Lazglafta ta tsa njerma skwi tanaf tsi
ta imi ta sləmən ta hən nja vlanjtá hən, nja nzakwani ka
nja tanj nja dekdek ya. Əŋka'a ka mtakwa Kristi ta vara-
gaptá mnduha ma ghwadaka skwiha ya ta magə hən
ma dzratawi ya nja ghalya.

¹⁶ Ka fafa mndu ta sləkadani ná, ba graftá mtatá tsa
mndu ta fatá sləkadani ya kada dga tsa skwani fa tsi
ka sləkadani ya. ¹⁷ Ka ta ndiri mndu ta fatá sləkad ná,
had' lu ta ksantá tsa skwani fa tsi ka sləkadani ya wa,
ba tahula mtutani kasi'i. ¹⁸ Mantša ya guli, dər tsa tanj-
tanja dzratawi ya ná, nda us magafta lu. ¹⁹ Tahula
mnanaf Musa ta inda zlahu ta mnduha demdem,
manda ya mnaf zlahu, nja klaftani ta usa zwana lghən
nda nja duguzumha ka gabanafta nda imi. Bəlahə ta
sluhwa fwa izwap nda swida tuwaka dva hbuŋ lu ta wa
udzu, ka tsughumamta ma tsa us ya, ka wutsikay ta
tsa deftera zlahu ya, nda ya ta inda mnduha. ²⁰ «Nana
na usa dzratawa Lazglafta nda kaghuni ka njanata kuni
ta tsa dzratawi †† ya,» ka'a ta mnay ta wutsik tsi ta hən.
²¹ Wutsikafha guli ta tsa həga tumpul ya, nda inda hu-
zlaha mida ta kəl lu ka ksa slna ka tsəlbə ta kəma
Lazglafta ya. ²² Manda ya mna zlahu ná, wər nda us ta

‡ Ngha ta Levitik 16:14-16, Mbsak 19:9, 17-19. †† Sabi 24:8.
Nja ayaha 19-20, ngha ta 24:3-8.

ghubiŋta lu ta inda skwi. Ka pghu † a us ná, had platá dmaku wa.

Platá ghəŋ pla Kristi ta ghuba dmaku

²³ Nda ra ka ghubiŋta mantša ya ta tsəna skwiha ta ghəŋa hadik na, kabga fwata vərda tsa skwiha ta luwa ya həŋ. Tsaha ta nzakway ka vərđakani ta luwa ya guli ná, nda ra ŋa taŋ nda pla ghəŋ ya ta malaptá tsa taŋ-taŋani ya. ²⁴ Lamə a Kristi da tsa vli nda ghuba katakata ma həga tumpul magaf mnda səla ya wa. Fwata tsa vərđani ta nzakway ta luwa ya tsaya. Tsatsi ná, ta luwa laghwa tsatsi. Ndanana, ta nzaku ta kəma Lazglafta ta gwada ma vla mu. ²⁵ Inda vaku tsa mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta ta dza'a da tsa vli nda ghuba katakata ma həga tumpul ya nda tatá usa rini. Ama Kristi ná, lamə a tsatsi ŋa gdata ta vlatá ghəŋani wa. ²⁶ Ka má mantša tsi ná, má mbəđava a fitika ghuyayni ta đarŋwa daga ka yawu zlagapta ghəŋa hadik wa. Turtuktuk səla zlagapta tsatsi ma na kdavakta fitik na. Ka vlatá tsi ta ghəŋani ta Lazglafta ŋa hərđiŋtá dmakwa mu dekdek. ²⁷ Inda mnda səla ná, thanaftha lu ta mtutani turtuktuk səla, tahula tsa ŋa tsanaghata Lazglafta ta guma. ²⁸ Manda tsaya Kristi guli, turtuktuk səla mtuta tsi, ŋa vlatá ghəŋani ta Lazglafta, ŋa hərđiŋtá dmakwa ndəghata mnduha ††, ŋa vrəglagatani kamahis. Tsa vrəglagata dza'a vrəglagata tsi ya, ŋa hərđgəltá dmaku a wa, ama ŋa mbanafťá gwal ta fata vgha ka kzlay.

10 Zlaha Musa ná, vərđaka nzidida tsa skwi ta sagha ya a wu, fuwatani ya. Laviŋ a dekdek ta payafťá gwal ta gavanavatá Lazglafta ŋa nzakwa taŋ manda ya ta kumay tsi wa. Waka tsa pla ghəŋ ta gdata lu ta magay inda fitik, vaku nda vaku ya dza'a ghubiŋta həŋ ta wa ira Lazglafta na? ² Ka si má ta ghubay tsi kati, magata taŋ turtuktuk ya ná, má ndanəgla a həŋ ta dmakuha taŋ wu, má zlanzla lu ta pləgəltá ghəŋ. ³ Tsaw mantša ya a wa. Katək ná, tsa pla ghəŋ ta plə həŋ ya, ta havanaktá həŋ ta dmakuha taŋ vaku nda vaku, had ta ghubiŋtá həŋ, ⁴ kabga had usa lghəŋha, nda duguzumha ta hərđiŋtá dmaku wa.

⁵ Tsaya kəl Kristi ka mnay ŋa Lazglafta ma fitika dza'ani saha ta ghəŋa hadik, ka'a mantša:

«Va a ka ta plaghatá ghəŋ nda rini wu, va a ka ta vlaghatá sana skwi ŋa plaghata ghəŋ guli wa.

Ama ka vlihatá ka ta slu'uvgha ŋa vlaghata.

⁶ Zdəgagha a skwi nda səla ta drə lu nda dra ta gwir, nda skwi ya ta vlaghata lu nda vla ŋa pla ghəŋ ta ghəŋa dmaku wa.

⁷ Ka yu mantša: «Wana yu Lazglafta, sasa yu ta ghəŋa hadik da maga skwi ya ta kumə ka,

manda ya nda vinda ta ghəŋa da ma deftera zlahu ‡,» ka'a.

⁸ Ka Kristi mnuta karaku na: «Nda pla ghəŋ nda skwi nda səla tani, nda skwiha ta klafta lu ka vlaghata nda vla tani, nda skwiha nda səla ta drə lu nda dra ta gwir

tani, nda skwi nda səla ta klafta lu ŋa pla ghəŋ ta ghəŋa dmaku tani, va a ka ta həŋ wu, zdəgagha a həŋ guli wu,» ka'a. Ta wya maga manda va ya mna zlahu lu ta tsa pla ghəŋ ya kay guli. ⁹ Ka'a guli mantša: «Wana yu, saghasa yu ŋa maga skwi ya ta kumə ka,» ka'a. Ka hlanatá tsi ta tsa taŋtaŋa pla ghəŋ ta plə lu ya, ka mbəđapta nda mahisani. ¹⁰ Magamaga Yesu Kristi ta skwi ta kumə Lazglafta. Ka vlatá tsi ta ghəŋani ŋa pla ghəŋ turtuktuk səla. Mantša ya kəl mu ka nzakway nda ghuba ta wa ira Lazglafta.

¹¹ Inda gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta turtuk turtuk, ta sladu ta sladu ta nzata həŋ ka maga slna taŋ inda fitik, ta gdata ta vla va tsa skwi turtuk ŋa hərđiŋta dmaku ya, ama laviŋ a ta hərđiŋta wa. ¹² Ama Yesu Kristi ná, turtuktuk vlata tsatsi ta ghəŋani ŋa pla ghəŋ ŋa hərđiŋta dekdek ta dmakwa mnduha. Tahula tsa, ka nzatá tsi nda ga zəghwa Lazglafta. ¹³ Ndanana, hada nzata tsi ka kzla pghanata Lazglafta ta ghumahani ka skwa ta diŋlay səlani. ¹⁴ Ma tsa vlatani ta ghəŋani turtuktuk ya, ka nanaftá tsi ka gwal tdukwa ŋa dekdek ta wa ira Lazglafta, ta gwal ta ghubiŋta tsi ta dmakwa taŋ. ¹⁵ Ta tsalamapsala Sulkum nda ghuba guli kazlay: Prək tsa pla ghəŋ turtuktuk ya kə'a. Ka'a karaku na:

¹⁶ «Wya tsa dzratawi dza'a yu dzrafta nda həŋ ma tsa fitik ya, ka Mgham Lazglafta.

Dza'a famfa yu ta zlahuha da da ŋudufa taŋ, dza'a thanamtha yu ta həŋ ma ghunisla taŋ,» ka'a. ¹⁷ Ka'a guli mantša: «Had yu dza'a havglakta dekdek ta dmakuha taŋ, nda krughuvha taŋ wu,» ka'a. ¹⁸ Ka plinispla Lazglafta ta dmakwa mnduha ná, pahəgla a mnduha ta skwi ŋa vlatá Lazglafta ŋa hərđiŋtá dmakuha wa.

Gavanamava gava ta Lazglafta

¹⁹ Mantša tama zwanama da, nda pla vgha mu ta lami da tsa vli nda ghuba katakata ya nda ma usa Yesu.

²⁰ Tanaptá Yesu ta zlala, ka tamaptá lfida tvi ŋa lami nda tida ŋa mutsa hafu. Tsa zlala kuhwanap lu ya ná, vərđa ka vgha Yesu dza lu yeya. ²¹ Tsaya tama ná, mamu mu nda mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ta hemanata, ta nzanaghatá həga Lazglafta. ²² Ma tsa nzakwani mantša ya tama, gavanamava gava ta

Lazglafta nda ŋuduf turtuk, nda fata ghəŋ dar, nda ghubata ŋuduf kul had dmaku mida, nda mbazatambaza nda imi tsələŋa. ²³ Sladafmaslada ta fatá ghəŋa mu ka gdata mu ta va mnay kazlay: Tsa mndu ta

tamaftá imi ta sləməŋ ya ná, ŋərma mndu ya kə'a.

²⁴ Nghapma nghan ka sani nda sani, ŋa vlamatá mbrakwa dvuvustá vgha nda maga skwi dina. ²⁵ Ma tsanap mu ta tska vgha mu manda ya ta snuta sanlaha ta

tsanapta ya. Katək ná, vluvusma mbraku sani nda sani. Sganaghamasga, kabga nda sna mu kazlay: Ndusa fitika vragata Mgham Yesu kə'a.

²⁶ Tahula snaŋta mu ta vərđa tvi, ka gdata mu ta gəgəltá dmaku ka palama katsi, grafmagra kazlay: Ta had sana skwi dza'a vlata lu ŋa pla ghəŋ ŋa hərđiŋtá dmaku wu kə'a. ²⁷ Ta ghəŋa kzlay ma zləŋ dza'a kzlə lu ta guma Lazglafta. Tsa guma ya ná, nda bla katakata,

† Aya 21: Ngha ta Livitik 8:15. Aya 22: Ngha ta Livitik 17:11. †† Gray nda Isaya 53:12. ‡ Aya 5-7: Zabura 40:7-9, manda ya ta mna Grek ŋa ghalya.

ka vu ghandand nzakwani dza'a dra ghumahani. ²⁸ Dər wati ma mndu ta kwalaghuta snatá zlahá Musa, ka mamu maslēm̄tsəkha his ka hkən a tsi ta grafta katsi, ta dzadza lu ta tsa mndu ya, had tawa hidahida tida wa. ²⁹ Ka si mantsa ya nzakwani nda zlahá Musa ya ní, kighkigh dza'a nzakwa tsi nda mndu ta zlrídn̄tá Zwan̄a Lazglafta, ka razanaftá Sulkum ya ta vlamatá zdakatahudi ya tama? had hayhayani wu, ka'a nda us ya kəl Lazglafta ka dzraftawi nda tsi, ka ghubiŋta nda tsi ya. ³⁰ Nda sna amu ta tsa mndu ta mnay kazlay: I'i dza'a vranamtá mndu ta skwi ya maga tsi, i'i dza'a planamta kə'a ya. Ka'a guli na: «Dza'a tsanaghatsa Mgham Lazglafta ta guma ta mnduhani,» ka'a. ³¹ Skwa zlən̄ay gwada ta dədamta mndu da dzva Lazglafta ya ta vla hafu.

³² Havakwahava ta nzakwa ghuni ghalya ma tan̄taŋa snaŋta ghuni ta gwada Lazglafta. Ma tsa fitik ya ná, susa kuni ta duni, ka su'uwafatá kuni ta indani. ³³ Ta kəma inda mnduha rarazata lu, ka ganaptá iri ta sanlaha mataba ghuni tazlay. Ma sana fitik guli, ta gway kuni ta vgha nda sanlaha ta ghuya mndərga tsa dən̄wa ya. ³⁴ Ksuxsa ka hidahida ta kaghuni, na gwal ya hlaf lu ka pghamta ma gamak ta gwada ta Yesu.

Hlugudughunusha lu ta huzla ghuni, ta rfu nda rfa kuni, ndanaŋ a kuni wu, kabga nda sna kuni mamu skwi da kaghuni ta malaghutá inda skwi kə'a. Tsa skwi ya guli ná, ŋa kdekedzeŋ nzakwani. ³⁵ Mantsa tama, ŋavawa ŋa ka dza'a kuni ta kəma ta kəma nda fata ghəŋa ghuni ta Lazglafta. Ka ŋavaŋa kuni, dza'a mutsay kuni ta nisəla ghuni dagala. ³⁶ Skwi ya ta raghunata ná, nzata ghuni nda su'ay, ka maga skwi ya ta zdəganatá Lazglafta, ŋa vlaghunatani ta skwi ya taghunaf tsi ta imi ta sləm̄əŋ. ³⁷ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na:

«Ta βets nzda guli ná,
dza'a saghasa tsa mndu dza'a sagha ya, gərd̄ata a wa.

³⁸ Mndu ya tdukwa ta wa ira da ná,
dza'a nzakway nda hafu nda ma zlghay nda ŋudufani.
Ama ka vraghuvra tsi nda hul zdəgləghihata a tsa mndu ya wa,» ka'a.

³⁹ Amu ná, nza a amu tekwa mataba gwal ta vru nda hul ŋa zadíŋtá ghəŋa tan̄ ya wa. Ama nda nza amu tekwa mataba gwal ta zlghafta ta dza'a mutsa mbaku ya.

Zlghay nda ŋuduf

11 Zlghay nda ŋuduf ná, graftá skwi ya faf lu ta ghəŋ tida ya. Fatá vgha kazlay: Mamu tsa skwi ya kahwathwata kə'a ya, dər ta ŋgha a iri. ² Ta ghəŋa zlghay nda ŋudufa tan̄, kəl Lazglafta ka ghubanaghatá mnduha ghalya.

³ Nda ma zlghay nda ŋuduf snaŋta mu kazlay: Nda gwadani magafta Lazglafta ta inda skwiha kə'a. Inda skwi ya ta nghan̄ta lu nda iri ná, sabə ma skwi ya kul nghan̄tá † iri hən̄.

⁴ Nda ma zlghay nda ŋudufani klafta Abel ta skwa pla ghəŋ ta malaghutá dinaku ka ŋa Kayinu, ka vlan̄tá

† *Ngha ta Zlrafta 1, Zabura 33:6, 9.*

Lazglafta. Tsa zlghay nda ŋudufani ya kəl Lazglafta ka klafta ka mndu tdukwa, kabga tsu'aftsu'a ta tsa skwi vlan̄ tsi ya. Nda mta †† Abel má mndani, ama kabga zlghay nda ŋudufani ná, tata gwada tsatsi.

⁵ Nda ma zlghay nda ŋuduf kəl Lazglafta ka klaghatá Inuk ta luwa, dən̄ a ta mtaku wa. Ngha a lu guli wu, kabga klaghakla Lazglafta da tsatsi. Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na: Zdəganazda Inuk ta Lazglafta ‡ ma kdaku tsi ka klaghata ta luwa. ⁶ Ka had zlghay nda ŋuduf wu ná, had fitik zdəgana mndu ta Lazglafta wa. Mndu ta gavadaghata da Lazglafta ná, dina ka graftani kazlay: Mamu Lazglafta, ta magay ta skwi dina guli ŋa gwal ta zbay kə'a.

⁷ Nda ma zlghay nda ŋuduf snata Nuhu ta gwada ya mnana Lazglafta ta ghəŋa skwi dza'a magaku ta kul nghan̄tá iri karaku. Ka tsafatá tsi ta kwambalu dagala manda ya mnana Lazglafta. Ka lamə tsi dida nda gwal ga tan̄ tani, ka mbaftá hən̄. Ma tsa magatani mantsa ya tsanaghata tsi ta guma ta ghəŋa hadik. Ka klaftá Lazglafta ka mndu tdukwa †† kabga zlghay nda ŋudufani.

⁸ Nda ma zlghay nda ŋuduf snata Abraham ta hgu hgaf Lazglafta, ka slí'afatá tsi ka laghwi ta hadik ya dza'a vlan̄ta Lazglafta ŋa ŋani. Ta slí'afatá tsi, sna a ta vli ta dza'a tsi wa. ⁹ Nda ma zlghay nda ŋuduf, ka lagha tsi nzata ka matbay ma tsa hadik dza'a lu vlan̄ta, tanaf Lazglafta †† ta imi ta sləm̄əŋ ya. Ka nzaku tsi ta nzaku ma həga tumpul, mantsa ya i Izak nda Yakubu guli ta nzakway ka gwal nda gwa hən̄ ma tsa tatá imi ta sləm̄əŋ ya. ¹⁰ Ka nzatá Abraham ka kzla tsa luwa dihana Lazglafta ta tughwani ††† ya. Lazglafta ka ghəŋani ta garafta, tsatsi mnda bafta guli.

¹¹ Nda ma zlghay nda ŋuduf mutsafta Abraham ††† ta zwan̄ ma halatani katakata. Markwa tan̄ Sara guli tsutsa ka dzəghəŋ. Ka fatá tsi ta ghəŋani kazlay: Dza'a magay Lazglafta ta skwi manda ya mna tsi kə'a. ¹² Mantsa ya, ma mndu turtuk ya nda hala, ta ghwan̄ a ka mtaku wu, yata lu ta zivra mndu nda ndəgha manda tekwa tsa ta luwa, nda ya manda wutak ma ghwa §.

¹³ Ma zlghay nda ŋuduf rwuta hən̄ demdem, ta kul mutsaftá hən̄ ta magatá tsa skwi tanaf Lazglafta ta imi ta sləm̄əŋ ta hən̄ ya. Ama grafgra hən̄ kazlay: Dza'a magaku tsa skwi ya kə'a, harharhar ghəŋa tan̄ ta ghəŋani. Ka graftá hən̄ kahwathwata kazlay: Matbay ŋni ta wawutá wawaku §† ta na ghəŋa hadik na kə'a. ¹⁴ Tsa gwal ta mnay mantsa ya ná, maran̄mara hən̄ ban̄luwa kazlay: Ta kzla vla tan̄ hən̄ kə'a. ¹⁵ Ndanəgla a hən̄ dekdek ta tsa vli sabə hən̄ ya wa. Ka má ta ndanay hən̄ katsi, má si vraghuvra hən̄. ¹⁶ Kahwathwata ná, vli ta malaghutá tsaya ŋa tan̄ ta pahan̄ta, vli ya ta nzakway ta luwa. Tsaya kəl tsi ka zdəganatá Lazglafta, na hgya ta hgə hən̄ ka Lazglafta tan̄. Ka payanaftá tsi ta luwa tan̄ ta hən̄.

†† *Zlrafta 4:3-10. ‡ Zlrafta 5:24. †† Zlrafta 6:13-22. †† Aya 8-9: Ngha ta Zlrafta 12:1-5, 23:4, 35:12, 27. ††† Ngha ta 11:16, 12:22. ††† Ngha ta Zlrafta 18:11-14, 21:2. § Ngha ta Zlrafta 22:17. §† Ngha ta Zlrafta 23:4, 1 Krunik 29:15, Zabura 39:13.*

¹⁷ Nda ma zlgħay nda ɲuɖuf kumafta Abraham ta vlatá zwanjani Izak ɲa pla ghəɲ ma dzəghaɲta ya dzəghaɲ Lazglafta. Ka kumaftá tsi ta vlatá tsa kɔak-wakɔakwa zwanjani turtuktuk ya, dər má si tanafta Lazglafta ta imi ta sləməɲ ta ghəɲa tsa zwanj ya. ¹⁸ Ka Lazglafta si mnanata na: «Nda ma Izak ya taghaf yu ta imi ta sləmeɲ † ya dza'a yagapta zivra gha,» ka'a. ¹⁹ Ka fata Abraham ta ndanani kazlay: Laviɲlava Lazglafta ta vraganaptá mndu ma mtaku nda hafu kə'a. Tsaya tama ná, ka nzaku Izak manda mndu vraganap lu ma mtaku kahwathwata.

²⁰ Nda ma zlgħay nda ɲuɖuf tɔfanaghata Izak ta wi ta i Yakubu nda Isuwa, ta ghəɲa nzaku ya ká həɲ dza'a nzakway ta kəma.

²¹ Nda ma zlgħay nda ɲuɖuf tɔfanaghata Yakubu ta wi ta zwana Yusufu ma ndusakwani ka mtaku. Ta tɔ tsi ta tsa wi ya ɲa taɲ, ka dzubunɲá tsi ta vgha ta wa dafani ka tsəlbə ta kəma Lazglafta ††.

²² Nda ma zlgħay nda ɲuɖuf mnanata Yusufu ta zwana la Isra'ila ma ndusakwani ka mtaku kazlay: Dza-'a slí'apsli'a həɲ ma hadika Masar kə'a. Ka mnanatá tsi ta həɲ guli ta skwi ka həɲ dza'a magay nda ghudzifani ‡.

²³ Nda ma zlgħay nda ɲuɖuf dɔfanata dadahani ta Musa ka tili hkən manda yata. Dɔnadina tsa zwanj ya ta wa ira taɲ. Zlənaf a həɲ ta blanafta taɲ ta zlahə mghama Masar wa.

²⁴ Nda ma zlgħay nda ɲuɖuf kwalaghuta «Musa ma glatani ta hgay ka zwanjə makwa Fir'awna. ††25 Ta drəɲ ghuyay ɔa ta ɔaɲwa kawadaga nda mnduha Lazglafta, ka rfay ɔa ta rfu ma gay ɔa ta dmaku ɲa fitik kwitikw. ²⁶ Mal ghuyɔipta mnduha ta ɔaɲwa manda ya dza'a ghuyanapta lu ta Kristi ya, ka inda skwa gadghəl ta hadika Masar,» ka'a, kabga nda fa ɲuɖufani ta skwi ya dza'a vlanɲta Lazglafta ta kəma.

²⁷ Nda ma zlgħay nda ɲuɖuf slí'afɔta Musa ka zlanatá hadika Masar, kul zlənəɲta gatá sida mgham. Ka dihavatá tsi manda skwi nda ngha ta Lazglafta ya kul lav-ɲntá lu ta nghanɲta nda iri ya.

²⁸ Nda ma zlgħay nda ɲuɖuf tahanatá tsi ta skala Pak. Tahafwa taha ta us ta watgha, ka'a nda la Isra'ila, kada kwala duhwala Lazglafta ya dza'a ghunakta lu da rwa zumala la Masar da rwiɲntá ɲa ghuni guli, ka'a.

²⁹ Nda ma zlgħay nda ɲuɖuf tsughwadapta zwana la Isra'ila ta drəfa dva manda skwi ta ghwalata vli. Ama ka tsughwadapta aɲni manda ɲa taɲ ya ka la Masar ná, ka nu'amɲá †† həɲ mida.

³⁰ Nda ma zlgħay nda ɲuɖuf zliɲta la Isra'ila ta muhula luwa Yeriku manda magata taɲ ta fitik ndəfán ta wawanafta.

³¹ Nda ma zlgħay nda ɲuɖuf tsu'afɔta ††† Rahab, sana marakw ta hla iri ta mnduha la Isra'ila ta labə da vitsa

† Ngha ta Zlrafta 22:1-14, Aya 18: Ngha ta Zlrafta 21:12. †† Aya 20: Ngha ta Zlrafta 27:27-29, 39-40, aya 21: Ngha ta Zlrafta 48:1-20, 47:31. ‡ Ngha ta Zlrafta 50:24-25, Sabi 13:19. †† Aya 23: Ngha ta Sabi 2:2, 1:22. Aya 24: Ngha ta Sabi 2:10-12. †† Aya 27: Ngha ta Sabi 2:15, aya 28: Ngha ta Sabi 12:21-30. Aya 29: Ngha ta Sabi 14:21-31. ††† Aya 30: Ngha ta Yusuwa 6:12-21, aya 31: Ngha ta Yusuwa 6:22-25, 2:1-21.

luwa taɲ. Ma lagha la Isra'ila da rwanatá gwal pgha ghəɲ nda Lazglafta, ka zlanatá həɲ ta tsatsi nda hafu.

³² Nu dza'a mnəgəɲta yu ka malaghutá tsa tama? Nda hta fitik ka mnəgəɲta ɔa ta gwada ta ghəɲa i: Zideyur, nda Barak, nda Samsur, nda Yafte, nda Dawuda, nda Samuyel, nda la anabiha †††. ³³ Hahəɲ ná, nda ma zlgħay nda ɲuɖuf zazakta həɲ ta hadikha nda vulu. Ka magatá həɲ ta skwi tɔdukwa, ka mutsaftá həɲ ta skwi ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləməɲ ta həɲ. Ka hanafɲta həɲ ta wi ta rverihə. ³⁴ Ka niɲtá həɲ ta zlgħakwa vu ləmtək. Ma slí'a mnduha psɲata həɲ nda kafay, ka ndaptá həɲ mida. Had mbraku ma həɲ wu, ama ka nuta həɲ ka gwal nda mbra. Ma fitika vulu, ka nuta həɲ ka bigwala, ka ɲawafɲta həɲ ta sludza hadikha kavghakavgha. ³⁵ Ka nghəɲlanɲta mi'aha ta mnduha taɲ si ta rwuta ta vragapta § nda hafu.

Ama sanlaha ya ná, kwihɲiɲ nda kwikwiha lu ta həɲ ka tatadapɲta həɲ, ka kwalaghutá həɲ ta zlanatá həɲ ɲa mutsa slí'agapta ma mtaku nda hafu ya ta malaghuta. ³⁶ ɲa sanlaha ya guli ná, gagə nda gaga lu ta həɲ, ka sləvaptá həɲ. Tsatsaf nda tsatsa lu nda zida ta sanlaha ka pghamta ma gamak. ³⁷ Nda pala zɲazlɔrtsata lu ta sanlaha ka psɲatá həɲ, ɔatsanap nda ɔatsa lu ta sanlaha, tsasla nda kafay lu ta sanlaha, ka psɲatá həɲ. Hwayapta ka ra vli ɲa sanlaha, ka nutá həɲ ka pɔu ka kla huta ta tuwak nda ɲa gu ta vgha. Ka ghuyanapta lu ta ɔaɲwa, ka ganapta lu ta iri §† ta həɲ. ³⁸ Hwahwayaku ka ra vli kurandazl ma mtak, nda ya ma ghurum ma hadik ɲa sanlaha. Ra a ghəɲa hadik ka ɲa tsa mnduha ya wa.

³⁹ Inda taɲ zɔəganazɔa həɲ ta Lazglafta, kabga zlgħay nda ɲuɖufa taɲ. Tsaw ta mutsaf a həɲ ta tsa skwi ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləməɲ ta həɲ ya wa.

⁴⁰ Payafpaya Lazglafta ta skwi ta malaptá dɔnuta ɲa mu. Ma ndanani ná, va a ta dzanaghatá ghəɲa slnani nda hahəɲ nda ghəɲa taɲ kul had amu hada wa.

Mbra vgha ma ghuya ɔaɲwa

12 Tsaya tama, mantsa ya ndəghata tsa masləmt-səkha ta wamafta ya. Pghɲiɲmapgha ta inda skwi ta ndəgamata ta gərdə amu, nda dmakuha ta kasa amu, ka hwaya mu dɔna ta vərdaka hwaya ya mnama Lazglafta ɲa hwayay. ² Ka fafta mu ta iri ta Yesu ya ta tahamatá zlgħay nda ɲuɖuf, tsatsi guli dza'a bhadam-aghata da vli dzatá ghəɲani. Tsatsi ta tsu'afɲta mtutani ta udza zlənəɲ. Ksa a ka hula nda mndərga tsa mtaku ya wu, kabga nda fa ghəɲani ta rfu ya payana Lazglafta. Ndana tama, nda ga zəghwa Lazglafta §†† ta nzakwa tsi.

³ Ndanawandana ta ghəɲa ya ka Yesu su'afɲta mndərga husaɲta ya husaɲ tsi ta ghwadaka mnduha, kada kwala kuni ta rwa malandugu. ⁴ Ma vulu ya ta vulu ku-

††† Ngha ta Guma 6-7, 4-5, 11-12, 1 Samuyel 16:1-1 Mghamha 2:11, 1 Samuyel 1:1—25:1. § Aya 33: Ngha ta Daniyel 6, aya 34: Ngha ta Daniyel 3:1-30, aya 35: Ngha ta 1 Mghamha 17:17-24, 2 Mghamha 4:18-37. §† Aya 36: Ngha ta 1 Mghamha 22:26-27, 2 Krunik 18:25-26, Irmija 20:2 37:15, 38:6, aya 37: Ngha ta 2 Krunik 24:21. §†† Ngha ta Zabura 110:1.

ni nda dmaku ná, ta vula a kuni karaku ta ya dza'a kladaghunaghata ta wa hdak wa. ⁵ Zanapza kuni ta gwada Lazglafta ta vla mbraku ña zwanani ra?

«Zwanja da! Ka ta zlahay Mgham Lazglafta ta kagha katsi, fafa ta ghəŋ, ma kla ka ta ghəŋ tida ka dvaghaghadvu tsi.

⁶ Mndu ta zlahu tsi ta dvu Mgham Lazglafta. Mndu ya klaf tsi ka zwanani † ta dzə tsi guli.»

⁷ Su'uwasu'a ta ghuya danwaha ya ta kəl Lazglafta ka zlahu kaghuni nda tsi. Tsa ghuya danwa ya ta maran̄ta kazlay: Klaf ka zwanani Lazglafta ta kaghuni kə'a. Mamu zwan̄ kul had dani ta zlahay ra? ⁸ Ka si zlahu a tsi ta kaghuni ka zwanani ya wu katsi ná, vərda zwanani a kuni wu, masagwa kuni nda tsa. ⁹ Skwi guli ná, mamu mu nda dadaha mu ma na ghəŋa hadik na ta zlahu amu, ta snay mu ta gwada da hən̄. Dani ma Sulkumha yeya tama dza'a kwal mu sna gwada da tsi ña mutsa hafu rki na? ¹⁰ Ta zlahay dadaha mu ta amu ña fitik kwitikw, manda ya ta gradapta hən̄ kazlay: Ma dza'a dina mantsa kə'a. Ama Lazglafta ná, ña kata amu ta zlahu tsi ta amu, ña mutsay mu ta mayaka mu ma tsa nzakwani nda ghuba ya. ¹¹ Ma tsa fitik ta zlahu lu ta amu ya ná, nda nza ka skwi kul zdəgamata, rfa a mu ta rfu ta ghəŋani wa. Ama tahula tsa, ña yiganaptani ta zdaku, nda nzaku tdukwa ta tsa gwal zlahaf lu ya.

Dvu nda zlahu

¹² Ka si mantsa tsi, dayapwadaya ta dzvuha ghuni ta hərfuta ya. Sifanafwa sifa ta karama ghuni ta labuta ya guli. ¹³ Mbadawambada ta mbada ta tvi ya nda slada ††, kada kwala səla ya nda wərda ta kdin̄ta, katək ná, ka mbafta tsi.

¹⁴ Zbawazba ta nzata nda zdaku nda inda mndu. Ka nzata kuni nda ghuba ta wa ira Lazglafta. Ka had tsi mantsa wu ná, had ya dər turtuk ma kaghuni dza'a ngan̄tá kuma Lazglafta wa. ¹⁵ Dasuwa ka kuni yaha mndu dər turtuk da mbədanatá hul ta zdakatahuda Lazglafta. Yaha ya dər ka turtuk da nzakway manda slrən̄ dahdaha da dyamta ka badza ndəghata mnduha ‡. ¹⁶ Dasuwa ka kuni, yaha gwal ta hliri nzakway mataba ghuni. Yaha mndu dər turtuk mataba ghuni da vzin̄tá skwi ta nzakway ka ña Lazglafta, manda Isuwa ta skwaptá ma malmalani nda skwa zay kwen̄kwen̄ ya. ¹⁷ Tahula tsa, manda ya snan̄ kuni, ka lagha tsi da zlgaha tfawani da dani, ka kwalaghutá dani. Traptra ta ksanaktá ghəŋa dani, kulam nda psayni ta tsa tfawi ya nda ima taw †† ta iri.

¹⁸ Gavadagha ta vata ghwá Sinay laviñ lu ta ksantá nda dzvu ya a kuni wa. Dər tavata vu ta zlghaku gigiga, dər tavata grusl tdk, dər tavata mghama falak, ¹⁹ dər tavata ghudzaga duli, dər tavata kuzlahatá lwi ya kəl gwal ta snay ka mnay kazlay: Ma gwadgəlgana †† ka kə'a ya a kuni wa. ²⁰ Ndəbandəba hən̄ ta dzvu, kabga laviñ a hən̄ ta ñaftá tsa skwi mnana lu ta hən̄ kazlay:

† Ngha ta Mahdihdi 3:11-12. †† Aya 12-13: Ngha ta Isaya 35:3 nda Mahdihdi 4:26. ‡ Ngha ta Vrafta ta Zlahu 29:17. ††† Aya 16-17: Ngha ta Zlrafta 25:29-34, 27:30-40. †††† Aya 18-19: Ngha ta Sabi 19:16-22.

Inda mndu dza'a ksantá tsa ghwá ya, dər má nimitak tsi, dza'a zlərtsazlərtsa lu nda pala kə'a ya. ²¹ Ka ganaftá tsa skwi ngan̄ hən̄ ya ta zləŋ ta hən̄, ka mnə Musa kazlay: Ta ghudzaku vgha da da zləŋ ††† katakata kə'a.

²² Ama kaghuni, gavadagha ta vata ghwá Siyuna, nda ya tavata luwa Lazglafta ya ta vla hafu tsaya ta nzakway ka Ursalima ta luwa, nda tskata vgha duhwalha Lazglafta ka rfu kul laviñtá lu ta mbədaftá hən̄ ya kuni. ²³ Gavadagha tavata guyatá vgha mnduha Lazglafta ta nzakway ka zumaliha vindam lu ta hga tan̄ ma defteri ta luwa kuni. Gavadagha tavata mnda tsa guma ta ghəŋa inda mnduha demdem ta nzakway ka Lazglafta kuni, nda ya tavata sulkuma mnduha tdukwa, gwal ta kdanakta ya kuni. ²⁴ Gavadagha tavata Yesu ta nzamta mataba mnduha nda Lazglafta ña dzraftawi ka lfid ya kuni. Gavadagha tavata usa Yesu ya kəl tsi ka wut-sikatá mnduha nda tsi ya kuni. Malaghumala gwada ta gwadə tsa us ya, ka ña Abel ††† ta mnata.

²⁵ Dasuwa ka kuni! Yaha kuni da kwalaghutá snan̄tá lwa Lazglafta ya ta gwada nda kaghuni! Ghalya, tsa gwal ta kwalaghutá snatá gwada tsa mndu ta mnay ña tan̄ ta ghəŋa hadik § ya ná, ndap a hən̄ ma guma wa. Amu yeya dza'a ndapta ka mbədanambəda mu ta hul ta Lazglafta ta gwada nda amu daga ta luwa rki tama? ²⁶ Ma tsa fitik ya, ka ghudzanaftá lwa Lazglafta ta hadik. Ndanana, ka tamaftá tsi ta imi ta sləmən̄ kazlay: Ta turtuktuk ta dza'a ghudzanafta yu guli ña kwana-hani. Hadik nda ghəŋani a dza'a yu ghudzanafta wu, nda luwa †† tani kə'a. ²⁷ Tsa gwada ya mnə tsi kazlay: Ta turtuktuk kə'a ya ná, ta maray ña mu kazlay: Inda skwi ya zlaganap lu nda tsa ná, dza'a ghudzanaftaghadza lu ña hlutani, kada gdavata tsa kul had ta ghudzavata ya.

²⁸ Ya mantsa tsi ya, rfamarfa ta Lazglafta ta vlamatá ga mgham ya kul had ta ghudzavata. Maran̄mamara ta tsa rfay mu ya nda ma maganatá slna ya ta zdəganata nda hanin̄tá ghəŋ, nda ya nda zləŋay.

²⁹ Lazglafta mu ná, vu ta zadanatá ††† skwi ya.

Vərda gwal nda guya ghəŋa tan̄

13 Gdavawagda nda dvuvustá sani nda sani manda la zwanama. ² Yaha kuni zanaptá tsu'afra dina ta matbay. Ma tsa magay mantsa ya kəl sanlaha ka tsu'afra duhwalha Lazglafta kul snan̄tá †† hən̄. ³ Havapwahava ka gwal ma gamak, manda skwi kawadaga kuni nda hən̄. Havapwa hava ka gwal ta gə lu ta iri ña tan̄, kabga mnda səla kaghuni guli manda va hahən̄.

⁴ Inda kaghuni demdem, vlan̄waviya ta sgit ta kluvtá vgha, yaha marakw dər zə'al da hliri, kabga dza'a tsay Lazglafta ta guma ta ghəŋa gwal ta maga sl'iñsl'iñ, nda gwal ta hliri tani.

⁵ Yaha tsemi da tdaghatá kaghuni. Rfawarfa ta rfu ta ghəŋa kuraghuta ya da kaghuni, kabga ka Lazglafta na: «Had yu dza'a zlaghata wu, had yu dza'a walan̄tá †††

††† Aya 20: Ngha ta Sabi 19:12-13, aya 21: Gray nda Vrafta ta Zlahu 9:19. †††† Ngha ta Zlrafta 4:10. § Gray nda Sabi 20:22. §† Ngha ta Hagay 2:6. §†† Ngha ta Vrafta ta Zlahu 4:24. §†

vzighista wu,» ka'a. ⁶ Tsaya ta kəl dər wati ma amu ka mnay nda fata ghəj kazlay:

ta katay Mgham Lazglafta ta i'i, had sana skwi ta zləŋə yu wu,

nu dza'a magihata mndu † na kə'a ya.

⁷ Havakwa maliha ghuni, gwal ta mnaghunata gwada Lazglafta. Havakwahava ká həj nzakwagapta, nda ya ká həj mtaku ††. Ka kla kuni ta sada zlgəy nda ŋudufa taŋ. ⁸ Va tsa Yesu Kristi ya ta nzakway dahawu, tsa tsatsi ya ta nzakway gita, tsatsi dza'a nzakway ŋa kdekedzeŋ guli. ⁹ Dasuwa ka kuni, yaha sana ghwada-ka tagha skwiha kavghakavgha da sagha da ghəjə ghuni. Zdakatahuda Lazglafta na skwi ta mbranaftá ŋudufa mndu. Tagha skwi kavghakavgha ta ghəjə za skwa zay a wa. Gwal ta ksa tva mndərga tsa tagha skwi ya ná, had ta kata ‡ həj wa.

¹⁰ Tsa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta mataba la Yahuda ya ná, had wa taŋ ka za skwi ta ŋa mu ma gwir †† wa. ¹¹ Tsa mali ta ghəjə gwal dra skwi ŋa Lazglafta mataba la Yahuda ya ná, usa rini ŋani ta kladamta da tsa vli nda ghuba katakata ya, ŋa pla dmaku. Ama slu'a tsa rini ya, ta driŋta tahula luwa †† lu. ¹² Tsaya kəl Yesu ka mtuta guli tahula luwa ††, ŋa ghubiŋtá dmakwa mnduha nda ma ŋani ma us. ¹³ Sli'afmasli'a amu tama ka dza'a mu da guyay tahula luwa, ka su'a amu guli ta mndərga tsa giri ganap lu ya, ¹⁴ kabga ta na ghəjə hadik na a luwa amu ŋa kdekedzeŋ wa. Ama luwa dza-'a nzakway †† ŋa kdekedzeŋ ŋa amu ta pahay. ¹⁵ Gdamagda ta zləzlvə Lazglafta ka nzakwa tsi manda skwa pla ghəjə nda ma Yesu Kristi. Zləzlvama hgani nda gwada ma wa mu. ¹⁶ Yaha kuni zlanatá maga zdaku, nda katanatá mndu, kabga mndərga tsa skwiha ta vlata həjə ya ta zdəganatá Lazglafta.

Ngha ta Zlrafta 18:1-8, 19:1-3. ††† Ngha ta Vrafta ta Zlahu 31:6, 8, Yusuwa 1:5. † Ngha ta Zabura 118:6. †† Gray nda 10:32-33. ‡ Ngha ta Ruma 14:2-23, 1 La Kwareŋt 8:8, La Kwalus 2:16-22, 1 Timute 4:3. †† Gray nda 9:11-14, 13:11-12. †† Zlahu 16:27. ††† Ngha ta Yuhwana 19:17, 20. ††† Gray nda 11:10, 16.

¹⁷ Snawasna ta gwada da maliha ghuni, ka sna kuni ta skwi ta mnaghunata həj. Hahəj ta nghapta ka hafa ghuni, kabga dza'a zlgəy həj ta wani da Lazglafta. Snawasna ta gwada da həj, ya dza'a kəl həj ka maga slna taŋ nda rfu, nda ŋada ghəj a wa. Ka nda ŋada ghəj tsi ná, kataghunaftá a tsa wa.

¹⁸ Magawa du'a ta ghəjə aŋni. Grafgra ŋni kazlay: Had sana bədzaku ya maga ŋni wu kə'a ma ndana ŋni. Ta kumay ŋni ta gdata ŋni ta maga skwi dinadina inda fitik. ¹⁹ Kdəkwakdək, ta ndəba dzvu yu da kaghuni, magawa du'a ta ghəjə da, ka mutsidifta Lazglafta ta vradapta da misimmisim da kaghuni.

Maga du'a

²⁰ Lazglafta ya ta vla zdaku ta vraganaptá Mgham mu Yesu mataba gwal nda rwa, ka nzakw tsi ka mndu da-gala ta ngha tuwakha. Nda ma usani vla tsi ŋa pla ghəj, mutsafta lu ta dzraftawi ŋa kdekedzeŋ. ²¹ Ka vlaghunavla Lazglafta ta mbrakwa maga inda skwi dina, ŋa magay ghuni ta skwi ya ta kumə tsi. Ka maga tsi ma amu ta skwi ya ta zdəganata nda ma Yesu Kristi ta nzakway ŋani glaku ŋa kdekedzeŋ ya. Amin!

Kdiŋta nda ga zgu

²² Zwanama da, vindaghunaf vinda yu ta na delewer na ŋa vlaghunatá mbraku. Ki'a nda ki'a yeya vindaghunafta yu. Kdəkwakdək ka ŋanata kuni ta tsəna gwada-ha na ma ŋudufa ghuni. ²³ Ta snaghunamsna yu kazlay: Zligiŋzla lu ta zwanama mu Timute [§] ma gamak kə'a. Ka bhagagha bha tsi misimmisim, dza'a labla yu da kaghuni kawadaga nda tsi.

²⁴ Ka ganaghata kuni ta zgu ta maliha ghuni demdem, nda inda mnduha Lazglafta tani. Ta ga zgu zwanama ma luwa Italiya ŋa ghuni.

²⁵ Ka nza zdakatahuda Lazglafta kawadaga nda kaghuni demdem.

§ Ngha ta Slna gwal ghunay 16:1.

Yakubu

Ga zgu

1 I'i Yakubu ta nzakway ka kwalva i Lazglafta nda Mgham Yesu Kristi, ta ga zgu yu ɲa ghuni mndɛra mnduha Ghwanpɔdɛ his ta wutsa ta vgha ta ghɛɲa hadik †.

Mbra vgha ma ghuya ɔaɲwa

²Zwanama ɔa, ka slaghunaghasla ɔer mndɛrga wati ma ghuya ɔaɲwa tsi katsi, nghawa ngha manda skwa rfu. ³Dina ka sɲaɲta ghuni kazlay: Skwi ta dzɛghaɲtá zlgɛhay nda ɲudufa ghuni ná, ta klaghunak kla ta ksa ɲuduf kɛ'a. ⁴Ama ɔina ka maravata tsa ksa ɲudufa ghuni ya kahwathwata, kada nzakwa kuni ka gwal kul had sana skwi ta ghɛɲa ghuni, ka gwal nda dede'a, ka gwal kul had sana skwi ta htapta ma hɛɲ ɔekɔek. ⁵Ka mamu sana mndu mataba ghuni pɔɔugudunus ɔifil katsi, ka ɔawa tsi da Lazglafta, dza'a vlarɲvla ††. Ta muvla Lazglafta nda inda mndu, ta vlay nda zɔaku. ⁶Ama ka ɔawa tsi nda zlgɛhay nda ɲuduf, yaha tsi dɔaɲtá ghɛɲ ɔer ka ki'a ta ghɛɲani. Ka ta dga ghɛɲ mndu ná, nda nza ka guram nda gamtsa'uwakwa ɔrɛf ta vye falak ɔer ndiga ndiga ya nzakwani. ⁷Yaha mndɛrga tsa mndu ya da ndanay kazlay: Dza'a mutsay yu ta sana skwi da Mgham Lazglafta kɛ'a, ⁸kabga mndɛrga tsa mndu ya ná, his ɲudufani, slada a ghɛɲani ma vlaka turtuk ma inda skwi ta magɛ tsi wa.

Pɔu nda Gadghɛl

⁹Ka rfa zwanama ya ta nzakway ka pɔu ta rfu, kabga nda nza ka mndu nda kapa da Lazglafta. ¹⁰Ka rfa mndu ka gadghɛl guli ta rfu, nda vraganata Lazglafta, kabga dza'a lula manda gɛɔɔakwa vzlizla. ¹¹Safa fitik ghɛɔɔandaɲ dzafta ta kuzurɲ ná, ɲa ghwalutani, ɲa rku-ta vzlizlahani, ɲa luta ‡ ɔinakwa rkatarkani. Manda tsaya dza'a luta mnda gadghɛl ma slnahani ta magɛ tsi.

Tinwa a Lazglafta ta mndu da ghwadaka skwi wa

¹²Rfu da mndu ta ksa ɲuduf ka su'a skwi ta dzɛghaɲta, kabga tahula dzɛghaɲta, dza'a mutsay ta zewzewa hafu ya tanaf Mgham Lazglafta ta imi ta slɛmɛɲ ta inda gwal ta ɔvuta. ¹³Ka dzɛghaɲdzgha skwi ta mndu, yaha da mnay kazlay: Lazglafta ta dzɛgha i'i kɛ'a. Had ghwadaka skwi ta dzɛgha Lazglafta wa, dzɛgha a tsatsi

† Ngha ta Mata 13:55, Markus 6:3, Slna gwal ghunay 15:13, Galat 1:19. †† Ngha ta Mahdihi 2:3-6. ‡ Aya 10-11: Ngha ta Isaya 40:6-7.

guli ta mndu wa. ¹⁴Ka dzɛghaɲdzgha skwi ta ɔer wati ma mndu ná, ghudzaku ma vghani ta barafta, ka ɔdamta tsi. ¹⁵Ka zlanarɲzla lu ta ghɛɲ ta tsa ghudzaku ya katsi, ɲa zlgɛhaftani ta huɔi, ɲa yatani ta dmaku. Tahula ndɛhafta dmaku, ɲa klaktani ta mtaku guli. ¹⁶Zwanama ɔa, gwal ta ɔvu yu, ma nanɛ kuni ta ghɛɲa ghuni. ¹⁷Inda skwi ya ta ɔinuta, nda inda mbɛhu ya kul had sana skwi ta ghɛɲani ná, ta luwa ta saha tsi, da Lazglafta ta nzakway ka Dani ma tsuwadakha. Had tsatsi ta mbɛɔavafta wa, had sana skwi ta zawataku ka grum da tsatsi wa. ¹⁸Tsatsi ka ghɛɲani ta ɔvutá vlamata hafu nda ma gwadani ta nzakway ka kahwathwata, kada nzakwa mu ka tarɲtarɲani mataba skwiha ya zlaganap tsi.

Ksa slna nda gwada Lazglafta sɲaɲɛr lu

¹⁹Zwanama ɔa gwal ya ɔvu yu, wya skwi ɲa sɲaɲta ghuni: Dina nzakwa inda mndu ka mndu ta gi slru gwada da slɛmɛɲani. Ka mndu kul had gwada ta nzurɲta ta wi a wu, ka mndu ta gi basa ɲuduf †† a wu, ²⁰kabga had mndu ta basa ɲuduf ta maga skwi ya ɔina ta zɔɔaganatá Lazglafta wa. ²¹Tsaya tama, pghinɲwapgha ta inda skwiha ya ta ɲrinɲtá mndu, nda inda ghwadaka skwiha. Tsu'awatsu'a nda hanata ghɛɲ ta gwada ya ɲɛɔbam Lazglafta ma kaghuni ta larɲɲtá mbanafɛ hafa ghuni.

²²Nzawanza ka gwal ta ksa slna nda tsa gwada ya. Yaha kuni da nzakway ka gwal ta snamtá snaysnay, da nanɛtá kuni ta ghɛɲa ghuni. ²³Ka lagha mndu ka sɲaɲtá gwada kul ksa slna nda tsi ná, ka guram tsa mndu ya nda mndu ya ta ngha tsata vghani ma dalagar. ²⁴Tahula ngɛɲtarɲani ta tsatá vghani ka laghu tsi, ɲa gi zanaptani ta tsa nzakwa tsatani ya. ²⁵Ama mndu ya ta faftá irani ta zlahuha Lazglafta, zlahuha ya ta vlamata fala'uwatá vgha, ka ndi'afɛta vgha ɔdukwa tida, kul had ta zanaptá gwada tahula sɲaɲtarɲani, ta ksay ta slna nda tsi ná, dza'a nzakway tsa mndu ya nda rfu ma inda skwihani ta magɛ tsi.

²⁶Ka mnda dina yu ka mndu ta gray, tsaw sna a ta ksanaghutá ghanikani wu katsi, nana ghɛɲani ta nanɛ tsi, bɛtɛt tsa dinani ya. ²⁷Wya vɛrɔa dina ya ta nghɛ Lazglafta ka dina nda ghuba kul had rutsak tida: Ng-hapta ka zwana tawakri nda wadguha ma ɔaɲwaha †† tarɲ, nda ngɛɲ mndu ta ghɛɲani ma ghwadaka skwiha ta ghɛɲa hadik da ɲrinɲta tsi ta ghɛɲani.

†† Ngha ta Ekleziyast 7:9. †† Ngha ta Isaya 1:17.

Gala mndu nda gala ná, bliŋtá zlahu ya

2 Zwanama da, yaha kuni da gala mndu nda gala † ma nzakwa ghuni ma zlgħay nda ɗuɗuf, ma glak-wa Mgham Yesu Kristi. ² Grafta: Mbadaka mndu ka gadghel ka lami da taba guyata ghɛɛa ghuni, nda fata halagara dasu, nda sudatá lgut nda bla ta vgha. Ta lamə sana mndu guli ka pɗu nda sudatá gərzanani ta vgha guli. ³ Ka lagha ghuni ka lagħwi da nghapta ka tsa mndu nda sudatá lgut nda bla ya, ka kuni nda tsi mantsa: «Nzanza kagha ma ya vli dina ya,» ka kuni. Ka kuni nda tsa pɗu ya guli mantsa: «Slada slada kagha nda slada hada,» ka «nzanza hada ta haɗik» a ka kuni nda tsi. ⁴ Ka si mantsa tsi, daganap a kuni ta vgha ma vgha ghuni nda tsa ra? Nza a kuni ka gwal tsa guma nda ghwaɗaka ndanu nda tsa guli ra?

⁵ Zwanama da gwal ɗvu yu, fawafa ta sləmɛɛɛ. Lazglafta a ta zabaptá gwal ka pɗu ta wa ira gwal ma ghɛɛa haɗik, ɗa nzaku ka Gadghel ma zlgħay nda ɗuɗuf, ɗa mutsay taɗ ta ga mgham ya tanaf tsi ta imi ta sləmɛɛɛ, ta gwal ta ɗvuta ra? ⁶ Ama kaghuni, ka hɛrtətətá kuni ta gwal ka pɗu. Tsaw sna a kaghuni ka-zlay: Tsa gwal ka gadghel ya ta giri ɗa ghuni, ta tsəha kaghuni da vla guma kə'a katek ra? ⁷ Hahɛɛ a tsa gwal ta mbərsu'a tsa ɗɛrma hgu mutsaf kuni ya guli ra?

⁸ Ka snasna kuni ta zlahu Lazglafta, manda ya nda vinda kazlay: ɗvuɗva ta mnda səla manda va ghɛɛa gha †† kə'a ya ná, magamaga kuni ta skwi dina. ⁹ Ama ka ta gala mndu kuni katsi ná, dmaku tsa ta gə kuni, ksafksa zlahu ta kaghuni, kabga sna a kuni ta ɗani wa. ¹⁰ ɗɛr wati ma mndu ta snatá inda zlahu, ka blanaptá tsi ta ya turtuk ná, blanapbla ta indani demdem nda tsa. ¹¹ Va tsa mndu ta mnay kazlay: Yaha ka da hliri kə'a ya ná, va tsatsi guli ta mnay kazlay: Yaha ka da dzatá mndu ‡ kə'a. Ala, tsa lagha gha ka kwal kul hlatiri, ka lagħwa ka dzatá mndu katsi ná, nda nza ka ka mnda blanaptá zlahu. ¹² Tsaya kəl yu ka mnay ɗa ghuni ka-zlay: Gwaɗawagwaɗa ta gwaɗa, ka ndana kuni ta ndanu, manda vɛrɗa mnduha dza'a tsanaghata lu ta guma ta hɛɛɛ nda ma zlahu ya ta vlamatá fala'uwata vgha kə'a ya. ¹³ Baɗu fitika tsa guma ná, haɗ Lazglafta dza'a tawa hidahida ta mndu ya kul haɗ ta tawa hidahida ta sanlaha wa. Ama tawa hidahida ta ga mgham ta ghɛɛa guma.

Zlgħay nda ɗuɗuf kul haɗ slnani ná, nda mta

¹⁴ Zwanama da, nu katanaf mnay mndu kazlay: Ma-mu yu nda zlgħay nda ɗuɗuf kə'a, ka haɗ tsi ta maga slnani na? Dza'a mbanafmba tsa zlgħay nda ɗuɗufani ya nda tsa ra? ¹⁵ Ka waya ka skwi, mamu sana zwanama, ka sana mukuma a tsi, ka fɛrɗi'u, haɗ sana skwi ɗa zanɗa taɗ inda fitik guli wu katsi. ¹⁶ Ka sani mataba ghuni nda hɛɛɛ mantsa: «Lawala nda vghata zɗaku, ka vlagħunavla Lazglafta ta skwi ɗa bukwa ghuni, nda skwi ɗa zay ghuni,» ka'a, mataba tsa, ta vlan a kaghuni

† Ngha ta Ayuba 34:19. †† Ngha ta Zlahu 19:18. ‡ Ngha ta Sabi 20:14, nda Vrafta ta Zlahu 5:18, Sabi 20:13, nda Vrafta ta Zlahu 5:17.

ta skwi ɗa katanɗa hɛɛɛ ya kay wu, nu kataf tsaya na? ¹⁷ Manda va tsaya nzakwa zlgħay nda ɗuɗuf guli. Ka haɗ slnani ta maravata wu katsi, nda mta ma vghani.

Haɗ zlgħay nda ɗuɗuf, ka haɗ slnani wa

¹⁸ Ama ka waya ka skwi dza'a mnay sana mndu ka-zlay: Zlgħay nda ɗuɗuf ɗa kagha ta ɗanata, maga slna ɗa i'i kə'a. Ala, «mariha mara kagha ta zlgħay nda ɗuɗuf kul haɗ slnani, ta maraghatá i'i ta zlgħay nda ɗuɗuf nda ma slnaha ɗa.» ¹⁹ Zlgħafzlgħa kagha kazlay: Turtuktuk Lazglafta kə'a, mantsa nzakwani, ta ɗa gha tsa. Ama dina ka snanɗa kagha guli kazlay: Zlgħafzlgħa ghwaɗaka sulkumha guli manda va tsaya kə'a, ta ghudzaku hɛɛɛ da zlɛɛɛ. ²⁰ Rghargha vgha na. Ta kumay ka kulam gita ta mnaghanta kazlay: Zlgħay nda ɗuɗuf kul haɗ slnani ná, haɗ hayhayani wu kə'a ra? ²¹ Ma fitika vlata dzidza mu Abraham ta zwanani Izak ta gwir †† ná, ka mndu tɗukwa a hga lu nda ma tsa slnani ya ra? ²² Hada ná, nda ngha ka ká zlgħay nda ɗuɗufani ta dza'a kawadaga nda slnani. Slna ta hɗanaghatá ghɛɛa zlgħay nda ɗuɗuf. ²³ Mantsa ya dzatá ghɛɛa skwi ya vindam lu ma defteri kazlay: Zlgħafzlgħa Abraham ta Lazglafta, kəl Lazglafta ka klafta ka mndu tɗukwa †††. Tsaya kəl lu ka hga Abraham ka gra ††† Lazglafta kə'a. ²⁴ Nda ngha kuni tama ká mndu nzakway ka mndu tɗukwa ta wa ira Lazglafta nda ma slnaha, nda ma zlgħay nda ɗuɗuf kwenkwen yeya a wa.

²⁵ Manda va tsaya § nzakwa sana marakw ta hliri, Rahab hɛɛɛ. Ka marakw tɗukwa ta wa ira Lazglafta nda ma slnaha, ma tsu'aftani ta gwal vitsa tsa luwa ya, ka kataftá tsi ta hɛɛɛ, ka kɗikiɗtá hɛɛɛ nda ta sana tvi ††. ²⁶ Tsaya tama, ka haɗ hafu ma sluvvgha ná, nda mta nzakwani, manda va tsaya zlgħay nda ɗuɗuf guli, ka haɗ slnani wu ná, nda mta nzakwani guli.

Ghwaɗaka skwi ghanik

3 Zwanama da, yaha kuni da pghamtá vgha bəska' ɗa nzaku ka gwal tagha skwi, kabga mal ta ghɛɛa amu dza'a tsanaghata lu ta guma katakata. ² Inda amu ná, dagala krughuvi kavghakavgha ta gə mu. Ka haɗ mndu ta guvtá krughuvi ma gwaɗa wu ná, ɗɛrma mndu tsaya ta laviɗta ngħaftá vghani demdem. ³ Ka fanamfa mu ta tsuhwal ma wi ta plisha ɗa snamata taɗ ta gwaɗa mu katsi ná, laviɗlava mu ta kla inda vghani demdem ɗɛr ndiga tsi. ⁴ Nghawangha guli ba ta kwambalu dagala. Mghama falak yeya ta tinway. Nda zwanama suwak kwitikw ta kla mndu ta sway da inda vli ta kumə tsi. ⁵ Manda va tsaya guli ná, sana skwi k'i'a katakata na ghanik, mataba fawayha ta mndu. Nduk nda tsa ná, ta ghɛrbaku nda skwiha dagala dagala.

Nghawangha guli ta vu ndez kwitikw, laviɗlava ta driɗtá mghama zivak nekwnekw. ⁶ Ghanik guli ná, manda vu nzakwani. Ma tsa ghanik ta nzakway ma

†† Ngha ta 1 Timute. 4:1 nda Mata 8:29, Markus 1:24, 5:7, Luk-wa 4:34. ††† Ngha ta Zlrafta 22:9. †††† Ngha ta Zlrafta 15:6 †††† Ngha ta Zlrafta 15:6, Isaya 41:8, 2 Krunik 20:7. § Ngha ta Yusuwa 2:1-21 †† Ngha ta Yusuwa 2:1-21.

amu ya, nzamta inda ghwadaka skwi. Mataba fawayha mu nzamta ghanik, ka pgha bədzaku ta vgha dem-dem. Ta ghanika mu nzafta duda vu, mbadaka ghanik tama ka pgha vu ta nzakwa mu daga yagatá amu ha ka mta ta amu. ⁷ Nda mndərga skwiha: Dər nimtak tsi, dər zarak tsi, dər nahadik tsi, dər klipi tsi, mndu ta zlahafta. ⁸ Ama ghanik ná, had mndu ta laviŋtá zlahafta wa. Sana ghwadaka skwi ya kul laviŋtá lu ta zlahafta. Dagala gruma ta dza mndu mida. ⁹ Nda tsi ta zləzlva mu ta Mghama mu ta nzakway ka Da mu, nda tsi guli ta ksi'a amu ta mnduha magaf lu ta gara vgha † nda Lazglafta. ¹⁰ Ma va tsa wubisim ya ta slí'agapta tfawi nda ksi'i tani. Zwanama dā, ra a ka nzakwani mantša wa. ¹¹ Ta mbəzagapmbəza imi zda nda imi dahdaha ma va tsa dzubay turtuk ya ra? ¹² Zwanama dā, Had fwa ghuraf dza'a walaŋtá yafta yakwa Zaytuŋ wa. Had fwa inabi dza'a walaŋtá yaftá yakwa ghuraf guli wa. Manda va tsaya guli ná, had imi zda ta sabi ma imi nəmnama guli wa.

Da Lazglafta ta mutsafta lu ta difil

¹³ Wati ma mndu ya nda difil ma ghəŋani nda sna ta skwi na? Ka mara tsi ta slnahani nda ma nzaku dina, nda hanata ghəŋa ya ta mutsu lu ma difil. ¹⁴ Ama ka ndughundughwa ŋudufa ghuni nda draku, nda ya nda dva ghəŋ kati, ma ghərbə kuni ta ghərbaku ka bətbət, ma tsakalana kuni ta wi ta kahwathwata. ¹⁵ Mndərga tsa difil ya ná, ta saha ta luwa a wa. Na ghəŋa hadik tsaya, ŋa slu'uvgha ya, ŋa halaway ya guli. ¹⁶ Ma vli ta gə draku nda dvuta ghəŋ ta mgham ná, mamu hwazlabaku nda inda mndərga ghwadaka slnaha tani. ¹⁷ Tanŋarŋ karaku, difil ya ta saha ta luwa ná, nda ghuba. Tahula tsa, ta klakla ta zdaku nzaku, lebtekwa, ta dzra ghəŋ, dagala hidahida da tsi, slna dinadina ta sabi da tsi, had ta gala mndu wu, had madg-wirmadg-wir da tsi wa. ¹⁸ Gwal ta dva zdaku ná, zdaku ŋa tanŋ ta sləgay, yakwani ya ta mutsu həŋ ná, tsaya nzaku tdukwa.

Ghwadaka ndanu ta klatá zlərdá wi

4 Nu ta klaktá lmu nda zlərdawi mataba ghuni na? Vəl hara'uwa skwiha kavghakavgha, ta za vgha ma vgha ghuni ya. ² Ta hara'away kuni ta skwi, sew mutsaf a kuni wu, ka pslə kuni ta mndu. Ta mamay kuni ta skwi, trid mutsaf a kuni wu, ka zlərdə kuni ta wi, ka lmə kuni ta lmu. Had kuni ta mutsaftá skwi ta kumə kuni wu, kabga dawa a kuni da Lazglafta wa. ³ Ta daway kuni mndani, had kuni ta mutsafta wu, kabga nda tvani a ta dawa kuni wu, ŋa maga skwi ta zdə-gaghunata ta dawa kuni. ⁴ Fkərwaha na! Sna a kuni kazlay: Dvutá ghəŋa hadik ná, ga ghuma nda Lazglafta ya kə'a ra? Mndu ya ta kuma ksa gra nda ghəŋa hadik ná, ta kumay ta nzakway ka ghuma Lazglafta. ⁵ Ta grə kuni ná, ka bətbət skwi mna defteri ta mnay kazlay: Dvudva Lazglafta katakata ta tsa sulkum fam tsi ma amu ya kə'a ya ra? ⁶ Ta vlay katək ta zdakatahudi ya ta

fərtuta kəl defteri ka mnay kazlay: Ta pgha ghəŋ Lazglafta nda gwal ta gla ghəŋ, ama ta vlay ta zdakatahudi †† ŋa gwal ta hanaganatá ‡ ghəŋa tanŋ kə'a ya. ⁷ Hanaganawahana ta ghəŋa ghuni ŋa Lazglafta, ka pgha kuni ta ghəŋ nda halaway ŋa hwayaghutani di'ŋ nda kaghuni. ⁸ Gavanavawagava ta Lazglafta, dza'a gavaghunavagava †† tsatsi guli. Mbaz-ŋwa dzva ghuni, kaghuni gwal ta nzakway ka gwal dmaku. Ghubiŋwa ŋudufa ghuni, kaghuni gwal nda ghwadaka ndanu. ⁹ Tapafwatapa ma vgha ghuni ta tulekatá kaghuni. Tawawatawa ta taw, mbəza-wambəza ta ima taw. Ka nuna ghubasu ta ghubasu kuni ka taw. Ka nuna rfu ta rfu kuni, ka basa ŋuduf. ¹⁰ Hanaganawa ghəŋa ghuni ta kəma Mgham, dza'a kapaghunaf kapa.

Ma tsə kuni ta guma ta sanlaha

¹¹ Ma vazu kuni ta rutsak ta sani nda sani. Mndu ya ta vza rutsak ta zwanama, ka ta tsanaghatá guma a tsi ná, ta vza rutsak tsa mndu ya ta zlahu. Ta tsanaghatá guma guli ta zlahu nda tsa. Ala, ka ta tsanaghatša ka ta guma ta zlahu kati ná, nza a kagha ka mnda sna zlahu nda tsa wa, ama mnda tsa guma kagha nda tsa. ¹² Lazglafta turtukwani ta vlatá zlahu, tsatsi guli ta tsa guma. Tsatsi ta laviŋtá mbanaf, tsatsi guli ta laviŋtá zadanata. Ama wa kagha tama, ta tsanaghatá guma ta zwanama gha?

Ŋa ghuni a mahtsim wa

¹³ Ndanana tama, fawafa ta sləməŋ, kaghuni gwal ta mnay kazlay: Gita ka mahtsim a tsi dza'a dza'a mu da luwa manda ya, ŋa zata mu ta vaku, ŋa tsakalay mu ta tsakala, ŋa mutsakta mu ta tšedi kə'a ya. ¹⁴ Tsaw sna a kaghuni ta skwi dza'a magaku mahtsim †† wa. Sna a kuni ta nzakwa hafa ghuni guli wa. Manda nzakwa kusay ta zlagapta sel, bats nzdani ŋa gi zwadutani ya nzakwa ghuni. ¹⁵ Skwi má da mnə kuni katək ná, «ka ta dvafdva Lazglafta ta kladamapta nda hafu kati ná, dza'a magay ŋni ta skwi manda ya, nda skwi manda ya,» ka kuni má dza'azlay. ¹⁶ Ama ndanana ná, ta ghərbaku kuni ma ndana ghuni, ka gla ghəŋ. Ghwadaka skwi na mndərga tsa gəla ghəŋ ya. ¹⁷ Mantša tama, mndu ya nda sna ta maga skwi dina má ŋa magayni, ka kwalaghutá tsi ta magay ná, gaga ta dmaku.

5 Ndana tama, fawafa ta sləməŋ kaghuni gwal gadghəl. Tawawa tawa ta taw, ka waha kuni ta wahu, ta ghəŋa ghuya danŋa ya dza'a dədəgaghunaghata. ² Rwurwa skwa gadghəla ghuni ghunzədək, zuza zahar ta lgutha ghuni. ³ Hpaduhpada hzay ††† ta dasuha ghuni nda tšediha ghuni. Tsa hzayha tanŋ ya dza'a mna gwada ta kaghuni, ŋa dughwaduta tanŋ ta vgha ghuni, manda ya ta dghwadu vu ta skwi. Ta sagha kdakwa ghəŋa hadik ya ná, ta tskanata kaghuni ta skwa gadghəl. ⁴ Wya plana a kuni ta nisəla gwal ta

†† *Ngha ta Mahdihdi 3:34.* ‡ *Ngha ta mahdihdi 3:34 mnə lu ma gwada Grek ghalya.* †† *Gray nda Zakari 1:3, Malatsi 3:7.* †† *Aya 13-14: Ngha ta Mahdihdi 27:1.* ††† *Aya 2-3: Ngha ta Mata 6:19.*

† *Ngha ta Zlrafta 1:26-27.*

ksaghunatá slna ma vwah † wa. Nranafnra kuni ta njud-
ufa tarj. Ta wahu hən. Ka snanaghatá tsa waha tarj ya
ta Lazglafta Mgham ya ta mbruta. ⁵ Zuza kuni ta
mghama ghuni ma ghəŋa hadik, magamaga kuni ta
skwiha ya kumarj maya ghuni. Nu'af nu'a kuni ta vgha
ghuni, ka kzla fitika hnay. ⁶ Tsanagha tsa kuni ta guma
ta gwal kul had dmakwa tarj, pslapsla kuni ta tdukwa
mnduha kul pghanatá ghəŋ nda kaghuni.

Ksatá njuduf, wya Mgham Yesu ta saha

⁷ Mantasa tama zwanama da, nzawanza nda ksa
njuduf ha ka sagha fitika sagha Mgham. Nghawangha
ba ta mnda hva, ya kə'a ta nzata ka kzla nərma skwi ya
ta sabi ma hadik. Nda ksa njuduf ta nzata tsi ka kzlay
ha ka mutsaftani ta tarjtarja ima sləgu nda kwanaha
ima fwak ††. ⁸ Kaghuni guli ná, nzawanza nda ksatá
njuduf ka mbra kuni ta vgha, kabga ndusa fitika saha
Mgham.

⁹ Zwanama da, ma njadə kuni ta ghəŋ ta ghəŋa sani
nda sani kada kwala lu tsaghunaghatá guma. Ya wya
mnda tsa guma ta wa tgha. ¹⁰ Zwanama da, klawakla
ta sada satá duni nda ksa njudufa la anabi, gwal si ta
mna gwada nda hga Mgham. ¹¹ Nda tfawi ta ghəŋa
ghuni ka anji ta mnay nda gwal ta ghuya darjwa nda
ksa njuduf. Sniŋsna kuni ta mna gwada ta ksatá njudufa
Ayuba, nda nga kuni ta kdavakta skwi ya vlarj Mgham
Lazglafta. Lazglafta ná, dagala tawa hidahida nda
zdaku ‡ da tsi.

¹² Zwanama da, sana skwi guli ná, ma wađu kuni ta
wađu, dər nda luwa, dər nda hadik, dər nda wati ma
skwa wađu tsi. Ama ka «anji» tsi, ka nza tsi ka anji. Ka
«mantasa a tsi wu,» ka nza tsi ka mantasa a wu, kada
kwala kuni dədamta ma guma Lazglafta ††.

† Gray nda Zlahu 19:13, Vrafta ta Zlahu 24:14-15. †† Vrafta ta
Zlahu 11:14, Yuwel 2:23. ‡ Ngha ta Ayuba 1:20-22, 2:10, 42:10-17.
Nda Zabura 103:8. †† Ngha ta Mata 5:34-37.

Ndəba dzvu ta ghəŋa darjwa

¹³ Mamu sana mndu mataba ghuni ta sa duni ra? Ka
ndəba tsi ta dzvu da Lazglafta. Mamu sana mndu
mataba ghuni ta rfu ra? Ka fa tsi ta laha. ¹⁴ Mamu sana
mndu mataba ghuni kul dughwanaku ra? Ka hga tsi ta
gwal ta nga Igliz. Ka maga hən ta du'a da Lazglafta ta
ghəŋani, nda pghanaghatá rdi nda hga Mgham ‡.

¹⁵ Ka nda njuduf turtuk magata lu ta tsa du'a ya katsi
ná, dza'a mbanafmba ta tsa mndu kul dughwanaku ya.
Dza'a mbanafmba Mgham ma tsa darjwani ya. Ka si
mamu dmakuha maga tsi, dza'a plinispla Lazglafta.

¹⁶ Mantasa ya tama, mnuvuswa dmakwa ghuni mataba
ghuni, ka maga kuni ta du'a da Lazglafta ta ghəŋa sani
nda sani, kada mbaghunafta Lazglafta ma inda
darjwaha ghuni. Maga du'a mndu tdukwa ná, ta ksay
ta slna nda mbraku kahwathwata. ¹⁷ Iliya ná, mndu ya
manda va amu. Ka ndi'ata tsi ka maga du'a da Lazglaf-
ta, ŋa kwala imi kul sagha. Ka kwalaghutá imi ta sagha
ta ghəŋa hadik ka vaku hkən nda tili mku'. ¹⁸ Tahula tsa
guli, ka magəglata tsi ta du'a da Lazglafta, ka zligiŋtá
luwa ta imi, ka zlrəglafatá skwiha ta dayaku ††† ta hadik.

Vranakwa gwal ta zwađuta ma kahwathwata

¹⁹ Zwanama da, ka mamu sani mataba ghuni ta
di'inghuta nda kahwathwata Lazglafta, ka vranaktá
sani ma mndu katsi, ²⁰ Dina ka snanani kazlay: Mndu
ya ta vranaktá mnda dmaku ma tvi ya si zwađu tsi ná,
mbanafmba ta hafa tsa mnda dmaku ya ma mtaku.
Ma tsa slna maga tsi ya guli ná, dza'a plinpla Lazglafta
ta ndəghata dmakuha †††.

‡ Ngha ta Markus 6:13. ††† Aya 17-18: Ngha ta 1 Mghamha
17:1, 18:1, 18:42-45. ††† Ngha ta Mahdihdi 10:12, 1 Piyer 4:8.

1 Piyer

Ga zgu

1 I'i Piyer ghunatá mnda Yesu Kristi ta vinda na delewer na ɲa zabatá mnduha Lazglafta ta wut-satá vgha ta nzaku ka matbay ta hadika Puɲ nda Galat, nda Kapadus, nda Asiya, nda ya ta hadika Bitani †.

² Lazglafta ta nzakway ka Da ta zabaptá kaghuni manda va ya ghada tsi ta payafta. Ka faghutá tsi ta kaghuni ka ɲani nda ma Sulkumani nda ghuba, ɲa nzakwa ghuni ka gwal ta snanató gwada Yesu Kristi, ɲa wutsik-aghunaftá usani ka ghubighunista nda tsi. Ka vlaghunavla Lazglafta ta zdakatahudani nda zdakwani tani katakata.

Faftá ghəɲ ta mbaku

³ Zləzlvama Lazglafta ta nzakway ka Dani ma Mghama mu Yesu Kristi. Ma glakwa Zɔɔakwani, ka yəglatá tsi ta amu ka vlamata hafu ka lfid ma slí'aganaptani ta Yesu Kristi mataba gwal nda rwa. Mantsaya tama, mamu mu nda fata ghəɲ ta nzaku nda hafu ka lfid, ⁴ ka kzla skwi ya kul ɓadzavata, kul ksə rdak, kul kɔavakta, fana Lazglafta ta zwanani ta luwa. ⁵ Kaghuni, ka zlgħafzlgħa kuni katsi, ta ngha kaghuni Lazglafta nda mbrakwani ɲa mbaghunafta. Tsa mbaku ya ná, ma kɔavakta fitik dza'a sɲaɲta kuni.

⁶ Tsaya tama kəl kuni ka nzata nda rfu. Aɲ mndani, ndanana nda ɲra ɲuɔɔufa ghuni ɲa fitik kwitikw da skwiha kavghakavgha ta dzəghaghunata. ⁷ Tsa skwiha ta dzəgha kaghuni ya ná, nda nza ɲa maraɲtá nzakwa zlgħay nda ɲuɔɔufa ghuni. Ta ɓadzaku na dasu mndani, ama ta famfa lu ma vu ɲa nghay ka vərɔɔani tsi, ka ki tsi. Mantsaya nzakwani guli nda zlgħay nda ɲuɔɔufa ghuni ta malapta ka dasu ya. Mantsaya tama, ɲa klaghunaktá tsa zlgħay nda ɲuɔɔufa ghuni ya ta zləzlvu, nda glaku, nda sgit, ɓaɔu tsa fitik dza'a zlagapta Yesu Kristi ya. ⁸ Aɲ mndani, ta ngha †† a kuni ta Yesu nda ira ghuni wa, ama ɔvuɔɔva kuni, zlgħafzlgħa kuni guli ɔər ta ngha a kuni. Tsaya ta kəl kuni ka rfu katakata kul mnavata nda wi, ⁹ kabga mutsafta ghuni ta mbaku ta nzakway ka klatá ghəɲa zlgħay nda ɲuɔɔufa ghuni ya.

¹⁰ Ghalya, zbaɲzba la anabi ɔina ta tvi ya ká Lazglafta dza'a mbanaftá mnduha, ka mnutá həɲ ta gwada ta ghəɲa tsa zdakatahudi payaghunaf Lazglafta ya. ¹¹ Ka mnə Sulkuma Kristi, ta nzakway ma ɲuɔɔufa taɲ ta gwada ta ghuya ɔaɲwa ya dza'a ghuyta Kristi, ma kɔaku tsi mutsa glaku. Ka ɲavatá tsa anabiha ya ka psa sɲaɲta, ka yawu dza'a magakwa tsa skwi ya, nda

† Gray nda Yakubu 1:1. †† Gray nda Yuhwana 20:29.

ya ka kinawu kə'a dza'a magaku ya ‡. ¹² Ka snanamtá Lazglafta ta tsa la anabi ya kazlay: Ka ɲa taɲ a tsa gwada ya wu, ka ɲaghuni nzakwani kə'a. Ndanana, mnaghunamna gwal ta mna Lfida Gwada ta tsa skwiha ya. Nda mbrakwa Sulkum nda ghuba ghunagata Lazglafta snaghunamtá həɲ ta tsa gwada ya. Tsa gwada ya guli ná, kumaɲkuma duhwalha Lazglafta ta sɲaɲta.

Nzaku ya ta raɲtá gwal zlgħay nda ɲuɔɔuf

¹³ Tsaya tama, payavawapaya ɲa ksa slna, nzawanza nda fata ghəɲ hzleɲa. Fafwa fa ta ndana ghuni ta zdakatahudi ya dza'a vlaghunata lu ɓaɔu zlagapta Yesu Kristi. ¹⁴ Ya nda nza kuni ka zwana Lazglafta ta snanató gwadani ya, ma zlanəɲ kuni ta vgha ghuni ta ghwadaka skwiha, ya si ta zɔəghaghunata ghalya ma nzakwa ghuni ta kul sɲaɲtá Lfida Gwada. ¹⁵ Tsa Lazglafta ta hgaftá kaghuni ya, nda ghuba tsatsi. Nzawanza kaghuni guli nda ghuba manda va tsatsi. ¹⁶ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na: «Nzawanza nda ghuba, kabga nda ghuba †† i'i.» kə'a.

¹⁷ Ka ta hɔay kuni ma du'a ghuni ka «Da» ta Lazglaf-ta, ya ta tsa guma ta ghəɲa inda mndu taɓta slnani maga tsi kul gala mndu nda gala ya, nzawanza nda zləɲay ma na nzakwa ghuni tata na ghəɲa hadik na. ¹⁸ Nda sna kuni kazlay, varagap ma nzaku ka rgha, zlaghunəɲ dzidza ghuni lu ta kaghuni kə'a. Nda dasu nda ya nda dzindar ta ɓadzaku ya a varata lu ta kaghuni wu, ¹⁹ ama nda usa Kristi †† ta bluta varata lu ta kaghuni. Manda zwaɲa tuwak kul had maslivinza, kul had rdak tida ya, na tsa Kristi ya. ²⁰ Lazglafta ta thanafta mantsaya daga ma kɔaku lu zlaganaptá ghəɲa hadik, ka marigintá tsi ma na kɔavakta fitik na, ɲa kata kaghuni. ²¹ Nda ma tsatsi zlgħafta kuni ta Lazglafta ya ta slí'aganapta ma mtaku mataba gwal nda rwa, ka vlaɲtá glaku. Tsaya kəl kuni ka zlgħafta, ka faftá ghəɲa ghuni ta Lazglafta.

²² Nda nza kuni ka gwal nda ghuba, ma snanata ghuni ta gwada Lazglafta, ɲa ɔvuta ghuni ta zwanama ghuni nda ɲuɔɔufa ghuni. Gɔawagɔa tama ta ɔvuɔɔustá vgha ghuni kahwathwata nda ɲuɔɔuf turtuk. ²³ Mantsa ya tama ná, nda sna kuni kazlay: Nda ya yakwa mahisa ghuni nda mbrakwa gwada Lazglafta ya ta vla hafu ta nzaku ɲa kɔekedzer kə'a. Lazglafta ya kul had ta mta-vata ta vlaghunatá tsa hafu ya, ya ta mtaku a wa. ²⁴ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na:

‡ Ngha ta Zabura 22, Isaya 53, Lukwa 24:25-26. †† Livitik 19:2. †† Ngha ta Kwlasuha 1:20.

«Inda mnda sɛla ná, manda kuzuŋ nzakwani. Sgitani guli ná, manda vzilzla kuzuŋ nzakwani guli. ²⁵ Ama gwada Lazglafta ná, ɲa kdekedzer † nzakwani,» ka'a.

Tsa gwada ya ná, tsaya Lfida Gwada ya mnaghuna lu.

2 Hliŋwahla ta inda ghwadaka skwiha ma ɲudufa ghuni, ma kuslember kuni ta kuslemberaku, ma pghə kuni ta wirak his ma vu, ma hara'u kuni ta hara'uwaku, ma tsanava kuni ta skwi ta mndu guli. ² Manda zwaŋa vzi'uwa ta mama u'a da mani ya, mantsaya ka kaghuni guli mama vərda gwada Lazglafta ɲa glay ghuni ta glaku nda tsi, ɲa mutsay ghuni ta mbaku ɲa dekdek. ³ «Lawa ta kəma ta kəma, kabga tapanatapa kuni ta zdakwa †† Mgham Yesu Kristi.»

⁴ Gavanavawagava ta Mgham Yesu Kristi. Tsatsi tsa pala ta vla hafu wuɲidɪŋ mnduha ya. Tsatsi zɓap Lazglafta ta hemanata inda skwi ta wa irani. ⁵ Kaghuni guli, nzawanza ka pala nda hafu mida, ya ta kəl lu ka ba həga mndərga ɲa Sulkum, ɲa nzakwa ghuni ka guyata ghəŋa gwal nda ghuba ta vla skwi manda ya ta kumə Sulkum. Tsaya skwi ta zdəganatá Lazglafta nda ma Yesu Kristi. ⁶ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na:

«Wana zɓapzɓa yu ta vərda palaka tughwa ba həga, ka fata ma luwa Siyuna. Mndu ya ta faftá ghəŋani tida ná,

had sana skwi dza'a pghanaghatá hula dekdek wu,» ka'a.

⁷ Ka ɲa kaghuni gwal ta zlghafta ya ná, dagala sgitani, ama mantsaya a da gwal kul zlghafta wa. Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na:

«Va tsa pala wuɲidɪŋ gwal ba həga ya, ta nuta ka vərɲaka pala tughwa həga.»

⁸ Ka lu vindafta guli na:

«Tsa pala ya ná, ta dza mndu ka tuthun.

Tsa pala ya ta zlanbanaptá ‡ mnduha,» ka'a.

Ta dzay ta həŋ ka tuthun, kabga kwalaghuta ta ɲa snanatá gwada Lazglafta. Manda tsaya thanafta Lazglafta ta həŋ daga manda ghalya.

⁹ Ama kaghuni ya, nda nza kaghuni ka mndəra mndu zɓap Lazglafta, ka guyata ghəŋa gwal ta vla skwi ɲa Lazglafta, ka gwal faghu Lazglafta ka ɲani. Tsatsi ta haftá kaghuni ka hlagaghunapta ma grusl, ka pghaghunamta ma tsuwadək ta ndərmim lu nda ndərmima, ɲa mna skwi maga tsi ta malaghutá mbraku ††.

¹⁰ Ghalya ná, si nza a kuni ka mnduha Lazglafta wu, ama ndanana, nda nza kuni ka ɲani. Ghalya mutsaf a kuni ta tawa hidahida Lazglafta wu, ama ndanana, mutsafmutsa †† kuni.

Nzawanza ta nzaku ka mnduha Lazglafta

¹¹ Zwanama da gwal ta dvu yu nda ɲudufa da, dina ka snanɲa ghuni kazlay, manda matbay nzakwa ghuni,

† Aya 24-25: Isaya 40:6-8, mnaft lu manda ya nda Grek ɲa ghalya.

†† Ngha ta Zabura 34:9. ‡ Aya 6: Ngha ta Isaya 28:16. Aya 7: Ngha ta Zabura 118:22. Aya 8: Ngha ta Isaya 8:14. †† Ngha ta Sabi 19:5-6, Isaya 43:20, Sabi 19:5, Vrafta ta Zlahu 4:20, 7:6, Isaya 43:21, 9:1. †† Huseya 1:6, 9, 2:1, 23, 25.

gdavata a kuni ma na ghəŋa hadik na wu kə'a. Tsaya ta kəl yu ka vla mbraku ɲa ghuni, ka wara kuni ta skwi ya ta hara'uwa kaghuni. Ya hafa ghuni ta zɓə tsa skwiha ya. ¹² Dina ka kuni nzaku mataba gwal kul snanɲa Lazglafta. ɲa nzakwani dər má ta vaza rutsak həŋ ta kaghuni, ɲa nghan ta ɲa nərma slna ya ta magə kuni, ɲa zləzlvay ta Lazglafta badu dza'a sagha tsi da guyaku nda həŋ.

¹³ Ma tsa nzakwa ghuni ka ɲa Yesu Kristi ya, hanaganawahana ta ghəŋa ghuni mista inda gwal ta ga mgham ta ghəŋa mnduha. Haniŋwa ghəŋ mista mgham dagala, ta ga mgham ta ghəŋa inda skwi.

¹⁴ Haniŋwa ghəŋa ghuni mista ɲumna ya fa lu ɲa tsanaghatá guma ta gwal ta maga ghwadaka skwi, nda ya ɲa ghuba gwal maga skwi dina ††. ¹⁵ Kumaŋku-ma Lazglafta ta magay ghuni ta skwi dina, ɲa hanafá wi ta gwal kul snanɲa skwi, ta gutá rgha taŋ. ¹⁶ Nzawanza ka gwal fala'u vgha taŋ. Nziya nza tsi ná, ma nza tsa fala'uwata vgha ghuni ya, ka skwi ɲa bukwanaatá ghwadaka skwi. Ama nzawanza ta nzaku ya ta maranɲa nzakwa ghuni ka gwal ta ksanatá slna ta Lazglafta. ¹⁷ Vlawavla ta glaku ɲa inda mndu, dvuwadva ta zwanama ghuni ma zlghay nda ɲuduf, zləŋawazləŋa ta Lazglafta, vlawavla ta glaku ɲa Mgham dagala.

Klawa sada Kristi

¹⁸ Kaghuni la kwalva, hanaganawa ghəŋa ghuni mista danahəga ghuni, ka zləŋa kuni ta həŋ kahwathwata. Mista gwal zda ghəŋa taŋ nda gwal leɓtekwa yeya a wu, ama nduk nda ya mista gwal təŋtəŋa nzakwa taŋ tani. ¹⁹ Ka lagha mndu ka su'a ghuya danɲa, ta ghəŋa kumayni ta nzaku manda ya ta zdəganatá Lazglafta, dər má si ra a ghuyayni ta tsa danɲa ya wu katsi ná, skwi dina ya. ²⁰ Ka lagha ghuni ka gatá gwada, ka ghuyə lu ta danɲa ɲa ghuni ta ghəŋani, ka su'afá kuni katsi, mamu mndu dza'a ghuba kaghuni ra? Ama ka lagha ghuni ka magatá skwi dina, ka ghuyə lu ta danɲa ɲa ghuni ta ghəŋani, ka su'afá kuni katsi, skwi dina tsaya da Lazglafta. ²¹ Ka ɲa tsaya hgafta lu ta kaghuni, kabga ghuyghuya Yesu Kristi ta danɲa guli ta ghəŋa kaghuni. Tvi ya taghunap tsi ɲa ksay ghuni guli ta səlani. ²² Tsatsi ná, walaŋ a ta gatá dmaku wu, had sana tsakalawi ta sabi ma wani ††† wa. ²³ Ma fitika razay mnduha, vranam a ta həŋ nda razu wa. Ma fitika ghuyay lu ta danɲa ɲani, tha a kazlay: Nya', kabgawu na kə'a wa. Ka zlananɲa tsi ta ghəŋani ta Lazglafta ya ta tsa guma nda tvani ya. ²⁴ Tsatsi ka ghəŋani ta klaftá dmakwa mu ta vghani ma zləŋafta lu ta udza zləŋay. ɲa nzakwa mu ka gwal nda rwa tvə dmaku, ɲa nzay mu ta nzakwa tdukwa. Nda ma tsa balanata ya mbaghunafta lu. ²⁵ Ghalya si nda nza kuni manda tuwakha nda zada §, ama ndanana tama, vrakvra kuni da mnda ngha tuwak ta nghanɲa ka hafa ghuni guli.

††† Aya 13-14: Ngha ta Ruma 13:1-7. ††† Ngha ta Isaya 53:9. § Aya 24-25: Ta gray lu nda Isaya 53:4-6.

Nzakwa i marakw nda zə'al

3 Kaghuni guli mi'aha, haniŋwahana ta ghəŋ mista zə'alha † ghuni. Ka ta magay kuni mantsa, dər má sna a sanlaha ta gwada wu, ŋa nŋhay taŋ ta nərma nzakwa mi'a taŋ, ŋa mbədanafata taŋ ta nzakwa taŋ, dər má pslaf a kuni ta wi. ² Dza'a nŋhanŋha həŋ ta nərmeta nzakwa ghuni, nda ya ká kuni ta sna gwada da həŋ. ³ Yaha rka ghuni da nzakway ka skwa nŋhay wa iri, manda: 'Datá ghəŋ ya nda bla, nda ya nda miz-idikwa dasu, nda ya nda lgut nda bla nda bla †† dzvani. ⁴ Ka nza rkatarka ghuni ka skwi nda difa ma njudufa ghuni, ka nzakwa tsi ka rka ya kul had ta badzavata, manda: Nzaku lebtakwa, tbekwa. Tsahaya skwi dagala sgitani da Lazglafta. ⁵ Ghalya, mantsaya si ta rka mi'aha ta fafta ghəŋ ta Lazglafta ta rka, ma haniŋta taŋ ta ghəŋa taŋ mista zə'alha taŋ. ⁶ Mantsaya si ta maga Sara, ta sna gwada da Abraham. «Mghama dā †!» ka'a si ta hŋay guli. Kaghuni guli ná, kwaghani kuni, ka ta magay kuni ta skwi dina, ka ksu a zləŋ ta kaghuni.

⁷ Kaghuni zə'alha guli, dina ka kuni nzaku nda mi'a ghuni, ka famta kuni ta difil ma ghəŋ, ya gwal nda hta mbrakwa taŋ hahəŋ. Ka vla kuni ta sgit †† ŋa taŋ, kabga tsa hafu ya ta vlə Lazglafta ka zdakatahudani ya ná, nda hahəŋ tani, nda kaghuni tani mida. Ka mantsaya ka kuni magay na: Ta snay Lazglafta ta du'a ghuni.

Ghuya dərŋwa ta ghəŋa maga skwi dina

⁸ Ŋa kdinŋta ná, guyawa guya ta ndana ghuni kaskwa turtuk, tawavuswa hidahida, d'vuvuswa vgha ghuni ka zwanama nda kwaghama, magawa zdaku nzawanza nda hanatá ghəŋ. ⁹ Ka magamaga mndu ta ghwadaka skwi, ma vranam ka nda ghwadaka skwi. Ka razaghaf raza mndu, ma vranam ka nda razu, «katəŋ na tfanaghatfa ta wi ††,» kabga ŋa tsaya hŋafta Lazglafta ta kaghuni, ŋa tŋaghunaghatani ta wi ta kaghuni guli. ¹⁰ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na:

«Ka ta kumay mndu ta zdakwa nzakwani, ka ta kumay mndu ta rfayni ta rfu ma nzakwani, ksanatani ta ghanikani, zlanŋtani ta tsakalawi.

¹¹ Zlanŋtani ta maga ghwadaka skwi, ka maga skwi dina.

Zbayni ta zdaku ka ŋavata mistani.

¹² Nda fa ira Lazglafta ta gwal ta maga skwi tdukwa.

Nda fa sləmənŋani ka sna du'a taŋ.

Ama gwal ta maga ghwadaka skwi ná, ta mbədanambəda Lazglafta ta hul ta həŋ ††,» ka'a.

¹³ Ka ŋavaŋa kuni ka maga skwi dina ná, wati ma mndu ya dza'a maga ghwadaka skwi ŋa ghuni na? ¹⁴ Ŋ mndani dər má ta ghuyay kuni ta dərŋwa ta ghəŋa vəl magay ghuni ta skwi tdukwa ná, dza'a rfay kuni ta rfu. Ma zləŋ kuni ta gwal ta kuma magaghunatá ghwadaka skwi. Ma tdu tsi ta njudufa ghuni. ¹⁵ Fafwafa ta ghəŋa ghuni ta Yesu Kristi turtukwani, ka ga tsi ta mgham ††

† Ngha ta Afisus 5:22, Kwalasuha 3:18. †† Ngha ta 1 Timute. 2:9. ‡ Ngha ta Zlrafta 18:12. †† Ngha ta Afisus 5:25, Kwalasuha 3:19. †† Ngha ta Mata 5:44. ††† Aya 10-12: Ngha ta Zabura 34:13-17. ††† Ngha ta Mata 5:10, aya 14-15: ngha ta Isaya 8:12-13.

ma njudufa ghuni. Fata kaghuni ta ghəŋa ghuni ŋa ghuni ŋa zlgħawi da inda gwal ta d'awaghunata ka kabgawu kəl kaghuni ka faftá ghəŋa ghuni ta Yesu Kristi. ¹⁶ Ta zlgħə kuni ta tsa wi ya, zlgħawazlgħa nda hanatá ghəŋ, nda ya nda vla glaku ŋa taŋ guli. Gədata kaghuni ta maga tsa skwi dina ya ŋaghuni, kada ksuta tsi ka hula ta həŋ, dər klafkla həŋ ta kaghuni ka ghwadaka mnduha, ka raraza nərmeta nzakwa ghuni ta tva Kristi. ¹⁷ Ta dərŋ ghuya dərŋwa ta ghəŋa maga skwi dina, ka si mantsaya kumanŋta Lazglafta, ka ghuyay ta ghəŋa magatá ghwadaka skwi. ¹⁸ Mantsaya luta tsi guli nda Yesu Kristi, tsatsi ta nzakway ka tdukwa mndu, ka mtutá tsi turtuktuk ta ghəŋa ghwadaka mnduha, ŋa bhadamaghata da Lazglafta. Ma nzakwani ma slu'uvgha dzata lu, ka nzaku tsi nda hafu ma Sulkum §. ¹⁹ Nda mbra tsa Sulkum ya. Ka laha tsi da mna gwada Lazglafta ŋa sulkumha tsam lu ma gamak. ²⁰ Tsa sulkumha ya ná, hahəŋ gwal ta kwalagħutá snanatá gwada Lazglafta ghalya. Ŋ mndani, nzda-vanzda Lazglafta ka ksanatá njudufani ma fitika tsay Nuhu ta kwambalu. Ka mba'atá mbsaka mnduha hut-sekw ma tsa imi §† ya nda ma tsa kwambalu ya. Tghas yeya həŋ kwenŋkwenŋ. ²¹ Tsa imi ya ná, gray nda batem ta mba kaghuni gitana ya. Rdak ta vgha a ta ghubu na batem wa. Magaftá batem ná, vlanŋta mu ta ghəŋa mu ta Lazglafta nda vərda njudufa mu ya. Ndana guli, ta mbay batem ta kaghuni nda ma sl'agapta Yesu Kristi ma mtaku. ²² Vragħuvra Yesu Kristi ta luwa, ta nzaku nda ga zegħwa Lazglafta, ta ga mgham ta ghəŋa duh-walaha Lazglafta, nda inda sanlaha ma skwiha nda mbra nda mbra.

Maga skwi ya ta zdəganatá Lazglafta

4 Nda sna mu kazlay: Ghuyghuya Kristi ta dərŋwa ma slu'uvgha kə'a. Kaghuni guli, nzawanza nda fa-ta vgha ŋa ghuyay manda ŋani. Mndu ta ghuytá dərŋwa ma slu'uvgha ná, had ta gəgəltá dmaku wa. ² Ma na pdakwa fitik ŋa zay ghuni nda hafu ta na ghəŋa hadik na ná, nzawanza ta nzaku manda ya ta zdəganatá Lazglafta, manda ya ta hara'u slu'uvgha ya a wa. ³ Ma nzakwagapta ghuni manda ghalya ná, mburapmbura kuni ma maga skwi ta zdəganatá gwal kul snanŋtá Lazglafta. Ma magay ghuni ta sl'i'ŋsl'i'ŋ, nda hara'u ta iri, nda ghuyaku, nda zdakwa skwi katakata, nda sasaku, nda manzakdawaya skwa wuyayha. ⁴ Ndanana tama, ta ndərmim nda ndərmima gwal kul snanŋtá Lazglafta ta kwalagħuta ghuni ta gugəltá ghəŋ nda həŋ ma tsa nzakwa sl'i'ŋsl'i'ŋ ya, ka razu həŋ ta kaghuni. ⁵ Ama hahəŋ nda wa taŋ dza'a mnanŋtá slna taŋ ta kəma Lazglafta ya nda fa vghani ŋa tsanagħatá guma ta gwal nda hafu nda gwal nda rwa tani. ⁶ Tsaya kəl lu ka mnanatá Lfida Gwada ta dər gwal nda rwa, ŋa nzakwa taŋ nda hafu manda ya ta kumə Lazglafta nda ma Sulkum dər má tsanagħatsa Lazglafta ta guma ta həŋ ma ghəŋa hadik, manda va ŋa hamata mnda səla.

§ Ngha ta Ruma 1:4. §† Ngha ta Zlrafta 6:1—7:24.

Nzaku ma guyatá ghəŋ

⁷ Ndu sakndusa kdavakta fitika inda skwi. Nzawanza hzleŋa nda difil ma ghəŋ, ŋa ŋavata ghuni ma maga du'a. ⁸ Mali ma inda skwi ná, tsaya gdavata ghuni nda dvuvustá vgha nda ŋuduf turtuk sani nda sani, kabga ta tiŋway dvu ta mndu ŋa plinistá ndəghata dmakwa † mnduha. ⁹ Ma ruruŋwaku kuni ta ruruŋwaku ta tsu'a matbay ta lagha da kaghuni. ¹⁰ Inda kaghuni, magawamaga ta slna nda tvani ŋa sanlaha nda skwi ya vlaghuna Lazglafta. Mantsaya dza'a kəl kuni ka nzakway ka vərda gwal ta ksa slna nda zdakatahuđi kavghakavgha ya ta vlə Lazglafta. ¹¹ Ka vlarŋvla Lazglafta ta mbrakwa gwada ta mndu katsi, ka mna tsi ta skwi mnana Lazglafta. Mndu ya vlarŋ Lazglafta ta mbrakwa maganata †† slna ta mndu guli, ka maga tsi nda mbraku ya vlarŋ Lazglafta. Magawamaga mantsaya ŋa zləzlvay mnduha ta Lazglafta ma inda skwi, kabga Yesu Kristi. Nani glaku, nda mbraku, ŋa kdekedzeŋ. Amin!

Ghuya daŋwa nzaku ka mnda Kristi

¹² Zwanama da gwal ta dvu yu, yaha kuni da ndərmi-ma ghuya daŋwaha ya ta fwaghunata da nzaku tsi ka skwa madukwa da kaghuni. ¹³ Rfawarfa ta rfu katək, nda nzakwa ghuni kawadaga nda Kristi ma ghuya daŋwa, kada ndəghafta ŋudufa ghuni nda rfu bađu dza'a maraŋta tsi ta glakwani ŋa inda mndu. ¹⁴ Ka ta razay mnduha ta kaghuni, ta ghəŋa nzakwa ghuni ka ŋa Kristi katsi, rfawarfa ta rfu kabga ta nzaku Sulkum ya dagala ta nzakway ka Sulkuma Lazglafta ta ghəŋa kaghuni. ¹⁵ Ka ta ghuyay sani mataba ghuni ta daŋwa katsi, ma nza tsi, kabga vəl dzatani ta mndu, kabga ghalatani ta ghali, kabga vəl magatani ta ghwadaka skwi, kabga vəl valamtani da skwi kul nghanata. ¹⁶ Ala, ka lagha mndu ka ghuya daŋwa, kabga vəl nzakwani ka krista katsi, yaha tsaya da ksay ka skwa hula. Katək na, ka rfa tsi ta Lazglafta ta ghəŋa vəl favatani ta tsa hgu ya.

¹⁷ Saghasa fitik ŋa zlraftá Lazglafta ta tsa guma. Tiŋəl ta ghəŋa həgani dza'a zlrafta tsi ta tsay. Ala, ka si nda amu ka lu zlrafta katsi, kinawu dza'a kdavakta tsi ta ghəŋa gwal kul snatá Lfida Gwada Lazglafta na? ¹⁸ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na:

«Ka nda daŋwa mbafta mndu tdukwa katsi, kinawu dza'a kdavakta ŋa ghwadaka mnduha, nda gwal ta ga dmaku ‡ na?» ka'a.

¹⁹ Tsaya tama, gwal ta ghuya daŋwa manda ya ta kumə Lazglafta ya, ka gdata həŋ ta maga skwi dina. Ka fanamta həŋ ta ghəŋa taŋ ma dzvu ta Lazglafta ya ta magaftá həŋ, kul had ta mbədanaftá skwi mna tsi ya.

5 Ndanana tama, wya ka yu ta mnanatá la galata mndu ta ngha Igliz mataba ghuni. I'i guli ná, glata

† Ngha ta Mahdihi 10:12, Yakubu 5:20. †† Ngha ta Slna gwal ghunay 6:2-4, Ruma 12:7. ‡ Ngha ta Mahdihi 11:31, Irmija 25:29.

mndu yu manda va hahəŋ. Masləmtsəka ghuya ta daŋwa ghuyə Kristi yu, dza'a mutsay i'i guli ta mayaka da ma glakwa Kristi ya dza'a maraŋta Lazglafta.

² Wyawa dzvu, ka ngha kuni ta bra ya faghunam †† Lazglafta ma dzvu. Nghawangha nda ŋuduf turtuk manda ya ta kumə Lazglafta. Ma nza tsi ka mbla kaghuni nda mbla. Ma magə kuni kabga ŋa mutsa tse-di, ama magawamaga kabga dvu. ³ Ma zbə kuni ta ga má mghammgham ta ghəŋa gwal pghaghunam Lazglafta ma dzvu. Nzawanza ka gwal ŋa ksay taŋ ta sada ghuni. ⁴ Ka mantsaya ka kuni magay, bađu zlagagaghata mghama gwal ta ngha rini ná, ŋa mutsay ghuni ta zewzewa nda sgit tida, kul badzavata ya.

⁵ Kaghuni guli duhwalha, hanaganawa ghəŋ mista la galata mndu ta ngha Igliz. Kaghuni demdem nzawanza nda hanatá ghəŋ ma gwaya vgha ghuni, kabga «zdəgana a gwal ta gla ghəŋ ta Lazglafta wu, ama ta zdənanə zda ta huđi ta gwal ta hanaganatá †† ghəŋ.» ⁶ Hanaganawa ghəŋ mista mbrakwa Lazglafta, kada kapaghunafta tsi ma fitik ya kumaŋ ††† tsi.

⁷ Pəghanamwa pgha ma dzvu ta inda daŋwa ghuni, kabga tsatsi ta nghapta ka kaghuni †††.

⁸ Nzawanza hzleŋa nda difil, kabga ta pgha buđukwa ghuma ghuni halaway manda rveri ta hurgu ta zba skwi ŋa dughwadutani. ⁹ Dihavawa diha ma zlghay nda ŋuduf, ma zlanəŋ kuni ta tvi. Nda sna kuni kazlay: Mndərga va tsa daŋwa ya ná, slanaghasla ta inda zwanama ghuni ta ghəŋa hadik demdem ka'a. ¹⁰ Tahu-la ghuyta ghuni ta daŋwa ma fitik kwitikw ya, dza'a vlaghunavla Lazglafta ya ta gdata ta vla zdakatahuđi, ta hgaftá kaghuni ma Yesu Kristi, ŋa lami da glakwani ya ŋa kdekedzeŋ, ŋa payafta tsatsi kaghəŋani ta kaghuni, ŋa dihaghunatani, ŋa mbraghunaftani, ŋa kwala skwi kul gigidaŋtá kaghuni. ¹¹ Nani mbraku ŋa kdekedzeŋ. Amin!

Ga zgu

¹² Silveŋ ta katihata kəl yu ka vindaghunaftá na zwaŋa delewer na. Nda sna yu kazlay: Njerna mndu ya ka'a ⁵ ta tva Lazglafta. Nja vlaghunatá mbraku kəl yu ka vindaghunafta. Nda ya ŋa graghunaftá kahwathwata zdakatahuđa Lazglafta. Dihavawa diha nda mbraku ta tsa zdakatahuđa Lazglafta ya.

¹³ Ta ga zgu Igliz ma Babila ŋa ghuni, gwal daŋap Lazglafta manda va kaghuni guli. Ta ga zgu zwaŋa ^{5†} da Markus guli ŋa ghuni. ¹⁴ Guvuswa ga ta zgu sani nda sani nda brusa vgha hmətət.

Ka nza zdakatahuđa Lazglafta nda kaghuni demdem, kaghuni gwal ma Kristi ya.

†† Ngha ta Yuhwana 21:15-17, Slna gwal ghunay 20:28. ††† Ngha ta Mahdihi 3:34. †††† Ngha ta Mata 23:12, Lukwa 14:11, 18:14. ††††† Ngha ta Zabura 55:23. ⁵ Silas: Ngha ta Slna gwal ghunay 15:22, 40. ^{5†} Babila: Ngha ta Suna Yuhwana 17:5, Slna gwal ghunay 12:12, 25, 13:13, 15:37-39, Kwalasuha 4:10, Filipiya. 24. Zwaŋa da: Ma sulkum (ngha ta 1 Timute. 1:2).

2 Piyer

Ga zgu

1 I'i Simuŋ Piyer ta nzakway ka kwalva nda ya ka ghunatá mnda Yesu Kristi ta vinda na delewer ná, ŋa gwal ta mutsaftá zlgħay nda ŋuɖuf ka guram nda va ŋaŋni, nda ma zɖakwa Lazglafta nda Yesu Kristi. ² Ka sgaghunagħa sga Lazglafta ta zɖakatahudi nda zɖaku ma snaŋtá i Lazglafta nda Yesu Kristi Mghama mu.

Nzaku ya ta ranŋtá mnda zlgħay nda ŋuɖuf

³ Yesu Kristi ta snamamtá Lazglafta ya ta hgaftá amu ŋa ŋguvusta mu ta glakwani nda zɖakwani. Mantsa tama, ka vlamatá tsi nda ma mbrakwani ta inda skwi ya ta ramata, ŋa nzay mu ta nzaku manda ya ta zɖəganatá Lazglafta. ⁴ Nda ma tsa skwiha ya vlamata tsi ta tsa skwiha ta dínuta katakata, ya tamaf tsi ta imi ta sləməŋ daga manda ghalya ŋa vlamata ya. Ma mutsaf-ta ghuni ta tsa skwiha ya, laviŋta kuni ta ndapta ma ghwadaka skwiha ya ta hara'uwa iri ta ghəŋa haɖik, ka ksay ghuni ta sadá Lazglafta. ⁵ Mantsaya tama, ŋavawa ŋa ka sganaghata kuni ta ghəŋa zlgħay nda ŋuɖufa ghuni ta nzaku dīna. Ta ghəŋa nzaku dīna, ka sganaghata kuni ta snaŋtá skwi. ⁶ Ta ghəŋa snaŋtá skwi, ka sganaghata kuni ta ksanatá ghəŋ. Ta ghəŋa ksanatá ghəŋ, ka sganaghata kuni ta ŋavata. Ta ghəŋa ŋavata, ka sganaghata kuni ta nzaku ta zɖəganatá Lazglafta. ⁷ Ta ghəŋa nzaku ta zɖəganatá Lazglafta, ka sganaghata kuni ta nzaku hmətət manda la zwanama. Ta ghəŋa nzaku hmətət manda la zwanama, ɖvutá mndu. ⁸ Ka mamu kuni nda mndərga tsa nzaku ya, ta gɖavagɖa kuni ta maga slna nda tsi katsi, haɖ kuni dza'a nzata nda zɖukwatá vgha wa. Dza'a dza'a kuni ta kəma takma nda snaŋtá Mghama mu Yesu Kristi. ⁹ Mndu kul haɖ nda mndərga tsa nzaku ya ná, manda ghul-pata mndu ta lulumaku ya nzakwani. Zanapza ta tsa mbanaf mbanaf Lazglafta ma dmakuhani maga tsi ghalya ya.

¹⁰ Tsaya tama zwanama ɖa, ŋavawaŋa ka nzafta kuni ta tsa hgu hgaf Lazglafta ta kaghuni, ka ɖagaptá kaghuni ya. Ka mantsaya ka kuni magay haɖ kuni dza-'a ɖəɖamta ɖa ghwadaka skwi wa. ¹¹ Mantsaya, nda fa ghəŋa ghuni ta gunaghunata Lazglafta ta watgha lami ɖa ga mgham ŋa kɖekedzeŋ ta nzakway ka ŋa Yesu Kristi Mghama mu, ta mba amu ya guli.

¹² Tsaya ta kəl yu ka gɖavata ta hava tsa skwiha ya ŋa ghuni, ɖər má nda ghada snaŋta ghuni, ta ŋavaŋa kuni ma tsa kahwathwata tagħaghunaf lu ya. ¹³ Ka tata

hafu yu katsi ná, nda nza ka skwi dīna na havay ɖa ta tsa skwiha ya ŋaghuni, kada nzata kuni nda fatá ghəŋ hzleŋa. ¹⁴ Nda sna yu kazlay: Ta ghwaŋ a kɖavakta hafa ɖa ma na ghəŋa haɖik na wu kə'a, manda ya snidim Mghama ɖa Yesu Kristi. ¹⁵ Ama dza'a magay yu ta kɖavakta mbrakwa ɖa, ŋa nzakwani ɖər má nda mta yu, ŋa laviŋta ghuni ta hava tsa skwiha ya.

Gwal ta nghanŋtá glakwa Kristi

¹⁶ Ma fitika mnaghunata ŋni ta saha dza'a saha Yesu Kristi ma mbrakwani ná, prukutunzum ya gi ta tsa'ata mnduha ma ghəŋa taŋ a mnaghuna ŋni wu, ama skwi ghada aŋni ta nghanŋtá mbrakwani nda ira ŋni ya mnaghuna ŋni. ¹⁷ Ma fitika mutsaftani ta sgit, nda glaku da Lazglafta ta nzakway ka Da ná, hada aŋni. Nda sna aŋni nda sləməŋa ŋni ta mnə Lazglafta ya ta hemanatá inda skwi kazlay: Nana na zwaŋa ɖa ya ɖvu yu ta zɖəghata katakata kə'a. ¹⁸ Vərɖa aŋni ka ghəŋa ŋni ta snaŋtá saha tsa lwi ya daga ta luwa, ma fitika nzakwa ŋni kawadaga nda tsi ta ghwa' nda ghuba †.

¹⁹ Ta ghəŋa tsaya guli ná, nda fa ghəŋa ŋni ta gwada ya klak la anabi. Dīna má ka ŋanata ghuni ɖasuwa ta tsa gwadaha taŋ ya, kabga nda nza manda pitirla, ya ta tsuwadaku ma grum. Dīna ka gɖata ghuni ta snay, ha ka tsadata vli, ka safa gumbəzla ŋa nghanŋta ghuni ta tsalatá inda skwi ma ŋuɖufa ghuni. ²⁰ Karaku ná, wya skwi ŋa snaŋta ghuni: Tsa gwadaha hlak la anabi ghalya, ka vindamta ma deftera Lazglafta ya ná, tsa a ma ghəŋa taŋ a həŋ wa. ²¹ Tsa gwadaha hlak la anabi ya ná, haɖ ya walaŋ mnda səla ta tsa'ata ma ghəŋani wa. Sulkum nda ghuba ta vlaŋtá mbraku ta həŋ, ŋa mna skwi ya mnanaf Lazglafta ta həŋ.

Ghwadaka anabiha

2 Ghalya, zlagapzłaga ghwadaka anabiha mataba mnduha Lazglafta, mantsaya guli dza'a zlagapta ghwadaka gwal tagħa skwi mataba ghuni. Dza'a kladamkla həŋ ta ghwadaka tagħa skwi ŋa zadinŋtá mnduha, ŋa vziŋta taŋ ta Yesu Kristi ta nzakway ka mnda tagħa skwi ta mbanaf həŋ ya. Mantsaya gi dza'a tɖakta həŋ ta zadaku ta ghəŋa taŋ. ² Nda ndəgha gwal dza'a ksa səla taŋ ma tsa ghwadaka nzaku ya, ŋa razay mnduha ta vərɖa tva Lazglafta kabga hahəŋ. ³ Ta tadaku ira tsa ghwadaka mnduha ya ta skwa mndu, ŋa tsakalay taŋ ta wi ŋa gatugadughunustá skwa ghuni. Tsaw nda ghada tsatá guma ta ghəŋa taŋ daga manda ghalya, ta kzłaykzłay zadaku ta həŋ.

† Aya 17-18: Ngha ta Mata 17:1-5, Markus 9:2-7, Lukwa 9:28-35.

⁴ Dər tsa duhwalha Lazglafta ta ga ta dmaku ghalya ya ná, zлана a Lazglafta ta hən̄j mantsa wa. Ama ka pghaghatá tsi ta hən̄j da duda vu, ka tsamtá hən̄j nda zida ma grum, ka kzla fitika guma. ⁵ Tsa mnduha ghalya ta gatá dmaku ya guli ná, zлана a Lazglafta ta hən̄j mantsaya guli wa. Ka zadanatá tsi ta tsa gwal ta maga ghwadaka skwi ya nda ima mabudbud. Ta ghəŋa Nuhu si ta mnay ŋa mnduha kazlay: Magawa skwi tdukwa kə'a yeya mbanaf tsi, nda sanlaha ma mnduha † ndəfán̄j guli. ⁶ Mantsaya tsanaghata tsi ta guma ta luwa Suduma nda Gwamura guli, ka zadanatá tsi ta hən̄j nda vu, ka niŋtá hən̄j ka hutidif. Mantsaya maranəŋta tsi ta gwal ta maga ghwadaka skwi kə'a dza'a slanaghatá hən̄j ††. ⁷ Ludu ná, tdukwa mndu ya. Ta kuzlan̄kuzla tsa maga sli'insli'iŋ ta magə gwal ma luwa Suduma ya ta ŋudufani katakata ‡. ⁸ Mataba taŋ ta nza-kwa tsa tdukwa mndu ya. Inda fitik ta nghay, ta snay, ta inda tsa sli'insli'iŋ ta magə hən̄j ta hla səla mndu ya. Ta gurda ŋudufani, kabga tdukwa mndu tsatsi. ⁹ Tsaya tama ná, nda sna Mgham Lazglafta kə'a ta hliŋiŋtá tdukwa mnduha ma skwi ta dzəghəŋtá hən̄j. Nda sna guli kə'a ta pghaghutá gwal ta maga ghwadaka skwi ŋa ganaptá iri ta hən̄j badu fitika tsa guma.

¹⁰ Katkatatani ná, ta ghəŋa gwal ta maga ghwadaka skwi kumaŋ slú'uvgha taŋ, nda gwal ta hertətatá ga mghama Lazglafta, dza'a tsi giri ŋa taŋ.

Tsa mnduha ta tagha ghwadaka skwi ya ná, had hula ta wa ira taŋ wa. Ta gla ghəŋ hən̄j. Vla a hən̄j ta glaku ŋa duhwala Lazglafta ta luwa wa. Ta razu nda raza hən̄j. ¹¹ Dər duhwalha Lazglafta ya ta malaghutá tsa gwal ta tagha ghwadaka skwi nda mbraku ya má, had hən̄j ta ghubasa hən̄j, ka raza hən̄j ta kəma Lazglafta wa. ¹² Tsa mnduha ya ná, had ghəŋ da hən̄j wa. Manda nimtak ta yaku ŋa kasuta, ka psliŋtá hən̄j ya, ka hən̄j ta magaku. Dər skwi kul snəŋtá hən̄j tsi ná, razay taŋ ŋa taŋ. Manda va tsaya ná, dza'a zadanazada lu ta hən̄j manda nimtakha. ¹³ Nda ghuya dən̄jwa dza'a vranamta Lazglafta ta hən̄j. Manda ya ghuyanap hahəŋ ta dən̄jwa ta sanlaha ya. Ka skwa zdanaftá vgha ta hən̄j ka hən̄j klaftá sasaku, nda maga sli'insli'iŋ dər nda fitik ma ghəŋ tsi. Ka skwa hula nzamta taŋ mataba ghuni, ta kuzlaku ta ŋuduf guli. Ta zay hən̄j ta say hən̄j kawadaga nda kaghuni, ama mbədata taŋ ta hul ná, skwi ta kumə maya ‡ taŋ ta magə hən̄j. ¹⁴ Ta tadaku ira taŋ ta mi'aha, hərfava a hən̄j ma vəl maga dmaku wa. Bla a ta barafta hən̄j ta gwal nda hta mbrakwa taŋ ka pghamtá hən̄j da dmaku wa. Yukyukyuk ka ira taŋ ta tadaku ta skwiha. Mndərga tsahaya ma mnduha ná, nda ghada ksuta guma Lazglafta ta hən̄j. ¹⁵ Zlun̄zla hən̄j ta vərdaka tvi, ka zwaduta, ka ksaghatá tvi manda ŋa Balama zwan̄a Baswara zduguduŋ tsemi ka magatá tsi ta ghwadaka skwi ya. ¹⁶ Ka dvanaghatá lu ta ghəŋa kwalaghutani ta snatá gwada, ha ka gwadganatá kdih kul had ta gwada ya nda gwada manda va ŋa mndu.

Ka hanaftá tsi ta tvi ta tsa anabi ‡ ya yaha da gəgəltá tsa rghani ya.

¹⁷ Ka guram nda ghwa swi'ap imi mida tsa mnduha ta tagha ghwadaka skwi ya, ka guram nda ghwayak ta turingta falak ya hən̄j guli. Payanapaya Lazglafta ta vli ta hən̄j ma grusl tdik katakata. ¹⁸ Ta ghərbaku hən̄j ka yawu bətbət, ka bara gwal tsaghuta taŋ yeya ta vgha nda gwal ta gdata ta nzaku ma dmaku. ¹⁹ «Falau' vgha ghuni dza'azlay,» ka hən̄j ta mnay ŋa taŋ. Hahəŋ ya kay tatan̄j, nda ghada nzatá hən̄j ka vu'a bədzaku ta kla hən̄j da zadaku. Nda sna kuni ná, ka nu tsa skwi ta hbutá tsa mndu ya ná, vu'a tsa skwi ya tsa mndu ya. ²⁰ Ka lagha tsa gwal ta zlu'agaptá vgha ma ghwadaka skwi ta badza mndu ma ghəŋa hadik ya, manda snəŋta taŋ ta Mghama mu Yesu Kristi ta nzakway ka mnda mba amu ya guli, ka vrəglamta da maga tsa ghwadaka skwi ya katsi, dza'a malaghumala badzatá hən̄j ka nzakwa taŋ taŋtaŋ. ²¹ Ta dər má kwala taŋ kul snəŋtá tsa tvi tdukwa ya, ka ya ghada hən̄j ta snəŋtá tsa tvi ya dínadina, tahula tsa, ka zlanavata taŋ ta zlahuha Lazglafta ya mnana lu ta hən̄j. ²² Tsa skwi ta slanaghatá hən̄j ya, maran̄mara kazlay: Kahwathwata tsa gwada mahdihdi ta mnata ya kə'a. Ka'a na: «Ta vradaghavra kri da ni'iglaftá vnihatá vnihani ‡‡.» «Tahula mbazanatá mbaza ta ghuvazu ná, ŋa vrəglamtani da dzazlak guli,» ka'a ya.

Faftá ghəŋ ta vragata Mgham Yesu

3 Graha da ya ta dvu yu, mahisa delewera da nana vindaghunaf yu na. Ma tsəna delewera da his vindaghunaf yu na ná, vraftá ya ta vrafta yu ta skwiha ya ghada kuni ta snəŋta, ŋa ndanay ghuni ta ndanu nda tvani ta ghəŋa taŋ. ² Ta kumay yu ta ndanay ghuni ta skwiha ya mna la anabi nda ghuba ghalya. Nda zlahaha Mgham Yesu Kristi ta nzakway ka mnda mba amu, taghaghunaf gwal ghunay, ghunədaghunagha lu ya. ³ Skwi ŋa snəŋta ghuni karaku ná, dina ka snəŋta ghuni kazlay: Ma ndusakta kdavakta fitik ná, dza'a sli'agap-sli'a inda gwal ta maga skwi manda ya kumaŋ ghəŋa taŋ, dza'a ghubasay hən̄j ta kaghuni kə'a. ⁴ «Dza'a vragavra yu a katsi tamaftá imi ta sləməŋ kay ra? Ga tsi kay ka na? Ka yawu rwakta dzidziha mu, ta nzaku inda skwi manda va vlani daga ka yawu zlagapta ghəŋa hadik,» ka hən̄j. ⁵ Gwal ta mnay mantsaya ná, mamu skwi ya nda maya zanap hən̄j ka palama. Daga manda ghalya ta magaftá Lazglafta nda gwadani ta luwa nda hadik. Kligiŋ ma imi lu ta hadik, nda imi guli magafta lu ta hadik. ⁶ Nda imi ta nzakway ka ima mabudbud zadanamta ‡‡‡ Lazglafta ta ghəŋa hadik ghalya. ⁷ Na luwa nda ghəŋa hadik ta nghə mu ndanana ná, va tsa gwada Lazglafta ya ta ŋanata, ŋa zadanata nda vu. Njanəŋa ta hən̄j ha sagha fitika guma, ŋa zadanatá ghwadaka mnduha.

⁸ Graha da gwal ta dvu yu, mamu skwi turtuk dza'a kwal kuni zanapta: Da Mgham Lazglafta ná, fitik turtuk ya ná, manda fitik dəmbu' nzakwani. Fitik dəmbu' ya

† Ngha ta Zlrafta 6:1—7:24. †† Ngha ta Zlrafta 19:24. ‡ Ngha ta Zlrafta 19:1-16. †† Ngha ta Yuda aya 12.

‡‡ Aya 15-16: Ngha ta Mbsak 22:4-35. ‡‡† Ngha ta Mahdihdi 26:11. ‡‡‡ Aya 5: Ngha ta Zlrafta 1:6-9, aya 6: Ngha ta Zlrafta 7:11.

guli ná, manda fitik turtuk † nzakwani. ⁹ Gərda a Lazglafta ka maga skwi ya tamaf tsi ta imi ta sləməŋ manda ya ta ndanu sanlaha ya wa. Ama kaghuni nza tsi katək ka kzlay, kabga va a ta zadavaghuta dər wati ma mndu wa. Ta kumay katək ta mutsafta inda mndu ta mbədanaftá nzakwani.

¹⁰ Nduk nda tsaya tani ná, dza'a sagha manda ghali tsa fitika Mgham Yesu ya. Ma tsa fitik ya dza'a nda sna lu ta ghudzagata skwi nda mbraku, ŋa zwaduta luwa gi rək. Ŋa driŋta vu ta inda skwi ta luwa, ŋa zwaduta †† ghəŋa hadik nda inda skwi mida tani. ¹¹ Ka si mantsa dza'a zwaduta inda tsa skwiha ya ná, mndərga wati nzaku ta raku ŋa nzakway ghuni? Nzawanza ta nzaku ya nda ghuba. Ka vlan̄ta kuni ta ghəŋa ghuni ta Lazglafta ma inda skwi. ¹² Kzlawakzla ta tsa fitika Lazglafta ya, ka ŋavata kuni nda inda mbrakwa ghuni ŋa sagha tsa fitik ya gi misimmisim. Tsa fitik dza'a zadánata lu ta luwa ŋa nu'uta inda skwi da vu ya, tsa fitik ya. ¹³ Ta kzlaykzlay mu ta tsa lfiđa luwa nda tsa lfiđa hadik ‡, ma vli ya dza'a gdavata nzaku tdukwa manda ya tamaf tsi ta imi ta sləməŋ ya.

† *Ngha ta Zabura 90:4.* †† *Ngha ta Mata 24:43-44, Lukwa 12:39-40, 1 Tesalunik 5:2.* ‡ *Ngha ta: Isaya 65:17, 66:22.*

¹⁴ Tsaya tama graha da ya ta d̄vu yu, ŋavawa ŋa, ŋa slaghunaghatani nzidid kul had sana skwi ta kaghuni, ŋa nzakwa ghuni nda zdaku nda tsi. ¹⁵ Havakwahava kazlay: Skwi ya kəl Mgham Yesu ka gərđaku ná, kabga ŋa mutsafta mnduha ta mbədanaftá nzakwa taŋ, ŋa mbanaftani ta həŋ ya kə'a. Manda va tsaya vindaghunafta zwan̄ama mu Pwal ya ta d̄vu mu guli nda difil ya vlan̄ Lazglafta. ¹⁶ Tsaya skwi ta mnə tsi ma inda delewerhani ya, ta gwadə tsi ta gwada ta ghəŋa mndəra tsa skwiha ya. Mamu sana skwi ya nda bla ta vindamta tsi ma tsa delewerhani ya, ta tərdanafta gwal kul snan̄tá skwi, nda gwal kul taghaku skwa taŋ, ta klatá ghəŋa skwi mida. Manda va tsaya ta snuta həŋ ta magay nda sana vliha ma skwi vindaf lu ma sanlaha ma delewer. Manda tsaya ta klanakta hahəŋ ka ghəŋa taŋ ta zadaku.

¹⁷ Kaghuni graha da ya ta d̄vu yu, snaghunamsna lu ndana tama. Dasuwa ka kuni, yaha krughuva ghwadāka mnduha da zadighunista da tsaghutá kuni ta vgha ta fatá ghəŋa ghuni. ¹⁸ Ama gdavawagda ta dza'a ta kəma ta kəma ma snan̄tá Mghama mu Yesu Kristi mnda mba amu, ŋa vlaghunatani ta zđakatahudani. Ŋani glaku, daga ndanana nda ya ŋa kdekedzeŋ. Amin!

1 Yuhwana

Gwada Lazglafta ná, ta vlay ta hafu

1 Nana skwi ta vindaghunafta r̄ni na ná, gwada ta ghəŋa mndu ta vla hafu ta nzakway daga ta kul zlaftá[†] inda skwi ya. Ta ghəŋa skwi snaŋ r̄ni nda skwi nghanŋ r̄ni nda ira r̄ni, nda ya vitsanava r̄ni, nda ya ksaŋ r̄ni nda dzva r̄ni ta mnaghunata r̄ni. ² Na zlagap-ta tsa mndu ta vla hafu ya, ka nghanŋá aŋni nda ira r̄ni. Tsaya kəl aŋni ka nzakway ka məsləmtsəkani, kəl r̄ni ka mnay ŋa ghuni ta gwada ta hafu ŋa kdekedzeŋ si ta nzaku tavata Da mu, ka maravatá^{††} tsi ta wa ira mu. ³ Tsa skwi nghanŋ r̄ni nda ya snaŋ r̄ni ya, tsaya ta mnaghunata aŋni kada nzakwa kuni nda guya nda aŋni. Ka nda guya ghəŋa mu katsi, nda guya ghəŋa mu kawadaga nda Lazglafta Da, nda ya nda zwanjani Yesu Kristi. ⁴ Kada kdinŋta rfa mu[‡] ta ndəghafta ta kəl r̄ni ka vindaghunaftá na skwiha na.

Mbada ma tsuwadak

⁵ Tsuwadaka nzakwa Lazglafta, had skwi ka grum da tsi wu, na skwi snaŋ aŋni da tsi, ta mnaghunata aŋni. ⁶ Ka nda guya ghəŋa mu nda Lazglafta ka mu katsi, ta ghəŋa tsa tata mbada mu ma grum, tsakalawi tsa ta tsakalə mu, maga a mu ta skwi tdukwa wa. ⁷ Ala ka si ta mbadə ma tsuwadak mu ta mbada manda nzakwa Lazglafta ma tsuwadak ya, nda guya ghəŋa mu sani nda sani nda tsa ŋa ghubimista usa Yesu Zwanja Lazglafta ta inda dmakuha mu.

⁸ Ka had mu ta ga dmaku wu ka mu katsi ná, nana ghəŋa mu ta nanə mu, had kahwathwata ma amu nda tsa wa. ⁹ Ala ka si mnigirjma mu ta dmakwa mu nda wa mu katsi, dza'a plimispla Lazglafta ta dmakwa mu, ŋa ghubinŋtani ta inda dmakwa mu^{‡†}, ŋa nzakwa mu tsuwedek ta kəmani, kabga tsatsi Lazglafta tdukwa. Skwi mna tsi ta magamaga manda va tsaya. ¹⁰ Ka ta ga amu ta dmaku wu ka mu katsi, ta tsakalawi Lazglafta ka'a mu nda tsaya. Had tsa gwadani ya ma r̄dufufa mu nda tsa tama wa.

2 Zwana da, skwi kəl yu ka vindaghunaftá na skwi na ná, vindaghunaf vinda yu ŋa mbəl ŋa waray ghuni ta maga dmaku. Ala ka si magamaga mndu ta dmaku katsi, mamu mndu tdukwa ta nzaku tavata Lazglafta ta kla lwa mu ŋani. Tsa mndu ya, Yesu Kristi ya. ² Tsatsi ta mtuta ŋa pla ghəŋ kada plimista Lazglaf-ta ta dmakuha^{‡†} mu. Nza a ŋa pla dmakuha amu

[†] Gray nda 2:13. Yuhwana 1:1. ^{††} Ngha ta Yuhwana 1:14. [‡] Rfa mu: Ma sana vliha ná, rfa ghuni. ^{‡†} Gray nda Zabura 32:1-5. ^{‡‡} Gray nda Ruma. 3:25-26.

ndaghəŋa mu wu, lavinlava ta pla dmakwa inda mndu duha ta ghəŋa hadik demdem guli.

Lfida zlahu

³ Ka ta magay mu ta skwi ta mnamata Lazglafta katsi ná, tsaya ta maramanŋta kazlay: Nda sna mu kahwathwata ta Lazglafta kə'a. ⁴ Ka ka mndu mantsa, «nda sna yu ta Lazglafta,» ka'a, ta sna a ta skwi ta mnata Lazglafta kay guli wu, tsa mndu ya ná, ta tsakalawi. Had kahwathwata dekdek ma r̄dufufani wa. ⁵ Mndu ta snatá gwada Lazglafta ná, d̄vud̄va ta Lazglafta kahwathwata. Tsaya ta gramafta kazlay: Nda ndi'a mu nda Lazglafta kə'a. ⁶ Ka nda ndi'a nzakwa da kawadaga nda Lazglafta, ka mndu katsi ná, ka maga tsi ta skwi manda ŋa Yesu Kristi.

⁷ Zwanama da, ka lfidani a na zlahu ta vindaghunafta yu na wu, va tsa zlahu manda ghalya yeya. Nda sna kuni ta tsa zlahu ya daga ma zlaftá^{‡‡} mnaghunatá gwada Lazglafta. Va tsaya tsa gwada snaŋ kuni ya. ⁸ Aŋ mndani, lfidani na zlahu ta vindaghunafta yu na, kabga nzakwa Yesu Kristi ná, vərda lfida nzaku ya maramanŋ tsi. Mantsa ya kaghuni guli. Manda skwi ta had grum tama wu, ta zlagəzlagu vərda tsuwadak.

⁹ Ka «ma tsuwadak yu» ka mndu ta gray, tata husanhusa zwanjani ta nzakway ma zlgay nda r̄dufuf katsi ná, ta ma grum tsa mndu ya manda va nzakwani ghalya. ¹⁰ Ala ka ta d̄vay mndu ta zwanjani katsi, nda nza nzakwa tsa mndu ya ma tsuwadak, had sana skwi dza'a sabi da tsi ŋa zləmbinŋtá mndu wa.

¹¹ Mndu husanŋ zwanjani ná, ma grum nzatá nzakwani, ta tatdamaku tsa mndu ya ma grum. Sna a ta vli ta mbadə tsi ta mbada mida wu, kabga t̄dikanaf t̄dika grum ta irani.

Ma d̄vu kuni ta ghəŋa hadik

¹² Zwana da, ka yu ta vindaghunafta na: «Plighunis pla Lazglafta ta dmakuha ghuni, kabga slna Yesu Kristi ta magata.» ¹³ Kaghuni dadaha, ka yu ta vindaghunaf-ta na: «Nda sna kaghuni ta tsa mndu ta nzakway daga ta kul zlaftá^{‡‡} inda skwi ya.» Kaghuni duhwalha, ka yu ta vindaghunaftá kaghuni guli na: «Ghubas-apghubasa kaghuni ta halaway.»

¹⁴ Kaghuni zwani, ka yu ta vindaghunafta na: «Nda sna kaghuni ta Da mu Lazglafta.» Kaghuni dadaha, ka yu ta vindaghunafta na: «Nda sna kaghuni ta tsa mndu ta nzakway daga ta kul zlaftá inda skwi ya.»
Kaghuni duhwalha, ka yu ta vindaghunafta na: «Nda

^{‡‡†} Ngha ta Yuhwana 13:34. ^{‡‡‡} Gray nda 1:1.

mbra kaghuni, nzamnza gwada Lazglafta ma kaghuni, ka ghubasaptá kuni ta halaway.»

¹⁵ Ma hara'u kuni ta tva nzakwa mnduha ma ghəŋa hadik. Ma laghu kuni nŋha skwiha ma ghəŋa hadik. Ka laghula mndu da hara'uwa skwiha ma ghəŋa hadik katsi ná, dva a tsa mndu ya ta Da mu Lazglafta wa.

¹⁶ Skwi ta magə mnduha ma ghəŋa hadik ná, maga skwi kumaf slu'uvgha taŋ nda skwi kumaf ira taŋ ya. Mutsafta taŋ kay guli, glay taŋ ta ghəŋ nda tsi. Mndərga tsahaya ma nzaku ná, Da mu Lazglafta a ta taghamafta wu. Nja na ghəŋa hadik na mndərga tsaya. ¹⁷ Dina ka snaŋta kaghuni kazlay: Ta kdakukdaku nana ghəŋa hadik na kə'a. Inda na skwiha ta mamə mnduha na guli ná, dza'a kdakda. Mndu ta maga skwi ta kumə Lazglafta ya ná, tsaya mndu dza'a nzata nda hafu ŋa kdekedzerŋ.

Ghuma Kristi

¹⁸ Zwana da, ndusa ghəŋa hadik ka kdaku, manda va ya snaŋ kuni kazlay: Dza'a saghasa ghuma Kristi kə'a ya ná, daga ndana ná, sli'agapsli'a ghumaha Kristi. Tsaya ta gramafta kazlay: Ndusa kdakwa ghəŋa hadik † kahwathwata kə'a. ¹⁹ Tsa ghumaha ya ná, mataba mu sli'agapta həŋ. Si nza a nzakwa taŋ kawadaga nda amu wa. Ka má nda nza nzakwa taŋ kawadaga nda amu ná, má gdavagda həŋ tavata amu. Magamaga manda tsaya kabga ŋa snaŋta kazlay: Mataba amu a həŋ demdem wu kə'a.

²⁰ Kaghuni ya, vlaghunavla Kristi ta Sulkumani. Kaghuni demdem, nda sna kaghuni ta vərda skwi ta ghəŋa Yesu Kristi. ²¹ Kəl yu ka vindaghunafta na: «Kwalaghuni kul snaŋtá vərda skwi a wu, kabga nda sna kuni.» Nda sna kuni guli kazlay: Guya a tsakalawi ta vgha nda kahwathwata wu kə'a.

²² Wa va na mghama tsakalawi na? Mndu ta vziŋtá Yesu kazlay: Kristi a wu, ka'a a tsa wa. Tsa mndu ya ná, ghuma Kristi ya ta vziŋta i Lazglafta nda Yesu tani ya. ²³ Dər wati ma mndu ta vziŋtá Zwaŋa Lazglafta ná, had tvani ŋa nzuvta nda Lazglafta ta nzakway ka Dani wa. Ala dər wati ma mndu ta mnay banluwa kazlay: Yesu ná, Zwaŋa Lazglafta ya kə'a, nda nza nzakwani nda Lazglafta ta nzakway ka Dani †† guli.

²⁴ Kaghuni, ŋanawa ŋa ta tsa skwi snaŋ kuni daga zlrafta ghuni ta zlghaftá gwada Lazglafta ya. Ka ŋanaŋa kuni ta tsa skwi snaŋ kuni daga zlrafta ghuni ta zlghaftá gwada Lazglafta ya katsi, dza'a gdavagda nzakwa ghuni kawadaga nda Zwaŋa nda Lazglafta guli. ²⁵ Ka Kristi tamaftá imi ta sləməŋ ná, dza'a vlaghunavla yu ta hafu ŋa kdekedzerŋ, ka'a.

²⁶ Vindaghunafvinda yu ta tsa skwiha ya, kabga ka maga kuni ta dasuwa nda tsa gwal ta kuma hla səla ghuni ya. ²⁷ Kaghuni, tsa Sulkum vlaghuna Kristi ya ná, ta nzaku ma kaghuni. Wya ta mamu tsa Sulkum ya ma ŋudufa ghuni ya, psəgla a kuni ta sana mndu ŋa taghaghunaftá sana skwi wu, kabga ta taghaghunaftagha tsa Sulkum ya ta inda skwi. Tsa skwiha ta

† Nŋha ta Mata 24:5, 23-24, Markus 13:21-22. †† Nŋha ta Mata 11:27, Yuhwana 5:23, 15:23.

taghaghunafta tsi ya guli ná, vərda skwiha ya. Had tsakalawi mida wa. Gdavawagda kawadaga nda Yesu Kristi manda ya ta taghaghunafta Sulkumani.

²⁸ Mantsa tama zwana da, gdavawagda kawadaga nda Yesu Kristi, ŋa kwala zləŋ ksa amu badu vragata dza'a vragata tsi, ŋa kwala hula ksa amu guli ta kəmani.

Zwana Lazglafta amu

²⁹ Ka si nda sna kuni kazlay: Tudukwa mndu Yesu Kristi kə'a, nda ra guli ka snaŋta ghuni kazlay: Gwal ta maga skwi tdukwa ná, zwana Lazglafta həŋ kə'a.

³ Nghawa ka Da mu Lazglafta dvutá amu ba! Zwana da kə'a ta hga amu. Manda va tsaya nzakwani guli, zwana Lazglafta ‡ amu. Tsaw sna a mnduha ma ghəŋa hadik ta amu wu, kabga sna a həŋ ta Lazglafta wa. ² Zwanama da, daga ndanana zwana Lazglafta amu. Nziya nza tsi, tsa nzaku ká mu dza'a nzakway ta kəma ya ná, ta ma difa kaku. Tsaw nda sna amu kazlay: Badu vragata dza'a vragata Kristi ná, dza'a nzakway amu manda tsatsi kə'a, kabga dza'a nda nŋha mu ta nzakwani. ³ Ka si mantsa tsi katsi, inda mndu ta faftá ghəŋani ta Kristi ná, dza'a waray ta ghəŋani da dmaku manda ŋa Kristi kul gatá dmaku ya.

⁴ Ka ta gdagda mndu ta maga dmaku katsi ná, sna a tsa mndu ya ta zlaha Lazglafta wa. Dmaku ná, kwal kul sna zlaha Lazglafta ya. ⁵ Wya nda sna kaghuni kazlay: Sasa Yesu Kristi ta ghəŋa hadik da klaghutá dmakwa mnduha kə'a. Tsatsi ná, had dmaku dekdek tida wa.

⁶ Inda mndu ta gdavata kawadaga nda Yesu Kristi ná, had ta gəgəltá dmaku wa. Inda mndu ta gdata ta maga dmaku guli ná, ta tsatsaf a ta Yesu Kristi wu, ta sna a guli wa.

⁷ Mantsa tama zwana da, ma snə kuni ta bara mnduha. Mndu ta gdata ta maga skwi tdukwa ná, tdukwa tsa mndu ya manda nzakwa Yesu Kristi ka mndu tdukwa ya. ⁸ Mndu ta gdata ta maga dmaku ná, mista halaway tsa mndu ya, kabga ta maga dmaku halaway daga ka yawu zlraftani ta gata. Tsaya kəl Zwaŋa Lazglafta ka saha. Sahani ta ghəŋa hadik ná, ŋa zliŋtá slna halaway.

⁹ Dər wati ma mndu ta nzakway ka Zwaŋa Lazglafta, had ta ga dmaku wu, kabga mamu Sulkuma Lazglafta ma ŋudufani. Had ta kdaŋtá maga dmaku dekdek wu, kabga nda nza Lazglafta ka Dani. ¹⁰ Dər wati ma mndu kul had ta maga skwi tdukwa, nza a tsa mndu ya ka Zwaŋa Lazglafta wa. Mantsa ya mndu kul dva zwaŋamani guli. Ta tsahaya ta tsatsafta lu ta nzakwa zwana Lazglafta nda nzakwa zwana halaway.

Dvuma mndu manda ŋa Kristi

¹¹ Daga zlrafta ghuni ta zlghaftá gwada Lazglafta mnaghunata lu kazlay: Dvumadva ta sani nda sani †† kə'a. ¹² Yaha amu da nzakway manda Kayinu. Tsatsi ná, nda nza ka zwaŋa halaway, ka dzatá tsi ta zwaŋamani. Kabgawu kəl tsi ka dzata na? Kabga ghwadaka skwi ŋa

‡ Nŋha ta Yuhwana 1:12. †† Nŋha ta Yuhwana 13:34.

Kayinu ta magay, tdukwa † skwi ŋa tsa zwanamani ya ta magay, kəl tsi ka valaŋta tida ka dzata.

¹³ Zwanama da, ka ta husarjhusa †† kuni ta mnduha ma ghəŋa hadik katsi, yaha da nzakway ka skwa ndər-mimay da kaghuni. ¹⁴ Amu ná, nda sna amu kazlay: Sabsa amu ma mtaku ka nzata nda hafu ‡ kə'a, kabga ta dvuta amu ta zwanama mu. Mndu kul dva zwanamani ná, ma mtaku ta gdavata tsatsi. ¹⁵ Mndu husarj zwanamani ná, mnda dzatá mndu tsa mndu ya. Nda sna kaghuni guli kazlay: Mndu ta dzatá mndu ná, ta mutsa a hafani ŋa kdekedzeŋ wu kə'a. ¹⁶ Wya tvi kəl amu ka snarjta skwi ta hgə lu ka dva mndu: Dvudva Yesu Kristi ta amu, ka saha tsi vlatá ghəŋani ma vla amu. Amu guli ná, vlamavla amu ta ghəŋa mu guli ma vla zwanama mu. ¹⁷ Ka mamu skwi da mndu, ka ng-harjta tsi ta zwanamani ta pday, ka laghu tsi da nghay nda iri †† katsi ná, laviŋ a tsa mndu ya ta mnay kazlay: Ta dvay yu ta Lazglafta kə'a wa. ¹⁸ Zwana da, gwadaŋ ma wi kwenkweŋ a dva zwanama wa. Dvamadva kah-wathwata ma ŋudufa mu, ka maga mu ta skwi manda tsaya.

¹⁹ Mantsa ya dza'a grafta mu kazlay: Ta mbadə ta vərda tvi mu ta mbadə kə'a. Tsaya tama ná, nda lba ŋudufa mu ta kəma Lazglafta. ²⁰ Ka ta dga ghəŋ mu ta ghəŋa skwi maga mu katsi, nda sna amu kazlay: Mal Lazglafta nda sna ta nda skwi ta magə mu ka ŋudufa mu kə'a. ²¹ Zwanama da, ka had dga ghəŋ ta dgə mu ta ghəŋa skwi maga mu wu katsi, wadəh vgha mu ta sladu ta kəma Lazglafta. ²² Dər má nu dawanj mu da tsi ta vlamavla kabga ta snanasna mu ta zlahani, ta mag-anamaga mu ta skwi ta zdəganata. ²³ Ká tsa zlaha Lazglafta ya ta mnay na: «Fafwafa ta ghəŋa ghuni ta hga Yesu Kristi zwanani, ka dvuvusta kuni ta vgha ghuni sani nda sani,» ka zlahani ta mnamata ††. ²⁴ Mndu ta sna zlaha Lazglafta ná, ta gdavagda kawadaga nda Lazglafta, ta gdavagda Lazglafta guli kawadaga nda tsatsi. Nda sna amu guli kazlay: Ta gdavagda Lazglafta ma amu nda ma Sulkum ya vlama tsi kə'a.

4 Zwanama da, ma gi sna kuni ta gwada mndu ta mnay kazlay: Mamu Sulkuma Lazglafta ma i'i kə'a ya. Daslawa tsa skwi ta mnə tsi ya karaku, ka mamu Sulkuma Lazglafta ††† mida, ka had wa a tsi. Kəl yu ka mna tsaya ná, kabga nda ndəgha ghwadaka anabiha ta sli'agapta ta ghəŋa hadik. ² Ka mnaghunamna yu ká kuni dza'a graftá mndu nda Sulkuma Lazglafta mida ba: Ka ta mnay mndu kazlay: Yesu ná, Kristi ya, sa daga da Lazglafta, ka yatá lu, ka mndu kə'a ná, mamu Sulkuma Lazglafta ma tsa mndu ya. ³ Ka had tsa mndu ya ta mnay kazlay: Manda tsaya nzakwa Yesu kə'a wu ná, had Sulkuma Lazglafta ma tsa mndu ya wa, sulkuma ghuma Kristi mida. Nda ghada snarjta ghuni ta mnay kazlay: Dza'a saghasa tsa ghuma ya kə'a. Nda ghada saghani ndanana tama ta ghəŋa hadik.

⁴ Kaghuni zwana da, zwana Lazglafta kaghuni, ghubasapghubasa kaghuni ta tsa gwal nana mndu ya, kabga mal tsa Sulkum ma kaghuni ya mbratani ka tsa sulkum ma gwal ma ghəŋa hadik ya. ⁵ Hahəŋ ná, ŋa ghəŋa hadik həŋ. Tsaya ta kəl həŋ ka mna skwi ta zdə-ganata mnduha ma ghəŋa hadik. Ta fana fa mnduha ma ghəŋa hadik ta sləməŋ ta həŋ guli ka snay. ⁶ Amu ná, zwana Lazglafta mu. Mndu nda sna ta Lazglafta ná, ta snay ta skwi ta mnə ŋni. Ka Zwanj Lazglafta a mndu wu katsi ná, fa a ta sləməŋ ka sna skwi ta mnə ŋni wa. Mantsa ya ta tsatsafta mu ta gwal nda vərda Sulkum ma həŋ nda gwal nda sulkuma nana mndu ma həŋ.

Lazglafta ná, dvu ya

⁷ Zwanama da gwal dvu yu, gdamagda ta dvutá sani nda sani. Tva dvutá mndu ná, ta sagha daga da Lazglafta. Inda mndu ta dvutá mndu guli ná, nda na tsa mndu ya ka Zwanj Lazglafta, nda sna ta Lazglafta guli. ⁸ Mndu kul dvutá mndu ná, sna a tsa mndu ya ta Lazglafta wu, kabga nzakwa Lazglafta ná, dvu ya. ⁹ Wya ká Lazglafta maramarjta tva dva mndani: Ghunagghuna ta zwanani turtuktuk ta ghəŋa hadik kada nzakwa mu nda hafu ma tsatsi †††. ¹⁰ Tiŋəl Lazglafta ta dvutá amu ka ghunagatá tsi ta Zwanani ka saha da mtuta ŋa pla ghəŋ ŋa plamata Lazglafta ta dmakwa § mu. Tsaya na vərda dvutá mndu, da thə amu kazlay: Tiŋəl amu ta dvutá Lazglafta kə'a.

¹¹ Zwanama da gwal ta dvu yu, ka si mantsa ya dvuta Lazglafta ta amu katsi ya, dvama dva amu guli ta vgha mu sani nda sani. ¹² Had mndu ta kəd ngarjta Lazglafta †††† nda irani wa. Tsa dvutá vgha mu ta dvuta mu sani nda sani ya ná, nzakwa Lazglafta ta gdavata kawadaga nda amu tsa. Ta dvudva mu ta Lazglafta dar manda ya kumarj tsi kə'a guli.

¹³ Lazglafta ná, vlamavla ta Sulkum. Tsaya kəl mu ka grafta kazlay: Ta gdavagda amu kawadaga nda tsi, tsatsi guli ta gdavagda kawadaga nda amu kə'a.

¹⁴ Ghunaga ghuna Lazglafta ta zwanani ta nzakway ka mnda mba mndu ta ghəŋa hadik †††, ka ngarjta arjni nda ira ŋni, tsaya ta mnə arjni ŋa mnduha. ¹⁵ Mndu ta mnay banluwa kazlay: Yesu ná, Zwanj Lazglafta ya kə'a, nda nza nzakwa Lazglafta nda tsa mndu ya, nda nza nzakwa tsatsi guli nda Lazglafta. ¹⁶ Amu ná, nda sna amu kazlay: Dvudva Lazglafta ta amu. Ta tsaya fafta amu guli ta ghəŋa mu.

Lazglafta ná, dvu ya. Tsaya tama, mndu ta gdata ta dva mndu ná, nda nza nzakwani nda Lazglafta nda nza nzakwa Lazglafta guli nda tsatsi. ¹⁷ Dza'a kəl amu ka grafta kazlay: Ta dvay amu ta Lazglafta dar kə'a ná, wya tsi: Badu tsa fitik dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəŋa mnduha ya ná, had amu dza'a zləŋa tsa guma ya wu, kabga nda nza nzakwa mu ta ghəŋa hadik ka guram nda Yesu. ¹⁸ Ka nda sna amu kazlay: Dvudva Lazglafta ta amu, had amu dza'a zləŋay wa. Tsa dvu-tadvu Lazglafta ta amu ya ná, ta hliŋtá zləŋ dekdek ma

† Ngha ta Zlrafta 4:1-8. †† Ngha ta Lukwa 6:22, Yuhwana 15:18-19, 17:14. ‡ Ngha ta Yuhwana 5:24. †† Ngha ta Vrafta ta Zlahu 15:7-8. †† Ngha ta Yuhwana 13:34, 15:12, 17. ††† Ngha ta Vrafta ta Zlahu 13:2-6.

††† Ngha ta Yuhwana 3:16. § Ngha ta 2:2. †† Ngha ta Yuhwana 1:18. ††† Ngha ta Yuhwana 3:17, 4:42.

amu. Ala, ka tata zləḡ mndu katsi, murmura ḡdufani, ta fa a ghəḡani ta tsa ḡvuḡvu Lazglafta ya wu, kəl tsi ka zləḡ.

¹⁹ Amu ná, ḡvuḡva mu ta Lazglafta kabga tiḡəl tsatsi ta ḡvuta amu. ²⁰ Ka «ḡvuḡva yu ta Lazglafta» ka mndu, tata husaḡhusa zwaḡamani katsi ná, tsakalawi tsa ta tsakal tsa mndu ya, ḡvu a ta Lazglafta wa. Ka ḡvu a mndu ta zwaḡamani ya nḡaḡ tsi nda irani wu katsi ná, waka a dza'a ḡvutá Lazglafta ya kul nḡaḡtá tsi na? ²¹ Ka ḡvuḡva yu ta Lazglafta ka mndu katsi ná, ka ḡvuḡva tsi ta zwaḡamani † guli, ka zlahá Kristi mnata.

Zlghafta ta Zwaḡa Lazglafta, tsaya ghubasaptá ghəḡa hadik

5 Dər wati ma mndu ta zlghaftá mnay kazlay: Yesu ná, Kristi ya kə'a, tsa mndu ya ná, nda na ka Zwaḡa Lazglafta. Ka ḡvuḡva tsa mndu ya ta Dani Lazglafta katsi ná, dza'a ḡvuḡva guli ta zwana Lazglafta. ² Ka ḡvuḡva mu ta Lazglafta, ta snay mu ta zlahani guli ná, tsaya kəl amu ka snarḡta ḡvuḡva mu ta Zwana Lazglafta kə'a. ³ Snata mu ta zlahá Lazglafta ná, tsaya ḡvafḡta mu ta Lazglafta kahwathwata. Bla a tsa zlahuhani †† ya guli wa. ⁴ Inda zwana Lazglafta ná, ghubasapghubasa həḡ ta ghəḡa hadik. Nda ghubasa ghəḡa hadik, kabga nda fa ghəḡa mu ta Yesu Kristi. ⁵ Wa mndu ta ghubasaptá ghəḡa hadik na? Ba mndu ta zlghafta kazlay: Yesu ná, Zwaḡa Lazglafta ya kə'a ta ghubasapta.

Masləmtsəka Yesu Kristi

⁶ Yesu Kristi ná, sasa ta ghəḡa hadik, ka lamə tsi nda ma ima batem, ka pḡhiḡtá tsi ta usani ma mtakwani ‡. Lami nda ma ima batem kweḡkweḡ yeya wu, pḡhiḡpḡgha ta usani guli. Sulkuma Lazglafta ta mnamatá tsa skwiha ya kazlay: Mantsa ya nzakwani kə'a, kabga had tsatsi ta tsakalawi wa. ⁷ Hkən skwi †† ta maramaḡta kazlay: Yesu ná, Zwaḡa Lazglafta ya kə'a. ⁸ Tsa skwiha hkən ya ná, mamu Sulkuma Lazglafta, nda imi, nda us. Tsa skwiha hkən ya ná, ka skwa turtuk gwada tarḡ. ⁹ Ka si ta tsu'ay mu ta gwada ta mnata mnduha ta ghəḡa skwi ta nḡaḡta həḡ ya ní, malaghumala a ḡa Lazglafta ma gwada ta mnata, ka ḡa mnduha ra? Lazglafta ka ghəḡani ta mnamatá tsa skwiha ya

† *Ngha ta Mata 22:36-40, Markus 12:28-31, Lukwa 10:25-28.*
 †† *Ngha ta Yuhwana 14:15. ‡ Ngha ta Yuhwana 19:34. †† Ngha ta Vrafta ta Zlahu 19:15.*

ta ghəḡa zwaḡani. ¹⁰ Mndu ta zlghaftá Zwaḡa Lazglafta ná, nda sna tsatsi kazlay: Kahwathwata tsa skwiha ya kə'a. Mndu kul zlghaftá Lazglafta guli ná, niḡna ta Lazglafta ka tsakalawi, kabga kwalani kul zlghaftá skwi mna Lazglafta ta ghəḡa zwaḡani. ¹¹ Vlamavla Lazglafta ta hafu ḡa kdekedzeḡ. Tsa hafu ya guli ná, nda ma zwaḡani Yesu ta mutsakwa tsi. Mantsa ya ka Lazglafta mnamata. ¹² Mndu ta zlghaftá Zwaḡa Lazglafta, nda mutsa hafani. Mndu kul zlghaftá Zwaḡa Lazglafta guli ná, mutsa a hafani †† wa.

Hafu ḡa kdekedzeḡ da Lazglafta

¹³ Vindaghunaf vinda yu ta tsa skwiha ya, ḡa kaghuni gwal ta zlghaftá Zwaḡa Lazglafta, kada grafta kuni kazlay: Mutsafmutsa kuni ta hafu ḡa kdekedzeḡ kə'a.

¹⁴ Ta lagha mu ta kəma Lazglafta da ḡawa skwi manda ya ta zḡəganata ná, har ghəḡa mu, kabga ta snamasna. ¹⁵ Ka nda sna mu kazlay: Ta snamasna ta inda skwi ta ḡawu mu da tsi kə'a, nda sna mu guli kazlay: Ta vlamavla kahwathwata ta inda skwi ḡawaḡ mu kə'a.

¹⁶ Ka nda nḡa mndu ta zwaḡamani ta ga dmaku, dza'a kwal kul klaghata da mtaku ḡa kdekedzeḡ katsi, ka maga tsi ta ḡu'a da Lazglafta ta ghəḡa tsa mndu ya ḡa vlarḡta Lazglafta ta hafu. Tsa hafu ya, ḡa gwal ta ga dmaku dza'a kwal kul klaghatá həḡ da mtaku ḡa kdekedzeḡ dza'a vla lu. Mamu dmaku ta kla mndu da mtaku ḡa kdekedzeḡ. Mna a i'i kazlay: Ka maga kuni ta ḡu'a da Lazglafta ta ghəḡa mndərga tsaya kə'a wa. ¹⁷ Inda skwi ta magə lu kul ḡinaku ná, dmaku ya. Nziya nza tsi, mamu dmaku kul had ta kla mndu da mtaku ḡa kdekedzeḡ.

¹⁸ Nda sna amu kazlay: Dər wati ma mndu ta nuta ka Zwaḡa Lazglafta ná, had ta gəgəltá dmaku wa. Zwaḡa Lazglafta ta nḡhay, laviḡ a halaway ta ksarḡta wa.

¹⁹ Nda sna amu kazlay: Nda na amu ka zwana Lazglafta kə'a. Sanlaha ma mnduha ta ghəḡa hadik ná, ta ma dzva halaway həḡ demdem.

²⁰ Nda sna amu guli kazlay: Sasa Zwaḡa Lazglafta ta ghəḡa hadik ka vlamatá tsi ta ḡifil ḡa snarḡtá vərḡa Lazglafta kə'a. Ka ndi'aftá mu ta vḡha nda vərḡa Lazglafta nda ya nda zwaḡani Yesu Kristi. Tsatsi ná, vərḡa Lazglafta ta vlamatá hafu ḡa kdekedzeḡ ya.

²¹ Zwana ḡa, ḡasuwa ka kuni, yaha kuni da ḡana vḡha nda skwa wuyay.

†† *Ngha ta Yuhwana 3:36.*

2 Yuhwana

Ga zgu

1 I'i glata mndu ta vindaftá na tsghatá lwi ná, ɲa makwata rka ya zbap Lazglafta, nda ya ɲa zwanani ya ta d̥vu yu kahwathwata. I'i turtukwa da yeya a ta d̥vutá kaghuni wu, nduk nda inda gwal nda sna ta kahwathwata tani. ² Ta d̥vay ɲni ta kaghuni kabga mamu kahwathwata, dza'a g̥d̥avag̥da guli ma amu. ³ Má ka vlamavla Lazglafta ta nzakway ka Da nda Yesu Kristi ta nzakway ka Zwanani, ta z̥dakatahudani nda tawa hidahidani, nda z̥dakwani ɲa nzakwa mu ma kahwathwata nda ya ma d̥vutá mndu.

Kahwathwata, nda d̥vu

⁴ Manda snaɲta da kazlay: ɲanaɲa sanlaha ma zwana gha ta kahwathwata manda ya taghamaf Da mu Lazglafta k̥'a ná, ka tuta yu da rfu katakata. ⁵ Ari makwata rka, ya lfiɖa zlahu a na skwi ta vindaghafta na wu, va tsa zlahu da amu daga manda z̥lrafta † mu ta z̥lghaftá gwaɖa Lazglafta yeya. Skwi ta nd̥bu yu ta dzvu da kagha ná, d̥vumad̥va amu gwal ta z̥lghafta Kristi ta vgha mu. ⁶ V̥ɛɖa tva d̥vutá mndu manda ya kumaɲ zlahu Lazglafta ná, tsaya nzata ghuni nda d̥vutá mndu, kabga mantsa ya taghamafta lu daga z̥lrafta mu ta z̥lghaftá gwaɖa Lazglafta.

Dasuwa ka kuni nda gwal ta tsakalawi

⁷ K̥al yu ka mnay mantsa ná, nda nd̥gha gwal nana mndu ta tamtá vgha ma gh̥ɲa hadik. Ka h̥ɲ ta mnay

† Ngha ta Yuhwana 13:34, 15:12, 17.

ná, ka mndu tsakwam a saha Yesu Kristi ta gh̥ɲa hadik wu, ka h̥ɲ. Tsa mndu ta mnay mantsa ya ná, ghuma Kristi ya. Tsatsi ná, nana sanlaha ma mnduha ta nan̥ tsi. ⁸ Dasuwa ka kuni nda h̥ɲ, da d̥d̥ɛgudughunusta hyahya skwi ya mutsaf kuni da aɲni, ya dza'a mutsay kuni ta nis̥la ghuni katakata.

⁹ D̥ɛr wati ma mndu ta kwal kul ɲanatá tagha skwa Kristi, ka tsanaghatá ɲani nda tsa, ta ndi'a a nzakwani nda Lazglafta wa. Ala ka g̥d̥avag̥da mndu ma tagha skwi taghanaf Kristi katsi ná, nda ndi'a nzakwa tsa mndu ya nda Da mu Lazglafta nda ya nda Yesu Kristi Zwanani. ¹⁰ Ka Lagha la mndu da Kaghuni, ka tagh̥ tsi ta skwi tsk̥m nda skwi taghaghunaf Kristi katsi ná, ma tsu'af kuni ta tsa mndu ya ma h̥ga ghuni, ma g̥ kuni d̥ɛr zgu ɲani. ¹¹ Ka «h̥ud̥kh̥ud̥k» ká mndu ganaghatá zgu katsi ná, nda gwa wa tsa mndu ya ma tsa ghwaɖa-ka s̥nani ya.

Ga zgu

¹² Ta teke'a nd̥ghata p̥ɖakwa skwiha má ɲa mnaghunata da mndani, tsaw va a yu ta vindaghunaf-ta nda vinda ta d̥lewer wu. Ta kumay yu ta laba da nda la da kaghuni, ka nzata mu, ka gwaɖuvusta mu ka skwa turtuk. Kada z̥davafta ɲudufa mu.

¹³ Ta ga zgu zwana mukuma gha ya zbap Lazglafta guli ɲa gha.

3 Yuhwana

Ga zgu

1 I'i glata mndu ta vinda na delewer na ŋa gra da Gayus † ya ta d̄vu yu kahwathwata.

² Zwanama da, ta kumay yu ta nzakwa inda skwi demdem dina da kagha. Má dughwana ka nzakwa gha ma slu'uvgha gha manda nzakwa gha ma zlḡhay nda ŋudufa gha ya.

Gayus mnda kahwathwata

³ Tuta yu da rfu katakata manda sagha zwanama da rusay ŋa da ya káka ta nzaku ta v̄rda tvi nda ŋuduf turtuk. Nda sna yu guli kazlay: Mantsa ya nzakwani k̄'a. ⁴ Had skwi tabta sn̄ŋta da ta dihatá nzakwa zwana da ta v̄rda tvi wa. ⁵ Zwanama da, tsa nghapta ta nghapta ka ka zwanama ma zlḡhay nda ŋuduf d̄er má ka matbay h̄eŋ ya ná, ŋ̄erma mndu ka. ⁶ Tsa mnduha katan̄ ka ya ná, ta ghubay h̄eŋ ta kagha da gwal zlḡhay nda ŋuduf hadna. Nda da a d̄vafta tsi ta aŋni wu, ka h̄eŋ ta mnay. Wya dzvu, ka k̄d̄ŋta ka ta kata mnd̄erga tsa mnduha ya, kada k̄d̄ŋta h̄eŋ ta wawakwa taŋ manda ya ta kum̄e Lazglafta. ⁷ Tsa wawaku ta wawaku h̄eŋ ya ná, ta wawu ka maga slna Yesu Kristi h̄eŋ. Had sana skwi ta mutsafta h̄eŋ da gwal kul zlḡhaftá Yesu wa. ⁸ Amu gwal ta zlḡhaftá Kristi, dina ka katay mu ta mnd̄erga tsa mnduha ya, kada nzakwa mu nda gwa ma tsa v̄rda slna ta maḡe h̄eŋ ya.

† *Ngha ta Slna gwal ghunay 19:29, Ruma. 16:23, 1 La Kwareŋt 1:14.*

D̄aŋwa gwal guyata gh̄eŋ

⁹ Si vindanafvinda yu ta d̄elewer ta Igliza ghuni, tsaw va a Diyatref ta sna tsa gwada ŋni ya wu, kabga ta kumay ta nzaku ka mali. ¹⁰ Badu laba da da kaghuni ya ná, dza'a rusanafusa yu ta mnduha ta tsa ghwadaka skwiha ta maḡe tsi ya, nda tsa raraza i'i ta raraz̄e tsi ya. Ta gh̄eŋa tsaya guli ná, had ta tsu'a zwanama ma zlḡhay nda ŋuduf ta lagha h̄eŋ da taŋ ka matbay guli wa. Na sli'a sanlaha da tsu'a mnduha ya guli ná, pyayni ta h̄eŋ, ka ŋawa h̄eŋ mataba guyatá gh̄eŋ.

¹¹ Gra da ya ta d̄vu yu, ma ks̄e ka ta sada mnduha ta maga ghwadaka skwi, ksa ta sada gwal ta maga skwi dina. Mndu ta maga skwi dina ná, nda na tsatsi ka Zwan̄a Lazglafta. Mndu ta maga ghwadaka skwi ya guli ná, ta sna a tsatsi ta Lazglafta wa.

¹² Ya wya Dematriyus ya ní, ndada a ta ghuba mnduha wa. Ma nzakwani ná, ta nghaku ŋ̄erma slna ta maḡe tsi. Aŋni guli ná, ŋ̄erma mndu ya ta mna aŋni. Nda sna kagha guli kazlay: Kahwathwata ta mn̄e ŋni k̄'a.

Ga zgu

¹³ Ta nda nd̄egha skwiha ta kum̄e yu ta mnaghata, tsaw va a yu ta vindaghafta nda vinda ta delewer wa.

¹⁴ Nz̄davata a yu ka lab̄e da kaghuni wu, ŋa guyakwa u tsa, ŋa gwad̄ay u.

¹⁵ Ka nza zd̄aku kawadaga nda kagha!

Ta ga zgu inda graha gha hadna ŋa gha. Ka ganaghata kagha guli ta zgu ta inda graha mu turtuk.

Yuda

Ga zgu

1 I'i Yuda ta nzakway ka kwalva Yesu Kristi, zwanamani ma Yakubu †, ta vindaghunaftá na delewer na. Ta ga zgu yu ña ghuni gwal hagaf Lazglafta Da, gwal dñu tsi ka pghata ña Yesu Kristi.

² Ka nza hidahida Lazglafta nda zdakwani nda dñutá mndani kawadaga nda kaghuni.

Guma ta ghèña gwal ghwadak

³ Graha ña ya ta dñu yu ma ñudufa ña, gitagita a ta dñuta yu ta vindaghunaftá skwi ta ghèña gwada ta mbaku ya ka skwa turtuk mu mida wu, kabga tsa, nda nza tkwe' ka vindaghunafta ña, ña vlaghunatá mbraku, ña ñavata ghuni ma zlgħay nda ñuduf ya zlgħaf kuni, ya vlarñ Lazglafta ta mnduhani. Tsa gwada ta mbaku ya ná, had dza'a walañta mbəðavafta wa. ⁴ Klə yu ka mna tsaya ná, nda ndəgha mnduha ta kdikadamta da taba ghuni, ka badza zdakatahuda Lazglafta. «Lma a Lazglafta ta magay mndu ta ghwadaka skwi ta kumə mndu wu,» ka hən ta mnay. Mantsa ya vzinqta hən ta Yesu Kristi ta nzakway ka Mgham ta ghèña amu. Mndərga tsa mnduha ya ná, nda ghada vinda ta tsatá guma ta ghèña tarñ daga ghalya.

⁵ Ka havaghunakhava yu ta skwi ghada kuni ta snarñta ba. Ghalya, ka katarñtá Lazglafta ta la Isra'ila, ka hlagaptá hən ma Masar. Ka rwanaghutá tsi ta gwal kul faftá ghèña tarñ ta tsatsi. ⁶ Havak kuni guli ta mnduha Lazglafta ta Pak vla ga mgham vlarñ lu ta hən, ka zlanavata tsa vli si vlarñ Lazglafta ta hən ya. Ta ghèña tsaya kəl Lazglafta ka hlaftá hən ka tsamta, ka zlarñtá hən ma vəl tdika ña kzla kdinqta Lazglafta ta tsatá guma ta ghèña tarñ badu tsa fitik dagala ya. ⁷ Havak kuni guli ta luwa Suduma nda luwa Gwamura, nda sana luwaha ta wanaftá hən. Ka magə mnduha ma tsa luwaha ya ta sli'inqsli'inq manda ña tsa duhwalha Lazglafta ya. Ka sli'amtá hən da hliri nda slu'uvgha ya kul raku ka magay mnda səla. Ka pghamtá Lazglafta ta hən ma vu kul mtavata dekdek. Tsaya ná, ña maranarñtá mnduha ta skwi ya dza'a magə Lazglafta nda gwal ta magaku mantsa ya.

⁸ Tsa mnduha ta lamə da taba ghuni ya ná, mndərga ya ghwadaka skwiha ya ta magə hən. Ta sli'amsli'a hən da maga ghwadaka skwi ta zdəganatá hən manda ya ta fanaghata suni ta hən. Vla a hən ta glaku ña Lazglaf-ta wu, mbada hən ka raraza gwal dagaladagala ta luwa. ⁹ Dər Misel mali mataba duhwalha Lazglafta má,

† Yakubu: Ngha ta Mata 13:55, Markus 6:3.

walañ a ta razanaftá halaway badu zlerday tarñ ta wi ta ghèña mbla Musa wa. Skwi mnana tsi kwerñkwerñ ná, «Ka dvagha dva Lazglafta ††,» ka'a, ¹⁰ Hahən ta tarñ, raraza skwi kul snarñtá hən yeya ña tarñ. Manda nimtak magakwa tarñ, ghèña zadaku ta kala hən. ¹¹ Darñwa ña tarñ, kabga mndərga skwi maga Kayinu ghalya ta magə hən. Ka vzinqtá hən ta ghèña tarñ ka maga ghwadaka skwi ña mutsa tsemi manda ña Balama ghalya guli, ña rwakwa tarñ kabga sli'avafta tarñ nda zlerdutawi manda ña Kware ‡ ghalya. ¹² Ta ksaku ka hula nzata ghuni ka za skwa zay kawadaga nda hən. Ghèña tarñ skwi snarñ hən. Hahən gwal ta rinqtá skwa zay ma vla guyatá ghèña mnduha ka za skwi, ksa a hula ta hən wa. Manda rjatá matətdu ta vusliñ falak ya hən, manda fu kul had ta yafat dər ma fitika yakwani tsi ya hən. Manda fu tdiñ lu nda slrən nda slrən ta mtuta ka ghwaluta dzururñ ya hən. ¹³ Manda tska ta rəðak ta wa sgam, tskana vəl va gamtsa'uwakwa drəf ya na dmakuha tarñ. Manda tekwatsa ta sli'afat ta vla tarñ ka ndandaraku ta luwa ya hən. Ma vəl ka rra tdiñ fanata Lazglafta ta vli ña nzakwa tarñ ña kdekedzerñ ††.

¹⁴ Ka Inuk ta nzakway ka mandəfánja dzidzi daga ta Adamu mnata ta ghèña mndərga tsa mnduha ya daga ghalya na: «Wya Mgham ta saha kawadaga nda duhwalhani nda ndəgha rəddəm, ¹⁵ ña tsa guma ta ghèña inda mndu ta ghèña hadik, ña tsanaghatani ta guma ta inda gwal kul sna gwada da tsi. Ta ghèña vəl maganata tarñ ta ghwadaka skwi, nda ya ta ghèña rjaslu bədzakana hən guli,» ka'a. ¹⁶ Ta ghən tsa mnduha ya mna Inuk ta tsa gwada ya kazlay: Rururñwaku nda rjada ghən yeya ña tarñ inda fitik. Skwi ta kumə ghèña tarñ ta magə hən, ghuba mndu ña gatut ta wi skwi ta gwadə hən.

Dəvu nda zlahu

¹⁷ Kaghuni graha ña ya ta dñu yu, havakwahava ta gwada ghada mnduha Mgham Yesu Kristi ta mnaghu-nata. ¹⁸ Ka hən mnaghunata na: «Mamu mnduha dza'a ghubasa gwal ta zlgħaftá Lazglafta ma kdavakta fitikha. Nzaku manda ya kumarñ tsa ghwadaka ndana †† tarñ ya, ña tarñ.» ¹⁹ Tsa hahən ya ta klaktá daga vgha mataba mnduha. Ghèña tarñ ta dñu hən. Had Sulkuma Lazglafta ma hən wa.

†† Ngha ta 1 Tesalunik 4:16 Ngha ta Daniyel 10:13, 21, 12:1, Suna Yuhwana 12:7. Mbəla Musa: Gray nda Vrafta ta zlahu 34:6, gray nda Zakari 3:2. ‡ Kayinu: Ngha ta Zlrafta 4:3-8, Balama: ngha ta Mbsak 22:1-35, Kware: Ngha ta Mbsak 16:1-35. †† Ngha ta Zlrafta 5:18, 21:24. †† Ngha ta 2 Piyer 3:3.

²⁰ Kaghuni tama graha da ta d'vu yu nda n'udufa da, katuvuswa vgha ghuni ma zlg'hay nda n'udufa ghuni, ka glakwa kuni. N'awawaŋa ka maga du'a nda mbrakwa Sulkum nda ghuba. ²¹ Nzawanza ma d'vutá mnda Lazglafta. Fafwa ghəŋa ghuni hzleŋa ta z'dakatahuda Mghama mu Yesu Kristi ŋa mutsa hafu ŋa k'dekedzeŋ. ²² Tawawa hidahida, ka katanŋa kuni ta gwal ta daga ghəŋ. ²³ Mbanafwamba ta sanlaha guli nda t'diginŋá həŋ ma skwi dza'a klamtá həŋ da vu. Tawawa hidahida ta sanlaha, ama daswa ka kuni da t'damtá həŋ ta kaghuni da dmakwa taŋ.

Vlanŋa glaku ta Lazglafta

²⁴ Ka nza glaku ŋa Lazglafta ya ta laviŋtá n'gha kaghuni, yaha kuni zlumbutá, tsatsi dza'a ghubighu-nista tsezle' ŋa rfay ghuni ta rfu ta h'ladaghunaghatá tsi ta kəma glakwani. ²⁵ N'azglafta turtukwani ya ta mbamafta nda ma Yesu Kristi Mghama mu ga mgham, nda mbraku, nda glaku, daga manda ghalya nda ya ndanana ha ŋa k'dekedzeŋ. Amin.

Suna Yuhwana

Skwiha marigiŋ Yesu Kristi ma na delewer na

1 Nana delewer na ná, ta gwaday ta gwada ta ghəŋa skwi ya maranaŋ Yesu Kristi ta gwal ka kwalva Lazglafta. Lazglafta ta vlanťá tsa skwiha ya ŋa maranaŋťá həŋ, ŋa snaŋta taŋ ta skwi ta dza'a gi magaku. Tsaya tama kəl Yesu Kristi ka ghunaftá duhwalani da kwalvani Yuhwana ŋa maranaŋťá tsa skwiha ya. ²Inda na skwiha nghan yu na ná, gwada Lazglafta ya kahwathwata, masləmtsəka Yesu Kristi yu, ka Yuhwana. ³Tfawi ta ghəŋa gwal ta dzaŋa na delewer na. Tfawi ta ghəŋa gwal ta snaŋťá tsəna tsghatá lwa Lazglafta na. Ka snatá inda na skwiha nda vinda na. Grafgra kazlay: Ndusakndusa fitika magakwa tsa skwiha ya kə'a.

Tsgha ta lwi ŋa Iglizha ndəfán

⁴I'i Yuhwana ta vindaŋ ŋa ghuba Iglizha ndəfán ta hadika Asiya.

Ka vlaghunavla Lazglafta ta zdakatahudani nda zdakawani. Tsatsi Lazglafta daga manda ghalya, va tsa tsatsi ya guli ndanana, tsa tsatsi ya guli ta kəma. Ka vlaghunavla tsa Sulkumhani ndəfán ta nzaku tavata dughurukwani ya, ta zdakatahudi nda zdaku guli. ⁵Ka vlaghunavla Yesu Kristi ta nzakway ka vərda masləmtsək ya guli, ta zdakatahudi nda zdaku. Tsatsi na taŋtaŋa mndu ta sli'agapta ma mtaku nda hafu. Tsatsi ta ga mgham ta ghəŋa inda mghamha ta ga mgham ta ghəŋa hadik.

Dvudva tsa Yesu Kristi ya ta amu. Ka pghinťá tsi ta usani ŋa varagamapta ma dmaku. ⁶Tsatsi ta namafta ka gwal ta ga mgham, ka gwal ta vla skwi ŋa Lazglafta ta nzakway ka Dani. Ŋani glaku nda mbraku ŋa kdekedzeŋ. Amin!

⁷Wya tsi dza'a sagha ma ghwayak.

Dza'a nda nghan inda mnduha nda ira taŋ, nduk nda tsa gwal ta dzata ya tani.

Dza'a taway inda mndəra mndu ta taw ta ghəŋani. Manda va tsaya dza'a nzakwa tsi. Amin!

⁸«I'i zraftani, i'i kdavaktani,» ka Mgham Lazglafta mnata. Tsatsi Lazglafta ta mbruta, tsatsi ya manda ghalya, tsatsi ya ndanana guli, tsatsi ya guli ta kəma.

Nghanťa Yuhwana ta Kristi ma glakwani

⁹I'i Yuhwana zwaŋama ghuni ya ta vindaghunafta. Nda i'i tani, nda kaghuni tani, nda guya vgha mu ma Yesu. Ta kuwa turtuk mu ma ghuya đanwa. Su'uway ta su'u mu demdem. Ma ga mghamani mu. Ksafksa lu ta

i'i, ka klaghata vziŋta ta tsatá hadik ma takataka drəf ta hgu lu ka Patmus †, ta ghəŋa vəl mnay đa nda tvani ta gwada Lazglafta nda kahwathwatani ya marigiŋ tsi ma Yesu.

¹⁰Ma sana fitik bađu Dəmas, ka ksuta Sulkum nda ghuba ta i'i. Ka snaŋta yu ta lwi ta gwadata nda lwi dagala manda ghudzaga duli nda ga mahulhula da.

¹¹Ka'a mantsa: «Klafkla ta delewer ka vindamta ka mida ta skwi nghan ka. Ka tsaghanafuta ka ta ghuba Iglizha ndəfán, ta nzakway ka luwa: Afisus, Samirna, Pergam, Tiyatir, Sardis, Filadelfi nda Lawdikiya,» ka'a.

Na snaŋta da ta tsa lwi ya, ¹²ka mbədavata yu ka nghan hay ka wa tsa mndu ta gwada nda i'i ya. Mbədavata da, ka nghanťa yu ta pitirlaha dasu ndəfán. ¹³Ma takataka taŋ, mamu sana mndu ta sladu manda tsatá Zwaŋa mndu, nda sudatá lgut zutut dikw ta səla ta vghani, hbana tsi ma ghuva nda banava magaf lu nda dasu. ¹⁴Ka ŋusliŋ tilil swidi ma ghəŋani manda bata swida tuwak nda ya manda bata papla. Ta zlgħaku iri ma ghəŋani manda vu. ¹⁵Ta wudaku səlahani manda kufur sluwap lu ma vu. Manda ghudzaga bərzlakwa imi ka lwani ta ghudzaga. ¹⁶Ka ŋanata tsi ta tekwatsaha ndəfán ma dzva zeghwani. Ka sabə kafay nda za slərpuhani his his ma wani. Ta wudaku kumani manda wudakwa fitik ma ghəŋ. ¹⁷Manda nghanťa da, ka zləmbatá yu ta kəmani manda mndu nda mta. Ka faftá tsi ta dzva zeghwani ta i'i, ka'a mantsa: «Ma zləŋ ka ta zləŋ! I'i taŋtaŋani, i'i kdavaktani ††, ¹⁸i'i hafu. Si nda mta yu, ama nda hafu yu ndana ŋa kdekedzeŋ. Ma dzva da ŋanata yu ta makubla mtaku nda həga mtaku tani. ¹⁹Vinda tama ta inda skwi ya nghan ka, nda inda skwi ya ta magaku ndanana, nda inda skwi ya dza'a gi sagha tahula tsa. ²⁰Wya klatá ghəŋa skwi ya nda đifa ma na tekwatsaha ndəfán ta nghan ka ma dzva zeghwa da, nda ya ma Pitirlaha dasu ndəfán na: Tsa tekwatsaha ndəfán ya ná, duhwalha Lazglafta ta ghəŋa ghuba Igliz ndəfán ya. Tsa pitirlaha ndəfán ya guli ná, tsa Igliz ndəfán yeya guli.»

Tsgha ta lwi ŋa Igliz ma Luwa Afisus

2 «Vinda ŋa duhwala Lazglafta ta nzakway ka ŋa Igliz ma luwa Afisus:

«Wya skwi ya mna mndu ya ta ŋanata tekwatsaha ndəfán ma dzva zeghwani, ta mbada mataba pitirlaha

† Patmus: sana zwaŋa vli ya ta tsavata ma drəfa Ege, ta maga meli 100 nda luwa Afisus. Vli ya ta hlaghata lu ta gwal ta tsanaghata la ŋumna Ruma ta guma ta həŋ, na tsa vli ya. †† Aya 13. 15: Nghan ta Daniyel 7:13, nda 10:5, nda 7:9, nda 10:6. Aya 16:17. Nghan ta Isaya 49:2, Hebru 4:12, Isaya 44:6, nda 48:12.

dasu ndəfáŋ. Ka'a mantsa: ² Nda sna yu ta slnaha gha, ta dzadza ka ta vgha me' ka magay, ta navaŋa ka. Had ka ta dzrawi nda gwal ta sidi wa. Ghunatá mndu ŋni, ka sanlaha ma mnduha ta mnay. Tsaw ta ghunata mndu a həŋ kay guli mataba tsa wa. Ka dzəghaŋtá ka ta həŋ, ka tsatsaftá ka kazlay: Gwal tsakalawi həŋ kə'a.

³ Ta navaŋa ka, ka su'a ghuya daŋwa ta ghəŋa gwada ta i'i. Had ka ta rwa mala gulu wa. ⁴ Ama, mamu sana skwi ta dvu yu ta kagha ta ghəŋani. Dvəgla a ka ta i'i manda ya si ta dvə ka taŋtaŋ wa. ⁵ Havak hava, ka ma vəl ga zlambuta ka ya. Ka payanata ka ta nzakwagha, ka vranafata ka ta nzakwa gha manda va ya si ghalya. Ka kwalaghukwala ka ta mbədanafata nzakwa gha kati, dza'a laghala yu da slagghagata, ŋa klaghuta pitirla gha ma vlani. ⁶ Nziya nza tsi ná, mamu sana skwi ta zdigihata ma kagha. Ta husa gha husa slna la Nikwalay manda va ya ta husihata tsi ta i'i ya guli.

⁷ «Ka mamu sləməŋa snay da mndu, ka sna tsi ta skwi ta mnə Sulkum ŋa Igliz.

«Ŋa gwal ta zaktá ghwa ya, dza'a vlašvla yu ta fwa hafu ta slanaghata lu ma gama Lazglafta † ya ta həŋ, ŋa zay taŋ.»

Tsgaha ta lwi ŋa Igliz ma luwa Samirna

⁸ «Vinda ŋa duhwala Lazglafta ta nzakway ka ŋa Igliz ma luwa Samirna:

«Wya gwada ta mnə mndu ta nzakway ka taŋtaŋani nda kdavaktani, mndu ya si ta mtuta ka vragapta nda hafu ya. ⁹ Nda sna yu ta sa duni ta sə ka, nda pda gha. Tsaw ka gadghəl ka. Nda sna yu ta rutsak ya ta pghə lu ta kagha, nda ya ta pghə tsa gwal ta mnay kazlay: La Yahuda aŋni kə'a ya, tsaw mantsa ya a həŋ wu, guyata ghəŋa mnduha halaway həŋ. ¹⁰ Ma zləŋ ka ta ghuya daŋwa ya dza'a ka da ghuyay. Ya wya halaway dza'a hlafta sanlaha ma kaghuni ka pghamta ma gamak ŋa dzəghaghunata, ŋa zaghunatá fitik ghwaŋ ta giri ŋa ghuni. Ka sladafta ka ta zlgħay nda ŋudufa gha dər ŋa dzata kagha tsi. Dza'a vlagħavla yu ta hafu ŋa nisəla vəl zata gha ta ghwa.

¹¹ «Mndu ya nda sləməŋa snay, ka sna tsi ta skwi ta mnə Sulkum ŋa Igliz.

«Mndu ya ta zata ghwa ná, had mtakwa mahis dza'a walaŋta ksaŋta wa,» ka'a.

Tsgaha ta lwi ŋa Igliz ma luwa Pergam

¹² «Vinda ŋa duhwala Lazglafta ya ta nzakway ka ŋa Igliz ma luwa Pergam:

«Wya gwada ya mna mndu ta ŋanata kafay ya nda za wani his his. ¹³ Nda sna yu kazlay: Ma vla ga mghama halaway nzata ka kə'a. Kulam nda tsa, ndi'afndi'a ka ta vgha ta i'i. Zlana a ka ta zlgħay nda ŋudufa gha, dər ma fitika dzata aŋtipas ta nzakway ka ŋərma mndu, ka masləmtsəka da ma luwa ghuni, ma vla nzakwa halaway ya wa. ¹⁴ Ama wya skwiha ta dvaghaghata yu: Mamu sanlaha mataba ghuni ta dvutá tagħa skwa Balam, ya ta tagħanaftá Balak, ka pghamta zwana la Is-

† *Ngha ta Zlrafta 2:8. 9, nda Suna Yuhwana 22:2.*

ra'ila da ga dmaku, ŋa za slu'a skwa wuyay, nda ya ŋa maga sli'ingli'ing †† ya. ¹⁵ Manda tsaya guli ná, mamu sanlaha mataba ghuni ta dvuta tagħa skwa la Nikwalay ‡ guli. ¹⁶ Mbədanafmbəda ta nzakwa gha. Ka mbədanaf a ka wu kati, wya yu ta gi lagħa slagghagata. Dza'a lmay ŋni nda həŋ nda kafay ya ta sabi ma wa da.

¹⁷ «Ka mamu mndu nda sləməŋa snay, ka sna tsi ta skwi ta mnanata Sulkum ta Igliz!

«Mndu ya ta zatá ghwa ná, dza'a vlašvla lu ta skwa zay ya nda difa. Dza'a vlašvla yu ta inda taŋ guli ta pala ka ŋusliŋ ya vindaf lu ta lfida hgu †† tida. Tsa hgu ya ná, had sana mndu nda sna wu, ba tsa mndu ta zlgħafta ya,» ka'a.

Tsgaha ta lwi ŋa Igliz ma luwa Tiyyatir

¹⁸ «Vinda ŋa duhwala Lazglafta ya ta nzakway ka ŋa Igliz ma luwa Tiyyatir.

«Wya gwada ya mna Zwaŋa Lazglafta ya ta zlgħaku iri ma ghəŋani manda zlgħakwa vu, ta wudaku səlahani manda kufur sluwap lu ma vu ya. ¹⁹ Ka'a mantsa: Nda sna yu ta slnaha ya ta magə ka, nda dva mndu ya ta dvə ka, nda gdavata ya gdava ka ma zlgħay nda ŋuduf. Nda sna yu kazlay: Mal slnaha gha ya ta magə ka ndanana ka ya maga ka taŋtaŋ kə'a. ²⁰ Ama mamu skwi ya ta dvaghaghata yu ta ghəŋani. Zlanəŋzla ka ta tvi ta sana marakw ta hgə lu ka Zizabel ††, ta mnay kazlay: Mnda kla lwa Lazglafta yu kə'a ya. Mbada kə'a ka tagħa tsakalawi, ka nanagħatá gwal ta ksihata slna da da maga sli'ingli'ing, nda ya da za slu'a skwa wuyay.

²¹ Zlanəŋzla yu ta fitik ma ŋa mbədanafatani ta nzakwani, ama va a ta zlaŋta maga tsa sli'ingli'ingani ya wa. ²² Tsaya tama, dza'a vzafvza yu ta ghzləŋa ghuya daŋwa. Dza'a ganapga yu ta iri katakata ta inda gwal ta hliri nda tsi guli. Ala, ka mbədanafmbəda həŋ ta nzakwa taŋ, ka zlaŋta maga tsa ghwadaka slna taŋ nda tsi ya kati, ba tsa kasi'i. ²³ Ta ghəŋa tsaya guli, dza'a rwanarwa yu ta zwanani. Tsaya dza'a kəl Igliz ka sraŋta kazlay: I'i mnda tsatsafta skwi ma ndana mndu, nda skwi ma ŋudufa mndu tani kə'a. Tab ta slna ya maga ††† mndu dza'a planamta yu ta mndu guli.

²⁴ «Ama pdakwa kaghuni gwal zlgħay nda ŋuduf ma luwa Tiyyatir, kul snata tsa ghwadaka tagħa skwi ya, kul tagħaftá tsa skwi ta hgə həŋ kazlay: Difata skwa halaway kə'a ya, had sana skwa ndəgaku ta faghunaghata yu wa. ²⁵ Ŋanawaŋa kahwathwata ta zlgħay nda ŋudufa ghuni ta vragaghata yu.

²⁶ «Mndu ya ta zata ghwa, ta ŋanata slna da ha ka kdavaktani, dza'a vlašvla yu ta mbraku ta ghəŋa inda mndəra mndu. ²⁷ Tsa mbraku dza'a vlašvla yu ya ná, tsa mbraku vliha Da da yeya. Ŋa gayni ta mgham nda saraka kufur ta ghəŋa mnduha. Dza'a dzabiŋdzaba ta ghwadaka mnduha, manda ya ta dzabiŋta lu ta siga

†† *Ngha ta Mbsak 31:16 nda 25:1-2. I Balama nda Balak: Ngha ta Mbsak 22:24. ‡ Ngha ta 2:6, nda skwi ya ŋa ŋanata. †† Ngha ta Sabi 16:14. 15, 33:34 nda Isaya 62:2, 65:15. †† Ngha ta 1 Mghamha 16:31, 19:1. 2, 2 Mghamha 9:22, 30. ††† Ngha ta Zabura 7:10, Irmiya 17:10, Zabura 62:13.*

rbiſl ya. ²⁸ Dza'a vlanjyla yu ta gumbəzla sərđək † guli.
²⁹ «Ka mamu mndu nda sləmərja snay, ka sna tsi ta skwi ya ta mnə Sulkum rja Igliz,» ka'a.

Tsgħa ta lwi rja Igliz ma luwa Sardis

3 «Vinda rja duhwala Lazglafta ta nzakway ka rja Igliz ma luwa Sardis.

«Wya skwi mna mndu ta rjanata Sulkumha ndəfāŋ ka rja Lazglafta nda tekwatsaha ndəfāŋ. Ka'a mantsa: Nda sna yu ta inda slnaha għa. Nda hafu ma i'i ka ka ta gray, tsaw nda mta ka. ² Sli'avakslī'a, mbra ta gwal ta nda hafu ma həŋ sli'ef sli'efa makəd həŋ da kđivta. Ta nghə yu ta slna għa ta kəma Lazglafta da ná, kđanak a ka wa. ³ Havakhava għa tama ka kinawu mutsafta ka ta skwi tagħghaf lu nda ya ka ka snarŋta. Snasna ka mbədanafta ka ta nzakwa għa. Ka si va a ka ta snata wu, dza'a lagħala yu manda ghali ksaghaghata, snarŋta a ka, ka ta wati luwa dza'a lagħa yu wa ††. ⁴ Nziya nza tsi, mamu sanlaha ma mnduha għa, ma va tsa luwa Sardis ya kul rjirŋta lguta tarŋ. Tsahaya, dza'a sli'i həŋ kawadaga nda i'i nda sudata lguta rjusliŋ, kabga ranra ta həŋ.

⁵ «Mantsa ya dza'a sudanavata lu ta lguta rjusliŋ ta mndu dza'a zata ghwa. Had yu dza'a walaŋta hərđirŋta hgani ma deftera ya vindam lu ta hga gwal nda hafu rja kđekedzerŋ wa. Dza'a mnanmna yu ta hgani ta kəma Da da, nda ya ta kəma duhwalhani kazlay: Rja da həŋ kə'a.

⁶ «Ka mamu mndu nda sləmərja snay, ka sna tsi ta skwi ta mnə Sulkum rja Igliz,» ka'a.

Tsgħa ta lwi rja Igliz ma luwa Filadelfi

⁷ «Vinda rja duhwala Lazglafta ta nzakway ka rja Igliz ma luwa Filadelfi.

«Wya gwada ta mnə mndu ya nda għuba. Tsatsi kahwathwata, tsatsi ta rjanata makubla mgham Dawuda. Ka guna guna tsi, had wa mndu ka hafta wa. Ka hafha tsi guli, had wa mndu ka gunata guli wa. ⁸ Ka'a mantsa: Nda sna yu ta inda slnaha għa. Nda sna yu guli kazlay: Nda hta mbrakwa għa kə'a. Kulam nda va tsaya tani, rjanarŋa ka ta gwada da. Ta mna a ka kazlay: Sna a yu ta kagħa wu kə'a nda i'i wa. Tsaya tama, ta gunagħa guna yu ta watgħa. Had mndu dza'a hafta wa. ⁹ Wya skwi dza'a yu magay rja guyata ghəŋa mnduha halaway ta mnay kazlay: La Yahuda anŋi kə'a, kul nzakway manda tsaya. Tsakalawi ta tsakalə həŋ. Dza'a tiŋwafŋiŋwa yu ta həŋ rja lagħa da tsəlbu ta kəma għa ka vla glaku rja għa, rja snarŋta tarŋ kazlay: Dvudva ‡ yu ta kagħa kə'a. ¹⁰ Manda va ya rjana kagħa ta gwada da ka gdavata mida ya, dza'a rja għa rja i'i ta kagħa guli ma ghuya đarŋwa dza'a dədanagħatá inda ghəŋa hadik rja dzəgharŋtá həŋ ya. ¹¹ Ndusa yu ka lagħa. Rjanarŋa nda mbraku ta tsa skwi da kagħa ya, kada kwala sani ma mndu klugudughusta nisəla zata ghwa għa.

¹² «Dza'a nanafna yu ta mndu ta zata ghwa ka gugudi ma həga Lazglafta da. Had dza'a walaŋta sabi mida wa. Dza'a vindafvinda yu ta hga Da da nda hga luwa Da da tani tida. Tsa luwa ya ná, lfiđa Ursalima ya dza'a saha ta luwa, ghunaf Lazglafta. Dza'a vindafvinda yu guli tida ta lfiđa hgu †† ya mutsaf yu.

¹³ «Ka mamu mndu nda sləmərja snay, ka sna tsi ta skwi ta mnə Sulkum rja Igliz,» ka'a.

Tsgħa ta lwi rja Igliz ma luwa Lawdikiya

¹⁴ «Vinda rja duhwala Lazglafta ta nzakway ka rja Igliz ma luwa Lawdikiya.

«Wya gwada ta mnə mndu ta hgə lu ka Amin. Mndu ya ta nzakway ka vərđa tughwani nda kahwathwatani. Nda ma tsatsi magafta Lazglafta ta inda skwi dem-dem. ¹⁵ Ka'a mantsa: Nda sna yu ta inda slna għa. Nda sna yu kazlay: Ləŋləŋa a ka wu, ghwitaktaka a ka wu kə'a. ¹⁶ Ma ta dər nzakwa għa ləŋləŋa ka ghwitaktaka a tsi. Dza'a vnihiŋiŋvniha yu ta kagħa ma wa da. ¹⁷ Ka kagħa ta mnay na: Ka gadghəl yu, nda na yu ka gadghəl, "had sana skwi ta pđu yu wu," ka ka. Tsaw sna a ka kazlay: đarŋwa rja għa, ta ksaku ka ka hidahida kə'a wa. Ka pđu ka, ka fərđi'u ka, nda ghulpa ka guli. ¹⁸ Hidaku ya ta vlə yu rja għa ná, skwa da i'i ta dasu ya sluwap lu ma vu, ka da nzakwa ka, ka gadghəl. Skwa guli ta lguta rjusliŋ rja sudavata għa, ka bukwanatá hu-la nzakwa għa ka fərđi'u. Skwa ta ghwana skwi ta iri rja ta ira għa, kada ngħarŋta ka ta vli. ¹⁹ Gwal ta đvaf †† yu ná, ta dvay yu ta həŋ, ta zlahay yu ta həŋ. Mantsa ya, rjavarŋa ka payanata ka ta tva għa. ²⁰ Wana yu ta sladu ta watgħa ka dza watgħa. Ka snarŋsna mndu ta lwa da ka gunihata wa tgha, dza'a lamla yu da tarŋ, dza'a zay yu ta skwa zay kawadaga nda tsi, dza'a zay tsatsi kawadaga nda i'i guli.

²¹ «Mndu ya dza'a zata ghwa, dza'a nzanafna yu kawadaga nda i'i ta dughurukwa da, manda va ya za i'i ta ghwa ka nzaftá yu kawadaga nda Da da ta dughurukwani ya.

²² «Ka mamu mndu nda sləmərja snay, ka sna tsi ta skwi mnə Sulkum rja Igliz,» ka'a.

Falaha ta luwa ma glakwa Lazglafta

4 Tahula tsa, ka ngħarŋtá yu ta gunatá watgħa ta luwa.

Ka snəglaŋta yu ta tsa lwi si ta gwadgihata nda lwi dagala manda ghudzaga duli ya kay. Ka'a nda i'i mantsa: «Safsa da hadna ka maragħata yu ta skwi ya dza'a magaku tahula tsa,» ka'a.

² Ka gi klagħata Sulkum ta i'i. Ka ngħarŋta yu ta sana dughurukwa ga mgham. Ta tsa dughuruk ya, mamu sana mndu ta nzaku tida. ³ Tsa mndu ta nzaku tida ya, ta wudaku manda sana palaha ta hgə lu ka Dzaspa nda Sardwarŋ. Dakwambuhwali ta wudaku manda pala ta hgə lu ka Imrud ††† ta wanaftá tsa dughuruk ya.

⁴ Mamu dughurukħa hisamsak fwađ mida guli ta

† Ngha ta Zabura 2:8. 9, grafgra nda Mbsak 24:17, Suna Yuhwana 22:16. †† Grafgra nda Mata 24:43. 44, Lukwa 12:39, 40, 1 Tesalunik 5:2, 2 Piyer 3:10. ‡ Ngha ta Isaya 49:23, 60:14, 43:4.

†† Ngha ta Isaya 62:2. ††† Ngha ta Mahdiđi hdi 3:12, nda Hebru 12:6. †††† Aya 2-3: Ngha ta Izekiyel 1:26-28, 10:1. Imrud: Ngha ta 21:19-20 nda skwi rja rjanata għa.

wanafta tsa dughuruk ya. Hisamsak fwað mida galata mnduha guli ta nzanfafta tida, nda susudatá lguta ñusliñ ta vgha tañ, nda wawa ta zewzewa dasu guli ma ghəña tañ. ⁵ Mamu wudakwa luwa, nda hlawa skwiha, nda ghudzaga luwa ta sli'agapta ma tsa dughuruk ya. Ta kəma tsa dughuruk ya, mamu pinatá vu ndəfán. Tsa pinatá vuha ya ta nzakway ka Sulkumha Lazglafta † ndəfán. ⁶ Mamu sana skwi guli ta kəma tsa dughuruk ya manda dərəfa kwalaba ta wdaku manda dalagar.

Ma takataka tsa dughuruk ya nda ya nda ta hulani ta wanafta ná, mamu sana skwiha nda hafu ma hən, ka iriha dze'dze' nda tvə kuma tañ nda ya nda tvə hula tañ. ⁷ Tsa tañtaña skwi nda hafu mida ya ná, manda rveri nzakwani. Tsa mahisani ya guli, manda zwaña lghəñ nzakwani. Tsa mahkənanani ya, manda kuma mndu kumani. Tsa mafwadani ya guli, manda dzala ta ndəru †† ya nzakwani. ⁸ Tsa skwiha fwað nda hafu ma hən ya ná, mku' mku' zlabakha tañ. Ka iri dze'dze' wawa ta zlabakha tañ nda vli nda ma hudani tani.

«Nda ghuba! Nda ghuba! Nda ghuba!

Na nzakwa Mgham Lazglafta, ya nda mbra.

Kagha manda ghalya,

kagha ndanana,

kagha guli dza'azlay ta kəma ‡,»

ka hən ta vaghay nda vagha,

ka hanay nda hana, ta mnay.

⁹ Ta vlə tsa skwiha fwað nda hafu mida ya ta glaku nda zləzlvu, ka rfa Lazglafta ta nzaku nda hafu ña kdekedzen, ta nzaku ta dughurukwa ga mgham ya, ¹⁰ ta zlabatá tsa galata mnduha hisamsak fwað mida ya ta kəma Lazglafta ta nzaku ta dughurukwa ga mgham. Ta tsəlbə hən ta tsəlbə ta kəma Lazglafta ya nda hafu ña kdekedzen ya, ta hlapta hən ta tsa zewzewaha ma ghəña tañ ya ka pghata ta kəma tsa dughurukwa ga mgham ya. Ka hən mantasa:

¹¹ «Mghama ñni, Lazglafta ñni, kagha ta zlaganaptá inda skwi.

Manda ya dvaf ka zlaganapta ka ta hən,

Ka gi nzaku hən.

Tsaya tama kəl tsi ka nzakway ka skwi nda ra ka vlaghata glaku, nda zləzlvu.

Ñagha mbraku guli,» ka hən.

Deftera zwaña tuwak

⁵ Ka nghanťa yu ta mbsatá defteri vindaf lu ta vindi ta hulani his his ma dzva zeghwa tsa mndu ta nza-ku ta dughuruk ya. Ka ndi'anaftá lu nda ñizlaha ndəfán. ² Ka nghə yu ta sana duhwal nda mbra, duh-wala Lazglafta, ta hagaku nda lwi dagala dagala. Ka'a mantasa: «Wa ya nda ra ña blanapta na ñizla na, ka gunanafta na defteri na?» ka'a.

³ Lay! Had sana mndu dər ta luwa, dər ta ghəña hadik, dər ta mnaka hadik ††, ta laviñta gunanafta tsa defteri ya, dər ka nghanťa dida wa. ⁴ Ka taw yu ta taw

† Ngha ta Sabi 19:16, Izekiyel 1:13, Zakari 4:2. †† Aya 6:7. Ng-ha ta Izekiyel 1:22, 1:5, 10, 10:14. ‡ Ngha ta Izekiyel 1:18, 10:12, Isaya 6:2. 3. †† Ngha ta la Filipiya 2:10 nda skwi ya ña ñanata.

katakata, kabga kwala lu kul slafta ta mndu nda ra ña gunanafta tsa defteri ya dər ña nghanavata ya wa. ⁵ Ka sani ma tsa galata mnduha ya nda i'i mantasa: «Ma taw ka ta taw, wya rveri mataba mndəra la Yuda, ma zivra Dawuda, ta zata ghwa. Tsatsi dza'a blanaptá tsa ñizla ya, ka gunanafta tsa defteri ya,» ka'a.

⁶ Ka nghanťa yu ma takataka tsa dughuruk ya, nda ya mataba tsa skwiha fwað nda hafu mida ya, nda ya ma takataka tsa galata mnduha ya ta Zwaña Tuwak manda skwi si dzadza lu. Ndəfán duliñani, ndəfán iri-hani ta nzakway ka Sulkumha Lazglafta ndəfán ghunaf lu ta inda ghəña hadik ya. ⁷ Ka lagha tsi da tsa mndu ta nzaku ta dughuruk ya, ka zlgaghutá tsa defteri ma dzva zeghwani ya. ⁸ Manda zlgahafta tsa Zwaña Tuwak ya ta tsa defteri ya, ka zləmbata tsa skwiha fwað nda hafu mida, nda tsa galata mnduha hisamsak fwað mida ya ta kəmani. Inda tañ, nda ñaňatá htimbil, nda ndaghatá leghwaha dasu nda urdi ta nzakway ka du'a gwal nda ghuba, ma dzva tañ. ⁹ Ka fə hən ta lfida laha. Ka hən mantasa:

«Nda ra ka ka klafta na defteri na,

ka blanaptá ñizlahani, kabga si dzadza lu ta kagha,

ka varanaktá ka ta Lazglafta

nda usa gha ta inda mndəra mndu ma inda mndəra

gwada ta gwadə lu,

nda inda mnduha, nda inda zivra mnduha.

¹⁰ Nanafna ka ta hən ka mnduha Lazglafta, kagha ta

nzakway ka Mgham.

Nanafna ka ta hən ka gwal ksanatá slna ta Lazglafta,

ñagay tañ ta mgham ta ghəña mnduha ma ghəña

hadik.»

¹¹ Ka nghanťa yu ta ñəddəma †† ta duhwalha Lazglafta kul laviñta lu ta mbədafta ta wanafta tsa dughuruk ya, nda tsa skwiha nda hafu ma hən ya, nda tsa galata mnduha ya tani. Ka fə hən ta laha. ¹² Ka hən nda lwi dagaladagala mantasa:

«Tsa Zwaña Tuwak si dza lu ya kay ná,

rañra zlgahaftani ta ga Mgham, nda gadghəl,

nda difil, nda mbraku, nda zləzlvu,

nda glaku, nda ghubu,» ka hən.

¹³ Ta snə yu, ka inda skwiha zlaganap Lazglafta ta luwa, nda ya ta ghəña hadik tani, nda ya ta mnaka hadik tani, nda ya ma drəf tani, nda inda skwi ya mamu tani, ka hən guli mantasa:

«Ña mndu ta nzaku ta dughuruk, nda Zwaña Tuwak na zləzlvu,

nda ghubu, nda glaku, nda mbraku ña kdekedzen!»

ka hən.

¹⁴ «Mantasa ya nzakwani!» ka tsa skwiha fwað nda hafu ma hən ya. Ka zləmbata tsa galata mnduha ya ka tsəlbə ta kəmani.

Ñizlaha

⁶ Tahula tsa, ka nghə yu ta pslanapta tsa Zwaña Tuwak ya ta tañtañ tsa ñizlaha ††† ndəfán ya. Ka snə yu ta mnay sana tañtaña tsa skwiha fwað nda hafu ma hən ya, nda lwi manda ghudzaga luwa. Ka'a

†† Ngha ta Daniyel 7:10. ††† Ngha ta 5:1 nda skwi ña ñanata.

mantsa: «Sawi,» ka'a. ² Kə'a ka yu ná, ka nghanjá yu ta sana plis ka nusliŋ. Ta nzaku mndu tida nda ŋa ta lghed da tsi. Ka vlanjá lu ta zewzewa. Tsatsi ta zata ghwa, ka laghu tsi da za ghwa guli.

³ Manda pslanapta tsa Zwanja Tuwak ya ta mahisa tsa ŋizlaha ya, ka snə yu ta mnay sana mahisa tsa skwiha nda hafu ma hənŋ ya. Ka'a mantsa: «Sawi,» ka'a. ⁴ Ka sagha sana plis ka dva. Ka vlanjá lu ta mbrakwa hliŋtá inda zdaku ta ghəŋa hadik ta tsa mndu tida ya, kada psluvusta mnduha ta vgha tanŋ. Ka vlanjá lu ta sana kafay dagala.

⁵ Manda pslanapta tsa Zwanja Tuwak ya ta tsa mahkəna ŋizla ya, ka snə yu ta mnay tsa sana mahkəna skwiha nda hafu ma hənŋ ya. Ka'a mantsa: «Sawi,» ka'a. Kə'a ka yu ná, ka nghə yu ta zlagapta sana plis ka ŋra †. Nda skwa gara skwi ma dzva tsa mndu ta nzaku tida ya. ⁶ Ka snə yu ta gwadagapta sana lwi ma takata-ka tsa skwiha fwad nda hafu ma hənŋ ya. Ka'a mantsa: «Darama alkama turtuk ya ná, prək ka kwaba vagha mndu turtuk ta ksa slna. Darama hupa hya hkən ya guli ná, prək ka kwaba vagha mndu turtuk ta ksa slna. Ama rdí nda ima inabi ya, ma ksənŋ ka ta tsahaya,» ka'a.

⁷ Manda pslanapta tsa Zwanja Tuwak ya ta tsa mafwada ŋizla ya, ka snə yu ta mnay tsa sana mafwada tsa skwiha nda hafu ma hənŋ ya. Ka'a mantsa: «Sawi!» ka'a. ⁸ Kə'a ka yu ná, ka nghə yu ta zlagapta sana plis ka kuzunŋkuzunŋ. Mtaku hga tsa mndu ta nza-ku tida ya. Mistani ta dza'a vla nzakwa gwal nda rwa. Ka vlanjá lu ta mbraku ta hənŋ ta ghəŋa slbahw turtuk ma dgata ghəŋa hadik fwad ŋa rwanatá mnduha mida nda kafay, nda ya nda maya, nda ya nda danwaha, nda ya nda nimitakha ††. ⁹ Manda pslanapta tsa Zwanja Tuwak ya ta tsa mahutafa tsa ŋizla ya, ka nghə yu mista gwir ta hafa gwal psala lu ta ghəŋa gwada Lazglafta nda ya ma vəl mnay si ta mnə hənŋ. ¹⁰ Ka hənŋ nda lwi dagaladagala mantsa: «Mgham Lazglafta ta mbruta, ya nda ghuba, ya kahwathwata. Badu yawu dza'a tsa ka ta guma ta ghəŋa na ghəŋa hadik na, ŋa planamta gha ta hənŋ ta vəl psalata tanŋ ta anŋi na?» ka hənŋ. ¹¹ Ka daganapta lu ta lguta nusliŋ ta inda tanŋ. Ka lu nda hənŋ mantsa: «Swidwa kaku, ksanawa ksa ta ŋuduf ŋa fitik kwitikw, ha ka hdamta mbsaka zwanama ghuni nda graha ta ksa slna ghuni ya dza'a psalata lu manda kaghuni ya,» ka lu nda hənŋ.

¹² Ka nghə yu ta pslanapta tsa Zwanja Tuwak ya ta tsa mamku' a ŋizla ya. Ka gigdavafta ghəŋa hadik katakata. Ka nuta fitik ka ŋra manda biwa ŋra. Ka nuta tili ghuz ka dva manda us. ¹³ Ka rkagata tekwatsaha ta luwa ta hadik manda rkakwa yakwa ghuraf ta ka gurambazlak gigdanaf falak nda mbraku nda mbraku ya. ¹⁴ Ka mbsaghutá luwa ta vgha manda mbsa defteri ta mbsafta lu ya. Ka sli'aftá inda ghwáha nda inda hadikha tsatam imi ma vla ‡ tanŋ, ka laghwi. ¹⁵ Ka sli'aftá la ka mgham ta hadik, nda gwal dagala dagala, nda la

mghama sludziha, nda la ka gadghəl, nda gwal nda mbra nda mbra, nda inda gwal ta ga vu'a, nda inda gwal kul had ka vu'a, ka laghwi da didifa ma galighaha nda ya ma dzanŋa ta ghwá. ¹⁶ Ka hənŋ nda ghwá nda ya nda dzanŋ mantsa: «Dədəganŋaghawa dəda, ka bukwanŋnata kuni, yaha tsa mndu ta nzaku ta dughuruk ya nghanjá anŋi, yaha Zwanja Tuwak da tsanŋaghatá guma, ¹⁷ kabga saghasa fitika basata ŋudufa tanŋ. Wati ma mndu ya dza'a ŋafta †† na?» ka hənŋ.

Nizlaha Lazglafta nda mnduha 144,000

7 Tahula tsa, ka nghanjá yu ta duhwalha Lazglafta fwad ta sladu ta slərpuha hadik fwad. Ka ŋaghuta hənŋ ta falakha † fwad, kada kwala hənŋ ta vyaku ta hadik dər ta drəf, dər ta fuha. ² Ka nghə yu ta sana duhwalha Lazglafta ta safi nda ma mndəra luwa nda ŋatá ŋizla †† Lazglafta ta vla hafu. Ka hganjá tsi nda lwi dagaladagala ta tsa duhwalha Lazglafta valanŋ lu ta hənŋ ta mbrakwa badziŋtá hadik nda imiha tani ya. ³ Ka'a nda hənŋ mantsa: «Ma badziŋ kuni kaku ta dər hadik, dər drəf, dər fuha ta kul nde'anapta mu ta ŋizla ta kuma ta gwal ta ksanatá slna ta Lazglafta †† mu ya,» ka'a. ⁴ Ka mnidŋta lu ta mbsaka tsa gwal nde'anaf lu ta ŋizla Lazglafta ya. Dəmbu' dərək nda fwad mbsak fwad mida hənŋ. Tsa mnduha ya ná, sabə ma mndəra inda la Isra'ila hənŋ. ⁵ Dəmbu' ghwanŋpdə his mataba mndəra la Yuda. Dəmbu' ghwanŋpdə his mataba mndəra la Ruben. Dəmbu' ghwanŋpdə his mataba mndəra la Gada. ⁶ Dəmbu' ghwanŋpdə his mataba mndəra la Asira. Dəmbu' ghwanŋpdə his mataba mndəra la Naftali. Dəmbu' ghwanŋpdə his mataba mndəra la Manasa. ⁷ Dəmbu' ghwanŋpdə his mataba mndəra la Simeyuna. Dəmbu' ghwanŋpdə his mataba mndəra la Levi. Dəmbu' ghwanŋpdə his mataba mndəra la Isakar. ⁸ Dəmbu' ghwanŋpdə his mataba mndəra la Zabuluŋ. Dəmbu' ghwanŋpdə his mataba mndəra la Yusufu. Dəmbu' ghwanŋpdə his mataba mndəra la Benzamerŋ. Inda tsa mnduha ya ndende'anaf lu ta ŋizla Lazglafta ta hənŋ.

Mndəra mndu ma inda lwi

⁹ Tahula tsa, ka nghanjá yu guli ta ŋəddəma ŋəddəma ta mnduha kul laviŋta lu ta mbədafta. Tsa mnduha ya ná, sabə ma inda hadikha, nda ya ma inda mndəra mndu, nda ya ma inda zivra mnduha, nda ya ma inda gwada ta gwadə mndu saba hənŋ. Ta sladu hənŋ ta kəma dughuruk nda ya ta kəma Zwanja Tuwak nda sudatá lguta nusliŋ nda ŋatá zizlam ma dzvu, hənŋ. ¹⁰ Ka hənŋ nda lwi dagaladagala mantsa: «Da Lazglafta ta nzaku ta dughuruk, nda ya da Zwanja Tuwak mutsaf- ta mu ta mbaku,» ka hənŋ. ¹¹ Inda duhwalha Lazglafta, nda la halata mndu, nda tsa skwiha fwad nda hafu ma hənŋ ya kay tani ta wanapta tsa dughuruk ya. Ka zləmbata hənŋ ta kəma tsa dughuruk ya ka tsəlbə ŋa

† Aya 2:5. Ngha ta Zakari 1:8, 6:1. 8. †† Ngha ta Izekiyel 14:21. ‡ Aya 12-14; ngha ta Isaya 13:10. 13, 34:4, Izekiyel 32:7. 8, Amus 8:9, Yuwel 2:10, 3:3-4.

†† Aya 16: Ngha ta Izekiyel 10:8, Lukwa 23:30. Aya 17: Ngha ta Yuwel 2:11, Sefuni 2:2. 3. †† Ngha ta Irmija 49:36, Daniyel 7:2, Zakari 6:5. ††† Ngha ta 5:1 nda skwi ŋa ŋanata. ††† Ngha ta Izekiyel 9:4. 6.

Lazglafta. ¹² Ka hənj mantsa: «Mantsa nzakwani! Nda ra Lazglafta mu ka zləzlvay, ka ghubay, nda difil ma ghənjani, nda ra ka rfay, ka vla glaku njani, da tsatsi mbraku, mbrumbra, ɲa kdekedzeɲ tsatsi. Amin!»

¹³ Ka sani ma tsa la halata mndu ya nda i'i mantsa: «I wa na mnduha nda sudata lguta ɲusliɲ ta vgha na na? Sagha ga hənj na?» ka'a. ¹⁴ «Kagha yeya nda sna Mghama da,» ka yu nda tsi. Ka'a nda i'i mantsa: «Hahənj ná, gwal ta sabi ma giri † ganap lu ta hənj katakata ya hənj. Ka ghwabaptá hənj ta lguta taɲ, ka babaptá hənj ma usa Zwaɲa Tuwak. ¹⁵ Tsaya ta kəl hənj ka sladu ta kəma dughurukwa Lazglafta, ka zləzlvá tsa mndu ta nzaku ta dughuruk ya nda fitikani tani nda rvidikani tani ma həgani. ɲa katay tsa mndu ta nzaku ta dughuruk ya ta hənj. ¹⁶ Had' maya nda ndala dza'a kuzləglanɲa hənj wa. Had' fitik nda vis dza'a dzəgəlta hənj guli wa, ¹⁷ kabga tsa Zwaɲa Tuwak ma takataka tsa dughuruk ya dza'a nghanə hənj, ɲa hlayni ta hənj ta dzubaya ima hafu, ɲa masanapta Lazglafta ta inda ima taw ma ira †† ta hənj.»

Mandəfáɲa ɲizla

8 Manda pslanapta Zwaɲa Tuwak ta mandəfáɲa ɲizla ‡, ka nzatá vli sriw ta luwa ha ka magata rita awa. ² Ka nghanə yu ta duhwalha Lazglafta ndəfáɲ ta sladu ta kəmani. Ka vlanɲta lu ta duliha ndəfáɲ guli ta hənj.

³ Ka sagha sana duhwala Lazglafta sladata ndusa nda gwir nda ɲatá skwa dra urdi ka dasu. Ka vlanɲá lu ta urdi ɲulum ɲa dray ta tsa gwira dasu ta kəma dughuruk †† ya kawadaga nda du'a gwal ta nzakway ka ɲa Lazglafta. ⁴ Ka slí'agata dɲiɲa tsa skwi ta drə lu ya kawadaga nda du'a mnduha Lazglafta ta kəma Lazglafta. ⁵ Ka klaftá duhwala Lazglafta ta skwa dra urdi, ka ndəghanapta nda vu ta gwir, ka wdagata ta hadik. Ka ghudzagata luwa, ka hlə skwiha ta wi, ka wdə luwa ta wdu, ka ghudzavafata hadik ††.

Duliha

⁶ Ka hbə tsa duhwalha Lazglafta ndəfáɲ ta ɲanjanatá duli ya kay ta vgha ɲa vyay.

⁷ Ka vyata tsa tanɲaɲa duhwala Lazglafta ya ta ɲani ma duli. Ka slí'agata papla nda vu gabanaf lu nda us ta hadik. Ka dravaghuta faway turtuk ma dгатá hadik hkən, nda faway turtuk ma dгатá fuha hkən, nda faway turtuk ma dгатá kuzunɲa mukwanek ††† hkən.

⁸ Ka vyatá tsa mahisa duhwala Lazglafta ya ta ɲani ma duli. Ka vzadatá lu ta sana skwi manda ghwá dagala ta draku da drəf. Ka mbədavafatá faway turtuk ma dгатá imi hkən, ka us. ⁹ Ka rwuta faway turtuk ma dгатá skwiha nda hafu ma imi hkən, zadánaha lu ta faway turtuk ma dгатá kwambalu hkən guli.

¹⁰ Ka vyata mahkəna duhwala Lazglafta ta ɲani ma duli. Ka dədagata mghama tekwatsa ta zlgaku mandavutalu, ka dədafata ta faway turtuk ma dгатá zala hkən nda ya ta dzubay. ¹¹ «Njilahlaha,» hga tsa tekwatsa ya. Ka nzatá faway dгатá imi hkən ɲilah, ka rwuta ndəghata mnduha ta sanɲtá tsa imi ya, kabga nzakwani ɲilahlaha.

¹² Ka vyatá mafwada duhwala Lazglafta ta ɲani ma duli. Ka dzadzanɲtá lu ta faway turtuk ma dгатá fitik hkən, nda faway turtuk ma dгатá tili hkən, nda faway turtuk ma dгатá tekwatsaha hkən, kada htavaghuta faway turtuk ma dгатá tsuwadak hkən. Mantsa ya, ka htavaghuta faway turtuk ma tsuwadaka fitik hkən, ka htavaghuta faway turtuk ma tsuwadaka ††† rvidik hkən.

¹³ Tata nghanynghay yu, ka snə yu ta dzala ta zaghuta da ghuvanata luwa, ka'a mantsa: «Dəɲwa! Dəɲwa! Dəɲwa ɲa mnduha ta ghəɲa hadik ghudzagarə vyata duhwalha Lazglafta hkən ta dula taɲ, dza'a vyata hənj ya,» ka'a.

Vyatá mahutafa duli

9 Ka vyatá mahutafa duhwala Lazglafta ta ɲani ma duli. Ka gi nghanə yu ta dədagata tekwatsa ta luwa ta hadik. Ka vlanɲtá lu ta tsa tekwatsa ya ta makubla mghama gudzuvrurɲ. ² Ka gunanaftá tsi ta tsa mghama gudzuvrurɲ ya, ka saf dɲiɲ kudumbul mida manda dɲiɲa mghama ³vu ta zlgaku. Ka nutá vli ma ghuvanata luwa nda fitik tani tđik da tsa dɲiɲ ta safi ma tsa gudzuvrurɲ ya. ³ Ka slí'agaptá hi'i ma tsa dɲiɲ ya ka tatá vgha ta hadik. Ka vlanɲtá lu ta mbraku ta hənj, manda mbraku ya vlanɲ lu ta rda ⁴st ta hadik. ⁴ Ka lu nda hənj mantsa: «Yaha kuni da ksantá kuzunɲ ta hadik, dər fu, dər wati ma skwi ta dyafta nda dya. Mnduha kul had' ɲizla ⁵stt Lazglafta ma bizlbizla kuma taɲ yeya kwenkwenɲ dza'a kuni hahay. ⁵ Yaha kuni da pslatá hənj nda psila, ama ka ganapta kuni tiri ta hənj ka tili hutaf,» ka lu nda hənj. Manda va kuzlakwa vəl hata rda ta mndu ya, manda va tsaya kuzlakwa vəl hatani ta mndu. ⁶ Ma tsa fitik ya, dza'a zbay mnduha ta mtaku, ama mutsafata a hənj wa. Ta kumay hənj ta mtuta taɲ, ama dza'a hwayugadunus hwaya ⁷st mtaku ta hənj.

⁷ Manda nzakwa plis ta dza'a da vla vulu ya nzakwa tsa hi'i ya. Manda zewazewa dasu ya watá skwi ma ghəɲa taɲ. Manda tsatá kuma mndu ya kuma taɲ guli. ⁸ Manda səmbəka ta swidi ma ghəɲa marakw ya swidi ta hənj. Manda slí'ɲiɲ ma wa rveri ya slí'ɲiɲa taɲ. ⁹ Nda skwi manda zalama kufur mbəghata ghuva taɲ. Manda ghudzaga mwata plisha ta hwaya da vla vulu ¹⁰stt ya ghudzaga zlambaka taɲ. ¹⁰ Haturha taɲ ná, ta haha mndu manda va haturha rda. Ma tsa haturha taɲ ya ta mutsa hənj ta mbrakwa haha mnduha ka tili hutaf. ¹¹ Mghama taɲ ná, tsaya duhwala halaway ya ta ga mgham ta ghəɲa tsa gudzuvrurɲ ya. «Abadun,» ka lu ta

† Nghanə ta Daniyel 12:1, Mata 24:21, Markus 13:19. †† Aya 16:17. Nghanə ta Isaya 49:10, Zabura 23:1, Izekiyel 34:23 Zabura 23:2, Isaya 49:10, 25:8. ‡ Nghanə ta 5:1 nda skwi ya ɲanata. †† Nghanə ta Sabi 30:1. 3. †† Nghanə ta Levitik 16:16-12, Izekiyel 10:2, Sabi 19:16. ††† Nghanə ta Sabi 9:23-24, Izekiyel 38:22.

††† Aya 10: Nghanə ta Isaya 14:12, Aya 11: Nghanə ta Irmija 9:14. Aya 12: Nghanə ta Sabi 10:21. 23. § Nghanə ta Zlrafta 19:28. † Nghanə ta Sabi 10:12. 15. Rda: Nghanə ta Lukwa 10:19 nda skwi ya ɲa ɲanata. †† Nghanə ta 5:1 nda skwi ɲa ɲanata. † Nghanə ta Ayuba 3:21, Irmija 8:3. ††† Aya 7:9. Nghanə ta Yuwel 2:4, 1:6, 2:5.

hgay nda gwada Hebru. Nda gwada Grek ya guli ná, «Apwaliyanj,» ka lu ta hgay. «Tsaya zadaku.»

¹² Tanjanja ghuya danjwa tsaya ta luta. Tahula tsaya, wya ghuya danjwaha his guli ta sagha.

¹³ Ka vyata mamku'a duhwala Lazglafta ta njan ma duli guli. Ka snə yu ta lwi ta sabi ma tuldiha fwad, ta nzakway ka tuda gwira dasu ta kəma Lazglafta † ya.

¹⁴ Ka'a nda tsa mamku' a duhwala Lazglafta nda duli da tsi ya mantasa: «Paliŋpala ta tsa duhwalha halaway tsam lu ta wa mghama dref ta hgə lu ka Ifrata ya,» ka'a. ¹⁵ Tsa duhwalha fwad ya ná, payaf paya lu ta hahəŋ ŋa tsa vaku ya, nda ya ŋa tsa tili ya, nda ya ŋa tsa fitik ya, nda ya ŋa tsa nzemndi ya. Ka zlazligiŋtá lu ta həŋ ŋa zadana tá fawaya turtuk ma dɡatá mbsaka mnduha hkən. ¹⁶ Ka snadim tá lu ta mbsaka sludziha taŋ ta plis ta plis. Mleŋwi his dərme k həŋ. ¹⁷ Mantasa ya maridiŋta lu. Ka nghan tá yu ta plisha nda mnduha tida, nda sudatá lguta kufur manda vu ta vgha taŋ. Ka kubalkubal manda pala ta hgə lu ka Safir nzakwani. Ka ghuvazwanjghuvazwanj ghandand kay guli. Ghəŋa tsa plis ya ná, Manda tsatá ghəŋa rveri nzakwani. Skwi ta sabi ma wa taŋ ná, vu, nda diŋ, nda ghandandata vu ya. ¹⁸ Nda tsa skwiha hkən ta nzakway ka vu, nda diŋ, nda tsa ghandandata vu ta sabi ma wa taŋ ya, ka rwiŋtá lu ta faway turtuk ma dɡatá mbsaka mnduha hkən. ¹⁹ Mbrakwa tsa plisha ya ná, ma wa taŋ, nda ya ma hutura taŋ nzakwani. Manda nzakwa tsata nahadik nda ghəŋ tida ya nzakwa tsa huturha taŋ ya. Nda tsa hutura taŋ ya ta babala həŋ ta mnduha.

²⁰ Má ŋa mbədanafta pdakwa mnduha kul rwanatá tsa ghuya danjwaha ya ta nzakwa taŋ ma slnaha taŋ ta magata həŋ ya ná, ka kwalaghutá həŋ. Ka gdavata həŋ ta tsəlbə ŋa halaway, nda ya ŋa skwa wuyayha. Hahəŋ ná, ngha a həŋ ta vli wu, sna a həŋ ta sləməŋ wu, had həŋ ta mbađa wu, nda dasu tsafta lu ta sanlaha, nda kufur sanlaha, nda ghuva tili sanlaha, nda udzu sanlaha. ²¹ Ka kdəŋtá həŋ ta va psala mndu, ka va mbaďakwa taŋ, nda va hlira taŋ, ka va ghala taŋ, Zlana a həŋ dekdek wa.

Zwanja tuwak nda zwanja defteri

10 Ka nghan ta yu ta sana duhwala Lazglafta bukwam lu ma kusay ta saha ta luwa, nda watá dakwambuhwali ma ghəŋani. Manda fitik nzakwa kumani. Manda zlgħakwa vu ya nzakwa səlahani. ² Ka njanatá tsi ta gunata zwanja defteri ma dzvani. Ka fatá səla zeghwani ta drəf, faha ta səla zlabani ta hadik. ³ Ka hurgwatá tsi nda lwi dagala manda hurgwa rveri. Manda hurgwatani, ndəfánj ka luwa ŋəzlata. ⁴ Manda ŋəzlata tsa luwa ya ndəfánj, ka kumə yu ta vinda tsa skwi mna tsi ya. Ama ka sana lwi gwadagata ta luwa mantasa: «Ma vində ka, ŋamŋa ma ghəŋa gha ta tsa skwi mna tsa ŋəzlata ŋəzla luwa ndəfánj ya,» ka'a.

⁵ Ka nghan tá yu ta kapaf ta tsa duhwala Lazglafta ta sladata ta drəf, nda ya ta hadik ya, ta dzva zeghwani nda ta luwa. ⁶ Ka wadata tsi nda hga Lazglafta ta nza-ku ŋa kdėkedzəŋ, ta zlaganaptá luwa nda inda skwiha

† Ngha ta 8:3 nda skwi ŋa njanata.

tida tani, ta zlaganaptá hadik nda inda skwiha tida tani, ta zlaganaptá drəf nda inda skwiha mida tani ya. Ka'a mantasa: «Ta had gdglata ta gərdaku wu, ⁷ ama badu da vyata tsa mandəfánja duhwala Lazglafta ya ta njan ma duli, badu tsaya dza'a hdamta Lazglafta ta difatá skwi ya si mnana tsi ta gwal ksanatá slna, ta nzakway ka la anabi †† ya,» ka'a.

⁸ Ka gwadgəlgihatá tsa lwi si ta gwadagata ta luwa ya. Ka'a mantasa: «La! Ka zlgħafta ka ta tsa zwanja defteri nda guna ma dzva tsa duhwala Lazglafta ta sladata ta drəf nda ya ta hadik ya,» ka'a.

⁹ Ka labə yu da tsa duhwala Lazglafta ya. Vlihavla ta na defteri na, ka yu nda tsi. «Zlgħa, ka dughwaduta ka. Gun dza'a nzata tsi ma wa gha manda zudum. Tahula dughwaduta gha, dah dza'a nzata tsi ma huđa gha,» ka'a nda i'i.

¹⁰ Ka zlgħaftá yu ta tsa zwanja defteri ya ma dzva tsa duhwala Lazglafta ya, ka dughwadutá yu. Ka nzatá tsi gun ma wa da manda zudum. Ama tahula dughwaduta da, ka nzatá vəl ma huđa † da dah manda kurak.

¹¹ Ka lu nda i'i mantasa: «Ka kləgəlta ka ta lwa Lazglafta ta gwadaj ta ghəŋa ndəghatá mndəra mnduha, nda ya ta ghəŋa hadikha, nda gwadaha kavghakavgha, nda mghamha tani,» ka'a.

Masləmtsəkha his

11 Ka vlihatá lu ta sana sləka, manda sarak nzakwani ta kəl lu ka gra skwi. Ka lu nda i'i mantasa: «Sli'afslia ka grafta ka ta həga Lazglafta nda gwir tani. Ka mbədaf ka ta gwal ta tsəlbə ŋa Lazglafta mida †. ² Ka zlanata ka ta gra rmakani. Yaha ka da grafta, kabga zlanantá gwal kul nzakway ka la Yahuda lu ta tsaya. Hahəŋ gwal dza'a diŋla luwa nda ghuba ka tili fwad mbsak his mida †. ³ Dza'a ghunafghuna yu ta masləmtsəkha da his, ŋa sudavata taŋ ta buhu ta vgha, ŋa zata taŋ ta fitik dəmbu' nda his dərme k nda mku' mbsak ta mna gwada da ma tsa fitikha ya.»

⁴ Tsa masləmtsəkha ta sladu ta kəma Mgham Lazglafta ta ga mgham ta ghəŋa hadik ††† ya ná, fwa zaytuŋha his nda pitirlaha dasu his ya. ⁵ Ka kumanjku ma mndu ta maganatá ghwadaka skwi ta həŋ katsi, dza'a sabsa vu ma wa taŋ, ŋa zadana tá tsa ghumaha taŋ ya. Mantasa ya dza'a zadana ta lu ta mndu ya ta kumanjta maganata ghwadaka skwi ta həŋ. ⁶ Mamu həŋ nda mbrakwa haghuta luwa, ŋa kwala imi nzaku ma tsa fitik ta klə həŋ ta lwa Lazglafta ya. Mamu həŋ guli nda mbrakwa mbədanafta imi guli ka us. Mamu həŋ nda mbrakwa gaktá danjwa ta ghəŋa mnduha ta ghəŋa hadik ma fitik ya kumanj həŋ †††.

⁷ Manda kdin ta taŋ ta ga masləmtsəka taŋ, ŋa linista tsa nimtak ta safi ma gudzuwruŋ ya ta həŋ nda lmu ŋa mbranaghatani ta həŋ, ŋa rwanatani † ta həŋ, ⁸ ŋa nza-kwa mbla taŋ ta dabi ma luwa dagala, vli ya kəl lu

†† Aya 5:7. Ngha ta Sabi 20:11 Zlahu 32:40, Daniyel 12:7, Amus 3:7. † Aya 8:10. Ngha ta Azekiyel 2:8. 3:3. †† Grafgra nda Izekiyel 40:3, Zakari 2:5. 6. †† Grafgra nda Lukwa 21:24. ††† Grafgra nda Zakari 4:3, 11:14. ††† Grafgra nda 1 Mghamha 17:1, Sabi 7:17. 19, 1 Samuyel 4:8. § Grafgra nda Daniyel 7:3, 7, 21.

dalafta Mghama taŋ ta udza zləŋay. Ta grə nda luwa Suduma nda ya nda luwa Masar † lu ta tsa luwa ya. 9 Nja nghay inda mndəra mndu ta mbla taŋ, dər ta nza-ku ta hadik ga həŋ, dər wati gwada ta gwadə həŋ, ŋa zata taŋ ta fitik hkən nda rita ta nghay. Dvaŋta a həŋ ta padamtá tsa mbliha ya wa. 10 Nja rfay mnduha ma ghəŋa hadik ta rfu katakata, ka vavalaku, ka mbahuvta vgha ta ghəŋa rwatá tsa mnduha ya, kabga ganappa həŋ tiri katakata ta mnduha ta ghəŋa hadik.

11 Tahula tsa fitik hkən nda rita ya, ŋa vuslanamta Lazglafta ta hafu ta həŋ. Nja sli'avakta †† taŋ ka sladata nda səla taŋ. Nja ksuta zləŋ katakata ta inda gwal ta ngha həŋ. 12 Manda sli'avakta taŋ ka sladata, ka sana lwi gwadagata ta luwa nda həŋ mantsa: «Safwa sa da hadna,» ka'a. Ka ŋlaghatá həŋ ta luwa ma kusay ‡ ta nghay ghumaha taŋ. 13 Gi ma va tsa fitik ya, ka gigdavafta hadik katakata ka hwanzabanapta faway turtuk ma dɡatá tsa luwa ya ghwaŋ. Ka rwuta mnduha dəmbu' ndəfánj ma gigdavafta tsa hadik ya. Ka ksuta zləŋ katakata ta gwal ta pďaku, ka zləzlvu həŋ ta Lazglafta ya ta nzaku ta luwa.

14 Mahisa ghuya dāŋwa tsaya ta luta. Wya mahkə-nani ta gi sagha.

Mandəfánja duli

15 Ka vyata mandəfánja duhwala Lazglafta ta ŋani ma duli. Ka snaku sana lwiha dagaladagala daga ta luwa. Ka həŋ mantsa: «Mgham Lazglafta ŋni nda Kristani ta ga mgham ta ghəŋa hadik ndana. Tsatsi dza'a ga Mgham ŋa kďekedzer ‡,» ka həŋ. 16 Ka zləmbata tsa halata mnduha hisamsak fwaď mida ta nzanzafta ta dughuruk ta kəma Lazglafta ya zlužlumburh ka tsəlbə ŋa Lazglafta. 17 Ka həŋ mantsa:

«Mgham Lazglafta ta mbruta. Kagha ndanana, kagha guli manda ghalya. Ta rfa kagha ŋni, kabga ŋanata gha ta tsa mghama mbrakwa gha ya, ka nzaku ka ka Mgham,

18 Ka gavaghatá mndəra mnduha ta sidi.

Ndana tama, saghasa fitika ganavata kagha ta sida ta həŋ. Saghasa fitika tsanaghata gha ta guma ta gwal nda rwa.

Dza'a valaŋyala ka ta nisəla gwal ta ksaghatá slna ta nzakway ka la anabi,

nda gwal nda ghuba, nda gwal ta zləŋa hga gha, nda zwani tani, nda galata mndu tani.

Saghasa fitik guli ŋa zadánata gha ta inda gwal ta badziŋtá ghəŋa hadik ‡,» ka həŋ.

19 Ka gunatá həga Lazglafta ya ta luwa, ka zlagaptá akwata dzratawi mida. Ka wdə luwa ta wdu, ka snaku hla wi, ka ŋzlə luwa ta ŋzlu, ka gigdavaftá hadik, ka sa-ha papla guli.

Sana marakw nda makďakatandaŋ

12 Tahula tsa, ka zlagapta sana mandərmimi ta luwa. Sana marakw ya bukwam lu nda fitik manda skwi nda lɡut. Ka sladafta tsi ta tili nda wa ta tek-watsa ghwaŋpďə his ma ghəŋ. 2 Nda huďi tsa marakw ya ta basa yaku, ta dgakudgaku. Ka wah tsi ta wahu, kabga kuzlaŋtani.

3 Ka zlagəglapta sana mandərmimi ta luwa. Sana mghama makďakatandaŋ ya ka dva manda vu. Ndəfánj ghəŋani, nda wawa ta zewazewa mida. Ghwaŋ duli-hani guli. 4 Ka slpidiŋtá tsi ta faway turtuk ma dɡatá tekwatsaha hkən ta luwa ta hadik nda hturani. Ka sladata tsa makďakatandaŋ ya ta kəma tsa marakw ta dza'a dgaku ya ŋa ndutá tsa zwaŋani ya dgar ‡‡ tsi.

5 Ka yatá tsi ta zwaŋa zgun ya dza'a ŋanata inda mndəra mnduha nda saraka kufurani ‡‡. Na gi frekw saha tsa zwaŋ ya, ka gi klaghatá lu da Lazglafta nda dughurukwa ga mghamani. 6 Ta hwayaghatá tsa marakw ya da mtak, da vli ya payaf Lazglafta, ŋa zunustá skwa zay hada ka fitik dembu' nda his dərmək nda mku' mbsak.

7 Ka lmanafta lu ta lmu ta luwa. Ka lmanaftá i Misel § nda duhwalhani ta lmu nda makďakatandaŋ. Ka lmu i makďakatandaŋ nda duhwalhani tani. 8 Ka ŋawafta i Misel nda duhwalhani ta həŋ. Ta had wa taŋ ŋa nzəglata ta luwa wa. 9 Ka sliŋwigiŋtá lu ta tsa mghama makďakatandaŋ ya. Tsaya ta nzakway ka dzidza nahadik, ta hgə lu ka halaway, ghwadaka sulkum ta nana inda ghəŋa hadik. Ka sliŋwigiŋtá lu ta hadik kawadaga nda duhwalhani tani §†.

10 Ka snaŋtá yu ta sana lwi ta luwa ta gwadata nda mbraku, ka'a mantsa:

«Ndana tama, mbamafmba Lazglafta, maraŋmara ta mbrakwani. Tsatsi ta ga Mgham. Maraŋmara Kristi ta ŋani ma mbraku guli, kabga sliŋwigiŋtani ta hadik ta mndu ya ta gdata ta nana zwanama mu.

Tsatsi ya ta gdata ta wla zwanama mu ta kəma Lazglafta §†† mu nda fitik tani nda rvidik tani.

11 Nrapŋra həŋ, kabga vəl varata Zwaŋa Tuwak ta həŋ nda usani, nda ya kabga vəl mnay taŋ kazlay: Kahwathwata gwada Lazglafta kə'a.

Zləŋaŋə a həŋ ta mtaku ka laghwida dvtá hafa taŋ wa.

12 Tsaya tama, rfa ta rfu kagha luwa, nda gwal ta nzaku tida tani. Dāŋwa ŋa gha hadik nda drəf,

kaghuni dza'a ghuya dāŋwa, kabga la da kaghuni halaway nda ga ta sidani katakata.

Nda sna kazlay: Ta sira a fitika da wu» kə'a.

† Grafgra nda Isaya 1:9. 10. Suduma: Ngha ta Zlrafta 18:19.

†† Grafgra nda Izekiyel 37:5, 10. ‡ Grafgra nda 2 Mghamha 2:11. †† Grafgra nda Sabi 15:18, Daniyel 2:44, 7:14, 27. ‡‡ Grafgra nda Zabura 2:1, 5, 110:5, 115:12. 13.

‡‡† Ngha ta Daniyel 8:10. ‡‡‡ Grafta nda Isaya 66:7, Zabura 2:9. § Misel: Ngha ta Yuda 9 nda skwi ŋa ŋanata. §† Grafta nda Zlrafta 3:1, Lukwa 10:18. §†† Grafta nda Ayuba 1:9. 11, Zakari 3:1-2.

¹³ Kə'a ka makdakatanđan ná, sliŋwiginŋliŋwa lu ta hadik. Ka liŋtá tsi ta tsa marakw ta yatá zwan̄ ya. ¹⁴ Ka vlan̄tá lu ta zlabakha his manda ŋa dzala ta tsa marakw ya, ŋa ndraghatani da mtak da vli ya payanaf Lazglafta, ŋa kwala nahadik bhanavata. Hada dza'a zunusta lu ta skwa zay ka vaku hkən, fwađ ka maŋ-zlawats †. ¹⁵ Ka vnihidin̄tá tsa nahadik ya ta imi ma wani mista tsa marakw ya manda zala, má ŋa klaghata. ¹⁶ Ama ka kataftá hadik ta tsa marakw ya, ka gunatá wi ka ndaghatá tsi ta tsa zala zligin̄ makdakatanđan ma wani ya. ¹⁷ Ka basaftá tsa makdakatanđan ya ta ŋuduf nda tsa marakw ya. Ka sli'af̄ta tsi ka laghwi da lmu nda pdakwa zivra tsa marakw ya, gwal ta ŋanatá zlahuha Lazglafta, nda ya nda gwal ta ŋanatá ta nzaku ka masl̄mtsəka Yesu.

¹⁸ Ka laghu tsa makdakatanđan ya sladafta ta wutak ta wa drəf.

Nimtak ta sabi ma drəf

13 Tahula tsa, ka nghan̄tá yu ta sana nimtak ta sabi ma drəf. Ndəfán̄ ghəŋ tida, ghwan̄ dulani, nda wawa ta zewazewa tida. Ta tsa ghəŋhani ya mamu vindatá hgə ŋa raza Lazglafta. ² Tsa nimtak ngə yu ya ná, manda maspata nzakwani. Manda səla mandundi səlahani. Manda wa rveri wani. Ka vlan̄tá makdakatanđan ta mbrakwani, nda dughurukwani, nda ga mgham dagala ta tsa nimtak ya. ³ Ka nghan̄ta yu ta balatá sani ma tsa ghəŋha tsa nimtak ya manda skwi si dza'a lu dzata. Ama ka mbaftá tsa lkwani ya. Ka ndərmim inda mnduha ta ghəŋa hadik demdem ta tsa nimtak ya, ka sli'i həŋ mistani. ⁴ Ka tsəlbū həŋ ta tsəlbū ŋa tsa makdakatanđan ya, kabga vlan̄tani ta ga mgham ta tsa nimtak ya. Ka tsəlbū həŋ ta tsəlbū ŋa tsa nimtak ya guli, ka həŋ mant̄sa: «Wa kamtagha na nimtak na ná? Wa dza'a laviŋta guya kuma nda tsi?» ka həŋ.

⁵ Ka vlan̄tá lu ta tvi gi ka ghərbə tsi ta ghərbaku ka raraza Lazglafta. Ka vlan̄tá lu ta mbrakwa magay manda tsaya ka tili fwađmbsak his mida. ⁶ Ka zlraftá tsi ta raraza Lazglafta, ka raraza hgani, nda vla nzakwani tani, nda inda gwal ta nzaku ta luwa tani. ⁷ Ka zlan̄tá lu ta tvi ŋa vulu nda mnduha Lazglafta, ŋa ghubasaptani ta həŋ ††. Ka vlan̄tá lu ta ga mgham ta ghəŋa inda mndəra mndu, nda inda zivra mndu, nda ya ta ghəŋa inda gwada ta gwadə lu, nda ya ta ghəŋa inda hadikha, ⁸ ŋa tsəlbay inda mnduha ta ghəŋa hadik ta tsəlbū ŋani, Tsa gwal kul vindaku hga taŋ ma defteri hafu daga zlrafta ghəŋa hadik da Zwan̄a. Tuwak ya si dza lu ya dza'a tsəlba tsa tsəlbū ya.

⁹ Ka mamu mndu nda sləməŋa snay, ka sna tsi.

¹⁰ Ka nda fa mndu ŋa ksaghatá da ga vu'a ya ná, dza'a ksaghaksa lu da ga vu'a.

Ka nda fa mndu ŋa dzata nda kafay ya guli ná, dza'a dza dza lu nda kafay.

Tsaya tama ná, dina ka nzata mnduha Lazglafta nda ksanatá ŋuduf nda ya nda zlḡhay nda ŋudufa taŋ.

† Grafta nda Daniyel 7:25, 12:7. †† Aya 5:7. Grafta nda Daniyel 7:8, 25, 11:36, 7:21.

Nimtak ta sabə ma hadik

¹¹ Ka nghan̄tá yu ta saba sana nimtak guli ma hadik. His dulani manda ŋa zwan̄a tuwak. Ta gwada guli manda ŋa makdakatanđan. ¹² Mbrakwa tsa nimtak taŋtaŋ ya da tsi. Ka marə tsi ta tsa mbraku ya ta kəma tsa taŋtaŋa nimtak ya. Ka mblə tsi ta mnduha ma ghəŋa hadik, nda inda skwiha mida ŋa tsəlbū ŋa tsa taŋtaŋa nimtak si balana lu manda skwi ŋa dzata, ta mbafta ya. ¹³ Ka magə tsi ta mandərmimi katakata, ha ka klagata tsi ta vu ta luwa ta hadik ta wa ira inda mnduha. ¹⁴ Ka nanaghatá tsi ta inda mnduha ma ghəŋa hadik nda skwa ndərmimay ya vlan̄ lu ta tvi ŋa magay ta kəma tsa taŋtaŋa nimtak ya. Ka'a nda mnduha ma ghəŋa hadik mant̄sa: «Magafwamaga ta skwa wuyay ŋa vlan̄tá glaku ta taŋtaŋa nimtak si balana lu manda skwi ŋa dzata, ka mbafta tsi ya,» ka'a. ¹⁵ Ka vlan̄tá lu ta tvi ta tsa mahisa nimtak ya ŋa vuslanamta hafu ta tsa skwa wuyay tsaf lu manda tsa taŋtaŋa nimtak ya, ŋa gwadayni ta gwada, ŋa pslatani ta inda gwal kul vlan̄tá glaku. ¹⁶ Ka tsa mahisa nimtak ya mant̄sa: Tahanafwataha ta ŋizla ta dzva zeghwi, ka ma bizlbizla kuma a tsi ta zwani, nda galata mnduha, nda la ka gadghəl, nda la ka pdu, nda la kul had ka vu'a, nda la ka vu'a tani. ¹⁷ Ka had tsa ŋizla ta nzakway ka hga tsa nimtak ya, ka mbsaka hgani a tsi ya, ta tsa mndu ya wu katsi, yaha da skwa skwi, yaha da dzawaptá skwi guli, ka'a.

¹⁸ Wana fitika zlagakwa mndu ya nda difil ma ghəŋani. Mndu ya nda difil ma ghəŋani ná, dza'a nda sna ta skwi ta kumə mbsaka hga tsa nimtak ya ta mnay. Tsa mbsak ya ná, manaka hga mndu ya. Mku' dərmək nda mku' mbsak mku' mida nzakwani.

Laha gwal varagagha lu

14 Ka nghan̄tá yu kay guli ta Zwan̄a Tuwak ta sladu ta ghwá Siyuna. Ta sladu mnduha dəmbu' dər-mək nda fwađ mbsak fwađ mida kawadaga nda tsi. Inda taŋ, nda vinda hga Zwan̄a Tuwak nda hga Dani guli ma bizlbizla kuma ‡ taŋ. ² Ka snan̄tá yu ta sani lwi ta ghudzagata manda ghudzaga mghama zala nda ya manda ghudzaga ŋəzla luwa. Tsa lwi ta snə yu ya ná, manda ghudzaga htimbil ta dzə lu ya nzakwani. ³ Lfida laha ta fə tsa ndəghata mnduha ya ta kəma dughuruk, nda ya ta kəma tsa skwiha fwađ nda hafu ma həŋ ya, nda ya ta kəma tsa halata mnduha ya. Had sana mndu ta laviŋta taghaftá tsa laha ya, ka tsa mnduha dəmbu' dər-mək nda fwađ mbsak fwađ mida si ta hadik vara lu ta həŋ ya a tsi wa.

⁴ Hahəŋ ná, ŋriŋ a həŋ ta vgha taŋ nda hliri wa. Ksanaksa həŋ ta vgha taŋ, ka nzata həŋ hezle'. Mista Zwan̄a Tuwak ta mbađa həŋ ta mbađa dər ta dza'a dig-tsi. Varagap mataba mnduha lu ta həŋ. Nda nza həŋ ka taŋtaŋani vlan̄ lu ta Lazglafta nda ya ŋa Zwan̄a Tuwak. ⁵ Ta sna a lu ta tsakalawi †† ma wa taŋ wa. Had sana masl̄vinza ta həŋ guli wa.

‡ Grafta nda 7:3, 8, Izekiyel 9:4. †† Grafta nda Sefuni 3:13.

Duhwalha Lazglafta hkən

⁶ Ka nghanṭá yu ta sana duhwala Lazglafta ta ndrə ma ghuvanata luwa. Mamu Lfida Gwada ɲa kdekedzerɛ da tsi ɲa mnay ɲa mnduha ta ghəɲa hadik, ɲa inda hadikha, ɲa inda mndəra mndu, ɲa inda mndəra gwada ta gwadə lu, ɲa inda zivra mnduha. ⁷ Ka'a nda lwi dagaladagala mantša: «Zlənawazlənə ta Lazglafta ka zləzlvə kuni, kabga saghasa fitika tsayni ta guma. Tsəlbawatsəlbə ta tsəlbə ɲa mndu ya ta magaftá luwa, nda hadik, nda drəf, nda dzubayha †,» ka'a.

⁸ Ka sabə mahisa sana duhwala Lazglafta. Ka'a mantša: «Kweɲ tama! Nda zləmba Babila ta nzakway ka luwa dagala. Snusna ta ima inabi ta inda mnduha, sa tsa ima inabi ya ná, hliri ya manda ɲani ††,» ka'a.

⁹ Ka sabə mahkəna sana duhwala Lazglafta guli. Ka'a nda lwi dagaladagala mantša: «Ka ta tsəlbəy mndu ta tsəlbə ɲa tsa nimtak ya, nda ya ɲa tsa skwa wuyay tsaf lu ya, ka tsu'aftá tsi ta ɲizla ta bizlbizla kumani ka ta dzvani a tsi, ¹⁰ dza'a say tsatsi guli ta ima inabi gatá si-da Lazglafta kul had sana skwi gabam lu mida. Tsa ima inabi ya ná, ma leghwa basatá ɲudufa Lazglafta pghamta lu. ɲa gay lu ta iri ɲani ma ghandanda ta vu ta kəma mnduha Lazglafta nda ya ta kəma Zwaɲa Tuwak ‡. ¹¹ Diɲa tsa vu ta gə lu ta iri ɲa taɲ ya ná, dza'a gdavagda ta ɲlu ta luwa ha ɲa kdekedzerɛ ††. Tsa gwal ta tsəlbə ɲa tsa nimtak ya, nda ya ɲa tsa skwa wuyay tsaf lu ya, nda inda gwal ta zlghaftá tsa mbsaka hgani ya ná, had mbi'a vgha taɲ ma ghuya daɲwa nda fitik tani, nda rvidik tani wa,» ka'a.

¹² Tsaya tama, kaghuni gwal ta snatá zlahə Lazglafta, ta zlghaftá Yesu nda ɲuduf, gdavawagda mantša ya.

¹³ Ka snanṭá yu ta sana lwi ta gwadagata ta luwa. Ka'a mantša: «Vinda! Daga ndana ná, "Rfu da gwal ta rwuta ma slna Lazglafta," ka'a. "Mantsa nzakwani, kada mbi'a hənɲ ta vgha ma slnaha taɲ, kabga ta dza'a mista taɲ slnaha taɲ,» ka Sulkum.

Guma Lazglafta ta ghəɲa mnduha ta ghəɲa hadik

¹⁴ Kə'a ka yu guli ná, ka nghanṭá yu ta ghwayak ka ɲusliɲ. Ta tsa ghwayak ya, mamu sana mndu manda Zwaɲa mndu †† ta nzaku tida, nda wa ta zewazewa dasu ma ghəɲani, nda ɲatá vdu ya nda za ma dzvani guli.

¹⁵ Ka sabə sana duhwala Lazglafta guli ma həga Lazglafta. Ka'a nda lwi dagaladagala nda tsa mndu ta nzaku ta ghwayak ya mantša: «Kla ta tsa vuda gha ya, ka tska ka ta skwi ta vvah, kabga saghasa fitika tska skwi ††† ta vvah. Nda ndəha nimaya ta hadik,» ka'a.

¹⁶ Ka wudidinṭa tsa mndu ta nzaku ta ghwayak ya ta tsa vudani ya, ka gi tskatá lu ta nimaya ta ghəɲa hadik.

¹⁷ Ka sabə sana duhwala Lazglafta ma həga Lazglafta ya ta luwa. Mamu vdu ya nda za da tsaya.

† Grafta nda 10:6. ⁷ nda skwi ya ɲa ɲanata. †† Grafta nda Isaya 21:9, Irmiya 51:7. ⁸ ‡ Grafta nda Isaya 51:17, Zlrafta 19:24, Izekiyel 38:22. Həga vu: Ngha ta Lukwa 17:29 nda skwi ɲa ɲanata. †† Grafta nda Isaya 34:10. †† Grafta nda 1:13, Daniyel 7:13. ††† Grafta nda Yuwel 4:13.

¹⁸ Ka sabə sana duhwala Lazglafta ma gwir, ya ta nzakway ta ga mgham ta ghəɲa vu. Ka'a nda lwi dagaladagala nda tsa mndu ta ɲanata vdu nda za ya mantša: «Wudidinṭa tsa vuda gha nda za ya, ka tskanata ka ta yakwa inabiha ta hadik, kabga nda ndəha tsa yakwani ya,» ka'a. ¹⁹ Ka gi wudinṭá tsa duhwala Lazglafta ya ta tsa vudani ya ta hadik. Ka tskatá tsi ta yakwa inabi ta hadik. Ka pghamtá tsi ta tsa skwi tska tsi ya ma mghama glifiɲa basata ɲudufa Lazglafta. ²⁰ Ka hu'anaptá lu ta tsa yakwa inabi ma tsa glifiɲa ya ta hula luwa. Ka mbəzagaptá us mida ka ta ta vgha ka mbada manda zala ha meli hkən dərɲək †††. Latani guli, ka lamla plis dida ná, ghəɲghəɲ yeya dza'a ng-haku.

Kdavakta ghuya daɲwa

15 Tahula tsa, ka nghanṭá yu ta sana ɲizla dagala nzakwani ta ndərmim lu nda ndərmima. Ka nghanṭá yu ta duhwalha Lazglafta ndəfánɲ nda ɲanṭatá ghuya daɲwaha ndəfánɲ ma dzva taɲ guli. Tsahaya kdavakta ghuya daɲwa, kabga tsahaya dzatá ghəɲa basa ɲudufa Lazglafta.

² Ka nghanṭá yu ta sana skwi manda drəf ta wudaku manda dalagar, nda vu mida guli. Ka nghanṭá yu guli ta gwal ta ghubasapta tsa nimtak ya, nda tsa skwa wuyay tsaf lu ya, nda tsa mbsaka hgani ya. Ta sladu hənɲ ta tsa drəf ta wudaku manda dalagar ya, nda ɲanṭatá htimbil ya vlanɲ Lazglafta ta hənɲ. ³ Fa laha ya si ta fə Musa ta nzakway ka kwalva Lazglafta nda laha ya si ta fə Zwaɲa Tuwak, ta fə hənɲ. Ka hənɲ mantša:

«Mgham Lazglafta ta mbruta, dagala slna gha ya ta magə ka, ka skwa ndərmimay nzakwani.

Kagha Mgham ta ghəɲa inda hadikha.

Inda skwi ta magə ka ná, tdukwatdukwa nzakwani, kahwathwata nzakwani guli. ⁴ Mghama da!

Wati ma mndu ya dza'a kwal kul vla glaku ɲa gha ka zləzlvə kagha na?

Kagha turtukwa gha ya nda ghuba.

Dza'a slí'agaghaslí'a mnduha ta inda hadikha da tsəlbə ta kəma gha,

kabga nda ngha hənɲ ta inda skwi ta magə ka ná, tdukwa nzakwani †,» ka hənɲ.

⁵ Tahula tsaya guli, ka nghanṭá yu ta gunatá həga tumpul ma həga Lazglafta ta luwa †† ya ta kəl mnduha ka guya vgha nda Lazglafta. ⁶ Ka slí'agaptá tsa duhwalha Lazglafta ndəfánɲ ya kay ma həga Lazglafta, nda ɲanṭatá ghuya daɲwaha ndəfánɲ ma dzva taɲ, nda sudatá lguta ɲusliɲ tiilil ta wdaku ta vgha taɲ. ⁷ Ka hlaftá sani mataba tsa skwiha fwad nda hafu ma hənɲ ya kay ta leghwaha ndəfánɲ ka dasu ka dasu, ka vlanṭá tsa duhwalha Lazglafta ndəfánɲ ya kay. Tsa leghwaha ya ná, nda ndagha nda ndagha hənɲ nda basa ɲudufa Lazglafta ta nzakway ɲa kdekedzerɛ. ⁸ Ka ndəghanaftá diɲ ta sabi ma glakwa Lazglafta nda ya ma mbrakwani

††† Aya 19:20. Grafgra nda Isaya 63:1. ⁶ Nada ghəɲ 1:15. ⁸ Ngha ta Sabi 15:1 nda Irmiya 10:7, Zabura 86:9. †† Grafta nda Sabi 38:21.

† ta tsa hēga Lazglafta ya. Had tvi ŋa ləglama mndu da tsa hēga Lazglafta ya, ha ka dzatá ghēŋa tsa ghuya daŋwaha ndəfánj da tsa duhwalha Lazglafta ya wa.

Leghwa basatá ŋudufa Lazglafta

16 Ka snə yu ta sana lwi dagala ta sabi ma hēga Lazglafta. Ka'a nda tsa duhwalha Lazglafta ndəfánj ya mantsa: «Lawala da pghadata ta hadik ta tsa leghwa basatá ŋudufa Lazglafta ndəfánj ya,» ka'a.

² Ka slí'aftá taŋtaŋa duhwala Lazglafta, ka laghwi pghadatá ŋani ma leghwa basata ŋuduf ta hadik. Ka slaftá ghwadak ghwadaka lkuha ta kuzlaku †† ta gwal nda ŋizla nimtak, nda ya ta gwal ta tsəlu ŋa tsa skwa wuyay tsaf lu ya, ta hēŋ.

³ Ka pghadatá mahisa duhwala Lazglafta ta ŋani ma leghwa basata ŋuduf da drəf. Ka nuta drəf manda usa mndu nda mta. Ka rwuta inda skwi nda hafu ma drəf.

⁴ Ka pghadatá mahkəna duhwala Lazglafta ta ŋani ma leghwa basata ŋuduf da ghwa nda ya ta dzubayha. Ka mbədavafatá imi ka us ‡. ⁵ Ka sana duhwala Lazglafta ya ta ŋanata imi ta snə yu mantsa:

«Kagha ná, nda tvani tsata ka ta tsa guma ya.

Manda ghalya ka,

mamu ka ndanana guli.

Nda ghuba nzakwa gha.

⁶ Tsa mnduha ya ta pghintá usa mnduha gha nda la anabiha gha, Lazglafta.

Tsaya ta kəl ka ka vlaŋtá us ta hēŋ ŋa say taŋ.

Mutsaf mantsa hēŋ ta skwi ta raŋta hēŋ,» ka'a.

⁷ Ka sana duhwala Lazglafta ma gwir ta snə yu mantsa: «Mantsaya nzakwani Mgham Lazglafta ya ta mbranaghata inda skwi. Ta tsay ka ta guma kahwath-wata nda tvani,» ka'a.

⁸ Ka pghanaftá mafwada duhwala Lazglafta ta ŋani ma leghwa basata ŋuduf ta fitik. Ka mutsafa fitik ta tvi ŋa dra mnduha nda vu. ⁹ Ka kdahə tsi ta mnduha ka ŋdaŋda. Ka razə mnduha ta hga Lazglafta, ya nda mbraku ta ghēŋa tsa ghuya daŋwa ya. Ama ka kwalaghutá hēŋ ta paya tva taŋ ŋa vla glaku ŋani.

¹⁰ Ka pghaftá mahutafa duhwala Lazglafta ta ŋani ma leghwa basata ŋuduf ta dughurukwa nimtak. Ka nutá ga mghamani tdik ka grusl ††. Ka hpadə mnduha ta slí'ŋa taŋ, kabga vəl basa kuzlakwani. ¹¹ Ka razə hēŋ ta Lazglafta ta luwa ta ghēŋa lukwa taŋ, nda ghuya daŋwa taŋ. Ka kwalaghutá hēŋ ta paya tva taŋ ma slnaha taŋ.

¹² Ka pghaftá mamku' a duhwala Lazglafta ta ŋani ma leghwa basata ŋuduf ta ghwa dagala ta hgə lu ka Ifrata. Ka su'itá tsa ghwa ya ŋa paya tvi ŋa mghamha ta slí'agafata nda ma mndəra luwa. ¹³ Ka nghanjá yu ta saba ghwadaka sulkumha hkən manda kləŋ manda kləŋ ma wa makdakatanəŋ, nda ya ma wa nimtak, nda ya ma wa ghwadaka anabi. ¹⁴ Tsa ghwadaka sulkumha ya ná, sulkumha halaway ya ta maga skwa ndərmiməy. Ka laghu hēŋ slanaghata mghamha ta

ghēŋa hadik demdem, ŋa hagaktá hēŋ ŋa vulu badu tsa mghama fitik ta nzakway ka ŋa Lazglafta ta mbruta ya.

¹⁵ «Wya yu ta lagha manda ghali. Rfu da mndu ya ta nzata hzleŋa, ta nghan lgutani da mbadə tsi ta mbadə ka fərdi'u, da ksutá tsi ka hula da mnduha,» ka Mgham.

¹⁶ Ka tskanata tsa sulkumha ya ta tsa mghamha ya kay, ma sana vli ta hgə lu nda gwada Hebru ka Har-mageduŋ.

¹⁷ Ka pghadaftá mandəfánj duhwala Lazglafta ta ŋani ma leghwa basata ŋuduf da ghuvanata luwa. Ka snagaptá sana lwi ma dughuruk ma hēga Lazglafta. «Nda kda!» ka'a. ¹⁸ Ka wdə luwa ta wdu, ka hlə lu ta wi, ka ŋzlə luwa ta ŋzlu, ka ghudzavafata hadik. Ka yawu ka yawu fatá mndu, ta ghudzavaf a hadik katakata tab ta tsaya wa. ¹⁹ Ka kwahavaptá tsa luwa dagala ya hkən. Ka hwanzabta inda luwaha ta ghēŋa hadik guli. Ka havaktá Lazglafta ka luwa dagala ta nzakway ka Babila, ŋa sunustá leghwa basata ŋudufani †† katakata ya. ²⁰ Gi rək, zwawada inda hadikha ta tsatsamta ma drəf. Gi lpay nghəgla a lu ta ghwáha guli wa. ²¹ Ka rkagatá paplaha ††† dagaladagala ta luwa ta ghēŋa mnduha. Ka rarazə mnduha ta Lazglafta ta ghēŋa tsa ghuya daŋwa taŋ da tsa paplaha ya, kabga fərtufəta tsa ghuya daŋwa ya katakata.

Guma taghēŋa Babila

17 Tahula tsa, ka gavagahatá sani turtuk ma tsa duhwalha Lazglafta ndəfánj ta ŋanata leghwaha ndəfánj ya tavata i'i. Ka'a mantsa: «Sawi ka maraghata yu ka lu dza'a tsa guma ta tsa mghama hliri ta nzakway ka luwa dagala, ta nzafta ta imiha ya ba. ² Nda tsatsi ndəramta mghamha ta ghēŋa hadik ta hliri, ka ghuytá mnduha ta ghēŋa hadik duriŋ da tsa hliri ††† ya,» ka'a.

³ Ka lamə Sulkum da i'i, ka klaghatá duhwala Lazglafta ta i'i da mtak. Ka nghanjá yu ta sana marakw ta nzafta ta nimtak ka dva ghlez hada. Rakwatsak, vivindatá ta hga rarazatá Lazglafta ta tsa nimtak ya, ndəfánj ghēŋani, ghwanj dulihani. ⁴ Tsa marakw ya ná, lguta dvaŋdvaŋa nda ya ka dva ghlez sudava tsi, nda rka ta rka nda mizidikwa dasu, nda ya nda pala ta wdaku, nda ya nda zidaha nda bla nda bla dzvani. Leghwa dasu ŋana tsi ma dzvu nda ndəghata manzakdaway, nda ghwadaka skwiha ma vəl hlirani mida. ⁵ Nda vinda hga difatá skwi ma bizlbizla kumani. «Luwa Babila, mani ma gwal ta hliri, nda ya nda manzakdawayha ta ghēŋa hadik.» ⁶ Ka nghə yu ta ghuyatá tsa marakw ya da usa mnduha Lazglafta, nda ya da usa masləmtsəkha Yesu.

Na tsa nghanjá da mantsa ya ná, ka ndərmimə yu nda ndərmimə katakata. ⁷ Ka tsa duhwala Lazglafta ya nda i'i mantsa: «Nya ta ndərmimə ka mida? Dza'a mnaghama yu ta klatá ghēŋa difatá skwi ta ghēŋa tsa marakw ya, nda ya ta ghēŋa tsa nimtak ya nzaf tsi tida, ndəfánj ghēŋani, ghwanj dulani ya. ⁸ Tsa nimtak

† Grafta nda Sabi 40:34. 35, 1 Mghamha 8:10. 11, Isaya 6:4.

†† Nghan ta Sabi 9:10. ‡ Gray nda Sabi 7:17. 21. †† Gray nda Sabi 10:21. 22.

‡‡ Gray nda Isaya 51:17. ††† Gray nda Sabi 9:23. 24. ††† Aya 1:2 Gray nda Irmiya 51:13, Isaya 23:17, Irmiya 51:7.

nghe ka ya ná, si mamu ghalya, ama ta had ndanana wa. Dza'a safsa ma gudzuvruñ † ka dza'a da vla zadakwani. Mnduha ta nzaku ta ghəŋa hadik, tsa gwal kul vindaku hga taŋ ma deftera hafu daga ma zrafta ghəŋa hadik, ya həŋ, ŋa ndermimay taŋ nda ndərmi-ma nghanər həŋ ta tsa nimtak ya. Nziya nza tsi, si mamu tsatsi ghalya, ama ta had ndanana wu, ta dza'a zlagapzaga guli.

⁹ «Hadna, nda nza na fitik na ŋa snaŋtá skwi nda mahizl, nda ya nda difil mida. Tsa ghəŋha ndəfán ya ná, tsaya ghwáha ndəfán nzanaf tsa marakw ya ta həŋ. Nda nza həŋ guli ka mghamha ndəfán. ¹⁰ Hutaf gwal ta zlambuta mataba taŋ. Ta teke'a sani turtuk. Ta sagha a sani guli karaku wa. Dər saghaha tsatsi dazlay katsi, sira a dza'a nzdavata tsa ga mghamani ya wa. ¹¹ Tsa nimtak si ghalya ya kay, kul had ndanana ya, tsatsi dza'a nzaku ŋa matghasa mgham. Tekw tsatsi mataba tsa mbsakha ndəfán ya, ama ta dza'a da vla zadaku.

¹² «Tsa duliha ghwanj nghe ka ya ná, mghamha ghwanj †† ta kul mutsaftá ga mgham ya. Ama dza'a mutsafmutsa həŋ ta ga mgham ma fitik kwitikw kawadaga nda tsa nimtak ya. ¹³ Ka skwa turtuk ndana tsa mghamha ya ŋa zlanəŋta taŋ ta mbrakwa taŋ, nda ga mghama taŋ, ta tsa nimtak ya. ¹⁴ Dza'a vulay həŋ ta vullu nda Zwanja Tuwak, ŋa ŋrapta Zwanja Tuwak kawadaga nda mnduhani gwal hagaf tsi, gwal zabap tsi, gwal ka ŋərmani ya, ta həŋ. Zwanja tuwak mgham ta ghəŋa mghamha, tsatsi mali ta ghəŋa maliha guli,» ka'a.

¹⁵ Ka tsa duhwala Lazglafta ya nda i'i guli mantasa: «Tsa imiha nghe ka nzaf gwal ta hliri tida ya ná, mnduha, nda dəmga, nda hadikha, nda gwadaha ta gwadə lu, tsahaya. ¹⁶ Tsa duliha ghwanj nghanj ka nda nimtak ya, dza'a husaŋhusa tsa marakw ta hliri ya ta həŋ, ŋa sudata taŋ ka zlanəŋta ka fərđi'u, ŋa zuta taŋ ta slu'ani ka zadana nda vu. ¹⁷ Mantasa ya ná, Lazglafta ta fanamta həŋ ma ndana taŋ ŋa magata taŋ ta skwi ya ta kumə tsi. Ka sagha ndana taŋ ka skwa turtuk, ka vlanəŋta həŋ ta ga mghama taŋ ta tsa nimtak ya ha ka sagha fitika dzatá ghəŋa gwada Lazglafta.

¹⁸ «Tsa marakw nghe ka ya guli ná, tsaya luwa dagala ta ga mgham ta ghəŋa mghamha ta ghəŋa hadik,» ka'a.

Zləmbata Babila

18 Tahula tsaya, ka nghanəŋtá yu ta sana duhwala Lazglafta ta saha daga ta luwa, dagala glakwa mbrakwani. Ka tsuwadəkanaftá tsa glakwa mbrakwani ya ta ghəŋa hadik demdem. ² Ka gugudatá tsi nda lwi dagala dagala. Ka'a mantasa:

«Nda zləmba!

Ya nda zləmba Babila ta nzakway ka luwa dagala.

Nuna ka luwa nzakwa halaway ndana tama.

Hada vla difa inda ghwadaka sulkumha nda ghwadaka zarakha ta mbiđu lu.

³ Zlambuzlamba luwa Babila,

† Ngha ta 11:7 nda skwi ŋa ŋanata vindij lu mistani. †† Gray nda Daniyel. 7:24.

kabga fafa ta ghəŋani ka maga sli'ŋsli'ŋ. Sasusasa inda mndəra mndu ta ima inaba kbatá tsa sli'ŋsli'ŋani ya.

Fa fa mghamha ta ghəŋa hadik ta ghəŋa taŋ ka maga sli'ŋsli'ŋ nda tsi.

Nuna gwal ta tsakala ta ghəŋa hadik ka gadghəl nda skwiha ta tadaku iri tida si da tsi,» ka'a.

⁴ Ka snaŋtá yu guli ta sana lwi ta gwadagata ta luwa.

Ka'a mantasa:

«Mnduha da! Sli'apwasli'a ma tsa luwa ya, kabga yaha kuni da ŋlamta ma tsa dmakwani ya, da dədamtá kuni ma ghuya dənwa manda ŋani guli.

⁵ Sli'apwasli'a, kabga fərtufəŋta ndikata tsa dmakwani ya dikw ta luwa.

Zanap a Lazglafta ta tsa ghwadaka slnani ya wa.

⁶ Ghuyanapwaghuya ta dənwa manda va ya ghuyanap tsatsi ta mnduha!

Manda va tsaya manda va tsaya his ka kuni planamtá skwi ya magana tsi ta sanlaha.

Ka leghwa wud turtuk ka tsatsi tanafta ima inabani ta mndu ya,

ka leghwa wudwud his ka kaghuni planamta.

⁷ Tab ta tsa glakwani nda zatá mghamani ya ka kuni dza'a ganap tiri ka ninta ka skwa hidahida.

Ka'a ta ndanay ma ghəŋani na:

«Nda nza nzakwa da ka mgham, nza a yu ka wadgu wu,

walanəŋta a yu ta nzata ka skwa hidahida wu,» ka'a.

⁸ Tsaya tama, badu va tsa fitik turtuk ya dza'a slanaghata ghuya dənwani

ta nzakway ka mtaku,

nda nzaku ka skwa hidahida, nda maya, ŋa drijta nda vu guli.

Mgham Lazglafta ná, Lazglafta ta mbruta ya.

Tsatsi ta tsanaghatá guma ‡,» ka'a.

⁹ Nghanəŋta inda mghamha ta ghəŋa hadik ta gutá sli'ŋsli'ŋ nda tsi, ta zutá mgham da tsi ta dīŋa tsa luwa ya ta draku, dza'a tawirj tawa həŋ, dza'a ŋadīŋŋada həŋ ta ghəŋ. ¹⁰ Dī'ŋ dza'a nzakta həŋ, kabga zləŋa tsa ghuya dənwa hada ya. Ka həŋ dza'azlay mantasa:

«Aya! Aya Babila ta nzakway ka luwa dagala, luwa ya ta mbruta!

Gi hadahada ná, tsaghaghata guma †† tsa re!» ka həŋ.

¹¹ Ka taw gwal ta tsakala ta ghəŋa hadik ta taw, ka ŋada ghəŋ ta ghəŋa tsa luwa ya, kabga had mndu dza'a skugəltá huzla taŋ wa. Tsa huzlaha ya ta nzakway ka

¹² dasu, nda dzindar, nda palaha nda bla nda bla dzvani, nda skwiha lwi, nda lgutha kulefedfedə, nda lgutha ka dva ka dva, nda lgutha ta wdaku, nda sanlaha ma lgutha dīnadina, nda inda mndərga udzuha nda bla mutsay, nda inda mndəra skwiha magaf lu nda sli'ŋa gwi'əŋ, nda skwiha magaf lu nda kufur ka ghuvazwanj zwanj. Sanlaha guli ná, magaf nda pala lu. ¹³ Ta

‡ Vli ŋa gray nda aya 4:8. Aya 4: Isaya 48:20, Irmiya 50:8, 51:6, 45. Aya 5: Zrafta 18:20. 21, Irmiya 51:9. Aya 6: Zabura 137:8, Irmiya 50:29. Aya 7:8. Isaya 47:7. 9. †† Aya 9:10. Gray Izekiyel 26:16-17.

dzawapdzawa hən̄ guli ta urdiha kavghakavgha, nda sluhwaha zdazda zi'akwani, nda ima inabi, nda rdi, nda hupu, nda hya, nda slaha, nda tuwakha, nda plisha, nda vu'aha ta nzakway ka mnda sēla guli. Ta had̄ mndu ta skugēlta hən̄ wa. ¹⁴ Ka tsa gwal tsakala ya nda tsa luwa ya mantša:

«Nda zada inda tsa skwiha ta zdəgaghata ya, zwaɖuzwada inda gadghəla gha, nda inda skwiha ta zə ka ta mghama gha tida. Mutsəglaf a ka wa,» ka hən̄.

¹⁵ Tsa gwal tsakala ta tsakala tsa skwiha ma tsa luwa, ka nuta hən̄ ka gadghəl ya, di'ij̄ nzakta hən̄ kabga zlēŋa tsa ghuya dāŋwani [†] ya. Dza'a taway hən̄ ta taw ŋa nzakwa taŋ ka skwa hidahida. ¹⁶ Ka hən̄ dza'azlay mantša:

«Aya! Aya Babila! Ta nzakway ka luwa dagala, si ta rkaftarka nda lgut kulefedfedā, nda ya nda lgutā dva, nda ya nda lgut ta wɖaku, nda ya nda mizidikw. Magaf nda dasu lu ta sanlaha, nda palaha ta dīnuta sanlaha.

¹⁷ Gi hadahada ná, ka zadanata mndərga tsaya ma gadghəl re!» ka hən̄. Ka nzaktá inda gwal ta swa kwambalu, nda gwal ma kwambalu tani, nda la sludza imi tani nda gwal kasa klipi tani, di'ij̄ nda tsi. ¹⁸ Na ngay ta dukwakwa dīŋa drakwa tsa luwa ya, ka wahu hən̄ ta wahu. Ka hən̄ mantša: «Wati luwa ya dagala ŋa gray nda tsa luwa ya na?» ka hən̄. ¹⁹ Ka tsədə hən̄ ta hadik ta ghən̄, ka taw, ka ŋadā ghən̄, ka wahu. Ka hən̄ mantša:

«Aya! Aya luwa dagala! Luwa ya ta nanaftá gwal kwambalu ka gadghəl. Gi hadahada ná, gi zadanatá ^{††} tsa re!» ka hən̄.

²⁰ Kaghuni gwal ta luwa, rfawarfa kaghuni ta rfu ta ghən̄a zadanatá tsa luwa [‡] ya. Kaghuni mnduha Lazglafta nda gwal ghunay, nda la anabi. Rfawarfa ta rfu kaghuni guli, kabga tsanaghata Lazglafta ta guma ta ghən̄a tsa skwi magaghuna tsi ya.

²¹ Tahula tsa, ka klafta sana duhwal nda mbra ta nza-kway ka duhwala Lazglafta ta sana pala dagala manda buna ka vzaghata da drəf. Ka'a mantša: «Mantsaya dza'a vzidiŋta lu ta Babila ta nzakway ka luwa dagala, ŋa kwal kul nghəglanŋta. ²² Had̄ lu dza'a snəglanŋta ghudzagata htimbil, dər gwal ta fa laha ka dza dewdew, nda gwal ta vya sirŋlak, nda gwal ta vya talak-wa tani ma luwa Babila wa. Had̄ lu guli dza'a sləglanaghatá gwal vivda dər má wati ma sana skwi tsi wa. Had̄ lu dza'a snəglanŋtá ghudzaga buna ma luwa Babila guli wa. ²³ Had̄ tsuwadaka pitirila ta dza'a tsuwadəkəglaku ma Babila wa. Had̄ lu dza'a snəglanŋta lwa zwanamidzi nda makwamidzi ma Babila wa. Ghalya ná, malaghumala gwal ta tsakalaghatá tsakala ka pɖakwa sanlaha ta ghən̄a hadik. Nda tsa mbədak-

wa gha ya gataghata ka ta inda mndəra mnduha ^{‡†},» ka'a.

²⁴ Ta ghən̄a tsa guli ná, ma Babila slanaghata lu ta pghatá usa la anabi, nda usa mnduha Lazglafta, nda usa inda gwal psala lu ta ghən̄a hadik [‡].

Laha zatá ghwa

19 Tahula tsa, ka snanŋtá yu ta lwi dagala ta ŋzлата ta luwa manda lwa tskata mnduha. Ka'a mantša:

«Zlēlvawa Lazglafta, tsatsi ta mba mnduha.

Ŋa Lazglafta mu glaku nda mbraku tani.

² Nda tvani manda ya ta raku ta tsa tsi ta guma.

Ka tsanaghatá tsi ta guma ta tsa mghama slī'ij̄ ta badziŋta hadik nda tsa slī'ij̄slī'ij̄ani ya.

Ganapga Lazglafta tiri

kabga vəl psilatani ta kwalvahani,» ka'a.

³ Ka hən̄ ka mahis mantša:

«Zlēlvawa Lazglafta.

Had̄ tsa dīŋ ta dukwaku ma vəl dra tsa luwa ya dza'a hlata wa,

ŋa kdekedzeŋ dza'a gɖavata tsi,» ka hən̄.

⁴ Ka gi zlambatá tsa halata mnduha hisamsak fwad mida ya, nda tsa skwiha fwad nda hafu ma hən̄ ya, ka tsəlbu ta kəma Lazglafta ta nzaku ta dughuruk. Ka hən̄ mantša: «Amin! Zlēlvawa Lazglafta,» ka hən̄.

⁵ Ka gwadagapta sana lwi ma tsa dughuruk ya. Ka'a mantša:

«Inda kaghuni kwalvahani, kaghuni gwal ta zlēlvay, zwani nda galata mnduha tani, zlēlvawa Lazglafta,» ka'a.

⁶ Ka gi snanŋtá yu ta sana lwi manda lwa tskata mnduha, ta ghudzagata manda zala dagala ma ghwa, ta ŋəzlu manda ŋəzla luwa ta ghudzagata nda mbraku. Ka'a mantša:

«Zlēlvawa Lazglafta! Mghama mu Lazglafta ta mbruta,

tsatsi ta ga Mgham ^{‡‡}.

⁷ Rfamara ta rfu, wadāh ká mu nzata,

vlanŋmavla ta glaku,

kabga nda maga fitika klay Zwanŋa Tuwak ta makwamidzani,

nda hba vgha makwamidzani guli.

⁸ Vlanŋvla lu ta tvi ŋa sudavatá lgut kulefed fedā, ta wudaku, nda ghuba guli,» ka'a.

«Tsa lgut kulefedfedā ya ná,

slna tdukwa maga mnduha Lazglafta ya.»

⁹ Ka sana duhwala Lazglafta nda i'i mantša: «Vin-dafvinda kazlay: Rfu da gwal hagaf lu da vla za skwa zaya klay Zwanŋa Tuwak ^{‡‡‡} ta makwa» kə'a. Ka'a nda i'i guli mantša: «Nana gwadaha na ná, gwada Lazglafta ya kahwathwata,» ka'a.

¹⁰ Na tsa snanŋta dā mantša ya, ka zləmbata yu ka tsəlbu ta kəmani. Ama ka'a nda i'i mantša: «Nawa, ma

[†] Aya 11:15. Gray nda Izekiyel 27:31, 36, 27:12, 13, 22, 27:31, 36.

^{††} Aya 17:19. Gray nda Izekiyel 27:29-34. [‡] Gray nda Irmija 51:48.

^{‡†} Aya 21:23. Gray nda Irmija 51:63, 64, Izekiyel 26:21, 26:13, Isaya 24:8, Irmija 7:34, 25:10. ^{‡‡} Gray nda Irmija 51:49. ^{‡‡‡}

Aya 5:6. Gray nda Zabura 135:1, Izekiyel 1:24, Zabura 97:1, 99:1.

^{‡‡‡} Gray nda Mata 22:1-14, Lukwa 14:15-24.

magə † ka mantsa! Mnda ksanatá slna ta Lazglafta yu manda va kagha, manda va zwanama gha ta njanatá kahwathwata ya marigiñ lu nda ma Yesu. Nja Lazglafta dza'a tsəlba ka ta tsəlbu,» ka'a.

Tsa kahwathwata marigiñ lu nda ma Yesu ya ta vlata mbrakwa kla lwa Lazglafta.

Mndu ta nja plisa njuñ

¹¹ Tahula tsa, ka nghanťá yu ta gunatá luwa, gi ka zlagapta sana plis ka njuñ. Njərma mndu nda vərđa mndu ta hga lu ta tsa mndu ta tsa plis ya. Tudukwa ta tsa tsi ta guma ††, tđukwa ta vula tsi ta vulu guli. ¹² Manda zlgħakwa vu ya irani. Nda ndəgha zewazewaha ma ghəñani. Mamu sana hgu vindaf lu ta vghani. Tsa hgu ya ná, hađ sana mndu nda sna wu, ba tsatsi turtukwani yeya nda sna. ¹³ Lgut tsghumam lu ma us sudava tsi ta vgha. «Gwada Lazglafta» hgani. ¹⁴ Mbađa la sludziha ta luwa ka sli'i mistani ta plis ka njuñ ka njuñ, nda susudata lgutha kulefedfəđa, ka njuñ ka njuñ, nda ghuba nda ghuba guli. ¹⁵ Ka sabə na kafay nda za wani pit ma wani nja zadanatá mnduha kul snatá nani, nja gayni ta mgham ta ghəña tañ nda mani'uwa kufur, nja hu'anaptani ta həñ manda hu'a yakwa inabi ma glifiñ nja điza imani ya. Tsaya dza'a maranťa kazlay: Katakata basatá njuđufa Lazglafta ta mbruta kə'a.

¹⁶ «Rveri ta ghəña rveriha, Mgham ta ghəña mghamha,» ká lu vindaťá hgu ta lgutani nda ya ta rkufani.

¹⁷ Tahula tsa guli, ka nghanťá yu ta sana duhwala Lazglafta ta sladu ta fitik. Ka gugudata tsi nda lwi dagala dagala. Ka'a nda inda zarak ta ndaraku ma ghuvanata luwa mantsa: «Sli'akwa sli'a ka tskavata kuni nja za skwa zaya skalu dagala da Lazglafta. ¹⁸ Sawa da za slu'a mghamha, nda slu'a mghamha sludziha, nda slu'a gwal nda mbra nda mbra, nda zlu'a plisha nda gwal tida tani, nda slu'a inda mnduha ta nzakway ka vu'a, nda gwal kul hađ ka vu'a, zwani nda galata mnduha ‡ tani,» ka'a.

¹⁹ Ka gi nghanťá yu ta tsa nimtak ya, nda mghamha ta ghəña hadik, nda sludziha tañ tani, ta tskavata nja vulu nda tsa mndu ta nzafta ta plis ya, nda ya nda sludzihani tani. ²⁰ Ka gi ksuta lu ta tsa nimtak ya kawadaga nda tsa ghwadaka anabi si ta magatá mazəməməha ta kəma tsa nimtak ya. Nda tsa mazəməməha maga tsi ya nanaghata tsi ta gwal ta tsu'aftá nja tsa nimtak ya ka tsəlbu nja skwa wuyayni ya. Ka pghaghatá lu ta həñ his his ta ndiri ta ndiri da duda vu ghandand. ²¹ Ka gi pslatá lu ta sanlaha nda kafay ya ta sabi ma wa tsa mndu ta nzafta ta plis ya. Ka babaghutá zarakha da slu'a tañ.

Vaku dəmbu'

20 Tahula tsa, ka nghanťá yu ta saha duhwala Lazglafta daga ta luwa, nda klatá makubla gudzuvrurñ nda ya nda mghama zida ma dzvu. ² Ka

† Gray nda 22:8-9. †† Gray nda Izekiyel ... 1:1, Zabura 96:13, Isaya 11:4. ‡ Aya 17:18. Gray nda Izekiyel ... 39:17-20.

ksaftá tsi ta tsa makdakatanđanđ dzidza nahadik, ta nzakway ka mghama ghwadaka sulkum, halaway hgani ya. Ka habafta tsi nja za vaku dəmbu'. ³ Ka vzaghatá tsi da tsa gudzuvrurñ ya, ka hunustá tsi ta wa tghani ka njarzlafta, kada kwala tsi ta nangəltá mnduha ta ghəña hadik ha ka hdatá tsa vaku dəmbu' ya. Tahula tsaya, nja zligiñta nja vaku kwitikw.

⁴ Tahula tsa guli, ka nghanťá yu ta dughurukha ††. Ka vlanťá lu ta mbrakwa tsa guma ta gwal ta nzaku tida. Ka gi nghanťá yu ta hafa gwal datsaghu lu ta ghəña tañ ta ghəña vəl mna gwada Yesu nda ya ta ghəña gwada Lazglafta. Hahəñ ná, tsəlban a həñ ta tsəlbu nja tsa nimtak ya nda ya nja skwa wuyayni tani wa. Hađ njizlani ta kuma tañ nda ya ta dzvuha tañ wa. Ka vramťá həñ, ka gə həñ ta mgham kawadaga nda Yesu Kristi ka vaku dəmbu'. ⁵ Tsaya tañtañ sli'agapta ma mtaku. Sanlaha ma gwal ta rwuta ná, vrəglam a hahəñ nda hafu ha ka kdatá tsa vaku dəmbu' ya wa. ⁶ Rfu da tsa gwal ta sli'agapta tañtañ ma mtaku ya, nda ghuba hahəñ. Ta hađ mahisa mtaku nda mbraku ta ghəña tañ wa. Hahəñ ná, dza'a nzakway həñ ka gwal ta dra skwi nja Lazglafta nda ya nja Yesu Kristi, nja gay tañ ta mgham kawadaga nda Kristi ka vaku dəmbu'.

Kdatá mbrakwa halaway

⁷ Manda kdatá tsa vaku dəmbu' ya, nja pligiñťá halaway ma gamakani, ⁸ nja sabani da nangəltá mnduha ta ghəña hadik demdem, ta nzakway ka hadika Gwagw nda Magwagw, kada tskanata tsi ta həñ nja vulu. Manda wutak ma ghwa mbsaka tañ. ⁹ Ka sli'agaghata həñ ma inda vli ta ghəña hadik, ka wamtá həñ ta ghuba mnduha Lazglafta nda tsa luwa đvu Lazglafta ya tani. Ama ka saha vu daga ta luwa ka dughwadutá həñ. ¹⁰ Ka gi klaťá lu ta tsa halaway ta nana həñ ya ka vzagghata da duda vu ghandand ma vli hada tsa nimtak nda ghwadaka anabi ya, nja giri nja tañ hada nda fitik tani, nda rvidik tani ha nja kdekedzerñ.

Dzatá ghəña guma

¹¹ Tahula tsa, ka nghanťá yu ta sana dughuruk ka njuñ dagala, ta nzaku mndu tida. Ka nutá hadik nda luwa lay ta kəmani. Nghəglanťa a lu ta həñ wa. ¹² Ka gi nghanťá yu ta gwal ta rwuta, galata mnduha nda zwani tani ta nzaku ta kəma tsa dughuruk ya. Ka gwananaťá lu ta defteriha. Ka gunanaťá lu ta sana defteri ta nzakway ka deftera hafu. Ka tsanaghata lu ta guma ta gwal ta rwuta tabta slnaha tañ ta magata həñ manda va ya nda vinda ma tsa defteriha ya. ¹³ Ka varanaktá drəf ta mnduha ya si rwana tsi. Ka varanaktá mtaku nda vla tska vgha gwal ta rwuta ta ya si da hahəñ. Ka tsanaghatá lu ta guma ta həñ tabta slnaha tañ ta magata həñ. ¹⁴ Ka gi klafta lu ta mtaku nda vla tska ta vgha gwal ta rwuta tani, ka pghagghata da duda vu. Tsa duda vu ya ta nzakway ka mahisa mtaku. ¹⁵ Ka slanagha a lu ta vindatá ta hga dər wati ma mndu ma

†† Gray nda Daniyel. 7:9, 22.

tša deftera hafu ya wu katsi, dza'a klafkla lu ta tša mndu ya ka vzaghata da duda vu.

Lfida luwa nda lfida hadik

21 Tahula tša, ka nghanťa yu ta sana lfida luwa nda sana lfida hadik. Lula tanťana luwa nda tanťana hadik, ta had dräf guli wa. ² Ka gi nghanťa yu ta saha luwa dagala nda ghuba, ta nzakway ka luwa Ursalima ta luwa daga da Lazglafta. Nda rkarkani manda makwa ta dza'a da zä'al. ³ Ka snanťa yu ta sana lwi ta gugudagapta ma dughuruk. Ka'a mantsa: Wya hęga tumpula nzakwa Lazglafta mataba mnduha! Nja nzakwani kawadaga nda hęj, ęa nzakwa tanť ka mnduhani, ęa nzakwa tsatsi guli kawadaga nda hęj, ⁴ ęa masanaptani ta hęj ta inda ima taw ma ira tanť. Ta had mtaku dza'azlay dekdek wa. Ta had taw dza'azlay dekdek guli wu, dęr wahu, dęr kuzlakwa skwi, kabga lula † tanťana skwiha.

⁵ Ka tša mndu ta nzafta ta dughuruk ya mantsa: «Ndana tama, wana yu ta magafta inda skwi demdem ka lfidani,» ka'a. Ka'a guli mantsa: «Vindaf vinda, kabga na gwadhaha na ną, kahwathwata nzakwani, skwi ęa fafta ghęj tida ya,» ka'a.

⁶ Ka'a nda i'i guli mantsa: «Nda kda tama! I'i zraftani nda kdavaktani, i'i nahani nda kwanahani. Mndu ya kuzanťa ndala, dza'a vlaręvla yu ta dzubaya imi ta vla hafu ka mbalay. ⁷ Mndu ya ta zatą ghwa, dza'a vlaręvla lu ta tša skwiha ya. Dza'a nzakway yu ka Lazglaftani, dza'a nzakway tsatsi guli ka zwanťa †† da. ⁸ Ama gwal ta yadi, nda gwal ta mbręs, nda gwal ta maga manzakdaway skwiha, nda gwal ta pslatą mndu, nda gwal ta maga sli'įnsli'įn, nda gwal ta mbadaku, nda gwal ta wuya skwi, nda inda gwal ta tsakalawi ya, da duda vu ghandand dza'a pghaghata lu ta hęj. Tsaya ta nzakway ka mahisa mtaku,» ka'a.

Lfida Ursalima

⁹ Tahula tša, ka sagha sani turtuk mataba tša duhwalha Lazglafta ndęfanť, ta ęanjanatą leghwaha ndęfanť, nda ndaghatani nda tša ghuya dęnwaha ndęfanť ka kwanahani ya. Ka gwadgihatą tsi, ka'a mantsa: «Saghasa! Ka maraghata yu ta makwamidzi ta nzakway ka markwa Zwanťa Tuwak,» ka'a.

¹⁰ Ka klaghatą tsi ta i'i kay guli ma Sulkum ta sana ghwá ‡ dagala nda slra. Ka marihatą tsi ta luwa dagala nda ya nda ghuba ta nzakway ka Ursalima ta saha ta luwa daga da Lazglafta. ¹¹ Tša luwa ya ną, ta wdaku da glakwa Lazglafta, ta wdaku manda pala nda sgit tida, manda pala dzasfa ta wudaku manda dalagar. ¹² Nam ma muhul dagala nda slra lu ta tša luwa ya. Ghwanťpdę his watghaha tida, ghwanťpdę his duhwalha Lazglafta ta wa tša watghaha ya, nda vivindatą hgęha tida guli. Hgęha mndęra zwana la Isra'ila ghwanťpdę his tša hgęha ya. ¹³ Watghaha hkęn nda tvę mndęra luwa, watghaha hkęn nda tvę Nur, watghaha hkęn nda tvę

† Aya 1:4. Gray nda Isaya 65:17, 66:22, 52:1, 61:10, Izekiyel ... 37:27, Livitik 26:11-12, Isaya 25:8, 35:10, 65:19. †† Gray nda 2 Sam. 7:14, Zabura 89:27-28. ‡ Gray nda Izekiyel ... 40:2.

Sud, watghaha hkęn nda tvę Mazu ††. ¹⁴ Ta palaha ghwanťpdę his thafta lu ta mndęra tša muhula tša luwa ya. Ka vivindaftą lu ta tša palaha ya ta hgęha gwal ghunay ghwanťpdę his, gwal si ta dza'a mista Zwanťa Tuwak.

¹⁵ Da tša mndu ta gwada nda i'i ya ną, mamu dafa dasu ma dzvani ęa graftą tša luwa ya, nda watghahani, nda muhulani †† tani. ¹⁶ Fwad slępa tša luwa ya. Ka gragra tša slępuhani ya guli. Ka graftą tsi ta tša luwa ya nda tša dafa ya ka meli dęmbu' his nda fwad dęrmęk. Slrakwani nda bughwatani, nda lafani ta luwa, ka skwa turtuk tsahaya. ¹⁷ Ka graftą tsi ta slada tša muhul ya, ka mbędaftą tsi ka sęla dęrmęk nda fwad mbsak fwad mida. Manda va ya snu mnduha ta mbęday mbędafta duhwala Lazglafta. ¹⁸ Baf nda sana pala ta hgę lu ka Dzaspa lu ta tša muhul ya. Tša luwa ya, baf nda dasu dze'dze' lu manda skwi ka dalagar. ¹⁹ Thatą mndęra muhula tša luwa ya ną, nda palaha kavghakavgha ya ta dınuta katakana rkanafťa lu ta rka. Tanťana palaka thatą mndęrani, nda palaka Dzaspa. Mahisani, nda palaka Safir. Mahkęnani, nda palaka Kalsedwanť. Mafwadani, nda palaka Imrud.

²⁰ Mahutafani, nda palaka Sarduniksa. Mamku'ani, nda palaka Sardwana. Mandęfanťani, nda palaka Krisuwalit. Matghasani, nda palaka Beril. Matęmbayani, nda palaka Tupaz. Ma ghwanťani, nda palaka Krisupraza. Maghwanťpdę ndęjani, nda palaka Hyasińta. Maghwanťpdę hisani, nda palaka Tista. ²¹ Tša watghaha ghwanťpdę his ya ną, palaha ghwanťpdę his ya. Tša palaha ya ta hgę lu ka Perla. Tvi ma tša luwa ya ną, ka dasu dze'dze' nzakwani, ta wdaku manda dalagar.

²² Ma tša luwa ya, nęha a yu ta hęga Lazglafta wa. Mgham Lazglafta ta mbruta ta nzakway ka hęgani, mantsa ya Zwanťa Tuwak guli. ²³ Zba a tša luwa ya dęr fitik, dęr tili ęa tsuwadaka vli mida wa. Glakwa Lazglafťa ta tsuwadaka vli mida. Zwanťa Tuwak pitirla tša luwa ya. ²⁴ Dza'a mbadę ma tsuwadak inda mndęra mnduha ta mbadę, ęa hľadamta mghamha ta ghęjta hadik ta gadghęlha tanť da tša luwa ya. ²⁵ Had lu dza'a walanťta hahaftą watgha tša luwa ya gifitik wa, ta had rvidik dekdek hada wa. ²⁶ Dza'a hľadamhla lu ta inda skwiha dınadına nda gadghęla inda mndęra mnduha da tša luwa ya. ²⁷ Had skwi kul ghubaku dza'a lami da tša luwa ya dęr mndu ta vzinťa ghęjani ka maga manzakdaway skwi, nda gwal ta tsakalawi wa. Ba gwal nda vinda hga tanť ma deftera hafu da Zwanťa Tuwak ††† yeya dza'a lami.

22 Tahula tša, ka marihatą tša duhwala Lazglafta ya ta ghwa ima ta vla hafu, ta wudaku manda dalagar, ta mbęzagapta ma dughurukwa i Lazglafta nda Zwanťa Tuwak †††, ² ta mbadę ta tvi ma tša luwa ya guli. Ta slępuha tša ghwa ya guli, mamu fwa hafu. Ghwanťpdę his kę'a ta yafťa ma vaku. Tili tili kę'a ta yaku. Ta mbamba inda mndęra mnduha lu nda sluhwahani.

†† Aya 12:13. Gray nda Izekiyel ... 48:30-35. ††† Gray nda Izekiyel ... 40:3. †††† Aya 23:27. Gray nda Isaya 60:19-20, 60:3-5, 60:11, 52:1, Izekiyel ... 44:9. †††† Gray nda Izekiyel ... 47:1, Zakari 14:8.

³ Had skwi ksi'af Lazglafta † dza'a lami da tsa luwa ya wa.

Dughurukwa Lazglafta nda ɗa Zwanja Tuwak dza'a nzaku ma tsa luwa ya, ɗa tsɛlbay kwalvahani ta tsɛlbu ɗani. ⁴ Dza'a nghaɗngha hɗɗ ta kumani, dza'a mamu hgani ma bizlbizla kuma taɗ guli. ⁵ Had ta a rvidik dekdek wa. Zbægɛlta a hɗɗ dɛr pitirla, dɛr tsuwadaka fitik wu, kabga Mgham Lazglafta dza'a tsuwadaka hɗɗ ɗa gay taɗ ta mgham ha ɗa kdekedzeɗ.

Vragata Yesu Kristi

⁶ Tahula tsa, ka tsa duhwala Lazglafta ya nda i'i mantsa: «Kahwathwata na gwada na, gwada ɗa fafta ghɗɗ tida ya, Mgham Lazglafta ya ta valaɗta Sulku-mani ta la anabi ta ghunafta duhwalhani ɗa maranata kwalvani ta skwi ya gi dza'a magaku,» ka'a.

⁷ Ka Yesu mantsa: «Wya yu gi ta lagha, tfawi ta ghɗɗa gwal ta ɗanata tsghata lwa Lazglafta ma na defteri na!» ka'a.

⁸ I'i Yuhwana ta sɗaɗta nda slɛmɗɗa da, ka nghaɗta yu nda ira da ta tsa skwiha ya. Manda sɗaɗta da ka nghaɗta yu, ka zlɛmbata yu ta kɛma tsa duhwala Lazglafta ta maray ɗa da ya, ka tsɛlbu ɗani.

⁹ Ama ka'a nda i'i mantsa: «Nawa, ma magɗ ka mantsa! Mnda ksa slna yu manda va kagha, manda va zwana-ma gha la anabi, manda va gwal ta snata gwada ma na defteri na, ɗa Lazglafta tsɛlba ka ta tsɛlbu,» ka'a.

¹⁰ Ka'a nda i'i guli mantsa: «Yaha ka da kwal kul mna na tsghata lwa Lazglafta ma na defteri na, kabga ndusakndusa fitik. ¹¹ Ka ghwadaka skwi kumaɗ mndu ta magay ya, kdayni ta maga ghwadaka skwani. Ka skwi ɗa mbiday nda mbida kumaɗ mndu ta magay ya, kdayni ta magay. Ka nzaku tdukwa kumaɗ mndu ta magay ya guli, kdayni ta magay. Mndu ya nda ghuba ya, ka kda tsi ta nzakwani nda ghuba ††,» ka'a.

¹² Ka Yesu mantsa: «Wya yu gi ta lagha, dza'a kladanaghata nda nisɛla yu, ɗa vlaɗta inda mndu tab-

† Gray nda Zakari 14:11, Zlrafta 3:17. †† Gray nda Daniyel. 12:10.

ta slnani maga tsi. ¹³ I'i zlraftani, i'i kdavaktani. I'i nahani, i'i kwanahani. I'i taɗtaɗani, i'i kdavaktani,» ka'a.

¹⁴ Nda tfawi ta ghɗɗa gwal ta ghubapta lguta taɗ. Hahɗ gwal dza'a mutsafta laviɗta za yakwa fwa hafu ‡, nda lami nda ta watgha tsa luwa ya. ¹⁵ Ama gwal ta nzakway ta magaku manda kriha, nda gwal ta mbadaku, nda gwal ta maga sl'iɗsl'iɗ, nda gwal ta ps-latata mndu, nda gwal wuya skwi, nda inda gwal zdɛ-gana tsakalawi, ta tsakalay hɗɗ guli ya, ma bli dza'a zlanata lu ta tsahaya.

¹⁶ «I'i Yesu ta ghunafta duhwala da ɗa mnananta tsa skwiha ya ta Igliz. I'i na, zivra mghama Dawuda yu, gumbɛzla ta wdaku gasɛrdɛk yu,» ka'a.

¹⁷ Ka i Sulkum nda makwamidzi mantsa: «Saghasa,» ka hɗɗ.

Ka inda mndu ya ta snay guli mantsa: «Saghasa,» ka'a.

Mndu ya ta kuzlaɗta ndala, ka sawi tsi da sa ima hafu, dza'a vlaɗla lu ka mbalay ††.

Dzata ghɗɗani

¹⁸ Ka yu ta mnananta dɛr wati ma mndu ya ta sɗaɗta na tsghata lwa Lazglafta ma na defteri na na. Ka sganaghasga mndu ta sana skwi katsi, dza'a ganappa Lazglafta tiri nda tsa ghuya daɗwaha vindam lu ma na defteri na. ¹⁹ Ka klanaghukla mndu ta sana skwi mata-ba gwadaha ma na defteri †† ta nzakway ka tsghata lwa Lazglafta na katsi, dza'a klanaghukla Lazglafta ta mayakani ma yakwa tsa fwa hafu ya, nda ya nda tsa luwa nda ghuba ya, manda va ya nda vinda ma na defteri na.

²⁰ Ka na mndu ta nghaɗta na skwiha na ta mnay na, «Anj, wya yu gi ta lagha.»

Amin! Saghasa gha Mgham Yesu †††!

²¹ Ka nza zdakatahuda Mgham Yesu nda kaghuni demdem.

‡ Gray nda 2:7, Zlrafta 2:9, 3:22. †† Gray nda Isaya 55:1. †† Aya 18:19. Gray nda Vrafta ta zlahu 4:2, 13:1. ††† Gray nda 1 La Kwareɗ 16:22.